

ŽADĖJOM LAISVĘ TAU PARNEŠTI

UTENOS PARTIZANŲ, RĖMĖJŲ IR RYŠININKŲ ATSIMINIMAI
Parengė Balys Juodzevičius

Žadėjom laisvę Tau parnešti

*Utenos partizanų, rėmėjų ir ryšininkų
atsiminimai*

Parengė Balys Juodzevičius

UDK 947.45.08
Ža-09

DĖKOJAME UŽ PAGALBĄ

*Utenos rajono savivaldybei
Muziejininkei Mildai Skaisgirienei
Dailininkui Andriui Surgailiui
Fotografui Virgiui Pakniui*

*Nuotraukos iš Utenos kraštotyros muziejaus
ir atsiminimų autorių*

ISBN 978-9955-35-021-7

Jūsų rankose trečia knyga apie kovas už laisvę Utenos apylinkėse 1944 - 1954 metais. Medžiaga jai pradėta rinkti dar gerokai prieš nepriklausomybės atgavimą, kai bijojo ir rinkėjas, ir pasakotojai. Dešimtmečius kausčiosios baimės kai kurie žmonės dar ilgai negalėjo atsikratyti ir po 1990 metų. Žmonių pasakojimai buvo dažniausiai rašomi į magnetofono juostas, tad žmonių atsiminimai pateikiami beveik netaisyti. Viena kita sudarytojo pastaba ar data įterpiama laužtiniuose skliaustuose. Žmonių pasakojimai vietom papildomi Lietuvos ypatingojo archyvo dokumentais, iš žmonių gautomis nuotraukomis. Tie pasakojimai sudėlioti beveik pagal buvusius valsčius, tad vyresnio amžiaus skaitytojas ras ne vieną pažįstamą iš Kuktiškių, Leliūnų, Tauragnų, Daugailių ar Užpalių apylinkių. Kiti gal ras paminėtą savo senelį ar močiutę, kaimyną ar tolimą giminaitį. Ypač gausu archyvinės medžiagos iš Saldutiškio apylinkių. Mokytojams ir šiaip uteniškiams turėtų būti įdomi medžiaga apie 1948 metais nekaltai nuteistus Utenos gimnazistus, apkaltinus direktoriaus nužudymu.

Didžioji atsiminimų dalis užrašyta prieš 10-20 metų. Gyvų pasakotojų beliko tik trečdalis, kiti nebesulaukė spausdinto savo žodžio. Džiaugiuosi nors dabar galėdamas pagerbti Laisvės kovotojų atminimą, priminti jų auką Tėvynei.

Balys Juodzevičius

TURINYS

Tauragnų apylinkės

Povilas Gasiūnas. KAIP IŠ MANĖS KAREIVĮ DARĖ.....	7
Adelė Miškinytė. IŠSIKASĖ BUNKERI ANT KALNO.....	9
Antanas Musteikis. REIKĖJO RINKTIS: AR BE GARBĖS, AR BE GALVOS.....	11
Emilija Vaišnoraitė. PASALOS.....	19
Ona Ramanauskaitė. PASKUTINIAI.....	21
Iš LYA: KAIP BUVO VERBUOJAMI SAUGUMO INFORMATORIAI.....	25
Iš Lietuvos ypatingojo archyvo: NUOSPRENDŽIAI.....	26
Iš LYA: KAIP ČEKISTAI GYNĖ PLĖŠIKUS.....	28

Vyžuonų apylinkės

Juozas Inčirauskas. NAKTIS BŪDAVO MŪSŲ.....	30
Stasys Buitvydas. PAKLOJO 13 SKREBŲ.....	35
Aleksandras Prokopjevas. PASLAPTINGASIS SAUGUMO VAIRUOTOJAS.....	36
Stasė Jakštonytė. „SUTVARKYSIU ŠITĄ SKREBĄ..."	37
Valė Tumienė. PASKUTINIS AKNYSTĖLIŲ BUNKERIS.....	40

Utenos apylinkės

Elena Keraitė. „DVA BANDITA ZASTRELIL..."	42
Aleksas Šimelis. SKAUDŪS PRARADIMAI.....	44
Vladas Ilčiukas. PARTIZANŲ ŠIOKIADIENIAI.....	46
Aldona Liuimaitė. UŽ LAIKRAŠTĖLIUS - Į NACHODKĄ.....	51
Vytautas Krugiškis. LEIDOM LAIKRAŠTĖLĮ.....	53
Vytautas Ruzgas. PASIRINKAU „ARO" SLAPYVARDĮ.....	55
Juozas Veteikis. SUĖMĖ IR NEPARTIZANAUJANT.....	57
SUSIDOROJIMAS (1947 metų Utenos gimnazistų byla).....	58
Ona Putrimaitė. PERŠAUTAM PARTIZANUI PADĖTI NEBEGALĖJAU.....	73
Iš LYA: AGENTO „RAMOJAUS" PRANEŠIMAS.....	75
Valė Kalytytė. APIE IŠDRASKYTĄ ŠEIMĄ.....	77
Juozas Žibėnas. BILIAKIEMIO APYLINKIŲ KOVOTOJAI.....	80
Balys Barysa. IŠTRAUKĖ IŠ BUNKERIO.....	91
Vytautė Čipkutė. BROLIUI NĖ DUONOS NEPADAVIAU.....	93
Emilija Musteikytė. „SAKEI ŠAPAKAIČIA, A DABAR - MUSTEIKYČIA..."	96
Vytautas Jasiunevičius. JASIUNEVIČIUS BUVO IR PETRAUSKAS.....	98
Elena Tarulytė. PADĖJOM PARTIZANAMS IR MES.....	100

Elena Labuckaitė. BE SAVO NAMŲ IR PAVARDĖS.....	104
Kuktiškių apylinkės	
Marijona Ryliškytė. KAČIŪNAI PRIEŠINASI.....	114
Jonas Graužinis. MŪSŲ BUNKERĮ SURADO.....	117
Bronius Dijokas. DUKART PABĖGAU.....	115
Vaclovas Viburyš. IR KARIAVAU, IR PARTIZANAVAU.....	123
Užpalių apylinkės	
Aleksas Pajeda. NEPADĖJO IR BALTAS BILIETAS.....	125
Jonas Tutinas. KUPRIŲ KAIMO TRAGEDIJA.....	128
Vytautas Braukyla. PARTIZANAI IR DESANTININKAI.....	130
Stasė Daujotytė. SAKYK, KUR BANDITAI.....	134
Bronė Šatkutė. KEISTI PARTIZANAI.....	136
Edvardas Švaikauskas. NUTEISĖ, KAD NESUTIKAU ŠNIPINĖT.....	139
Sudeikių apylinkės	
Elvyra Petrulionienė. KAIP DĖDĖ IŠDAVĖ BUNKERĮ.....	141
Jonas Marganavičius. SUSIŠAUDYMAI.....	146
Daugailių apylinkės	
Balys Juodzevičius, Jonas Vanagas. EnkavedistE, KĄ DARAI?.....	148
Ona Leiputė. NUŠOVĖ IR MANO TĖTĘ.....	152
Elvyra Medinytė. ČEKISTŲ NAGUOSE.....	154
Antanas Vaškelis. KUBILIŲ ĮVYKIAI.....	157
Valerija Pladaitė. SUSIŠAUDYMAS.....	160
Adelė Dūdėnaitė. VYRAI NUO SALAKO.....	164
Jeronimas Laurinėnas. MINGAILOS BŪRIO VEIKSMAI.....	168
Saldutiškio apylinkės	
Mykolas Balčiūnas. MIRTIS KŪČIŲ VAKARĄ.....	170
Alfonsas Pelėda. „BANDITŲ“ IEŠKOT NESUTIKAU.....	172
Emilija Godaitė. GYVENOM TARP PARTIZANŲ.....	175
Iš LYA: Čekistai siautėja.....	182
Iš LYA: Čekistai perima Kiaunės archyvą.....	188
Paulina Gaidelytė. NUŠOVĖ DU MANO BROLIUS.....	190
Iš LYA: Saugumo ministro pažyma apie Juozo Buikos veiklą.....	193
Iš LYA: Pažyma (Saldutiškio apylinkių partizanų rėmėjai).....	196
Leliūnų apylinkės	
Antanas Dikmanas. IR SKREBŲ BUVO VISOKIŲ.....	206

Bronius Baliūnas. PARTIZANUS LAIKĖM NUO 1945 METŲ.....	207
Bronius Judickas. „TAMSŪS“ MANO GYVENIMO UŽKULISIAI.....	205
Eleonora Lauciūtė. PINKLĖS.....	213
Bronė Petronienė. MOTINOS AŠAROS.....	21 7
Balys Juodzevičius. SUKRUVINTA TĖVIŠKĖS ŽEMĖ.....	223
<i>UTENOS RAJONO PARTIZANŲ RĖMĖJAI IR RYŠININKAI.....</i>	<i>238</i>
1948 12 01 LIŪTO RINKTINĖS VADO PADĖKA RYŠININKAMS.....	320

KAIP IŠ MANĖS KAREIVĮ DARĖ

Povilas Gasiūnas, *Kazimiero,*

g. 1927 m. Gaidžių k., Tauragnų vls.

Turėjom 11,5 ha žemės. Augom 4 broliai, buvo dar 2 seserys, bet mažos mirė. Buvau augalotas. Brolių Petrą, gimusį 1923 metais, skrebai paėmė. Antanas buvo 1915 metų ir slapstėsi. Juozapas buvo Vokietijoje darbuos. Dūkėno už Antaną ir mane, tai pradėjau slapstytis. Mane suėmė Daugailių skrebai. Pralaikė 3 paras. Atvarė į Uteną. Pralaikė 6 savaites milicijos rūsy. Namiškiai nežinojo, kur esu. Brolių Petrą buvo nuvežę į Vilnių, bet iš ten pabėgo. Grįžusį vėl suėmė. Policijos rūsy susitikom. Nugarė į komisiją - „kašelėn“ [pastatas Maironio g., kur dabar cerkvė]. Brolis Petras buvo mažesnis, liesesnis. Nors jis už mane buvo 4 metais vyresnis, bet jį pripažino jaunesniu, o mane vyresniu. Jį paleido namo, o mane išvežė į Vilnių. Varant per Aušros vartus, du pabėgo. Suvarė į apgriautus mūrus. Prabuvom 5-6 paras. Žmonių kasdien vis liko mažiau, mažiau, ir beveik visi išbėgiojo. Liko 1 užpalėnas ir 1 molėtiškis. Girdžiu, kad ir jie ruošias bėgt. O aš nepažįstu Vilniaus. Pabėgom, paskui mieste vėl susitikom. Užėjom pas molėtiškio tėvus, paskui užpalėnas užsivedė pas seserį į Biliakiemio kaimą. Žiūrim - ateina skrebai. Tie ėjo ir nuėjo, bet būta dar dviejų. Tiems ir pakliuvom. Atvarė į miliciją. Išlaikė 3 paras. Trys skrebai mus tris nuvežė į Gaižiūnų poligoną. Ten prabuvom 8 paras. Ruošiamės į pirtį. Buvo puskarininkis, pasakau jam, kad manęs metai neliečia, ir nuėjau pas kapitoną. Tas netiki, bet perkalbėjau. Išdavė raštelį be anspaudos ir paleido. 1945 m. gruodžio 23 d. beeinant į stotį, vėl sulaikė skrebai ir atvarė į dalinį. Viršininkas vėl paleido. Nuėjau į Gaižiūnų geležinkelio stotį. 1945 12 25 vėl einu namo Jonavos plentą. Sutikau atvarant pulką žmonių. Jau jie rėkia, kad ir aš pabėgęs, bet manęs nesulaikė. Atvaro kitą pulką, bet ir vėl nesulaikė. Pasiekiau jau Ukmergės apylinkes, apsaukau Ukmergę, Uteną ir vėl parėjau namo.

Kubiliuos sužinojau, kad mūsų namai iškonfiskuoti. Šeima buvo išėjusi gyventi pas svetus, paskui pas Sviklytę Leokadiją Gaidžių kaime apsistojo. Dirbom iš pusės žemę. 1948 m. surašė visus į kolchozą, o mes, kaip pusininkai, niekur nėjom, bet Sviklys Vladas („Vilijos“ kolchozo pirmininkas) užrašė ir mus. Paskui taip ir trynėmės apie namus. Ateis skrebai - ir varos aiškintis. Atėjus laikui stotį į kariuomenę, pasirūpinau pažyma, kad esu apkurtęs. Padėjo

gydytojas Garalis. Tada išdavė ir pasą, ir karinį. Bet skrebai neužmiršo. Kada tik eina, vis užaina, varinėja suimtą po apylinkės kaimus.

* * *

Ateidavo pas mus partizanai Petras Pošius - *Gediminas*, Povilas Lukošius - *Žvirblis*, Jonas Dūdėnas - *Vynas*, Edvardas Juodvalkis - *Aras*, Vytautas Rusakevičius - *Tigras*, Vytautas Miškinis - *Viesulas*. Brolis Antanas buvo jau lagery. Namie buvom mama (troboj buvo maža vietos, tai ji dažnai išeidavo pas gimines), Juozapas, Petras ir aš. Juozapas dabar jau miręs, Petras gyvena Utenoj, Aukštakalny.

Gaidžiuos pas Adelę Gürkšnienę buvo bunkeris (jos vyras Albertas Gürkšnys mirė prieš 5 metus). Bunkerį surado, bet tuščią. Adelė buvo namie, tai ją suėmė, o maži vaikai liko.

Per Paaukštinimą kryžiaus Gaidžiuos buvo skrebu pasala, ir pas Gubertą Guigą užklupo partizanus. Po to Dulovas labai sumušė Guigaitę Malviną. Ilgai ji po sumušimo sirgo.

Kaimo žmonės labai palaikė partizanus, buvo vieningi, neišsiduodavo, net vakaruškas su partizanais surengdavo.

1999 04 12

IŠSIKASĖ BUNKERĮ ANT KALNO.

Adelė Miškinytė - Gurkšnienė,

g. 1914 m., gyv. Gaidžių k., Tauragnų šen.

Gimiau Drobų kaime, Degučių valsčiuje. Į Gaidžius atitekėjau 1936 metais. Mano vyras Albertas Gurkšnys turėjo 12 hektarų žemės. Duonos turėjom, sugyvenom gražiai, vienas kitam pikto žodžio nepasakėm. Gyvenom Gaidžiuos, prie Pagrabių. Vyras visą laiką dirbo tik žemės ūkyje, net kariuomenėn nebuvo paimtas. Iš Gaidžių kaimo partizanaut buvo išėjęs tik Antanas Gasiūnas, bet partizanus rėmė beveik visi kaimo žmonės. Mano tėviškės ir gretimų kaimų vyrai į partizanus buvo visi išėję: Trinkuškių kaimo Jonas Dūdėnas, Vytautas Miškinis, Edvardas ir Aleksas Juodvalkiai, Vajasiškio Alfonsas Dumbra. Kiek vien Kubiliuos iššaudė! O Gaidžiai - kaip šventa žemė. Čia nei savų, nei svetimų nenušovė. Net svetimtaučio nerasi palaidoto. Labai vieningi buvo. O Antilgėj tai nušovė Adolfą Miškinį iš Papiliakalnės, dar Praną Vaitiekūną. Dar vieną Miškinioką Trinkuškių ežere nušovė...

Sirvydžių ruskiai mūsų labai nepuolė. Tik vieną ruskio, Trikoju pravardžiuojamo Trofimo, bobą Antanas Gasiūnas karui baigiantis gal kiek „pašokdino“ už žinių rinkimą, tai paskui pradėjo prie jo labai kibt, ir buvo priverstas slapstyti, o paskui ir partizanaut. Turėjau reikalų su partizanais ir aš. Vyras sueidavo su jais, bet buvo užsiėmęs, o aš daug kartų lėkiau į Stučius pas Teklę Vaišnoraitę, kur slapstėsi partizanai Petras Pošius - *Gediminas*, Jonas Dūdėnas - *Vynas*, Vytautas Miškinis - *Viesulas*, Povilas Lukošius - *Žilvitis*, Alfonsas Dambrava - *Aidas*, Albertas Juodvalkis - *Aras*. Sužinojau kartą, kad nušovė Antilgės Antaną Jackūną. Galėjo netikėtai nueit ir į Stučius. Nuskubėjau pranešt, o ten namie tik vaikai. Pasakė, kad Odriskėse mama aveles gano, o tėtė kolchoze. Suradau tas aveles. Vaišnoraitė parėjo namo įspėti partizanų, kad niekur iš namų neitų, o aš paganiau už ją aveles. Tekliutė Vaišnoraitė mane ir suvedė su partizanais. Buvom tada pas juos nuvažiavę. Suėjo pirkion tada kokie 5-6 vyrai. Pakalbėjom. Grįžom namo, o juos palikom. Kur buvo jų bunkeris, nežinau. Ne kartą Vajasiškin nešiau ir jų laikraštėlius. Spausdino gal Gaidžiuos. Kai juos Poleknišky užmigdė ir išsivežė, radom raiste dėžutėn įdėtą rašomąją mašinėlę.

Antanas Gasiūnas ir Anupras Meidus iš Tauragnų mūsų žemėj sugalvojo išsikast bunkerį. Kasant bunkerį, buvo išmesta daug žemės, tai reikėjo ją paslėpti.

Mano vyras davė arklį, o Antano Gasiūno brolis Petras kokių 20 arų apie tą bunkerį aparė. Kvailai buvo padaryta: visas kalnas dirvonuoja, o apie bunkerį suarta. Kurgi neras?!

Gavom žinią, kad nuo Antilgės, nuo Bubulio, ateina rudieji (skrebai). Pranešėm tiems vyrams, jie ir išbėgo. Paliko žiūronus, du šautuvus, duonos, maldaknygę. Skrebai pabadė strypais ir tą bunkerį surado. Atvarė mane prie bunkerio. Atkasė viršų ir iš dviejų pusių apšaudė, paskui mane pasodino ir pradėjo iš bunkerio mėtyt daiktus. Bunkery žmonių nebuvo. Rado tik šautuvus. Mėgino šaut, bet buožė atkrito. Parsivarė mane namo. Mėgino vaikus kalbinti — tie pradėjo rėkti. Mane suėmė ir jau varys į Tauragnus. Mano du vaikai buvo jau didesni, o mažąjį susivyniojau, pasiėmiau pieno, buteliuką ir, sakau, nešiuos su savim, bet vaiką liepė palikti. Algiukui tada buvo kokie aštuoneri, Zitutei

- 3 metai, o paskutinis buvo dar visai mažutis. Pas mus buvo tokia bobutė, tai jai liepė vaikus prižiūrėti. Apsivilkau vatinuką, apsiaviau namie siūtais batais su pasagėlėmis. Einu, tai kaukši. Nuvarė į Tauragnus. Naktį pradėjo tardyti: „Kas bunkery buvo? Kas jį įrengė?“ Reikėjo išsiginti: nemačiau, nežinau... Sakau, mano vaikas mažas, niekur neišeinu. Daužė, mušė ir vis: „Kas buvo? Kas padarė?“ Sumušė, sudaužė kaip obuolį. Nuvarė į sandėliuką. Ruduo, šalta, vėjas pučia. Jau ir pasnigo. Nei kam pasiskųsti. Guliu ir drebu susitraukus. Kitą dieną vėl tardymas, vėl mušimas. Ir pasiūlymas: pasakyk, kas buvo - paleisim.

1998 12 03

REIKEJO RINKTIS: AR BE GARBĖS, AR BE GALVOS...

Antanas Musteikis,

g. 1915 m. Stūglių k., Tauragnų vls., gyv. Tauragnų mstl.

Gimiau 1915 metais. Gyvenau visą laiką Utenos apskrity, Tauragnų valsčiuje, Stūglių kaime ir dirbau žemės ūky. Kai atėjo šitie laikai, mes į frontą niekas nėjom, tai reikėjo slėptis. Nenorinčių kariaut buvo gana daug, o netoli buvo Sirvydžių ir Stapšėnų kaimai - vieni rusai. Taigi mum tik po žemėm buvo vieta - ir tai susekdavo. Į mišką? Pamačiau, kad čia labai bloga organizacija, ryšio nėra... Manęs tas nežavėjo. Miške susitikdavau su partizanais, jie ir kalbino mane, bet šitaip elgtis, kaip jie elgdavos, aš nesutikau.

Karišku atžvilgiu jie buvo nepasiruošę. Vyrus dažnai vesdavo be apsaugos, o šnipų jau buvo. Kada užpuola, daug mūsiškių žūsta. Aš juos klausdavau: kokia jūsų programa? Ar jūs kariškai pasiruošit? Ten buvo jaunų, katrie iš viso šautuvo rankoj neturėję. Jeigu pavojus, kaip jūs ginsitės? Sako, mes nežinom net, kaip ir taikyti. Nebuvo ir tvarkos. Vienas vadas veda vienon vieton, kitas kiton. Mat buvo du viršininkai. Na o šitie seka kaip avys. Dar ir išgert buvo mėgstančių... Tokia jų programa man labai nepatiko.

Minčios miške partizanų vadas buvo Stundžia ir kitas toks - *Barzdele* vadindavom, kažkoks kariškis buvęs, leitenantas. Stundžia buvo vietinis. Paskui jį patys partizanai nušovė. Stundžia buvo puskarininkis iš Pilkenių kaimo, pažįstamas, kaimynas. Jis norėjo mane priverst miškan eit, tai aš net pabėgau. Vadas jis buvo menkas: turėjo gal apie šimtą vyrų, o liko tiktai keletas. Pats pradėjo labai gert. Šeima išvežta buvo, o jis gyveno su kita moterim. O toks elgesys jau mum buvo nepriimtinas. Vienu žodžiu, juo iš viso nepasitikėjo ir už netinkamą elgesį patys partizanai jį sunaikino.

Aš partizanams ir aiškinau: mūsų kiekvienas šovinys turi būt taiklus, nes mes neturim tiekimo. Kiek mes terboj nešamės, tai tiek ir mūsų. Mums niekas daugiau neatneš. O rusam mašinom veža. Mums, sakau, reikia mokėt taikliai šaudyt ir veltui šūvių neleist. Man pačiam teko slapstyti ir dalyvaut susirėmimuos. Sakau: jeigu mano vienas vyras žus, o jų šimtas, tai man neapsimoka dar. Per mažas mūsų kraštas. Aš taip supratau. Tai dėl to aš ir išvažiavau.

Man pašto viršininko dokumentai buvo namo atvežti, ir aš su šita špagalka važiavau Kaunan. Man baisiausia buvo pereit per saugumą. Saugumas viską knisa iš šaknų - kas tu toks, kaip čia yr? Kai kadrų skyrius pervedė per saugumą, per komisiją, kai buvo „egzaminai“ išlaikyti, tai pradėjau dirbt. Apklausė centriniam Kauno pašte. Ten buvo kambarys saugumo. Apie mane mažai žinių turėjo, o kai rekomendavo kadrų skyriaus viršininkas, tai ir neužkliuvo.

O kadrų skyriaus viršininkas mokytojavo Skrebėnuos su mano sesers drauge. Kartuėjo gimnazijon, kartu universitetanėjo. Išsišnekėjo. Man sesuo ir suveikė. Būč nesuėjęs. O man pasakė: „Mano tėvas - kadrų skyriaus viršininkas, dokumentus atsiųsim...“ O aš norėjau „žaliūtėn“. Ai, kaip nenorėjau dirbt - gink sviete, legalizuotis! O pasirodo, kad taip reikėjo.

Dabar dirbu tenai. Betgi mūsų kraštas tai vargsta, vyrai žūsta. Mūsiškiai jokio ryšio neturi su niekuo. Aš norėjau susisiekt su vadovybe, su pačiu centru. Norėjau žinoti, ar čia yr koksai ryšys, ar yra kokia tvarka, ar yra kokia aukščiausia valdžia, kaip kariuomenėj. Na aš su šitais mokytojais susirišau, nes butą nuomavau iš švietimo skyriaus vedėjo. Lapių valsčiųj buvo 25 mokytojai. Būdavo konferencijos, visko, ir mes išsišnekėdavom. Susipažinau su Stakučiu. Po konferencijai buvo kaip ir „baliuška“ suruošta, o kada „čerka“ išgeria - atviresni. Man tas mokytojas sako: „Antanai, tu, matyt, ne tarybinis žmogus.“ Ir pradėjo šnekėt pirma apie save, bet aš dar bijau. Paskui aš jam sakau: sakyk, ar yra kur aukščiausia instancija, kad būt galima susižinot. Girdim, sakau, visokių pažadų, gaunam visokių raštelių, „špagalkių“ - penkioliktą, dešimtą, dvidešimt penktą. Mūsų žmonės tiki, laukia šitų datų, o rezultatų nėra. Sakau, ar galima susirišt su štabo viršininku? Sako, gerai. Aš, sako, suvesiu. Na tai gaunu raštelį nuo jo. Ne, ne raštelį - pusę rublio: rublis perplėštas. Ir sutariam: susitinkam Kaune, centriniam pašte. Aš būsiu toks, tokiu apsilvilkimu, o jis bus taip apsirengęs. Katras pamatysim įtariamai po salę vaikstant žmogų, tai klausim, kur yra langelis tarptautiniam, užsieniniam laiškam. Aš pagal nusakymų salėn įėjau, o jis jau vaikšto vaikšto. Ir neprakalbėję pirma susijuokėm: iškart viskas atitiko pagal susitarimą. Padaviau pusę rublio, sudėjo. Sako, gerai. Tada išėjom Laisvės alėjon. Vaikščiojam. Jis turi du pistoletus į kišenes įsikišęs. Sako, mane seka du jauni vyrai. Iš salės išsekė paskui mus. Sakau, einam toliau, vis tiek, sakau, čia nepuls. Sako, kad ir puls, aš atsiginsiu. Išsišnekėjom. Jis pasakė taip. Anksčiau, sako, ryšius turė-

jom, bet kai karas pasibaigė, pasibaigė ir mūsų ryšiai, dabar nieko neturim. Sakau, tai kas daryt su vyrais, kurie laukia šito? Sako, pasakyk, kad vengtų didelių grupuočių. Kovot su jais [rusų kareiviais] nėra prasmės. Ir, sako, reikia slėptis kaip galima. Frontan eit nēr tikslo, reikia tik saugotis, slėptis, nepakenkiant kitiems. Matai, sako, yra tokių: sueina ir lošia kortom. Šnipai praneša. Atleikia kareiviai, partizanai išbėga, o žmones šaudo ir degina. Žodžiu, jis aiškino, kad reikia saugot ir kitus. Mes, sako, turim būt geresni kaip jie, tie kareiviai. Tai aš tokius patarimus perduodavau savo rajonui.

Na paskui, kada štabą suėmė (kaip ir kas išdavė, nežinau), suėmė ir šituos mokytojus - Stakutį (vardą pamiršau), Laurinavičių (medicinos V kurso studentą), paskui Aukštakalnį - inžinerijos studentą, Radžiu - Šiaulių teatro solistą. Jie buvo mano byloj. Buvo dar vienas mokytojas. Rodos, šešiuos buvom byloj. Kol buvom nesuimti, buvom didvyriai, o kai suėmė, pasirodėm, kokie mes esam. Jie patikėjo pažadais. Tardytojai sakė: mums nereikia tokių suimt, kaip jūs, mokslo žmonės. Reikia jūsų laisvėj. Pasakyk viską, ir dovanosim. Paduok tuos, kurie klaidina. Jie ir išdavė mane. Kaip toliau parodė byla, jie taip nuoširdžiai viską išpasakojo, kad pasakė ne tik ką kalbėjom, bet net ką galėjom kalbėt išsiskyrę. Tada mums duoda kailin. Aš jau buvau pasiryžęs, jeigu pristigsiu jėgų atlaikyt, pasidaryt galą. Vinkeliu tokiu buvo kampai apkalti. Sakau, paderinęs duosiuos kaktos viduriu - ir galas. Ačiū Dieviui, sustiprino protą: paminėjau žmones, kurių gyvenime nebuvo. Klausė gal bent dvidešimt kartų ryšininų požymių: pasakyk, kokios akys, kokie plaukai ir stogas, ir apsilvilkimas, ir būdas - viską. Kiekvienąkart sakiau, kad atitiktų, ir viskas atitiko. Kai baigės byla, tai tris dienas mane po Kauną vežiojo pagal mano parodymus. Mat, sakiau, kad atvažiuoja žuvų turgun žmonės, kuriems aš jau ryšius perduodu. Aš tik bijojau susitikt pažįstamų. Tardytojai klausė, ar prašiau iš ryšininų paso. Sakau, negi šitie žmonės man rodys pasą: iš pradžių jie manim dar nepasitikėjo, aš gi jiems nebuvo dirbęs. Sakau, jeigu aš paprašysiu jų paso, tai iškart mane palaikys išdaviku. Gal ir patikėjo mano pasakom.

* * *

Suėmė mane darbe. Vienas enkavedistas buvo savas, o kitas - iš Kauno. Turėjau dokumentus, kad esu liganis. Aiškinau, kad dirbu ir gydaus. Aš gi mokslo neturiu, kad užimč kokias vietas. Sakau, aš čia gydaus - inkstų gedimas ar II stadijaj. Gydaus ir dirbu. Pasigydęs vėl grįšiu savan kraštan.

Šiokio tokio darbo buvau gavęs pašte. Buvęs švietimo skyriaus vedėjas mane lenkiškai truputį pamokė. Mat ateina lenkai, jeigu jiems lenkiškai neatsakai, tai jau blogai. Skundžia.

Rusiškai jau irgi kiek pradėjau suprast. Ir neblogai sekės. Nuvažiuodavau į Kauno 12-ąjį paštą, ten pasakydavo viršininkas, kas reikia daryt.

Ašiai per tardymus daug prišnekėjau, norėdamas laiko išlošt. Mat, jeigu kalbi, nemuša. Prirašė daug protokolų. Kiti draugai viską sako teisingai, kaip iš tikrųjų buvo. Suveda akistaton, atveda tą patį Stakutį-sumuštas, Dieve, aplipdytas vata visas. Šeima jo visa iššaudyta, tėvas nušautas (paskui sužinojau), namai sudeginti ir anas tik gyvas. Sakyk, sako, žmogų va iš tarnybos paėmėm. Šitas pradėjo pasakot. Aš jam ir sakau (Pranas, rodos, vardas): „Pranai, ką tu kalbi, ką čia prasimanai!“ Pradėjo kitaip sakyt. Kai sušoko trijuos – be rankovių, su juodom liemenėm. Tai ką tu, sako, iškratysim tau ir kaulus. Ir jį pradėjo lopyt.

Matau, kad reikia kas daryt. Reikia man prisipažint. Jeigu bus neaišku, mane atveš čia, Tauragnuos, tada man bus galas. Tada aš ir pasakiau, nes būtų ir mane mušę, ir jį mušę. Prisipažinau – gerai, bet išlindo kita bėda – ryšiai su Utena. Įveda mane kambarin – grindys kaip krauju dažytos, dar „plėmai“ kokie, sienos dažais kaip krauju aptaškytos, visur juoda. Ir tokie pakabinti, kaip avinam pakabint, kai kailius lupa, – „kazelčiai“. Mygtuką pamygo, jie nusileido, man rankas pririšę, pakėlė, suka ratu ir šveičia. Keturi, rodos, buvo bude liai. Aš ir apalpau. Ir kelniotės nusmuko. Sukamas aplink pradėjau gal siusint. Išgirdau tik, kad sukeikė, o paskui atsibudau XII kameroj, rūsy – šlapias, supiltas. Tai tada dar pasirašiau dėl sušaudymo, jeigu jiems pavyktų įrodyt mano kaltę. Kas ten buvo parašyta, nežinau, tik paskui pasakė: „Нет, ты постепенно подохнешь“ (Ne, tu pamažu padvėsi). Kai pasibaigė ryšių su Utena aiškinimas, užsibaigė ir mūsų byla.

Vežiojo dar studentą Balį Bikelį. Dirbo jis mokykloj. Buvo užverbuotas, bet jis nieko jiems nedarbo, gal dar prieš juos dirbo. Jis labai pergyveno. Reikėjo rinktis: ar be garbės, ar be galvos. Buvo jis iš Stūglių kaimo, žmonos pusbro lis. Čemodanas atidaryta, motinos fotografija padėta, nuodų išgerta, ir viskas. Jaunas vyras, mokslas jau beveik baigtas. Nebegalėjo išbūt, nervai neatlaikė.

Geriau pats nusižudė, bet kitų neišdavė. Jo brolis, Petras, buvo jau suimtas [1945 12 17], kitas brolis su motina buvo išvežtas.

* * *

Pas mus per kratą jokių popierių nesurado, bet Kaune štabe rado spaustuvę. Suėmė ten vieną ir įtaisė pasalą. O ryšiai buvo platūs, daug kas ateina su reikalais pas draugus. Kas ateina, to ir nėra. Ten buvo visos žinios. Iš savo bylos dabar nežinau nė vieno. Visiems buvo duota po 25 metus. Ir Stakučiui. Per teismą jiems pasakė: jūs įkišėt žmones, o norit teisūs būt, atsiimkit savo. Man 10 metų paliko (ir dar pagal BK 17 str. kaip ir pateisino - ginkluoto susirėmimo - žudynių nėra), o jiems, kaip vadam, kaip štabui, davė po 25 metus katorgos ir visus atskyrė. Aš jų nebemačiau niekur, juos ar Mordovijon išvežė, ar kur.

* * *

Partizanaut darės vis sunkiau. Siautėjo kariuomenė, buvo vietinių skrebų, kurie viską žinojo. Vienus pagavo, kitus nušovė. Iš Stūglių žuvo Šinkūno du sūnūs, dar Vaikšnoras, Kučinskas. Gyvų neliko nė vieno. Šinkūno šeimą išvežė.

O Milašius Mykolas kitus skundė. Buvo valsčiaus viršaičiu. Jo žmona agitavo, kad vyrai eitų į frontą - bus geriau. Kitoms motinoms tai nepatiko. Tai jo šeimą partizanai sušaudė. Mykolas liko gyvas, bet už tai suėmė kaip atamainą kitus kaimynus. Kaltino ir mane. Mano sesuo buvo drąši. Sako, Mykolai, suėmėt tai suėmėt, gal ir sušaudysit, tik mano brolis čia tikrai nebuvo. Paklausė ir leitenantas, ką ji sako. Tas pasakė, išvertė. Tai, sako, tegu įrodo. Ot, sako, ir įrodysiu. Atvažiuoja sesuo pas mane ir apsako padėtį: jeigu nevažiuosi, mums reikia pasiruošt ir eit aukai. O man, žinoma, ne labai malonus prisipažinimas, bet reikia. Na kaip, sakau, jūs aukositės už mane visi, visa šeimyna. Aš, sakau, niekur nedalyvavau, nebuvau, aš įrodysiu. Jie ir nežinojo, kur aš gyvenu. Jeigu žinoję, būt pasiėmę. Reikia iš saugumo pažymėjimo. Pašto viršininko neužtenka. Nueinu aš pas kapitoną, o aš jam buvau gera padaręs. Jis už tai žadėjo padėti, kai reiks. Aš jam sakau, kad man reikia važiuot savan kraštan: įvyko nelaimė - sušaudė šeimyną ir įtaria, kad ir aš buvau. Kadangi mūsų kambariai gretimi, tai žinot, ar aš kiekviena diena ateinu, ar dirbu, ar ne. Gerai, sako, ir parašė, kad kasdien būna darbe ir dukart savaitėj važiuoja tarnybiniais reikalais į Kauną pinigų parsivežt. Prisistatau su šitais dokumentais, su seseria

nueinam. Tai, sako, broli pristatei? Pristačiau, sako. Duok dokumentus, sako. Paduoda visus dokumentus, pažiūri pažiūri... O Milašių susitikau dar prieš tai. Tai ką, sako, atsiradai? Kaipgi, sakau, Mykol, aš neatsirasiu, jeigu jums šitokia nelaimė ir bėdą metat ant manęs. Taigi, sako, o ką aš žinau. Ir anas įėjo NKVD kambarin. Įšaukė mane. Na, paklausinėjo ir paleido. Tik Ribakovas sako: „Ne dėl ligos ten būvi. Dar tavo pečiai platūs"... Aš juos mušdavau, o anys mus mušdavo. Aš buvau vyresnių metų, tai juos kampan suvarydavau. Ir sakau jam: „Gal daktarai geriau žino"... Buvau ramus, kol štabą išblaškė.

* * *

Stapšėnų, Sirvydžių ruskiai po karo buvo visi valdininkai, visi teisėjai, visi prokurorai. Mes buvom avys, anys buvo vilkai. Šeimaties Azijonas ir pasakė, kai mama paklausė, kaip dabar bus. Sako, va teip bus. Išsikask duobę, griūk pati ir lauk, kada žemėm apipils. Mažiau pergyvensi! Jį ir išvežė, šitą ruskį. Dar ir dabar čia tokia yr Aleksiejeva, Prokuroru vadinama. Ji ar iš Šeimaties, ar Stapšėnų.

Sirvydžiuos suimtus žmones bulvių rūsy sumetę laikydavo. Norkūną užmušė. Veža motina savo Vytuką, ji pati kruvina, o šitie, skrebai, duoda ir duoda buožėm. Ir ji tvartely su juo buvo, kol sūnus numirė... Jo tėvas Smetonos laikais buvo agitatorius, komunistas. Agitavo ten Zizus, Semėnioką. O sūnus buvo pirmoji auka, nes jis nėjo su komunistais. Tėvas pats atsivertė. Ir kunigą šaukė, ir viską. Mirė po karo. Jį sugadino agitacija. Daug žmonių sugadino. Žmonės buvo neturtingi, duodavo pašaipėlę ir patraukdavo.

Va Bajorų Linkiokas Kaziukas. Dar su juo baigiau lagerį, kartu dirbom, žuvo važiuodamas motociklu. Jo brolis [Antanas] buvo studentas. Gabus buvo, bet neturtingas. Gaudavo pinigų irėjo mokslą. Bet turėjo sąžinę ir kiaušą. Pirmoj ekskursijoje važiavo kaip delegacija Maskvon. Sako, nuvežė mus, viskas kaip reikia, bet rūpi mums, kas gi už Maskvos. Jisėjo humanitarinius mokslus, rusų kalbą mokėjo gerai. Nuvažiavom, sako, ar dviejuos, ar trijuos kokių 50 kilometrų už miesto. Ir užeinam, sako, kolchozan. Pradėjom šnekėt: na, kaip, sakom, pas jus? Sako, bobos ašarodamos: vaikeliai jūs, gal jūs iš kito pasaulio, taip gražiai apsirengę. Sako, jūs neklauskit, čia kankynė, pragaras pas mus...

O Linkų buvo visi broliai į kairę pakrypę. Ir šitas Kaziukas prakalbas sakydavo, ir Jonas prakalbas sakydavo. Tai kai parvažiavo iš ten, ir pasakė: „Broliai, ažverskit knygas ir užsičiaupkit liežiuvi: ne tas yr, kas mum sakoma." Sako,

netikėkit, ką parodžia kine ir kas knygoj parašyta. Aš pats pamačiau gyvenimą. Baigiantis karui, pasiėmė ginklą ir išėjo miškan. O jo brolius Kaziuką ir Joną kalėjiman įkišo.

Partizanaudamas aš dar su Antanu susikirtau. Sakau, su jūsų sprendimais nesutinku. Durniau, sako, jie aguonos grūdo nepraleidžia, o tu dar žiūri, siela jo kokia. Šunio vietoj, sako, nugnybt, ir viskas. Buvo karštas ir durnas. Aš sakau: parašykite raštelį ir žiūrėkit, kas bus, neskubėkit pamygt mygtuko. Gyvybės atimt mes neturim teisės, ne mes ją duodam. Tai jis mane išdurnino. Tai aš jam sakau: Antanai, tu važinėjai raudonu dviračiu mitinguos. O aš pirma tą patį galvojau ir dabar. Nesikarščiuok. Ir bobų ten buvo, mane palaikė, pradėjo man plot, džiaugtis. Paklausė, parašė raštelį Graužiniui, paskui visą žiemą pas jį išmito, pas tą, kurį norėjo nušaut. Žmogus išsigando ir saugojo juos baisiausiai. Pats man sakė. O prieš tai, sutikęs mane, einantį su apynasriu, tas Graužinis klausia, kur einu. Sakau, arklio einu (iš tikrųjųėjau dėl ginklų tartis). Tau, sako, žarnos reikia per gerklę ištraukt, o ne arklio. Bet pasakė pasakė, keršyt negerai. Jis pataikavo rusams ir tikėjos iš sirvydiškių atlyginimo: gal žemės duos ar tarnybą. O, be to, ir taip naudojosi. Užeis pas turtingesnę. Va tave išveš, tave išveš. Duok tą ir tą, aš su jais visais pažintį turiu, tai išsuksiu. Jurkos Kazys kiek jam lašinių, kiek kumpių, kiek grūdų sukišę! O aš prie jo nepristojau, nes žinojau, kad nei tu mane išuksi, nei kitas. Sutikau kartą žydą, tai tas nusteбęs ir klausia: „Tai ką, tavęs neišvežė, kur baltos meškos?..“ Man kartais tekdavo ir prakalbas sakyt, nes buvau katalikiško jaunimo pirmininku. Aš jiems jokios žalos nedariau, bet pavojus ir man buvo.

* * *

1941 m. išvežė Stundžios (vėliau partizano) šeimą. Jis su broliu pabėgo. Išvežė mokytoją Mikšį, pašto viršininką Vaitulevičių, Vaškelį, Laurinavičių šeimą - 4 brolius ir seserį. Vyrų žuvo visi. Išvežė Katinioką, gyveno už ežero. Tauragnų inteligentus vežė su pirmu Romanovo ir Ruzgo parašu. Romanovas buvo žydas, daktaras. Reikėdavo trijų parašų. Trečias parašas buvo Petravičiaus. Anas dar, sako, kur gyvas yra, tarnauja. Buvo jis iš Žiezdrų, 3 kilometrai nuo Tauragnų.

Baisu buvo, kai žydus šaudė, bet jų gal beveik visi buvo komunistai. Baronėnai trys tokie buvo, būt visus mus suriję. Vienas prieš karą už politiką Ukmergėj sėdėjo. Einu per Tauragnų miestą - stovi su kitu žydu. Sako, šitą reikia suimt. Pyko kaip ant jaunimo organizatoriaus.

Alksniškių kaimo žuvo du Bliumbergai, abu lietuviai, šauliai, patriotai. Stučių Musteikis Silva buvo teistas. Stūgliuos tai Šinkūnai nukentėjo. Petruką sušaudė, iš klojimo išsitraukę. Joną su tėvu išvežė, o motina su marčia pabėgo. Vyriausias buvo miškan išėjęs. Kai Milašiaus šeimą sušaudė, tas sako: „Buvo tavo sūnus, Petrai?" O tas: „A gal ir buvo, gal ir ne, aš gi nežinau, negaliu pasakyt."

Iš Pilkėnių Musteikiokų daug žuvo, o Algis kalėjiman pakliuvo, daugelį persekiojo. Musteikio Vinco šeima labai nukentėjo. Nušovė Viaduką, Pranuką, toks protingas buvo, su Kaziu labai ginčydavos. Kazys Radeikiuos mokės siūt ir vietos komunistų buvo paveiktas. Praėjus frontui, slapstės, ištraukė iš duobės, bet niekur nebuvo dalyvavęs, tai išsisukę. Dabar Kaune. Kada ginčydavos ir savo įrodinėdavo, o dabar visai pasikeitę pažiūros: melagiai, sako, ir tiek. Sudaužė ruskiai Pranukui Musteikiui galvą, kvailas liko. Sudaužė Musteikioką, mokytoją, Vinco Musteikio sūnų. Algį su tėvu išvežė, o motina li.ko. Grįžęs kiek pabuvo ir mirė suluošintas. Tik išėjo toks Kazys Kučinskas su diržais ir perpetėm. Išlydėjom, o trečią dieną ir žuvo prie Saldutiškio, prie to Kiauneliškio kai mūšis buvo. Švilpa, Vaišnoriukas ir Liudvikas žuvo prie Pakalnių. Ten ir Vaškelioką nušovė, tai aš (sugrįžęs iš kalėjimo) važiauvau išsikast. Sesuo Valė prašė. Dar ir pavojus buvo. Sudėjom mažan grabelin, mašina važiuoja, arkllys kai šoks. Bro, sakau, kauleliai išsipils griovy, kaip paskui surinksi. Ir sapnuoju, kad man sako: dar vieno mano kaulelio nepamėt...

1990 11

PASALOS

Emilija Vaišnoraitė - Bernotienė,

g. 1931 m. Stučių k., Tauragnų vis.

Netoli mūsų, Alberto Kaukėno miškelyje, buvo įrengtas partizanų bunkeris. Kaukėnas turėjo daugiau kaip 30 hektarų žemės ir buvo išvežtas. Paskui bunkerį įrengė mūsų tvarte. Tvartai buvo dviejuos galuos, o per vidurį buvo patalpa pašarams sudėti. Bunkeris buvo po tvartu, o (lindimas buvo iš pašarinės.

Petras Pošius – Gediminas lageryje

Landai paslėpt buvo padaryta į dugną siaurėjanti dėžė (kaip ir vazonos), pripilta žemių. Dėžę su žemėmis buvo galima pakelti, suėmus už rankenėlės, įstatę dėžę, užmesdavom mėšlu. Bunkeryje vietos buvo keturiems. Buvo gultai, bidonai tualetui. Bunkerio šonai buvo iš stačių rąstų, lubos – iš storų gulsčių rąstų, o viršuje užpiltas beveik metro žemių sluoksnis. Ventiliacija buvo angelė pamatuose. Slapstės pas mus Vytautas Miškinis-*Viesulas* ir Petras Pošius – *Gediminas*. Vienas buvo iš Trinkuškių, kitas iš Salako. Vėliau apsigyveno dar *Žilvitis* [Povilas Lukošius] ir *Kadugys* [Jurgis Klibas]. Žiemą prie tos ventiliacijos angelės atsirasdavo šerkšno, eidavom jo nuvalyt. Oras bunkeryje buvo sunkus, ilgiau

pabuvus, pasidarydavo bloga. Bijodavom, kad neuždustų, tai naktį bunkerio dangtį pakeldavom. Bijojom, kad per tą ventiliacijos angą neišgirstų jų balsų. Jie gi nežino, kas viršų dedas.

Kartą su seseria pamatėm, kad ateina pulkas skreby ir kareivių su šunimis. Nešasi ir metalinius strypus. Bėgsi į tvartą pranešt – kils įtarimas. Suėjo vidun, o mes sutinkam su džiaugsmu. Nuėjo tvartan, badė strypais, ieškojo bunkerio, bet į tą dangtį nepataikė. Pataikę – baigta. Kai išėjo, pasakėm apie „svečius“ ir partizanams, o tie, pasirodo, net negirdėjo.

Maistą, būdavo, neši kibiruos kaip kiaulėms. Reikėjo ir apskalbt, ir sulopyt. Paduodavom ir apsipraust vandens. Nors ir kaip saugojomės, bet prie mūsų sodybos jau buvo rengiamos pasalos. Kartais naktį plėsdavos į vidų, sakydavo

partizanų *Gedimino*, *Viesulo* slapyvardžius. Kvilai atrodydavo, kai plėšiasi į vidų partizanas, kuris, žinom, bunkery uždarytas. Nieko nesileisdavom, sakydavom, kad tokių nepažįstam. Įsileisi – supras, kad juos pažįsti ar remi. Net per mamos laidotuves palangėse skrebų ginklai žlegėjo. Gal tikėjos, kad užeis partizanų.

„Lokio“ rinktinės Erškėčio būrys su vadu Kazimieru Kaladinsku (centre su automatu).

nuėjo į klijimą. Tik pravėrus klijimo duris, lauke – urr urr iš automato. P. Pošius iššoko iš pirkios ir nulėkė į Stapšėnų pusę. Išbėgo ir melžėjos. Po to mane ilgai tardė, mušė. Aš gyniaus, kad nieko nemačiau. Tardė ir mušė Misiūnas ir toks Čepulis. Per kratą linų grįžtėse surado partizanų nuotraukų, tai kaišiojo ir klausinėjo jų pavardžių. Gyniaus, kad nepažįstu, sakiau, kad gal čia tėvo (jis buvo jau miręs 1958 m.). Kaip apylinkės pirmininkas, jis daug ką pažino. Paleido, bet paskui saugumas ėjo ir ėjo, rengė pasalas. Numirė mama. Likau viena. Per metines vėl

Tauragnišiai partizanai 1948 06 18 prie pat Tauragnų miestelio.

kalbėjai, dabar būsi laisva. Kai buvo šitų partizanų teismas, manęs liudyti nekvietė. Per paskutinį žodį *Viesulas*, sako, prašęs padėkot Amiliutei: ji iš dviejų šimtų žmonių buvo geriausia.

Aš dirbau fermoje melžėja. Prie mūsų buvo karvių užtvarai, gardiniai, tad tolimesnės melžėjos (Valė Vaškelytė ir Janė Bikelytė) vasarą likdavo nakvot mūsų klijime. Pilkenių kaime pas Praną Musteikį buvo šokiai. Grįžtantį brolių Antaną Vaišnora prie namų sulaukė keli saugumiečiai ir klausė, kur Jono Vaišnoro sodyba. Tas pasakė, kad Vaišnoras jau miręs. Supratęs, kad čia saugumiečiai, dar įspėjo troboj buvusį P. Pošių, o pats

pašaukė, gąsdino tremtimi, lageriu. „Tai sėsi?“ – gąsdina Misiūnas. Sėsiu, sakau. Man blogiau nebus. Aš ir dabar vargstu. Kabinete, be Misiūno, dar buvo jau minėtas Čepulis (iš tikrųjų tai buvo Rastenis). Jis vis mane kaime tikrindavo. Po paskutinio tardymo dar užklausė, kaip atšvenčiau motinos metines. Pasityčiojo: žinojo, kada mirė, bet tyčia pašaukė į saugumą. Norėjo panervint. Sako, gerai

Utena, 1998 m.

PASKUTINIAI

Ona Ramanauskaitė - Musteikienė,

g. 1914 m. Vilkiškių k., Tauragnų vls., ištekėjus gyveno Stučių k.

Augau be tėvo. Paėmė tėtę į karą [1914 m.], ir nebegrįžo. Kai ištekėjau, iš Vilkiškių persikėliau į Stučius. Geras buvo žmogus mano vyras Jonas Musteikis, pora metų už mane vyresnis, tik po karo penketu metų pasisendino. Po karo iš mūsų kaimo partizanų nebuvo. Artimiausias gal buvo Zigmą Tumėnas iš Duobulės kaimo, jaunas berniukas. Vėliau jie keturiese vaikščiojo. Taip jie tik užeidavo, o rudenį sugalvojo bunkerį išsikast. Norėjo daryt bunkerį miške, kur buvo iškasta duobių bulvėms laikyti. Ten buvo smėlis, sausa vieta, bet mano vyras atkalbėjo: vaikščios žmonės ir užtiks bunkerį. Paskui sužinos visas kaimas. Įsitaisė bunkerį Kaukėno miške [Kaukėnų šeima 1948 05 22 buvo ištremta]. Epušyne, netoli mūsų sodybos. Žvyrą vežė mūsų kumele. Įrengė bunkerį - nesurasi. Po kelių dienų mano vyrui sako: „Mes išeinam - iš Vilniaus mums ginklų atveš.“ Išėjo šeštadienį, ir prie Vajasiškio juos gyvus suėmė [1951 11 24 pas Kazį Juodvalkį Polekniškio kaime spec. preparatu buvo užmigdyti ir suimti 5 partizanai, o vienas nužudytas sargyboje, - B. J.].

Buvau viena namie. Atbėga Kučinskas. „Musteikien, - sako, - prapuolėm: jau *Tigrą* vedžioja. Pas Alekną buvo atvežę“. Sako, vedžioja, o anas išduoda visus. Eik, sakau, dėde: pas tave užėjo, pas mane - tai jau ir išduos! O kur, sakau, anys lig šiol buvo? Bet tuo ir užsibaigė. Nesigirdėjo, kad ką būtų išdavę.

Tai atsitiko rudenį, o pavasarį vėl atėjo dviejuos. Paprašė mano vyro, kad parodytų, kur tas jų draugų išsikastas bunkeris. Nuvedė, parodė tą bunkerį. Paskui prie šitų partizanų dar du prisidėjo. Taip pavasar vaikščiojo keturiuos. Prabuvo šitam bunkery apie dvejus metus. O čia jau ruduo, reikia žiemai ruoštis. Miške bunkeris nebetinka: eisi - sniege liks pėdsakai. Suėję mūsų gryčelėję ir kalbas. Tai mano vyras pripiršo kastis bunkerį pas Vaišnorą. Sako, jis [Šeimaties] apylinkės pirmininkas, žmonės gerį. Sako, jų keturios moterys, lengviau bus prižiūrėt, o mūsų viena nesusipėtų. Čiagi reikia ir valgyt padaryt, ir apmazgot. Tada ir įrengė bunkerį pas juos, ar tvarte. Davėm bunkeriui lentų, duktė nuvežė. Paskui vis būdavo vyras eina ir eina pas juos kortom groť. Jiems nuobodu, tai ir laukia. Išeis, būdavo, o aš neužmiegu. Kartą parėjo iš Šeimaties, kur dirbo apylinkės pirmininku, sako, ten jau klojimų padus drasko

- Mykolaičiuko ieško. Gali ir čia ateit. Bet Dievas taip lenkė. Vasarą išeina, pabūna kokią dienele, apsisukę ir vėl grįžta į bunkerį - liūdna. Ateina, būdavo, ir pas mus. Pabuvo kiek, ir vėl ateina.

Jau kaip šitos mergiotės [Vaišnoraitės] vargo - Emiliutė ir Tekliutė ! Gana buvo vargo ir mums, tik joms valgyt nunešt tvartan buvo lengviau. Mums, būdavo, pasako ten ir ten atnešk valgyt. Neši ir nežinai, ką sutiksi ir kas pamatys. Tai niekas nieko nežinojo, o penkerius metus pas juos [Vaišnorus] išbuvo. Keturiuos išbuvo dvejus metus. Paskui du išėjo, o du pasiliko. Reikia gi ir maisto, ir visko. Nuėjo Juknėnuos ir žuvo. Vienas buvo *Kadagys* [Jurgis Klibas], o kito nežinau. Tada aš su vaikais ganiau fermos gyvulius. Mergiotė atveda Gurkšnieneį, Gaidžių kaimo Gurkšnio Alberto žmoną. Priėjo prie manęs, apkabino, pabučiavo. Sako, būkim pažįstamos, kaip mūsų vyrai pažįstami. Sako, nežinau, ar juos gyvus išsivežė, ar užmušė. Sako, jei katrie liko, pranešk, kad nesuimtų gyvų. Sako, gal jie pas jus. Ne, sakau, ne pas mus, bet pasakysiu. Sako, nežinojau, kur tas Musteikis gyvena. Kai klausiu, tai sakau, kad einu karvės pirkti. Tai mergiotė pirma pavedėjo fermon, o paskui pas mane. Abertą Gurkšnį tai gerai pažinau. Jis, būdavo, renka partizanams maistą, atveža mano vyrui, o jis perduoda partizanams. Paskui Albertas jau pas Vaišnorus veždavo. Pavalgyt vyrams tai reikia.

Pilkenių kaimo Antanas Musteikis buvo sandėlininkas, tai grūdų duodavo, bet viena duona negyvensi. Reikėjo ir kitaip padėt. Pilkenių Musteikis Kazys pasiuvo kelnes. Aš parsinešiau namo, o vyras jiems nunešė. Gaidžiuos kas pasiuvo batus. Nuėjau pas Albertą Gurkšnį, parsinešiau namo, tai vėl vyras perdavė jiems. Aš į bunkerį nėjau. Pasiuvau vyrui marškinius. Nuėjo jis pas partizanus, tie ir klausia, kas tuos marškinius pasiuvo. Sako, žmona. Tai sako, gal ir man pasius. Tai, žinai, verkiau siūdama: aš gi ne kriaučius, nemoku. Vyrui kaip pasiūsi, taip gerai. Turėjau siuvamą mašiną, bet kai ne siuvėja, tai reikia daug čiupinėti. Tas partizanas buvo už mano vyrą didesnis, o aš siuvau nė nematavus. Pasiuvau. Dėkojo, gal gerai buvo. Paprašydavo ir pirtį pakūrent. Nesaugojau, bet nieko blogo neatsitiko, gal Dievas taip lenkė. Kaimynai buvo toli, gal niekas ir nežinojo. Va kad pas juos [Vaišnorus] buvo, Stučių nė vienas žmogus nežinojo. Būdavo, pirty nusimaudo, nusiskuta, tai kai uždainuos gryčelėį, tai vaikai prašydavo: „Mama, paprašyk, kad dar padainuotų.“ Labai Petro [Pošiaus- *Gedimino*] buvo gražus balsas. Nervuotas, oi nervuotas buvo. Vienąkart žiemą, kai jau buvo likę dviejuos, atbėga per sniegą vienas - basas,

tik su kojine. Pas Vaišnorą buvo ir mano vyras [jonas Musteikis], Bekalbėdami, sako, supyko, tai Petras norėjęs nušaut. Aš apsiaviau vyro burlečiais, ir einam abu su Petru Vaišnorų sodybon. Pasitiko Amiliutė [Vaišnoraitė], tai jie kluonan ir nuėjo, lėjau vidun, o vyrai sėdi, juokauja, lyg nieko nebūta. Privar-go Amiliutė ir Teklė. Vasarą jie ir miškan išeidavo, tai pasakydavo, kur nunešt valgyt. Būdavo, nešu valgyt ir bijau, kad Kučinskai nepamatytų. Iš karto jų nebijojom, paskui pradėjom saugotis.

Buvo partizanų ir Stūgliuos. Prisakė kartą, kad mano vyras Velykoms maisto surinktų. Tokį prašymą perdavė tas Kučinskas. Mano vyras nesutiko. Aš, sako, sudegęs [padegėlis], tai dar pagalvos žmonės, kad sau renku. Nuėjo tada Kučinskas pas Kaukėną, tas surinko ir atnešė pas mus. Suėjo vakare keturi partizanai, du Kučinskai, dar mūsų šeima, o mūsų gryčiutė mažą... Gale stalo sėdi barzda apžėlęs Karklinienės brolis. Ot, sako, Listaro barzda kad šluosma grindis, tai šluosma. O *Dobiliukas* ir sako: „O gal tavo barzda šluosim grindis!“ Visi atsisveikino ir išėjo. Buvo prieš pat Velykas. O Velykų rytą skrebai Stūgliuos juos ir užtiko. Jie pabėgo, tik arklius ir kokius daiktus paliko. Kabinos prie Bikelio, gal reikalavo pranešinėti apie partizanus. O tas sako, man Musteikių Jakštoniai atsiuntė laišką, kad aš prie miško ir artyn neičiau. Tai ir atstojo nuo jo.

Mano vyras buvo gimęs 1912 metais, o mirė 1992 metais. Jis padėjo partizanams, buvo sekamas, bet neįkliuvo, sulaukė laisvės, bet jau buvo be sveikatos. Geras žmogus buvo, 50 metų kartu pragyvenom. 1947 metais sudegėm. Septyni ant dirvono likom. Ar 1952 metais kolchozan suėjom. Vyras dirbo fermos vedėju, aš žiemą teliukus šėriau, o vasarą laukuos dirbom. Šešiolika šimtų darbadienių turėjom, o nė gramo negavom. Turėjom penkis vaikus. Vienas sūnus, būdamas 44 metų, griuvo nuo sulūžusių kopėčių ir užsimušė. Duktė už Jasonių gyvena, kita Pustalauky gyvena, paskui Dičiūnuos, o mes nusipirkom Zabulionio gryčiutę ir atsikėlėm į Medenius. Karvės nebeturim, laikom tik ožkytę. Atvažiuoja duktė, malkų prineša, pakūrena...

Netoli mūsų slapstės toks Šidlauskas Kazys. Jis buvo mano krikšto mamos sūnus. Niekur jis neidavo, slapstės vienas, niekur nesidėjo, tik kai kada namo pareidavo. Emilija Bikulčiūtė iš Urviškių ilgai juo rūpinos, prižiūrėjo. Bikulčiūtė nesislėpė, kad padeda, bet aš nenorėjau, kad man pasakotų: kai nežinai, geriau. Nuėjau kartą miškan grybaut, žiūriu - šakelių šiaudams kratyt pridirbta, grėblių pristatyta. Girdžiu - anas toliau kur dainuoja. Aš tolyn tolyn ir nuėjau, kad ir nežinoč, kas čia dainuoja. Kartą pas mano dėdę buvo balius. Dėdė išėjo

į kiemą ir ant kelio sutiko Šidlauską. „Užsik, Kaziuk, užsik“, - pakvietė. „Ne, - sako, - aš pats saugaus ir kitus žmones saugau.“

Mano vyras dirbo dėdei kaniką grūdams. Pamačiau, kad skrebai į Alksniškes eina. Man jau neramu, bėgu ir aš pas tetą, kur vyras dirba. Nueinu - mano pusbrolis Norkūnas Jonas ir vyras dainuoja sau gryčioj, o dėdė su teta turgun išvažiavę. Klausiu, ar skrebus nebuvo. Buvo, sako, vienas atėjęs, bet kas sušvilpė, ir tas išbėgo.

Po kiek laiko ateina tokia senelė Liomberkienė. Sako, skrebai rado nuo klijimo pramintą taką į mišką, suėmė Bikulčiūtę, Kaziuką [Šidlauską] ir Strazdaitę ir išsivežė Utenon. Kad nors nieko neradę, bet užtikino kažkokį ginklą kaip kulną tam bunkery. Tai kai suėmė jį, išvežė Rusijon, tai jo teta sakė, kad ir nagos jam nuo šalčio nulekiojo. Ar po 8 metų grįžo iš Rusijos jau vedęs. Apsigyveno Šeduikiuos. Apsilankė ir pas Bikulčiūtę, jai ir motinai dovanų atvežė. Motina dovanas priėmus, o Bikulčiūtę neėmus: gal buvo žadėjęs vest, o paėmė kitą. Kiek pagyvenęs, išsikėlė gyventi į žmonos gimtinę.

1998 10 12

KAIP BUVO VERBUOJAMI SAUGUMO INFORMATORIAI (šnipai)

Visiškai slapta

Lietuvos SSR Utenos apsk. MVD skyriaus virš. pavad.

Kapitonui drg. Artamonovui

*MVD apskrities skyriaus milicijos operatyvinės grupės
įgaliotinio, milicijos viršilos Filippovo*

R A P O R T A S

*Pateikiu patikrinimo medžiagą apie verbuojamą slaptą pranešėją ŠINKŪ-
NĄ Joną, Kazio, g. 1908 m., gimusį ir visą laiką gyvenantį Šinkūnų kaime,
Tauragnų valsčiuje, Utenos apskrityje, Lietuvos SSR, pagal socialinę kilmę - iš
vidutinių valstiečių, nepartinis, mažaraštis, pagal socialinę padėtį - tarnauto-
jas, dirba Tauragnų vls. vykdomajame komitete Šinkūnų apylinkės pirmininku,
vedęs, neteistas, gerai kalba rusų ir lietuvių kalbomis, pagal tautybę - lietuvis.*

V E R B A V I M O T I K S L A S

*ŠINKŪNAS pagal savo šeimos padėtį gyvena kukliai, gimė ir gyvena Tau-
ragnų valsčiuje. Šiuo metu dirba Sėlės apylinkės pirmininku ir dėl to yra pelnęs
tarp Tauragnų valsčiaus gyventojų autoritetą ir pasitikėjimą, o ten yra nemažai
asmenų, užsiimančių nusikalstama veikla, darančių baudžiamųjų nusikaltimų,
jų išaiškinimui ir ištirimui reikia sudaryti agentūrą. Pagal savo sugebėjimus ir
galimybes Šinkūnas gali sekti nusikaltimų vykdytojus ir jų bendrininkus bei jų
pagalbininkų bazę.*

V E R B A V I M O P L A N A S

*7. Šinkūnas iš daboklės [KPZ] bus pašauktas į apklausą, kur jam bus pa-
reikšta baudžiamoji atsakomybė dėl neteisėto ginklo laikymo pagal RSSFR BK
182 str. 7 d.*

*2. Aptikę jo silpnąsias puses, atsižvelgdami į jo sveikatą, šeimyninį gyve-
nimą ir senyvą amžių, pažadėsime laisvę, jei sutiks bendradarbiauti su MVD
organais; tuo pat metu gausim parašą, kad sutinka bendradarbiauti.*

3. Atlikus verbavimą, bus duota užduotis ir iš daboklės paleistas.

*LSSR Utenos apskrities MVD skyriaus Operatyvinės
grupės įgaliotinis milicijos viršila Filipov)*

1947 03 13

*Raporto originalas yra s. p.[slaptojo pranešėjo] „Balandžio“ - Šinkūno J.,
K. byloje Nr. 24201, kuri saugoma Utenos milicijoje.*

*Kopija tikra: Utenos apskr. MGB skyriaus Tardymo skyriaus viršininko pavad.
KAPITONAS (ONIŠČUK)*

Kopija

P A S I Ž A D Ė J I M A S

*Šį pasižadėjimą duodu aš, pil. Šinkūnas Jonas, Kazio sūnus, gyvenantis
Šinkūnų k., Tauragnų valsčiuje, Utenos apskrityje, Lietuvos SSR, kad aš, Šin-
kūnas, įsipareigoju garbingai ir sąžiningai bendradarbiauti su MVD organais.
Tiksliai vykdysiu MVD organų man duotas užduotis.*

*Prižadu pranešti MVD organams apie visus daromus ir ruošiamus daryti
nusikaltimus. MVD organams teikiamas žinias pasirašinėsiu slapyvardžiu „Ba-
landis“.*

*Dėl atsakomybės už bendradarbiavimo su MVD organais paviešinimą esu
įspėtas pagal RSSFR B K 121 str.*

Dėl to ir pasirašau: (Šinkūnas)

1947 03 14

*Pasižadėjimo originalas yra asmeninėj slaptojo pranešėjo Šinkūno j., K.
byloje Nr. 24201, saugomoje LSSR, Utenos apskr. milicijos MGB skyriuje.*

*Kopija tikra: LSSR Utenos apskrities MGB skyriaus Tardymo skyriaus virš.
pavad.*

KAPITONAS (Oniščuk)

1950 01 14

N U O S P R E N D Ž I A I

Lietuvos ypatingajame archyve [f. K-1, ap. 58, b. b. 42782/3, t. 3, pak. 4 -12]
yra įdėtas Balio Caivenio, Adolfo - Voveraičio „Laisvės“ būrio rajone sunaikintų
šnipų bei skrebių sąrašas, sudarytas languotame dviejų puslapių sąsiuvinio lape.
Pirmasis nuosprendis įvykdytas 1945 06 14, o paskutinis - 1948 06 16.

1. Našlėnas	šnipas	1945 06 14	Vanago nutar[imu]
2. Dolotovas Jarmalajus	skrebas	1945 08 23	Mano įsak[ymu]
3. Jakovlevas	šnipas	1945 08 26	Vanago nut.
4. Lebedevas Pachomas	šnipas	1946 01 16	„ „
5. Dikinis Jonas	„	1946 05 18	„ „
6. Dikinis Antanas	„	1946 05 18	„ „
7. Šaikauskas	skrebas	1946 09 22	„ „
8. Giedraitis	šnipas	1946 10 18	„ „
9. Pelėda Adolfas	šnipas	1946 10 29	„ „
10. Pelėdaitė Adelė	šnipė	1946 10 29	„ „

Man vadovaujant nuo 1947 02 19

11. Trinkūnas Jonas	skrebas	1947 02 09	Mano įsak.
12. Rusas iš Ukrainos	šnipas	1947 03 04	Vanago nut.
13. Babachinaitė	šnipė	1947 03 31	„ „
14. Gaivenis Pranas	šnipas	1947 04 14	„ „
15. Šaltenienė J u l i a	šnipė	1947 04 14	„ „
16. Šaltenis Antanas	šnipas	1947 04 14	„ „
17. Jakštonienė	šnipė	1947 06 04	„ „
18. Rusas nuo Pskovo	šnipas	1947 07 11	„ „
19. Rusas nuo Pskovo	šnipas	1947 07 11	„ „
20. Rusas nuo Pskovo	šnipas	1947 07 11	„ „
21. Dzekavičienė	šnipė	1947 08 27	„ „
22. Mintaučkis Antanas	šnipas	1947 10 08	Vanago nut[arimu]
23. Mintaučkytė Janė	šnipė	1947 10 08	Vanago nut[arimu]
24. Mintaučkienė	šnipė	1947 10 08	Vanago nut.
25. Kirdeikytė Valia	šnipė	1947 11 01?	„ „
26. Babachinas	k. ginki.	1948 01 24	
27. Gasiūnas Jonas	šnipas	1948 02 21	
28. Nazarovas Semionas	šnipas	1948 02 28	
29. Nazarovienė Agafija	šnipė	1948 02 28	
30. Pauplys Juozas	šnipas	1948 06 16	
31. Pauplienė Ona	šnipė	1948 06 16	
32. Pauplys Gediminas	šnipas	1948 06 16	
33. Bikelienė Uršulė	šnipė	1948 06 16	
34. Bikelytė Stasė	šnipė	1948 06 16	

KAIP ČEKISTAI GYNĖ PLĖŠIKUS

Visiškai slaptai

Lietuvos SSR

Valstybės Saugumo

Vilniaus sr. MGB valdybos viršininko pavad.
papulkininkui draugui FIGURINUI

Ministerija

1950 XI 19

Nr. 4580

Vilnius

Į 1950 VIII 28 Nr. 3 / 186

SPECPRANEŠIMAS

Dėl daromų agentūrinių operatyvinių priemonių Tauragnų apylinkės tarybos
Papirčių k. gyventojų JUKNEVIČIAUS ir jo sūnaus terakto tyrimo pagal
1950 m. lapkričio 16 d. padėtį

1950 metų vasario 10-11 naktį nežinomų banditų nužudyti Papirčių
k., Tauragnų apylinkės gyventojai

JUKNEVIČIUS Juozas, Kazio, gimęs 1893 metais, ir jo sūnus JUKNEVI-
ČIUS Vincas, Juozo, gimęs 1933 m.

Tiriant minėtų piliečių nužudymo priežastis, paaiškėjo, kad JUKNEVIČIUS
Juozas ir jo sūnus plėšė vietos gyventojus, turėjo kulkosvaidį ir šautuvą; nu-
žudę JUKNEVIČIŲ, minėtus ginklus banditai pasiėmė. Apie mūsų rengiamas
terakto išaiškinimo priemones smulkiau Jums pranešėm 1950 metų kovo 4 d.
specpranešime Nr. 7 / 1033; mūsų buvo nustatyta, kad teraktą prieš JUKNE-
VIČIŲ įvykdė „TRIMITO“ banda; be to, 1950 metų spalio 29 dieną suėmėme
„OS“ viršininką TRINKŪNĄ Justiną, Antano, slapyvardžiu „SENIS“, kuris per
apklausą nurodė, kad banditai, nužudę JUKNEVIČIŲ, apiplėšė nukentėjusiojo
ūkį: JUKNEVIČIAUS arklį perdavė laikyti Ryliškių k. gyventojui ŠTARUI Anta-
nui, iš kurio 1950 metų vasarą „TRIMITO“ banditų būrio dalyviai Balys GRAU-
ŽINIS - „UOSIS“ ir Kazys GAIDELIS - „TRIMITAS“ pasiėmė.

Kelių surengtų agentūrinių operatyvinių ir čekistinių karinių priemonių prieš „TRIMITO“ bandą rezultatas tas, kad po teroro akto prieš JUKNEVIČIŲ kartu su Švenčionėlių rajono MGB skyriumi sunaikinti 4 „TRIMITO“ banditų būrio dalyviai, dalyvavę vykdant šį teraktą:

1. PELĖDA Vladas, slapyvardis „*BULBA*“;
2. JUODKA Romas, slapyvardis „*GINTARAS*“;
3. PELĖDA Justinas, slapyvardis „*LUPUTIS*“, „TRIMITO“ banditų būrio vadeiva;
4. GIMŽAUSKAS Petras, slapyvardis „*VILKAS*“.

Be to, per šį teroro vykdymo periodą buvo suimti 6 aktyvūs ryšininkai ir banditų rėmėjai -

1. MANIUŠIENĖ Agota iš Pavarlio k. - ryšininkė;
2. TRINKŪNAS Justinas iš Ryliškių k. - „OS“ virš.;
3. TRINKŪNAS Petras iš Ryliškių k. - banditų rėmėjas;
4. TRINKŪNAS Antanas iš Ryliškių k. - banditų rėmėjas;
5. TUMĖNAS Juozas iš Ryliškių k. - banditų rėmėjas;
6. ŠIAURYS Jonas iš Ryliškių k. - banditų rėmėjas , - kurie savo namuose slėpė „TRIMITO“ banditų būrio dalyvius, aprūpindavo juos maisto produktais, perduodavo bandai kolchozo grūdų. TRIMITAS [turėtų būt *Trinkūnas*, - B. J.] taisė banditams ginklus. Banditų rėmėją ŠTARĄ Antaną, slėpusį JUKNEVIČIUI priklausiusį arklį, ruošiamasi suimti ir bus artimiausiu metu suimtas.

Atsižvelgiant į tai, kad „TRIMITO“ bandos dalyviai „*LUPUTIS*“, „*BULBA*“, „*GINTARAS*“, „*VILKAS*“, dalyvavę vykdant teraktą prieš JUKNEVIČIŲ, sunaikinti, o jų rėmėjų bazė iš dalies areštuota, laikome teraktą prieš JUKNEVIČIŲ išaiškintu.

UTENOS RJ. MGB SK. VIRŠININKO PAV.
MAJORAS

(SOKOLOV)

LYA. F. K -1, ap. 16, b. 310, l. 142, 143.

NAKTIS BŪDAVO MŪSŲ.

Juozas Inčirauskas - Lokys,

g.1925 m. Vyžuonose

Traukiamės ir... grįžtam

Kai jau buvo nebetoli rusai, pulkelis vyžuoniškių traukėmės į Kupiškio pusę. Prie Svėdasų mus apšaudė, mes irgi pašaudėm. Traukėmės toliau, bet gavom žinią, kad Kupiškis jau rusų užimtas. Kas dabar daryt? Pusbrolis Zabulioniukas (iš jų paskui nusipirkom šituos namus) ir dar keli vyžuoniškiai grįžtam namo. Einam vis pasidairydami, bet dar su ginklais. Pasiiekiam tokią pamuškę prie Vyžuonų. Kaip ir kas – neaišku. Janonyse prieina prie mūsų žmogus. Stebisi, kaip mes čia atėjom: vagi rusai, kulkosvaidžius išstatę. Žmogus apsiėmė mūsų ginklus paslėpt, o mums liepė lįst į klaimelį ir miegot. Viskas

lyg ir gerai, bet pradėjo rusai kibti: iš kur čia tiek vyrų? Gerai, kad šeimininkas mokėjo paaiškinti. Sako, čia mano talkininkai – rugius pjausim. Kiek padirbėjom, bet rūpi namo. Ginklus ir dalges palikę, perėjom mišką ir trijuos ar keturiuos einam vieškelio.

O rusai važiuoja ir važiuoja – kolona po kolonos. Sustabdo. Klausia, ar mes geri žmonės. Sakom – geri. Klausia, kur ei-

nam. Sakom, kad į Vyžuonas. Sėskit, sako, pavėžėsime. Susėdom, ir atvežė lig pat Vyžuonų. Pareinu namo – ogi mūsų sodyboj rusų štabas įsikūręs. Pamatę mane, klausia mamą, kas čia toks atėjo. Mama pasakė, kad sūnus, ir aprimo.

Kol buvo štabas, mūsų niekas nekliudė, buvo ramu. Kai vietos aktyvas pradėjo raginti eit į kariuomenę, vyresnysis štabo karininkas sudraudė, kad čia nelįstų, kol štabas stovi. Prieš išsikeldami įspėjo, kad dabar bus blogiau, reikės saugotis.

Vyžuonų apylinkių partizanai: M. Guobužas, B. Jakštonis, M. Valančiūnas, V. Kaulinis, B. Kalytis, J. Vasiljevas ir kiti.

Į bunkerius

Buvo vasara, ir slapstytis buvo dar nesunku. Slapstėmės pirma apie namus - brolio miške, paskui persikraustėm į Dvarašilį. Tenai buvo visas mūsų būrys. Būrį suorganizavo ir jo vadas buvo Jonas Morkūnas iš Kunigiškių. Buvo jis puskarininkis, vokiečiams traukiantis, priklausė Plechavičiaus Vietinei rinktinei.

Išsikasėm šile bunkerius. Vieni kitų bunkerių nežinojom, kad pakliuvę neišduotum. Bunkeriuos būdavom po 3, po 5 ir daugiau. Jono Morkūno būrys buvo apie 50 vyrų. Buvo ne vien vyžioniškiai, ir tolimesnių buvo. Partizanai turėjo pasirinkę slapyvardžius. Vadinos visokių žvėrų, paukščių, medžių vardais - tai *Meška*, tai *Strausas*. Aš turėjau slapyvardį *Lokys*. Morkūnas buvo *Viesulas*. Pagal J. Morkūno slapyvardį ir visas būrys vadinos *Viesulo* būriu. Mūsų bunkery buvo mano svainis Buitvydas, Antanas Daugilis, Antanas Budreika, dar ar Kvyklys. Į bunkerius lįsdavom, kai kildavo didžiausias pavojus, o naktis būdavo mūsų. Kai mes registravomės (legalizavomės), Vyžunuų valsčiaus saugumo viršininkas Nikanorovas, pamatęs mūsų bunkerį, net žiobtelėjo. Sako, būtų slapstęsi 100 metų, ir nepagalvoję, kad čia gali būt. Kiek mes turėjom bunkerių - nerado nė vieno. Bet atsitikdavo nenumatytų dalykų.

Čekistai ant bunkerio

Kartą ar į Salas ruošėmės eit. Stasys Žvirbliukas iš Vyžunuų neprigirdėdavo, tai patarėm jam likt vietoj, mūsų bunkery. Palikom vieną. Užsidedęs gazelį, jis skaitydavo knygas. Paryčiais mes ir parėjom. Užsimanė jis grįžt savan bunkerin. Sudraudėm: sakom, jau rytas, aušta, dar kas pamatys, o jis tik ranka numojo. Bunkeris už kelių metrų, netruks perbėgti Buvo jis su baltais apatiniais drabužiais. Į kitą bunkerį įsmuko, bet netoliese būta rusų sargybos. Iš kur tas S. Žvirblis išlindo, sargybinis nepastebėjo, bet kur įlindo - pamatė. Rytą kilo triukšmas: po žeme gerai girdis. Ant mūsų bunkerio landos pasistatė kulkosvaidį ir tratina į tą bunkerį. Netrukus išgirdom sprogimą. Nutilo. Sakom, jau gatava. Buvo ten Jonas Zabulis, Stasys Garunkštis ir Stasys Žvirblis. Zabuliuko pasikišta po galva granata, ir visi [1946 09 15] žuvo. Suglaudę ausis mes laukiam. Po kiek laiko išgirdom, kad kas atačėža - su arkliu atvažiavo. Liepė atkast bunkerį. Bobos kasa, rėkauna, o mes viską girdim. Atkasė. Bobas varo iškelt lavonus, tos neina, bijo. Atvarė tokį Gaižauską, tas ir iškėlė visus. Sukrovė juos į vežimą, apiprausė ir nuvežė į Vyžunas. Atpažinę visus, tik Zabuliuko galva buvus labai sudraskyta.

O mes bunkery laukiam vakaro, žiūrim, kas čia bus. Sulaukę tamsos, bunkerį palikom. Po dienos ar dviejų Dvarašilį apsupo kariuomenė. Sulįst į bunkerį

nebegalėjom. Mūsų buvo 10 – 20 vyrų. Bėgam su Juozu Zabuliu iš apsupimo. Bėgdamas per eglynėlį, užbėgo jis ant kareivio. Tas dėjo jam iš kulkosvaidžio į kojas. O rėkimas! O rėkimas! Paskui pasigirdo šūvis. Matyt, kareivis pribaigė sužeistąjį. Aš tuo metu įlindau Kunigiškių ežeran ir prabuvau nendryne lig vakaro. Paskui sutikau būrio vadą Joną Morkūną. Tas patarė iš čia trauktis.

Į Žaliamiškį

Apie Vyžuonas siautėjo rusų kariuomenė, tai 14 mūsų vyrų patraukėm į Žaliamiškį. Paskui daugiau atėjo dar pavieniui. Jonas Morkūnas per ryšininkus susisiektė su to krašto partizanais. Tie parodė bunkerį, bet įspėjo, kad jame slapstėsi raudonieji partizanai. Sako, laikinai tai galit sulįst. Ten buvo įtaisyta virtuvė ir taip gerai užmaskuota, kad nežinantis joku būdu nesurastų. Bet valgymo tai neturim. Jonas Morkūnas pasiūlė eit į Salas. Vienas vyras buvo iš to krašto. Jo tėvas žadėjo kiaulį duot. Nuvažiuojam, nusišau nam kiaulį, įsidedam vežimam ir grįžtam. Viskas būtų jau gerai, bet atvažiuojam su eržilu. Tas žvengia, nors tu ką nori daryk. Kiaulį vyrai išsikėlė iš vežimo ir tvarko, o eržilą paleido. Mums leido pailsėt, bet patarė kitą bunkerį išsikasti.

Broliai Morkūnai (Bronius - Strausas, Vincas, Stasys - Senelis ir Jonas - Viesulas) iš Kunigiškių kaimo.

Sakom, pailsėsime, tada žiūrėsime.

Tik sulindom bunkerin, sugulėm, snūduriuojam, tik girdim automatai terška – tik duoda, tik duoda. Bėgdamas pro šalį, Morkūnas dar rikteli: „Vyrai, rusai puola!“ Kas pro angą lenda, tuos rusai iš eglyno ir šluoja. Pradėjo į angą net granatas mėtyt. Tada toks Šventupio Žvirbliukas Antanas, su kuprele toks, išsitraukė kulkosvaidį. Sako, aš vis tiek invalidas, jūs bėkit. Jis mato nemato – duoda iš kulkosvaidžio eglynan. Po jo šaudymo nė vienas partizanas nebežuvo, visi suspėjo išbėgt. Žvirblis nebeleido kareiviams pajudėt, tai ir

mes iš bunkerio pasprukom, tik liko ar 6 nušauti. Po kiek laiko žiūrime – ir Žvirbliukas atsitįsia kulkosvaidį. Pabėgo ir jis. Paguldė, matyt, ir rusų. Tada Teodorui Kvykliui peršovė šlaunį, o būrio vado brolis Stasys Morkūnas [1947 06 24] žuvo.

Pagyvenom Žaliamiškį gal kokį mėnesį ir vėl parėjome į savo kraštą, arčiau namų. Bunkerį išsikasėm brolio miškely. Sulindom po žeme Antanas ir Stasys Budreikai, Jonas Buitvydas, mano brolis Stasys Inčirauskas ir aš.

Vilkabrukių aukos

Pulkas partizanų ar nuo Tau-ragnų traukė į Žaliamiškį. Mūsų būrys gavo žinią, kad juos ruošiasi pult Vyžuonų skrebai, ir pranešė tiems partizanams. Buvo jų daug – gal bent pusantro šimto. Pranešimas apie pavojų jiems įspūdžio nepadarė: sako, mes skrebus nebijome. Apsistojo Vilkabrukių kaime, partizano Garunkščio sodyboje. Pastebėjo vietiniai rusai. Vienas skrebas pastvėrė Kunigiškių Matulionio arklių ir nulėkė pranešti garnizonui. Suvažiavo, sulėkė kareiviai nuo Vyžuonų, nuo Užpalių. Tada per susišaudymą daug žuvo ir partizanų, ir rusų. Kalbėjo, kad vienas partizanas atėjo girtas. Užlipo ant Garunkščio gryčios ir mūsų pramiegojo. Ryta nubudo – stogo čerpės išdaudytos. Dairos draugų, o jų nebėr – visi išbėgioję.

Partizanas Bronius Morkūnas - Strausas su Zofija Tylaite-Gulbe apie 1950 m.

Tada žuvo gal bent 15 vyrų, bet visi ne vietiniai. Vieną sužeistą ir mirusį duobėj dar rado Auleliuos [atrodo, kad tai buvo Benas Palskys iš Aulelių k., žuvęs 1945 04 10].

Išgėrėm butelį ir vėl tapom žmonėmis...

Prasislapsčiau trejus metus, tris mėnesius ir 8 dienas. 1948 metų liepos mėnesį prisiregistravau. Kad norim registruotis, Vyžuonų saugumo viršininkui pranešė mūsų dėdė. Legalizavomės visas bunkeris. Susėdom į vežimą ir ginkluoti nuvažiavom į Vyžionas. Dar toks Kvietkauskas skrebyne pradėjo tyčiotis, tai Antanas Budreika kai pasuko šautuvą, kai užriko, tai tas ir užsičiaupė. Nikanorovas net sudraudė Budreiką: sako, negąsdinkit, jiems ir taip baisu.

Išklausinėjo išklausinėjo, kur buvau, kur slapsčiau, kodėl nėjau armijon. Sakom, mes gi ne rusai. Dar aš pridėjau, kad anoj pusėj buvo mano brolis. Kaipgi aš brolių šaudysiu? Apžiūrėjo mūsų bunkerį, išdavė „banditišką“ pasą ir įsakė kas dvi savaitės registruotis Vyžionose. Gal bent pusę metų vaikščiojom. Nusibodo. Išsisunkėm naminės, įsidėjom porą kumpių ir su Budreika nuvažiavom pas tą Nikanorovą. Viršininko namie neradom. Budreika mokėjo rusiškai, tai tas su žmona pakalbėjo. Besišnekant atvažiavo ir Nikanorovas. Pasišaukė jį žmona, abu pasikalbėjo. Paėmė mūsų pasus ir užrašė, kad lankytis pas jį nebereikės. Sėdom už stalo, išgėrėm butelį, o tuos kumpius ir naminę palikom. Taip ir baigės tie „banditų“ vaikščiojimai.

Vyžionos, 1991 08 13

PAKLOJO 13 SKREBŲ

Stasys Buitvydas,

g. 7 923 09 7 8, gyv. Vyžuonose

Černaučiznos (Černių) apylinkių žmonėms labai jau buvo įkyrėjęs Pranas Žvironas - per daug jau matė ir visiems plepėjo. Partizanai už tai jau buvo jį palupę, tai norėjo išsigabent į Vyžuonas. Pranas Bėkintis, Jonas Valiukas ir dar kas trečias nuvažiavo jam padėti. Nuėjo dar pas Damauską varyt pastotėn. Užeis į klojimą, o ten būta dviejų ar trijų partizanų. Vieną skrebą nušovė, o Valiukas su Bėkinčiu pabėgo. Gal ir specialiai juos paleido, kad daugiau prisiviliotų.

Parbėgę į Vyžuonas, skrebai sukėlė aliarmą. Kaip tyčia į Vyžuonas buvo atvažiavę svečių iš Utenos - partijos komiteto instruktorius, buvęs raudonasis partizanas Antanas Zabulionis ir karinio komisariato darbuotojas Stasys Marganavičius. Zabulionis sėdo su skrebais į sunkvežimį ir pažadėjo atvežt banditų priešaudęs. Stasį Marganavičių nuo važiavimo atkalbino pusbrolis.

Išvažiavo „polutorka“ apie 20 skrebų. Mašiną paliko prie Duobinių kaimo, o patys pėsti patraukė baust „banditų“. O prie Černaučiznos kapinių jų jau laukė partizanų pasala. Netikėtai užklypti, skrebai leidosi bėgti. Partizanai juos vijos iki Duobinių. A. Zabulionį ir dar du skrebus paėmė gyvus. Pavarę į Stasio Kiliaus sodybos pusę, pievoje ir nušovė. Tą dieną paklojo 13 skrebų. Mašiną, paliktą prie Sidaro Nazarovo, padegė. Iš to pulko gyvi liko tik broliai Gruodžiai, Jonas Valiukas ir Pranas Bėkintis. Valiukas su Bėkinčiu įlindo į Kiliaus klojimą. Ieškojo jų partizanai, bet nerado. Kai viskas aprimo, o partizanai pasitraukė, slapukai suėjo vidun. Bėkintis buvo basas (batus buvo pametęs bėgdamas), tai nuavė Kiliaus sūnų Petrą, apsiavė, išmušė trobos langą ir iššokę nubėgo į Duobinių pusę.

Rytą užplūdo kariuomenė, surinko nušautuosius, paklausinėjo, kiek buvo partizanų, kokiais ginklais buvo ginkluoti. Po šito susišaudymo Žvironai - tėvas Pranas ir sūnūs Antanas ir Stasius - išėjo į skrebus. Antanas dar ir dabar Vyžuonose gyvena, o dirba stalium Darbų vykdytojo bare.

Vyžuonos, 1989 10 13

PASLAPTINGASIS SAUGUMO VAIRUOTOJAS JUOZAS ZABULIONIS

1986 02 08 iš buvusio Utenos saugumo darbuotojo Aleksandro Prokopjevo, g. 1924 10 24, užrašyta atsiminimų apie pokario metus. Tarp kitų, A. Prokopjevas paminėjo ir vairuotoją J. Zabulionį.

„...Kovose su banditais mes irgi turėjom nuostolių. Ne viskas ir mums gerai klostosi. Mes turėjom savo žmonių banditų apygardos štabe, bet jie turėjo savo žmonių mūsų tarpe. Pas mus buvo sudarytas operatyvinis sektorius, kuriam vadovavo pulkininkas Ivanovas, paskui jį pakeitė majoras Figurinas. Dar dirbo ir pulkininkas Sinicinas. Operatyvinis skyrius suėmė Utenos apskrities saugumo viršininko Česnokovo vairuotoją Zabulionį, bet niekas apie tai nežinojo, net ir milicininkas, saugojęs įėjimą į būstinę. Tardytojas dirbo milicijos pastato antrame aukšte. Zabulionį atveddavo milicininkas ir vertėjas Vilda.

Vieną gegužės mėnesio dieną Vilda atvedė Zabulionį pas tardytoją. Zabulionis iš antro aukšto nušoko žemėn, perbėgo prie milicijos esantį tiltą. O už [Krašuonos] upelio po dešinei paupyje buvo jo butas. Kol iš antro aukšto Vilda nusileido, Zabulionis, perbėgęs tiltą, jau buvo prie namų. Rėkdamas laikykit, laikykit, Vilda bėgo iš paskos. Tuo metu iš kultūros [šaulių] namų po komjau-nimo susirinkimo ėjo grupė 137 šaulių pulko kareivių. Tie irgi puolė vyti bėglį. O Zabulionis namie turėjo automata, kitų ginklų. Kareivius jis pasitiko šūviais ir visus šešis paklojo. Namas buvo apsuptas, bet prieit prie jo nebuvo galima. Zabulionis gyveno ne vienas, turėjo žmoną ir vaiką, tai prašė ją išleisti. Kai ji su vaiku ėjo pro duris, buvo nušauta. Artėjo vakaras, tai namas buvo padegtas, o Zabulionis susisprogdino.”

Pastaba. Atsiminimai užrašyti į magnetofono juostą.

„SUTVARKYSIU ŠITĄ SKREBĄ...”

Stasė Jakštonytė - Ginaitienė,

g.1937 m. Šileikių k., Vyžuonų vis.

Juozas Zabulionis buvo gimęs 1918 metais Šileikių kaime. Turėjo apie 1,5 valako žemės, bet anksti neteko tėvo ir ėjo tarnaut ūkininkams. Tarnavo pas mūsų kaimo ūkininką Strolią ir kitus. Paskui išvažiavo Kaunan ir dirbo ten ar gaisrinėj šoferiu. Vokiečių laikais vežiojo kažkokį vokiečių, bet vokiečių neken-tė. Dirbo Ariogaloj, Zarasuos... Praėjus frontui, gyveno pas mus. Buvo vedęs Zenoną Morkutę nuo Ariogalos, turtingo ūkininko dukterį. Ištekėjo ji gal 16 metų. Turėjo 2-3 metų mergytę Aldutę, gimusią apie 1942 - 1943 metus.

Pokario metais Juozas Zabulionis dirbo NKVD šoferiu, važinėjo „Opeliu“, vežiojo NKVD viršininką Česnokovą. Žmona dėl to ant jo labai pyko, vos nepriėjo iki skyrybų. Mano tėtė žinojo apie jo darbą, o žmonai paslapčių nesakė. Kai pamatė, kad viskas gali baigtis skyrybomis, tėtė liepė Juozui pasisakyti. Visą naktį abu nemiegojo, bet žmona po to apsiraminė ir pradėjo vyrui padėti. Jis lyg ir spekuliuodavo: prisipirkęs teliokų, lašinių, kiaušinių, kažkur veždavo. Aprūpindavo ir viršininką Česnokovą. O žmona bijojo ir rusų, ir partizanų. Mano mama jos lovoj kartą rado pistoletą...

Daug kas ją laikė enkavedisto žmona, o kaimynas Jakštonis, nieko nežinodamas apie jo tikrą veiklą, atvirai grasino: „Na, aš sutvarkysiu šitą skrebą!“ Vietiniai partizanai Juozą Zabulionį labai sumušė ir jau norėjo nušaut. Juozas išsiprašė, kad nuvestų jį pas tokį Kemešiu ir su juo išsiaiškintų. Tik dabar sužinojo, kad Juozas Zabulionis nuveždavo daktarą Balį Kunigėlį pas sužeistus ar sergančius partizanus, kad daug kam (ir mano tėvui) parūpindavo dokumentus, pranešdavo partizanams apie ruošiamas gaudynes...

Tauragnų gatvėj gyvenusi Plistkova ir dabar įsitikinusi, kad J. Zabulionis ir jo žmona buvo blogi žmonės: su niekuo nenorėję bendrauti, buvę nedraugiški. Saugumas, girdi, gaus pranešimą apie kokį bunkerį, nuvažiuos - nėra. Sužinos, kad kur pasirodė „banditai“, nuvažiuos - ir vėl nėra. Pradėjo, sako, vieni kitus įtarinėti. Daugiausia po kaimus važinėjo Zabulionis, tai daugiausia įtarimų kluvo jam.

Atsimenu, Juozas Zabulionis mano tėvui pasakodavo, kad kartais jis nesuspėdavo pranešt, tai važiuodavo pats ir padėdavo pabėgt. Mano tėvas jam priekaištaudavo: rizikuoja pats ir pavojun statai savo ir mano šeimai! O jis tik nusijuokė: „Rizika - muzika!"

Ryšius jis daugiausia palaikė su Šiaudinių kaimo partizanais. Dirbdamas Zarasuose, susipažino su tokiu Vyšniausku Monium - *Žaibu*. Jis paskui mūsų krašte slapstės. Vyras stambus. Jis mūsų lauke ir žuvo kartu su Kilėviškių kaimo bernioku Bagdonu.

Kai buvo Černaučiznos mūšis, jis buvo tik ką grįžęs iš kelionės. Rytą nubudau - troboj ant grindų paklota šiaudų ir sugulė daugybė vyrų, o kiti susėdę kortom lošia. Ant sienos kabo Juozo automatas. Vienas nukabino automatą, priėjo prie Zabulionių lovos ir sako: „Kelkis, skrebe, gana su žmona gulėti!" O Juozas sako: aš mažiau už jus miegojęs. Atsikėlė Zenona ir užleido jam vietą. Pradėjo ruošti vyrams valgyti. Tamošiūnai ir dar kas išėjo žvalgybon. Kažkur toliau buvo girdėti šaudymas. Po kiek laiko pamatėm, kad kokie vyrai atvažiavo pas kaimyną ir, pastatę arklį, ateina pas mus. Pamanėm, kad skrebai. Juozas kitoj pusėj išėmė langą, vyrai iššoko laukan ir sugulė už namo, o Zabulionis pasiėmė automatą ir išėjo pasitikt svečių. Gal būtų užsivedęs ir sutvarkęs. Paaiškėjo, kad tai grįžta „žvalgai", o arklį paliko išvaikyti skrebai. Dabar buvo aišku, kad reikia iš čia trauktis, nes iš Vyžuonų ir kitų miestelių sulėks skrebai ir kariuomenė. Partizanai vorele išėjo, o tėvukas, pasikinkęs arklį, pervažiavo su šiaudais, kad neliktų pėdsakų. Juozas Zabulionis Utenoje pranešė, kad „banditai" buvo jį užpuolę, kad vijos. Sulėkė iš Vyžuonų, iš Anykščių, iš kitur kareiviai, bet vyrai jau buvo pasitraukę.

Apie Zabulionius man ir mama kai ką pasakojo. Buvo liepos mėnesio vidury, prieš pat Marijos Magdalenos atlaidus [atlaidai būna 07 22]. Mama su Z. Zabulioniene nešė kažkur į Dauniškį milelį velt. Einam, sako, pro Dauniškio kapus, kur į duobes sumesdavo nušautus partizanus. O Zabulioniene sako: „Kaip baisu būtų šituos kapuos atsigult". O po savaitės taip ir atsitiko. Zabulionienei artėjo laikas gimdyti. Mama žadėjo per Mariją Magdalena užvažiuot Utenon ir paimt Aldutę į kaimą. Tačiau prieš pat atlaidus Zabulionį suėmė. Sako, enkavedistams kilo įtarimas, kai varoma pro šalį Šiaudinių kaimo Stasė Bartašiūtė pasakius: „Sudieu, Juozai, daugiau nebepasimatysim". Kalbėjo, kad per tardymą jis trenkė tardytojui. Kai tas nugriuvo, Zabulionis išbėgo. Sargybinis dar užklausęs: „Tai paleido, Juozai?" - „Paleido", - atsakė. Gyveno jis prie

milicijos, kitoj pusėj upės. Bėgantį namo nusivijo enkavedistai. Bet Zabulionis ir jo žmona neprisileido, pasitiko šūviais. Negalėdami prieit, kareiviai namą padegė. Gaisravietėj rado moterį, mergytę be rankos ir vyro lavoną. Matyt, Zabulioniai susisprogdino granata.

Jų šeimos dar gyvas brolis Vincas Zabulionis (gyvena Kaune), nesveika sesuo Bronė. Buvo dar brolis Pranas. Tas buvo partizanas, ir Juozas labai norėjo jį išgelbėt. Miręs jau ir Pranas, ir jauniausias brolis Bronius.

Juožą Zabulionį su šeima užkasė Dauniškio kalnely. Po poros savaičių mane nuvedė mama. Sako, parodysiu, kur Aldutė palaidota. Mat mes su ja žaisdavom, nors buvo už mane mažesnė. Parodė mama patvory, į miesto pusę, iškapstytą smėlį. Sako, įsidėmėk, užaugsi, tai kapą žinosi. Bet dabar jau sunku būtų rast: tada dar medžių nebuvo, gal dabar ir tvorą patraukė...

Utena, 1990 m.

PASKUTINIS AKNYSTĖLIŲ BUNKERIS

Valė Tumienė,

gyv. I Aknystėlių k., Vyžuonų vis.

Antanas ir Juozas Tumai buvo pasidaliję tėvų ūkį ir gyveno I Aknystėlių kaime atskiruose vienkiemiuose, bet netoli vienas kito. 1951 metų balandžio 6 dienos rytą užgirdom triukšmą, šaudymą ir pamatėm, kad dega Antano Tumo klojimas. Supratom, kad ten kažkas negerai. Kad jų klojime yra bunkeris, mes nė nepagalvojom. Uždegus klojimą, iš jo išbėgo trys partizanai, ir visi buvo nušauti. Aš pažinau du - Antaną Lapienį - *Pempę* ir Teofilį Limbą - *Sakalą*. [trečiasis buvo Jonas Tyla - *Vaišvila*]. Lavonus nuvežė į Vyžuonas ir numetė ant gatvės. Tuo pat buvo suimtas sodybos savininkas (vyro brolis) Antanas Tumas ir nuteistas 20 metų lagerio. Kitų šeimos narių nekliudė. Spėliojo, kad bunkeris buvo išduotas. Suimtojo Antano žmona įtarinėjo, kad galėjo pranešti kas iš mūsų ar Aknystėlių Bagočiūno šeimos. Matyt, tos kalbos pasiekė partizanų ausis, ir Jonas Bagočiūnas ir jo sūnus Juozas [1951 05 21] buvo sušaudyti. Mums atrodė, kad Bagočiūnai sušaudyti nekaltai. Jis padėdavo partizanams, rinko jiems maistą, pinigus, o ir pats Antanas, grįžęs iš lagerio, sakė, kad per tardymą paaiškėjo, kad bunkerį išdavęs Kalytis. Kalytį pažinom ir mes: dažnai užeidavo su partizanais. Visi jį gerbė, laikė tikru partizanu. Pažįstamas buvo ir Antanas Lapienis iš Galvydžių kaimo. Su juo susitikdavom vakarėlius, šokiuos. Jis buvo baigęs gimnaziją, dar, rodos, kažkur mokėsi. Jau partizanaudamas buvo užėjęs pas mus vakarieniat. Aš jį užkalbinau kaip jau pažįstamą, bet jis apsimetė, kad manęs nepažįsta, kad aš su kuo sumaišiau. Teofilis Limba buvo iš Padborkos vienkiemio, gyveno už kokių trijų kilometrų paežerėj. Jo viena sesuo [Eleonora] buvo patekus į lagerį, o kita gyveno namie. Tiek Teofilis Limba, tiek kiti partizanai užeidavo pavalgyt, duodavom jiems marškinių, autų, numegzdavom kojinių, atidavėm vyro šaulio kepurę.

Mano vyras darydavo miežių alų. Vyro pusbrolis, partizanų būrio vadas Vincas Laucius iš Stabulankių kaimo, užprašė padaryt alaus ir partizanams. Pats Laucius nuvežė alų į mišką ir parvarė arklį, o čia pasirodė skrebai. Partizanas spėjo nepastebėtas pabėgti, bet skrebai rado pakinkytą arklį ir pradėjo klausinėti, kur važiuom. Aiškinom, kad buvom malūne. Laimė, kad rado

primalta miltų. Partizanai maistą rinkdavo pagal jiems priskirtus rajonus. Kartą tolimesni partizanai paprašė duoti jiems maistui avelę. Atidavėm, bet sužinojo minėtas Vincas Laucius ir labai supyko: anie partizanai neturėjo teisės šiose apylinkėse rinkti maistą. Norėjo net pareikalauti, kad avelę grąžintų, bet mes nenorėjom veltis į tuos ginčus ir pykčius. Kai kada pas mus užeidavo ir Kaulinis - tai pavalgyti, tai pinigų. Kartą jam davėm 1000 rublių. Dažnai pas mus apsilankydavo ir milicijos [apskritis saugumo viršininko Česnokovo] vairuotojas Juozas Zabulionis. Jis slapta rėmė partizanus, teikdavo žinias, gal kartais ir ginklų parūpindavo. Kilo įtarimų, prasidėjo tardymas. Zabulionis iš tardymo kambario paspruko ir įbėgo į netoli milicijos buvusį savo butą. Namelis buvo apsuptas. Pamatęs, kad neišsigelbės, nušovė žmoną, vaiką ir nusišovė pats.

Utena, 1995 04 12

Pasakojimą užrašė Milda Skaisgirienė

„DVA BANDITA ZASTRELIL...”

Elena Keraitė,

g. 1979 m., gyv. Alių k., Utenos vis.

1944 m. gruodžio mėnesį Alių kaime rusų kareiviai ieškojo partizanų. Mūsų kaimynas Stasys Degulys (g. 1924 m.), pasislėpęs ant aukšto, pamatė, kad kareiviai nusivairė kaimyną Vitkūną, ir nebelaukė: nulipo žemėn ir pasileido bėgt. Mane tuo metu klausinėjo kareiviokas. Pamatęs bėgantį Vijeikį, kareivis mane paliko, nubėgo pas Juozapą Degulį ir liepė išvest iš gurbo arklių. Arklių Degulys išvedė, bet tyčia paleido, kad nepavytų sūnaus. Kareivis trenkė tėvui buože ir liepė arklių pagaut. Tėvas išsinešė avižų ir arklių pagavo, o kareivis, užšokęs ant arklio, nusivijo bėglį. Atlėkė pas Vijeikius, kareiviai pareikalavo parodyt „banditų“ slėptuvę, grasino sudeginsią trobas, kaišiojo degančius degtukus...

Stasys Degulys ir Petras Vijeikis tuo metu bėgo į Margavonių pusę. Iš pasokos juos vijosi raitas kareivis. Ant Ilgio ežero juos ir pasivijo. Liepė gult ir abu ant ledo gulinčius nušovė. Parjojęs tėvui riktėlėje: „Sakei nėr banditų! Eik, parodyk, katras tavo sūnus.“ Nuėjo ir parodė. Lavonus paliko, o mane pastotėn išvarė. Užėjo skrebas pas Dzikavičių ir pasigyrė: „Dva bandita zastrelil“ [du banditus nušoviau]. Išgirdus aš tik ašarom apsipliliau.

MAURIUKAS

Šalia Alių buvo rusų kaimelis, Gojumi vadinamas. Gyveno ten su motina toks Levukas. Mauriuku jį vadindavom. Buvo jis neturtingas, bet labai valingas. Nėjo nei frontan, nei tarnybos ieškojo. Turėjo nedidelę gryčelę, bet gyveno švariai, tvarkingai. Motina verpdavo, plunksnas plėšydavo, eidavo daržų ravėt... Levukas, kaip ir kiti apylinkės vyrai, išėjo su šautuvu partizanaut. Užtiko jį Aliuos, ant Dzikavičiaus gryčios. Gal buvo ar pranešta. Nušovęs nuo gryčios, mėgino bėgt, bet, sako, Navadnyčia nušovė. Dzikavičienę ir jos sūnų buvo nuvežę į Uteną, bet sugrįžo - paleido. Vieniems sakė, kad pabėgo, kitiems - kad paleido...

„PROLETARĄ" PO LEDU PAKIŠO...

Stasys Rėza po karo ar apylinkės pirmininku dirbo. Žmonėms buvo labai bjaurus, o su mumis kaip ir giminiuotis norėjo. Mūsų tėtė tada jau aklas buvo. Užėjo Rėza ir pasakė „naujiena": „Tai žinai, dėdžiuk: Visų šalių proletarai, vienykitės!" Nei kas jam sakyt. Tyli, ir tiek, bijai žodį ištart. Buvo, sako, jį ir miškiniai paėmę, bet paleido, gal nenorėjo prasidėt. Kai jau visiems labai įkyrėjo, Valickas ir Norkūnas Utenoj, pas Mykolą Milašių tą „proletarą" nugirdė ir, nuvežę į Ilgio ežerą, leido patikrint, ar gilų. Įkliuvo abu ir buvo nuteisti. Norkūniokas buvo gal dar nepilnametis, tai jį anksčiau paleido, o Valickas - gal kokie treji metai, kai grįžo.

PARTIZANAI KIAUŠINIAUNA

Užeidavo partizanų ir pas mus - Mockėnų kaimo broliai Mikulėnai, Grybelių kaimo broliai Bražeikos. Tada Aliuos slapstės ir jų sesuo Genė, dabar Jasinskienė. Mikulėnai Rėzoms buvo pusbroliai. Užėjo kartą per Velykas. Namie buvom tėtė, mama ir aš. Pavaišinom, davėm alaus, kiaušinių. Mano sesuo Jazgevičienė nuėjo paskui pas Rėzas. Grįžus ir sako: gerai, kad davei. Mat užėjo tuokart pas Rėzas tie patys Mikulėnai. O Rėzos buvo šykštūs, užėjusiam nė valgyt nepasiūlydavo. Nedavė ir Mikulėnams. Pabuvę tie pradėjo juokais priekaištaut. Girdi, duokit gi kiaušinių, alaus, pavaišinkit... Kolgi Aliutė Kerautė pavaišino: alaus davė ir dar kiaušinių, pyrago įdėjo. O Rėzienei nepatogu, tik bukčioja, nežino ką sakyt.

VISOKIŲ BUVO

Kartą plaunu prie balai kibirus. Priėjo toks Žilys. „Ką čia veiki? - klausia. - Ar tu nežinai, kur Karklinio Povilas?" Manau sau: kad ir žinoč, tau nesakyč... „O, sakau, galgi anas man brolis, kad tu man' klausi?" - „Na tai man nereikia, nereikia", - pradėjo teisintis. O skundėlis buvo! Bartašiūnus įskundė, o paskui pats buvo išvežtas. Užaina kartais jo žmona, tai ir rūpi pasakyt, kad vyras skundėlis buvo. Ji pati lyg areštuota buvo Užpaliuos. Sakė, bėgdama kokion balon įvirtus, tai skrebai už plaukų ištraukę...

Aliai, 1990 06 08

SKAUDUS PRARADIMAI

Aleksas Šimelis,

g. 1925 m., gyv. Utenoje

Per pirmąją Kalėdų dieną (1944 m.) į Biliakiemį suėjo jaunesni apylinkės vyrai. Nuėjau į Puodžių kaimą pas Vladą Jasūdį ir aš. Įtraukė į partizanų būrį ir mane. Parėjau namo, pasiėmiau reikalingų daiktų ir iš Puodžių nuėjom į Katlėrių kaimą. Susidarė apie du šimtus vyrų. Turėjom tris lengvuosius kulkosvaidžius, automatų, šautuvų. Vieną kulkosvaidį turėjo austras Rudolfas, likęs nuo fronto ir gyvenęs pas Pumpučius Puodžių kaime. Mūsų kompanijoje buvo trys vokiečiai. Vienas buvo jau pagyvenęs, gal kokių 45 metų, o Rudolfui buvo apie 30 metų. Partizanams vadovavo tauragniškis Jonas Stundžia. Vyrų buvo paskirstyti grupelėmis po 10 - 15 žmonių. Sudaryt būrius, parinkt vadus ir duot priesaiką buvo numatyta Minčios miškuose.

Trečią Kalėdų dieną iš Katlėrių patraukėm į Minčios pusę. Pasiekę Bajorų kaimą, išsiskirstėm po žmones. Išstatė sargybas, nusiavėm batus, šeimininkas parodė, kur gult. Auštant girdim, kad jau tratina iš kulkosvaidžių, iš šautuvų. Šaudė Tauragnų pusėj. Iššokom visi laukan. Nebespėjom net „burlečių“ raištelį užsirišt. Šaudė iš visų šonų. Pleška visuos kraštuos, nebežinia kur ir trauktis.

Apsitvarkę atsišaudydami pasukom Minčios pusėn. Kalbėjo, kad kažkurį mūsiškį [atrodo, Juzėną] skrebai sužeidė ir paėmė nelaisvėn. Sužeidė jį ar ant ežero, jau prie miško. Pasiekę mišką, sustojom pailsėt, bet vėl pradėjo šaudyt, tai pasitraukėm miško gilumon.

Kai kas žinojo, kad reikia rinktis Miškininkės vienkiemį, Dijoko sodyboj. Pasiekėm tą vienkiemį. O buvo jis kaip kokia salelė - aplink už 40 - 50 metrų buvo miškas. Suėjom vidun. Po mūsų dar daugiau atsirado. Susirinko gal bent 30, pilna gryčia. Dijoko mergiotė skuta bulves vakarienei. Lauke šviesu, mėnesiena. Pavargęs ir nepajutau, kaip užsnūdau. Išgirdau tik, kad daužo į langą ir šaukia: „Choziajin, choziajin!“ Pasirodo, kad sodyba jau apsupta. Kyštelėjo kareivis galvą priemenėn, bet niekas neišėjo. Priemenėj buvę partizanai metė granatas ir šoko laukan. Mes pasipylėm kas kur po gryčią. O duoda iš kulkosvaidžių, iš automatų, kad langai žlega, dulkės kyla, viskas maišos. Vokiečiai

gulėjo vienas ant pečiaus, kitas ant „pečkos“. Viena vietoj nušovė. Aš asla šliaužt į priemenę. Tik dilgtelėjo blauzdą, bet įropojau priemenėn. O duoda, o duoda iš visų pusių. Žiūriu - žybt, ir dega stogas. Dar guliu guliu, o stogas jau krinta. Iššliaužiau laukan, nuropoju į eglynėlį. Žiūriu - atbėga kitas - mano kaimynas Katinas. Jau dega visa sodyba, o mes mišku traukiamės tolyn. Sodyboje, matyt, žuvo šeimininkas su mergiote ir daug partizanų.

Mes su Katinu pasiekėm Puodžių kaimą. Peršauta mano koja ištinu. Puodžiuos buvo felčeris, tai suleido vaistų nuo kraujo užkrėtimo, ir sugijo. Slapsčiaus Puodžiuos pas Šinkūną, paskui Kryželiuos pas Steponavičių, tada su Baltrūno pagalba legalizavausi, gavau dokumentus, bet dar ilgai saugumas dūkeno, nes manė, kad brolis miške. Tik kai brolis iš užsienio tetai parašė laišką ir nunešėm parodyti saugumui, tada aprimo.

Utena, 1993 12 27

Pastaba. Archyvo duomenimis, 1944 12 27 - 28 d. Jono Stundžios būrį persekiojo VS operatyvinis įgaliotinis TELEČIN ir 137 ŠP štabo viršininko padėjėjas vyr. lt. GVOZDOVSKIJ. Rašė, kad gruodžio 27 d. nušovė 7 partizanus, o gruodžio 28 naktį Miškiniskės vienkiemyje buvę nušauti 5 partizanai, o 12 sudegė. LYA, f. K-1, ap. 3, b. 1790, l. 194 ap., 195.

PARTIZANŲ ŠIOKIADIENIAI

Vladas Ilčiukas,

g. 1920 m., gyv. Kryželių k., Utenos vls.

Gimiau 1920 05 24 Katlėrių kaime, vėliau gyvenau Kryželiuose. Sueidavom su partizanais Katinais, su Mikulėnu. Su Biliakiemio Juozu Žibėnu ėjom kartu mokyklon. Pažįstami buvom ir su Inkartų Petravičiais. Albertas ir Vytautas žuvę, o Alfonsas dar gyvas [mirė 2000 12 05], Mūsiškių nebadaug liko. Vien Gudėniškėse žuvo 18, prie Minčios, Miškininkėje, - 10. Tada Spitrenų Juzėnas išdavė vietą, kur išblaškyti turėjom susirinkt, ir daug žuvo...

Registruotis mane prikalbino tėvas, aš pats dar būčiau nesiregistravęs. Vokiečių laikais aš dirbau žemės ūkio gaminių tiekimo įstaigoj. Mockėnų Baltrūnai, tėvas ir sūnus, buvo sovietų armijoje. Žmona ir duktė gyveno Mockėnuos (duktė dabar Utenoj gyvena). Žmonės į mus kreipdavos dėl kortelių malūnan. Kortelių išdavimas buvo ribojamas, o Baltrūnai dar su sovietais pabėgę... Kiek galėjau, aš joms padėjau. Sugrįžus rusams, atvažiavo tėvas Utenon mokėt mokesčių. Žiūriu - už stalo sėdi vyriokas. Nedidelis, pagyvenęs, krūtinė medaliais apkabinėta. Priėjęs prie stalo, tėvas sako: noriu susimokėt mokesčius. Tas klausia pavardės. Tėvas pasakė. „Ar ne tavo sūnus dirbo valsčių? - klausia kariškis. - Kur jis dabar?“ Tėvas paaiškina, kad pasitraukė su frontu.

Mano du broliai buvo pasitraukę. Petras žuvo Rytprūsios. Vlodo Mikulėno - Liepos brolis Bronius jį palaidojo, o antras mirė Niujorke 1980 metais. Mikulėnas Bronius iš Rytprūsių perėjo į Lenkiją ir iš ten grįžo. Jis mums ir pranešė apie brolio Petro mirtį.

Vokiečiai juos buvo suvarę kast apkasų. Bekasant pradėjo supt rusų tanketės. Kasėjai mėgino bėgt, bet vokiečiai varė atgal. Tada Petrą peršovė, išplėšė vidurius. Palaidojo vietoj - beržynėly. Traukiaus į Vakarus ir aš, bet nuo Panevėžio grįžau. Kiek pasislaptęs, išėjau į partizanus.

KAIP JURGĮ IŠVOGĖM

Ažudvariuos gyvena keturi broliai Katinai - Jurgis, Stasys, Algirdas ir Faustas. Buvo dar dvi seserys. Elena dabar gyvena Panevėžy, stomatologė. Faustas pakliuvo rusų lagerin, grįžęs mirė. Stasys pasitraukė į Vakarus. Algirdas ir Jurgis liko Lietuvoj. Visi jau mirę. Jurgis Katinas draugavo su Vanda Deveikyte. Vė-

liau ji ištekėjo, dabar Kojelienė, dainavo „Lietuvos“ ansambly... Netoli mūsų namų, už kokio puskilometrio, gyveno Deveikytės dėdė. Ji dažnai svečiuodavosi pas dėdę. Nueidavo ten ir Jurgis Katinas. Grįžtant iš susitikimo su Deveikyte, skardžiuos jį pamatė rusai ir pradėjo šaudyti. Peršovė kojas. Jis dar įšliaužė Vilūno pirtin, bet kareiviai surado ir paėmė gyvą. Nuvežė Utenos ligoninėn. Kaulai buvo sveiki, peršauti tik raumenys, tai gydymas neilgas. Praėjo savaitė. Nutarėm jį iš ligoninės pagrobt. Sargybinis skrebas sėdėjo koridoriuj, Katinas gulėjo palatoj. Labuckaitei Elenai (vėliau ji iš šio krašto pasitraukė) padavėm virves. Ji virves nunešė Katinui palaton. Sutarėm dieną, valandą, kada nueisim jo paimt. Jis turėjo virvėm nusileist per langą. Mes atjojom į Uteną, prie Gučiuvienės pririšom arklius. Vieną arklį atsivedėm paupin, pievon, už dabartinės pirmos vidurinės mokyklos. Juozas Straizys su kulkosvaidžiu, o Vladas Mikulėnas - *Liepa* su automatu atsigulė pievoj: jei vytųsi, pridengtų mus bėgančius. Perėjom upę (Krašuoną) ir, užsiglaudę už Vilučio namo, laukiam. Žiūrim - atsidarė ligoninės langas ir virve leidžias vyras. Prišokom prie jo, jis apkabino per pečius. Tada mes pakalnėn, pernešėm per upę, užkėlėm ant arklio ir liepėm kuo greičiau jot. Raitas jis nujojo pas minėtą Deveikytę. Bet neilgai jis džiaugėsi laisve. Kartą [1945 12 01] jis per ilgai užsibuvo pas tą Deveikytę. Jau išaušo, o bunkeris buvo Biliakiemy, Adomaičio vienkiemy. Biliakiemis iš nakties buvo apsuptas, o skrebai su žiūronais gulėjo ant Puodžių kaimo kapų. Jie pamatė, kad į klojimą įėjo žmogus. Skrebai tuojpat nuėjo pas Adomaitį ir ėmė jį šokdinti, kad pasakytų, kas įėjo klojiman. Adomaitis gynėsi nieko nežinąs, dar ir lauke nebuvęs. Skrebai su kareiviais visur išrausė, bet slėptuvės nerado. Tada klojimą uždegė. Parizanai buvo priversti lįst iš slėptuvės. Išlindus vieną nušovė prie tvarto, kitą - pabėgėjęs toliau, o *Liepa* susisprogdino prie pat klojimo. Aš tuo metu jau buvau areštuotas: juos sušaudė gruodžio 1 dieną, o mane buvo suėmę lapkričio 19-tą. *Liepą* laidojęs Žibėnas sako, kad jis buvo apdegęs, į karstą normaliai paguldyt negalėjo, rankai karste turėjo išpjaut skylę.

STRAIŽIAI

Slapstėmės mes dažniausiai trise - Algirdas Katinas, Vladas Mikulėnas

- *Liepa* ir aš. Straizys daugiausia būdavo pas žmoną, o ta pradėjo flirtuot su kitais, ypač su Repšiuku [*Jonas Repšys dirbo telefonų stotyje - B. J.J. Žmonės* kalbėjo, kad Straizys kartą žmoną su jos meilužiu Repšiuku nuvilko nuogai ir su kulkosvaidžiu varinėjo po kaimą. Daug kas spėlioja, kad žmona jį ir išdavė. Kartą jis pasakė, kad eina Ažudvarių klojiman gult, bet ten paliko tik kulkosvaidį, o pats nuėjo ar į Gimžiškes. Rytą tą Ažudvarių klojimą ir apsupo, bet Juozo

Straišio nerado. Užklupo jį ir nušovė [1948 metų lapkričio 1 dieną] Bareišių kaime, Jurgio Liulevičiaus sodyboje. O Juozo Straišio brolių Povilą nušovė dar 1945 metų vasario mėnesį bunkeryje netoli jų pačių sodybos. Tada nušovė tris - Vladą Vaškelį, latviuką [Janį Kuokinį] ir Povilą Straišį. Būtų tada žuvęs ir Juozapas Straišys, bet, išlindęs iš bunkerio, ėjo namo ir pamatė, kad per kalną su šuniu bunkerio link eina skrebai ir kareiviai. Straišys namo nebėjo, atbėgo į mūsų bunkerį (jis buvo už kokio kilometro). Girdėjom tada šaudant ir supratom, kad aną bunkerį surado ir vyrus sušaudė.

DUOKIT AUTKOJUS...

Geraį pažinau Elenaį Labuckaitę. Susitikom per jos tetos Tručionienės laidotuves. Su jos dėdės Prano Katino žeme suėjo mūsų laukai. Su juo labai gerai sugyvenom. Kai Elenaį pradėjo gaudyt, ji pas Katinus ir slapstės.

Kartą Katino sūnus Antanas, 17-os metų berniokas, su kaimynu, Pranu Katinu, tik iš Gudėniškių kaimo, slėny plovė malkas. Skrebai, pamatę miške žmones, pasistatė ant kalno kulkosvaidį ir abu nušovė [abu Katinai nušauti 1944 12 11 -B.J.]. Priėję nutraukė Antano batus ir, nuėję pas tėvą, pareikalavo: „Duokit autkojus, nušovėm banditą, reikia persiaut“. Tėvas žiūri, kad skrebas sūnaus batus atsinešė. Antano tėvas Pranciškus Katinas buvo gyvenęs Maskvoje, dalyvavęs revoliucijoje, matęs Leninaį, gavęs kažkokį ordiną. Kai šoko tėvas ant skrebuį, parodė ordiną, tai skrebai, palikę batus ir nušautuosius, išrūko. Buvo jau pavakarys. Žuvusius pašarvojo namuose. Mes su Juozu Žibėnu budėjom, kad neužkluptų skrebai. Žmonių prisirinko daug, bet skrebai nebepasirodė.

* * *

Partizanavimo pradžioj du kartus buvom suėję į didžiulius būrius ir abu kartus patyrėm didelių nuostolių. Būryje buvo apie šimtą žmonių. Ypač sunku būdavo žiemą: pereis koks šimtas žmonių, ir lieka sniegynuos kelias. Paskui būriai susmulkėjo. Į kitą vietą keldavomės, pasikinkę į vežimą arklį. Kraustydamies suguldavom šienan, tai matomas būdavo tik vienas. Gavę pranešimą, kad netoli pasirodė skrebai ar prasidėjo supimas, pervažiudavom į kitą vietą. Kilus pavojui, pervažiudavom net dieną. Prisinešę šieno, kartą gulėjom nedideliame beržynėly. Nemeikščių ir Utenos pusė mums buvo kaip ant delno. Užklupti skrebuį, skardžiumi galėjom trauktis Krašuonos, Puodžių, Kuktiškių ar Utenos pusėn. Vieną rytą girdim, kad Steponavičiaus kieme labai skalija šuo. Pažiūrim per žiūronus, matom, kad kieme vaikšto skrebai ir kareiviai. Iki jų - puskiometris. Nieko nelaukę, mes skardžiumi - ir į Gimžiškes, pas Kunigėlį. Jo sūnus

dabar gaisrinės viršininkas. Pasislėpėm vyšnyne. Iškepė mums blynų. Pasiuntėm Kanišauskaitę pažiūrėt, kurgi tie skrebai pasidėjo. Grįžta, sako, Paneveržy plėšia stoguos skyles ir rengia stebėjimo punktus. Pasirodo, pas Steponavičių buvo užėję tik kelio paklaust. Apsigaubę lietpalčiais, grįžom vėl savo beržynėlin.

PASIRŪPINAM MAISTO

Vyžuonėlėse buvo traktoristų mokykla. Ten mokėsi Julius Jauniškis (mirė 1997 m.) iš Puodžių kaimo. Užėjom pas jį vakare. Jis ėmė pasakot, kad mokykloj gerai gyvena, turi ūkį, maitina. „O kur skrebai?“ - klausiam. Jis viską smulkiai nupasakojo. Dvaras netoli Utenos, bet nutarėm pabandyt. Surinkom 15 partizanų ir per Mockėnus, Klovinius, Gražteliškes, Margavones ir Skaistašilį traukėm dvaran. Apie mūsų žygį Jauniškis žinojo. Jei pavojus, turėjo mus įspėti. Kariuomenės nebuvo. Dvare buvo likę tik ūkvedys ir mokiniai traktoristai. Susiradom Jauniškį. Ant kelių pastatėm sargybas. Pasikinkėm arklį, nusišovėm apie 200 kg kiaulę, įsimetėm 5 maišus kvietinių miltų, prie vežimo prisirišom dar jautį ir telyčią ir išvažiavom. Prie Vijeikių jau išaušo. Žmonės manė, kad kur skrebai persikelia. Nusivarėm į Purviniškių kaimą, viską perdavėm Vilūnui, o patys išsiskirstėm.

Vilūnų buvo du broliai - Antanas ir Adolfas. Jais labai pasitikėjom, ten ir rašomąją mašinėlę, ir arklius laikėm. Vilūnai jautį papjovė, sutvarkė kiaulę ir pridarė dešrų. Mūsų tada buvo 20 - 30 vyrų, reikėjo ir pavalgyt. Pas žmones nueidavom trys - keturi, tai pavalgydindavo. Kitą dieną jau eidavom pas kitą, bet žmonės buvo neturtingi, tai vėl pas žmogų užeidavom tik po 2-3 savičių ar net po mėnesio. Nesuvalgėm mes tų dešrų: užpuolė skrebai ir viską išsivežė. Tuo kartu skrebai Balio Valiulio klojime užtiko ir mūsų rašomąją mašinėlę, daug šovinių, ginklų, arklių, balnų. Užklupo dieną. Atpažino iš skrebug atimtus arklius, suėmė apie 10 vyrų ir moterų, suėmė Sukarevičių, Balį Valiulį, [1945 05 28] nušovė jo šešiolikmetį sūnų Joną.

* * *

Kuktiškių valsčiaus žemės komisijos darbuotojas Stasys Skrebiškis [1945 05 12] su apsauga rinko paskolą. Pamatęs važiuojant skrebus, palaikė juos partizanais ir pradėjo šaudyti. Skrebai pamanė, kad juos užpuolė partizanai, ir Kačiūnų kaime, prie Kerėplos ežero, Skrebiškį nupylė. Purviniškio žmonės pasakojo, kad kai prie jų namų vežė lavoną, motina iš džiaugsmo rankom plojus, nes manė, kad atvežė „banditą“. Priėjus arčiau, atpažino savo vyrą...

Kuktiškių skrebų mes nebijojom. Nueidavom į miesteli net dieną ir pildavom iš kulkosvaidžių, o skrebai sulįsdavo į Varno namo rūšį. Tada vaikščiok po Kuktiškes kiek nori, jau neišlįs.

„Šarūno“ rinktinės apsauginis Margio būrys, veikęs Kačiūnų apylinkėse, Kuktiškių vls.

PERNAKVOJOM ANT BUNKERIO

Anksčiau Krašuonoj buvo didžiausi pelkynai, o saloj partizanai turėjo bunkerį. Tuo metu ten slapstėsi *Vaidotas*, *Liepa* ir *Margis*. Pavakare pas mane atėjo *Vaidilutė* ir sako: „Tave kviečia“. - „Gerai, - sakau, - nueisiu, bet aš nežinau, kur tas jų bunkeris. Eisim abu“. Beeinant sutemo. Įėjom miškan. *Vaidilutė* ieško ieško ir niekaip patamsy neranda to bunkerio. O partizanai sėdi slėptuvėj, girdi, kad kas vaikšto, galvoja, kad skrebai. Naktis šalta, nēr kur dėtis. Partizanai balose pripjauzdavo šieno ir pakraštį džiovindavo, tai buvo sukrauta kupetų. Sakau: „Einam ir lendam kupeton“. O ji: „Geriau čia atsineškim“. Atsinešėm, sulindom šienan ir iki ryto permiegojom. Ryte žiūrim, kad gulim ant bunkerio, tik patamsy angos neradom...

Vaidotas ir *Vaidilutė* turėjo bunkerį ir pas žmones. Su *Margiu* slapstės ir Kačiūnuos. Mes slėptuvę buvom įsirengę mūsų klojime: surėmėm balkius, apkrovėm šieniu. Įlįsdavom pro šulą, o paskui - apačia balkio. Ten net knygas galėjom skaityt.

Utena, 1998 m.

UŽ LAIKRAŠTĖLIUS - Į NACHODKĄ.

Aldona Liuimaitė,

g. 1926 m., gyv. Utenoje

Gimiau 1926 m. Pavyžinčio kaime, Kuktiškių valsčiuje. Tėvai turėjo 8 ha žemės, bet mane leido į Utenos gimnaziją, ir ją 1945 metais baigiau.

Dar mokydamasi gimnazijoje, iš Jono Liuimos gavau nelegalų laikraštėlį „Laisvės keliais“. Iš kur jis tuos laikraštėlius gauna, nei klausiau, nei žinot norėjau, tik man rodė, kad jie buvo iš Biliakiemio. Gavusi daugiau, platinau mokykloje ir už tai 1945 metų spalio 30 dieną buvau suimta. Tada net nepagalvojau, kad galėjo išduoti klasės draugė Anelė Asminavičiūtė, kunigo Asminavičiaus brolio duktė. Per tardymą aš gyniaus, kad to laikraštėlio nei skaičiau, nei mačiau, bet atvedė akistaton Asminavičiūtę, o ta: „Aldut, nesigink, tu man jį davei.“ Taigi, rodos, galėjo pasakyti, kad apsiriko, bet tardytojai nelaukė, kol pradėsiu ginčytis, ir ją tuojau išvedė.

Prieš suėmimą aš jau buvau baigus gimnaziją ir dirbau Panevėžio vaistinėje Nr. 212. Kiek galėdama padėjau partizanams vaistais, tvarsliaiva, rinkau aukas. Vogt tada dar nemokėjom, už viską užmokėdavom. Vaistinės vedėja buvo žydė. Gal ką ji ir jautė, bet manęs nei skundė, nei klausinėjo. Vaistus ir kitus pirkinius perduodavau, rodos, į Biliakiemį.

Kai per tardymą užklausė, iš kur ėmiau tuos laikraštėlius, sakiau, kad, eidama iš mokyklos, prie liepto turėklų pamačiau virvele pririštą butelį. Atkimsi butelį, radau laikraštėlį ir nusinešiau į mokyklą. Netikėjo, mušė kažkokiais rimbais, reikalavo sakyti teisybę. Utenoje mane tardė Lapatjevas. Sako, paskui jis pasikorė. Vertėjai buvo toks Jonukas ir Saša. Vienas buvo nieko - išverčia, ir viskas, o kitas buvo bjaurus.

Prieš mane jau buvo ištardyta 12 žmonių. Tardomi jie vienas kitą išdavė, o mane suėmus, grandinė nutrūko. Bijojau, kad nors protas neaptemtų ir ko nepasakyčiau. Ištardyti jau buvo Anelė Asminavičiūtė, Feliksas Cibas, Valerija Cibienė, Julė Dūdaitė, kažkokia Silickienė... Su šitais žmonėmis aš nebuvau bendravusi, tik Asminavičiūtė buvo klasės draugė. Pažįstama buvo ir Dūdaitė, bet laikraštėlių aš jai neduodavau.

Iš tardymo grįždavau sukapotu užpakaliu. Mušant drabužiai sulenda į kūną, žaizdos užpūliuoja, drabužiai prilimpa, o tave vėl tardo, vėl muša...

Bijojau tik, kad neišduočiau pusbrolių Liuimų. Kai mane suėmė, jie apsigandę buvo net iš namų išvažiavę. Kai mušimu nieko neišgavo, įkišo į karcerį. Teisė 1946 metų vasario 22 dieną Utenoje. Pagal RSFSR BK 58 - 1a straipsnį priteisė 5 metus lagerio ir paskyrė tremtį iki gyvos galvos... Iš Vilniaus nuvežė į Tolimuosius Rytus, prie Ochotsko jūros, 23 kilometrai nuo Magadano, į lagerį Buchta Nachodka. Dirbau stiklo fabrike, paskui ambulatorijoje. Už gerą darbą gavau priskaitymų, tai po 4 metų ir 7 mėnesių lagerį pakeitė tremtimi. Likau dirbti ten pat, bet gyvenau jau ne lageryje, tik reikalavo komendantūroje registruotis. Kitos bendrabylės, rodos, gavo daugiau, nes joms pripažino grupinį nusikaltimą, o man pavyko išsiginti.

1954 metais buvo paskelbta amnestija. Man buvo pavesta lydėti pas gimines kalinių vaikus. Tada buvau parvažiavus namo tėvų aplankyti. Sesuo dirbo Kurkliuos mokytoja, bet tada buvo namo parvažiavus. Buvau neilgai, reikėjo skubėti atgal. Grįžusi į tremties vietą, sužinojau, kad paleidžia namo. Gydytojai sudarė kitą kalinių grupę ir mane, kaip seselę, įpareigojo nulydėti juos į Odesą. Iš ten traukiniu grįžau namo. Vilniuje baigiau medicinos seserų kursus ir ilgą laiką dirbau Utenos psichiatrinėje ligoninėje.

Utena, 1991 04 11

LEIDOM LAIKRAŠTELĮ

Vytautas Krugiškis,

g. 1928 m., gyv. Utenoje. Mokiny.

Baigiantis karui, mokiausi Utenos berniukų gimnazijoje. 1946 metų pavasarį, būdamas VII klasėje, perėjau į suaugusiųjų gimnaziją. Kartu mokėsi Pranas Babrauskas, Leonas Musteikis, Aleksas Žvirblis, Juodvalkis... Buvom bendraminčiai, nekentėm okupantų, tai sudarėm antisovietinį būrelį „Vytis“ ir pradėjom leisti laikraštėlį „Patriotas“. Būrelyje buvo apie 10 žmonių. Laikraščelio leidimu daugiau rūpinosi Musteikis, Girnius, Babrauskas. Už „Aušros“ pradžios mokyklos buvo miškų urėdija. Joj buvo įsidarbinęs Girnius. Prieš eidamas po darbo namo, jis atkabino urėdijos langą, ir naktį mes išsinešėm rašomąją mašinėlę. Pasidėjom ją Klovinuios pas Juozą Bernotą. Gyveno jis mieste, bet Klovinuios buvo jo kluonas ir rūsys, o žemė buvo paimta aerodromui. Mašinėlę paslėpėm klojime. Pasistatę sargybą, spausdindavom rūsyje ir atsišaukimus, ir laikraštėlį. Medžiagos laikraščeliui pasirinkdavom iš radijo, kai ką ir patys sukurdavom. Vietinių įvykių beveik nelietėm. Pradėjom leisti 1946 m. ankstų pavasarį, o 1946 metų ar liepos 9 dieną prasidėjo areštai. Kiek tų „Patrioto“ numerių išėjo, nebeprisimenu, bet ne mažiau kaip 5 numeriai.

Grįžtu kartą namo, atsiguliu, o miegas taip neima. Sakau, reikia eit į klojimą, gal ten užmigsiu. Einu ir vis rodos, kad kas mane seka. Atsigrįžtu - nieko nėra, bet vis neramu. Įėjau į klojimą, užlipau ant dobilų. Netrukus girdžiu, kad kažkas eina aplink klojimą. Įsiklausęs išgirdau lyg Leono Musteikio balsą. Ir jis ateidavo čia miegot. Paklausęs nuvirtau ant dobilų, bet užsimest jais nebespėjau. Suėjo vidun. Girdžiu, kad Musteikis sako: „Va čia buvo pakasta mašinėlė“. O prieš porą savaitių mašinėlę buvom išvežę į Leliūnų valsčių, pas Girnių. Musteikis to nežinojo. Atkasė slėptuvę, bet mašinėlės nerado. Nuėjo tada visi į rūsį, bet ir ten nerado. Nutarė, kad mašinėlę aš būsiu namo parsinešęs. Išvažiavo pas mane, bet aš bijau laukan lįst: gali būt palikta sargyba, o aš tik su pistoletu ir dar kokią granatą turiu. Įsiknisau giliau į dobilus ir palaukiau iki ryto. Rytą girdžiu - kažkas vaikšto po prėsą. Pašaukė vardu - ogi šeimnininkas. Sako, blogai - tavęs ieško, buvo atvažiavę. Namą grįžt nebegalėjau, išėjau pas partizanus.

Utenos gimnazijos klasės mokiniai, labai nukentėję nuo sovietų okupantų. 1946 m.

Patekau į Antano Kaušylo - *Margio* partizanų būrį. Slapstėmės Biliakiemio, Kuktiškių apylinkėse. Būryje buvo pažįstamų - Albertas Kaušylas - *Linksmutis*, *Tauras*, buvęs gimnazijos mokytojas Vytautas Pakštas.. Būry prabuvau iki 1946 metų lapkričio mėnesio. Pas Bernotą apsistojo iš lagerio sugrįžusi motina. Ji prikalbino palikt tą mišką ir važiuot į Vilnių pas gimines. Mano sesuo Vilniuje mokės su tokia Sližyte. Jos brolis prikalbino mane važiuot į Joniškio apskrities Skaistgiro valsčių dirbti pas ūkininkus. Kaip ten buvo, nežinau, bet rytojaus dieną (1947 03 20) skrebai mane suėmė. Suėmė ii Sližį.

1947 metų gegužės 29 dieną karinio tribunolo buvau nuteistas 10 m. lagerių, 5 m. apribojant teises. Lagerį (Ivdely, Intoj) atbuvau 1955 birželio 27 d. Iš tremties buvau paleistas 1963 balandžio 11 dieną.

Biržai, 1991 m.

PASIRINKAU „ARO“ SLAPYVARDĮ

Vytautas Ruzgas,

g. 1928 m., gyv. Utenoje. Mokiny.

Esu gimęs 1928 metais. Tėvai gyveno netoli Utenos, Šeimyniškių kaime, turėjo 22 ha žemės. Augom 7 vaikai. Pradžios mokyklą baigiau Pašilių kaime, šeštą skyrių - Utenoje, prie banko, paskui perėjau į Utenos gimnaziją.

Užėjus rusams, kai kurie mokytojai prisitaikė prie naujos valdžios, o kiti netikėjo, kad rusai čia ilgai bus. Gimnazijoje buvo prikabinėta Lenino ir Stalino portretų. Mes keliese vieną tokį Staliną apdraskėm. Kas tai padarė, vadovybė nesužinojo, bet Babrauską, Žvirblį, mane ir dar keletą iš gimnazijos išmetė. Mes perėjom į suaugusių gimnaziją, kuri buvo prie senojo pašto. Ten baigusį šeštą klasę 1946 metais mane ir suėmė.

Į antisovietinį gimnazistų būrelį įstojau 1945 metų rudenį, gyvendamas pas Kazlauskienę, prie saugumo pastato. Gyvenom su Vladu Čekeliu iš Mieleikių kaimo. Pas mus užėjo kartą klasiokai Aleksas Žvirblis ir Pranas Babrauskas. Jie žinojo, kad mano broliai partizanauja, tai drąsiai pasiūlė stot į antisovietinę organizaciją. Pavadinimo nebeatsimenu. Pasirinkau Aro slapyvardį ir įsitraukiau į veiklą. Mums labai buvo reikalinga rašomoji mašinėlė. Babrauskas išeidamas atkabino teismo pastato langą, ir mes rašomąją mašinėlę išsinešėm. Klovinių kaime sulįsdavom į rūšį ir, pasišviesdami žvake, spausdindavom atsišaukimus. Daugiausia spausdindavo Vytautas Krugiškis, padėdavom Aleksas Žvirblis ir aš. Spausdinom po kelis egzempliorius, pasidalindavom ir paryčiais, apie 4 valandą, klijuodavom ant stulpų ar kitose matomose vietose. Gatves pasiskirstydavom. Aš klijuodavau Vyžuonų gatvėj, prie pirties... Mašinėlę palikdavom rūsyje. Kas buvo organizacijos vadovas, aš ir nežinojau. Viską organizuodavo minėtas Aleksas Žvirblis ir Pranas Babrauskas. Kiek buvo organizacijoje narių, negaliu pasakyti, tik žinau, kad priklausė Vytautas Krugiškis, Vladas Čekelis, Adolfas Pranckūnas, Aleksas Žvirblis, Pranas Babrauskas, aš .. Čekelį ir Pranckūną mes teisme išgynėm. Pranckūnas buvo literatas, rašė eilėraščius.

Per išleistuvių vakarą [1946 06 25] buvo peršautas komsorgas Bronius Bislys. Po jo peršovimo prasidėjo tardymai, suiminėjimai, buvo išaiškinta ir mūsų organizacija. Mano broliai partizanavo, tai mačiau, kad ir man ateina

eilė. Pradėjau slapstytis. Keliskart pabuvau pas brolius bunkery Skaistašilyje, pavaikščiojau su kitais partizanais.

1946 metų liepos mėnesį, tuoj po egzaminų, su Algiu Adomausku iš miško nuėjom pas Aldoną Zuikaitę, gyvenusią Šilo gatvėj. Kitam kambary gyveno komjaunuolis Bronius Palubinskas. Bekalbėdami pamatėm, kad namas apsup-tas. Pasirodo, Palubinskas iššoko pro langą ir pranešė saugumui.

Kai mus tris nuvarė į saugumą, paaiškėjo, kad organizacija jau išaiškinta, daugumas jau ir suimti. Tardė Pumputis. Pradžioj visus labai kankino. Jis pats nemušė, bet gal davė ženklą pro šalį einančiam Griciui, tai šis prišokęs maniau pasmaugs. Tardyt iš kalėjimo varinėdavo toks komjaunuolis su automatu. Kalbė-davo, kad ne vieną jis nušovė vesdamas. Ir man jis: „Ruzgai, bėk, paleidžiu!“ Bet aš jau buvau perspėtas ir nebėgau. Būtų nupylęs.

Teisė mus Pabaltijo karinis tribunolas. Nuteisė ir Aldoną Zuikaitę, nors ji organizacijai ir nepriklausė. Paskyrė penkis metus. Draugų prikalbėta parašė skundą, tai gavo 10 metų lagerio ir 5 metus be teisių...

Po 2 - 3 mėnesių vėl įvyko teismas. Visiems paskyrė po 10 metų lage-rio ir 5 m. be teisių. Kalėjime jau radau savo tėvą ir broį Algį. Tėvą paliko Lukiškių kalėjime, o mane ir broį nuvežė į Nachodką, paskui į Buchta Va-niną, vėliau į Kolymą, Magadaną ir kitur. Į Lietuvą grįžau 1959 metais jau su žmona ir dukrele.

Utena, 1992 12 10

SUĖMĖ IR NEPARTIZANAUJANT

Juozas Veteikis,

g. 1921 m., gyv. Kimėnų k., Utenos vls.

Praėjus frontui, prie Viešos upelio, Trečialaukio skardžiuje, buvo įrengta 13 bunkerio. Mūsų bunkeryje slapstėsi Trečialaukio Mindaugas Barysa, Aleksas ir Dominykas Jakštoniai iš Musteikių kaimo (tauragniškiai), aš (Juozas Veteikis iš Kimėnų kaimo), Antanas Žulys iš Kimėnų k., Pranas Bareišis iš Pavozbio (Galinavos) kaimo, Antanas Pinkevičius iš Kvyklių k. Mūsų vadas buvo Balys Barysa. Trečialaukyje, po Mykolo Barysos pirtimi, vyrai turėjo įsirengę bunkerį. Turėjom spausdinimo mašinėlę, rotatorių. Prieš šventą Joną (1945 m.) spausdinom atsišaukimus. Grįžom į bunkerį, ir pranešė, kad supa kariuomenė.

Per susišaudymą mes prabuvom bunkeryje. Kai išlindom, seniokas Grigavičius iš Artmoniškio pasakė, kad kareiviai kelis nušovė, daug suėmė. Tada mūsų būrelis perėjo į Andreikėnų raistus. Dabar jie nusausinti, sukultūrinti, o tada buvo šlapia, klampu. Aukštesnėj vietoj, panašioj į salelę, pasidarėm palapinę. Lietus lyja, praėjo koks žmogus, praskrido „kukurūznikas“. O mums jau neramu, įtartina. Keliamės į Ažuolijos mišką. Prie Suolelių kaimo būta skrebų pasalos, bet per neatsargumą jie iššovė, ir mums pavyko su jais prasilenkti. Pamatęs, kad su kariuomene bus sunkus karas, atidaviau Mindaugui Barysai laikrodį, šautuvą ir grįžau namo.

Sesuo Bikelių kaime statėsi tvartą. Nuvažiavau pas ją ir padėjau statyt tvartą, gryčią. Žiemą Ažuolijoje kirtom šachtoms spyrius. Pavasarį išvažiavau į Radviliškį ir dirbau depo kūriku.

Kažkas sudegino Šlaitinių Jono Graužinio namus, o įskundė mane. Taip liudijo ir Emilija Graužinienė per akistatą. 1950 metų lapkričio 6 dieną buvau suimtas ir pagal RSFSR BK 58-1 a straipsnį Vilniuje buvau nuteistas 25 m. lagerio. Iš Lukiškių kalėjimo pervežė į Norilsko lagerį Nr. 5. Paskui nuvežė į Irkutsko lagerį. 1956 metais buvau perteistas ir spalio 8 dieną paleistas.

Utena, 1991 07 13

SUSIDOROJIMAS

Utenos gimnazistų byla

Sovietinio saugumo vestame Utenos apskrities partizanų veiksmų registracijos žurnale (LYA, f. K-1, ap. 15, b. 3392) užrašyta, kad 1947 metų gruodžio 4 naktį buvo nužudytas šalia mokyklos gyvenęs Utenos berniukų gimnazijos direktorius KULIEŠIS POVILAS, Antano, gimęs 1915 m.

Kaip rodo kvotos protokolas, jau gruodžio 5 dieną buvo suimtas ir apklaustas mokinyš Juozas Petroka.

Gruodžio 6 dieną gimnazijos rūmai buvo apsupti, ir čekistai, nutraukę pamokas, išsivarė su mokyklinėmis knygomis keletą vyresniųjų klasių mokinių. Paskui suimtųjų ir tardomųjų skaičius dar padidėjo. Tai buvo gal jau ketvirtas didelis gimnazijos mokinių sudorojimas. Pažiūrėkime, kaip greit čekistai išaiškindavo „nusikaltėlius“.

KVOTOS PROTOKOLAS

1947 metų gruodžio 5 d.

Utena

Aš, Utenos apskrities MGB skyriaus operatyvinio skyriaus viršininko pavaduotojas vyr. leitenantas Chanov, šią dieną apklausiau sulaikytą pilietį PETROKĄ Juozą, Vinco sūnų, gimusį 1930 m. Paberžės kaime, Daugailių valsčiuje, Utenos apskrityje, nepartinį, lietuvių, kilusį iš vidutinių valstiečių; išsilavinimas - 7 klasės gimnazijos, SSRS pilietis, Sudeikių g. Nr. 3, paties tvirtinimu - neteisėtas. Kvota pradėta 1947.XII.5 20.00.

Dėl atsakomybės už melagingus parodymus pagal RSFSR BK 95 str. įspėtas:

J. Petroka (parašas)

Kvota daryta lietuvių kalba, vertėju paimtas j. ltn. Gričius, kuris dėl atsakomybės už klaidingą parodymų vertimą įspėtas pagal RSFSR BK 95 str.:

Gričius (parašas)

Klausimas. Kokį visuomeninį darbą Jūs atliekate gimnazijoje?

Atsakymas. Aš apiformindavau klasės sienlaikraštį, leidžiamą 8 klasės red-

kolegijos.

K. Ar jūs leidžiamas sienlaikraštis turėjo būti tikrinamas?

A. Taip, prieš pakabinant jį turėdavo patikrinti gimnazijos direktorius ir komjaunimo organizatorius.

K. Ar buvo jis patikrintas prieš pakabinimą?

A. Ne, pakabinau neatsiklausęs.

K. Kodėl jį nukabino direktorius Kuliešis?

A. Leisdamas sienlaikraštį, aš jį nuspalvinau kaip Lietuvos trispalvę vėliavą, o sienlaikraščio apačią nudažiau juoda spalva, reiškiančia gedulą; sienlaikraštis buvo išleistas Spalio revoliucijos metinėms. Dėl šios priežasties laikraštis direktoriaus Kojelio ir buvo nukabintas.

Lapo pabaiga ir J. Petrokos parašas

K. Kokiu tikslu Jūs parinkot tokį spalvų derinį? Ką Jūs norėjote tuo parodyti?

A. Taip iliustruodamas laikraštį, aš turėjau vieną tikslą - parodyti, kad esu nepatenkintas sovietų valdžia, išreikšti savo tautinius jausmus ir kartu parodyti gimnazijos 8 klasės mokinių nepasitenkinimą sovietų valdžia.

Gimnazijos direktorius laikraštį nukabino, o man liepė apiforminti kitą sienlaikraštį. Tai aš ir padariau.

K. Kokių priemonių po šio įvykio prieš jus ėmėsi Kuliešis?

A. Kuliešis pašaukė mane į mokytojų pasitarimą, kuriame pasmerkė mano poelgį ir primygtinai reikalavo, kad pasitaisyčiau, o mano elgesio pažymį iš penkių pakeitė ketvertu. Kitokių poveikio priemonių prieš mane Kuliešis netaikė.

K. Kodėl Jūs į Kuliešio buto langą metėte plytą su pritvirtintu raštelio?

A. Priežastis buvo ta, kad Kuliešis buvo labai griežtas mokiniams, visokiais būdais didino discipliną, įvedė papildomas pamokas, kuriose buvo brukamos politinės pažiūros. Be to, nutariau jam atkeršyti ir už tai, kad sumažino man pažymį ir labai barė per pasitarimą. Maniau, kad taip pavyks išgąsdinti Kuliešį ir pakeisti jo požiūrį į mokinius ir mane.

K. Jūs dukart metėt plytą į Kuliešio butą?

A. Taip, tai dariau dukart ir abu pagal savo sudarytą planą; mano bendražygis šiame darbe buvo gimnazijos 6 klasės mokinys Jonas Kazlauskas (vardas netikslus), Utenos m. gyventojas iš Stoties gatvės (namo numerio nežinau).

Puslapio galas ir J. Petrokos parašas

K. Pasakykite datą, kada metėte plytą į butą.

A. Pirmą kartą mečiau plytą su rašteliu 1947 metų spalio mėnesį; tada su manim buvo Kazlauskas. Taip pat spalio mėnesį, tik praėjus dviem savaitėm (dienos neatsimenu), į buto langą vėl mečiau plytą, tada su manim buvo Kazlauskas. Tai padariau dėl to, kad Kuliešis po pirmojo karto požiūrio į mus nepakeitė, priešingai - pradėjo dar griežčiau reikalauti iš gimnazistų drausmės.

K. Ar jūs rašėte šį raštelį? *Pateikiame raštelį, rašytą ranka.*

A. *Apžiūri raštelį, jaudinasi ir pareiškia: „Raštelį rašiau aš“.*

K. Pasirašykite ant šio raštelio, patvirtindamas, kad iš tikrųjų rašėte Jūs.

A. *Raštelio kampe parašo pavardę: „J. Petroka“.*

K. Nusakykite raštelio turinį.

A. Aš pats, norėdamas pagąsdinti Kuliešį, kiek prisimenu, buvau parašęs štai ką: *Čia tau politinės pamokos, čia tau sienlaikraštis. Tarp mokinių atsirado LLA vadas „Dobilas“. Kol kas gauni plytą; jei kam apie tai praneši, - gausi dinamito.*

K. Kodėl Jūs raštelį pasirašėt „Dobilas“?

A. Tai padaryta todėl, kad norėta nukreipti dėmesį nuo gimnazistų ir sudaryti įspūdį, kad rašo banditai, nes tokie slapyvardžiai dažnai vartojami banditų.

K. Pasakykite, kur jūs rašėte minėtą raštelį.

A. Raštelį aš rašiau vakare prie gimnazijos rūmų. **J. Petrokos parašas**

Kadangi rašyti jau buvo tamsu, tai kai aš rašiau, kišeniniu žibintuvėliu man pašvietė bendražygis Kazlauskas.

K. Kas, be jūsų ir Kazlausko, dar žinojo, kad Jūs metėt plytą į Kuliešio butą?

A. Be manęs ir Kazlausko, apie šį faktą žinojo šie gimnazijos mokiniai: Vytautas Malaiška, 8 klasės mokinytis, ir Algimantas Patalauskas, irgi 8 klasės mokinytis; aš pats jiems papasakojau apie tuos įvykius, nes juos laikiau patikimais žmonėmis, aš jais pasitikėjau ir maniau, kad manęs neišduos. Be šių asmenų, dar žinojo 8 klasės mokinytis Juozas Raslanas, kuriam aš irgi papasakojau šiuos faktus.

K. Mums žinoma, kad Jūs esate gimnazijos direktoriaus Kuliešio nužudymo, įvykdyto šių metų gruodžio 3-4 naktį, dalyvis.

A. Tiesioginis to nužudymo dalyvis aš nebuvau, apie šį įvykį aš nieko nežinau ir ką nors pasakyti negaliu.

K. Jūs meluojate. Jūsų užsispyrimas nenaudingas. Mes turime duomenų, kurie parodo Jūsų dalyvavimą nužudyme. Pradėkit pasakoti, nelaukite.

A. Taip, aš pirma melavau, maniau, kad jums nežinoma mano veikla. Dabar aš nutariau sakyti tiesą atvirai.

K. Tęskite parodymus.

A. Tiesioginis direktoriaus Kuliešiaus nužudymo dalyvis aš nebuva, bet galiu patvirtinti, kad ketvirtadienį, t. y. gruodžio 4 dieną, Utenos turguje aš sutikau vieną savo bendražygį, dalyvavusį išmušant direktoriaus langą, 6 klasės mokinį Kazlauską, kuris man pasakė: „Kuliešio jau nebėra. Šįvakar (pataisau: ne šįvakar, o vakar vakarą) jį iš vokiško automato nušovė Černiauskas. Jo vardo nežinau, slapyvardis - „Plutelė“.

K. Kas yra tas Kazlauskas?

A. Kazlauskas yra Utenos gimnazijos 6a klasės mokinys; su juo aš dukart dalyvavau daužant direktoriaus Kuliešiaus langą. Kazlauskas gimęs ir gyvena Utenoje, Stoties gatvėje, namo numerio nežinau.

K. Charakterizuokite Černiauską. Kas jis toks?

A. Černiauskas (jo vardo nežinau) gimęs maždaug 1927 ar 1928 metais, mokėsi Utenos berniukų gimnazijoje, 1945 - 1946 m. buvo 4 klasėj; gimnazijoje buvo boksininkas, bet už chuliganizmą iš gimnazijos buvo išmestas, dirba Utenos vaikų namuose auklėtoju ar senelių prieglaudoj (gerai nežinau), kuri yra šalia gimnazijos.

K. Iš kur Jūs pažįstate Černiauską ir kada su juo susipažinot?

A. Aš jį pažįstu nuo 1946 metų, kai jis mokėsi gimnazijoje, kai gimnazijoje boksudavosi. Paskutinį kartą aš su juo susitikau šių metų lapkričio 27 dieną, kai ašėjau į gimnaziją, o jis į turgų, bet tada nesikalbėjom.

K. Jūs vis dar atkakliai ginatės, neigiate faktus, kurie demaskuoja jus, kaip gimnazijoje veikiančios a/s [antisovietinės] organizacijos dalyvį. Jūsų užsispyrimas beprasmis ir tik pakenks Jums. Reikalaujame tęsti parodymus apie organizacijos kūrimą gimnazijoje. Pradėkite.

A. Dabar supratau, kad apie a/s organizacijos buvimą gimnazijoje organai turi pakankamai svarių ir teisingų įrodymų. Pirma aš apie tai nekalbėjau, nes tikrai nežinojau, kad organai žino apie organizacijos buvimą gimnazijoje. Dabar aš tuo įsitikinau ir viską kalbėsiu atvirai.

K. Kada gimnazijoje buvo sukurta a/s organizacija?

A. Antisovietinė organizacija Utenos gimnazijoje buvo įkurta 1946 metų gruodžio mėnesį.

K. Pasakykite a/s organizacijos pavadinimą.

A. Gimnazijoje veikianti organizacija turi pavadinimą / šviesą.

K. Kas yra organizacijos / šviesą kūrėjas?

A. Organizacijos / šviesą kūrėjas yra vaikų namų auklėtojas Černiauskas (vardo nežinau), slapyvardis-„Gvazdikas“, gimęs apie 1927 -1928 metus, vidutinio ūgio

ir kūno sudėjimo, plaukai juodi, nosis tiesi, su kuprele, ypatingų žymių neturi.

K. Išvardinkite organizacijos sudėtį.

A. Šiuo metu organizacija turi 13 narių. Tai:

1) Černiauskas (vardo, tėvavardžio ir gimimo vietos nežinau), 1946 metais mokėsi Utenos gimnazijos 4 klasėje, iš jos už girtavimą ir chuliganizmą buvo išmestas; šiuo metu dirba vaikų namuose auklėtoju; yra organizacijos vadovas, turi slapyvardį „*Gvazdikas*“;

2) Kazlauskas (vardo ir tėvavardžio nežinau) gyvena Utenoje, mokosi berniukų gimnazijos 6a klasėje, gyvena Stoties g., numerio nežinau, turi slapyvardį „*Rožė*“;

3) Šapoka Bronius - berniukų gimnazijos 7 a kl. mokinys, kilęs iš Vyžuonų valsčiaus, kaimo pavadinimo nežinau, gyvena Utenoje, tikslaus adreso nežinau; 1946 metais gyveno Birutės gatvėj, 1947 m. gyveno name netoli nuo MVD apskrities skyriaus, gatvės nežinau, yra organizacijos sekretorius, turi slapyvardį „*Audronis*“;

4) Aš, Petroka Jonas, Vinco sūnus, gyvenu Sudeikių g. Nr. 3, turiu slapyvardį „*Audra*“, esu eilinis organizacijos narys;

5) Eigėlis (vardo ir tėvavardžio nežinau) - berniukų gimnazijos 7b klasės mokinys, turi slapyvardį „*Lapas*“, yra eilinis organizacijos narys;

Lapo pabaiga su J. Petrokos parašu

6) Gaidelis Vytautas - berniukų gimnazijos 7b klasės mokinys, gimęs ir gyvenantis Gedimino kaime, Utenos valsčiuje, apie 2 kilometrai nuo Utenos, turi slapyvardį „*Mažas*“, organizacijos eilinis narys;

7) Kisielis Vladas (vardas netikslus) iš berniukų gimnazijos 6 b klasės, gyvena prie geležinkelio stoties, tikslaus adreso nežinau, turi slapyvardį „*Pieva*“, organizacijos eilinis narys;

8) Birieta Stasys iš berniukų gimnazijos 6a klasės, gyvena Utenoje, Palan gos g., namo Nr. 9 ar 10 (tiksliai nežinau) turi slapyvardį „*Staska*“, organizacijos eilinis narys;

9) Bružas (vardo nežinau) iš berniukų gimnazijos 6a klasės, gyvena Utenoje, tikslaus adreso nežinau, geras Birieta draugas, turi slapyvardį „*Brudas*“, eilinis narys;

10) Raslanas Ričardas iš berniukų gimnazijos 6a klasės, iš Klovinių k., Utenos valsčiaus, ten ir gyvena, turi slapyvardžius „*Raugas*“, „*Upelis*“, yra organizacijos ir bandos ryšininkas;

11) Malaiška Vytautas, gyvena Klovinių k., Utenos valsčiuje, turi slapyvardį „*Audronis*“, organizacijos eilinis narys;

12) Grušeckas Balys iš Vyžuonų valsčiaus, berniukų gimnazijos 8 klasės mokinys; jo tėvas yra bandoje, gyvena Utenoje, pas miesto tarybos narį Čebylį; turi slapyvardį „*Aišvydas*“, yra organizacijos ir bandos ryšininkas;

13) Kitkauskas Napalys - berniukų gimnazijos 8 kl. mokinys iš Kuktiškių valsčiaus, gyvena Utenoje, netoli lentpjūvės, turi slapyvardį „*Šalna*“, organizacijos eilinis narys.

K. Su kuria banda palaiko ryšius organizacija?

A. Organizacija nuolat palaiko ryšius su Vėtros banda, kurios vadas yra „*Tauras*“, pavardės nežinau; vadą gerai pažįsta Grušeckas, Kazlauskas ir Černiauskas, nes jie palaiko reguliarius ryšius.

Puslapio pabaiga ir J. Petrokos parašas

Būrys slapstosi Vyžuonų valsčiuje.

K. Nusakykite organizacijos narių apsiginklavimą.

A. Organizacija turi vieną vokiečių gamybos automatą, kuriuo ginkluotas organizacijos vadovas Černiauskas; jis dar turi granatą ir tolo, kuriuos gavo iš bandos vadovo. Kazlauskas turi pistoletą; tai žinau iš pokalbių su Kazlausku. Kitokių ginklų organizacija ir jos nariai neturi.

K. Kokias užduotis turėjo organizacija / šviesą?

A. Organizacija turėjo užduotį platinti a/s atsišaukimus ir laikraščius, gaudamus iš bandos, verbuoti iš gimnazistų naujus narius, organizuoti ir pagal bandos nurodymą vykdyti terorą.

K. Ką Jūs pats užverbavot į organizaciją?

A. Aš pats į organizaciją įtraukiau tris narius - gimnazijos 7 kl. mokinį Kitkauską, Eigėlį ir Gaidelį. Įkalbinėjau juos pamažu gimnazijos patalpose.

K. Kas ir kada į organizaciją užverbavo Jus patį?

A. Mane į organizaciją užverbavo bandos vadeiva „*Tauras*“ tokiu būdu: Kazlauskas iš anksto susitarė su „*Tauru*“ dėl susitikimo vietos, paskui pasakė man, Kisieliui, Bružui, Birietai, ir mes po vieną, po du vakare patraukėm keliu Vyžuonų link. Paėję nuo Utenos kokius 3 kilometrus, sutikom bandą - 6-7 žmones ir buvom užverbuoti: davėm priesaiką, bučiavom kryžių, pasižadėdami tarnauti tėvynei ir laisvei.

K. Nušvieskite organizacijos praktinę veiklą.

A. Vykdančią banditų užduotį su jų pagalba 1947 metų vasarą Vyžuonų gatvėje buvo nušauta komunistė rusė, jos pavardės nežinau. Jos nužudyme daly-

vavo Černiauskas ir Grušeckas; šis gyveno su ja tam pačiam name. Jos ginklą - pistoletą - pasiėmė Černiauskas. Apie šį įvykį man pasakojo pats Grušeckas; jis buvo organų suimtas, bet paleistas. Nužudymas įvykdytas banditų nurodymu.

Puslapio pabaiga su J. Petrokos parašu

1947 metų vasarą su organizacijos narių pagalba banditai apiplėšė gimnaziją, iš kurios buvo pagrobta 25 šautuvai, saldainiai ir rašomoji mašinėlė. Prie apiplėšimo ir pasirengimo jam prisidėjo Černiauskas ir Kazlauskas, dalyvavo 7 banditai. Tuo metu budėję mokytojai Aleksiejevas ir Strazdūnas banditų buvo užrakinti dabartiniame mokytojų kambaryje. Apie šį įvykį man pasakojo Kazlauskas; aš tuo metu buvau kaime, pas tėvus. Po šio apiplėšimo aš girdėjau, kaip gimnazijos sargai Laukys ir Raginis kalbėjosi ir juokėsi, kad krautuvėlė, kurioje buvo saldainių ir papirosų, bei ginklų sandėliukas buvo išplėšti, kad budėję mūsų mokytojai sėdėjo gerai užrakinti, kol juos išleido sargas Raginis. Gruodžio 4 dieną turguje sutikau Kazlauską; jis man ir pasakė, kad direktoriaus Kuliešio jau nebėra - nušovė. Kalbėjo, kad dieną prieš sušaudymą Kazlauskas ir Černiauskas sėdėjo restorane ir gėrė degtinę, o Černiauskas Kazlauskui pasisakė, kad gavęs užduotį - sunaikinti direktorių Kuliešį. Tos pačios dienos vakarą Kuliešis buvo nužudytas. Kazlauskas man atvirai pasakė, kad nušovė Černiauskas iš vokiško automato.

Gruodžio 4 dienos rytą į mano butą, pas namo savininkę Kliučienę atėjo ar Misiulienė (pavardė netiksli) ir šeimininkei prie manęs pasakė, kad banditai seniai tykojo Kuliešio ir pagaliau nušovė. Iš kur ji tai ėmė, aš nežinau. Kur gyvena ta Misiulienė, irgi nežinau - ją mačiau pirmąkart.

Be to, organizacija iš banditų reguliariai gaudavo laikraštį „Į laisvę“, išspausdintą mašinėle, jį paskui organizacijos sekretorius Šapoka daugino ir platino tarp moksleivių. Laikraštį aš pats skaičiau, jo turinys nukreiptas į vieną: kovoti prieš sovietų valdžią už laisvą Lietuvą.

Puslapio pabaiga su J. Petrokos parašu

K. Kur paslėpti iš gimnazijos pagrobti ginklai, rašomoji mašinėlė?

A. Aš pats šio įvykio nemačiau, bet iš Kazlausko žodžių galiu štai ką pasakyti: apiplėšimo naktį ginklai banditų buvo pernešti į mišką ir paslėpti bunkerioje, kažkur Vyžuonų valsčiuje, o saldainiai ir papirosai buvo laikinai paslėpti dirtyje prie senelių prieglaudos, paskui banditų kitur pergabenti.

K. Ar per metinių šventę gavote a/s literatūros?

A. Taip, a/s literatūros gavome, daugiausia atsišaukimų; juos klijavo Kazlauskas, Černiauskas, Birieta, Bružas prie kelių į Vyžuonas, Kuktiškes ir prie plento į Ukmergę.

J. Petrokos parašas

Kvota nutraukta 1947.XII.6 5.30 val.

Apklausė vyr. leitenantas Chanov (parašas)

Dalyvavo vertėjas Gričius (parašas)

Apklausa daryta dalyvaujant karinio prokuroro padėjėjui, Liet. MVD karinės apygardos justicijos majorui Karmanovui. Karmanov (parašas)

LYA, b. b. P -02281 - U, I. 291 - 300.

PASTABA. Utenos apskrities saugumo „organus“ erzino aukštesnių „organų“ priekaištai, kad vis dar neišaiškinti nusikaltėliai. 1947 04 23 pačioj Utenoj, Vyžuonų gatvėj, gal koks 100 metrų nuo 137 pulko baudėjų garnizono, kažkas nušovė partinio kabineto vedėją Aleksandrą Zaguliajevą. Maža to: tų pačių metų birželio 8 d. iš Utenos gimnazijos sandėlio buvo pagrobta 13 mokomųjų šautuvų, 6 mokomieji mažojo kalibro šautuvai, 1 mokomasis automatas PPŠ ir 18 durtuvų (šautuvams). Spalio mėnesį gimnazijoje nuplėšyti sovietiniai plakatai, šūkiai, sovietinių vadų portretai, o didžiojo spalio garbei gimnazistai buvo pakabinę sienlaikraštį su spalvomis, primenančiomis lietuviškąją trispalvę, po kuria juodavo gedulo juosta... Per mokyklos direktoriaus buto langą spalio trečiosios ir spalio 17 d. vakarą įtrenkti plytgaliai su grasinimais. 1947 12 03 vakarą nušautas mokyklos direktorius Povilas Kuliešis... Visi įvykiai rodė, kad gimnazijoje susisukusi lizdą tikrų tikriausia kontrrevoliucija. Patyrę Utenos čekistai suprato, kad dabar gera proga pataisyt šlyjančią savo reputaciją: visus nusikaltimus primest tariamai mokinių antisovietinei organizacijai. Saugumo darbuotojai buvo ne naujokai ir, gerai padirbėję, „kaltininkus“ surado.

IŠVADA

1947 m. gruodžio 31 diena

Utenos m.

Aš, Lietuvos pasienio apygardos MVD karinės apygardos spec. bylų karo

prokuroro padėjėjas, justicijos majoras KARMANOV, šiandien peržiūrėjęs tardymo bylos Nr. 12813 medžiagą, pagal kurią kaltinami ČERNIAUSKAS Romualdas, Igno, PETROKA Jonas, Vinco, ŠAPOKA Bronius, Alfonso, GRUŠECKAS Balys, Jono, KAZLAUSKAS Vytautas, Petro, MALAIŠKA Vytautas, Kazio, KITKAUSKAS Napalys, Jono, pagal nusikaltimus, numatytus RSFSR BK 58 1 a ir 58-11,

P R I P A Ž I S T U ,

kad per tardymą byloje NUSTATYTA:

1. ČERNIAUSKAS R. I. 1946 m. spalio mėnesį, būdamas Utenos suaugusiųjų gimnazijos mokinys, įstojo į pagrindinę antisovietinę organizaciją *Žalgiris*, kur pats pasirinko slapyvardį „*Dagilis*“. 1947 m. sausio mėnesį bendrame organizacijos narių pasitarime pavadinimas buvo pakeistas į *Į šviesą*, ir dabar Černiauskas tapo tos organizacijos vadovu.

Būdamas anos antisovietinės organizacijos nariu, o vėliau *Į šviesą* vadovu, Černiauskas užmezgė ryšius su banditinio junginio vadu, turėjusiu slapyvardį „*Miškinis*“, iš kurio gaudavo antisovietinių atsišaukimų ir platino juos Utenoje; gaudavo iš „*Miškinio*“ užduočių rengti teroristinius aktus prieš sovietinį aktyvą, vogti ir perdavinėti bandai ginklus; rinko ir perduodavo bandai pinigus. Taip 1947 m. balandžio pabaigoje, vykdydami „*Miškinio*“ užduotį, Černiauskas su GRUŠECKU nužudė Utenos apskrities partijos komiteto partinio kabineto vedėją Zaguliajevą*; 1947 m. birželio mėnesį Černiauskas su Kazlausko ir Petrokos pagalba, dalyvaujant „*Miškiniui*“ ir jo bandai, naktį apiplėšė Utenos gimnaziją, paimdami ir perduodami bandai 25 mokomuosius šautuvus, rašomąją mašinėlę ir gimnazijos sandėlio produktus.

1947 m. gruodžio 3-4 naktį Černiauskas su Petroka nužudė Utenos gimnazijos direktorių KULIEŠĮ, paskui ginklus - vokišką automatą ir pistoletą - perdavė „*Miškiniui*“.

Be to, Černiauskas, būdamas a/s organizacijos *Į šviesą* vadovas, kviesdavo ir vesdavo organizacijos narių pasitarimus, kuriuose aptarinėjo pagalbos banditams ir naujų narių verbavimo, ginklų įsigijimo ir kitus klausimus.

2. PETROKA J. V. banditų nurodymu 1946 m. spalio mėnesį Utenos berniukų gimnazijoje suorganizavo pagrindinę antisovietinę organizaciją *Žalgiris*, turėjo slapyvardį „*Audra*“ ir šiai organizacijai vadovavo iki 1947 m. sausio mėnesio, verbuodamas naujus narius.

Be to, PETROKA su kitais organizacijos nariais ne kartą susitikinėjo su banditais, kurių slapyvardžiai MIŠKINIS, TAURAS ir kt., iš kurių gaudavo antisovietinių atsišaukimų ir platino juos Utenoje. Vykdydami banditų užduotį, PETROKA su KAZLAUSKU (vadovavo ČERNIAUSKAS, o dalyvavo MIŠKINIO banda) 1947 m. birželio mėnesį apiplėšė Utenos gimnaziją ir perdavė bandai 25 mokomuosius šautuvus, rašomąją mašinėlę, gimnazijos sandėlio produktų.

1947 metų gruodžio 3-4 naktį PETROKA su ČERNIAUSKU įvykdė Utenos gimnazijos direktoriaus KULIEŠIO žmogžudystę; be to, PETROKA, būdamas organizacijos vadovo pavaduotoju, dalyvavo visuose organizacijos narių pasitarimuose, kuriuose buvo aptariami materialinės pagalbos banditams, ginklų parūpinimo ir kiti klausimai.

3. ŠAPOKA B. A. 1946 m. spalio mėnesį savo noru įstojo į pagrindinę antisovietinę organizaciją *Žalgiris*, vėliau pavadintą *Į šviesą*, kur ėjo sekretoriaus pareigas, protokolavo organizacijos narių pasitarimus, sudarinėjo narių sąrašus ir vedė susirašinėjamą.

Būdamas organizacijos nariu ir turėdamas „Uosio“ slapyvardį, Šapoka susitikinėjo su „Miškinio“ bandos banditais, gaudavo iš jų antisovietinių atsišaukimų ir juos platino Utenoje. Be to) Šapoka dukart davė banditams pinigų ir pats iš organizacijos narių šiam tikslui rinko pinigus ir juos perduodavo bandai.

4. GRUŠECKAS B. J., kurio tėvas buvo bandoje ir pats priešiškausi nusiteikęs prieš sovietų valdžią, 1946 metų spalio mėnesį savo noru įstojo į Utenos gimnazijoje veikusią pagrindinę organizaciją, gavo ALŠVYDO (? Aušvydo) slapyvardį. Būdamas organizacijos nariu, Grušeckas ir kiti jos nariai susitikinėjo su banditais, iš kurių gaudavo atsišaukimų ir juos platino Utenoje. Be to, 1947 m. balandžio mėnesį Grušeckas padėjo Černiauskui nužudyti Zaguliajevą. Dar Grušeckas dalyvaudavo visuose organizacijos pasitarimuose, tarp jų ir 1947 m. balandžio mėnesį, kai buvo numatytas ir sudarinėjamas gimnazijos apiplėšimo planas, ir 1947 m. lapkričio mėnesio gale, svarstant Kuliešio nužudymo klausimą, ir kt.

5. KAZLAUSKAS V. P. 1946 m. spalį savo noru įstojo į pagrindinę antisovietinę *Žalgirio* organizaciją, kuri vėliau pavadinta *Į šviesą*, ir gavo „Varno“ slapyvardį. Būdamas organizacijos narys, Kazlauskas ir kiti nariai susitikinėjo su banditais, iš kurių gaudavo a/s atsišaukimų ir platino juos Utenoje, dukart suteikė materialinę pagalbą banditams pinigais. Be to, 1947 metų birželį KAZLAUSKAS su PETROKA, vadovaujami ČERNIAUSKO, dalyvaujant MIŠKINIO

bandai, pagrobė ir perdavė bandai 25 mokomuosius šautuvus, rašomąją mašinėlę ir gimnazijos sandėlio produktus.

6. MALAIŠKA V. K. 1947 m. spalio mėnesį įstojo į pagrindinę a/s organizaciją / šviesą ir gavo „Paliūnio“ slapyvardį. Būdamas organizacijos nariu, MALAIŠKA ne kartą dalyvavo narių pasitarimuose, organizacijos reikalams duodavo pinigų, kurie po to būdavo perduodami bandai, žinojo apie prieš KULIEŠIŲ rengiamą teroristinį aktą, bet sovietų valdžios organams apie tai nepranešė.

7. KITKAUSKAS N. J. 1946 metų spalio mėnesį įstojo į pagrindinę organizaciją *Žalgiris*, kuri vėliau buvo pavadinta į šviesą, ir gavo slapyvardį „Šalna“. Būdamas organizacijos narys, KITKAUSKAS dalyvavo visuose pasitarimuose, iš dalies ir 1947 m. balandį, kai buvo aptariamasi ZAGULIAJEVOS nužudymas, 1947 metų vasarą, kai buvo svarstomas gimnazijos apiplėšimas, 1947 metų lapkričio pabaigoje, kai buvo numatytas gimnazijos direktoriaus KULIEŠIO nužudymas. Be to, 1947 metų spalio - lapkričio mėnesį organizacijos pasitarime KITKAUSKAS pažadėjo parūpinti ir gavo rašomąją mašinėlę savo antisovietinio laikraščelio spausdinimui; be to, iš ŠAPOKOS gavo antisovietinių atsišaukimų ir platino juos Utenoje.

L YA, b.b. P-02281

Tardomas Utenos berniukų gimnazijos aštuntos klasės mokinys jonas Petroka iš pradžių gynėsi nieko nežinąs, paskui (matyt, po kankinimų) staiga „atsiveria“: pradeda pasakoti neįtikimiausias istorijas apie antisovietinę organizaciją, apie draugų slapyvardžius ir veiklą, apie ryšius su partizanais, apie priešais ir „Miškinio“ duotą automatą... Priversti buvo prisipažinti ir kiti mokiniai. Nepalūžo ir tvirtino esą nekalti tik du suimtieji - klasės mokslo pirmūnas Napalys Kitkauskas ir savanorio bei partizano sūnus Balys Grušeckas. Net suvesti į akistatą jie nenusileido... Suleisti į kamerą draugai jautė kaltę, atsiprašinėjo, žadėjo per teismą išsirežti teisėjams teisybę į akis ir paneigti savo parodymus... Tik Bronius Šapoka 1948 03 12, dar prieš teismą, pareiškė norą stoti į komunistų partiją ir net dirbti slaptuoju informatoriumi. R. Černiauskas, V. Kazlauskas, V. Malaiška ir kiti dar rašė skundus LSSR Valstybės saugumo ministerijai, Ypatingajam pasitarimui, rašė, kad buvę kankinami. Kaltinimas, paremtas tik kaltinamųjų prisipažinimais ir liudininkų parodymais, kėlė abejonių net LSSR Valstybės saugumo ministro pavaduotojui pulkininkui Leonovui. Tačiau negi dabar pripažinsi, kad visi parodymai išgauti neteisėtu būdu - kankinimais, gąsdinimais, šantažu...

1948 metų kovo 13 dieną spartuoliškasis sovietinis teismas - Ypatingasis pasitarimas - paskelbė savo nuosprendį: už dalyvavimą nacionalistinėj veikloj ir teroristinę veiklą Romualdas Černiauskas ir Jonas Petroka nuteisti 25 m. ir bus išvežti į Karagandos lagerį, o kitiems penkiems skirta po 10 metų lagerio. Jie numatyti išsiųsti į Temlagą.

1953 metų kovo 5 dieną mirus mylimam viso pasaulio darbo žmonių vadoi Josifui Visarionovičiui Stalinui, pradėtos peržiūrėti ir politinės bylos. Tik dabar buvo surasti ir mūsų minėtų mokinių pareiškimai, skundai, apklausti nuteistieji. Štai kaip savo bylą pataisė kalinys Jonas Petroka.

KVOTOS PROTOKOLAS

Kvota pradėta 10. 00 valandą.

Kvota baigta 13 valandą 5 minutės.

Aš, Jeniseisko m. KGB operatyvinis įgaliotinis leitenantas Šumichin, apklausiau kaip liudininką

PETROKAJoną, Vinco s., gimusį 1930 m. Paberžės k., Daugailių valsčiuje, Utenos apskrityje, Lietuvos SSR, lietuvių, SSSR pil., išsilavinimas - 10 klasių, gyv. Maklakovo gyvenvietėje, Jeniseisko rajone, Krasnojarsko krašte, dirbantį SMU (rus.) normuotoju.

Dėl melagingų parodymų davimo esu įspėtas, RSFSR BK 95 str. man išaiškintas: *J. Petroka*

Klausimas. Kuria kalba norite duoti parodymus?

Atsakymas. Aš gerai moku rusų kalbą, todėl parodymus duosiu rusų kalba.

Klausimas. Kada, už ką ir kuriam laikui buvote nuteistas?

Atsakymas. Nuteistas buvau Ypatingojo pasitarimo 1948 metais pagal 58-1a str. 25 metams.

K. Ar buvote teisiamas vienas, ar grupė asmenų?

A. Teisiami byloje buvo 7 žmonės: Černiauskas Romas, Kazlauskas Vytautas, Šapoka Bronius, Kitkauskas, Grušeckas Balys, Malaiška Vytautas.

K. Kokie kaltinimai Jums buvo pateikti per parengtinį tardymą?

A. Mus kaltino, kad priklausėme antisovietinei nacionalistinei organizacijai ir kad nužudėm 1947 metais direktorių Kuliešį.

Puslapio pabaiga ir J. Petrokos parašas

Parodymų tęsinys:

K. Kokie buvo Jūsų tarpusavio santykiai?

A. Aš su Kitkausku, Grušecku ir Malaiška mokiausi Utenos gimnazijos 8 klasėje, su Šapoka mokiausi penktoje klasėje, Kazlauską pažinau kaip sportininką, artimai su juo nebendravau; santykiai su visais buvo normalūs, o Černiausko iki suėmimo aš visai nepažinau.

K. Kas Jums žinoma apie Utenoje veikusią antisovietinę organizaciją, koks jos pavadinimas ir kas buvo jos nariai?

A. Apie antisovietinės organizacijos buvimą Utenoje aš nieko nežinau. Iš viso niekad jokių ryšių su nacionalistiniu Lietuvos pagrindžiu aš nepalaikiau.

K. Jūs neigiate buvęs antisovietinio nacionalistinio pagrindžio dalyvis. Betgi 1947 metų gruodžio 15 dieną Jūs prisipažinot, kad priklausėte antisovietinei organizacijai (Perskaitau 1947 m. gruodžio 15 d. surašytą kvotos protokolą, pridėtą prie užklauso). Ar dabar pripažįstate 1947 metais duotus parodymus?

A. Tokių parodymų per kvotą aš nedaviau ir visiškai juos atmetu. Tiesa, per kvotą iš manęs reikalavo, kad prisipažinčiau, kur paslėpiau ginklą, nes mane kaltino teroristiniu aktu prieš gimnazijos direktorių. Dėl to mane mušė. Kartą, norėdamas išsisukti nuo tardymo darbuotojų daužymų, pasakiau, kad parodysiu, kur paslėpiau savo ginklą. Aš išties vedžiojau tardymo darbuotojus Utenos m. upės krantu, parodžiau vietą, kur tariamai paslėpiau ginklą. O iš tikrųjų jokio ginklo aš neturėjau, tai nebuvo ką ir slėpti. Ginklo paupy nerado. Po to pradėjo reikalauti [*Jono Petrokos parašas*], kad prisipažinčiau, kur paslėpiau ginklą; vėl prasidėjo mušimas. Matydamas, kad tai blogai baigsis, nutariau dar pasimatyti su namiškiais, kurie gyveno Paberžės kaime, 25 km nuo Utenos. Tardymo darbuotojams aš pasakiau, kad ginklą paslėpiau namie, Paberžės kaime, šulinyje. Po to su tardymo darbuotojais išvykom į Paberžę, kur jie pradėjo ginklo ieškot šuliniuose; pas kaimynę rado seną, surūdijusį, be buožės šautuvą ir aprimo. Prie manęs nebekibo ir perkėlė į kalėjimą, kuriame prabuvau iki 1948 metų gegužės mėnesio. Visus kitus Jūsų skaitytus tariamus mano parodymus aš kategoriškai atmetu.

K. Ar buvo 1947 metais gimnazijos apiplėšimas ir ar Jums nežinoma, kas jame dalyvavo?

A. Gimnazijos apiplėšimas buvo, bet kuriais metais, neatsimenu; prisimeinu tik, kad po šio įvykio gimnazijoje buvo įvestas mokinių naktinis budėjimas. Kas tą apiplėšimą surengė, aš nežinau.

K. Ar Jums nežinoma, kas surengė teroristinius aktus prieš gimnazijos direktorių Kuliešį ir Utenos apskrities partijos komiteto darbuotoją?

A. To aš nežinau. Po Kuliešiaus nužudymo aš buvau suimtas, mane apkaltino nužudymu. Dėl to man ir nežinoma, kas jį nužudė, nes aš netrukus buvau nuteistas ir išsiųstas į PDL [*pataisos darbų lagerį*, -B.J.].

K. Pasakykite, kas ir kokias fizinio poveikio priemones taikė Jums per parengtinio tardymo procesą?

A. Mane be paliovos tardė keletas tardytojų, bet atsimenu tik vieną, kurio pavardė Ogonščuk, jis ir sudarė bylą. Parengtinio tardymo metu iš manęs reikalavo, kad prisipažinčiau buvęs antisovietinės nacionalistinės organizacijos narys ir kad įvykdžiau teroristinį aktą prieš gimnazijos direktorių Kuliešį. Iš tikrųjų aš tų nusikaltimų nepadariau, tad ir nenorėjau prisiimti kaltės, tai ir sakiau tardytojui. Tada tardymo darbuotojai puolė mane daužyti. Mušė per galvą, per veidą; guminėmis lazdomis mušė per nuogas papades, spaudė durimis pirštus, badė adatomis panages; po tokių kankinimų ne kartą praradau sąmonę ir atsigavau šlapias kameroje. Matyt, kad atgaučiau sąmonę, apipildavo vandeniu. Mušime dalyvaudavo vertėjai lietuviai Zaremba ir Gričius.

K. Ar po mušimo Jūs prisipažindavot, kuo jus kaltino?

A. Po mušimo aš pasirašydavau viską, ko reikalaudavo tardytojas, o jis kartais paskaitydavo, ką aš turiu pasirašyti. Tuo metu aš menkai supratau rusiškai ir, aišku, daug ko nesupratau, ką skaitė tardytojas, nes tardymas vyko rusų kalba, o tardytojas kvotos protokolus irgi skaitė rusiškai.

K. Sakykite, ar priklausė antisovietinei nacionalistinei organizacijai Černiauskas Romas, Šapoka Bronius, Grušeckas Balys, Kazlauskas Vytautas, Malaiška Vytautas, Kitkauskas Napalys?

A. Ne, aš to nežinojau nei 1947 - 1948 metais, nežinau ir dabar. Tačiau jie įtraukti į tą pačią bylą. Sėdėdamas kalėjime, iš jų sužinojau, kad parengtinio tardymo metu ir jiems, kaip ir man, buvo taikomos fizinio poveikio priemonės [*t. y. kankinimai* - B. J.], kurias aš jau minėjau.

K. Ar nežinoma Jums, kas iš nuteistų ir dabar Jūsų paminėtų 6 žmonių dalyvavo gimnazijos apiplėšime ir teroristinio akto prieš gimnazijos direktorių ir apskrities partijos komiteto darbuotoją surengime?

A. Ne, apie tai aš nieko nežinau.

K. Kuo Jūs dar galite papildyti savo parodymus?

A. Aš nuoširdžiai sakau, kad niekad jokiai organizacijai nepriklausiau, ginklo niekada neturėjau ir teroristiniame akte prieš gimnazijos direktorių ne-

dalyvavau. Laikau, kad esu nuteistas neteisėtai. Daugiau ką pridėti prie savo parodymų neturiu.

Protokolas man perskaitytas, surašytas pagal mano žodžius teisingai, po jais ir pasirašau:

J. Petroka

Tardė Jeniseisko miesto KGB operatyvinis įgaliotinis ltn. Šumichin.
1955 m. lapkričio 30 d.

Peržiūrėjęs minėtą mokinių bylą P- 230864, Valstybės saugumo komiteto Ypatingojo skyriaus tardytojas Maskvos apygardai kapitonas KONDRATJEV 1955 metų lapkričio 10 dieną padarė tokią

I Š V A D A

„...Atlikdami bausmę, ČERNIAUSKAS, ŠAPOKA, KAZLAUSKAS ir MALAIŠKA įteikė keletą skundų, kuriuose prašė peržiūrėti jų bylą, pareikšdami, kad antisovietinei nacionalistinei organizacijai jie niekada nepriklausė, o parodymus apie savo tariamą nusikalstamą veiklą jie davę taikant fizinio poveikio priemones [taip čekistai vadina kankinimą - B. J.].

Valstybės saugumo komitetas prie Lietuvos SSR Ministrų Tarybos 1955 metais patikrino skundus ir kelia klausimą dėl visiškos jų reabilitacijos ir skubaus paleidimo.

Per patikrinimą nustatyta, kad ČERNIAUSKO ir kitų byla sufabrikuota, kad per tardymą prieš nuteistuosius buvo taikomos fizinio poveikio priemonės, ir jie buvo priversti prisiimti nepadarytas kaltes [paryškinta mano, - B. J.]. Taip ČERNIAUSKAS per kvotą prisipažino, kad jis su GRUŠECKU 1947 metų balandį nužudė Utenos apskrities partijos komiteto partinio kabineto vedėją ZAGULIAJEVĄ. GRUŠECKAS šiuos parodymus neigė. Per patikrinimą nustatyta, kad tuo laiku ČERNIAUSKAS Utenoje nebuvo ir ZAGULIAJEVOS nužudyme dalyvauti negalėjo. Iš KGB prie Lietuvos SSR Ministrų Tarybos turimos operatyvinės medžiagos matyti, kad ZAGULIAJEVA buvo nužudyta nacionalistinės bandos dalyvio, kurio slapyvardis „L i e p a“ (nukautas).

ČERNIAUSKAS ir PETROKA per kvotą parodė, kad 1947 m. gruodžio mėnesį jie nužudė Utenos berniukų gimnazijos direktorių KULIEŠĮ. Patikrinimu nustatyta, kad KULIEŠIS nušautas irgi nacionalistinės bandos dalyvių. Per KULIEŠIO nužudymą ČERNIAUSKAS buvo mokykloje.

Nuteistųjų dalyvavimas Utenos berniukų gimnazijos apiplėšime irgi atmetamas...”

LYA, b.b. P-02281 Lt, 1.157-161, 331, 332 ir kt.

PERŠAUTAM PARTIZANUI PADĖTI NEBEGALĖJAU

Ona Putrimaitė,

g. 1922 m. Antakalnių k., Utenos vls., gyv. Utenoje

Gimiau ir ilgą laiką gyvenau Antakalnių kaime, netoli Utenos. Tėvai turėjo 9 ha žemės. Augom keturi vaikai. Baigiau Antakalnių pradžios mokyklą. Vladas Mikulėnas (vėliau „Šarūno“ rinktinės vadas) paruošė mane, ir įstojau į Utenos gimnaziją. Baigusi 7 klases, 1942 m. spalio 1 dieną įstojau į Vilniaus gailėstingųjų seserų mokyklą ir 1944 m. birželio 2 d. ją baigiau. 1945 metų pradžioje Utenos apskrities Sveikatos skyriaus vedėjas Anonijus Buidovas priėmė į darbą Utenos ligoninėje. Ir toliau gyvenau kaime, tai kartais partizanai paprašydavo pagalbos. Dėl pablogėjusios klausos kreipėsi į mane partizanas Laucius iš gretimo Grybelių kaimo, dar vedė kažkur už Klovinių kaimo ligoninės skalbykloje dirbusi Janė Kaukorytė- Druskienė...

1945 metų lapkričio mėnesį gavom užduotį pagelbėti sužeistam partizanui Jurgiui Katinui. Jis gulėjo Utenos ligoninės II aukšte, I palatoj. Pirmajame aukšte dirbo Genė Vilūnaitė - Bernotienė. Ten buvo gimdymo skyrius. Ji man padavė virvę, aš ją apsukau sau apie liemenį, apsivilkau chalatu ir virvę nunešiau tam Katinui. Prie gydomų partizanų palatos visada budėdavo koks skrebas. Tu kartu budėjo Juozas Ramelis. Nuėjom mes su Gene Bernotiene prie to skrebo, visaip jį kibinam, triukšmaujam, kvatojam, kad tik tas partizanas nepastebėtų pro langą nusileistų... Bijojom, kad neužgirstų lango brazdėjimo. Padūkė, pasistumdė susėdom palošt kortomis. Po kiek laiko sargybinis sako: „Reikia bandito pažiūrėti“. Įėjęs rado tik virvę, prišitą prie radiatoriaus... Kilo triukšmas, sulėkė čekistai. Kitą dieną visus ilgai tardė, bet visi gynėsi nieko nematę: vieni sakė miegoję, kiti buvo išėję parūkyt... Gaila, tas Jurgis Katinas netrukus su buvusiu mano mokytoju Vladu Mikulėnu Biliakiemyje žuvo.

Kadangi gyvenau kaime, kokie 4 km nuo Utenos, tai pradėjo saugumas įtarinėti, kad palaikau ryšius su partizanais. Pašaukė į saugumą ir milicijos daboklėj (KPZ) pralaikė beveik mėnesį. Kameroj susipažinau su Konstancija Zabolionyte - Anavičiene nuo Pakalnių, su Gene Baltaduonyte (sako, ji buvo Prano Švilpos, rinktinės vado, žmona). Ta vis verkdamo, kad liko maži vaikai

be priežiūros. Matyt, kokių abejonių dėl mano veiklos kilo ir sveikatos skyriaus vedėjui. Pasišaukęs pasakė, kad manimi domisi saugumas, ir liepė nešdintis. Kol suims, nelaukiau: išvažiavau į Dobilynės kaimą (prie Debeikių), pas mamos pažįstamą Šermukšniene. Gal po kokio mėnesio grįžau namo. Ligoninėje trūko darbuotojų, tai vėl buvau priimta į darbą.

Ligoninės palatoje radau sužeistą vyriškį. Kaip jis pateko į ligoninę, neklausinėjau. Tik paskui paaiškėjo, kad tai buvo partizanas Jonas Stanevičius. Ligoninėje dirbo tokia Bulotienė, o jos vyras - pašte. Kartą abi po darbo ėjom namo, ir Bulotienė užsivedė pas save. Jos bute sėdėjo mano slaugytas Jonas Stanevičius - *Dédé Vaitkus*. Su juo mes pėsti išėjom į Antakalnių kaimą, tad išsikalbėjom. Paaiškėjo, kad jis partizanauja su Slučka, kad jo brolis Albertas irgi partizanas. Jonas Stanevičius vilkėjo civiliškai, bet buvo ginkluotas. Pernakvojo jis pas mus, užsiprašė parūpint tvarsliavos ir prašė perduot vaistinėje dirbančiai Šiukščiūtei. Keletą kartų jai perdaviau ryšuliukus su tvarslia.

1948 05 17 gretimame Gasparišio kaime buvo nušauti trys beginkliai berniokai - Stasys Degulys, Algimantas Šapoka ir Rimantas Treinys. Valdžia netrukė juos normaliai palaidot. Labai nustebau, kai pamačiau, kad tas Stanevičius nuo šventoriaus fotografuoja laidotuvių eiseną, paskui ir prie duobės. Kelias tų laidotuvių nuotraukas paskui gavau ir aš. Gal jau 1949 metais koks žmogus atnešė laiškėlį: rašė, kad J. Stanevičius jau lagery.

1947 metų gruodžio mėnesį gavau žinią, kad sunkiai į vidurius sužeistas mūsų kaimo berniokas Antanas Šapoka. Užėjau pas gydytoją Antaną Grigelį pasitarti. Tas pasakė, kad be ligoninės išgelbėt neįmanoma. Vis dėlto partizanai naktį nusivedė mane prie Antakalnių kaimo kapinių, įropojom į bunkerį, bet partizanas jau buvo arti mirties. Dar suleidau vaistų, bet nieko nebepadėjo. Vėliau sužinojau, kad A. Šapoka buvo sužeistas per susišaudymą su komunistuojančiu Utenos gimnazijos direktoriumi Povilu Kuliešiu. Po šio įvykio buvo suimta ir tardoma daug mokinių, o aštuoni iš jų pateko į lagerius.

Utenos ligoninėje partizanų rėmėjų buvo ir daugiau. Tai Balys Kunigėlis, Antanas Grigelis, Barbora Gražytė, Henrikas Sургailis, daug medicinos seserų.

Utena, 2005 02 09

AG. PRANEŠIMAS

1947 metais dažnai susitikdavom su „**Liepa**“ (Antanas Šapoka iš Antakalnių k., Utenos rj.), su „**Diliu**“ (Bražeika Algirdas iš Grybelių k., Utenos rj.), „**Briedžiu**“ ir kitais. Susitikdavom pas **Skardžių** – Mirkėnų k., Utenos rj. jie kažkur netoli turėjo bunkerį ir pasakodavo visokias smulkmenas, patirtas Utenos priemiestyje. Pasakojo, kad dažnai užaina pas Šilinės kaimo **Martinėnus** ir pas kokią **Šakalytę** ar **Pliauskytę** (pavardės gerai nežinau; žinau tik, kad viena iš jų dirbo Utenos girininkijoje, o kita mokėsi gimnazijoje). Gyrė „**Liepos**“ brolių, kuris mokėsi gimnazijoje. Dar minėdavo Grybelių k. **Mikulėnus**.

Kartą per susitikimą parodė juodą rankinę, pilną obligacijų, ir papasakojo, kaip ji pateko. Iš kažko jie sužinojo, kad Utenoje, Vyžuonų girininkijoje, pas **Varną** gyvena kokia partinė darbuotoja ir turi pistoletą. Nutarė naktį nuėję

Uteniškiai partizanai su vadu Vladu Patumsiu - Aukštaičiu iš Antakalnių k.

ją nužudyti, o pistoletą atimti. Dalyvavo „**Liepa**“, „**Dilys**“ ir dar kažkas, bet nebeatsimenu. Nuėję prie namo, rado duris užrakintas, bet kambaryje buvo šviesu. Nutarė laukt, kol kas iš kambario išeis, ir pasinaudoti proga patekti vidun. Po kiek laiko tikrai kas (neatsimenu) iš kambario išėjo, ir jie įsiveržė į vidų. „**Liepa**“ įbėgo į kambarį, o kiti liko lauke, prie durų. „**Liepa**“ iš anksčiau žinojo, kuriam kambaryje yra partinė darbuotoja, ir įpuolė į jos butą. Kaip pasakojo, ją atpažino ir pareikalavo pistoletu. Moteriškė šoko ant jo ir pastvėrė „**Liepą**“ už rankos. „**Liepa**“ ją atstūmė ir, rodos, nušovė ją ant lovos. Ilgai užsibūti kambaryje pajijojo. Paeškojo pistoletu, bet nerado. Pastvėręs rankinę ir dar kažką, išėjo.

Tų pačių metų rudenį susitikau „Aukštaitį“, „Dilį“, „Briedį“, o „Liepos“ nebuvo. Jie pradėjo pasakot, kad su „Liepa“ blogai. „Liepa“ ir „Dilys“ ėjo į Utenos gimnaziją nužudyti direktoriaus ir atimti iš jo pistoletą. Sužinoję, kad direktorius namo iš gimnazijos grįžta vėlai naktį, nutarė tuo pasinaudoti. Pavaiškčioję prie gimnazijos, išgirdo, kad kažkas išeina. Lūkuriavo prie mokyklos kampo ir suprato, kad tai bus direktorius, nes, išėjęs iš gimnazijos, pastovėjo ant laiptų. „Dilio“ nuomone, jis norėjo, kad akys priprastų prie tamsos, nes naktis buvo labai tamsi. Einant prie kampo, „Liepa“ nukreipė į nepažįstamąjį pistoletą ir paklausė: „Kas?“ Nepažįstamasis nieko nelaukęs šovė į „Liepą“. Iššovė ir „Liepa“. Nepažįstamasis parvirto. „Dilys“ stovėjo kiek toliau. „Liepa“ pribėgo prie jo ir pasisakė, kad sužeistas. Jie nusileido pakalnėn ir perbrido upelį. „Liepa“ kiek paėjęs nusilpo. „Dilys“ Gedimino kaime iš kažko gavo arklį, ant jo užsodino „Liepą“ ir tokiu būdu pasiekė vietą. Kulka „Liepai“ peršovė vidurius, dėl to jis ir mirė. Gydyti nuedavo Ona Putrimaitė iš Antakalnių k. Gerai neatsimenu, bet rodo, kad „Liepa“ mirė nuo to.

Rytojaus dieną po šio įvykio sužinojom, kad prie gimnazijos nušautas gimnazijos direktorius **Kuliešius**.

1955. VII.25

Ramojus

LYA. Ap. 46, b. 3795, l. 56, 57.

Pastaba. „Ramojus“ - saugumo agento Broniaus Kalyčio slapyvardis.

Balys Putrimas - Vaidūnas ir Pranas Pakalnis - Briedis 1953 m. sušaudyti Maskvoje.

VALĖ KALYTYTĖ APIE IŠDRASKYTĄ ŠEIMĄ

Mūsų tėvas Adomas Kalytis gimė ir augo Kauliniškio kaime, o motina Ona Vaškelytė atitekėjo iš Nemeikščių kaimo. Sodyba buvo Kauliniškio kaime, kur dabar pastatyti senelių namai. Tėvai turėjo 15 hektarų žemės. Tėvas kaime buvo mokyčiausias, nes caro laikais buvo baigęs dviklasę mokyklą. Į ją įvairiais reikalais kreipdavosi kaimynai ir tolimesni žmonės. Mirė vokiečių okupacijos metais. Vyriausias sūnus buvo Anicetas, gimęs apie 1906 metus, buvo gabus mokslui. Dar mokydamasis prisidurdavo lėšų vadovėliams, pamokydamas ponų vaikus. Baigęs Utenos „Saulės“ gimnaziją, įstojo į universiteto medicinos fakultetą. Pamatęs, kad medicina ne jam, perėjo į teisės fakultetą. Kartu dirbo Lietuvos banke. Užėjus rusams, dirbo Kretingos vidurinės mokyklos direktoriumi, mokytoju. 1947 metų pavasarį buvo suimtas. Bylos ilgai nesudarė, nes negalėjo įrodyti kaltės. Atvežė į Uteną. Čia skrebai Vilimas, Volskas, Urbonavičius paliudijo, kad Anicetas 1941 m. šaudė žydus, tad buvo paskirta mirties bausmė, vėliau pakeista 25 m. lagerio. Bausmę atliko Vorkutos lageriuose. Šachtose dirbo neilgai. Kaip teisininkas, daug padėjo kaliniams, rašydamas visokius pareiškimus ir kitus raštus, bet ir jam teko nemažai badauti. Po 10 metų atvežė į Vilnių, į Lukiškių kalėjimą. Atsiuntė laišką, kad pasiimčiau. Grįžo toks sunykęs, kad vos pažinau. Pasiėmiau iš saugumo, parsivežiau į Uteną, apvilkau savo vyro rūbais, paltu. Kiek pabuvęs, išvažiavo į Kauną, pas draugus. Žmona jau buvo ištekęs už kito. Sūnui buvo 12 metų. Pasiėmė jį Anicetas pas save ir juo rūpinosi. Įsidarbino ar šilko pliušo kombinate. Vedė zarasiškę Drilingaitę. Žiemą dabar gyvena Kaune, vasarą - Zarasuose. Stiprus, sveikas, dažnai atvažiuoja.

Viktorija (už Anicetą gal 2-3 metais jaunesnė) ištekęs už Juozo Matuko. Jis buvo šaulys. Po karo partizanavo ar Užpalių apylinkėse ir apie 1946 metus žuvo. Tuojau po vyro mirties Vilniuje mirė ir Viktorija. Liko 4 vaikai - 3 mergaitės ir berniukas. Sesuo Ona Šapokienė ištekęs gyveno Gaspariškių kaime. Mirė prieš 6 metus. Turėjo 6 vaikus. Brolis Vytautas, kaip ir Anicetas, labai norėjo mokytis, bet reikėjo dirbti ūkyje. Baigiantis karui, su broliu Bronium išėjo partizanauti. Partizanavo apie Šileikius. Ten turėjo ir merginą. Partizanavo neilgai

- buvo sunkiai sužeistas (peršautos kepenys). Apkrautą šienų namo parvežė Jakštonytė (Vytauto mergina). Utenos ligoninėje dirbo Aniceto draugas gydytojas Henrikas Surgailis. Nuvežėm į ligoninę. Apie atvežtus peršautus žmones gydytojai turėjo pranešti saugumui. Tuoj buvo suimtos mama ir Viktorija. Reikalavo pasakyti, kur Vytautas partizanavo. Mama ir sesuo tvirtino, kad Vytautas nepartizanavo, kad buvo peršautas prie namų, kieme. Gal tuo ir patikėjo, nes leido palaidoti šeimos kape.

Slapstėsi Vytautas Maželiškiuose, ar pas Jakštonius (žinau, kad jų šeima buvo didelė). Kartu slapstėsi ir mano vyras Juozas Saulevičius, pabėgęs iš sovietų kariuomenės. Slėptuvė buvo įtaisyta tvarte po ėdžiom. Vytautas slapstėsi ir Antakalniuos, ir Kalinaukoj pas Trainius. Vėliau Trainiai susidėjo su rusais, ir partizanai juos sušaudė. Ar turėjo Vytautas slapyvardį, aš ir nežinau.

Po Vytauto 1921 m. gimiau aš-Valė Kaltytė. Baigiau 4 skyrius. IštekJau už Juozo Saulevičiaus. Vyras buvo našlaitis, patyręs vargo žmogus. Buvo paimtas į sovietinę kariuomenę, bet pabėgo ir slapstėsi. Saulevičiaus sesuo tarnavo pas tokią Baltuškienę. Ji gerai žinojo jų vargus ir labai jų gailėjo. Pas ją gyveno saugumietis Budrejevas. Baltuškienė ir išprašė, kad leistų Juozui Saulevičiui legalizuotis. Legalizavęsis gavo darbo. Dirbo elektrinėje mašinistu. Miręs.

Po Vytauto buvo brolis Bronius. Apie jį gal geriau patys žinot... Buvo išėjęs į plechavičiukus. Užėjus rusams, dirbo mokytoju bažnytkaimyje už Leliūnų [Skiemonyse]. Partizanaut išėjo kartu su Vytautu. Pradžioje pareidavo namo su Vytautu, su draugais. Įdėdavom valgyti, pasikeisdavo rūbus. Prie Sirutėnų gyveno jų ryšininkė. Aš pas ją nunešdavau broliams maisto. Dabar ji gyvena netoli Rašės, pavardė, rodos, Tūbytė. Jos brolis dirba veterinarijoje.

Po kiek laiko mūsų namus pradėjo labai sekti. Kartą abi su Viktorija į Antakalnių kaimą, pas Patumsius, nunešėm broliui valgyti. Grįžtam su puodais ir purviniais rūbais, žiūrim - netoli namų, palei vieškelį, kareiviai su šunimis. Sugulėm pakriūtėję ir pragulėjom iki ryto, kol kareiviai pasitraukė.

Broniaus slapyvardis buvo *Siaubas*. Partizanavo ilgai ir įvairiose vietose, net Labanoro girioje. Po brolio Vytauto mirties jis vis rečiau pareidavo, paskui ir visai kažkur dingo. Ilgai apie jį mes nieko nežinojom, net apraudojom kaip žuvusį. Po kiek laiko pradėjo kalbėti, kad jis Vilniuje. Atvažiavo kartą su ruske Raja ir dviem vaikais. Nežinojom, nei kur, nei kaip jis tą Rają susirado, nei kada ją vedė. Šneka, kad jos tėvas saugumietis. Pasakojo Bronius, kad buvęs išduotas ir suimtas. Už nugaros, sakė, turėjęs granatą. Norėjęs susisprogdinti,

bet besikrapštant pamatę enkavedistai ir granatą atėmę. Kalbėjo, kad jis išdavęs draugus ir taip likęs gyvas ir nenuteistas. Kartą aš jį paklausiau: „Kaip čia, Broniuk, buvo? Tiek prasislapstei, kaip tau ten buvo?“ O jis sako: „Gyvenimas privertė. Ir man reikia gyvent. Pasakiau jiems tik smulkmenas, svarbiausių dalykų nesakiau.“ Užklausu, kodėl nesusisprogdino, o jis: „Valiut, nespėjau“. Dabar jis gyvena Vilniuje. Dirbo Operos ir baleto teatre sargu. Atvažiuoja labai retai. Sveikata labai silpna, nesveika širdis.

Jauniausias brolis - Ričardas (g.1932 m.) buvo mamos mylimiausias sūnus. Mokėsi jis Utenos gimnazijos X klasėje, kai 1949 metų pavasarį su motina buvo ištremtas į Sibirą. Vidurinę mokyklą baigė Sibire. Dirbo miške. Tyčia susižeidė ir išvažiavo mokytis į Irkutską. Motina grįžo į Lietuvą, o Ričardas, baigęs aukštąją mokyklą, dirbo inžinieriumi, vedė Sibire lietuvaitę. Dabar gyvena Vilniuje, turi du vaikus. Ričardas parašė knygą, bet ją išleisti kažkas trukdo.

Utena, 1992 10 01

BILIAKIEMIO APYLINKIŲ KOVOTOJAI

Juozas Žibėnas, *Antano,*

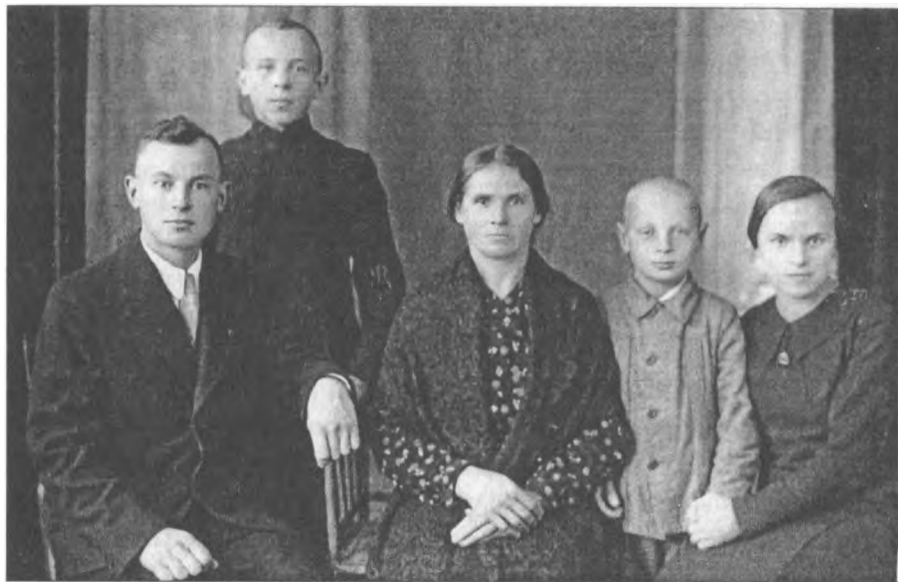
g. 1918 m., gyv. Biliakiemio k., Utenos vls.,

1948 09 08- 1955 05 23 kalintas

Šito krašto kovotojams vadovavo Vaivada, mano brolis Stasys, Vytautas Petravičius, Gediminas Puslys. Jie ir laikraštėlį „Laisvės keliais“ leido. Apie laikraščio „Aukštaičių kova“ leidimą gal *Kurkliukas* galėtų pasakyti. Tai Šumino Algio slapyvardis. Jis iš Pūčkoriškių buvo. Su juo kartu sėdėjom lagery, tik neilgai. Buvo piktas, nervingas. Jaunas, gal nepilnametis pakliuvo. Jis buvo ryšininkas tarp Saldutiškio ir Biliakiemio. Jis daugiausia galėtų pasakyt.

Aplinkinių kaimų vyrai priklausė „Kovo“ būriui, kurio vadas buvo Trečialaukio kaimo Balys Barysa (buvo suimtas), rokiškėno brolis. Kai jį suėmė, vadas buvo Jonas Vanagas - *Tyrūnas* iš Andreikėnų ar Barysos brolis Mindaugas. Abu jie žuvę. Vanagas žuvo 1947 metų žiemą Asmalų kaime. Kai jis žuvo, man byla palengvėjo. Aš laišką per ryšininkę perdaviau jam, kad nuneštų. Perdavė ta ryšininkė, o jis su tuo laišku kur važiavo, pateko į pasalą. Norėdamas pasitraukti, šoko ant rogių, bet ar kareiviai šūviais jam kojas pakirto, ar šiaip nuslydo, ir žuvo. Čekistai rado šitą mano rašytą laišką. Aš priklausiau „Kovo“ būriui ir rašiau Vanagui, kad mane nori nušaut Streižys. Jis guldė galvą už Palunkiškį, o tą buvo partizanai nušovę. Aš paminėjau laiške, kad turiu ginklą - pistoletą. Kai mane suėmė ir pradėjo tardyt, pasakiau, kur tas pistoletas padėtas. Praėjo trys savaitės, ir tą bunkerį išdavė toks partizanas. Na ten ir rado tą ginklą, tą pistoletą. Tai gi viskas atitiko pagal raštelį ir mano sakymą. O viskas prasidėjo maždaug taip. Nemeikščiuios žuvo *Skambutis*

Biliakienės Žibėnų šeima 1938 m.

- Gaidelis, o Žvirblį paėmė gyvą. Abu buvo vestuvėse. Jį, matyt, labai kankino. Kur bunkeris yra, Žvirblis nežinojo tiksliai, bet apytikriai jautė.

Randa bunkerį. Bunkeris buvo Biliakienės pas Žlėją. Slapstėsi Žlėja, Ruzgas, Regalas ir Tijūnaitis. Dar vakare skrebai ir kareiviai Žlėjų sodyboje padarė krata, bet nieko nerado ir išėjo. Rytojaus dieną, sako, atsivedė patį Žvirblį, kariškai apvilktą. Dūko, ieškojo vėl, net pernakvojo. Rytą pradėjo snigt. Kareiviai pradėjo vaikščioti toliau nuo sodybos. Ten, kur buvo bunkerio ventiliacija, buvo aptirpęs sniegas. Pabandė virbalu ir apsidžiaugė, radę bunkerį. Pats savininkas (Žlėja) pasidavė, jį įsivarė trobon ir paklausė: „Tavo sūnus?“ Viduj buvusi pamotė pakratė galvą: ne! Išsivarė jį į kiemą - ir pasiguldė mušti. Antras iš bunkerio išlindo Ruzgas Stasys iš Rukšėnų. Atsitraukė kareiviai ir vietoj nušovė. Išgirdęs šūvius, Žlėja šoko bėgt. Pabėgėjo už svirno, gal 10 metrų, ir nušovė. Kiti du iš bunkerio nebelindo - susisprogdino. Tada atsivarė Adelę Žlėjaitę ir liepė lįst į bunkerį (Adelė dabar gyvena invalidų namuos, aklųjų bendrabuty, Daunišky). Regalą dar rado gyvą. Išlipus ji sako: „Vieni gabalai“. Nebegyvam ji buvo užrišus virvę, tai tą kareiviai ištraukė, o ji pati lyg pamišus per laukus nubėgo. Regalą patys ištraukė. Šis dar kalbėjo. Kol kareiviai stoviniavo prie bunkerio, seserys Žlėjaitės išbėgo iš namų. Skrebai išvarė pastotį, sukravė lavonus, Žlėjenę pasodino ant tų lavonų ir nuvežė į Uteną tardyti. Žuvusius

Daunišky užkasė. Tėvų [Zigmanto ir Veronikos] Žlėjų nesuėmė, bet 1948 metų gegužės mėnesį ištrėmė.

Gal būtų tie partizanai likę gyvi, bet po pirmos kratos apsiramino, kad neras, ir neišėjo niekur. O kitą dieną ir surado. Kad suėmė Žvirblį [vasario 18 d.], partizanai žinojo, bet nepasisaugojo. Vasario 21 d. ir patys žuvo.

Partizanų spauda. Mes priklausėm LPS [Lietuvos partizanų sąjungai]. Buvo dar LLA [Lietuvos laisvės armija], kęstutėnai ir kitokių. Šitam krašte LPS įkūrė Vaivada, Stasys Žibėnas ir Vytautas Petravičius. Vaivada gal porą kartų buvo pas brolių [Stasį] atvažiuavęs. Stasys dar vokiečių laikais padėjo leist laikraštėlį „Prošvaistė“. Vaivada gyveno legaliai. Suėmė jį 1945 m. birželio mėnesį. Kai V. Petravičius žuvo, Vaivada jau buvo suimtas. Po to LPS pas mus ir susilikvidavo. Rudenį gal dar išėjo koks „Laisvės keliais“ numeris ir pasibaigė. Paskui jau čia veikė LLA, Pakštas. Sesuo Elena [Žibėnaitė] persikėlė į Užpalius. Bet ten suėmė Vytautą Jasiunevičių. Jis dar gyvas, ar Klaipėdoj gyvena. Aš jį buvau sutikęs. Norėjau surast brolio kapą ir persivežt jo palaikus. Ieškojau pažįstamų žmonių, žinančių šituos įvykius, ir jį radau atvažiuosį pas brolių į Degėsius. Jis sakė, kad nebuvo laidotuvėse ir nežino, kur palaidotas. Jį irgi 1945 m. areštavo, ar lapkričio pradžioj. Su juo ir pasibaigė laikraštėlio „Laisvės keliais“ leidimas. Apie partizanus, apie *Vaidilutę* (jos vaiką užaugino Kačiūnų kaimo Bartašiūnai) gali papasakoti Kačiūnų kaimo Kaušyla Albertas. Jis su ginklu vaikščiojo, paskui registravos. Apie 1945 m. buvo pašauktas liudininku akistaton tokio Vitkaus byloj. Vitkus gynė vokiečių laikais dalyvavęs policijos veikoj, o Kaušyla sakė matęs su uniforma. Supykęs Vitkus pagriebęs kėdę ir norėjęs į galvą duot. Išsigynė tas Vitkus, viskas gerai baigės, bet jis ilgai ant Kaušylo pyko.

Partizanų žūtys. Mūsų krašte buvo „Šarūno“ rinktinė. Kas jos vadovas, nežinau. Paskui ar ne Pakštas buvo. Į rinktinę įėjo turbūt Tauragnai, Andreikėnai, Trečialaukis, mūsų apylinkės. Gal siekė ir Saldutiškį. Tai galėtų pasakyti Šutinyš. Jis minėdavo ir Vytauto apygardą, ir rinktines, o aš, kai su ginklu nevaikščiojau, tai ir nežinau. Pradžioj, rodos, „Šarūno“ rinktinės vadas buvo *Liepa* - V. Mikulėnas, bet jis 1945 12 01 žuvo, palaidotas buvo ant Puodžių kapinių, paskui jį sesuo perkėlė į Utenos kapines. Perkėlė kartu žuvusius abu Katinus, Mikulėną, o Gaidelis - *Skambutis* liko. Jie visi buvo vienoj duobėj palaidoti. Katinai žuvo su *Liepa*-V. Mikulėnu.

Netoli mūsų (už puskilometro) pas Adomaitienę *Liepa* įsirengė bunkerį. Ji kažkam kaime prasitarė apie slėptuvę. Žmonės spėlioja, kad tos kalbos galėjo pasiekti saugumo ausis.

Ažudvarių Katinas Jurgis buvo kaimynystėj. Pamatė jis iš tolo ateinant kareivius, pasikišo po kailiniais automatą ir eina per laukus. Atėjo pas šitą Adomaitį [Juoza], kur slapstėsi *Liepa*, užėjo pas šeimininkę ir paprašė, kad jį įleistų į bunkerį. O kareiviai mato, kad įleido jį klojiman. Tuo metu kareiviai apsupo trobas. Šeimininkė klojime ir sako: „Vyrų, vis tiek ras, išskit.“ Tan žodin iššoko Katinas Algirdas (iš Ažudvarių) ir pertraukė automatu ir šeimininką, ir ją. Adomaičiui peršovė nugara, ligoninėj nuvežtas mirė. O jai nepakliuvo. Išlėkęs iš klojimo, jis metė porą granatų - ir bėgt. Bėgo gal kokius 300 metrų. Kulka pataikė į nugara, ir guli ant arimo basas. Sniego dar beveik nebuvo. Kareiviai klojimą padegė. O *Liepa* - Mikulėnas išlindo iš klojimo ir granata ir prie degančio klojimo susisprogdino. O tas į klojimą įlindęs (Ažudvarių Jurgis Katinas) norėjo pasiduoti. Ėjo, rankas ant krūtinės susidėjęs, bet prie pat gryčelės ir jį paklojo. Nežinia, ar tai buvo atsitiktinumas, ar kas atvedė kareivius į bunkerį.

Kai baigės gaisras, *Liepa* buvo labai apdegęs, ranka atmesta. Kai dėjo jį į karstą, ranka netilpo, tai prapjovė lentą ir taip palaidojo. Laidotuvėse dalyvavo dar *Girinis* [Vytautas Baltušis, g.1924 m., buvęs Medenių pradžios m-los mokytojas], o kiti penki partizanai nuo Spitrėnų buvo. Tada nušautųjų dar ne-tąsė, nuo 1946-jų pradėjo mėti gatvėse. [Vladas] Mikulėnas buvo vyras mokytyas, mediciną studijavo. Yra jo sesuo - Silickienė, mokytoja, dar gyva. Ji ir rūpinosi brolio palaikų perkėlimu į Utenos kapines, prašė Pakalnytę [Utenos miesto vykdomojo komiteto pirmininkę] leidimo.

Daugiausia vyrų žuvo Gudėniškėse. Ten aštuoni žuvo. Šiam mūšiiui tai Straizys vadovavo, tik nepavyko. Kačiūnuos daug žuvusių yra. Apie pokario įvykius galėtų daug papasakot Šuminas - *Kurkliukas*, buvęs ryšininkas. Dabar jis ar Kaune, ar Vilniuj. Jo dėdė (Šuminas) Raudonišky gyvena, jei dar gyvas.

* * *

Mane su pasu įpainiojo tai Kasta Meškauskaitė. Ji tvarkė dokumentus. Kai vyrai Gudėniškėse žuvo, ji jau buvo išvažiavus. Kaip ji ten susipynė, kad ją areštavo. Tada, matyt, ją ir paleido su sąlyga, kad padės saugumui. Šitas reikalas tęsės gal porą metų. Mane ji priregistravo Valiulio pavarde, o dokumentus turėjau Puodžiuko. Su Puodžiuko pavarde mane ir suėmė. Ji nežinojo, kad aš turiu tokį pasą. Jis ir dabar kur senoj pirkioj užkištas, tik nerandu. O ja pasitikėjau: kartu augom, ji partizanams atveždavo vaistų, bintų... Buvo ar seselė, ar sanitarė, dirbo Bokšto gatvėj Vilniuj.

Kai žuvo *Margis*- Kaušyla su kitais (trys žuvo), juos irgi, sako, išdavė. Vieni spėja, kad išdavė toks Pumputys. Dar toks Kriugiškis buvo, Utenos miesto vaikėzas. Suėmė jį su ginklu. Kai mano pusseserę Valę Šyvytę-Kučinskienę statė su juo akistaton, tai jis rūkydamas vis ragino Valę prisipažinti ir pats viską pasakojo, ką žinojo. O tas Kriugiškis su Kaušyly – *Margiu* kasė bunkerį. Tada dar buvo laisvas. Paskui išvažiavo mokytis, ten jį ir paėmė. Dėl Kaušylo žuvimo bėda buvo verčiama Kriugiškiui arba Pumpučiiui. Bet ir tam Kriugiškiui davė 25 metus. Pumputį tai sušaudė vasarą *Vaidotas* – Pakštas. Pumputys tai Vilniuj gyveno, kaiman tik atvažiuodavo. Kriugiškis išdavęs bunkerį ir pas mano dėdę. Atėjo skrebai ir tą bunkerį rado, bet mes buvom išėję. Bunkeris buvo tuščias. Dėdė buvo suėmę. Grįžęs pasakė: „Vaikeliai, mane užverbavo. Ką norit, tą darokit.“ Žmogus, sako, aš senas, nenorėjau sėst kalėjiman, sutikau duot žinias.

* * *

Stasio žūtis. Įsimetęs porą maišų grūdų, brolis Stasys [Žibėnas] Inkartų kaimo Petravičių arkliu važiavo į Degėsių malūną „valcavot“ kviečių. Malūnas čia buvo tik priedanga: pasiėmęs Pakšto dokumentus, važiavo LPS reikalais. Pavalkų pynėj buvo slapčių dokumentų įkišta. Buvo turgaus diena, ketvirtadienis. Baigės žiema. Pakeliui pradėjo lynot. Neliko kelio. Išvažiavo iš namų apie 12 valandą, o Užpalius pasiekė apie 10 vakaro. Kelyje jį sulaikė, įsivarė į skrebyną. O buvo jis moteriškai apsitaisęs: su skara, su sijonu, mėgino kalbėt moterišku balsu. Sako, atsmaukė skarelę ir pamatė, kad vyriškai apsikirpęs. Šoko Stasys bėgt, ir nušovė. Tas Regalas iš Gailiešionių kaimo, kur žuvo mūsų kaime, matė jį nušautą. Tada jis buvo suimtas. Vedė tą Regalą tualetan, ir pamatė: gulėjo rogėse nušautas – su sijonu, plaukai šviesūs, šiaudais kiek apmestas. Kalbėjo, kad Stasį nušovė skrebai Kepalas ir Pranskūnas. Vienam už tai klumą atidavė batus, o kitam kelnes. Kepalas tai dar gyvas, o Pranskūnas jau mirė.

Važiavo skrebai į Jūžintų Aktyvūs rezistencijos dalyviai broliai Juozas ir Stasys, pavėžėjo Stasį [Žibėną] į Žibėnai.

ir eglynėly numetė. Gal kas jį pažino (netoli gyveno klasės draugai Vaškeliai), tai tuoj davė mums žinią. Sakė, kad padėtas Marganavičiaus jaujoj, kad trečią dieną laidos. Pradėjau ruoštis važiuot, o mama verkt - ir tu žūsi... Pagailėjau motinos ir nebevažiauvau. Nuvažiovo *Vaidotas* - Pakštas ir Vyt. Petravičius. Jie ir palaidojo Nosvaičių kapinėse. Jis buvo pirmasis partizanas, o dabar, sako, guli aštuoni. Sesuo buvo tam krašte. Prieš Visų šventę buvo ieškot jo kapo, bet dabar nebesiorientuoja. Kai areštavo Pustį (jie buvo bendradarbiai), Stasys tepasakė: „Dievui reikia aukų.“ Po dešimt dienų ir pats krito. Tai buvo pirmoji mūsų krašto auka.

Stasys buvo jaunas, mėgo rizikuoti. Žmonėm buvo juoko, kad vieną rudenį moterimi persivilkęs Stasys nuėjo pas kunigą vikarą Petrą Tarulį, pintinėje turėjo įsidėjęs gaidį. Sako, kunigėli, neturiu pinigų „ant mišių“, tai gaidelį atnešiau. Kunigas pažino tik tada, kai Stasys pradėjo juoktis.

Rizikuodavo ir Straizys, tik durnai rizikuodavo. Jis su niekuo nesiskaitė: „Aš viršininkas visų!“ Jis nieko neklausė, buvo drąsus, tik durnai. Kiek žmonių jis nurėkdydavo. Plėšdavo, paimdavo per jėgą. Kiti taip nedarydavo. 1945 metų žiemą jis buvo Labanore, bet kai Kiauneliškio partizanai žuvo, jis tą kraštą paliko.

* * *

Kariuomenėn aš išėjau dar Smetonos laikais. Buvo paskutinis šaukimas prieš rusų užėjimą. Pašaukė 1940 m. kovo 1 d. Tarnavau Ukmergėj, o birželio mėnesį užėjo rusai. Buvau Panevėžin nusiųstas į kursus. Kai užėjo rusai, kursūs nutraukė. Grįžom Ukmergėn. Kareivines užėmė rusai, o mus išskirstė po butus. Kai padarė liaudies kariuomenę, rudenį nuvežė į Trakus. Vienas batalionas buvo Trakuos, kitas Užtraky, trečias Valkininkuos. Aš buvau Užtraky. Kol priėmėm priesaiką, atėjo gegužės mėnuo. Gegužės pradžioj mane pasiuntė į Valkininkų stotelę. Ten buvo tokia mūrinė mokykla. Norėjo priverst mokytis jaunesniųjų vadų kursuos. Jie trukdavo 3 metus. Aš spyriaus, kad nenoriu, bet vistiek užrašė. Nuvežė, o ten - rusiškos dainos, rusų kalba. Žydai ir ruskeliai, lietuviai tik vienas kitas. Davė patalynę. Vakare aš poterius kalbu. Ry tą pusryčiai-aš persižegnojau, per pietus irgi. Rytąjaus dieną mane šaukia politrukas. Tuoj tardyt: „Kiek žemės turi?“ Pradėjo bartis, kam viešai meldžiuos. Girdi, gali eit miškan ir melstis. Pas-kui pradėjo grasinti, kad padarys taip, kad mane tėvai keiks. Suprask, pasirūpins, kad išvežtų. Kitą dieną liepė pasiimti daiktus - į stotelę ir į Trakus. Vėl buvo ginčų dėl priesaikos, bet perkalbėjo. Girdi, nukentėsi pats, ir man bus nemalonu.

Karas. Gegužės mėnesio pradžioj gal kilo koks neramumas, kad mus išskirs-tė po poligonus. Atrinko mūsų bent dešimt eit sargybų. Vėl grąžino į Varėnos

poligoną. Statėm palapines, kitus darbus dirbom. Mes buvom apsupti raudonarmiečių rusų dalinių - tankistų, pėstininkų. Sekmadienio rytą turėjo vest pirtin. Skyrininkas teiraujasi, kas čia buvo per trenksmas naktį, lyg bombardavimas, sprogimai. Sakau, aš nieko negirdėjau. Išeinam ant plento, traukiam į pirtį. Iki jos buvo apie 3 kilometrus. Žiūrim, kad nuo Alytaus plentu lekia mašinos su rusų bobom, vaikais, daiktų prisikrovę. Nuėjom miestelin pirtin - tyku, ramu, kaip išmirę. Išėjom iš pirties. Rusų kareiviai žiūri į skrendančius lėktuvus: „Našy, našy!“ Grįžtam į poligoną, sakom, vėl palapines statysim, bet pasigirsta trimito signalas, lekiam prie pulko štabo. Praneša, kad 4-tą valandą mūsų šalį klastingai užpuolė fašistinė Vokietija. Buvo 12-ka valandų. Taigi tik po 8 valandų pranešė apie karo pradžią! Liepė pasiimt ginklus. Tuo laiku užskrido trys vokiečių lėktuvai. Pasimaišė ir mūsiškiai. Tik ta-ta-ta iš kulkosvaidžio. Krenta sukdamasis vienas, kitas... Visus ir pašovė, o vokiečių skrido ir nuskrido.

Pastatė mus sargybon plento apsaugai. Pasiruošėm apkasus. Pasirodo išsigandęs būrio vadas. Pradeda skristi lėktuvų eskadrilės. Skrenda ir skrenda į rytus. Vakare atveža pietus. O mes kautynėms nepasiruošę. Turim ir šautuvų, ir minosvaidžių, bet nėra šovinių, minų. Atveš, atveš - ramina. Atvažiuoja keliu nuo Alytaus tanketės. Atvažiavo, apsisuko pušynėly, vamzdžius atstatė. Komjaunuoliai, politrukai nužiūrėjo, kad ten vokiečiai, ir apšaudė, tai vokiečiai kai užtelėjo - mūsiškiai ir nurimo. Atbėga vakare viršininkas Vainauskas nuo Kupiškio - ryšys nutrūko! Taisyt atsisakėm eit, bala jo nematė. Sako, vežė mums ginklų, bet sudaužė stotį, ir negalėjo atvežti. Ginklus sukrovė į mašinas, bet mašinos negali privažiuot - smėly buksuoja. Žadėjo arkliais atvežt. Taip ir nesulaukėm.

Rytą vokiečių lėktuvai vėl skrenda, o mes sėdim. Ateina politrukas. Rankos į kišenes sukištos, išbalęs. Nieko mums nesako. Pasirodo, visi jau išėję, traukiasi, o mes paskutiniai likę. Mūsų buvo du skyriai po 6 žmones. Traukiamės su rusais. Mes gulam, slepiamės. O vokiečiai, pamatę, kur daugiau rusų, ir pila iš kulkosvaidžių. Mūsų kaip ir neliečia - mūsų kita uniforma. Pasitraukėm iki Valkininkų stotelės. Būrio vadas susitiko su žvalgų būrio vadu Juodėnu, pasikalbėjo. Jis pasakė, kad Kaunas jau mūsų, kad sudaryta Lietuvos vyriausybė ir galim daryt kaip norim. Pats nuėjo per mišką. Paėjėjom kiek, suradom tokią daubą, pastatėm sargybą. Naktį girdėt, kaip eina vokiečių tankai, tanketės, mašinos.

Pasiduodam vokiečiams. Buvo netoli malūnas. Užėjom į malūną. Čia, sako, vokiečiai netoli ima belaisvius. Einam vokiečiams pasiduot. Vienas užsėdo ant arklio, paėmė baltą maršką ir einam apie 20 vyrų (buvo prisidėję ir ruskelių). Pakeliui dar užtikom būrį rusų kareivių. Pasiruošėm kautis, bet jie

mums nieko nedarė. Priėjom stovyklą. Vokietis, iššokęs iš tanko, riktėlėjo stot. Pastvėręs mūsų ginklus trinkt, trinkt, sudaužė, kišenes iškratė, šovininės liepė mest į krūvą, o kastuvėlius paliko. Pavedėjo į kitą vietą, ten vėl iškratė ir suleido į belaisvių būrį. Ten radom ir savo būrio vadą. Tik karininkai buvo atskirai. Juos visus išvežė greit. Nelaisvėn pasidavėm antradienį, o trečiadienį miške pradėjo kas šaudyt. Mūsų belaisvių buvo gal apie 500. Pasklido gandas, kad rusai puola su durtuvais. Kilo panika. Pašoko kiti bėgt miškan, vokiečiai šaudyt. Paskui tas šaudymas miške nutilo. O bėglių vokiečiai ar 12 nušovė.

Mus nuvarė pėsčius į Vilnių - anksti rytą išėjom, o vėlai vakare pasiekėm Vilnių. Komjaunuolius ir politrukus varė sustiprinta sargyba, o mes galėjom ir šen, ir ten nueit. Sargyba buvo tik būrio prieky ir gale. Atvarė į Panerius, parke pernaktvojom, atvežė kavos. O kur komjaunuolius dėjo, nežinia.

Rytą varo gatve. Mieste tautinės vėliavos iškeltos, žmonės, pamatę mus, reikia valio. Mes gi uniformuoti, kas basas, kas be kepurės. Atvarė į Antakalnį, ar į vienuolyną prie Neries. Vėl apginklavo. Sekmadienį jau ir valgyt davė. Nuvėdė į Katedrą melstis. Vyskupas pasakė pamokslą. Sako, tik Dievo apvaizda mums atsiuntė Hitlerį. Grįžtam, mūsų antrą būrį paima į komendantūros kuopą, į Smėlio gatvę, netoli Totorių gatvės. Dieną stovim prie vartų, o naktį mieste, gatvėse patuliuojam, tiltus saugom, kartais milicija paima kratoms daryt. Praėjo mėnuo. Vokiečiai mūsų vyriausybę pašalino. Jau ruošiamės grįžt namo, gražinam ginklus. Staiga naujas įsakymas: iš mūsų kuopos 80 siųs į Lydą ir Baranavičius. Kuopos vadas mus surikiavo. Kiti gal mieste buvo. Susirinko gal koks 100. Nurodo, kas turės važiuot. Papuolu tarp tų ir aš. Sugalvojau - meluosi. Sakau, mano namai sudeginti, mama ant patalo, palikit, sakau, bent Vilniuj - vis arčiau bus. Patikėjo. Kitus įtraukė. Kitą rytą juos ir išvežė mašina. Mūsų liko apie 30. Kurie daugiau pabėdojom, daugiau ko prašėm, dvylikai išdavė pažymėjimus grįžt namo. Kai jau pasklidom po miestą, vokiečiai davė įsakymą sugrąžint. Lakstė po miestą, ieškojo, o mes pasislaptę sėdom į traukinį ir išvažiuom į Švenčionėlius. Kiti nuvažiavo į Rokiškį, o aš siauruku į Uteną. Taip ir baigės mano kariuomenė. O buvo kad ir žuvo. Toks Spiečiūnas iš Dičiūnų. Gal žuvo su partizana. Dar vieną tokį kauniškį žydą ar vokiečių Kicelmaną buvau sutikęs vokiečių laikais Vilniaus geležinkelio stoty. Buvom vienas ryšių būrys (vėliau rusai buvo padarę minosvaidininku). Susitikau, pasisveikinau. O tas: „Aš tavęs nepažįstu!“ Dar mėginau aiškint, kad buvom vienas ryšių būrys, o tas tik : „Atsitrauk, atsitrauk, atsitrauk!“ Kas jis buvo per žmogus, nežinia.

1941 metais buvo suimtas Klovinių Jankauskas. Vokiečių laikais jis buvo pakliuvęs po mašina, išgijo, bet protas nenormalus liko.

Rusams bėgant, iš kalėjimo kalinius Utenoj paleido kalėjimo sargas Kunčiūnas. Buvo Kunčiūnai kaip ir chuliganai, bet čia gerai padarė. Būtų gal ir juos sušaudė. Kunčiūnai buvo keturi broliai. Namai jų buvo Bažnyčios gatvėje. Tėvai ar išvežti buvo, rodos, tremty mirė. Sako, tik išbėgiojo kaliniai, ir prisistatė enkavedistai į kalėjimą.

Po karo partizanus išvogdavo arba išpirkdavo numestus kur. Atsivežė ir Žlėjos lavoną, sumokėję ar 100 rublių, žiūri, kad visai kitas. Tai paskui jį čia (Biliakiemy) ir pakasėm (1947 m. pavasarį). Mane kai tardė Utenoj, tai saugumas rodė nuotraukų. Kokių jie neturi?! Ir Straizį rodė ant arklio su automatu.

Žūsta Petravičius. Atėjo kartą Vytautas Petravičius su *Robinzonu*. Tik buvo suimtas Vaivada (1945 06). Pasakiau. Blogai, sako, reiks būt atsargesniems. Sau-lei leidžiantis, nusiprausė pirty, palydėjom. Atėjo ryšininė Mikulėnaitė (iš Moc-kėnų vienkiemio), Elena Labuckaitė iš Utenos, pašnekėjom. Jau rytas. Galvoju, kur dabar reiks partizanų arkliai dėt. Sakau, nueisiu pas kaimyną. Viena pas jį paliksiu, kitą tvarte pašersiu. O V. Petravičius su *Robinzonu* nuėjo į klojimą. Sako, dabar reiks būt atidesniems. Nuvedžiau kaimynui arklį, priėmė. Grįžtu. Kitą, nuėmęs balną, sakau, vesiu tvartan. Girdžiu, šaukia rusų kareiviai. Balną jau buvau pakišęs po serbentais. Paklausė dokumentų, pasakiau, kad turiu baltą bilieta. Liepė eit pirkion. Pro plyšį pažiūrėjau. Matau, kareiviai žiūri į mūsų namus, bet nuėjo prie kaimyno namų. Tuo metu žiūriu - atbėga Žlėjaitė. „Kareiviai siaučia!“ - riktėlėjo. - „Adele, - sakau, - pasiimk viedrus, eik karvių melžt ir pasakyk, kad Vytautas su *Robinzonu* išeitų iš klojimo.“ Aš tik išlindau per rugius prie dobilienos, atsitraukiau nuo namų ir laukiu, kada pradės šaudyt. Tyku, tyku. Sakau, gal nepasakė, gal tebėr klojime. Pasiroviau dobilų, sakau, eisiu pasakyt pats. Tik jau kelsiuos, prisirovęs dobilų. Tik ta-ta-ta-ta - pradėjo šaudyt. Kad pats ėjęs, gal būčiau kitaip išreguliuavęs. Galėjo į rugius įlįst. Gal būtų ir pragulėję. O jie išlindo takeliu ir pagūžom nubėgo pas kitą kaimyną. V. Petravičius krūmuos paslėpė kažkokius dokumentus, pasiliko tik automata. Bėgo per tokį raistą. Pradėjo į juos šaudyt iš trijų vietų. Pribėgo griovį, paskui vienas ton, kitas ton pusėn nubėgo. Aptyko, o kareiviai tik bėga, tik bėga. Sakau, jau gal nušovė. Aš grįžau, palindau po bezų krūmu, po kryžium ir guliu. *Robinzonas* (užpalietis) bėgęs dešiniau, paspruko. O Vyt. Petravičių vėl pamatė ir nušovė [1945 06 17]. Krūtinė jo buvo kaip sietas - kulkosvaidžiais sukapota. Po to radom, kad jo veidas taip sumuštas, suvarytas, kad čiuža visas. Gal buožėm ar batais

sudaužė, sukiužino. Broliai (nesveikas buvo, nuomariu sirgo) liečiau paleist arklį. Susimaišė su kito ūkininko arkliais, bet pasigavo. Buvo mat numeruotas, valdiškas.

Petravičius Alfonsas, Izidorias, irgi buvo lagery. Buvo labai darbštus, net per daug. Nėra vagonėlių - kiti sėdi, o jis tai duoda ir duoda su kirka. Jis jau nebetikėjo niekuo. Jo broliai Albertas ir Vytautas žuvo partizanaudami. Kai grįžo iš lagerių, dirbo sandėlininku. Įprato gert, politika lyg ir nebesidomėjo. Buvo Vorkutos 8-os šachtos kalinių suvažiavimas, tai buvom abu nuvažiavę. Buvo patenkintas. Nebetikęs. Dūsta. Gal ir širdis, ir plaučiai nebe kokie. Politikos dabar vengia.

* * *

Atjoję raiti skrebai palakstė palakstė, įlindo pirkion. Brolis buvo namuos, motina išbėgo pas kaimynę. Po kiek laiko kareiviai atjojo. Skrebai surado ryšulį tabako ir medaus indą - gal kokie 6 kilogramai buvo. Sutūpė prie kryžiaus (o aš netoli gulėjau) ir kabina pirštais medų. Užvalgę, nuėjo. Netrukus iškilo raketa. Visi susirinko ir laludami nuėjo. Sužinojau, kad Vytautas nušautas. Paėmėm paklodes, nunešėm jį ir paguldėm raiste. Apdėjom samanom ir palikom tarp kelmų ir tarp gailių. Pranešėm vienam broliui ir kitam (dar buvo gyvas). Atvažiavo sesuo - viena, kita, tėvas. Padarėm karstą ir jau laidosim. Buvo gal trečiadienis, o žuvo sekmadienį, birželio 17-tąją. Suėjo žmonių, įdėjom į karstą, gėlėm papuošėm. Tylu, tylu. Ir atskrido gegutė, nusileido berželio viršūnėj, tik: ku kū, ku kū. Tai visiems tik pradėjo ašaros byrėti. Jau sutemus nešė nunešėm į kapines ir palaidojom. Kitas Petravičius [Albertas] kažkur apie Šimonis žuvo. Jį atvežė sesuo, apklojus šienų.

Krata. Po to, birželio 25 dieną, mūsų namuos darė kratą nuo saulės tekėjimo iki nakties. Motina buvo išėjus, tai ją vėliau buvo paėmę tardymui. Klausinėjo vis, kur sūnus. Per kratą vertė visur. Klojime buvo prikasta duobių: miesčionys karo metu buvo suslėpę daiktus - radiją, rūbus... Trijų šeimų daiktai buvo suvežti. Viską iškėlė, sunešė vidun. Motina skrebams aiškino, kad sūnus išvažiavo Rokiškį. Paskui tardytojas sako: kam ginies, tavo sūnus žuvo Užpaliuos su Pakšto pavarde [dokumentais]. Tada motina prisipažino.

Pirty, krosny, buvo dėžėn įdėta rašomoji mašinėlė. Gal ar Petravičius, ar sesuo padėjo. Kratė, dūko dūko, o nerado. Tada Užpaliuos partizanai išsivežė.

Broliai žuvus, Griūtyse, pas Liuimą, spausdinom pagrindinę spaudą. Liuimų du broliai buvo kunigai. Pirmas laikraščelio numeris išėjo broliui žuvus, o antras

gal irgi dar išėjo. Iš viso išėjo gal šeši ar septyni numeriai. Paskui viskas likvidavosi. 1948 metais per tardymą sakė, kad mes buvom paskutiniai iš LPS [Lietuvos partizanų sąjungos]. Jie gal jautė, kad pagrindžio spaudaėjo iš mūsų namų.

Vaškuotes laikraščeliams mes jau gaudavom paruoštas, pas mus tik spausdindavo. Su tom pačiom vaškuotėm būdavo galima išspausdinti iki 100 egzempliorių. Dar gal kokį numerį išleido ir Užpalių apylinkėse. Jasiunevičius galėtų pasakyti. Jis buvo suimtas 1945 metų lapkričio mėnesį. Suėmė jį gatvė einant. Jis nė nesislapstė, dar jaunas buvo, mokinys. Jo brolis yra Užpaliuos, buvo ir motina. Gal ir pats atvažiuos šią vasarą. Lagery jis buvo Vorkutoj. Ten vėl pakliuvo, tai jį kokia rusė išgelbėjo. Iš dėkingumo jis ją vedė. Ta jo žmona nė lietuviškai nemoka. Neseniai atvažiavo, ar Šilutėje gyvena.

Su daktarais mažai reikalų turėjom. Kokios seselės parūpino mano seseriai dokumentus, bet kažin ar jos nedirbo saugumui. Raistiniuos, paskui pas Puodžiukus gyveno tokia Zuzana. Gal ten giminės buvo. Jos tai slaugė sužeistus. Vaistų kiek iš Utenos gaudavom. Padėdavo gydytojas Balys Kunigėlis, tik dabar alkoholikas.

Plėšikėliai. Mes (Petravičius, Regalas ir aš) vienąkart išėjom pautenėn. Gavom Streičio leidimą kiauulę pasiimti iš žmogaus. Parsivežėm. Tuoj Streičys ir atėjo patikrint. Užėjom mes į vieną vienkiemį, pasibaladojom ir riktėlėjom: „Milicija!“ Buvo ten senukai Liutkevičiai (dabar prie Nemeikščių jų žemė sodais apsodinta). Įeinam vidun. Rūbai sukrauti, surišti ryšuliai. Klausiam, kam čia surišot. Taigi, sako, norėjo apiplėšti. Kai jūs pasibeldėt, sako, ir išbėgo. Senukai buvo labai dėkingi, kad išbaidėm plėšikus ir tų ryšulių nespėjo išnešti. Vagių neatpažino. Gal buvo miesčionys. Grįžęs iš lagerių, dar buvau sutikęs tą moterį, tai prisiminėm tą įvykį. Sakė, kad po to nebebuvo atėję.

Apie Trečialaukį irgi buvo atsiradę plėšikų. Tokį Pavozbio kaimo Bareišį ir kitą (ar Treinį) sušaudė partizanai už plėšikavimą. Buvo perspėti, nesiliovė, tai ir sušaudė. Tauragniškiuos mano kaimynės tėvą irgi sušaudė *Voveraitis*. To plėšiko pavardė - Sprakšys, kilimo ar nuo Kirdeikių. Jo sūnus gyvena Kirdeikiuos. Partizanų jis nesmerkia, nes žino, kad tėvas plėšikavo. *Voveraitis* negailestingas buvo. Gal ką ir nekaltai nuskriaudė.

Partizanams irgi reikėjo pavalgyti. Nuėjo kartą keturi partizanai pas Jasūdį barono paimti. Šeimininkas nesirodė, bet partizanus atpažino. Paskui ir šneka: „Atėjo Žlėjokas, avelę paėmė...“ Baisus čia jau nuostolis!

Buvo suimta tokia Cibaitė. Gal ryšininkė buvo. Broliai buvo žuvę. Tai ji keikė ir brolius, ir partizanus. Paskui ją paleido užverbavę. Išsipirko...

1990 07 20

IŠTRAUKĖ IŠ BUNKERIO

Balys Barysa,

*g. 1921 m., gyv. Trečialaukio k., Utenos vls.,
partizanas, 10 m. kalintas sovietų lageriuos*

Turėjau sudaręs iš vietinių vyrų partizanų būrį, pavaldų Lietuvos partizanų sąjungai (LPS). Buvau pažįstamas su Pranu Švilpa, bet jis priklausė Lietuvos laisvės armijai (LLA). Jis norėjo mūsų būrį nuviliot į Labanoro miškus ir pats buvo atjojęs kalbint. Bet LPS ragino nesivelt į kautynes, vengt susirėmimų, daugiau pasyviai slapstytis. Lietuvos laisvės armija (LLA) ragino aktyviai veikti. Kai pasakiau, kad nenoriu prie jų dėtis, tai su priekaištu pasišaipė: „Tai po žmonos sijonu nori prabūt?“

Pradžioj mūsų buvo 12 vyrų - trys broliai Jakštoniai (Aleksas, Domas ir Pranas) iš Musteikių kaimo, Jonas Vanagas iš Andreikėnų kaimo (ten ir žuvo), Steponas Žilėnas iš Pabaltės kaimo, Juozas Veteikis iš Kimėnų (iš to kaimo dar buvo ryšininkės Emilija ir Verutė Veteikytės), penki Snukiškiai (iš Momėnų, Papiškių kaimų; vienas buvo pasienio policijos viršininkas, tai parūpino kulkosvaidį), dar buvau aš (Balys Barysa), brolis Mindaugas Barysa iš Trečialaukio kaimo ir Balys Jučius iš Musteikių kaimo (tauragniškis). Paskui atsirado daugiau vyrų - apie 60, tai susiskirstėm grupelėm po 5 žmones. Užėmėm veikimo plotą tarp Utenos - Kuktiškių ir Utenos - Molėtų kelio. Turėjom karišką katilą. Aleksas Jakštonis buvo mūsų ūkvedys. Jo sesuo buvo Zigmo Obcarsko žmona, tai pas svainį slapstės ir jos broliai.

1945 metų birželio 24 naktį apie 20 vyrų miegojo, o apie tiek buvo parėję kas namo, kas maisto, dar pora buvo postuos. Atlėkė sargybinis ir pasakė, kad prie Zigmo Obcarsko sustojo traukiniukas. Paprastai sustodavo už 3 kilometrų - Degulių stotelėj. Vieni nuskubėjo žvalgybon, o kiti pasiruošėm kautis. Traukiniukas netrukus nuvažiavo, bet sujudo, sukilo Juozo ir Stasio Obcarskų šunys. Supratom, kad ateina. Švintant pamatėm, kad supa mūsų gyvenamąjį namą. O mes buvom apsištosję pirty. Traukėmės į Degulių pusę, į mišką. Pasitraukėm gal kokią puskilometrį. Žiūrim - už kokių 50 metrų į slėnį prie Juozo Obcarsko jau leidžias kareiviai. Jučius turėjo nuo tanko kulkosvaidį ir labai norėjo jį išbandyt, bet aš sudraudžiau, nes būtų padegę sodybas.

Prie upelio, palei skardžių, turėjom daugiau kaip 10 bunkerių, nes ir žmonių slapstės apie 60. Pasiūliau išsiskirstyt ir lįst į bunkerius. Taip ir padarėm. Aš su Jučiaus grupe (šešiese) sulindom į bunkerį ir užsidarėm eglute. Netrukus girdim - kažkas perėjo per bunkerio viršų, o po 15 - 20 minučių prasidėjo šaudymas. Vėliau paaiškėjo, kad už puskilometrio buvusi Snukiškio grupė į bunkerį nelindo, mėgino kul-

kosvaidžiu atsišaudyt. Likęs gyvas [Jonas] Snukiškis paskui aiškino, kad bunkeriu nepasitikėjo, tai norėjo prasiveržti. Per susišaudymą žuvo 4 partizanai, o viena paėmė gyvą. Matyt, kankinamas jis ir parodė bunkerius. Kai paklausiau, kodėl parodė bunkerį, Snukiškis teisinosi manęs, kad jis tuščias.

Po susišaudymo praėjus kokiam pusvalandžiui, išgirdom virš bunkerio kalbant. Durelių, matyt, neužtiko, tai pradėjo kasti. Jucius jau norėjo susisprogdinti, bet aš neleidau. Atidariau angos dureles ir pakėliau rankas. Pamačiau Snukiškį ir supratau, kad jis atvedė. Palikę ginklus, išlindo ir kiti penki. Prišokęs karininkas apsidžiaugė, kad pasidavė „glovarį“ (vadeiva). Kareiviai atėmė iš mūsų laikrodžius, žiedus. Netoli kareivių stovėjo toks Vaiciukas. Matyt, ir jis vedė kareivius.

Pradėjo iš mūsų reikalaut parodyt, kur kiti slapstosi. Nuvedė prie nušautų Snukiškių. Tie gulėjo nuogai išrengti. Vienas man pasirodė panašus į Jakštonį. Rusiškai kalbėt nemokėjau. Pasakiau, kad pavardžių nežinau, tik slapyvardžius. Tarakanovas su enkavedistais parsivarė mane namo. Tėvas sirgo, motina jau buvo išvežta, brolio Vlado žmona buvo į Pačkėnus pabėgus. Sesuo atplovė kiek lašinių, kareiviai leido sutvarkyt nutrukusį jautį ir per Artmoniškį nuvarė į Degulių stotelę. Ten stovėjo 8 ar 9 vagonėliai. Neapsižiūrėję suvarė į vagoną, kur jau buvo suimtujų: felčeris Rimonis, amerikonas Puodžiukas, namie suimti broliai Antanas ir Povilas Sirgėdai iš Raguškių kaimo, Šimonėlytė Adelė iš Kimėnų... Buvo 10 vyrų ir kelios moterys. Supratę klaidą, pervarė mus į kitą vagoną ir vidurnaktį nuvežė į Panevėžį. Išskirstė į kameras po vieną. Kalėjimas buvo dviejų aukštų namas prie geležinkelio stoties. Po namu buvo rūsys, bet be ventiliacijos. Po kokių trijų mėnesių iššaukė į koridorių apie 10 žmonių ir perskaitė nuosprendį. Šimonėliui ir Juciui davė po 15 metų, kitiems - po 10 metų lagerio ir po 5 m. be teisių. Juos visus išvežė, o mane paliko. Nuo suėmimo jau buvo praėję kokie keturi mėnesiai. Nuo drėgmės pradėjo man oda luptis. Pasiskundžiau Tarakanovui. Tada mane ir Verutę Veteikytę pervežė į Vilnių, į Mindaugo gatvę Nr. 8. Čia dar prabuvau ar tris mėnesius. Kartą pasišaukė pulkininkas Solominas ir Tarakanovas ir pasiūlė patalkininkauti: girdi, padėsi sulikviduoti brolio Mindaugo Barysos - *Putino* būrį. Sako, paleisim, o galėsi sakyti, kad pabėgai... Tos jų malonės atsisakiau.

Teisė karo tribunolas. Davė 10 metų lagerio ir 5 m. be teisių. V. Veteikytę, matyt, teisė atskirai, o motiną, Puodžiuką ir Rimonį paleido po trijų dienų, brolių Juozą - po savaitės. Mindaugo dabar tykojo pasalose. Tarakanovas kartą jo laukė mūsų pirkio. Ir būtų pakliuvęs. Laimė, kad pasibeldė į motinos kambario langą, ir ji laiku įspėjo, kad laukia enkavedistai...

1955 m. atbuvau 10 metų bausmę, grįžau į Lietuvą, bet gyvent Lietuvoj neleido. Krasnojarske buvo tėvas ir brolio Vlado šeima. Paskui pas juos nuvažiavo ir motina. Lageriuos ji prabuvo pusseptintų metų, o brolis Juozas - 8 metus.

Vilnius, 1991 01 08

BROLIUI NĖ DUONOS NEPADAVIAU

Vytautė Čipkutė, *Domininko,*

g. 1932 m. Grybelių k., Utenos vis.

Mano brolis Henrikas Čipkus gimė 1928 metų kovo 23 dieną Grybelių kaime, Utenos apskrityje. 1945 metų lapkričio 29 dieną buvo suimtas, 1946 metų gegužės 17 dieną nuteistas (BK 58-1 a str.) laivės atėmimu 7 metams. Mirė lageryje 1948 metų gegužės 8 dieną Vaivažo mieste.

Henrikas gyveno su tėvais Grybelių kaime ir mokėsi Utenos gimnazijoje. Turėjo daug draugų, palaikė ryšius su partizanais. Rinkdavosi pas Onutę Macikutę arba pas Henriką. Tėvams sakydavo, kad renkas skaityti eilėraščių, pabendrauti. Tėvas daugiau žinojo apie sūnaus veiklą, bet rinktis gimnazistams nedraudė. Motina džiaugėsi, kad sūnus veiklus, drąsus, linksmas, moka grot lūpine armonikėle... O Henrikas vienas nujodavo naktį į mišką pas partizanus.

Vieną vakarą susirinko pas Henriką draugų. Visi buvo kažkokie rimti, susikaupę. Pavalgė vakarienės ir išėjo į mišką. Ten jie kažkur ar su skrebais susišaudė. Rytą sugrįžo. Į susirinkimus ateidavo ir leliūniškis Jakutis. Naktiniame gimnazistų žygyje dalyvavo ir jis. Mama jį rytą arkliu pavėžėjo namo.

Baigęs keturias gimnazijos klases, 1945 metų rugsėjo mėnesį Henrikas išvyko mokytis į Kauno politechnikumą. Mokslas patiko, džiaugėsi, kad pavyko įstoti. Bet džiaugėsi neilgai.

1945 metų lapkričio 29 dieną Henrikas netikėtai sunkvežimiu parvažiavo namo, į Grybelius. O mūsų namai jau buvo apsupti enkavedistų. Pasipuošęs, su studento kepuraitė Henrikas kėlė koją ant sunkvežimio laiptelio, staiga prie jo prišoko saugumiečiai ir, net neleidę užeit į namus, kaip didžiausią nusikaltėlį, suėmė. Supratom, kad tokių spąstų Henrikas nesitikėjo. Pasirodo, kad enkavedistai žinojo apie brolio atvykimą. Kalbėjo, kad juos visus sukišo Utenos gimnazijos fizikultūros mokytojas.

Iš pradžių Henriką (mes jį Genium, Geniuku vadindavom) laikė milicijos rūsų, paskui perkėlė į kalėjimą. Ten su maisto ryšuliukais ir viltimi, kad dar paleis, stovėdavom tai mama, tai aš...

Kartą namuose buvau viena. Trys karininkai Henriką parvedė namo. Jie visi nuėjo į tvartą ir iš palėpės ištraukė kokį surūdijusį pistoletą. Išbėgau į

kiemą ir stovėjau lyg žado netekusi. Atsitokėjusi gailėjausi, kad broliui nė duonos riekės nepadačiau.

Kartą mama gavo tardytojo leidimą pasimatyti su Henriku. Iš Utenos kalėjimo jį atvarė į saugumo rūmus. Man tada buvo tik 13 metų. Henrikas buvo ramus, tvirtas, o aš susigraudinus tik verkiau ir beveik negalėjau kalbėti. Brolis ramino mane kaip mažą vaiką.

Teismas vyko daktaro Svilo namuose [1946 05 15–16]. Teisiamųjų tėvai ir artimieji nuosprendžio laukė susėdę kitoj pusėj gatvės. Išeidamas iš teismo salės, Henrikas pirštais parodė, kad nuteisė 7 metams. Vėliau sužinojome, kad už tai buvo pasodintas į karcerį.

*Henrikas Čipkus (autoportretas)
1948 m. pavasarį Uchtoje.*

Iš Utenos kalinius vežė 1946 metų birželio mėnesį. Kalinių pulkelį varė J. Basanavičiaus gatve geležinkelio stoties link. Iš šonų ėjo automatais ginkluoti sargybiniai, o greta šaligatviais ėjome nuteistųjų artimieji. Arčiau prieiti neleido. Prie gyvulinių vagonų kalinius išrikiavo. Tylėdami žiūrėjome vieni į kitus. Stovėjome kaip kokie stabai, nedrįsdami prisitarti. Kalinius jau suvarė į vagonus, o mes vis dar laukėm. Traukinys pajudėjo. Pro vagono plyšį sušmėžavo rožinė nosinaitė. Supratom, kad tai jis atsisveikina su artimaisiais, su tėviške.

Iš laiškų supratom, kad vežė per Švenčionis, per Vilnių. Pirmąjį laišką iš Komijos Henrikas parašė 1946 metų liepos 19 dieną.

Į Uchtą juos nuvežė liepos 1 dieną, apgyvendino miške, palapinėse, 130 kilometrų nuo miesto. Adresas buvo toks: Uchta, p/d 226/22–1. Vėliau po p/d (pašto dėžutės) dar buvo įterptos dvi rusiškos raidės – LK.

Henriko laiškai buvo optimistiški, pilni vilties, svajonių apie laisvę. Mus jis vis ramino, nesiskundė. Rašė, kad lageryje yra daug kalinių uteniškių. Kartu su juo buvo V. Pošiūnas, S. Puodžius, J. Maželis, B. Barysa. Dar laiškuose minėjo uteniškį Eimantą, Petrauską. Tikėjom, kad pasimatysim, kad dar sulauksim tos dienos. Jau ir lagerio gyvenimas palengvėjo. Staiga gauname Geniaus draugų

V. Pošiūno ir B. Barysos laišką: 1948 metų gegužės 8 dieną Henrikas staiga mirė. Sugrįžo ne brolis, o jo autoportretas, nupieštas gegužės 1 dieną, bet jo pats nebespėjo išsiųsti.

* * *

1945 metų lapkričio 30 dieną buvo suimtas ir mūsų tėtė Domininkas Čipkus, gimęs 1899 m. spalio 11 d. Gal kas įskundė, kad pas mus rinkdavosi moksleiviai. Tėtė žinojo apie mokinių veiklą, jų suėjimus ir buvo neramus dėl sūnaus likimo. Gerai, kad visi 7 gimnazistai sakė, kad tėtė apie jų veiklą nieko nežinojo. Tą patį tvirtino ir per akistatas. Tyčia ar per klaidą tėtė pateko į vieną kambarą su sūnumi, tai galėjo išsikalbėti, papasakoti apie tardymą. Pošiūnas ir Puodžius per Henriką vis siųsdavo tėtei ir kitiems namiškiams sveikinimus ir linkėjimus.

Motina rasdavo būdų prieiti prie tardytojo ir vis prašė, maldavo, kad išteisintų sūnų ir tėvą. Tardytojas patarė surinkti kaimynų parašų, kad patvirtintų jų nekaltumą. Motina surinko tų parašų. Gal tai ir padėjo, nes tėvą išteisino. Grįžęs tėvas labai gėrėjosi jaunimo dorumu, išterme, pasiaukojimu. Visi 7 sumintieji (5 vaikinai ir 2 merginos) kaip įmanydami teisino tėvą, ir jis 1946 metų kovo 6 dieną iš kalėjimo buvo paleistas.

1949 metais mūsų šeimą ištrėmė į Sibirą: kovo 25 dieną - tėvus ir sūnų Raimundą, o balandžio 20 dieną - dukras Vytautę ir Ireną. Iš Irkutsko srities Alarsko rajono Aršano kaimo į tėviškę sugrįžom 1957 m. birželio 23 dieną. Tėtė mirė 1971 metų vasario 17 dieną.

Grybeliai, 1989 m.

„SAKEI ŠAPAKAIČIA, A DABAR - MUSTEIKYČIA!..“

Emilija Musteikytė - Vainušienė,

g. 1926 m., gyv. Gaspariškių k., Utenos vls.

Mano brolis Bronius Musteikis buvo paimtas į kariuomenę, apmokytas, bet prieš vežant į frontą su draugais pabėgo. Apie tai mes nieko nežinojom. Vinco Vyžinto sūnus Jonas Vyžintas buvo kartu su Bronium, tai važiovom kartu per Vilnių į Jašiūnus, vežėm maisto. O ten mus su V. Vyžintu suėmė. Pasirodo, kad tą naktį jų išbėgtą. Parvežė su kareiviais namo ir darė kratą. Bėgliai jau buvo grįžę, bet pasislėpė kitur. Kratą padarė, nieko nerado ir mus paleido. Mano sesuo ir kaimynė buvo nutekėjusios į Dusynius, tai jie ten ir slapstėsi Pauliuškos klojime. Pats Pauliuška buvo išsikraustęs į Vyžuonas. Atvažiuodavo ir į Dusynius, žinojo, kad slapstos partizanai, bet žmogus buvo geras, neskundė.

Atėjo žiema, šalta, nėr kur dėtis. Parėjo namo. Mūsiškis ir Vyžintas po krosnim išsikasė bunkerį. Netoli mūsų gyveno toks Trainio Anicadas [Anicetas], Fricu vadinamas. Jis žinojo, kad Bronius ir Jonas Vyžintas pabėgę ir slapstos apie namus. Šitas Trainiokas legalizavos ir išdavė visą apylinkę. Matėm, kad bus blogai, tai iš namų pabėgom. Gyvulių ir namų prižiūrėti liko išteklėjusi sesuo. Brolis nebeturėjo kur dėtis ir įstojo į Broniaus Kalyčio partizanų būrį. Tam būriui priklausė ir du broliai Bražeikiokai, du broliai Lauciokai iš Grybelių kaimo. Kitų tai aš nepažinau - daug jų buvo. Ateidavo ir pas mus, paklausinėdavo naujienų. Dar mes turėjom tokį radiją, tai teiraudavos, ką Amerika kalba. Atėjo kartą Kalytis. Mama užsiminė, kad norėtų sūnų užregistruot (legalizuot), tai Kalytis daužo stalą: „Negalima, negalima! Priesaiką priėmė!“

Nusikraustė brolis į Kaniūkų, prie Alantos, tai, būdavo, ir aš ten nuvažiuoju. Nespėju pasirodyt, o jau jo draugai šaipos: „A, Musteikyčia atvažiava Brania registruot! Brania registruot!“ Kai taip tyčiojas, tai kitąkart ir nebesusitinkam. O Kalytis tuo metu veikė: pasakys vyrams būti čia, o pats važiuoja į Uteną, pas enkavedistus. Taip po vieną, po kelis, po pulkelių visus ir iššaudė, tik greit partizanai perprato jo klastą. Jeigu supratę, būtų tuoj jį sutvarkę.

Lankydama Kaniūkuos brolį, užeidavau pas Kraujelius, pas Baltroką (Kežį). Jų irgi vieną bernioką nušovė, yra dar sesuo Gaižutienė ir jaunesnysis brolis.

Kartą Kraujelienė: ai, nakvok, nakvok, ir užnakvojau. Čiušt, naktį skrebai ir apsupę. A, kad juos griausmas! Tada jų Antanas [Kraujelis] dar nesislapstė. Buvau nuvežus gal du butelius naminės degtinės. Ant dviračio priemenėj ir kabėjo. Išsivarė tada mane skrebai ir tardo: „Kam čia degtinę atvežei? Kam lašinius vežei?“ Nusivarė į Skudutiškį, uždarė žydo name. Buvo suimtų ir daugiau. Tarp jų buvo įkišta ir šnipė. Kai aš dar nežinojau skrebų gudrybių, suimta buvau pirmąkart, tai viską ir išsisakiau: kad čia slapstos mano brolis, kad atvažiuavau jo aplankyti... Po dienos, kitos tą moterį iššaukė „tardyt“. Ji mane enkavedistams ir išdavė. Kitos moterys sako, kad dabar man jau bus blogai - išveš. Nutariau gintis. Sakau, kaip bus, taip bus. Išlaikė daugiau kaip mėnesį. Patardo patardo ir vėl įbruka pas bobas. Dabar jau prikandau liežuvį. Per tokią perkūniją jau norėjau bėgti, bet apstatė sargyba.

Paleido. Važiuoju dviračiu pro Utenos banką - švilpia. Sustoju. Klausia, kur važiuoju. Sakau, namo. O pavardė? Sakau - Šapokaičia. Pro Svilo namus mane ir nusivaro pakalnėn. Varė toks nusmurgęs skrebas. Kai nuvarė vieton, klausia, kam pavardę melavau. Skrebui sakau: tu neužgirdai. O tas pyksta: „Sakei Šapokaičia, a dabar - Musteikyčia!“ Vėl gal dvi paras išlaikė.

Jeigu parūpdavo brolių aplankyti, dabar per Uteną nebevažiuodavau. Važiuodavau per Leliūnus, prastais keliais. Davė kartą brolis nuotraukėlių, tai parsivežiau įsukus kojine. Paskiau ir važiuoti bijodavau. Sakau, skrebai seka - tiek to. Paklausinėdavau tik, kai sutikdavau ką iš to krašto.

Utena, 1992 08 13

Pastaba. Jonas Vyžintas - Svirplys žuvo 1949 05 16 su Bronium Steibliu, o Bronius Musteikis - Karvelis, Ramojus su Gintu Grigu, Mykolu Puodžiūnu ir Viliu Sabaliausku žuvo 1950 10 13 Buržilų kame, netoli Alantos.

JASIUNEVIČIUS BUVO IR PETRAUSKAS

Vytautas Jasiunevičius, Petro,

g. 1924 m., gyv. Degėsių k., Užpalių vis.

Gimiau 1924 m. Tėvas išvažiavo į Argentina ir ten mirė. Augau didelėje motinos brolių šeimoje Degėsių kaime, Užpalių valsčiuje. Kurį laiką mokiausi Utenos gimnazijoje, o vokiečių laikais mokiausi privačiai, o egzaminus laikiau eksternu. Jau tada įsitraukiau į pasipriešinimo veiklą. Traukiantis vokiečiams, pirkome ginklus, popierių: ruošėmės nelegaliam darbui. Nors tėvas ir kvietė, bet su vokiečiais nesitraukiau, norėjau dirbti čia.

Daugiausia bendradarbiau su Stasiu Žibėnu. Ten buvo ruošiamas ir laikraštėlis „Laisvės keliais“. Kaip laikytis konspiracijos, mes dar nemokėjome: nuvažiuoju, būdavo, į Biliakiemį spaudos, o ten žmonių pilna, dieną ginkluoti vaikšto... Saugume gi ne kvailiai, ne idiotai sėdėjo. Mūsų veiklą Biliakiemyje greit išaiškino, ir iš šito krašto turėjome trauktis. Pervežėm ir spaustuovę.

Žuvus Žibėnui, laikraštėlį „Laisvės keliais“ pradėjau leisti Degėsiuose. Iš sykių buvo sunku, nes dar nemokėjau gerai spausdinti. Ir sąlygos bunkeryje buvo ne kokios. Išsilavinusių ir patikimų žmonių buvo nemažai, ir aš prašydavau juos ką parašyt. Paprašytas kartais parašydavo Jonas Merkys, bet greitai suradau B. K. [Bronių Kazicką], kuris klausydavo radijo ir padėdavo spausdinti. Vėliau prisidėjo dar mokytoja E. L. [Elena Labuckaitė]. Slapstėsi ir dirbo jie pas mus.

1945 metų pavasarį susirišau su L. T. [Leonu Tursa] ir pradėjom organizuoti Kęstučio [turėtų būt Gedimino, -B.J.] rinktinę. Suradome Lietuvos kariuomenės leitenantą, kuris, rodos, birželio mėnesį Degėsių miške priėmė apie 120 mūsų vyrų priesaiką. Šis leitenantas greitai žuvo, tai Kaune iš utėniškio [Juozo] Jankausko gavau majoro S. [Sabalio ar Sabaliausko] adresą. Jis sutiko vadovauti ir tikrai daug mums padėjo [dokumentuose jis, rodos, vadinamas Rožaičiu, - B. J.]. Apie 1948 metus jis išėjo iš mano dėdės namų, ir daugiau apie jį nieko negirdėjau. Mane suėmė 1945 metų lapkričio 3 dieną. Tris mėnesius laikė vienutėje, nors kalėjimas buvo perpildytas. Manęs jau ieškojo Rokiškyje, Kaune, Utenoje. Rokiškyje buvo suimta keletas gimnazijos

mokytojų. Dėl laikraščelio platinimo ten jau buvo suimtos Ona Matuzonytė - Rožukienė, Steiblytė. Suėmė net mano 80 metų senelį, gyvenusį Bajoriškių kaime. Pakliuvo ir mano dėdė (jis ir mirė Čiukotkoje). Aš dar prieš suėmimą Kaune buvau gavęs dokumentus Vytauto Petrausko pavarde, bet greit išaiškino, kas aš esu. Teisė mane, mokytoją Adomauską [Leoną, nuteisė 1946 05 18], klieriką [Feliksą] Augutį. Išvežė į Uchtą. Bėgau - pagavo ir vėl teisė. 1948 metais prisidėjau prie Vorkutos sukilimo. Buvau pervežtas į Magadaną. 1956 metais vėl buvau tardomas ir 6 mėnesius kalinamas. Iš bėdos išsukę tik busimoji mano žmona. Į Lietuvą grįžau tik 1980 metais, kai Kaune pasistatė kooperatinį butą.

Kaunas, 1991 05 20.

PADĖJOM PARTIZANAMS IR MES

Elena Tarulytė - Našlaitė,

g. 1924 m. Katlėrių k., Utenos vis.

1947 - 1955 m. kalinta Komijos lageriuos

Gavom žinią, kad nušovė partizanų vadą Vytautą Baltušį - *Girinį*. Nuvažiavau į Pliupus pas Stasę Vedrickaitę, ir abi nuėjom į Daugailius. Paklausinėjom žmonių apie susišaudymą prie Juknėnų ir užklausėm, ar nematė kas nušautų. Mums pasakė, kad atvežė ir įmetė į bulvių duobes prie Daugailių miestelio. Ilgai apie duobes vaikščirot buvo baisu (gali pamatę suimt), bet radom, kur naujai kasta. Grįžom į Pliupus ir partizanams Markevičiams nusakėm užkasimo vietą. Kitą naktį jie tą vietą surado ir lavoną iškasė. Lavonas buvo be galvos, tai dar ilgai jos ieškojo, bet taip ir

nerado. Mat V. Baltušis susisprogdino, tad jo galvos kiaušas liko žūties vietoj.

Pasidarę kopėtėles, Baltušio lavoną jie atnešė į Pliupų miškelį ir apdėjo žabais. Grįžusi pasakiau vietiniams partizanams - Jonui Žemaičiui, Jonui Ši-reikai. Pasikinkėm arklį ir vakare trys mergiotės - Stefanija Juškaitė, Stasė Vedrickaitė ir aš - nuvažiavom parsivežt. Pliupuos vėl susitikom su Markevičiais. Jie su tom kopėtėlėm įkėlė lavoną į vežimą. Apklojom šiaudais, skersai uždėjom lentą atsisėst ir važiuojam. Važiuojam ir drebam, kad ko nesutiktum. O čia kaip tyčia, važiuojant per Spitrėnus, trūko pakeltinė. Užbėgus pas Juzėnienę, rikteliu: „Greičiau duok virvę!“ Nupjovė užuolaidos virvę ir padavė. Bėgu su virve prie vežimo, o keliu nuo Utenos iš turgaus Kubilių kaimo bernai grįžta - jau pagėrę, smagūs. „Na, kas čia yra? Kas atsitiko? Ką čia vežat, mergiotės?“ - pripuolė klausinėti. Mes buvom tolimesnės, tai mūsų gal nepažino, o Stasė Vedrickaitė paėjo toliau ir nususuko, kad nepažintų. Bernai dar siūlės padėt, bet pasakėm, kad susitvarkysim pačios, tai ir nuėjo sau. Susitvarkėm pakeltinę ir vėl važiuojam. Jau tamsu. Netoli Katlėrių žiūrim - kažkas ant kelio juoduoja. Persigandom baisiausiai. O ten ar karvės būta... Nuvažiavom pas Jušką. Katlėrių Sirgėdai ir Antanas Vaitaška jau buvo padarę karstą. Iškėlėm žuvusį iš vežimo. Buvo nejauku, kad žmogus be galvos. Per-vilkom viršutinius drabužius, sutvarkėm, apdėjom gėlėm ir per kalną nulydėjom į paežerę, į Katlėrių kapines. Vyrų nešė karstą, o mes jų šautuvus...

Tik įleidom karstą į duobę, o gale ežero per tiltelį tik – tar tar tar tar. Sakom, ar ne skrebai jau atvažiuoja. Palikę neužkastą karstą, davėmės visi į šalia kapinių esantį skardžių. Pabuvom, pamatėm, kad niekas artyn nevažiuoja, ir vėl sugrįžom. Pasimeldėm, sukalbėjom „Amžiną atilsį“ ir išsiskirstėm. Tik kitą dieną sužinojom, kad vėl vakarą už puskiometrio pas Obelevičių saugumiečio Sbitnevo būta Kai jis važiovo per tiltelį prie Pušynėlės, ir girdėjom ratų dardėjimą. Kalbėjo, kad tas Sbitnevas vėliau tardė Antaną Vaitašką. Klausinėjo, ką ten palaidojo Katlėrių kapinėse, bet tas išsigynė, kad nieko nežino.

* * *

Aš buvau įkliuvus net tris kartus. Pirmą kartą suėmė 1946 metų gruodžio 27, trečią Kalėdų dieną. Pas mus buvo užėjusi Verutė Šireikaitė. Jos broliai partizanavo, tai ir ji slapstės, kad nesuimtų. Aš ją prašau pabūt, o ji skuba išeit. Išėjio, o aš sėdžiu ir mezgu. Apie verandą sukas ir sukas juodas varnas. Sakau sau: gal jau kokius svečius buria ar piršlius. Žvilgt į pakalnę – ogi Tauragnų skrebai ateina. Galėjau dar pasprukt, bet nemaniau, kad manęs ieško. Suėjo vidun apie 12 skrebų, pareikalavo parodyt pasus. Pažiūrėjo visų, o mano įsidėjo į kišenę ir liepė rengtis. Apsiaviau veltiniais, o kaliošų padai visai nudilę. Į Tauragnus – geri 7 kilometrai. Negaliu paeit – kojos slysta. Tauragnuos – tardyt. Klausinėja apie partizanus, koks mano slapyvardis, koks čia būrys slapstos. Aš ginuos, kad nieko nežinau. Kaip, sako, nežinai. Puodžiukaitę – Mėtą tai pažįsti? Ne, sakau, nepažįstu. Įveda Puodžiukaitę. Pasirodo, buvo suimta tokia Rūgštelytė ar iš Pavarlio kaimo, nuo Kuktiškių. Jos brolis buvo partizanas. Pasirodo, tar-

Katlėrių kaimo jaunimas, aktyviai rėmęs partizanus. Sėdi iš kairės: Bronė Juškaitė - Rūta, Ignas Tamošiūnas, Vytautas Tarulis, Bronė Leiputė. Stovi: Ona Tarulytė, Bronius Sirgedas, Stefanija Juškaitė - Lietuvaitė.

doma ji išdavė Eugeniją Puodžiukaitę – Mėtą, o Mėta pasakė mane. Aš ir akistatoj gyniaus, kad jų nepažįstu, tai mane labai mušė, ikišę tarp pirštų kampuotus pieštukus, laužė pirštus. Skausmas neapsakomas. O aš vis sakau, kad nepažįstu. Daužė į nugarą, sumušė veidą, paskui paliko ramybė: girdi, Utenoj viską pasakysi.

Rytojaus dieną visas tris pėsčias iš Tauragnų išvarė į Uteną. Einu ir galvoju: kažin ar atlaikysiu? Varoma pro Alius taip privargau, taip privargau, kad nebepaeinu. Prašau, kad leistų veltinius nusiaut. Sakau, eisiu su kojine. Kur tau leis! Atvarė į Uteną. Gal dvi dienas netardė. E. Puodžiukaitė Utenoje savo parodymus atsiėmė. Gal ir Rūgštelytė atsiėmė. Po puspenkto mėnesio buvo teismas. Puodžiukaitė ir mane išteisino, o Rūgštelytę nuteisė 7 metus kalėti ir 5 m. be teisų. Gegužės mėnesį (1947 m.) mane paleido. Liepos mėnesį - vėl skrebai. Sėseriai liepia kinkyt arklių ir vežt. Važiuojant per Katlėrius, buvo kilus mintis bėgt, bet sesuo sudraudė. Nuvežė ne į saugumą, o į skrebių būstinę. Pasodino kampe ant suolo, ir sėdėk. Skrebas Grigaliūnas sako: tave skundžia, tik mažiau kalbėk ir neprisipažink. Patardė, paklausinėjo toks rusas. Užklausė, kokie santykiai su tuo, su tuo. Minėjo mūsų kaimo žmones. Sakiau, kad sugyvenam, nesipykštam. Pralaidė gal savaite, tai prisiklausiau tiek visokių blevyzgų, šlykštynių, kad pusę metų buvo bjauru į vyrus žiūrėt. Ir šįkart patardė paleido.

Pradėjus žmones varyt į kolchozus, nutariau mokytis medicinos seserim. Nuvažiauvu į Vilnių, išlaikiau egzaminus į Raudonojo kryžiaus seserų mokyklą. Reikia charakteristikos. Žinau, kokią ją man išrašys, tai ir sėdžiu namie. Pasiekia žinia, kad Minčioj buvo susišaudymas, kad žuvo daug partizanų. Mūsų siškių jau buvo mažai likę, tai, sakau, nėra pavojaus, bet dėl visa ko iš namų išvažiauvu. Sužinojusi, kad niekas manęs neieško, pro Pušynėlę einu namo. Žiūriu - nuo Katlėrių skrebių vežimas atvažiuoja. Tik išgirdau: „Va, šita." Taip ir pakirto kojas. Pasirodo, Katlėriuos jie saugojo kolchozo pirmininką, gal ir manęs tykojo. Sustoję. „Tarulytė būsi?"- klausia. - „Taip" - sakau. - „Su jumis nori pakalbėt majoras Sbitnevas." Įsisodino į vežimą ir veža Utenon. Galvoju, kaip čia pranešt, kad mane suėmė. Žiūriu - eina rusė iš Katlėrių. Aš ir riktelėjau: „Pasakyk, dėdien, kad mane areštavo!"- „Niekas tavęs neareštavo. Vakare pareisi," - burbtelėjo skrebas. O parėjau tik po šešerių metų.

Nuvežė Utenon, palaidė pernakt netardė, paskui tiesiai į kalėjimą nuvedė. Paaiškėjo, kad po susišaudymo Minčioj buvo suimta Birutė Tumėnaitė. Paskui suėmė Teklę Kazėlaitę, gal ir Jadžę Tumėnienę. Dar vėliau suėmė Genę Meidutę, Stasę Vedrickaitę. Aš jau buvau šešta. Tardytojai jau daug ką žinojo. Duomenis išgavo ne mušimu, o apgaule, į kamerą įkišę šnipę. Mušimą būdavo lengviau atlaikyti: apsikuli, užsigrūdini ir kartoji tą patį, o šnipei ir išsiplepi... Šnipė man buvo pažįstama - iš Radeikių kaimo. Rodos, nebuvo ji gudri, o apgavo. Kai buvau šešta, tai tardytojams daug kas jau buvo žinoma ir man nebebuvo ką išduot. Kad namiškiams nereikėtų dėl manęs kentėti, prisiėmiau kaltę pati. Sakiau, kad nei tėvai, nei seserys apie juos nieko nežinojo. Tardytojas

netiki. Žinodamas, kad šnipė viską praneša, nutariau parašyt seseriai laiškelį: „Mieloji sese, nors tu nieko nieko nežinojai, bet mane labai kankino dėl slėptuvės. Aš nieko nežinau, bet, jei mane labai kankins, vesiu į Katlėrių mišką, kur yra lapių olų, ir parodysiu tas skyles...“ Paskui parašiau, kad tvarte, už tokio ir tokio kreklo, už grebėsto, yra užkišta nuotraukų. Sakau, paimk ir sudegink.

Po kiek laiko sužinojau, kad kitą dieną į Katlėrius nulėkė keli saugumiečiai, nuėjo į tvartą ir atsinešė nuotraukas. Vakare šaukia mane į tardymą, o nuotraukos jau guli ant stalo. Klausia, kas čia. Sakau, čia Jonas Žemaitis, čia, rodos, Jonas Mikulėnas iš Klovinių... Buvo keturios ar šešios nuotraukos. Kitų, sakau, nepažįstu. Apie slėptuvę ir nebeklausė. Raštelį buvau padavus išnešt tai šnipei, tai tardytojas ir suprato, kad slėptuvės aš nežinau. Kai grįžau į kamerą, tos šnipės jau nebebuvo. Gal kiton kameron perkėlė.

Toj šnipė irgi buvo įkliuvus. Jai pažadėjo už šnipinėjimą laisvę, tai ir šnipinėjo mus visas, bet neišsipirko. Pasodino ir ją. Intoj susitikom. Pripuolė ji prie manęs ir apkabinus pradėjo verkt. Pagailo man jos: ir ją apgavo. Ir jai paskyrė 10 metų lagerio. Dabar ji ar Jonavoj gyvena. Mėgino į mūsų kamerą įkišt kažkokią Skurkienę, bet tai nepavyko.

Po kiek laiko išvežė mane į Intą. Ten buvo labai sunku - kasėm kanalą, o viešai skelbė, kad dirba komjaunuoliai. Paskui iš vagonų krovėm šachtoms spyrius. Netekau sveikatos, ir išvežė į Abežę, į invalidų lagerį tarp Intos ir Vorkutos. Kai kiek sustiprėjau, pervežė į Kočmesą šieno pjaut. Kai mašalus papenėjom, sugrąžino vėl į Intą, paskui pervežė į Lėmėjus (Uchtos rj.) miško kirst. Ypač sunku būdavo žiemą. Reikėjo nubrist per sniegynus iki miško, genėt nupjautų medžių šakas, medį supjaustyt į trimetrinius gabalus ir per sniegyną nurident į nurodytą vietą. Normų niekaip negalėjom įvykdyt, tai gaudavom tik pusę maisto normos ir vesdavo į BUR'ą: užrakina atskirame kambaryje ir palieka tik vandens ir pusę normos duonos. Kai tokia maisto norma, susitarėm nebedirbt. Atlėkė brigadininke - bart, keikt. Pamačius, kad neturiu sveikatos, vėl išsiuntė Abežėn. Girdėjau, kad tuo metu Abežėj buvo ir Miškinis, Svarinskas. Abežėj Svarinską ir įšventino. Per Kūčias jis parūpino „plotkelių“, liepė susikaupt ir davė išrišimą. Intoj ar Abežėj susitikau su Elena Žibėnaite iš Biliakiemio. Lagery sužinojom, kad suėmė Praną Pakalnį ir Balį Putrimą. Susitikom su Aknystėlių kaimo Lauciūtėmis - Levute ir Gene. Papasakojo, kaip jas suimtas apgavo. Vežė jas į Ukmergės pusę, bet pakeliui išvadavo „partizanai“. Kai vaduotojai pradėjo joms priekaištaut kaip komjaunuolėms, jos pradėjo teisintis, kad jas suėmė ir kaltina kaip partizanų rėmėjas. Klausinėjamos išpasakojo „partizanamams“ apie savo ryšius, o to saugumui ir reikėjo.

Utena, 1992 01 20

BE SAVO NAMŲ IR PAVARDĖS

Elena Labuckaitė - Tolkienė,

g. 1921 m. Utenoje, mokytoja patriotė, partizanų rėmėja

Gimiau ir užaugau Utenoje. Tėvelis buvo veterinaras, o Mamytė augino vaikus. Mes augome trys seserys ir brolis. Buvome dar nedidukai, kai mirė Tėvelis, o po pusmečio netekome ir Mamos. Mykolui tada ėjo septyniolikti, Natalijai buvo penkiolika, man (Elenai) buvo septyneri, o Veronikai - ketveri. Apie mūsų vaikystę nesinori ir pasakoti, nes tai buvo liūdnos ir alkanos dienos. Mykolas greitai baigė gimnaziją ir įstojo Kaune į Meno mokyklą. Labai norėjau mokytis ir aš, bet nebuvo lėšų. Be to, reikėjo būti namuose,

kad galėtume padėti broliui. Vėliau baigiau penkias gimnazijos klases ir įstojau į Tauragės mokytojų seminarijos antrąjį kursą. Tauragėje, dragūnų pulke, tuo metu tarnavo brolis Mykolas, tai ir man buvo drąsiau. Mažoji sesytė su vyriausiaja liko namie ir mokėsi. Buvau gabi, mėgau piešimą, bet stoti į Meno mokyklą buvo tik neįgyvendinama svajonė: reikėjo greičiau užsidirbti duonutę...

Seminarijos dėstytojai buvo asmenybės, matančios mummyse ateities žmones, švyturius. Su meile ir pagarba prisimenu direktorių Jurgį Macelį, dėstytojus Petrą Vaičiulionį, Šimkų, Vacbergą, kapelioną J. Vilutį, dailininkę Michaliną Banaitienę. Tai buvo mums ne tik asmeniniai pavyzdžiai, tai buvo tiesiog mūsų draugai. Jie mokė mus savo Tėvynėje jaustis laisvais žmonėmis, vaikščioti iškelta galva.

Buvo karo metai, mokymosi sąlygos buvo sunkios, bet visi degėme noru dirbti. 1942 metais baigiau savo mokslą ir parvažiavau į tėviškę. Švietimo skyrius apsidžiaugė, kad grįžau, ir pasiūlė darbą pačioje Utenoje. Tuo metu pradinė mokykla už pašto dar tik kūrėsi. Nesutikau. Man tada rodėsi, kad čia bus per lengva. Jaunystė ieškojo sunkesnio darbo. Į Vilniaus kraštą negalėjau važiuoti, nes nemokėjau lenkų kalbos. Pasirinkau darbą nors netoli demarkacijos linijos - Gališkių pradžios mokyklą netoli Inturkės [dabar Molėtų rj.]. Antroji mokytoja buvo popo žmona - Lietuvos rusė, tai vedėja paskyrė mane.

Dirbti reikėjo su keturiais skyriais. Oi kaip laukiau rugsėjo pirmosios, bet mokslo metus pradėjome tik nuo spalio pabaigos. Pradėjus mokslo metus,

džiaugsmas dingo: mano mokiniai neparašydavo nė vieno žodžio be klaidos, skaičiavo irgi prastai. Ne kuo geriau buvo ir su kitais dalykais. Vaikai per pertraukas čiauškėjo lenkiškai, o aš tik ausimis karpiau. Pasiėmiau trečią ir ketvirtą skyrius. Dalinausi su jais ir savo žiniomis, ir širdimi. Greit pamilo. Atėjo laikas kalbėtis apie lietuvių kalbos vartojimą ir per pertraukas. Sekėsi sunkiai, nors vaikai jautė, kad tai jų pačių labui. Dabar nebepalikdavau jų vienų ir per pertraukas. Sutūpdavome mano kambaryje ant grindų, ir skaitydavau jiems pasakas. Pradžioje jie jautėsi nedrąsiai, paskui jau patys prašydavo paskaityt. Tik pavasari tinklinis nukonkuruodavo pasakas.

Vieną sekmadienį atvyko penkių asmenų delegacija su priekaištais, kam net per pertraukas trukdau vaikams kalbėti lenkiškai. Girdi, nė vienas mokytojas iki šiol nedraudęs, o čia mat atsiradusi... Skaudu ir graudu buvo, kai mačiau kokie čia „lenkai“, kokios gražios jų lietuviškos pavardės. Ilgai kalbėjomės, aiškinomės. Buvo ir ašarų, bet išsiskyrėme draugiškai: atrodė, kad mane suprato.

Buvo sunkūs karo metai, trūko maisto, kuro reikėjo patiems pasirūpinti. Vadovėlių nebuvo, o sąsiuvinius reikėjo labai taupyti. Man iki Molėtų buvo 9 km, o iki Inturkės - 4 km. Visur pėsčiomis. Nors buvo kortelių sistema, bet ir su kortelėmis ne visada gausi - karas. Mokytojus ėmė šelpti vaikų tėvai. Tas kraštas buvo labai skurdus, užmirštas ir lenkų, ir lietuvių. Užtat buvo geros sąlygos varyti „samogoną“ ir dienų dienas gerti. Mokinių buvo nedaug, bet ir tų dalis be atminties. Norėjosi jaunimą traukti iš tos „samogono“ pelkės. Kreipiausi patarimo į artimiausius kaimynus - į Inturkės mokyklos mokytojus, bet pamačiau, kad tai jiems nerūpi, dar net ir nepatenkinti mano „išmistais“. Teko sukti galvą pačiai, daryti ką nors savo jėgomis. Parašiau vaikišką veikaliuką, pasirinkau „artistus“, ir pradėjom repetuoti. Ilgai iš mokyklos nesulaukdami vaikų, tėvai buvo nepatenkinti. Tėvai dažnai būdavo girti, tai ūkiu turėdavo rūpintis ir vaikai. Tėvų pyktį ir nepasitenkinimą nustelbė mūsų vaidinimas, naujametinis vakaras. Gražūs mūsų plakatai kvietė į Gališkius, o svečių iš gretimų mokyklų nesulaukiau, nors kvietimus buvau išsiuntusi visiems mokytojams. Jie bėgo nuo papildomų rūpesčių, norėjo gyventi ramiai. Aš jiems buvau balta varna. Man už vargą ir rūpesčius atlygino apylinkės jaunimas, paprasti žmonės. O jie plaukė iš tolimiausių užkampių. Tas vakaras buvo kaip kokia bomba. Per kleboną pakviečiau jaunimą į bibliotekėlę, kurią sudarė mano ir mokyklos knygos. Nors ir nedrąsiai, bet vis dažniau sekmadieniais užsukdavo jaunimo. Pradėjau kalbinti jaunimą ruošti kitą vakarą. Mano nuostabai - entuziastų atsirado. Dažnai iš Vilniaus pas tėvus parvažiuodavo ūkininkų vaikai studentai. Radome bendrą kalbą ir su jais. Daug

padėjo gabūs muzikantai broliai Narkevičiai. Pamažu mūsų mokyklėlė virto lyg šviesiu žiburėliu. Tačiau artėjo sunkus išmėginimas.

1944 metų pavasarį pakilo baisi lenkų Armijos krajevovų (partizanų) banga. Aš jau buvau iš jų gavusi du įspėjimus dėl lietuviškos veiklos. Rašteliai buvo parašyti rusiškai ir labai neįgudusią ranką, tai nekreipiau dėmesio. Pasiekdavo vis baisesnių žinių apie išžudytas lietuvių ūkininkų, mokytojų šeimas. Sužinojau ir apie netolimos mokyklos mokytojų nužudymą. Teko ir man su vyresniais mokiniais dalyvauti laidotuvėse Inturkės kapinėse. Pynėm su vaikais girliandas iš dar gležnų ažuolo šakelių ir lydėjom nužudytuosius į kapines. Prieš tai buvau iškviesta Inturkės mokyklos vedėjo Musteikos ir paprašyta kapinėse pakalbėti. Kai aš pasakiau, kad jam labiau tiktų pakalbėt, vedėjas pasiteisino, kad aš atvažiavusi, esanti svetima ir vėl išvažiuosianti, o jam reikės gyventi... Supratau žmogų, labai nesmerkiau jo bailumo, nutylėjau, kad jau gavau du įspėjimus. Grįžusi iš kapinių, radau raštelį, kad man kalbų niekas nepasakys, užkas kaip šunį. Neramu buvo tą naktį, bet kurgi dingsi...

Rytojaus dieną kaip viesulas pakinkytu arkliu įlėkė kaimynas, pačiupęs įsodino į vežimą ir išdardėjo. Daug aiškinti nebereikėjo, nes vieškelis ir laukai buvo pilni panašių vežimų. Vežimuose raudėjo moterys, pūpsojo plikos vaikų galvelės, o netoli Gališkių jau mėlynavo Armija krajeva. Taip man gyvybę išgelbėjo vienas iš tų, kurie buvo atėję barti už lenkų kalbos draudimą.

Į tėviškę mane parvežė Utenos policininkai. Sesuo verkė ir nebenorėjo leisti į tą mokyklą, bet buvo pavasaris, artėjo ketvirtokų egzaminai, o dar ir penktą skyrių buvau įsteigusi... Reikėjo jiems pažymėjimų. Grįžusi radau bibliotekėlę sudegintą, drabužius sukapotus, pagalves suplėšytas - braidžiau po pūkus...

Atsisveikinti susirinko didelis būrys mano numylėtų vaikų ir jų tėvelių. „Kraičio“ vežtis nebereikėjo - nei knygų, nei patalynės... Indai, ir tie sulankstyti, sudaužyti. Išsivežiau tik vaikų meilę ir suaugusių kitokį Tėvynės ir kalbos supratimą.

* * *

1944 metų ruduo manęs laukė Utenos pradinėje mokykloje. Gavau ketvirtąjį skyrių. Vaikų buvo daug - daugiau kaip 40, bet darbas buvo daug lengvesnis. Kitoks ir vaikų išprusimas. Labai norėjosi ir čia išmėginti jėgas kūryboje. Parašiau veikaluką. Vedėjas Pileckas apsidžiaugė. Pasitarėm su visu kolektyvu ir nutarėm pamažu ruošti. O mokyklos ir visos Lietuvos gyvenimas keitėsi iš pagrindų. Sugrįžo rusai, karo audra ritosi į vakarus. Rudens ir žiemos laikotarpiu susipažinau su vaikais, jų gyvenimo sąlygomis. Žinojau jų rūpesčius, bėdas. Mokslo pirmūnės Danguolės Silickaitės tėvas buvo eigulys, dirbo netoli Utenos. Brolis slapstėsi. Šeima buvo persekiojama, reikėjo padėti.

Mano vaikai buvo geri, smalsūs, troško daugiau žinoti, stengėsi patempti silpnesnius. Aš irgi jau turėjau šokią tokią dvejų metų patirtį. Dirbti su mokiniais labai norėjau. Artėjant pavasariui, pradėjo pamokas dažniau tikrinti. Sulaukdavome svečių ne tik iš švietimo skyriaus, bet ir iš partijos komiteto.

Vasario 16-ją nusivedžiau savo mokinius į kapines, kur palaidoti Nepriklausomybės kovų dalyviai, papasakojau apie tų metų įvykius. Norėjau, kad jie daugiau žinotų apie Lietuvą, jos praeitį, kunigaikščius, karžygius. Ši istorijos pamoka man daug kainavo: turėjau pasitraukti ne tik iš darbo, bet ir iš namų, iš tėviškės...

Jau rytdieną prasidėjo tardymas, trukęs visą savaitę. Žaidė kaip katė su pele: čia pasikviesdavo, čia paleisdavo, tik vėliau lyg ir aprimo. Į mano pamokas vis dažniau ateidavo pionierių vadovė ir sėdėdavo visą pamoką. Ypač ją domino istorijos valandėlės. Maža to: į mūsų butą įkėlė gyventi saugumietį. Net neklausė, ar yra laisvas kambarys. Apžiūrėjo ir užėmė mano kambarį. Prisiglaudžiau sesers kambaryje. Šeima, matyt, jau buvo laikoma nepatikima, „susitepusia“, tai priešintis negalėjome. Svainis už nelegalių laikraščių skaitymą ir platinimą jau buvo įskustas ir suimtas.

Artėjo pavasaris ir mūsų numatytas vakaras. Programą jau buvom paruošę, reikėjo tik dekoracijų, o grybukams, nykštukams, gėlytėms - kostiumėlių. Su kuriu noru dirbo mažieji! Teko prašyti kortelių biuro vedėjo, kad mūsų ruošiamam vakarui skirtų daugiau marlės. Paskui ją dažėme, siuvome rūbelius. Gal taip jau buvo lemta, kad, ruošdama šį vakarą, susipažinau su kortelių biuro vedėju. Jis buvo partijos narys, labai plepus, dėjosi labai protingu, daug žinančiu. Jo informacijos kartais man būdavo naudingos, nes galėjau padėti tiems, kurie slapstėsi. Kad ir gėdydamasi, kartais aš su juo nueidavau į kiną ar šiaip kur. Dariau tai iš reikalo. Su jo pagalba pavyko svainį ištraukti iš kalėjimo.

Gegužės pirmajai suruoštas mūsų mokyklos vakaras praėjo su dideliu pasisekimu. Daug buvo žiūrovų ir iš Utenos „grietinėlių“. Ypač buvo patenkinti ir laimingi tėveliai, kurių vaikai vaidino, dainavo ir šoko. Tik mums su vedėju „atsirūgo“ ši šventė: išsikvietė partijos komitetas ir davė pylos, kad mes labai jau savarankiški - statėme jiems nežinomą, jų nepatikrintą veiklą. Turėjau nunešti tą savo kūrinėlį. Taip jis ten ir liko.

Gegužės 18-ąją parašiau laiškėlį ir padaviau Dangutei Silickaitei, kad įspėtų tėvelius dėl būsimo miškų „šukavimo“. Pasirašiau jiems žinomu slapyvardžiu *Motina*. Tą dieną Utenoje tikrai jautėsi didelis sovietų armijos judėjimas. Atrodė, kad žinios tikros. Parašius laišką, nė nepamaniau, kad pasirašiau sau nuosprendį. Silickų šeima buvo numatyta ištremti. Namai buvo apsupti, tik laukė iš mokyklos mergaitės. Iškratę mergaitės knygas, rado tą laiškėlį. Mušė vaiką, kol pasakė, iš ko gavo.

Aš tuo metu ramiai pietavau virtuvėje. Žiūriu - prie lango priėjo saugumo viršininkas, rodos, Bugrejevas ir, prisispaudęs prie lango stiklo, žiūri į vidų. Nežinau, ar jis mane matė, ar ne, tik sesei pasakiau, kad gal vėl bus krata. Vos tik jis nuėjo, įbėgo moteris ir paklausė, ar yra mokytoja. Ji pasakė, kad Dangutės Silickaitės šeima išvežta. Ji esanti jos motinos sesuo ir atskubėjusi pranešti, kad Dangutė neatlaikė kankinimų ir pasakė, iš ko gavo laišką. Mergaitė prašiusi kuo skubiau pranešti mokytojai. Mano sprendimas buvo greitas: dar daug ką reikia sutvarkyti... Mažoji sesuo verkdamas ragino greičiau bėgti, o mano kambaryje buvo šūsnis laikraščių, nemažai tvarsčių, vaistų. Nutariau surizikuoti. Mano kambaryje miegojo ar tik dėjos miegančiu minėtas saugumietis. Ten buvo bufetas, kuriuo jis leido man naudotis. Nieko nelaukdamas, ir sunešiau tuos daiktus į tą bufetą. Namas jau buvo apsuptas: du stovėjo prie vienu vartų, trys prie kitų. Nė neatsisveikinus pasiėmiau du kibirus, pasisėmiau iš šulinio vandens ir einu į gatvę. Einu pro plačiuosius (važiuojamuosius) vartus. Tie trys milicininkai kalbasi tarpusavy, juokiasi net susiriesdami, vienas dar su buteliu rankoj. Mano laikrodis rodė be penkių minučių penkioliktą valandą. Kojos iš baimės buvo kaip medinės. Ėjau ir laukiau, kada jie suriks: „stoj“. Ramiai perėjau gatvę, įėjau į kaimyno žydėlio kiemą. Pasistačiau už namo kibirus ir stoviu. Nei šauksmo, nei žingsnių. Pasileidau per daržą link kunigo pievos, už kurios buvo kapinės. Ten ilsėjosi mano Tėveliai. Sustojau prie Jų kapo, atsirėmiau į kryžių ir sunkiai atsidusau. Niekaip nesupratau, kaip čia atsitiko, kad aš laisva. Bet man vis dar rodėsi, kad mane seka ir mato, kad tuoj tuoj ateis čia. Gal tik nori pažiūrėti, kur aš eisiu.

Mūsų gatvė tada dar nebuvo užstatyta namais, buvo dideli daržai. Nuo kapinių buvo matyti ir mūsų namai. Žiūrėjau aš į juos, lyg žinodama, kad su jais atsisveikinu ilgiems dešimtmečiams. Galva buvo sunki, galvoti nesisnorėjo. Laikas bėgo, reikėjo kažkur eiti. Dar norėjosi suklupti prie Marijos altoriaus, prie kurio kasryt klūpėdavau, eidama į gimnaziją. Bažnyčia buvo tuščia ir man atrodė tokia didelė didelė. Staiga išgirdau sunkius vyriškus žingsnius. Štai kada jie atsivijo! Negalėjau nė atsigržti, pažiūrėti. Kad tik greičiau, kad tik greičiau. O žingsniai nutolo, zakristijos durys kleptelėjo... Eidama iš bažnyčios, dar pažiūrėjau, kas už durų, kas už laiptų bortų, varpinėje. Akys vis ieškojo tų uniformuotų. Niekur nieko. Nusileidau takučiu žemyn į Kuktiškių vieškelį, išvedusį mane į naują - benamės klajūnės - gyvenimą.

Ėjau pas savo krikšto tėvelį Praną Katiną į Griūtis. Jo sūnelį Antaną pernai, 1944 metų gruodžio 10 dieną, nušovė skrebai kaip partizaną, kertant žabus

paupėje. O jam tebuvo gal 15-16 metų. Žinojau, kad ilgiau čia pabūti negalėsiu, nes Utena netoli, sodyba sekama. Man reikėjo jo patarimo ir susitikti su partizana, kuriems ne kartą padėjau vaistais, tvarsčiais, platindama spaudą. Buvo apmaudu, kad jau nebegalėsiu jiems tiek padėti, kaip būdama laisvėje. Žmonės jau buvo įbauginti, vis dažniau girdėdavom apie suėmimus, trėmimus. Miestelin vis vežė ir numesdavo išniekintus, išrengtus partizanų lavonus ir saugojo, kad kas jų neišvogtų. Laikydavo, kol imdavo dvokti. Ir man teko dviem žuvusiems užnerti ant kojų virvę ir išvogti. Rodos, ir baimės nebuvo. Žinojau tik žodį „*Reikia*“.

Gal porą savaitių glaudžiausi pas gimines - vis arčiau namų. Norėjosi žinoti, kas atsitiko su sesėm. Sužinojau, kad tą dieną jos abi buvo areštuotos, bet greit paleistos. Tik vargšė mano vyriausioji sesė dar dvejus metus dažnai buvo tardoma. Ją dažnai vesdavo prie nušautų moterų, merginų, tikėdamiesi, kad atpažins mane. Kartą buvo atvežta jauna mergina nuo Saldutiškio. Kažkieno pamokyta, ji atpažino mane ir prašė, kad leistų palaidoti, bet jai pasakė, kad banditams nėra kapuose vietos. Nuo to laiko jos daugiau nebetasė. Kiek ji prisikentėjo po mano išbėgimo! O Ji man buvo lyg antroji Motina, auginusi ir nuo mažens mane globojusi.

Vėliau aš gavau tokią vokišką pažymą ir tapau *EMILIJA MIŠKINYTE*. Apsigyvenau partizano *Jaunučio* tėviškėje. Nenorėjau žinoti nei kaimų, nei žmonių pavardžių, nei slapyvardžių. Žinojau tik Daunorių bažnyčią, kur su mama nu eidavom. Ten šeima buvo didelė, o aš buvau dar nereikalinga burna, bet tokios artimo meilės, tokio gerumo žmonių daugiau nesutikau, nors man, klajūnei, ir kiti žmonės buvo nuostabiai geri.

Labai sunku man buvo be darbo sėdėti. Fizinio darbo aš nebijoju ir, kur buvo reikalinga, visur su noru padėdavau. Mano rankos nebijojo nei grėbliu, nei skalbimo, nei mezgimo, bet širdis ieškojo kažko daugiau. Birželio 12-ąją išsiskyriau su šia nuostabia šeima ir išėjau ten, kur, mano manymu, turėjau būti reikalinga. Mane lydėjo *Jaunius* su dviem draugais. Ėjome naktimis, dienas leidome pirtyse, daržinėse. Buvome lyg kokie nusikaltėliai, bijojome susitikti žmonių. Ir už ką? Juk čia mūsų žemė, mūsų Tėvynė. Mes nieko nesisaviname, svetimo nenorime. Už ką mums tokia dalia? Už ką tie atėjūnai veža, šaudo, kankina kalėjimuose? Pagaliau įžengėme į erdvį, šviesią trobą. Čia, rodos, jau mūsų laukė lyg mylimų svečių. Pavalgydino. Tai buvo Degėsiai, o mes svečiomės pas močiutę Vaškeliene. Jos ramus, gal kiek rūstokas veidas sakytė

sakė, kad ja galima pasitikėti, kad Ji daug iškentėjusi. Jos namuose buvo sūnus Jonas su šeima, Lionginas, rodos, Juozukas - nebylys, dar sesė, taip pat nebylė, dukra Marytė su sūnumi Vytautu, sūnus (ar Albertas) mokytojas, kurį gal tik kartą mačiau. Daugiau ir nežinau, nes nemėgau teirautis, tik močiutė dažnai skalbdavo baltinius, dažnai valgydindavo svečius. Šios šeimos žmonės buvo šviesūs, kantrūs, pasišventę. Čia aš išgyvenau iki pat suėmimo dienos

Daugiausia teko dirbti mums su Vytautu [Jasiunevičium - *Kęstučiu*, - B. J.], kuris buvo dar jaunas ir kartais pasikarščiuodavo. Čia išmokau spausdinti mašinėle, dirbti rotatoriumi, slaugiau, kai kada ir perrišinėjau sužeistuosius. Spausdindavome tai daržinėj, tai ant tvarto, o kartą skubų darbą teko baigti bunkeryje. Tada pajutau, kaip sunku gyventi tokiuose bunkeriuose, kur trūks-ta oro, o smilkiniuose tvinkčioja kraujas. Ta mūsų Močiutė stropiai prižiūrėjo bunkerio užmaskavimą. Slėptuvė buvo burokų darže, tai tekdavo dažnai atso-dinti ant bunkerio viršaus nuvytusias daržoves. Namai buvo netoli miško, tai svečių būdavo ir dieną, ir naktį.

Prasidėjo 1945 metų ruduo. Vis dažniau lynodavo, laukai parudavo, pa-sunkėjo ir partizanų gyvenimo sąlygos. Reikėjo šiltesnių drabužių, reikėdavo juos išsidžiovint, reikėjo ir pastogės, o kraštas dejavo nuo vis sunkėjančio sve-timųjų jungo. Užsienis vis dar žadėjo laisvę - tai pirmą, tai penkiolikta... Jau-tėme, kad dėl mūsų išvadavimo niekas nenori ir piršto pajudinti. Senas, žilas žmogus, skiedryne kapojęs kūlelius, ilgai žiūrėjo į mudu su Vytautu ir pasakė: „Vaikai jūs mano, kaip man gaila jūsų visų, pasmerktų žūti. Negreit, oi negreit bus permaina, gal tik po 50 -ties metų. Netikėkite amerikonais. Legalizuoki-tės kaip nors..." Vytautas šį žmogų pažino. Tai buvo aukšto rango Lietuvos kariškis, gyvenęs šeimoje kaip senukas. Parėjome namo tylėdami, kiekvienas savaip galvodamas. Man atrodė, kad senukas visai nukvaišęs. Nežinojau, kas jis, bet jo mintys man atrodė neprotingos. Tik po kelių dešimčių metų supratau, kad žmogus turėjo blaivų protą.

Mes su Vytautu ir toliau dauginome laikraštėlius, spausdinome naujus. Vytautas daugiausia juos platino. Veždami partizanų būriui siųstuva, vos neį-kliuvome. Važiuojant sulaikė kareiviai. Maldavau, kad greičiau paleistų: laukia silpnas ligonis. Būrelio vyresnysis pagailėjo ir liepė važiuoti. Važiuom nei gyvi, nei mirę. O kareiviai jau suko arklių atgal ir norėjo lipti į vežimą.

Ta naktis buvo be galo ilga. Niekaip negalėjau užmigti. Lojo ir draskėsi kai-mynų šunys, kažkur pokšėjo šūviai. Staiga sučežėjo palangės, subildėjo durys,

pasigirdo keiksmi. Į mano kambarį įpuolė Močiutė ir pasakė, kad apsimesčiau kvaiile. Ji sakysianti, kad aš - karo metais atklydusi kvaišelė. Pabučiavo ir išėjo įleisti „svečių.“

Kas paskui dėjos, sunku ir apsaityti. Buvo jie kaip įdūkę žvėrys: stumdė Močiutę, varinėjo ją po visus kambarius ir kėlė gulinčius. Suvirto kareiviai ir pas mane, ištempė iš lovos. Neleido nė žmoniškai apsivilkti. Sugrūdo visus į vieną kambarį, susodino ant grindų. Močiutei liepė staltiese apdengti stalą, atsinešė rašomąją mašinėlę, daugybę spausdintų popieriaus lapų ir išrašytų kalkių. Apžiūrinėjo tas kalkes prieš šviesą, lygino su popieriais. Pamatę rašomąją mašinėlę, labai nusigandom, nes mūsiškė buvo labai panaši ir buvo slepiama artimiausiame pušynėlyje, bunkeriuke. Galėjo rasti. Ten turėjo būti ir mano pirštų atspaudų. Išgąstis atslūgo, kai supratau, kad tai ne mūsiškė. Paskui pradėjo apžiūrinėti mūsų rankas. O jos visų buvo pūslėtos, sudiržusios. Netrukus atvažiavo dvi mašinos su milicija ir kareiviais. Liepė skubiai eiti laukan. Močiutė dar užmetė man ant pečių kailinėlius, aprišo skarele, padavė batus, o buvau tik su naktinukais. Lauke vėl susodino ant žemės ir po vieną laipino į sunkvežimius, kuriuose buvo po didelį šunį. Aš negalėjau įlipti į mašiną: drobiniai marškiniai buvo siauri, batai labai dideli. Kareiviai mane meste įmetė. Persiskėliau lūpą, kraujas žliaukė, o aš neturėjau net nosinės. Priėjo šuo ir laižė man veidą. Kliuvo ir šuniui, kam laižo „banditkos“ kraują, lyg gailėdamas manęs. Sulaipinę liepė sėstis į pakraščiuose pūpsantį brezentą. Aš buvau nusviesta į patį priekį, tai buvau kitų užstota. Pakėliau brezentą ir pamačiau kruviną jauno vyro galvą. Nušautas žmogus gulėjo ir kitame sunkvežimio šone. Niekas nesėdome ant lavonų. Tada mus suklupdė, ir taip išvažiavome iš mus priglaudusio kiemo. Namuose paliko tik Močiutę ir vaikus. Rodos, kad nelaipino ir nebyliukų.

Privažiaavę vieškelį, pareigūnai susiginčijo, kur mus vežti. Supratau, kad vieni buvo iš Utenos, kiti iš Rokiškio. Nugalėjo rokiškėnai, nes jie turėjo didesnę laimikį - du nušautus partizanus. Lengviau atsikvėpiau: jei būčiau pakliuvęs į Utenos tardytojų nagus, būtų blogai baigęsi. Nors nieko labai svarbaus dar nebuvau nuveikusi, bet buvo sulaikyta nemažai žmonių, rėmusių partizanus. Jie teisinosi esą bemoksliai, nieko nesupratę, o partizanus remti raginusi mokytoja... Pagal žmonių parodymus, buvau baisi nusikaltėlė. Mano kaltes dar padidino per kratą mokykloje rasti krosnyse paslėpti vaistai, tvarsčiai, popierius, kalkės ir kitkas. Taigi džiaugiausi, kad veža ne į Uteną, o į Rokiškį, kur apie mane nieko nežinojo. Į Rokiškį nuvežė apie vidurdienį. Pakeliui suimtų-

jų dar prisidėjo. Daug žmonių buvo paimta iš Ragelių apylinkės, o tie nušauti partizanai buvo iš Didėjos kaimo. Mus išlaipino, sugrūdo į kambarėlį antrame aukšte ir pradėjo šaukt po vieną tardyti. Girdėjom žmonių riksmus, šauksmus. Atgal į kambarėlį negrįžo nė vienas. Atėjo ir mano eilė. Gerai įsidėmėjau Močiutės pamokymą. Jau dabar reikėjo derinti kalbą, eiseną, laikyseną. Nebesinori prisiminti tų šiurpių valandų, kai krisdavau be sąmonės. Užpilta šaltu vandeniu, atsigaudavau. Ir vėl egzekucijos. Nežinau, kurią valandą atsidūriau kameroje. Atmerkusi užtinusias akis, pamačiau malonų merginos veidą. Dėjo kompresus ant skruostų, ant akių, davė gurkšnelį vandens. Mane ji buvo paguldžiusi į savo guolį. Tai buvo Onutė Matuzonytė. Paskui taip kietai užmigau, kad negirdėjau nei cypaujančių pacų (žiurkių, žvynių), nei komandos keltis. Sąnariai skaudėjo, buvo sunkūs. Vietoj akių buvo tik plyšeliai, bet mačiau, kad kameroje labai daug moterų, mergaičių, net senučių. Didžiausi mūsų priešai buvo utėlės ir pacai. Jie buvo tokie drąsūs, kad naktį pragraudavo net maišiukus po galvomis, ieškodami maisto. O koks siaubas buvo utėlės! Tai supras tik tas, kas jas penėjo.

Tardymai, „pasimatymai“ tęsėsi dvi savaites. Ir vis naktimis. Sakoma, kad šuo ir kariamasis papranta. Su tardymais ir egzekucijomis apsipratau ir aš, tik labai norėjosi apsaugoti jau sumuštas vietas. O jie tai žinojo. Nežinojo tik, ką aš, kvailiukė, iškrėsiu, kaip sureaguosiu. Skaudžiausia buvo, kai spausdavo tarp durų pirštus. Nagai nuėjo... Buvau nusiminusi, kad po kirčio kardu per ranką nebevaldysiu pirštų, bet ranka atsigavo, tik liko balzganas ruožas. Buvo ir „malonių“ tardytojų: siūlydavo saldinių, kavos su sausainiais, užjausdavo, kad kažkas mušė mergaitę... Girdi, tik pasakyk apie banditus ir eisi namo... Po dviejų savaičių kvaišėlę paliko ramybėje. Spalio 29-ąjąėjome į pirtį. Varė jau pritemus. Vijo vos ne bėgte. Žmones varinėjo nuo šaligatvių. Koks žmogaus pažeminimas! Spalio paskutiniąją mane pašaukė „su visais daiktais“. Taip ir nežinodavome, ar paleidžia, ar veš į Rusiją, ar kels į kitą kalėjimą. Išeinančiai visada paduodavome išnešt dešimtis laiškiukų, parašytų laikraščio paraštėse ar ant popieriaus skiautelių. Įdėjo daug laiškučių ir man. Sukaišiojom į sijono palankus. Paleista išnešiojau, išsiuntinėjau visus.

Mūsų kameroje moterų būdavo ne mažiau kaip keturiasdešimt. Dauguma buvo politinės. Iš mūsų į Sibirą pakliuvo Stefutė Sakalauskaitė, Onutė Matuzonytė, kitų jau nebeprisimenu. Kalėjime susipažinau su ponია Sakalauskiene, generolo Ladygos seseria, jos dukra Aldute, su Irena Mikalauskaite, Genute Lukošūnaite, ponია Vygeliene iš Gegėlišio. Šios nuostabios moterys ir vėliau

mane globojo ir padėjo išgyventi. Dabar pagrindinė mano gyvenamoji vieta buvo pas Genutę Lukošūnaitę Kurkliečių kaime. Gyvenau ir pas Vyglienės motiną Daščiorienę, ir Onutės Matuzonytės tėviškėje netoli Kamajų. Ilgokai pabuvau pas Ladygas Čedasuose. Ryšiai su partizanais jau buvo nutrūkę, padėti jiems nebegalėjau. Dirbau paprasčiausią fizinį darbą, padėdama tiems, kurie prašė padėti.

Išėjusi iš kalėjimo, sužinojau, kad suimta ir kalinama mano jauniausioji sesutė Verutė. Ją suėmė paskutinėje gimnazijos klasėje. Neliko užmirštas ir brolis, dirbęs vyr. dailininku Kauno muzikiniame teatre. Engė jį, žemino, dažnai kviesdavosi į „pokalbius“. Brolis buvo geras savo darbo specialistas, geras spektaklių dekoratorius. Tai jį ir išgelbėjo. Paskui laikas darėsi ramesnis, tad ir išliko savo poste.

Genutės Lukošūnaitės brolis Stasys tuo metu gyveno Šiauliuose, tik kita pavarde. Jis įkalbinėjo mane legalizuotis. Jau buvo aišku, kad „vaduotojas“ namo greit negrįš. Dokumentus man parūpino Kurkliečiuose besislapstantis studentas Jonas Laucė, dabar gyvenantis Rumšiškėse, rašytojas. Genutės sesutė Elenytė labai norėjo mokytis, tai pasiėmiau ją su savimi ir dirbdama ruošiau ją egzaminams į medicinos seserų mokyklą. Vėliau ištekėjau už vienminčio, mane suprantančio žmogaus.

Tėviškėje nebuvau ištisus dešimtmečius, o su sesėmis retkarčiais susitikdavau tik Šiauliuose. Brolį aplankydavau Šiaulių dramos teatro užkulisuose, kai atveždavo savo dekoracijas. Pirmą kartą tėviškę aplankiau 1988 metų liepos 17 dieną, kai parvažiavau atsisveikinti su mirstančia vyriausia savo sese Natalija. Pro gimtinę slapta, kaip vagis, pravažiavau dar 1973 metais. Važiavau tada atsisveikinti su krikšto tėvu Pranu Katinu, pas kurį glaudžiausi, pasprukusi iš čekistų nagų. Taip ir prabėgo tie senuko išpranašauti penkiasdešimt nelaisvės metų, bet vėl iškilo Trispalvė.

Šiauliai, 1994 m.

KAČIŪNAI PRIEŠINASI

Marijona Ryliškytė,

g. 1927 m. Kačiūnų k., Kuktiškių vis.

Mano tėtė Martynas Ryliškis į Kačiūnus atsikėlė nuo Labanoro, iš Paalsuodės kaimo, kai vedė Adelę Deveikytę. Taigi buvo užkury. Žemės tėvai turėjo nedaug, tai, kai dalijos į vienkiemius, kad gautų daugiau, ėmė galulaukes, krūmus... Atmatavo tada 15 hektarų. Įsitaisė tokią kirką, tai, būdavo, duos duos tuos krūmuos. Vasarą karšta, tai apsisuks, būdavo, galvą šlapiu rankšluosčiu ir dirba. Panašias kirkas padarė ir mums. Ir mes medžių šaknis kapojom, nes nebuvo vietos net nameliui pasistatyti. Bet apsitvarkėm, prasikapojom, kalnelį aikštelę pasidarėm, pasistatėm trobelę, prisidūrėm trisienį tvartelį. Nors buvom neturtingi, bet niekam nekliuvom, duonos patys užsidirbdavom. Augom mes trys seserys - Ona, aš (Marijona) ir Koste. Mes su Ona buvom dvynukės. Sese-ris iki šiol Kačiūnuos gyvena, o aš Utenoj.

PADEDU PARTIZANAMS

Kačiūnų kaimas buvo didelis, tai ir jaunimo buvo daug. Kaimo vyrai į kariuomenę nėjo, išėjo į partizanus. Slapstėsi Juozapas Deveikis, pusbroliai Juozapas ir Pranas Čižai. Jie, dar Antanas Kaušylas ir kiti žuvo prie Raudoniškio 1945 metų gegužės 28 dieną. 1945 metų gruodžio mėnesį žuvo Vytautas Augulis ir Juozas Vitkus.

Mūsų troboje buvo įrengtas bunkeris. Slėptuvė buvo po priemenės asla, o įlįst į bunkerį buvo galima iš šalia pristatyto trisienio tvartelio, atvertus akmenį. Pas mus slapstėsi Antanas Kaušylas - *Margis* (būrio vadas), Albertas Kaušylas - *Linksmutis*, Vytautas Pakštas - *Vaidotas*, dar *Diemedys*. Buvo atėjęs ir kelis mėnesius pabuvo Alberto Kaušylo pusbrolis, gimnazistas Čižas.

Vaidoto prašoma, pradėjau talkininkauti partizanams. Kuktiškių miestelyje gyvena ir dirbo partizanų rėmėjų - Ona Juodgalvytė, Jonas Mikeliniskas, Alfonsas Repšys, Stasė Girgantaitė, Stasys Valentinas... Aš nunešdavau S. Girgantaitei V. Pakšto laiškų, paketų. Gaudavau kai ką (net šovinių) ir parnešti. Nešdavau laiškus Genei Deveikytei - *Audrai* į Liepiniškes, Pranui Ivoniui - *Sakui* į Šmuliškes.

NAMUS PALIEKU

1946 metų pavasarį Kuktiškių apylinkėse prasidėjo areštai, tardymai. Buvo

suimti Venclovynėje lankęsis Tumėnas, kuktiškėnai Repšys, Juodgalvytė, Mikėlinskas... Tardomi jie vienas kitą sutraukė, išdavė. Tris kartus buvo atvažiuavę ir manęs ieškoti, bet nerado namie. Kai sužinojau, kad suėmė Stasę Girgantaitę, apsigandau ir aš, bet ją patardė ir paleido.

Kartą kaime buvo kažkoks susirinkimas. Tėtė nekenė komunistų ir į susirinkimus neidavo, tai nuėjau aš. Po kiek laiko atėjo sesuo Kastotė ir pasakė, kad buvo atvažiuavę ir ieškojo manęs. Kitąkart vėl nerado - buvau išėjus gyvulių perkelt. Kai Kastotė pasakė, kad vėl ieško, kad esu išduota, aš namus palikau - nuėjau pas ryšininką Alfonsą Ramelį. Susitikau su Vytautu Pakštu - *Vaidotu*. Jis man patarė iš čia pasitraukti. Sako, ryšių čia nebėr, dabar pati saugokis, kad nepakliūtum. Perėjau

„Kovo“ būrio partizanų grupė su vadu K. Steibliu - Ramūnu (sėdi centre).

į Purviniškių kaimą, bet ir čia buvo neramu. Užkuriom nuėjęs, Antabaltėj gyveno mūsų kaimo žmogus Kazys Vitkus, o mokytoja ten dirbo Jadvyga Grašytė, tai nusikrausčiau į Antabaltę. Valgyt atnešdavo tėvukas. Gal po kokių metų persikėliau prie Stirnių, į Antalakajų kaimą. Ten gyveno tėtės pusbrolis Adolfas Gylis. Kiek pabuvus, išvažiavau prie Panevėžio: suimto Stasio Valentino žmona paprašė pabūt prie vaikų. Gal po metų gavau darbo Paviešečių durpyne. Tik 1949 metais grįžau namo ir dirbau kolchoze. 1968 metų vasarą buvau priimta į Utenos trikotažo fabriką ir pradirbau iki 1991 metų gruodžio mėnesio.

VINCAS UŽDARBIAUJA

Gyvendami Kačiūnuos, neturėjom savo ganyklos, tai karvę ganiau krūmuose. Žiūriu - už medžio sėdi žmogus. Parsivarau vakare karvę, sutvarkau. Įeinu vidun - kampe už stalo sėdi koks vyras. Sesuo ir sako: atėjo prietemoj su automatu, sėdi ir nieko nešneka. Ruošiamės valgyt, tai jis atsistojo ir klausia: „Koks tavo vardas?“ - „Kastotė“. - „Koks tavo vardas?“ - „Ona“, - atsako sesuo. - „O koks tavo vardas?“ - „Marytė“, - sakau. Na, sako, dabar, Maryte, eisim. Kurgi, sakau, eisim? Netoli, sako, miškan, štaban. Kurgi, sakau, miške štabas? Aš jokio štabo nežinau. Einam,

Buvęs Kačiūnų kaimo partizanas Balys Grašys - Lapė su motina Karolina ir seseria Jadvyga.

sakau, į Kuktiškes, o miškan tai jau neisiu. Na, sako, jeigu šitaip, tai duokit tris šimtus, ir paliksiu. Sakysiu, neradau namie. Tėtė paskutinius ir atidavė. Nebuvo 300, bet užteko. Kitą dieną aš dar paklausinėjau, ar nebuvo pas kitus užėjęs. Visi gynės. Žinojau, kad partizanams padeda Ona Čizaitė (dabar jau mirusi). Vėliau tik paaiškėjo, kad ir pas ją buvo užėjęs (matyt, žinojo, kad ryšininkė). Ta atpažino tą berną. Kai iš jos paprašė pinigų, ta nusistebėjo: „Na tu, Vincai, ką gi čia sugalvojai?“ Tai tas, sako, įsiutęs kai dėjo seriją iš automato į lubas, tai visa apmiriau. Išsikalbėjus ji pasakė, kad tas Vincas tarnavo Šlapių kaime pas Antaną juodį. Janė ir Vanda Juodytės čia į šokius ateidavo, tai Ona ir pažino. Paaiškėjo, kad iš Čizaitės tas Vincas dar buvo nuėjęs ir pas Vladą Peluritį į Raudoniškio kaimą.

Ona Čizaitė su broliu Pranu buvo bažnyčios choristai. Susitikus kartą užklausaui, kurgi dabar tas Vincas. Sutvarkytas, sako, jau tas Vincas. Tą plėšikėlį žmonės apskundė valdžiai, tai, matyt, jį nuteisė.

Utena, 2003 01 19

MŪSŲ BUNKERĮ SURADO

Jonas Graužinis, Jurgio,

g. 1938 m. Vidžiūnų k., Kuktiškių vls., gyv. Utenoje

Tėtė, Jurgis Graužinis, buvo gimęs 1906 metais, o mama - 1905 m. Augom trys berniokai - Vladas (g. 1934 m.), aš (g. 1938 m.) ir Adolfas (g. 1942 m.). Pokario metais mes jau augom prie pamotės. Gyvenom Vidžiūnų kaime. Netoli buvo miškai, tai partizanai dažnai užeidavo. Pirma jie turėjo bunkerį miške, paskui paprašė, kad priimtų į namus. Bunkerį įsirengė prie pat tvarto sienos. Ventiliacijai prie pamatų buvo padarytos dvi skylės. Landa į bunkerį buvo iš tvarto - dienyko. Į bunkerį nueidavom ir mes, vyresni vaikai. Valgyt virdavo mūsų šeima, tai mes jiems nunešdavom. Kartais vakarais ateidavo ir patys. Maistas būdavo mūsų, tik kartais atnešdavo giminės ar pasirinkdavo iš žmonių patys. Mums, vaikams, tėvų buvo įsakyta apie bunkerį niekam nekalbėt. Kratų mūsų namuose nedarė. Išėję iš mūsų bunkerio, partizanai gal nueidavo į Šilelio kaimą, tai ten kratas darė keliskart. Ypač įtartina jiems buvo Karaliaus sodyba.

Bunkerį pas mus išsikasė pavasarį. Dieną partizanai būdavo bunkery, pasišviesdavo žibaline lempa. Lošdavo kortom. Turėjo kulkosvaidį, Kazys Steiblys ir Juozas Skurkis - automatus, o Deveikytė - pistoletėlį. Partizanų pas juos neužeidavo, o ryšininkai buvo Petras ir Juozas Šeikiai iš Pavyžinčio kaimo. Petras pateko į lagerį, šeima buvo ištremta.

Partizanai pas mus prabuvo peržiem, o 1949 metų vasario 11 mūsų bunkeryje žuvo Juozas Skurkis - *Laisvūnas*, Balys Deveikis - *Beržas*, Veronika Deveikytė - *Ramunėlė*. Kazys Steiblys ir Adomas Bražėnas buvo išėję ir tuokart liko gyvi. Žmonės kalbėjo, kad išdavė Žiulys. Pas jį partizanai ne tik užeidavo. Žiulys buvo net ryšininkas.

Tą naktį partizanai buvo kur išėję. Buvo šviežiai pasnigta, tai gal pėdomis kariuomenė ir atsekė. Sako, bunkerį rado greitai: pėdomis atsekę iki tvarto, pradėjo viską verst, badyt smeigais. Lauke virš bunkerio buvo apie metrą žemių, tai strypais nepasiekė. Bebodydami dienyke užtiko bunkerio dureles. Jos buvo sukaltos iš dviejų lentų ir lyg vazonas įleistos į angą. Viršun buvo užmesta šieno ir užvartytas vežimas. Kai užtiko bunkerio angą, išrausė angą į bunkerį ir lauke.

Tėtė buvo išvažiuavęs turgun su malkomis. Grįždamas užsuko pas Juozą Šeikį ir sužinojo apie nelaimę.

Tą 1949 metų vasario mėnesio dieną aš su Juozo Šeikio sūnumiėjau iš Kvyklių mokyklos. Man pasakė, kad namie kariuomenė, bet kad rastas bunkeris - nežinojau. Namo nebėjau. Kiti broliai buvo namie. Po partizanų sušaudymo Vladui liepė įlįst į bunkerį, užrišt virves ir partizanus ištraukt. Vyras buvo žuvęs, o Deveikytė sužeista, bet dar gyva. Ji, sako, mirė Utenos ligoninėje po kokios savaitės. Buvo dar jauna, sako, įsimylėjusi Skurkį.

Kareiviai mūsų namuose prabuvo visą naktį, su jais - pamotė ir broliai. Tą pačią naktį pas mus sugrįžo ir Steiblys su Bražėnu. Apie nelaimę jie nieko nežinojo, bet, priėję prie klojimo, laiku pamatė baltai apsvilkusius kareivius. Dar ilgai čekistai ruošdavo pasalas - tykojo tėtės. Bet tėtė tik kartą vasarą buvo namo parėjęs. Užeidavo tik pas kaimynus Šeikius.

Namo iš mokyklos aš parėjau tik rytojaus dieną. Kareivių jau nebebuvo. Mūsų, vaikų, nekludė, tik kartą brolių Vladą nusivedė į klojimą, o mane į „staciją“, kur buvo duobė. Karo metu mes joį šlepėm grūdus. Brolių ir mane tardė gal kokią valandą, gąsdindami net šovė.

Tėvukas slapstėsi ir partizanavo dar trejus metus. Vaikščiodavo su Čipiniu, Steibliu. Suėjo jie kartą į bunkerį Andreikėnų kaime, bet viduj buvo tvanku, tai pabuvę tėtė su Vladu Steibliu nuėjo į kieno klojimą. Apie 11 valandą pamatė, kad Andreikėnų bunkeris jau apsuptas. Žuvo ten keturi - Kazys Steiblys, Jonas Šyvis ir dar du [Adomas Bražėnas ir Jonas Simuntis]. Kur vėliau tėtė slapstėsi, nežinau. Susitikimų vietas mums pranešdavo kaimynai. Eidavom aš ir brolis Vladas. Tėtė žuvo 1951 12 22 Pelenių raiste (kartu su J. Čipiniu, J. Jakučiu, J. Kemekliu, J. Laurinavičiumi ir V. Laurinavičiūte). Partizanas Vladas Steiblys buvo suimtas, atbuvo lagerius ir gyvena Prūsokiškėse. Mūsų pamotė suėmė ir nuteisė 10 metų lagerio, kalėjime ji pagimdė berniuką. Vaiką paėmė augint jos brolis. Dabar jis (Vytautas) gyvena Molėtuos. Aš 1964 metais persikėliau į Uteną, o pamotė išvyko į Alytų, pas sesers vaikus. Sodybos mūsų nebėra: klojimą ir tvartą nugriovė kolchozas, o namą pardavėm. Jaunesnysis brolis Adolfas mirė Kaune, Vladas gyvena Kaune, aš - Utenoj, o Vytautas - Molėtuos.

Utena, 1998 01 21

DUKART PABĖGAU.

Bronius Dijokas,

gimęs 1924 m. Krylių k., Utenos vis.

Konstancija Kviklytė - Dijokienė, Antano,

g. 1924 m. Kvyklių k.

B. Dijokas. Krylių kaimas buvo nedidelis - gal kokių 10-12 sodybų: Čižai, Dijokai, Verbickai, Vijeikiai ir Žiuliai. Dar buvo atsiradęs nuo Zarasų toks Račys. Jis buvo užkury - paėmė Žiulytę. Mano tėvai buvo ūkininkai, turėjo 17 hektarų žemės. Tėtė buvo I-ojo pasaulinio karo dalyvis. Kažkur apie Liepoją pateko į vokiečių nelaisvę. Iš bado valgė ir kates, ir varles. Grįžo sutinęs ir nebeilgai gyveno. Nuo sovietų valdžios Krylių kaime daugiausia nukentėjo Dijokai, Račiai ir Vijeikiai.

Kai paskelbė jaunų vyrų mobilizaciją, mes niekur nėjom ir toliau darbavomės apie namus. O mūsų sodyba buvo netoli Skudutiškio miestelio. Ten buvo kiek kareivių, atsirado ir vietinių skrebug. Skrebugai vedžiojo kareivius ir gaudė vyrus į kariuomenę. Sugavo prie namų ir mane. Sudarę gerą kompaniją, su šunimis kareiviai mus iš Utenos pėsčius varė į Vilnių. Pakeliui pamačiau, kad eina mano brolis ir Račys. Kad pamatytų ir atpažintų, aš iškėliau rankas. Račys pamatė ir riktėlėjo: „Broniau, tuoj mes jus išvaduosim!“

Išvaduot nespėjo. Nuvarė iki Raudondvario. Pradėjo jau temt. Mūsų buvo gal apie porą šimtų. Keletas mūsų krašto berniokų paprašėm, kad leistų „savo reikalo“. Leido. Sargybiniai tik trak trak - užtaisė šautuvus. Toli, sako, neikit. O buvo tokia pakriūtė, dilgynas. Nei mes to „reikalo“ norim, nei ką. Nuriedėjom pakalnėn. Iššovė keliskart aukštyn, bet nesivijo. Gal bijojo, kad kiti išlakstys. Vis pasisaugodami bėgom gal dvi paras.

Pabėgę ir vėl apie namus sukaliujomės. 1944 metų ankstyvą rudenį būrio vadas Jurgis Kunčiūnas surinko būrio vyrus pulti Alantą [miestelį puolė 1944 09 03, - B. J.]. Puolime dalyvavo keletas būrių. Mūsų būrys gavo įsakymą rinktis su ginklais ir atsinešt pjūklų. Kai jau buvom netoli Alantos, Kunčiūnas liepė pjaut telefono stulpus ir nukarpyti laidus, kad negalėtų iš Utenos prisišaukti kariuomenės. Čia mes turėjom apšaudyt kareivius, jeigu jie būtų važiuavę į pagalbą Alantos skrebyniui. Be mūsų, kareivių prie vieškelio dar laukė ar trys būriai. Kiti partizanai ieškojo skrebug pačiam Alantos miestely, bet tie buvo išsislapstę, gal tik porą nudubijo. Paskui vadas gavo įsakymą trauktis, ir prieš aušrą jau grįžom prie namų - į Noliškio mišką. Bunkerių neturėjom, slapstėmės viršuj. Miškas buvo lapuotis. Turėjom palapinių. Būrys turėjo tris ryšininkes - Burkauskaitę, Baltaduonienę iš Margių kaimo ir dar kokią. Jos žinias teikė būrio vadui Kunčiūnui.

Vėl darbuojantis apie namus, ariant ar akėjant skrebai atvedė kareivius. Suėmė, nuvarė Skudutiškį ir įkišo žydo rūsin. Saugojo Karolio Žalalio tėvas. Buvo pažįstamas, nueidavom pas jį Naujų metų švęst. Pašaukiau jį, sakau, noriu laukan. O jis: „Berniok, toli neik, čia tūpk!“ Pakalnėj ežeras, malūnas, visi takai man žinomi. Senis didelis, kailiniais apsivilkęs. Tupiu ir galvoju: bėgt ar nebėgt? Bėgsiu - anas iššaus, sulėks daugiau skrebių ir kareivių, nebus kur ir dėtis. Nebėgau. Nuvarė Utenon, bet pėsčių jau nebevarė - traukinėliu išvežė. Nuvedė į lenkų kareivines ir suvarė į arklides. Po poros dienų išvežė į Baltarusijos miškus kirsti malkų. Išskirstė po keletą pas žmones. Duodavo sausą davinį. Prabuvom gal kokį mėnesį. Baltarusių mergiotės pakvietė bekojį muzikantą, ir suruošė šokius. Pašokom, padūkom. Grįžę susitarėm bėgt namo. Susitarėm penki. Atsimenu, bėgo Vilkiškių kaimo Katinokas, kitų nebeatsimenu. Sužinojo mergiotės. Sako, jūs nepereisit per upę - įlūšit ir nuskęsit. Jos palydėjo ir parodė, kur galima pereit. Atsisveikinom ir, perėję upę, patraukėm į savo kraštą. Ėjom tik naktimis. Dieną sulįsdavom kur klaiman. Kartą paryčiais sulindom pirtin. Reikia gi prabūt dieną. Viena palikom prie durų saugot, o kiti privargę sugulėm ir kriokiam. Sargybinis staiga: „Vyrai, ateina kokia boba pirtin!“ Pravėrė boba pirties duris, o mes jos nebepaleidžiam. Gal jau buvom pasiekę Lietuvą, kad kalbėjo lietuviškai. Vyrai, sako, aš atėjau statinės. Manęs ten laukia, paleiskit. Nėr kas daryt, paleidom. Po kiek laiko žiūrim - ateina trys ar keturi ginkluoti vyrai, gal partizanai. Nei kur bėgt, nei ką. „Rankas aukštyn!“ - riktelėjo. Išklaušinėjo, kas mes tokie, iš kur ir kur einam. Sakėm, kad bėgam iš kariuomenės. O tie: „Pasakykit dalinį, nuvesim atgal“. Mes nežinom, kas jie, o jie mūsų nepažįsta. Paskui sako: „Vyrai, ant pirties yra kiek malkų. Pasišildykite ir kad iki rytojaus jūsų čia nebūtų!“ Kitą vietą sulindom klaiman. Atėjo šeimininkas pašaro ir, versdamas kabliu šieną, užtiko neprašytus svečius.

Parbėgus jau rodytis nebebuvo galima, reikėjo eiti miškan. Jurgis Kunčiūnas sudarė partizanų būrį. Įstojom Feliksas Vijeikis, aš, toks Baltaduonis ar iš Gaižiūnų. Vijeikis žiemą ar Labanoro miškuos išėjo. Baltaduonis buvo peršautas, pabėgo, bet vėliau pakliuvo į Magadano lagerį.

Žiemą mūsų miškeliuose partizanavimas buvo sunkus. Visam būriui laikytis vienoj vietoj buvo pavojinga, greitai būtų pastebėję, tai būrio vadas žiemai leido išsiskirstyti, pasirūpinti maisto, šiltų drabužių. Parėjau namo, išsimiegojau. Motina paruošė įsidėt maisto. Žiūri - nuo klaimo kareiviai ateina. Mama aikčioja, dejuoja: kas dabar daryt, kas daryt? Brolienė su mažu vaiku. Brolis slapstos. Nebuvo kas daryt. Vidun kareiviai nėjo. Liepė mums visiems išeit laukan. Pistoletą pakišau palubin, išėjau ir pasidaviau. Tai buvo 1945 metų vasario 30 diena. Karo tribunolas nuteisė 10 metų lagerio ir 5 m. tremties. Bausmę atbuvau Magadano lageriuos.

[Lietuvą sugrįžau tik 1972 metais, bet jau su žmona (buvusia kaline) Konstancija ir dviem vaikais - Mindaugu ir Rimantu.

K. Dijokienė. Pažįstami mes buvom dar prieš lagerį. Suėmė mane 1948 metų lapkričio mėnesį, 1949 metų vasario mėnesį karinis teismas Vilniuje nuteisė, o po mėnesio išvežė į Magadaną. Per tardymus ir teisme aš vis gyniaus, kad apie brolius nieko nežinau, nes gyvenau Panevėžy pas bobutę Elžbietą Kvyklienę. Tardytojai netikėjo ir vis tyčiojos: „ničėvo nieznaju, nikavo nievidiela“ [nieko nežinau, nieko nemačiau]. Aš jau buvau trečią kartą suimta, tai žinojau: bent žodį pasakysi - bus baigta. Aš ir savo drauges mokiau: matėt nematėt - sakykit, kad nematėt. Paaiškėjo, kad tikrint buvo nuvažiavę pas bobutę ir turėjo pripažinti, kad sakiau teisybę. Pasirodo, brolio Antano buvo sakyta, kad aš savaitgaliais parvažiuoju namo ir kad aš žinojau, kur jis slepia ginklą. Suvedė į akistatą. Aš ginuos, o Antanas kalba savo, tik paskui pakreipė kalbą. Tada šoko jį mušt, kam melavo. Kaip jį mušė, kaip jį mušė! Žydas sargybinis išleido grindų plaut, tai mačiau karcery vandeny gulint. Brolis Antanas buvo dvejis metais jaunesnis. Paleistas gyveno Karagandoj. Radau ligoninė - sunykęs, sudžiūvęs, į žmogų nebepanašus. Nuo silikozės plaučiuose buvo atsiradusios žaizdos. Ir mirė apie 1961 metus. Kitas mano brolis, Pranas, buvo plechavičiukas. Jis buvo nuteistas 10 metų lagerio. Atbuvęs bausmę, gyveno Klaipėdoj.

Ar 1954 metais į lagerį užėjo kareivis ir pasakė, kad man reikės eit į teismą. Nusigandau. Neseniai buvo naktį išvežę tokią Frydą. Atsisveikino ji su lagerio draugėmis. Sakė, važiuoja mirt. Už dviejų leitenantų nušovimą buvo nuteista 25 metams lagerio. Pamaniau, kad ir man gali taip būti. Nueinu. Prie raudonai apdengto stalo sėdi komisija - teisėjai, advokatai. Pamatę, kad apsigandus, pradėjo raminti, kad atvažiavo bylų peržiūrėti. Komisija mane išteisino. Davė mėnesį laiko ir liepė išvažiuot. Žinojau, kad kolchoze labai blogai gyvena, tai nutariau likt siuvykloj.

[lagerį pakliuvau kaip partizanų rėmėja ir ryšininkė. Savo slapyvardį, *Rūta*, išgirdau per tardymą. Gyvenom pamiškėj, kai kada susitikdavom su *Laisvūnu*- Juozu Skurkiu ir *Dėde*-Jonu Kimštu. Teisė mūsų net 25 žmones. Visus pasakė legalizavęsis partizanas Albertas Kviklys. Jis jau dirbo Vilniuj, bet apsivogė ir, norėdamas išsisukt iš bėdos, sukišo pažįstamus ir pats gavo 25 metus lagerio. Pakliuvo į lagerį tokia Anelė Mikulėnaitė. Ją nuteisė 10 metų lagerio. Iš Kvyklių lageriuos buvo ir daugiau žmonių. Neseniai numirė buvus kalinė Aliesia Mikulėnaitė. Buvo suimta ir tardoma Genė Kvyklytė. Kai šaukdavo į tardymą, tai ją vadindavo Kvyklyte Baltąja, o mane - Kvyklyte Juodąja. Ką ji apie mane žinojo, viską išsakė tardytojui, net partizaną *Žaibą* paminėjo. Aš ginuos, kad tokio nepažįstu, bet jos jau prišnekėta.

Prieš tardymą paprašiau, kad kasas supintų. Sakau, kai peš, ne taip skaudės. Nueinu pas tardytoją Alpatovą, o tas jau žino.

Baigiantis tardymams, liepė pasiimt rūbus, išsiskalbt, išsidegint, išsipraust. O Genė: aš dar neskalsiu. Pasidžiovėm išskalbtus rūbus, o žydas jau šaukia Baltąją Kvyklytę. Mums liepė sukraut jos rūbus, net ir šlapius. Išnešam, o ji jau prie išėjimo laukia. Supratau, kad ją užverbavo. Vaikštau po kamerą ir net drebu iš pykčio. Nors byla jau užbaigta, paprašau žydo, kad nuvestų pas tardytoją. Nuvedė. Po priekaištų tardytojas padavė protokolą su jos parašu ir liepė skaityt. Sako, netikėjai, kad viską Genė Kvyklytė pasakė.

Jau pradėjus tardymą, Anelai Kvyklytei, Aliesiai Mikulėnaitei ir man pasiūlė išpirkt kalnę-pasakyt kokią bunkerį, nurodyt, kur slapstos partizanai, kas juos remia... Sako, pabūsit porą savaitių ir grįšit namo. Jei ne - pakliūsit kur baltosios meškos. Genę, matyt, ir prikalbino, o Anelė Kvyklytė ir aš gavom po 10 metų lagerio. Teismo salėj aš dar pakursčiau vyrus, kad nesutiktų su nuosprendžiu, bet mano brolis sako: jau geriau lageris, negu vėl tardymai. Tada nuteisė ir Juozapą Vilūną, Vincą Vilūną. Juozapas tai Magadane ir lagery buvo. Paleistas dar manęs ieškojo, bet gal buvau kur išėjus. Sėdėjo ir broliai Sinkevičiai. Juozapas tai pakliuvo, kad vežė partizanams maistą. Gavo 25 metus. Kad duodavo partizanams maisto, prisipažino ir Aliesia Mikulėnaitė. Ir jai davė 25 metus. Genė Kvyklytė paleista, sako, po poros savaitių išbėgo į Vilnių ir prabuvo ten apie metus.

B. Dijokas. Mūsų lageris Magadane kasė, rodos, urano rudą. Sako, ji buvo aukso kainos. Akmens skaldą iškeldavo iš šachtų vagonėliais ir veždavo fabriką. Ten tuos akmenis sutrupindavo iki kumščio dydžio, paskui dar smulkindavo, kol virsdavo žemėm. Dirbtuvėse buvo pasvirai pastatyti kokių 5 metrų ilgio ir kokių 2 metrų pločio stalai su grioveliais. Ant tų stalų pila tas žemes su vandeniu. Atsiskiria smėlis ir urano rūda. Rūdą veža džiovyklon. Išdžiovintą pila į maišelius. Atvažiuoja didžiausia apsauga ir veža į uostą.

Buvau į šachtą ir aš paskirtas. Jei būčiau ilgiau padirbėjęs, tai jau seniai manęs nebuvę. Gauni silikozę-plaučiai suakmenėja, ir jau nebeišsispjaudysi.

Konstancija Dijokienė. Buvau vieno šachtininko laidotuvėse, tai rodė plaučius. Peiliu baksnoji - tai kaip į akmenį, net skamba. Metus aš pradirbau šachtų, tai jau nebekalbėjau. Nors dirbom su kompresoriais, užsidėję dujokaukes, bet dulkių vis tiek patenka. Atvažiavus komisija pamatė, kad nebeturiu balso, tai pervežė į Magadano siuvyklą. Nors turėjom 24 - 26 metus, bet buvom į žmones nebepanašios. Siuvykloj prie darbo labai nespaudė, košės negailėjo, tai per mėnesį veidai išsipūtė, vėl atsigavom, atjaunėjom.

Utena, 2005 09 02

IR KARIAVAU, IR PARTIZANAVAU, IR NAMUS STAČIAU

Vaclovas Viburyš,

g. 1917 m., gyvenęs Vitkūnų k., vėliau - Pakalniuose

Gimiau ir augau Vitkūnų kaime, netoli Skudutiškio miestelio. Augom du broliai ir keturios seserys. Tėvai turėjo tik keturis hektarus žemės, tai paaugę ėjom tarnaut ar kaip kitaip vertėmės. Aš įsitaisiau mašiną skiedroms drožti ir ėjau per žmones, stogus dengdamas. Sekėsi gerai, tai pasiėmiau dardu talkininkus. Skudutišky įstojau į šaulių sąjungą, kuriai ten vadovavo mokytojas Križanauskas.

* * *

1939 metų kovo 15 dieną buvau pašauktas į Lietuvos kariuomenę. Buvau skyrininkas. Turėjau 15 kareivių. Lietuvos kariuomenė buvo paversta sovietine. Prasidėjus rusų - vokiečių karui, buvom priversti trauktis į Rusiją. Prie Švenčionių mus apšaudė vokiečių lėktuvai. Pasitraukę dar kokį 100 kilometrų, susitarėm bėgti. Bėgom trys - alantiškis Žegunis, panevėžietis Smailys ir aš, Vaclovas Viburyš. Ėjom vis pakrūmėmis, pasisaugodami didesnių kelių. Vienoj kitoj sodyboj gavom pavalgyt, išsimainėm drabužius, batus ir vėl pasiekėm Švenčionis, tik čia jau buvo lietuvių valdžia. Sukilėliai norėjo, kad liktume su jais, bet mes skubėjome namo. Ėjom ėjom geležinkelio pylimu ir pasiekėm Uteną, o paskui išsiskirstėm.

* * *

Kai vėl užėjo rusai, pradėjom slapstyti. Slapsčiaus apie namus, Miškinių kaime pas Rakauską. Kartu slapstės Kazys Kvoselis iš Miškinių kaimo, Antanas Šeikis iš Vitkūnų. Pradžioj turėjom tik medžioklinį šautuvą ir šioj tokį brauningėlį.

1944 metų lapkričio pradžioje prie Radutės kaimo susišaudėm su Alanotos skrebais. 1944 metų gruodžio 27 dieną Vitkūnų kaime buvome užklupti enkavedistų. Aš pabėgau, o Juozą Kunčiūną nušovė. Gruodžio paskutinėmis dienomis Stasys Pakenis iš Kaniūkų kaimo prikalbino keletą mūsų krašto vyrų važiuot į Labanoro girią. Aš, Vitkūnų kaimo Juozas ir Stepas Kadakščiai, Kazys Kvoselis iš Miškinių, Juozas ir Pranas Verbickai irgi iš Vitkūnų sėdom į roges ir išvažiavom į Labanoro miškus. Mūsų vedlys buvo Juozas Verbickas, tuose miškuose jau kiek pabuvęs. Išsikasėm bunkerį, maisto parvažiuodavom namo

arba atimdavom iš komunistuojančių gyventojų, iš skrebu. Ir Kaniūkų kaime iš skrebo Daniaus Andrijausko paėmėm kiaulę.

Sovietų valdžia buvo konfiskavusi Smaltišio kaime Čečergio ūkj. Gyvenamajame name buvo supilti iškulti žirniai. Nuvažiavom su 5 vežimais, prisikrovėm žirnių ir nuvežėm į Labanoro girią. Dar būdamas Labanoro bunkeriuos, paprašiau partizanų vadą *Kirvį* (pavardės jo nežinau), kad išleistų į vestuves. Mano panos giminaitis pataisė vokiečių laikais duotą pažymėjimą: vietoj 1918 metų padarė 1908. Kad nepastebėtų to taisymo, tyčia tą vietą sušlapino. Raidės ir skaičiai išsiliejo. Nuėjau pas Skudutiškio parapijos kleboną Čelkų, bet tas paprašė duot civilinės metrikacijos santuokos pažymėjimą. Nuėjom su Viktorija Rakauskaite į Utenos metrikacijos skyrių. Pažiūrėjo į tą mano dokumentą ir pašaukė miliciją. Paaiškinau, kad buvau sulytas, sušlapo ir dokumentas. Kad ir abejodamas, milicijos viršininkas leido metrikaciją forminti. Tada ir kunigas palaimino.

1945 metų kovo mėnesį rusų kariuomenė mus iš Labanoro miškų išvejojo. Aš, Vytautas Šaukštas ir Vladas Kurpis parvežėm į Miškininkų kaimą sužeistą Kazį Kvoselį, o patys pradėjom slapstyti apie namus. Kai kada ir aš įlįsdavau į tą Kazio slėptuvėlę.

Stasys Pakenis iš Kaniūkų ir Steponas Raškevičius iš Baltušavos, sušaukę apylinkės partizanų, surengė pasalą. Tada paklojom du Skiemonių valsčiaus skrebus.

* * *

Atsistatęs tikrus gimimo metus, 1947 metais gavau pasą ir dirbau kolchozo statybose. Pakalniuose pasistačiau namus ir paskui padėjau tik Antanui Kraujeliui. Jis dažnai užeidavo pas mano pusseserę Angelę Viburytę. Matyt, sužinojo NKVD ir surengė pasalą. Užsidegė šviesa, lošė kortomis ir laukė Kraujelio. Pamačiau, kad šviesa negyvenamame trobos gale, ir Kraujelį įspėjau. Dar A. Kraujelio nurodymu 1955 metais Velykų naktį prie Skudutiškio iškėliau trispalvę.

Iš buvusių mano partizanavimo draugų mažai beliko. O partizanavo šie mūsų krašto vyrai:

ANTANAS ŠAUKŠTAS, VLADAS RAKAUSKAS, ANTANAS ŠEIKIS (visi trys žuvo), VYTAS ŠAUKŠTAS, VLADAS KURPIS, ANTANAS DRUSKIS, RAPOLAS LILIONIS, JUOZAS KADAKŠYS, STEPAS KADAKŠYS, PRANAS VERBICKAS, JUOZAS VERBICKAS, ANTANAS, SERAPINAS IR VACIUS KVASELIAI, ANTANAS PALEVIČIUS, JONAS KAIRYS, STASYS PAKENIS, JONAS ŠVILPA, JUOZAS NAMAJŪNAS (būrio vadas), ALEKSAS KATINAS (kito būrio vadas), J. KNĖPA (sanitaras), BRONIUS LASYS, JONAS GIMBUTIS.

Utena, 1999 03 31

NEPADĖJO IR „BALTAS BILJETAS“

Aleksas Pajeda,

g.1915 m. Gailiešionių k., Užpalių vls., gyv. Utenoje

Esu gimęs 1915 metais Užpalių valsčiaus Gailiešionių kaime. Praėjus frontui, įsidarbinau paruošų kontoroj Utenoj. Kontoros darbuotojus paragino eiti skrebaais. Jei neini – ruoškis į frontą. Pamatęs, kad blogai, darbą mečiau. Turėjau mokytų pažįstamų, palaikiau ryšius su partizanaais. Sueidavau su Būga, Merkiu. Būga iš Vilučių kaimo studijavo filosofiją, paskui perėjo į kunigų seminariją. O Kėpių kaimo Jonas Merkys buvo baigęs teisės mokslus. Jie sukūrė partizanų štabą, leido laikraštėlį. Jų paprašytas, iš stačio medžio lentelės

išpjausčiau laikraštėlio pavadinimo klišę (štampa) PARTIZANAS.

Metęs darbą, pradėjau slapstytiis. Keli vyrai išsikasė bunkerį prie Jono Šatkaus šulinio, Viešeikių kaime. Šulinio rentinys buvo sukrautas iš akmenų. Įlįst į bunkerį buvo galima, iš rentinio išėmus akmenį. Po kiek laiko su kaimynais išsikasė bunkerį Gailiešionyse. Įlindimo angai padariau medinę dėžę, pripylėm žemių, viršuje patupdėm kupstą, ir bunkeris buvo užmaskuotas. Sulindom aš, brolis Jurgis, tarnas toks Liudvikas. Bet buvo mums ankšta. Netoli Viešeikių kaimo buvo miškas. Nutarėm miške, prie Žvirblio upelio, išsikast kitą slėptuvę.

Parinkt tinkamą vietą liepė man. Einu mišku pasidairydamas, žiūriu – kaimynas Antanas Butiškis ant kelmelio knygą skaito. Jis irgi slapstės. Pasisveikinom, paprašė užrūkyt, bet nė vienas neturim degtukų. Pamiškėj toks Gaidys gyveno. Antanas nutarė degtukų pas jį paėjęti. Kiek paėjo, žiūriu – pamiškėj Antalieptės skrebai ir kareiviai. Nėr kur dėtis. Kareivis su automatu Butiškį ir sulaikė, o aš smukau miškan. Pasirodo, kareivis ir mane pamatė ir klausė, kas aš. Miškas buvo jau apsuptas, nėra man kur dėtis. Keliukų miške daug, tai aš ir einu mišku pas tokį Kazakevičių. Pamiškėj buvo pievos, Viešeikėm vadinamos. Matau, eina Braukylaitė, karves pamelžusi. Priėjau prie jos, padėdu nešt pieną. Išėjau į vieškelį ir drožiu į Utenos pusę. Pravažiavo viena mašina, kita, o aš einu. Pasiveja

arkliu važiuota Carunkštienė. Jos vyras buvo suimtas. Įsisodino ir nuvežė į Uteną. Utenos gimnazijoje vokiečių kalbos mokytoju dirbo pažįstamas Antanas Būga, mano kaimynas. Jis pažadėjo padėti. Pasikvietė rentgenologą Kunigėlį. Tas pasikalbėjo su „vojenkomu“ [kariniu komisaru]. Išrašė lapelį ir liepė atnešti dviejų kaimynų paliudijimą, kad nebuvau „banditas“. Parašė raštelį apylinkės pirmininkas, dar du pasirašė, ir su šituo pažymėjimu pasirodžiau „vojenkomate“. [kišau „vojenkomui“ auksinį laikrodį, ir išdavė baltą bilietą [kad karo tarnybai netinkamas]. Dabar aš jau buvau prie namų ir padėjau kitiems: pridariau Duokiškio, Jūžintų, Užpalių parapijų antspaudų gimimo pažymėjimams ir kitiems dokumentams ir perdaviau štabui. O štabas tada buvo Kėpiuos pas Joną Merkį. Kiek jie pasinaudojo tais antspaudais, nežinau. Pažymėjimus keliems parašiau ir pats. Vieną parašiau Mekuškai, pusseserės Šatkutės vyrui. Nuėjo jis į Užpalius registruotis, bet metrikuose buvo užrašyta viena data, o pareiškime - kita. Čiupo tas Mekuška popierius ir - aidai Surasčiau kitą pažymėjimą, nuėjo ir prisiregistravo. Nebeužkliuvo. Vieną sekmadienį suėjo vyrai kirptis, o netrukus sodybą apsupo skrebai. Visus išvarė į pirkaitę, o mane pasisodino skrebų viršininkas ir vertėjas tardyt. Dabar, sako, tu mums atnešk rašomąją mašinėlę. Kad, sakau, aš jokios mašinėlės nežinau. O tas: atnešk ir nekalbėk. Aš jos ir neturėjau, bet buvo suimtas toks Laučiūnas. Paėmė jį girtą - nutraukė nuo pečiaus. Kad nemuštų, pažadėjo viską pasakyt. Gavo dar „samogono“ ir girtas prikūrė nebūtų istoriją.

Nuvežė mane Utenon, uždarė rūsin, kur laikė arkliams supylę avižas. Čia jau radau įkištą tokį Gasiulį ar nuo Alantos. Valgyt nedavė. Gasiulis buvo gavęs naminio tabako, tai ir aš pradėjau rūkyti. Vakare, žiūrėk, apie 11-12 valandą ir šaukia tardyt. O tardė užpalėnas Pumputis iš Kušnieriūnų, vadintas „Lapata“. Ir tas reikalauja: „Duok mašinką rašomąją“. Tardė tardė, o aš vis tą patį - „nežinau“. Žinai - nežinai, o bylą sudarė: pritaikė straipsnį *žinojimas ir nepranešimas*, dar ten kas...

* ..

Kaip jau sakiau, okupacijos pradžioje aš dirbau paruošų kontorų. Šeštadieniais ir sekmadieniais parvažiuodavau namo, į Gailiešionių kaimą. Pas mus buvo pieninė, nugriebimo punktas. Kaimynas Antanas Remeikis vokiečių laikais aruodus šluostydavo, buvo vokiečių pataikūnas. Sužinojau, kad Utenoj sudarinėja tokių pataikūnų sąrašą. Kaip kaimynui, jam tai ir pasakiau.

Pasiėmęs „samogono“, tas Remeikis nuvažiavo į Užpalius. Ten jį užverbavo. Dabar aš likau kaltas, kad žinojau, o skrebams apie Remeikio darbus nepranešiau. Priteisė 10 metų lagerio.

Tiesa, kibo prie manęs jau ir anksčiau. Iš Ilčiukų kaimo Indrašių (buvo trys broliai - Petras, Pranas ir Jonas) pasiskolinau geležinį pečiuką. Minėto Remeikio brolis, važiuodamas iš malūno, tą pečiuką ir atvežė. Gal iš tų pačių Remeikių sužinojo ir skrebai. Spėjo, kad šildysiu bunkerį. Gerai, kad prieš tardymą spėjom pasitarti: susitarėm sakyti, kad turim mažą vaiką, o kambarys šaltas, tai parsivežėm pašildyt kambariui. Tuokart Indrašiai išsisukę, bet paskui išvežė už malūną. Už Indrašiaus buvo ištekęjus mano sesuo Verutė. Jos vyras Pranas Indrašius tremtyje mirė. Likusi su dviem mergaitėmis, Verutė iškėjo už alytiškio Blaževičiaus.

Bausmę atlikau Uchtoje (Komijoje). Jeigu būčiau pakliuvęs kirst miško, gyvas neišlikęs, bet patekau į stalių dirbtuves. Dirbom apie 40 stalių. Mane paskyrė į paruošimo skyrių filingų klijuot. Po 4,5 metų pervežė į Vorkutą. Ten staliumi pradirbau iki bausmės galo.

Utena, 1989 m.

Pastaba: A. Pajeda 1992 01 03 mirė.

KUPRIŲ KAIMO TRAGEDIJA

Vytautas Vygelis,

g. 1926 m., gyv. Užpalių mstl.

Tai atsitiko 1945 metų liepos 9 dieną, rodos, antradienį. Iš vakaro pas Kuprių kaimo Lapinskus buvo atėjęs pats žvėriškiausias Jūžintų valsčiaus skrebas Vytautas Leitanas, žmonių Bebeku pravardžiuojamas, nes kalbėdamas labai mikčiodavo. Užėjęs visur landžiojo, šniukštinėjo, Juozą Lapinską klausinėjo, kur yra jo sūnūs. O Juozas ir Vytautas slapstėsi nuo kariuomenės. Kitą dieną, anksti rytą Kuprių kaimas, o gal ir platesnės apylinkės buvo apsuptos NKVD kariuomenės. Juozo Lapinsko kieme, tarp serbentų, kareiviai užtiko bunkerio ventiliacinę angą. Bunkeryje ir slėpėsi abu Juozo Lapinsko sūnūs - 23 metų Juozas ir 22 metų Vytautas. Kartu dar buvo jų giminaitis Petras Repšys iš Keručių kaimo (Jūžintų vls.). Pats bunkeris buvo po gyvenamuoju namu, o vyrai ginkluoti. Pajutę, kad kareiviai aptiko bunkerio ventiliacinę angą, vyrai išlindo iš bunkerio ir, paleidę iš automatų kelias serijas, leidosi bėgti. Kareiviai ėmė šaudyti į namą ir bėgančius. Namas tuoj ir suliepsnojo. Netoli nubėgo to Lapinsko sūnūs: Juozą kulkos pakirto netoli namų, o Vytautą kareiviai vijosi toliau. Kulka jį pakirto netoli Jono Vygėlio sodybos, avižų lauke. Priėjęs prie žuvusiojo, kareivis dar paleido seriją iš automato ir, užėjęs pas Joną Vygelį, liepė užkasti. Vygelis kiek apmetė partizaną žemėmis, o kitą dieną su kitais palaidojo Kuprių kaimo kapinėse.

Petras Repšys, išbėgęs iš namo, įlindo į rugių lauką ir paskui papasakojo apie įvykį.

Per susišaudymą iš degančio namo išbėgo visi šeimos nariai, o kareiviai šaudė į visus bėgančius. Tada žuvo:

1. Juozas Lapinskas, apie 50 m.
2. Koste Lapinskienė (žmona), apie 45 m.
3. Vygelienė (Kostės Lapinskienės motina).
4. Tamyra Baltakienė (Lapinskių duktė), 23 m.
5. Marytė Baltakytė, 1 metų.
6. Petras Lapinskas, g. 1929 m.

Lapinskių dukros Julė (13 m.), Pranė (10 m.) ir Aldona (8 m.) išbėgusios sugulė bulvių vagoose. Pranė ir Aldona buvo mažesnės, ir kulkos jų nekludė, o Julei buvo peršauti pečiai. Kai šaudymas aprimo, kareiviai vaikus nuvedė pas kaimyną

Joną Vygelį ir ten paliko. Julę ir Aldoną pasiėmė jų motinos sesuo. Vėliau mergaitės su globėjais buvo ištremtos į Sibirą. Julė iškėjo už ruso tremtinio ir liko ten gyventi. Aldona grįžo ir apsigyveno Dusetose. Pranutę (dabar ji Bučienė) priglaudė Jono Vygelio šeimą. Baigė ji vidurinę mokyklą, iškėjo ir gyvena Dusetose.

Tą pačią dieną kareiviai užėjo pas Balį Juodelę, irgi Kuprių kaimo gyventoją. Tuo metu pas jį slapstėsi brolis Petras ir pusbrolis Antanas Juodelė. Pamatę ateinant kareivius, abu leidosi bėgti. Petras užbėgo ant pasaloje gulinio kareivio, bet tas nešovė, tik pamojo, į kurią pusę bėgti, kur nėra kareivių. Petras paklausė: kiek pabėgėjo, pasislėpė krūmuos ir liko gyvas. Antanas Juodelė bėgo į kitą pusę, susidūrė su kita kareivių grupe ir buvo nušautas. Balį Juodelę, kaip slėpusį „banditus“, išsivedė iš namų ir sušaudė, o sodybą sudegino. Liko nėsčia žmona. Ją vėliau ištremė į Sibirą. Grįžusi apsigyveno Dusetose.

Kuprių kaime Nikodemas Kurpis iš Antano Juodelės nuomojo 12 ha žemės. Antanas Juodelė slapstėsi, o jo motina gyveno su nuomininkais. Kurpis turėjo dokumentus, į kariuomenę jo neėmė. Buvo biedniokas, mokėjo rusų kalbą, buvo kairiųjų pažiūrų, apyraudonis, rėmė naująją tvarką. Žmonės įtarinėjo, kad jis dirba slaptu pranešėju. Tą pačią dieną kareiviai ir pas jį darė kratą. Nieko neradę, pradėjo versti kūlius, paruoštus stogo dengimui. Kurpis ėmė juos barti: kam draskyt, kai nieko nėra? Supykę kareiviai išėjo. Po kiek laiko du kareiviai grįžo. Rado Kurpi pietaujant. Išsivedė ir už klojimo nušovė.

Jono Vygelio sūnūs Vytautas (g. 1926 m.) ir Bronius (g. 1924 m.) slapstėsi bunkeryje namie. Badė kareiviai su strypais, bet bunkerio neužtikto. Po šių baisių žudynių Vytautas pasirūpino fiktyvius dokumentus ir apsigyveno toliau nuo namų. Bronius išėjo pas partizanus. 1945 metų rudenį partizanų būrį prie Kaniūkų kaimo užklupo kariuomenė. Traukiantis Duokiškio link, Bronius Vygelis buvo sužeistas. Kulka pataikė į kelį, ir Bronius bėgti nebegalėjo. Draugai aprišo žaizdą, apklojo šakomis ir paliko. Kai kareiviai pasitraukė, sužeistąjį parvežė į Kuprių kaimą. Gydytojo nebuvo, o ligonis ėjo vis blogyn, nes buvo netekęs daug kraujo. Nuvežė į Utenos ligoninę. Reikėjo perpilti kraujo, bet jo neturėjo ar valdžia neleido. Taip ir mirė dviejų skrebų saugomoje palatoje. Mirusį palaidojo Kuprių kaimo kapinėse.

Užpaliai, 1990 vasario 21 d.

Užrašė Jonas Tutinas

Pastaba. Žmonės pasakojo, kad su kareiviais buvo atvažiavusi kokia ruskelė. Kareiviai nieko neradę ir jau norėję išvažiuot, bet ta ruskelė užsimanius ar serbentų pasiskint ir užtikusi bunkerio ventiliaciją. Partizanai ją nušovė, o po susišaudymo ir prasidėjusios civilių žudynės.

PARTIZANAI IR DESANTININKAI

Vytautas Braukyla,

g. 7 929 m. Vaiskūnų kaime, Užpalių vls.

Nors apie Vaiskūnus didelių miškų nėra, bet partizanų ir čia buvo. Iš mūsų krašto partizanavo Jurgis Čyžius - *Tigras*. Artėjant rusams, jis traukė į Vakarų, bet Vokietijoje juos atkirto. Sako, rado vokiečių paliktų gėrimų, išgėrė ir pakliuvo į rusų nagus. Kartu buvęs Antanas Vilutis nesusigundė gėrimais ir pabėgo. Rusai žadėjo pabėgėlius parvežti į tėvynę, bet nuvežė į Donbaso anglių kasyklas. Čyžius buvo geras statybininkas, tai ir lageryje dirbo panašius darbus - mūrijo pastatus, darė pamatus, rūsius. Kaip gerą specialistą, paleido atostogų, tai jis tiesiai miškan išėjo ir partizanavo gal porą metų. Žuvo [1949 12 04] Antadavainės lauke vėly rudenį. Buvo užėjęs pas Masiulį, pamatė ateinant kareivius, išmušė langą, išsoko ir bėgo. Nušovė tada ar šešis, o jų vadas Motiejus Paškonis, nors ir sužeistas į ranką, pabėgo. Žuvusius partizanus suvežė prie mano dėdės Jono Garunkščio ir išmetė. Mano tėvą kareiviai įsisodino į sunkvežimį ir liepė rodyti kelią į Antadavainę. Važiavo per Likančius. Partizanai gulėjo purvini, kruvini, šuo laižė jų kraują. Garunkščiiui ir tėteliui liepė vyrus krauti į sunkvežimį. Tėtė pradėjo vemt - negali, tai patys kareiviai sumetė.

Ėjau aš iš karinio komisariato. Gulėjo jie prie špitolės. Galvos buvo atsuktos po lašais, o po galvomis pakištas storas rąstigalis. Juos, matyt, fotografavo, tai paguldė po lašais, kad nereikėtų plauti veidai. Jurgio Čyžiaus čia nebuvo. Žmonės kalbėjo, kad jo švogerys Širvintose buvo saugumo viršininku, tai gal jį ten vežė parodyti ir kur užkasė.

Nors tas susišaudymas įvyko prie Masiulio namų, bet jų šeimos neišvežė. Pats Masiulis buvo neturtingas, dirbo apylinkės pirmininku. Jį buvo paskyrę vietoj suimto Juozo Puteikio. Bunkerio sodyboj nerado, tai patasė, patasė ir paliko.

Kalėjime buvo dar ir Jonas Žvironas. Jis pakliuvo kaip 1941 metų sukilimo dalyvis, mat mūsų kaime buvo susidaręs partizanų būrys, kad gintų žmones nuo bėgančių rusų kareivių. Kai sugrįžo rusai, juos ir išgaudė.

Vaiskūnų kaimo miške buvo trys bunkeriai. Dar bunkeriai buvo Dabkaus ir Vaičiūno sodybose. Jų taip ir nesurado. Partizanų ryšininku buvo Gimbutis. Kariuomenė jis buvo tarnavęs raštininku, pasisėdino ir nuo kariuomenės išsisuko. 1949 metais jis persikėlė į Šilutės rajoną, dirbo ūkvedžiu ir žuvo, pakliuvęs po mašinos priekaba.

1944 metų rudenį - buvo rugsėjo ar spalio mėnuo, nes arėm rugienas - nuėjau rytą laukan arklių parsivest. Žiūriu - abu arkliai nutrūkę. Pasigavau juos, atsivedžiau, kur buvo pririšti. Matau, kad kuolai ištraukti. Vėduos arklius, ir vis, kai vėjelis pūsteli, kaip ir kas suūžia, paskui vėl nutyla. Arkliai baidos, negaliu pavest. Matau - koks tamsus daiktas kilo ir nesuprantu, kas ten yra. Pririšau arklius toliau ir einu pažiūrėt. Ogi juodas parašiuotas ir prie jo koks bagažas pririštas, didumo kaip pusė stalo. Prie jo virvelės, „laskutai"... Vėjas papučia, parašiuotas kiek pakyla ir vėl nukrinta.

Rastus daiktus nutįsiau griovin, paslėpiau, vieną arklį palikau pririštą, o kitu parjojau namo. Tėvo, rodos, nebuvo. Pasiėmiau mamą, įsidėjau du maišus. Parašiuotą parsinešėm namo, o skrynelę parsivežėm, nes iki namų buvo koks puskilometris. Nešt nesinorėjo, nes būtų visi matę. Parsivežiau. Pas mus buvo mokykla ir gyveno mokytoja, tai vakare išardėm, apžiūrėjom. Radom rusiškų šovinių, žiūronus, sausainių, apatinių rūbų - marškinių, kelnų, į durklą panašų kareivišką peilį, prikabinamą prie diržo...

Mokytoja Kanapeckaitė (ji buvo iš Bikūnų) džiaugias, kad bus suknelei šilko. Nusinešė parašiuotą į saiką ir ardo. Išardžius išėjo tokie ilgi kuliai, trikampiai. Mokytoja pasisiuvo suknelę, o man liko gerų virvelių.

Apie radinį sužinojo ir partizanai, tai žiūronus jie pasiėmė. Mokytoja sakė, kad ant jų buvo prancūziškas įrašas. Martinčiūnuos buvo Pirmojo pasaulinio karo metų „majokas". Iki jo buvo kokie 6-7 kilometrai. Pažiūrėjom su mokytoja, tai matos net kopėčios. Pažiūri miškan - tai viskas kaip per rentgeną. Taigi pasiėmė tuos žiūronus Bikūnų partizanai, bet gal po poros menesių Ilgamišky juos apsupo, ir 4 ar 6 žuvo. Rudenį dar jų buvo daugiau kaip dvidešimt, net dieną nebijodavo vaikščiot. Prie tos vietos buvo uždėta mūsų varstas art. Pradėjau art. Vieną varstą apariau, sakau, dar vieną apvažiuosiu vakare. O arkliai kaip ir šonan metės. Sulaikiau. Plūgą pamygau. Tik kas man po kojom - čiuži čiuži čiuži. Nusigandęs sustojau. Traukiu traukiu - juodas parašiuotas. Matos, kad žmogaus: prisikabinimas toks, paspaudi - atsikabina. Ir labai didelis. Ir tą parsinešiau namo. Buvo užkastas rugienoj: vagon sudėta ir užkasta ant kalniuko, gal koks 100 metrų nuo tos vietos, kur radau anuos daiktus.

Rytojaus dienąėjau prie arklių, tai per kalnąėjo koks žmogus su miline, bet be šautuvo. Dar man kaip ir ką sakė, bet aš nesupratau ir nujojau. Ir jis nuėjo. Po kelių dienų sužinojom, kad buvo pas Joną Bislį. Prabuvo dvi paras.

Trečios popietėj Bislys nuvežė į Daugailių pusę ir kokie 5 kilometrai nuo Daugailių paleido. Gera nebepprisimenu, kiek jų buvo - rodos, kad trys. Vienas visą laiką krūmuos saugojo, o kiti du užsidarė kokių popierių vartė Jono Bislio didžiojo gryčio. Važiuojant, sako, aiškino, kad juos ne ten išmetė. Bislys buvo jau Likančių kaimo, bet mūsų žemės suėjo. Yra jų duktė Aldona (g. 1928 m.) ir Amilia (g. 1922 m.). Jos buvo ištremtos. Aldona dirbo Utenos vaikų namuos, o Amiliutė - kolchoze.

Paskui sužinojom, kad jie paliko ir krovinį, kuris buvo išmestas klonely už kokių 200-300 metrų. Šitą krovinį surado Antanas Žvironas, eidamas grybavęs. Rado jis vėliau, jau vidurdienį, Gaidžio lauke, dobilienoj. Toj dėžėj buvo daugiausia ginkluotė, šaudmenys. Mums jų nereikėjo, tai pasiėmė partizanai. Parašiuo neradom, gal kur užkasė.

Turėdama laiko, mokytoja surastą parašutą ardė. Parašiuo pakraščiu buvo stūgelė. Mokytoja pamatavo, tai apskritimo ilgis buvo 39 metrai. Buvo tai žmogaus parašutas, o krovinio parašutas buvo nedidelis. Po kroviniu buvo padėta minkštos skylėtos gumos, kad nesusitrenktų. Kai per kalną ėjo tas parašutininkas, aš dar nebuvo to krovinio paėmęs. Kodėl jis nepasiėmė, nežinau. Buvo netoli, turėjo matyti.

„Ąžuolo“ būrio partizanai Užpalių apylinkėse. Vidury guli (su barzda) vadas Pr. Kemeklis.

Kai aš buvau kariuomenėj, į Vaiskūnų mokyklą buvo atkeltas koks mokytojas. Matyt, saugumas norėjo jį infiltruoti į partizanų būrį, bet nepavyko. Prabuvo jis gal nuo rudens iki pavasario. Suvaidino susišaudymą. Paėmė arklį, atvežė „sužeistą“ kareivį mūsų kieman, įkėlė mašinon ir išvežė. O mokytojas lyg ir miškan išbėgo, pas partizanus. Partizanai jo būrin nepriėmė, tai jį perkėlė kitur. Keistas jis buvo mokytojas. Turėjo sugyventinę Vandą V. iš Gailiešionių

„Audros“ būrio partizanai su vadu J. Abukausku 1951 metų pavasarį Užpalių apylinkėse.

kaimo, tai iš Vaiskūnų kaimo Mikasės Veikšrytės atėmė rūbiniu viršum, bet guminiais padais batelius ir padovanojo savo mylimajai...

Iš mūsų kaimo keletas žmonių buvo pakliuvę į lagerius: Aleksas Gaidys (dabar jis Marijampolėj gyvena), Gasparas Kazlauskas, Juozas Puteikis, Jonas Žvironas... Visi jie buvo partizanavę, visus ir pasodino. Daug žmonių išžudė Petras Rutkauskas, Dusetų saugumo viršininkas. Su savo chebra jis nušovė Antadavainės Antaną ir Leopoldą Braukyliokus, Stasiškių kaimo Bronių Vilutį... Atvažiuos į Davainius koku ketvertu ar šešetu arklį ir siaučia, krečia sodybas, bado strypais.

Aš buvau jau kariuomenėj, kai pas Vaičiūną kolchozo arklininku dirbo toks Siamas. Sako, kad jis pastebėjo, kad partizanai išsikasė bunkerį, ir įdavė.

1990 11 12

„SAKYK, KUR BANDITAI...”

Stasė Daujotytė - Drapienė, Kazio,
g. 1927 m. Galinių k., Užpalių vls.

Gimiau ir augau Galinių kaime, netoli Užpalių miestelio. Pradžios mokyklą baigiau Užpaliuose. Dirbau tėvų ūkelyje. Turėjom 10 hektarų žemės, o augom 6 vaikai - 5 seserys ir 1 brolis. Susikūrus Lukno sovchozui, dirbau melžėja.

1950 metų birželio 26 mūsų klojime pasislėpė 4 partizanai: Stasys Kanapeckas iš Bikūnų kaimo, Bronius Indrašius iš Remeikių, Jonas Abukauskas iš Norvaišių ir dar toks dušetiškis Juozas Zavadskas. Atrodo, kad kaimynas Stasys Andriuškevičius pranešė Užpalių skrebams, ir mūsų sodybą apsupo. Iškratė trobą, tvartus ir ėjo į klojimą. Vos pravėrė klojimo duris, skrebas [Vytautas Mikalauskas] buvo nušautas ir dar vienas sužeistas. Aš per susišaudymą buvau tik grįžus nuo karvių. Nieko nelaukę, visi iš namų išėjom. Mama išėjo pas vienus kaimynus, vaikai - pas kitus. Vandą ir Aliutę skrebai surado, klausinėjo, kur mes pasislėpėm, bet jos nieko nežinojo. Birutė ir Kazytė buvo dar mažesnės, tai jų nė neklausinėjo. Slapsčiaus Likančius pas Repšius, paskui Viešeikiuos - tremtinių namuos. Slapstėmės su Eugenija Zamauskaite. Prasislapsčiau 8 mėnesius. Kartą pamatėm, kad ateina kariuomenė. Paprašėm senutę, kad duris užkabintų (sakom, manys, kad nieko nėra namie), bet nespėjo. Sulindom papėčin, o angą užkišom kūleliu. Bet kareiviai buvo su šuniu, ir tas mus užuodė. Kareiviai ištraukė kūlelį, pabadė kažerga. Pajuto, kad minkšta. Liepė lįst. Pirma lindau aš. Lindau priekin atkišus rankas, kad matytų, jog esu be ginklo. Tada pasodino mane prie šalia sienos stovinčio suolo, įkišo į pražiodytą burną automato vamzdį ir pradėjo galvą trankyt į sieną. Daužo ir vis rėkia: „Skaži, gdie bandity !”[Sakyk, kur banditai]. Kitame kambaryje panašiai daužė Zamauskaitę. Atskirai nuvarė pėsčias į Antalieptę. Iš Antalieptės arkliu nuvežė į Dusetas. Sėdėjom su Zamauskaite tam pačiam vežime, tik surėmusios nugaras. Lydėjo 4 skrebai. Dusetose pradėjo tardyt. Suimta buvo 15 žmonių - Onutė Prievelytė, Vilučių kaimo Juodelė, Šukys nuo Norvaišių, tų pačių Norvaišių traktoristas Pranas Abukauskas, Eugenija Repšytė iš Likančių, Anelė Nenėnaitė (ji nuo tardymų išprotėjo). Buvo dar Aliutė Leikaitė nuo Likančių ir jau ištėkėjus jos sesuo (vyras buvo miške). Sesuo mirė etape užkankinta.

Per tardymus sužinojo mano slapyvardį *Meškutė*. O, sako, iš *Meškutės* padarysim pieštuką. Dusetose pralaiškė 21 dieną. Valgyt ir gert beveik nedavė, niekas ir iš savų neatnešė. Tardė kasdien, pastvėrę už plaukų, daužė į sieną. Galva tratėjo,

kraujas bėgo iš lūpų, iš dantų. Tai nusirenk, tai apsirenk vėl. Suims ranką ir bado į panages adata. Atėjo kartą saugumo viršininkas, sako: šiandien nekankinsiu. Pasakyk 5 dalykus ir būsi laisva. Jei ne - 25 metai! Pasakyk: 1) kur yra bunkeriai; 2) kokius ryšius palaikot su gydytojais; 3) kokius ryšius turit su kunigais; 4) pas kokius žmones užeinat jūs ir banditai, kur jūsų susitikimų vietos; 5) kur gyvenai, kas rėmė, pas ką užeidavot.

Pasodino mane ant poaukštės kėdės. Buvau apsirengus kailiniukais, apsiavus auliniiais batais. Atsisėdus liepė atlošt galvą, rankas nuleist žemyn, o kojomis tik tik liest žemę. Įsakė sėdėt tyliai tyliai ir nesakyt „nežinau“. Jie vaikšto sau, rašo, tik žiūri, kad nesukrutėtum. Taip prasėdėjau nuo 10 valandos ryto iki kitos dienos ryto 10 valandos. Užtirpo visas kūnas. Jie klausinėja, o aš tyliu. Taip prasėdėjau iki kito ryto 5-os valandos. Atėjęs viršininkas paklausė, ką pasakiau. Užrašyta nebuvo nieko. Paklausė, ar girdžiu, bet aš buvau kaip sustingus, vos ne vos kažką pralemečiau. Pati nebegalėjau nei pajudėt, nei pasitaisyti. Pakėlė mano rankas, bet jos buvo sustingusios ir liko pakeltos, o aš pati netrukus nuo kėdės nuvirtau. Mane nutįsė į klėtėlę, kur buvo daugiau suimtųjų. Po dviejų dienų pervežė į Utenos milicijos rūšį. Čia laikė 5 dienas. Milicininkas Leika pranešė, kad manęs ieško namiškiai, kad atnešė maisto, bet perduot draudžiama. Valgyt duodavo tik po kaušėlį sriubos. Naktim atsiųsdavo šnipę su pagalve. Ji dėjosi ryšininke, pasakojo, kad laiškų į atlangus įsisiūdavusi, susitikusi skrebus, tūpdavusi kakot... Leliūniškė Petronienė ja patikėjo ir viską išsisakė: kad jos sūnus žuvęs, kad jo nuotruokas pakišusi tvarte po mėšlu, o kruvinas samanas padėjusi palėpėj... Padarė krata, paskui pašaukė tą Petronienę. Sako, radom ir nuotruokas, ir kruvinas samanas... Tik dabar ji suprato, kas išdavė. Petroniams (tėvui ir motinai) davė po 10 metų lagerio. Po 5 dienų pervarė į Utenos kalėjimą. Laikė ketvirtoji ir penktoji kameroje. Buvau ir karcery. Kojos mirksta vandeny. Vidury lenta numesta - nei atsiremt, nei atsigult. Per tardymus Pilkinių Balys Musteikis net išprotėjo.

Partizanų daug išdavė Vyšniauskas. Apie jį gali papasakoti Petras Indrašius, irgi to Vyšniausko išduotas. Jis išdavęs ir užpalėną Petrą Petkūną iš Lygamiškio.

Teismas įvyko 1952 02 1-3 dienomis. Eugenija Repšytė gavo 10 metų, Leikaitė, Zamauskaitė ir aš (Daujotytė) - po 25 metus. Po tiek pat gavo ir vyrai - Pranas Abukauskas, Leika, Šukys ir kiti.

Po teismo pervežė į Lukiškes, birželio 23 išvežė į Maskvą, po 2 savaitių pervežė į Kirovą, paskui į Krasnojarską. Netrukus Jenisėjaus upe nuplukdė iki Dudinkos, o po 1,5 paros nuvežė į Norilsko lagerį. Patekau į 6-jį lagerį. Po 20 dienų karantino varė į statybas: vežėm karučiais smėlį, kapojom įšalusią žemę. Rengėm ledainę maistui... Lageriuos pralaikė iki 1956 08 21.

Utena, 1989 04 17

KEISTI PARTIZANAI

Bronė Šatkutė,

g. 1928 m. Viešeikių k., Užpalių vls.

Jau 1945 metų žiemą [sausio 5 d.] nušovė mūsų, Viešeikių, kaimo bernioką Feliksą Putrimą ir Balį Sagadiną. Padegė dar klojimą. Žmona su vaiku iš namų išbėgo. Prie jų kaip tik yra kaimo kapeliai. Kaimynai nutarė čia vyrus ir palaidot. Iškasė duobes, paguldė. Tik spėjo užkást – skrebai atvažiavo. Gal tikėjos, kad užtiks partizanų.

Rodos, 1945 metų vasarą, sustiprėjus vyrų gaudynėms, mūsų pusbroliai Aleksas, Juozas ir Jurgis Pajedos susitarė mūsų sodyboj – Viešeikių kaime, Užpalių valsčiuje – įsirengti bunkerį. Vyrų šeimoje nebuvo, tai, atrodė, kad ir skrebams nebus čia ko ieškoti. Rodos, Aleksas Pajeda pasiūlė bunkerį kasti prie šulinio. Sako, kam gi ateis galvon ieškot bunkerio šulinį?!

Mūsų šulinio rentinys buvo suremtas iš akmenų. Vyrų šalia šulinio pradėjo kasti plačią duobę. Kibirius su žemėm paduodavo mums, o aš [Bronė] su seseria Salomėja kibirais žemes nešėm dirvon, kartu dairėmės, kad kas neužklyptų. Ar ten buvo molis, ar sustiprino lentom, bet per dvi ar tris dienas bunkeris buvo įrengtas. Įlįst į bunkerį buvo galima per šulinį: šone buvo išimti du ar trys akmenys. Siūlė įlįst ir man, bet bijojau įkrist. Šulįsdavo per tą skylę, o paskui angą užstatydavo iš bunkerio akmenimis.

Aleksas Pajeda buvo nagingas. Sėdėt bunkery buvo nuobodu, tai jis, jeigu ramu, įeidavo trobon ir drožinėdavo iš medžio visokius štampus, antspaudus, o kiti partizanai šaukiamojo amžiaus vyrams paruošdavo dokumentus: gelbėjo žmones nuo mirties ir lagerių.

Mūsų namuos buvo dar ir kitas bunkerukas. Įsirengė jį Kazys Sirutis iš Būkūnų kaimo, kai prie jo pradėjo kibt Antalieptės skrebai. Bunkeruką įsirengė po

klėtim. Landą pasidarė aruode, o po grindim išsikasė vienam žmogui duobelę. Kazio Siručio namie nesuradę, skrebai stumdė tėvą Povilą Sirutį, reikalaudami „paduoti“ sūnų. Kai tik paleido, išėjo miškan ir tėvas. Užtiko jį skrebai Viešeikių kaimo Paprūdės miške ir [1945 08 13] nušovė. Kartu žuvo dar Davainių kaimo Jonas Grigaliūnas ir Balys Putrimas. Per tą šaudymą Kazys Sirutis buvo netoli tėvo ir matė, kaip tėvą nušovė. Sūnui pavyko iššliaužti iš tos vietos. Vakare jis atėjo nusiminęs pas mus ir papasakojo apie nelaimę. Bekalbant kažkas pabeldė į langą. Net nutirpom iš išgąščio: manėm, kad jau skrebai plėšias. O čia būta būrio vado Prano Pašilio - *Žaibo*. Jis žinojo, kur slapstos Kazys Sirutis, tai atėjo paklausinėt apie susišaudymą. Povilą Sirutį brolis pervežė į Šeimyniškių kaimą ir palaidojo kaimo kapeliuos.

Po kiek laiko pas žmones pradėjo užeidinėt nematyti partizanai. Troboj, rodos, buvom aš [Bronė], Salomėja ir Onutė. Dienos metu įėjo keletas civiliškai apsivilkusių, bet ginkluotų vyrų ir pareikalavo duot lašinių. Ginamės, kad nedaug turim, neduosim. Kitas pristojo prie Salomėjos. Ta mokėsi gimnazijoje, tai reikalavo, kad duotų partizanams popieriaus. Toj neduoda: sako, taip sunku gaut popieriaus - neduosiu.

Mums jau kilo įtarimų, kad čia kokia apgaulė: vaikščioja dieną, nieko nebijo. Ir žmonės nematyti... Sakom, reikia įspėt dėdienę - tėtės brolio žmoną Emiliją Šatkuvienę. Pasirodo, kad tų partizanų pas ją jau būta. Ji juos priėmė kaip tikrus partizanus ir dar patarė nueit pas Pernavą ir pamušť tą skrebą ir jo bobą. Kai tie partizanai išėjo, pajuto, kad perdaug priplepėjo ir išsigandus atskubėjo pas mus. Bet ką gi bepadarysi?.. Paskui gal už tai jų šeimą 1948 metais į Sibirą išvežė.

Ta pati „partizanų“ kompanija buvo ir pas Viešeikių kaimo Petrą Makušką užėjus. Gal jau buvo vakaras, kad sako: „Mes čia nakvosim.“ Dar užklausė, ar užaina skrebai. Užaina, sako, bet tie nė galvon neima. Nieko nežinodama, einu Makušką įspėt apie įtartinus partizanus, o tie manęs nebeišleidžia.

* **

Su tais partizanais buvo dar toks atsitikimas. Vaiskūnų kaime buvo pradžios mokykla. Joj buvo vienas kambarys mokytojui ir vienas sargui. Rudenį atsiuntė kokį naują mokytoją. Eina jis per žmones, keikia valdžią. Susipažino su Gailiešionių kaimo tremtinė. Pavaikščiojo jis gal kokius tris mėnesius. Atvažiavo iš Antalieptės skrebai ir suėmė. Vežant į Antalieptę, užpuolė partizanai.

Vieną kareivį nušovė, o mokytojas pabėgo. Kareiviui vežti paėmė pastotę, bet žmogui to kareivio kraujas kažkoks keistas pasirodė - ne kraujas, o rašalas. Dabar tas pabėgęs mokytojas jau partizanas. Teiraujasi, kaip jam susipažint su vietiniais. Bevaikščiodamas tas mokytojas susirado dar du draugus. Susidomėjo jais vietiniai partizanai, bet priimt į būrį neskubėjo.

Būrio vadas Pranas Pašylis - Žaibas su Feliksu ir Broniumi Stašiškais ir Kazys Gruodzinskas.

Į šito mokytojo vietą buvo paskirta mano sesuo Salomėja Šatkutė. Nuėjau kartą į Vaiskūnus ir aš. Mokėjau siūti, tai sesuo pasikvietė padirbėt. Ateina šitas buvęs mokytojas su dviem draugais. Sesuo jau buvo girdėjus, kad tai ne partizanai, o apsimetėliai. Tie siūlo atnešt jai radiją. Sako, paklausysi iš Amerikos, paskui mums pasakysi, ką kalba. Salomėja kratos jų, sako, man nereikia. Mėgino pamerginti, o toj ir iš kambario išbėgo.

Grįžau namo. Sesuo sakė, po to buvo užėjęs Užpalių saugumo viršininkas, užklausė, ar neužaina partizanai. O ta: „Vakar buvo.“ Bet ir toks atsakymas viršininko nesudomino, tik papriekaištavo, kad nėra mokykloj pionierių. O Salomėja atkirto: „Iš kur jų bus, kai mokytojas banditas.“

Pas Satarečiaus malūninką Zairį būrio vadas Pranas Pašylis užtiko tuos partizanus ir norėjo sušaudyt, bet toj Vaiciūnaitė atkalbėjo. Sakė, kad tai tikri partizanai.

Utena 2007 02 75

NUTEISE, KAD NESUTIKAU ŠNIPINĖT

Edvardas Švaikauskas, *Petro,*

g. 1928 m., gyv. Baltakarcijų k., Užpalių vls.

Augom du broliai ir sesuo. Vyriausią brolį Bronių 1947 metais nušovė ir nuvežė į Užpalius. Aš gimęs 1928 m., bet buvau 5 metais pasijauninęs, kad ilgiau nekliudytų kariuomenė. 1948 m. suėmė ir mane. Tuo metu pas mus buvo Čičinio laidotuvės. Atėjo daug partizanų. Palydėjom mirusįjį į kapus, o tuo metu ar prie Gaigalių buvo išduotas bunkeris ir prie Bradesos atvažiavo kareivių. Pamatė moteris kareivius ir pradėjo rėkt: „Bėkit, bėkit! " Partizanai leidosi bėgt. Kareiviai privažiavo arčiau ir pradėjo supt. Kartu buvęs Baltakarcijų Juozas Bertašius irgi slapstės. Pašoko bėgt ir jis. Jam kareiviai visą frenčių kulkom sukapojo, bet nenušovė.

Aš tuo metu tarnavau Samanėj pas Antaną Geleževičių. Jo brolį Joną kariuomenėj sušaudė politrukai. Mano brolis bėgo pas mane - Samanėn, bet Baltakarciuos laukė kulkosvaidininkas ir ant Drabučiškio kalno nušovė.

Partizanai buvo išsislapstę pas žmones. *Klevas* su Ubeikiene slapstės pas Rinelį, o Kazokas - *Aras* slapstės pas mus. Tą dieną nušovė tik brolį, kitiems pavyko pabėgti. Priėjo prie nušauto brolio sužeistas skrebas Kavolėlis iš Toleikių. „O, banditas Švaikauskas I" - apsidžiaugė. Paspyrė koja, pervarė seriją per pusiaują ir išvežė į Užpalius. Paskui vežamą sūnų nusekė motina ir paprašė leist palaidot. Brolis buvo nušautas be ginklo: buvo tik pradėjęs partizanaut. Liepė kuo skubiau sukalt karstą ir be iškilmių palaidot Sudeikiuos.

Kartu su broliu slapstės ir pusbroliai Jonas ir Juozas Žankauskai iš Kušnieriūnų kaimo. Paskelbus amnestiją, jie legalizavos. Būrio vadas buvo *Klevas*. Jo pavardės nežinau, buvo ne vietinis. Būriui priklausė Leonas Kazokas - *Aras* iš Nuodėgulių kaimo. Pas mus jis atėjo, kai išvežė tėvus. Šiene jam padariau slėptuvę, ten ir slapstės, bet 1948 metų rudenį mane suėmė. Ginklų nesurado. 1948 11 26 buvau nuteistas. Balys Surgailis tada „nudžiugino": „Tu Lietuvon niekada nebesugrįši !" Gal ir nebesugrįžęs, nes buvau visas ištinęs, jau nebepaėjau. Nuo mirties išgelbėjo 30 metų nuteistas sanitaras gruzinas.

Mano švogeris Bronius Ramonas iš Medenių kaimo buvo vedęs Žankauskaitę. Su Šarkiu jie važiavo į Nolėnus pranešt, kad bunkeris išduotas, kad kuo skubiau pasitrauktų, bet patys susidūrė su čekistais ir žuvo.

Bronius Bertašius su koku kitu partizanu išsikasė bunkerį. Bunkeris buvo lauke. Kasant buvo išmesta žemių, tai reikėjo bunkerį užmaskuot. Bertašius paprašė

lauką virš bunkerio suart. Po to Bronius pasiūlė surast bunkerio vietą. Apvaikščiojau, bet neradau. Įlindimas į bunkerį buvo iš pirties. O pirtis buvo molinė. Į landą buvo įstatoma tokia viela apvyniota dėžė - sunki, moliu apkrauta, šiaudais apkrauta. Kai įlindau bunkerio vidun, vos neuždusau. Ventilacijos geros nebuvo, tai ilgai neišbūsi. Bunkery trumpai pasėdėt galėjo trys keturi žmonės. Gulėt nebuvo vietos. Bertašius klojime, po prėslo, buvo įrengta gera slėptuvė: suremti pagaliai ir apkrauti šienų. Veždamas javus, šieną ar pašarus, ir aš dažnai toje slėptuvėje su Bronium pagulėdavau.

Nušovus brolių, susipažinau su Ubeikiene. Regina Ubeikienė turėjo savo būrelį. Kiek ten buvo partizanų, nežinau. Draugavo ji su *Klevu*. Jos vyrą 1943 metais sušaudė rusų partizanai. Tiems partizanams, rodos, talkino Ramelis.

1948 metų rudenį Ubeikienė susirgo plaučių uždegimu, po to vėl peršalo. Jai buvo atvežtas toks Sudeikių daktarėlis [Mykolas Vasiliauskas, g. 1893 m.]. Ubeikienė gulėjo Nolėnuos pas Juozapą Baltakį. Kilus įtarimų, buvo pervežta į Baltakarčius pas Justiną Regalą. Daktarėlį vežiojo Baltakio žentas ir Jurgis Ramelis. Augustinas Baltakis, Justinas Regalas, Jurgis Ramelis, Bronius Bertašius gavo po 10 metų lagerio, o daktaras - net 25 metus, bet jį paleido anksčiau dėl senatvės.

Kai vežiau karstą su Ubeikiene, buvo pavakarys. Lydėjo L. Kazokas ir *Klevas*. Vienas buvo su kulkosvaidžiu, kitas su automatu. Važiuojom iš Baltakarčių į Sudeikių kapines. Palaidojom ramiai, partizanai dar norėjo pagerbt salve, bet nusprendė nerizikuoti. Pasirodo, kapinėse būta pasislėpusio šnipo. Nors laidotuvėse dalyvavo tik partizanai ir aš, bet netrukus visus Ubeikienės rėmėjus suėmė ir nuteisė, o karstą iškasė, atplėšė, mirusiajai nuavė batus, numovė žiedą, drabužius nuplėšė ir, palikę pasalą, paliko. Netrukus suėmė ir mane.

Po brolio žūties ieškodami ginklų, rado du puslitrus naminės. Suėmė, gąsdino, kad pasodins. Paleido, bet davė užduotį teikt saugumui žinias. Žinių nesulaukė, tai davė 6 metus. Baigdami bylą, išsiaiškino, kad vežiau į kapines Ubeikienę. Gyniaus, sakydamas, kad maniau, jog pastotėn varo skrebai. Mano mama Ona Švikauskienė mirusiąją nuplausė, pervilkė, bet gyniaus, kad nieko nežinau. Tačiau viską pasakė Justinas Regalas, kurio namuose ji numirė. Pasakė, bet vis tiek pakliuvo į lagerį, o šeima buvo ištremta. Vis dėlto mane nuteisė ne už Ubeikienę, o už tuos surastus naminės butelius. Nors Balys Surgailis sakė, kad Lietuvon nebegrišiu, bet 1953 metų kovo 27 paleido. Dirbau Kureišiškių kolchoze. Norėjau mokytis vairuotoju, bet Kavoliukas (pirmininkas) neleido. Gavau pažymą iš sovchozo direktoriaus Tylos, baigiau kursus ir dirbau „Stumbro“, Kureišiškių kolchozuos, Komunalinių įmonių kombinate, rajkoopsajungos bazėj, kol išėjau į pensiją.

Utena, 1999 09 20

KAIP DĖDĖ IŠDAVĖ MŪSŲ BUNKERĮ

Elvyra Šimonėlytė - Petrulionienė,

g. 1925 m. Nolėnų k., gyv. Sirutėnų k., Sudeikių apylinkėje

PASLAPTINGASIS DĖDĖ

Pas mus buvo partizanų slėptuvė. Dažniausiai čia slapstėsi 5-6 aplinkinių kaimų partizanai. Nesėdėjo jie, sulindę į tą slėptuvę: tai išeidavo, tai grįždavo. Turėjo savo reikalų. Per ilgą ir labai saugantis partizanų slapstymosi vietos išaiškėdavo. Ir mūsų partizanai, atrodo, buvo pasirinkę kitą vietą, bet po kiek laiko sugrįžo, nes nelabai kas norėjo laikyti.

1948 metais dar kolchozų nebuvo, bet visoki inspektoriai tikrino ir tikrino, kiek laikai gyvulių. Radę daugiau karvių, uždėdavo didesnes pieno prievoles.

Vieną pavakarę pamačiau - arkliu atvažiuoja du žmonės. Sakau, gal vėl inspektoriai gyvulius tikrina, o mūsų gyvuliai jau buvo suvesti į tvartą. Na, sakau, jau viskas. Einu nuo klojimo, žiūriu - dėdė atvažiavęs. O jis Smetonos laikais buvo pulkininkas. Svečią įsivedžiau trobon, o vežikas išvažiavo. Dėdės jau keli metai nebuvom matę. Užklausu, kaip jis nepakliuvo, kaip liko nesuimtas. Sako, slapstaus, gyvenu svetima pavarde. Užklausė apie miškinius, ar jų čia yra, ar užaina. Pasakiau, kad užaina, bet kad gyvena, nesakiau.

Tik paklojau lovą, paguldžiau - barškina langan. Beldžia sutarton vieton, taigi ne skrebai. Pasakiau, kad yra svečias, paaiškinau, kas jis toks. Partizanai panoro su juo pasikalbėt. Nuėjau pas dėdę ir sakau: „Dėdė, su tavim nori pasimatyt“. - „O jie man nieko nedarys?“ - klausia. Nuraminau, kad nedarys. Įėjo, pasisveikino. Ką jie ten kalbėjo, nežinau: įvedus aš išėjau.

Paskui jie pradėjo daryt pasimatymus - vieną, kitą. Dėdė pažadėjo parūpint ginklų, uniformų, bet bunkerio jam vis dar nerodė. Liudvikas nueidavo pas netoli gyvenusį pulkininką Murniką. Dieve, kaip jis vargingai gyvena! Nors Utenoj turėjo mūrinį namelį, bet jis buvo užimtas NKVD.

Dėdė sakė, kad jis slapstos, kad gyvena svetima pavarde, žinojo, kada bus žmonių vežimas. Sakė, per tą žmonių trėmimą čia pabūsiąs, pasisaugosiąs. Pamažu vieni kitais patikėjo.

Prie mūsų buvo toks susišaudymas. Partizanams buvo pakliuvęs skrebų arklys. Norėjo tą arklį parduot, prasimanyt pinigų, bet be paso arklio turguj neparuos!. Dirbo dirbo partizanai arkliui pasą, bet vis neišaina. Paėmė dėdė, viens

du - ir padarė! Dėdė visiems labai patiko, tai po vieno atvažiavimo parodė jam ir bunkerį. Ilgai jis tam bunkery nebuvo, tuojau išėjo. Sako, man tvanku, negaliu būt. Matai, pagalvojau sau, slapstais, o bunkery kelių minučių pabūt negali, poniškai nori gyvent!..

Dėdė lyg apgailestavo, kad slėptuvės laikymas kelia žmonėms pavojų. Partizanai užtikrino, kad niekas čia to bunkerio neras. „Ras, jum kaip bites susems!“ - išpranašavo Liudvikas. Išbraižė jis popieriaus lape bunkerio planą su keliais urvais (išėjimais), kad galima būtų ir apsuptiems pasprukti. Bet kas gi taip padarys? Nebuvo jokių kitų išėjimų, tik ventiliacijos anga į rytus, į Užpalių vieškelio pusę.

Laikyti bunkerį buvo pavojinga. Neramu buvo ir mums. Vaikšto keletas žmonių, sakau, dar pamatys kas. Prašėm partizanų, kad išeitų. Nuėjo pas kitą žmogų. Pabuvo gal porą mėnesių ir grįžo. „Suk jį griausmas! - sako. - Nebeturim mes kur eit - žmonės išdavinėja. Jau mes ten nebūsime. Galvas padėsime arba laisvės sulauksim!..“

Kartą Kaulinis atvežė krūvą ar laikraštėlių, ar proklamacijų. Liudviko nebuvo. Popierius padėjau ant lovos ir užmečiau pagalvę. Kitą dieną dėdė atvažiavo, o netrukus sodybą apsupo NKVD. Įėjo Tikinąs ir klausia: „Nieko nėra?“ Sakau, yra dėdė. Klausia, kur jis. Pasakiau, kad kambary. Aš jau persigandau: dėdė gi slapstos, o dar po pagalve - atsišaukimai... Paprašė parodyt pasus, patikrino. O aš drebu visa, net šokinėju. Mus išprašė iš kambario, liko tik su Liudviku Šimonėliu. Ką jie ten kalbėjo, mes nežinome, bet nei krėtė, nei proklamacijos užkliuvo. Tyku ramu.

Po to dėdė susitarė antradienį susitikti su *Miškiniu* [„Vytauto“ apygardos vadu Vincu Kauliniu, -B.J.]. Bet antradienį *Miškinis* kažkodėl nepasirodė. Palaukė Liudvikas dar trečiądienį ir nesulaukęs išvažiavo. Algimantas [Šimonėlis] išvežė arkliu stotin. Sako, nuvežiau jį stotin, o jį apsupo aukštų laipsnių enkavedistai. Grįžęs pasakė apie tai ir mums. Buvo mums keista, bet bloga mintis dar neatėjo. Dėdė išvažiavo, o vakare žiūriu - atvažiuoja kas gražiu arkliu. Atvažiavo du moterimis persirengę vyrai. Taip persirengdavo partizanai, kai važiuodavo dienos metu. Atvažiavo *Miškinis* ir *Šamas* [Albertas Guobužas]. Pasakiau, kad dėdė nesulaukęs išvažiavo. Vyrai apgailestavo, kad taip išėjo, ir sulindo bunkerin pasikalbėt su vyrais. Po kiek laiko, nuvaręs arklį, atėjo dar Luknių kaimo Domas Sirutis. Nebenorėjom jo leisti į bunkerį, bet kaip jam reikia, taip ir reikia... Įlindo ir jis. Bunkery jau buvo Alfonsas ir Bronius Bivainiai (broliai) iš Luknių kaimo, Galelių kaimo Napalys Valančiūnas - *Elnias* (aktoriaus V. Kybarto žmonos brolis), Vytautas Pakalnis iš Kirklių kaimo ir jau minėti *Miškinis* ir *Šamas*.

PARTIZANŲ ŽŪTIS

Užsnūdau, jau ką sapnuoju. Staiga girdžiu - duris daužo... Supratau, kad jau viskas, išduoti. Žvilgteliu pro užuolaidą į klojimo pusę - kariuomenės net tamsu.

„Otkryvaj dverj“, - pareikalavo kareiviai. Atidariau, bet niekas neina. Tada pati pastūmiau virtuvės duris, paskui priemenės, ir suėjo visi, ginklus atkišę. Priėjo vienas prie tėtės [Jono Šimonėlio] ir sako: „Bunkeris tai va. Kiek banditų yra?“ Tėtė lyg žado neteko, nepratarė nė žodžio. Bunkeris buvo kitame trobos gale. Ten per visą pasienį buvo įtaisytas aruodas grūdams pilt. Vieno aruodo dugne buvo įtaisytos atidaromos drelės - (lindimas į bunkerį. Tam trobos gale buvo pristatyta grūdų su maišais. Būdavo, kai sulenda į bunkerį, užpili ant durių grūdų, ir nieko nematyt. Eidavo kareiviai su šunimis, bet neužtikdavo.

Kareiviai pradėjo išiminėti langus, iškėlinėti duris. Matau, kad jau viskas-bus susišaudymas. Mane ir kitus iš trobos išvedė ir suklupdė prie pušyniuko. Išgirdom, kad rėkia: „Ar pasiduodat, ar ne?“ Pasigirdo pirmas šūvis, paskui sprogo granata. Iškart šoko ugnis, ir pusę namo apėmė liepsna, o jie šveičia iš kulkosvaidžių. Aš šokau bėgt. Nubėgau tolokai. Skardžių sugriuvau, ir mane kas už gūbrio pakėlė. Kai atvarė, namai jau buvo sudegę, enkavedistai gesino bunkerį.

Napalys Valančiūnas gal buvo sužeistas ar nušautas troboj, nes buvo sudegęs, jo kūno tik dalis buvo likusi. Kiti iš trobos išbėgo. Du buvo nušauti kieme, kiti lig pušynėlio nubėgo, o Kaulinis lygumoj, prie prūdo susisprogdino. Gal sužeisti susisprogdino ar nusišovė ir kiti. Juos visus surinko į vieną mašiną. Kraujas per ratus bliaukia. Susirinko iš bunkerio patalynę, radiją, ginklus, nuotraukas, viską sudėjo ir nuvežė į NKVD. Nuvežė ten ir mane. Nušautuosius nuvežė į Uteną ir suguldė saugumo kieme. Vyrų buvo kruvini, tai juos nuprausė. Kaulinį paguldė vidury, uždėjo šitą aukštą kepurę. Atėjo kokie dideli viršininkai, atsinešė didelę juodą knygą ir klausinėja: „Kas čia? Kas čia? Kas čia?“ Paskui visus nufotografavo. Klausia, kas jiems valgyt virė. Sakau - mes. Klausia, kas rūbus skalbė. Matau, kad ginsies ar prisipažinsi, - tas pat. Sakau - aš. Klausia, iš kur maisto ėmėm. Sakau, kai turėdavom, duodavom; kai neturėdavom, atsinešdavom, o iš kur - aš nežinau.

Jiems labai svarbu buvo sužinot nušautųjų pavardes. Aš pasakiau tik slapyvardžius. Pavardžių, sakau, aš neklausinėjau. Pasakiau tik Bivainių vardus ir pavardes, nes jų tėvai jau buvo išvežti. Rodė daugybę nuotraukų, bet gyniaus, kad nepažįstu. Išvadino mus visokiais žodžiais, iškeikė, bet nekliudė, nemušė. Matyt, dėdės buvo sutarta palikt mus gyvus.

Kariuomenę, kaip sakė žmonės, vežė į apylinkę visą naktį. Kaimynai kalbėjo, kad mūsų sodyba buvo apsupta trim žiedais, tad pabėgti buvo negalima.

PADEGĖLIŲ VARGAI

Dėdė Liudvikas Šimonėlis po to pas mus daugiau nesirodė. Kai buvo suimtas buvęs partizanų būrio vadas (legalizavęsis) Antanas Šimonėlis, mano sesuo Renia su jo žmona važiavo pas dėdę Liudviką prašyti pagalbos, užtarimo. Gal namie nerado, o kažkas pasakė, kur ieškoti, tai nuėjo į NKVD. Atidarė, sako, L. Šimonėlis duris ir nusigando. Aprimęs sako: „Gal valgyt ko padaryt?“ Renia sako, man taip užvirė širdis. Pasakiau, kad nenoriu. Žinojo, kad po gaisro likom kaip stovim. O, sako, jūs gerai apsivilkę! „Žmonės davė“, - atšovus Renia. Šimonėlio žmona pasakė, kad suėmė jos vyrą, o koks karininkas žada paleisti, tik reikalauja bekono ir 2000 rublių. Kas jai dabar daryt? L. Šimonėlis liepė palaukt, sako, pažiūrėsiu bylos. Kažkur jis paskambino ir Šimonėlienei pasakė: „Neduok nei bekono, nei dviejų tūkstančių. Tuoju bus teismas, gaus 25 metus lagerių. Byla jau sudaryta. Jeigu perteis, tai tik Maskva. O pinigų ir bekoną, sako, palaikyk siuntiniams.“ Taip ir buvo.

Oi pavargom po to gaisro. Nei apsivilkt, nei apsiaut, nei apsiklot. Dirbom kolchoze tik už pavalgymą. Aš aštuonis vaikus užauklėjau, o dar namus statėm. Žinai, kokia valdžia buvo. Visi ant dantų nešiojo. Pinigų nebuvo, tai skolinausi. Tai tik pernai skolas išmokėjau. Duotų kas gryčelę senoj vietoj - grįžčiau nesidairydama. Taip čia man viskas nusibodo, o ana vieta širdin įaugo. Kad kas mane toj vietoj palaidotų, tai laiminga būčiau.

* * *

Liudvikas Šimonėlis buvo mūsų mamos brolis, kilęs iš Nolėnų kaimo. Jo brolis Juozas Šimonėlis buvo provizorius. Tas buvo žmogus gerbiamas, tvarkingas, bet buvo ištremtas. Grįžęs iš tremties, buvo atvažiavęs į mano tėtės laidotuves, labai visko klausinėjo, apžiūrėjo Sudeikių kapines, šventorių. Mirė Alytų, ten ir palaidotas. Jo dukra kai kada pas mus atvažiuoja. Vis teiraujasi apie partizanus, ar knygą rašo.

Prieš karą Liudvikas gyveno turtingai, buvo husarų pulkininkas, gyveno Aukštojoje Panemunėje, Kaune. Pas mus dažnai atvažiuodavo, nes čia gyveno jo motina. Senutės motinos jo žmona nenorėjo laikyti, tai sūnus kartais kokią litą numesdavo. Turėjo jie savo namus, bet, kai pradėjo dirbt saugume, persikėlė į Vilnių. Namus Kaune gal duktė pardavė.

Po visų šitų įvykių praėjo gal du ar trys mėnesiai. Sudegusio namo vietoj atidengiu pečių. To susišaudymo išvakarėse buvau pakrovęs pečių malkom, pastūmus puodus. Atidengiu pečiadengtę - ogi viskas stovi gražiausiai: ir puodai, ir malkos!.. Sakydavo, kad dar grįši savo žemėn, jeigu viskas nesudegė... Pradėjau traukti puodus, malkas, o už jų radau knygą ir krūvą popierių. Matyt, jau bėgdami iš degančio namo, vyrai norėjo dokumentus išsaugot. Paskui radinį perdaviau Antanui Šimonėliui. Buvo jis legalizavęsis partizanų [„Granito“ būrio, - B. J.] vadas, turėjęs slapyvardį *Hitleris*. Liudvikas Šimonėlis žinojo, kad ir Antanas Šimonėlis padeda partizanam, net mėgino nuo to darbo atitraukti. Ai, sako, kur tu pristoji. Šitiek vaikų, o gali pakliūt. Galiu tau parūpinti vietą kur girininkijoj. Išsilaikysi karvę... Bet tas darė savo, rizikavo... Antanas Šimonėlis tuos surastus popierius atidavė kam reikia. Bunkeryje buvusius daiktus enkavedistai surinko iki smulkmenų, o į krosnį nė nepažiūrėjo.

Mes pertuos įvykius namie buvom trys-tėtė Jonas Šimonėlis, sesuo Irena Šimonėlytė, dabar - Marcinkevičienė (gyv. Kaune) ir aš - Elvyra Šimonėlytė (Petrulionienė). Mama jau buvo mirus. Po susišaudymo buvo suėmę tik tėtę. Palaikę Vilniuje, patardę - paleido. Matyt, taip buvo Liudviko išsiderėta. Kai nieko nenu teisė, nieko nepasodino, žmonėse pasklido gandas, kad mes ir išdavėm bunkerį. Užėjo kartą pas dėdienę [Pakalniene] ar aštuoni partizanai, ta ir pradėjo aiškinti, kad tą bunkerį išdavėm mes. Tarp tų partizanų buvo ir mūsų pažįstamas Pranas Pakalnis - *Briedis*. Jam neseniai Antanas Šimonėlis buvo perdavęs mano krosnyje rastus dokumentus. Tada jis ir sako tai moteriškai: „Gerai. Sakai, kad anos kaltos. Mes žinom, kur anos yra. Mes jas sušaudysim. Bet ar jas prikelsi, jeigu pasirodys, kad tai ne jos darbas? Ar tu atsakai už jų gyvybę?“ Kaip paskui persakė pats Pakalnis, moteriškė ir užtilo. Gerai, kad Pakalniui tai pasakė, tai ir apramino, o kiti nežinia ką būtų padarę. Jeigu buvę kalti, tai nebūtum čia likę. O mes niekur nesislapstėm, niekur nebėgom, nes mūsų sąžinė buvo švari.

Sirutėnai, 1990 07 12 ir 1991 03 12

SUSIŠAUDYMAI

Jonas Marganavičius,

g. 1919 m., gyv. Luknių k., Vyžuonų vls.

Kai 1949 metų kovo 24 dieną Nolėnuos iššaudė vyrus, buvo visokių kalbų. Vieni sakė, kad bunkerį išdavė Šimonėlis, kiti - kad Bernotas...

Susišaudymas prasidėjo anksti rytą, saulei tekant. Buvo jau šviesu. Ketvirtadienis, turgaus diena. Liepsna tik išvirto. Sako, viduj žibalo buvo. Kai metė granatas, ir užsidegė... Kiek jų žuvo, sunku ir pasakyt: Sirutis Damulis, du Bivainiokai, Valančiūnas, Kaulinis, Guobužiokas... Kaulinį tai iš vakaro čia atvežė: dviejuos važiavo - vyras ir moteris. Po kelių minučių grįžo tik vienas.

Apylinkėj slapstės nemažai partizanų - Povilas Ilčiukas - *Palėpė* iš Girelės kaimo, dar jo broliai Juozapas ir Jonas. Visi trys žuvo. Sirutėnų kaime dar nušovė Albiną Šimonėlį. Užeidavo pas mus ir Žiūraitis su žmona, ir *Klevas*, ir Ubeikienė. Žmonos tėvas Kazys Šapoka jai ir duobę kasė Sudeikių kapinėse.

Vienumet mūsų klojime bent šeši buvo apsistoję. Vakare tik išsikėlė, o rytą jau apsupo kariuomenė. Matyt, buvo įduota. Rytą man liepė verst šieną, kur buvo jų slėptuvė. Gerai, kad bevečiant pavyko tą slėptuvę užmint. Buvo dar slėptuvę įsitaisë prie pirčiai, o švogėris Alfonsas Bivainis buvo pasidaręs slėptuvėlę po grindimis.

Utenos milicijoj tada dirbo mūsų giminė Jonas Abukauskas. Jis jau žinojo apie mūsų slėptuves. Sutikęs kalbėt kalbėt, kad eitų registruotis. Girdi, mes žinom, kad pas jus slapstos... Nuėjo Alfonsas [Bivainis] legalizuotis, o vakare pro langą partizanai jo žmoną Bronę nušovė vietoj, o Alfonsui Bivainiui sužeidė ranką [1945 06 29 A. Bivainis buvo užverbuotas kaip vidinis agentas „Zorkij“ ir tos pačios dienos vakarą į jį pasikėsinta. - B. J.]. Matyt, partizanai bijojo, kad „registrantas“ gali išduot jų slapstymosi vietas.

Pasigydęs Alfonsas Bivainis vėl išėjo partizanaut ir turėjo *Klimašausko* slapyvardį. 1948 metų pavasarį Alfonso tėvai Juozas ir Angelė Bivainiai buvo išstremti, seserų nerado, o brolis Bronius Bivainis pabėgo pas partizanus.

Kartą žiemą Alfonsas Bivainis su Bronium Valančiūnu - *Kerštu* ėjo pas mus, o čia pasaloj partizanų enkavedistai laukė. Sargyboje stovėjęs kareivis iššovė. Alfonsas bėgo paprūden, o Bronius - į Šilelio pusę. Šilely jį ir nušovė [1949 01 24 Nolėnų kaime]. Kišenėse rado daug nuotraukų. Paskleidę ant

stalo, rodo man ir vis klausia: „Pažįsti šitą? Pažįsti?“ Nors ir buvo pažįstamų, bet žinojom, kad geriau nepažinti. Bijojom tik, kad Alfonso Bivainio nerastų. Paskui paaiškėjo, kad Alfonsas su Bronium Valančiūnu buvo šokiuos. Iš šokiųėjo pas mus. O trobon buvo priėję kareivių su šuniu. Susėdo už stalo, kortom lošia ir laukia. Tik - drrrr iš automato. Iššoko visi laukan, gale namo pasistatė kulkosvaidį, iššovė raketas. Šviesu kaip dieną - gali pušeles skaityt. Mano švogrius Alfonsas bėgo pakalnėn. Ten buvo dar nenumeliuruota, krūmai. O Valančiūno bėgta pakalnytėn, per alksnytę. O ten sniego gilu, tai bėgo aplink. Pamatę, kad bėga lanku, kareiviai kirtė tiesiai miškan. Vienas kareivis ir spėjo atkirst kelią. Valančiūnas metė granatą. Kareivis paskui ir džiaugė: „Laimė, kad nesprogo, būčiau gyvas nelikęs!“. Tai mat kai kirsta jo automatu, tai visa nugara išdraskyta. Paguldė tada Valančiūną po mūsų klevu, tai peržiem vis kraujas matės. Užpilų sniego, ir vėl kraujas išlenda.

Alfonsas Bivainis paskui sakė, kad pamatė sargybinį tik priėję prie mūsų namų. Tada jis ir šovęs. Kartais partizanai pakliūdavo į bėdą per neatsargumą. Atvažiavo kartą Alfonsas, o buvo tik pasnigta. Tada ir apibariau. Sakau, kurgi jūsų galva: Ažuožeriuos nušautas komunistėlis Bartašius, o jie su Valančiūnu važinėja per ežerą. Tuoj ir atsivijo kariuomenė. Klausia, ar nieko nebuvo. Sakau - nieko. O rytą, broliuk tu mano, prigužėjo skrebų, kariuomenės, surado paliktą svetimą arklį. O jis buvo iš Sprakšių paimtas. Palaikė mane tada Vyžuonos, patardė, bet kitą dieną paleido. Prikaišiojo tik, kad nenuvariau arklio. Sakau, kaipgi aš naktį varysiu?

Susišaudymų apylinkėj buvo daug. Netoli peršovė Oną Šimonėlytę [mirė ligoninėj 1949 05 21] ir Genę Juodagalvytę. Šimonėlytė su broliu pamatė atėinant skrebus, iššoko pro langą ir bėgo. Šimonėlis sužeistas pabėgo, o seserį mirtinai sužeidė. Jurgis Šimonėlis prie namų akėjo rugius. Pamatęs skrebus, bėgo miškan, o už gurbo būta kareivio. Tas ir nušovė iš automato.

Aš pats buvau dar nevedęs. Slapsčiaus pas Aldoną Šapokaitę. Žiūriu - kariuomenė eina. Mat buvo nušautas Baltakarčių Šveikauskas, gal ir Steponavičiūtė, tai kariuomenė apylinkę krėtė. Vos spėjau kudašių išnešt, net vieną kuntaplį pamečiau. Būtų nušovė arba užkankinę.

Lukniai, 1992 09 24

ENKAVEDISTE, KĄ DARAI?

Balys Juodzevičius,

Jonas Vanagas

Buvo sekmadienis, 1945 metų liepos pirmoji diena. Karas su vokiečiais jau buvo baigtas, bet vyrai, išvengę fronto, buvo neramūs - vieni slapstėsi apie namus, kiti gal kokią savaitę būriavosi Pušies kalne. Ne vienas čia ir nakvodavo, užsimetę kokius kailinius ar rudinę.

Pranas Daubaras ir Jonas Lumpickas, Utenos rajono Šlepečių kaimo vyrai, sekmadienio popietę suėjo pas seniūno pavaduotoją (įgaliotinį) Joną Medinį kortomis palošti. Nė vieno iš jų šaukimas į kariuomenę nelietė, visi turėjo savo šeimas ir savo rūpesčius.

Pranas Daubaras buvo 43 metų vyras, nesveikas, su kuprele. Žemės turėjo nedaug, tai su žmona Veronika ir įsidirbdavo. Septyniolikmetė Ona buvo invalidė ir ūkyje ne kuo galėjo padėti.

Jonas Lumpickas, 41 metų vyras, buvo tikras kaimo proletaras. Žemės keliasdešimt arų gavo tik vedęs Zosę Juodvalkytę. Tai buvo jos pasoga. Jų gryčelė ir tvartelis buvo po vienu stogu. Duoną abu pelnydavosi, tarnaudami ūkininkams. Tik 1940 metais sovietų valdžia iš Antano Daubaro ūkio atrėžė keletą hektarų ir davė Lumpickams. Bet tie hektarai Lumpickų gyvenimo nei pagerino, nei pablogino. Augino vaikelį, laukė antrojo, ir to laukė vargas.

* * *

Saulė jau kryo į vakarus, gal buvo kokia penkta valanda, kai šiaurinėje kaimo pusėje supokšėjo šūviai, sukaleno kulkosvaidžiai, suterškė automatai... Po kokios valandos šaudymas aprimo, tik kai kur dar aidėjo pavieniai šūviai ir automatų papliūpos.

Netrukus į Šlepečių kaimo sodybas įpuolė baudėjai. Juozo Žuklio sodyba buvo arčiausiai susišaudymo vietos. Troba buvo pilna vaikų. Aldona ir Lionginą Lekavičiūtės (kito tėvo) buvo jau paaugusios, o J. Žuklio Algiukas, Danutė, Verutė, Levukas - dar vaikai.

Prišokę prie tėvo, enkavedistai pradėjo jį mušti, reikalaudami parodyti, kur pasislėpė „banditai“. Sumušę, sudaužę Juozą Žuklį įmetė į klojimą ir, uždarę

duris, padegė. Kai kitą dieną žmonės atėjo į gaisravietę, iš žmogaus buvo likę tik kaulai ir viduriai. Žuklio galva buvo įsispraudusi tarp klojimo pamatų akmenų. Matyt, žmogus norėjo išlįsti, bet nebeturėjo jėgų.

Prano Daubaro kieme baudėjai, sako, pamatę numestus kailinius. Tai buvo „įrodytas“, kad sodyboje slapstosi „banditai“. Tėvo namie nebuvo (pas J. Medinį buvo išėjęs), tai Veroniką Daubarienę su dukra išvarė į kiemą ir abi paklupdė. Klojime buvo likę šiaudų. Enkavedistai įtarė, kad gali būti pasislėpusių „banditų“... Suliepsnojo ir Daubaro klojimas.

Suklupdyta kieme šūvio į pakaušį laukė ir Vanagų šeima - tėvas Jonas, motina Karolina ir sūnūs Jonas ir Petras...

* * *

Kai prasidėjo šaudymas, Jono Medinio kaimynams nebe kortos rūpėjo. Norėjo namo eit, bet sugaus kelyje - ir aiškinkis, kur buvai, kur eini. Dar ir pavojinga - nežinai, iš kur kulka caktels. O ir šeimnininkas ramino: „Turit dokumentus, o aš gi įgaliotinis. Paaiškinsiu, kad reiks...“.

Kareiviai J. Medinio trobon įsoko įdūkę. Radę tris vyrus, išvarė į kiemą ir kniūbsčius suguldė ant žemės. Pasakė aiškiai: pajudėsi - kulka į pakaušį! Šešiolikmetę Aldoną Medintę ir atsitiktinai užėjusią Šiožinių kaimo Emiliją Knyvaitę stumdė po trobą, reikalaudami parodyti bunkerį ir „banditus“. Nieko neradę, sumetė abi į virtuvėje buvusią bulvių duobę, grasindami čia pat sušaudysią, jei neparodys bunkerio.

Kai kareiviai išėjo, Aldona ir Emilija išlipo iš duobės. Kažkur aidėjo automatų serijos, bet vyrų kieme nebuvo.

* * *

Adelė Medinienė su mažosiomis mergaitėmis - dvylikmete Elvyra ir ketverių metukų Lione - per šaudymą buvo pas kaimyną Petrą Šeduikį. Šaudymui aprimus, moteris su mergaitėmis skubėjo namo, nes nerimavo dėl namiškių, be to, nežinia, kieno namai degė... Grįžtančias pasitiko kaimynė Marcelė Ardišauskienė. Pasakojo, kad girdėjusi klaukų vyrų riksmą, pagalbos šauksmus, bet kas gi galėjo padėti, kai visi drebėjo dėl savo gyvybės. O ten, prie namų, nušovė vyrus...

Gal už kokio 100 metrų nuo namų, tik pradėjusiame žaliuoti linų lauke, A. Medinienė pamatė trijų vyrų lavonus. Norėjo prieiti arčiau, bet pradėjo klykti mažoji, ir visos verkdamos parėjo namo.

Buvo jau prietema, kai vėl pasirodė enkavedistai. Kažkuo užrišę už kaklų, lavonus sutįsė prie kelio. Atvažiavo dviem arkliais pakinkytu karišku vežimu, sumetė lavonus į vežimą ir išvežė. Žuvusiųjų žmonos manė, kad išvežė į Daugailius. Paguldys miestelio kryžkelėj žmonėms pagąsdinti...

Anksti rytą Veronika Daubarienė ir Adelė Medinienė išskubėjo į Daugailius (Lumpickienė buvo nėščia ir nėjo) ir čia pat, Šlepečiuos, netoli Rapolo Leipaus klojimo, pamatė prie kelio išmestus vyrus...

Kuprelis Pranas Daubaras buvo taip sudaužytas, taip subjaurotas, kad vos buvo galima atpažinti. Šalimais nuskeltu pakaušiu, ištaškytomis smegenimis, išmušta akimi, sulaužyta dešine ranka gulėjo Jonas Medinis. Netoliese sumaitotas, kruvinas tįsojo Jonas Lumpickas. Visi užmušti šautuvų buožėmis, tik pribaugti automatų serijomis. Dėl visa ko, kad neatsigautų... Čia pat gulėjo ir dar keturi vakar enkavedistų nušauti miškiniai.

* * *

Daubarienė su Medinienė alpuliuodamos pasiekė Daugailius. Norėjo savo vyrus palaidot kaip žmones, savo kapinėse. Nemokėdamos rusiškai, kreipėsi pagalbos į vietinius skrebus, bet viršininkas nė į kalbas nesileido. Grįžo moterys sielvarto suspaustomis širdimis, o prie žuvusiųjų susirinkęs visas turgus: Degučių, Daneikių, Palivarko rusės, atsivedusios vaikus, nurenginėjo vyrus, avė batus, spardė, tyčiojos, keikės... Jonui Mediniui ir vienam miškiniui jau buvo spėjusios numauti kelnes. Medinio švarkas buvo kruvinas, tai nors sagas išpjaustė...

Buvo šilta. Praėjo lietus. Lavonus apgulė musės. Žmonės dangstė varnalėšomis, saugojo nuo šunų. Tik trečią dieną atvažiavo karininkas ir liepė lavonus čia pat užkasti. Žmonės prašyt: kaipgi čia, prie kelio laidosim, dar ligos kils? Pagaliau nusileido. Gerai, laidokit, kur norit! Laurynas Pempė ir Juozas bei Laurynas Vanagai iš neobliuotų lentų sukalė Pranui Daubarui, Jonui Lumpickui ir Jonui Mediniui karstus, suvyniojo į paklodes ir miškinius Antaną Blaževičių, Edvardą Dūdėną, Joną Peškaitį ir Antaną Rusakevičių. Užmuštus vyrus pašarvojo Zosės Lumpickienės klojime, o paskui visus septynius palaidojo Šlepečių kaimo kape-liuose. Paskui nuėjo į Žuklio sodybą ir atnešę palaidojo J. Žuklio palaikus. Po keleto dienų (liepos 10 dieną) rugiuose užtiko dar vieną lavoną - tą pačią liepos 1 dieną sužeistą ir be pagalbos mirusį Povilą Leipų (g. 1906 m.).

Antrą naktį po laidotuvių, per baisų lietų, į Medinių trobą vėl įsiplėšė enkavedistai. Aldonai Medinytei liepė greičiau apsirengti ir eiti su jais. „Ir mane, kaip tėtę, netoli varys“, - tepasakė, eidama pro duris. Tris dienas alpuliudama motina aplinkiniuose miesteliuose ieškojo dukters. Dingo kaip vandenyje. Tik trečią dieną iš žmonių išgirdo, kad enkavedistų štabas Paberžės kaime. Skubėjo tenai ir sutiko po tardymų grįžtančias kaimynes Eugeniją Rusakevičiūtę, dantų gydytoją Liudą Žerolienę ir savo dukterį Aldoną. Mušta, gąsdinta, per naktį laikyta po stogo lašais, Aldona gavo pleuritą, ilgai sirgo ir jauna mirė.

Juozas Juodvalkis iš Polekniškio kaimo gal po kokio mėnesio pavieškelėje pjovė rugius ir rado Jono Medinio piniginę su visų trijų užmuštųjų - Daubaro, Lumpicko ir Medinio - dokumentais. „Banditai“ buvo sutvarkyti, popierių neberekėjo, ir švystelėjo juos enkavedistas į rugius.

„Utenis“, 2000 06 13

NUŠOVĖ IR MANO TĖTĖ

Ona Leiputė,

g. 1934 m. Šlepečių k., Daugailių vls., Utenos apskr.

Man tada dar nebuvo nė 11 metų. Buvo sekmadienis. Namie buvom tik su mama. Išgirdom šaudant. Žiūrim, kad nuo Pušies kalno bėga vyrai. Netrukus pamatėm, kad dega Daubaro klaimas, Rūgštelės šiaudų kūgis. Mama sako: einam iš namų, paskui bus vėlu. Namus palikom nerakintus. Mane mama paliko pas Šlepetį. Sulėkė kareivių su automatais. Šlepetys turėjo tris savo vaikus, mane irgi pavadino savo dukra. Mus visus išvarė kieman ir sustatė gale namo, O Šlepetį nusivarė prie „vazaunios“ [ratinės]. Mus tai suklupdo, tai pastato, tai suklupdo, tai pastato. Liepia žegnotis ir melstis. Klausia, kas bėgo, kur bėgo. Ginamės, kad nematėm: kaipgi žiūrėsime, kai aplink kulkos zvimbia?

Kitą dieną Šlepetys liepia nueit kaiman pažiūrėt, kas atsitiko. Truputį už mane jaunesnis Šlepečio Mencys [Mečys] ir aš nuėjom pažiūrėt. Pieninėj sužinojom, kad nušauta daug vyrų, kad jie guli sumesti kaime. Kitą dieną išleido mus pažiūrėt, kaip laidos. Rodos, ir dabar matau: Onytė [Daubaraitė] ir Onytės mama sėdi prie karstų. Kiti į marškas susukti. Žmonės verkia, apsi-ašarojus senutė Lumpickienė glosto karstą. Parėjom namo. Kur buvo mama, aš nežinojau. Tėvelis Povilas Leipus irgi buvo Pušies kalne, bet jam pavyko pabėgti. Į mišką jis irgi buvo išėjęs, nes prieš karą buvo šaulys, o vokiečių laikais Rimšėj dirbo policininku. Pasienio policijoje buvo tarnavęs ir jo brolis Antanas Leipus. Dėl tėtės ir dėdės „nusikaltimų“ ir nebegalėjom būt namie. Po susišaudymo Šlepečių kaime tėtė slapstėsi Minčios miške. Liepos 10-tą išlindo tėtė iš rugių ir užėjo pas Šlepetį. Sako, nebegačiu. Gal jūs ir bijot, tik duokit vagyt. O kojos tėtės kruvinos, batų nutrintos. Šlepetienė davė batus, tėtė persiavė, apžiūrėjo ūkį. Turėjo jie su Rūgštele ir Baibių kaimo broliais Albinu bei Albertu Kazickais išsikasę bunkerį. Nuėjo pažiūrėt bunkerio. O ten gulėjo sužeistas Kazimieras(?) Sakalauskas iš Vajasiškio. Jį prižiūrėjo ir maitino Rūgštelienė ir jos augintinė ruselė, dabar gyvenanti Šikšnių kaime. Oi kiek jos prisikentėjo nuo Degučių skrebų! Pėsčias nuvarys į Degučius, pastumdys, padaužys, reikalaudami išduot Antaną Rūgštele, per naktį pralaikys rūsy, o rytą paleidžia. Praeis pora dienų, ir vėl varo...

Pasikalbėjęs su kovos draugais, tėtė išėjo suirzęs: vyrai pasijuokė, kad bėgdamas buvo numetęs šautuvą... Rūgštelė su Kazicku ėjo pro Kijelio sodą, kai išgirdo šaudymą. Sako, dabar tai jau Povilą nušovė. Taip ir buvo. Užlipęs ant kaino, tėtė pamatė, kad Prano Šileikio kiemas pilnas skrebių ir kariuomenės. Apsisukęs leidosi bėgti. Praną Šileikį kareiviai paklausė, ar tai ne „banditas“. Šileikis sakė, kad senis eina arklių perkelt, bet, pamatę bėgant, šoko vytis. Antano Juodvalkio palangėj buvo raistas. Ten tėtė ir nušovė: pusė galvos automatu nuskelta, visas šonas išdraskytas, kojos nuaautos. Iš raisto buvo išlįstas ir paliktas rugiuos.

Juodvalkiai matė, kaip nušovė tėtė. Reikėjo pranešt broliui Juozapui, o tas gyveno už poros kilometrų - Kloviškių kaime. Arčiau gyveno sesuo Teklė Vaivadienė. Sužinojęs apie svainio mirtį, Pranas Vaivada pasikinkė arkį, mažąją mergiotę suvyniojo skaron, įsodino vežiman ir važiuoja. Jei sutiks skrebus, sakys, kad važiuoja pas daktarą - apsirgo mergiotė. Nors buvau jau 11-os metų, bet dar buvau vaikas. Žaidžiu palangėj. Žiūriu - atvažiuoja dėdė su dukrele. Tik išgirdau, kad kambary baisus rikšmas. Įeinu vidun. Pripuola senelė: „Vaikai, jau nebeturi tėvelio! Nušovė tavo tėvelį“. Dėdė surizikavo: nieko nesakęs, sėdo ant dviračio ir nulėkė į Daugailius, skrebijon, paklaust, ar galima laidot. O tie: „Laidokit, mums jo nebereikia!“ Dėdė padarė karštą, patys išsikasėm duobę, nuvežėm į kapines ir palaidojom. Mama gal tik po dviejų savaitių atsirado. Ji slapstėsi kur už Paberžės ir apie tėtės mirtį tik iš manęs išgirdo.

Utena, 1998 11

ČEKISTŲ NAGUOSE

Elvyra Medinytė - Kašalynienė,

g. 7 932 m. Šlepečių k., Daugailių vls.

Daugailiuos, pas Juodvalkienę, buvo enkavedistų štabas. Po šitų žudynių atvažiojo iš ten koks viršininkas. Mus rado prie nušautųjų. Pradėjom verkt, prašyt, kad leistų palaidot. Kalbino ir prašė ir su mumis buvę seniokai. Iškart prašymų neklausė. Liepė užkąst vietoj - ant kelio, kur numesti. Seniokas Leipus neatstoja: kaipgi mes čia užkąsim, kad kelias akmenimis grįstas, septyni žmonės laidot, kasgi duobes iškas, kai toks molis... Čiagi namas prie namo - vaikai ir laukan bijos išeit. Prašėm, kad leistų kapinėse palaidot. Matyt, nusibodo mūsų prašymai, tai tik mostelėjo ranka: „Dėkit kur norit, tik kad čia nebūtų nė vieno!“ Tada Marozas ir Laurynas Pimpė iš neobliuotų lentų trims civiliams sukalė karstus, o partizanus suvyniojo į paklodes. Palaidojom liepos 3 dieną. Karstus su mūsų kaimo vyrais padėjo apačion, o partizanus suguldė ant karstų, tik Žuklį palaidojo prie žmonos.

Apėjom dar gyvulius, ir sutemo. Tik sugulėm - beldimas į duris, baisus daužymas. Buvom mama, jos sesuo iš Bajoriškių atėjus ir aš su vyreniąja seseria. Atidarėm duris. Mes su Aldona dar gulim. Priėjo koks žmogus ir rodo: „Čia Aldona, čia Elvyra. Aldona, kelkis, renkis.“ Sesuo atsikėlė. Tamsu. O lyja, o lyja! Apsivilko Aldona milelio palteliu, ir išsivedė. Mama dar norėjo valgyt įdėt, bet sesuo neėmė: sako, tėtė netoli varė, gal ir mane netoli varys... Suėmė Aldoną nuvarė į Paberžę ir pernakt pralaidė po lašais. Paskui dar šlapią tris dienas klaime pralaidė. Po to suėmimo sesuo susirgo pleuritu ir jauna mirė.

Aš partizanams pradėjau padėt nuo 1948 metų. Pažinau Rusakevičių, Lukošišūną, Dudėną, Miškinį, Trinkuškių kaimo Juodvalkį, Dumbravą (jis buvo kaimynas). Mūsų namai buvo prie miško, tai užeidavo jie stovyklaudami tai pavalgyt, tai paprašyt, kad išskalbtume rūbus. Nusiųsdavo ir į Daugailius pasidairyt, ar nesiruošia kur kariuomenė ar skrebai.

1949 metų kovo mėnesį trėmė Rusakevičių šeimą. Norėjo išvežt ir mano dėdienę - žuvusio partizanų būrio vado Mečio Medinio žmoną... Ją saugojo toks žvairas skrebas Liguckas. Ruošdamasi kelionėn, ji įėjo į kamara, iššoko pro langą ir pabėgo. Buvo kovo 25 diena. Sniego jau beveik nebebuvo. Naktį, trečią valandą, išvarė mane pastotėn. Padavė užplombuotą laišką, pakinkė arklį ir išleido pas Daugailių skrebyno viršininką Baranovą. Buvo baisi bekelė. Važio pavažos tik cypia, griežia. Pakeliui Bilinsko, Žadavainių Lumbės namai apsupti, tai tik: „Stoj, kto jiedit? Stoj, kto jiedit?“ [Stok, kas važiuoja?] Sulaiko, apšviečia prožektoriais, išklausinėja. Parodau laišką ir vėl važiuoju. Nuvežiau tą laišką, davė atgal kitą

vežt. Grįždama radau, kad veža Rusakevičių šeimą. Atsisveikinom ant kiemo. Jų Vytautas tada Vilniuj geležinkelininku dirbo. Parvažiavęs rado tėvus išvežtus ir išėjo miškan. Jo motina žinojo, kad aš sueinu su Vytautu, tai atrašė man laišką ir prašė kalbint Vytautą, kad geriau jau į Sibirą važiuotų. Po kiek laiko parašiau Rusakevičienei laišką, kad kalbinau, bet Vytautas nesutinka. Man reikėjo išsiimti pasą, tai nuvažiavau į Zarasus metrikų. Zarasuos ir tą laišką įmečiau. Sakau, toliau - geriau. Po kiek laiko mane suima. Tardo tas Daugailių Baranovas, klausinėja apie Vytautą Rusakevičių. Aš ginuos, kad jo nesutinku, kad jis Vilniuj gyvena. Tris paras mane kankino, o aš: nežinau ir nežinau. Trečią dieną pakiša mano Rusakevičienei rašytą laišką. Dabar aš kalbą kitaip apverčiu: sakau, kai buvo iš Vilniaus parvažiavęs, buvom susitikę šokiuos. Motina, sakau, prašė prikalbint, kad važiuotų į Sibirą. Per šokius aš jam ir pasakiau, kad motina prašė, kad tik miškan neitum, kad geriau jau Sibiran važiuotum. O kur jis - Sibiran ar Vilniun - išvažiavo, sakau, aš nežinau. Gal ir patikėjo ta mano pasaka, tik mėgino užverbuot. Girdi, jei ką pamatysi ar išgirsi, pranešk mums. Pirty po kibiru pakišk laiškėlį. Reikalauja pasirašyt, bet aš nesutinku. Sakau, jei pamatysiu, tai pati ateisiu ir pasakysiu. O pirty, sakau, kas nori, tas landžioja. Pirtis prie miško, gali ir Degučių skrebai, ir banditai užeit.

Kai paleido, aš ir išroviau iš namų: atvažiavo sesers Aldonos vyras ir išsivežė į Sungardus, prie Švedriškės. Po kelių dienų atvažiavo švogerio sesuo ir pasiūlė važiuot į Vilnių. Sako, gal kur darbą gausi. Prabuvau Vilniuj beveik metus, bet 1950 metais suėmė Leipų Vincą iš Šlepečių. Tai jį paima, tai paleidžia. Jį, matyt, užverbavo. Vieną naktį čekistai suvaidino susišaudymą, o rytą žiūriu - lyg sužeistas šlubuodamas eina tas Leipus. Keista: rodos, jeigu jau naktį išbėgai, tai ko tu dar dieną eini namo? Kiek laiko jis dar pabuvo namie, ir 1950 metų pabaigoj ar 1951 metų pradžioj jį vėl paėmė. Supratau, kad dabar jau bus blogai. Taip ir buvo. Suėmė ir mane, statė su juo akistaton. Jis tvirtino, kad tarp partizanų ne kartą matė ir mane. Jo žodžius patvirtino buvus mano draugė Šeduikytė. Ji išteikėjo už milicininko ir išvažiavo į Vilnių. Ir ta tvirtino, kad aš susitikinėjau su partizanais, pasakė net mano slapyvardį - *Eglutė*. Iš Šlepečių išvažiavo tokia Biliūnienė. Ji mėgo vilioti vyrus. Kažkas išpaišė jos karikatūras ir pakabino prie pieninės. Jai susidėjo, kad tai partizanų (Rusakevičiaus, Juodvalkiu ar mūsų dėdės Mečio Medinio) darbas. „Visi bus iškelti iš bunkerų, visi bus iškelti!“ - grasino Biliūnienė. Biliūno brolis buvo Salake skrebas, tai, kai dėdienė Medinienė pabėgo iš namų, visą jų turtą išsivežė. Buvo dar žiema, sniegas. Sakau, ko gi čia karvė taip bliuana. Pasirodo, Biliūnai Mečio Medinio karvę išsiveda. Pabūgę partizanų, pabėgo Antalieptėn, ten ir namus pasistatė. Kai buvo atvesta akistaton, tai jau buvo iš Antalieptės atvažiavęs. Ji tvirtino, kad buvo pas mus skieto pasiskolint ir aš sakius, kad pas mus užaina partizanų. Kalbėjo nesąmones, bet jos parašas buvo jau trečias. Teismui trijų parašų užteko. Sudaužytą, jau be sąmonės iš Dusetų vasario mėnesį arkliu pervežė į Uteną. Ten jau nebemušė.

O suėmė mane Grybėnuos, pas seserį. Atėjo toks pažįstamas skrebas Jonas ir Popovas. Jonas anksčiau buvo pas Leipų tarnavęs. Pažiūrėjo. „Ta pati,“ - sako. Jono tėviškė buvo už Salako, tai dar buvo pas senokus tėvus užsukęs. Nuvežė į Dūkštą. Ten pernakt dūkeno, kankino. Iš Dūkšto arkliu pervežė į Dusetas (1951 metais Dusetos buvo mūsų rajono centras). Čia mane tris paras kamavo, kol praradau sąmonę. Atsibudau ryte ant geležinės dėžės skrebyne. Paklota milinė. Iškviestas daktaras. Tardytojas Popovas keliskart klausė daktarą, ar galima vežti. Kai tas leido, išvežė, kol dar gyva, į Uteną. Skubėjo dar gyvą nuvežti. Vežė du skrebukai. Sustojo Daugailiuos, užėjo į bufetėlį užvalgyti. Įsivedė ir mane, klausė, gal noriu valgyti ir aš. Atsisakiau. Abu skrebukai buvo iš seniau pažįstami. Vienas buvo Agiejus iš Jūrališio (gyvas jis, ar miręs - nežinau). Į Uteną atvežė jau sutemus. Įstūmė rūsin. Tamsu. Stoviu ir verkiu viena. Paskui apsigrabaliojau ir užčiuopiau rūbus. Persigandau: sakau, gal čia koks žmogus numiręs. Taip ir pradrebėjau patamsy visą naktį. Tik rytą, kai prašvito, pamačiau, kad numestos kokios lentos ir juoda milinė. Rytą įvedė į kabinetą, dar ko klausinėjo, surašinėjo, bet jau nebemušė. Du skrebai nuvedė į kalėjimą. Prieš vesdami į kamerą, išpjaustė sagas, išpynė kasas, kad segtukų neliktų. Kai įvedė mane į kamerą, sužiūra visos moterys. Visas moteris Utenos kalėjime kirpo plikai, o aš įėjau su ilgom kasom. Kad plaukų nenukirpo - esu šnipė! Kiek paklausinėjo, kas aš, iš kur ir paliko. Mergiotės ir moterys su manim nekalba, šnibždas tarpusavy, o aš viena. Tik kai po manęs atėjo dar kelios su plaukais, apsiramino.

Netrukus iš Zarasų atvežė baisiausiai sumuštą Jono Dudėno ir Vytauto Miškinio - *Viesulo* tetą Miškinienę iš Trinkuškių kaimo. Ji mat buvo partizanų rėmėja. Kai ją atvežė, man net akys nušvito. Sakau, nors vieną turėsiu pažįstamą. Ji buvo mano mamos metų, bet Zarasuos taip primušta, taip pridaužyta, kad šukuojant prašė tik galvos neliesti. Kai mane vežė į Lukiškes, palikau ją dar Utenoj. Mane turėjo vežti į Magadaną, į Tolimuosius Rytus. Pirmiausia nuvežė į Vaniną, prie Ochotsko jūros. Magadano lageriai buvo perpildyti, tai mūsų moterų nebeprimė, peržiem pralaikė „peresilkoj“, o pavasarį nuvežė Primorėn, prie Vladivostoko. Ten po sovchozus tampė. Palaikys tris mėnesius - ir veža kitur. Sako, be paskyrimo ilgiau laikyti negalėjo. Vasarą pralaido sovchoze, o žiemai veža į uostą, į Nachodką. Šiaurės Korėjoj tuo metu vyko karas, tai bijojo, kad nepabėgtume. Mūsų formuliarus persiuntė į Maskvą ir pakeitė paskyrimo vietą į Kazachstaną. Nuvežė į Kingrą. Nueinu į valgyklą, žiūriu - Miškinienė „bliūdelius“ surinkinėja. Ji jau invalidumą turėjo. Oi kaip apsidžiaugiau. Ji man buvo kaip mama. Į darbą jos nebevarė, tai ji man kartais duonos pusę normos atiduodavo, o pati gal košės kokį šaukštą dubenėly rasdavo... Ją, kaip invalidę, aktravo ir paleido anksčiau. Kai grįžau, ji jau buvo namuos.

1998 10 19

KUBILIŲ ĮVYKIAI

Antanas Vaškelis, Prano,

g. 1908 m., gyv. Kubilių k., Daugailių vls.

Esu gimęs Rygoj. Ar 1914 metais grįžom į Tauragnus, ir kilo karas. Tėtę paėmė į frontą, ir 1915 m. vasarą prie Vilniaus žuvo. Rusai dar buvo nepasi-traukę, tai atnešė tėtės pasą ir apdovanojimą - šv. Jurgio kryžių. Užaugom trys vaikai - aš [Antanas], sesuo Stefanija ir brolis Vincas.

Buvau pavasarininkas, šaulys. Draugavau su Antanu Musteikiu, Alfonsu Jurgelevičium, Alfonsu Dauniu, Kaziu Karniausku... Sugrįžę rusai gal būtų su-tvarkę, bet per karą sudegino mūsų namus, ir aš persikėliau į uošviją - į Kubilių kaimą. Brolis buvo policininkas, jautė, kad bus blogai, ir su kitais pasitraukė į Vakarus. Sesuo Stefanija ištekojo už Mačiulevičiaus ir apsigyveno Aviniškio kaime, prie Kuktiškių.

Mano uošvė buvo likus viena. Žemės buvo nedaug - tik 3,4 hektaro, tai siuvau ir taisiau batus. Kubiliuos komunistų kaip ir nebuvo. Kai užėjo rusai, dau-gumas jaunesnių vyrų pradėjo slapstyti, kariuomenėn nėjo. Beveik visi žuvo.

Kubilių kaimo žmonės kaip galėdami rėmė partizanus. Labai partizanams padėjo prie Povilėlio ežeriuko gyvenusi ryšininkė Danguolė Nariūnaitė. Jos brolis, plechavičiukas, žuvo už Vilniaus susirėmime su lenkais. Danguolė buvo pasimokiusi ir graži mergiotė, labai atsidavusi Lietuvai, patriotė. Pajutusi, kad saugumas jau žino apie jos veiklą, išvažiavo į Vilnių, ištekojo ir iš čekistų nagų išsisuko. Tik nebeilgai gyveno - gal širdį pagadino, kai tokį pavojingą darbą dirbo. Jos vyras paskui, rodos, Zarasų mokyklos direktorium dirbo.

Partizanam padėjo Aksamitas, Sireika. Rinkau partizanams maistą ir aš. Dėl to maisto rinkimo kai kurie labai pykdavo, skųsdavo saugumui. Sklido kalbos, kad Jurgis Jackūnas išdavęs slėptuvę Juknėnų Kilbausko sodyboj [1946 03 13 trys partizanai žuvo, du pabėgo]. Gal bausdami partizanai paėmė iš jo kiaulę. Po kiek laiko mane ir Klemenšą Stundžią kokie valdininkai pašaukė į jų namus. Ra-dom Jackūną ir jo žmoną nušautus - vienas gulėjo kluone, kitas kambary. Sune-šėm svirnan ir paguldėm abu, paskui palaidojom. Prieš metus mirė ir jų sūnus.

Manim partizanai pasitikėjo, užeidavo pasikalbėt, paprašydavo batus pasiūt. Kartais turėdavau daug darbo, tai siūdavau ir naktį, o partizanai pra-sėdėdavo lig ryto. Jie suprato, kad man baisu, bet, sako, mums šilumoj geriau

pasėdėt. Odos batams reikėdavo pačiam pasiieškot. Pinigų kartais duodavo, bet dažnai ir neturėdavo. Meidus, rodos, davė pinigų odai. Ateina Meidutė, ji dabar Utenoj gyvena. Ateina ir sako: užmušė broliuką. Sako, dėde, ar mums duosi dabar batus? Sakau, vaikeliau, kaip aš jums neduosiu. Atidaviau ir kapeikos nepaėmiau. Siuvau batus ir Narvydžių Juodėnui. Irgi nieko neėmiau.

Iš Kubilių tik Jonas Kurmis [g.1915 m.] buvo išėjęs skrebaut. Kurmių sodyba buvo kiek už kaimo. Gyveno vidutiniškai - nebuvo nei biedni, nei bagoti. Brolis Petras buvo vedęs ir į skrebus nėjo. Jonas po kiek laiko skrebystę metė ir įstojo į partizanų būrį.

Tą naktį siuvau partizanams batus. Pas mane buvo toks Juozukas Biržininkas [Biržinis] - mokės siūt. Mes su tuo Juozuku jau buvom atsigulę. Pabarškino į langą Tilvytytė. Sako, Antanai, tavo šaukia vyriokai. Nueinu pas Petrą Tilvytį. Prie stalo sėdi partizanas Albertas Norkūnas, o šalia žemėj guli koks žmogus. Pagalvojau, kad girtas.

Matai, Antanai, kas pas mus atsitiko, sako Albertas. Matau, sakau: gal girtas. Ne, sako, ne girtas. Jis nebeatsikels - nušoviau. Sako, kad aš jo nenušovęs, jis būtų mane nušovęs. Jie abu buvo atėję pas Tilvyčiotės, pas panas. Kurmiokas kažko supyko ir norėjo prie panų šaut į Norkūną, o tas už ginklo ir prie durų. Nuo durų šovė ir Joną Kurmį paklojo. Mane pašaukė kaip liudininką, kad galėtų paaiškinti būrio vadui, kaip čia atsitiko.

Norkūnas liepė Tilvytytei patikrinti Kurmio kišenes. Ta iškratė kišenes ir rastus daiktus padėjo ant stalo. O aš ir Albertas Norkūnas sėdim prie stalo ir žiūrim. Mums išėjus, Tilvytytė pranešė broliui Petrui Kurmiui. Šis brolį išsivežė ir tą pačią naktį palaidojo Kubilių kaimo kapinių kampe, prie „zamato“ [mūro tvoros].

Apie Joną Kurmį ėjo ne kokios kalbos: įtarinėjo, kad jis saugumo atsiųstas. Buvo nedrausmingas, plėšikavo. Būrio vadas Antanas Mintautiškis buvo žmogus doras, draudė savivaliaut, tai Kurmis pritykojo ir jo paties kieme, einant į bunkerį, [1947 06 27] vadą nušovė.

Klemas Tilvytis irgi buvo mano mokinys - mokiau siūt. Jis, būdavo, eina į Daugailius su smuikeliu grot. Nueinu kartą pas juos pirtin, o Klemensas ir sako: man partizanai draudžia Daugailiuos grot. Jis buvo legalizavęsis partizanas, tai gal tie bijojo, kad gali būt priverstas teikt saugumui žinias. Aš jam ir sakau: kad draudžia, tai ir neik. O jis tų draudimų neėmė į galvą - kaip ėjo, taip ir ėjo. Tai jį mat prie Meidaus su smuikeliu ir [1948 03 14] nušovė, net vidun neįėjus. Kai jį pašarvojo namuos, tai Teklė Tilvytytė verkdamą rėkė: „Nu nebus jiems

dovanota! Nebus dovanota!" Ir nedovanojo: pakvietė partizanus į vakarienę, o čekistus į pasalą. Kazys Kučinskas žuvo prie pat Tilvyčių namo gonko, o Albertą Norkūną kulka pakirto prie obels. Tik Klemensui Meidui pavyko pabėgti.

Teklė Tilvytė suprato, kad dabar gerai nepasibaigs ir, nieko nelaukus, išėjo į pamotės tėviškę, kažkur už Minčios. Matyt, apsiklausę kitą naktį partizanai irgi nuėjo į tą sodybą ir pabarškino į duris. Teklė suspėjo užlipti ant pirkios. Partizanai paklausė, ar nėra čia Tilvyčiotės. Šeimininkė išsigynė, kad nėra, kad nieko nebuvo, ir partizanai išėjo. Tada Teklė grįžo namo, pasiėmė karvę ir išsivedė į Uteną. Bet Spitrėnų girelėj partizanai ją pasigavo ir [1948 03 17] nušovė. Ir ją parsivežė namo, pašarvojo ir palaidojo Kubilių kapinėse. Kitų šeimos narių nekludė.

Naktį [1946 06 29-30] miegu sau namie. Staiga kieme baisus šaudymas. Sugulėm visi ant žemės. Vėl tylu, o į vidų niekas nesiplėšia. Tik auštant pradėjo daužyti duris. Atidariau. Suėjo skrebai. Va, sako, tavo draugus nušovėm. Aš, sakau, jokių draugų neturėjau. Dar visaip pasityčioję, liepė duot valgyt. Pavalgę liepė kinkyt arklį ir vežt nušautus „draugus“ į Daugailius. Pasirodo, Albinas Sviklius su Baliu Kunčium ėjo pas panas, o netoli mūsų, sugulę griovy, tykojo skrebai ir paklojo abu. Atvažiavo prie žuvusių ir Petras Tilvytis, bet abu partizanus sukrovė į mano vežimą, o Tilvytį paleido. Nuvežiau vyrus prie Daugailių paminklo ir stoviu sankryžoj. Liepė iškelt. Sakau, vienas negaliu. Ėjo pro šalį iš pieninės koks vyriokas, tai liepė, kad padėtų iškelt. Manęs nebelaikė - leido važiuot namo.

SUSIŠAUDYMAS

Valerija Pladaitė - Petkevičienė, Silvestro,
g. 1928 m., gyv. Narvydžių k., Daugailių vls.

Gyvenom šeimoje keturiose-tėtė Silvestras Pladas, mama Natalija (abu gimę 1904 m.), aš (Valerija) ir brolis Jonas (g. 1930 m.). Žemės turėjom tik tris hektarus, tai ieškojom kokių darbų pas ūkininkus. Tėtė kartais gaudavo darbo Žulio pieninėj, o mes tai pas Šlepetį, tai pas Čečergį, tai pas kitus ūkininkus. Ėjau jau ketvirtan skyriun, kai Rūgštelis paprašė padėt bulvių kast. Kasėm su mama pusantros savaitės. Už darbą gavom du vežimus bulvių. Užteko visai žiemai. Taip ir vertėmės. Toliau mokytiis leido tik broliui, nors mokslas abiems sekė. Grįžęs iš Daugailių, brolis garsiai mokydavos pamokas, o aš, gulėdama ant pečiaus, viską išmokdavau klausydama. Brolis mokėsi Utenos gimnazijoj ar antrus metus, kai mūsų namuose buvo užklupti partizanai, ir iš mokyklos buvo išmestas.

Daug apylinkės vyrų išėjo partizanaut. Mes buvom mažžemiai, tai valdžia prie mūsų ne taip kibo. Gal dėl to partizanai pas mus įsirengė slėptuvę, o mane būrio vadas Antanas Markevičius - *Barzda* pradėjo kalbinti padėt partizanams. Aš užklausaui, kaip jiems galėčiau padėti. Paaiškino, kad gal reikės kur nueiti, ką pranešt ar nunešt. Sutikau: vyrai savi, kaipgi nepadėsi. Markevičius dar juokais pasakė, kad algos neturės iš ko mokėt.

Man užduočių daugiausia duodavo Kubilių kaimo Albertas ir Bronius Norkūnai. Jie dažniausiai duodavo laiškelius, laikraštėlius nunešt Antanui Markevičiui - *Barzdai*. Kartais partizanai ateidavo patys, kartais nunešdavau aš. Nešdavau į Markevičiųų sodybą. Po Balio Markevičiaus pirtimi buvo bunkeris. Ten jie slapstydavos daugiausia žiemą. Nueidavau ir pas Paškonienę. Pas ją palikdavau partizanų laiškelius arba rasdavau paliktus ir nešdavau į Kubilius Norkūnams. Kartais eidavau ir pas Kubilių Anuprą Mikalauską. Juo partizanai pasitikėjo ir užėit nebijojo.

Narvydžiuose bunkeriai buvo pas mus ir pas Šavalinską. Pas mus bunkerį išsikasė klojime. Kasė naktimis. Žemės nešėm naščiais miškan. Įlįst į bunkerį sienoje iš tų pačių rąstų padarė dureles. Jas atidarius, buvo galima laipteliais nusileisti

„Pinokio“ būrio vadas Vytautas Markevičius.

į bunkerį. Klojimas buvo sujungtas su tvartu, netoli buvo tualetas. Ventilacijos geros nebuvo, tik kelios prabadytos skylutės. Bunkerio lubos buvo užpiltos žeme, bet nestorai, tik viršų šieno užmesta. Sulįsdavo bunkerin ir šeši, ir septyni. Gultų nebuvo. Gulėjo ant paklotų šiaudų ar šieno. Kampe į žemę buvo įleistas kuparas. Ten laikė šautuvus, granatas, šovinius. Turėjo iš lentos padarytą suolelį kortom lošt. Pasišviesdavo žibaline lempa. Jeigu nebūdavo pavojaus, būdavo gryčioj. Jei pavojus - lįsdavo bunkerin.

Kartą gryčioj, virtuvėlėj, Baliukas Markevičius tašė šautuvui ar automatui buožę. Antanas kambary skambino gitara, o Antanas Skurkis miegojo ant lovos. Mes dirbom savo darbus: tėtė kažką lauke dirbo, mama viduj ruošės. Buvo žiema, sausio mėnuo, bet sniego dar buvo nedaug. Antanas [Markevičius] žvilgt pro langą ir rikteli: „Rusčiai ateina!“ Nuo Plipų ėjo aštuoni kareiviai. Iš tos pusės niekad neidavo. Ateidavo tik Narvydžių vieškeliu, tad į tą pusę daugiau ir dairydavomės. Laimė, kad kareiviai ėjo taku pro gonką. Mūsų namas buvo pertvertas. Vienoj pusėj gyvenom, o kitas galas dar buvo neįrengtas. Ten stovėjo kopėčios užlipt ant gryčios. Balys Markevičius įbėgo šiton pirkaitėn, stovi prie lango ir susijaudinęs negali jo išmušt. Prišoko Antanas Markevičius, išstūmė langą laukan. Kareiviai ir nepamatė, kaip Balys su Antanu nubėgo pakalnėn Pladienės sodybos pusėn. Markevičiaus tašytą buožę mama įmetė pečiun, o tėtė atsitūpė ir tašo pagalio gabalą. Kareiviai suėjo gryčion ir prašo pavežėt į Daugailius. Skrebas klausia, ką tas senis tašo, o mama: „Ai, jis vis dirba, tašo, mat jam su protu truputį negerai.“ Nuėjo pirkaitėn, klausia, kodėl išdaužtas langas. Mama sako, kad ėmė miltus, užkliudė kopėčias ir virsdamos išmušė langą. Klausia, kieno ten pėdos. Mama aiškina, kad buvo kaimyno vaikai atėję.

O Markevičius Antanas paskui pasakojo, kad bėgdami pamatė Joną Juodėną iš tvarto mėšlą vežant. Iš tolo, sako, pradėjom rankom mot, kad greičiau mestų darbą. Pribėgę prie Juodėno, sėdom į vežimą ir išlėkėm. Kareiviai paprašė arklio. Mama paaiškino, kad kumeliokas dar jaunas, nebuvo kinkytas. Tie pažiūrėjo, paglostė ir kinkyt nebeprašė. Toliau buvo senas arklys, bet jo nepamatė. Taip viskas baigėsi laimingai.

Markevičius Balys legalizuotis nenorėjo. Sakė, sovietų valdžiai aš nesilenksiu. Stasys, Vytautas legalizavos ir liko gyvi, o Balys žuvo [1949 03 02] mūsų sodyboje.

Mes buvom neturtingi, negalėjom daug vyrų išmaitint. Antano Markevičiaus sesuo Veronika nieko nepadėjo, o Konstancija, ištekėjus už Garnių kaimo Guobužo, atnešdavo lašinių, taukų, duodavo grūdų duonai išsikept. Antano Skurkio namai buvo išdraskyti. Buvo dvi seserys ir šlubas švogrius, bet visus išvežė į Sibi-

ra. Ruskiai ir skrebai Skurkių labai nekenė, nes jie 1941 metais bėgančius rusus apšaudė. Antaną Skurkį kartais aplankydavo jo brolis (irgi partizanas) Juozas, bet pabūdavo tik vieną kitą dieną. Mūsiškiai partizanai buvo neišrankūs, valgydavo bet ką. Turėjom bulvių, kartais paskersdavom koki paršą, papjaudavom telioką. Neįrengtam namo gale stovėjo dvi lovos, ten jie ir miegodavo, bet žiemą būdavo šalta, tai sulipdavo ant pečiaus net keturiese.

Sužinojom, kad ateis būrio vadas Mintautiškis. Apsišlavėm, apsitvarkėm. Mačiau jį gal tris kartus. Vyras jau buvo subrendęs, ne koks piemuo. Susirinkusių partizanų jis paklausė, ko kam reikia, viską susirašė į popieriaus lapą. Mama iškepė lašinių, kiaušinienes, tėtė parūpino degtinės. Lauke smarkiai šalo, o Mintautiškio batai buvo plonučiai. Tėtė jis ir sako: „Neužpyk, Silvestrai, lipu ant krosnies pas tavo žmoną: labai kojos užšalo.“ Batų nenusiavęs, užlipo ant pečiaus ir kiek pašilo. Paryčiui ir išėjo. Vienas atėjo, vienas išėjo. Buvo dar atėjęs ir vasarą, bet po kiek laiko užgirdom, kad nušovė.

Artimiausi kaimynai buvo Jonas Juodėnas, Pranas Čiutelė, Antanas Bedažius. Kad pas mus užaina partizanai, aišku, jie matydavo, bet kad juos laikom gal nežinojo. Atsimenu, mums ruošiantis apie namus, važiavo pro šalį Juodėnas. Važiavo pasikinkęs iš valdžios gautą kumelį. Sustojęs užėjo pas mus. Išėjęs kieman, priėjo prie jo Antanas Markevičius, pasisveikino ir sako: „Visa tau valdžia duoda, visa duoda, o jaučio ar dar neduoda? Būtų minkštų dešrų.“ Nieko nesakė Juodėnas, tik nusijuokė.

Be vietinių partizanų, pas mus užeidavo Kubilių kaimo Tumėnai, Stundžiai. Užeidavo ir du vokiečiai. Pradžioj jie lietuviškai kalbėt nemokėjo, paskui pramoko ir jau pasakydavo, koku reikalu atėjo. Abu jie slapstės Čiutelės raistuos ir žuvo kartu su Kubilių vyrais [1946 09 14].

Ankstų 1949 metų kovo 4 dienos rytą, apie 4 ar 5 valandą, į trobą suėjo tie trys mūsų partizanai. Tėtė išėjo laukan saugot. Nepraėjo gal nė pusvalandis, kai pamatė iš sniego kylančius kareivius baltais chalatais. Sako, buvo apsupti dar du vienkiemiai - Kaušylos ir Paškauskienės. Kareiviai, matyt, tiksliai nežinojo, į kurį vienkiemį partizanai nuėjo.

Tėtė, bėgdamas nuo tvarto, riktelėjo: „Vyrai, ruskiai!“ Prie mūsų namų buvo karklais apaugus bala. Ten ir buvo sugulę kareiviai. Kitoj pusėj namo buvo akmenimis apdėtas tvartas. Vyrai tarėsi, kas daryt. Rusai jau šaudė į sieną. Mes sulin-dom už pečiaus. „Vyrai, visi neišbėgsim, - sako Antanas Skurkis. - Jūs bėkit, o aš pridengsiu.“ Antanas atsigulė prie namo ir gonkelio pamatų ir automato serijomis dengė bėgančius Antaną ir Balį Markevičius. Antanas nubėgo gal koki puskilometrį - iki Bertašiaus tvarto. Tvarte stovėjo kumelė su kumeliuku. Antanas Markevi-

čius užšoko ant kumelės ir be kamanų išėjo iš tvarto. Gal būtų ir pabėgęs, bet, pajojus kokių 50 metrų, kumelė apsisuko ir pasileido atgal, pas kumeliuką. Rusai jau buvo nušovę Skurkį ir Balį Markevičių. Skurkis juos gerokai sulaukė. Matyt, pristigęs šovinių, metė granatas ir atsistojęs bėgo. Nušovė gal 20 metrų nuo namo. Baliukas Markevičius, matyt, buvo sužeistas bėgant į pakalnę: sniege liko kraujo lašų žymės. Gal mėgino įlįsti į Pladienės tvartą. Ten jį surado ir pribagė. Nuvarė mus prie nušauto Antano Markevičiaus. Ant jo buvo užvirtus nušauta kumelė. Per nosį jamėjo kraujo putos, tai kareivis išsitraukė pistoletą ir nušovė. Man pasidarė bloga ir suklupau.

Rusčiai buvo peršauti trys: vienas per žandus, kitas per vidurius (jis labai rėkė, voliojos, tai jį tuoj išvežė), o trečiam buvo sužeistos kojos. Sužeistuosius perrišo, sutvarstė patys. Dar trys rusčiai gulėjo negyvi. Juos paslėpė: pridengė berželių šakom. Tėtei liepė kinkyt į roges arklių, sukrovė sužeistuosius. Tėtę pririšo prie arklio ir pajudėjo į Daugailius. Mamą sergančią pridaužė ir paliko lovoj, o brolis tuo metu buvo Utenos gimnazijoje. Iš Mečio Gruodžio paėmė pastotį ir po dviejų valandų į Daugailius išvežė ir mane. Manęs su tėte nesuleido, tardė irgi atskirai. Dar namuose man buvo prakirsta galva, tai buvau kruvina. Tik po kiek laiko užklausė apie bunkerį. Buvom su tėte susitarę, jei suras, sakyti, kad ta slėptuvė nuo vokiečių laikų, kad joj slėpėmės nuo vokiečių, kad neišvežtų darbams, kad ten šlepėm ir geresnius rūbus. Gynėmės ir sakėm, kad partizanai užėjo tik tą rytą. Jokių ginklų ar maisto atsargų nerado. Žmonės skūsti negalėjo, nes prašėm partizanų, kad tik prievarta iš žmonių neimtų. Sakydavom, ką turim, tą duosim. O ir Antanas Markevičius sakydavo: „Mums jau geriau pas tokį žmogų bulba neskusta valgyti, negu duoną su medum valgyti, kai laukia, kad tik greičiau išeitum.“

Palaikę apie porą savaitių Utenoj, išvežė į Vilnių. Ten pralaukė kokias tris savaites. Utenoj laikė rūsy netoli senosios pieninės. Į kamerą buvo įkišę šnipę. Ji pasakojo, kaip apie Užpalius padėdavo partizanams, bet aš sakiau, kad nieko apie partizanus nežinau, kad suėmė nekaltai. Buvau labai sudaužyta, tai nieko kalbėt nenorėjau.

Tėtę nuteisė dešimčiai metų, o man bylos nesudarė. Niekas neapskundė, tai po mėnesio ir paleido. Be jau paminėtų trijų žuvusių, mūsų kaime nušovė Alfonsą Šavalinską iš Narvydžių kaimo, Petrą Juodėną iš Šlekiškių vienkiemio (Narvydžių k.). P. Juodėnas slapstėsi su Antanu Markevičium. Su skreblais jie susidūrė, eidami iš Kubilių. Antanas pabėgo, o Petrą prie Juodėno nušovė. Iš šito krašto dar nušovė Kazimierą Juodėną, du Juzelskius, Pakryžės Mečį Skurkį, o Joną Mecelį pasodino kalėjimą.

1999 10 07

VYRAI NUO SALAKO

Adelė Dudėnaitė - Bagdžiūnienė, Antano,
g. 1925 m. *Trinkuškių k., Salako vls.*

Augom Trinkuškiuose. Buvom dvi seserys ir trys broliai - Petras, Uršulė, Jonas, Jurgis ir aš (Adelė). Uršulė buvo ištekęjus už mokytojo Kuzmos Vinco, o jis dirbo mokytoju Tolimėnuos, buvo šaulys. Rusams užėjus, jį skyrė į Zarasus inspektoriumi, bet jis nesutiko. Kalbino antrąkart, bet vėl atsisakė, tada uždarė į kalėjimą. Atsėdėjo 10 metų lagerio.

Žemės turėjom 33 hektarus. Visi dirbom ūky, tik Jurgis ėjo į žemės ūkio mokyklą Dūkšte. Buvo susirgęs šiltine, užėjo rusai, tai mokyklos ir nebaigė. Petras ir Jonas buvo lanke tik pradžios mokyklą, abu buvo šauliai. Jurgio į šaulius dar nepriėmė - per jaunas buvo, tai, rodos, veikė kaip pavasarininkas, o aš - angelaitė. Jonas prieš karą buvo suimtas, bet varomas pabėgo. Grįžo visas apsidraskęs, sušlapęs. Prie baltaraiščių nesidėjo. Karo metais buvom paėmę rusę moterį su berniuku. Kai liepė po metų ją atvežt į apskritį, labai gailėjom. Nenorėjo važiuot iš mūsų ir toji pabėgėlė, bet nieko nepadarysi. Įdėjom valgyt, davėm drabužių ir išleidom.

Iš Trinkuškių kaimo slapstės ir žuvo Maniušis. Jo tėvą Praną Maniušį nušovė Degučiuos, o sūnus Bronius žuvo [1946 10 18] kažkur apie Daugailius. Netoli buvo Palivarko kaimas, kuriame gyveno daug rusų. Buvo rusų ir Daneikių kaime, ir Avinuostoj. Daug jų buvo išėję skrebaut ir šiaip skundė žmones. Nukentėjo ir Juodvalkiai: tėvas Kazys ir sūnūs - Adolfas ir Edvardas. Edvardą, rodos, užmigdė Poleknišky, pas Juodvalkį. Adolfas žuvo Daugailių valsčiaus Paberžės kaime. Ėjo jie su švogerių, ir pamatė milicija. Šie paspartino žingsnį, tai pradėjo milicija šaudyt. Švogerių išbėgo, o Adolfą nušovė. Tada Paberžėj sudegino Velykių klijimą. Adolfą nušautą paliko, tai palaidojo Paberžės kapinėse. Dar nušovė Miškinį Bronių. Buvo jis pagyvenęs žmogus. Čekistai pamatė jį prie upės su meškere. Netoliese gyveno kerštingas žmogus, vadinamas Lamanausku. Tas pasakė, kad meškerojotąs blogas žmogus. Kareiviai Miškinį Bronių nusivarė į mišką. Motina ir žmona manė, kad jį nuvarė į Salaką ir ten visą savaitę nešiojo valgyt. Bet prie miško gyvenę žmonės suabejojo, ar tikrai jis nuvarytas į Salaką.

Susirinko žmonių ir pradėjo krėsti mišką. O motina tuo metu vėl nuvežė sūnui į Salaką maisto. Maistą daboklėj priėmė. O žmonės rado jos Bronių

gulintį kniūbsčią rugiuos, prie miškelio. Motina grįžo iš Salako, o sūnus jau buvo pašarvotas. Nušovė visai nekaltą. Kai žmonės pradėjo priekaištauti tam Lamanauskui, tas atšovė: „A aš nežinojau, kad nušaus!“ O įskundė, kad upėį žuvis meškerioja: pagailo jam žuvų.

Buvo dar Trinkuškių kaime du Žiliukai - Vitalijus ir Antanas. Vitalijus buvo gabus vyriukas. Jis buvo suimtas. Ar dar jį paleido, ar mirė lagery, nežinau. O Antanas tai ilgai buvo lageriuos, gal bent 15 metų. Juodvalkių tėvą irgi nušovė. Sūnų jau nebebuvo. Jis buvo keliskart sumuštas. Pamatė, kad ateina enkavedistai, tai norėjo pabėgti, kad nebekankintų. Bėgant ir nušovė. Dar iš mūsų kaimo žuvo Damauskas Balys, Juodvalkys Jonas.

Miškinis Aleksas lageriuos prabuvo gal daugiau kaip 15 metų. Jo tėvus išvežė. O Vytautas Miškinis vis dar partizanavo. Kai beliko gyvi tik Pošius ir Vytautas, tai legalizavosi ir įjėdė. Vytautas (Aleksos brolis) nuvažiavo pas tėvus į Sibirą, bet jam parūpo grįžti į Lietuvą. Įsidarbino Molėtuos, o čia suėmė ir nuteisė mirties bausme.

Pas Juodvalkį Polekniškį buvo [1951 11 24] suimti gal ar penki partizanai, o Dumbravą Alfonsą nušovė. Buvo jis sargyboj paliktas. Kokiais nuodais tada užmigdė mano brolių Joną Dūdėną, Aleksandrą Miškinį, rodos, Rusakevičių, Tumėną... Nebeatsimenu. Juos visus sušaudė, lagerių priteisė tik Aleksandrui Miškinui, nes jis buvo jauniausias ir neilgai partizanavęs.

Aš esu su jo motina kalbėjusi. Sakė, atvažiavo skrebai, išsivežė Aleksandro tėvą Kazimierą Miškinį. Nuvežė į savo būstinę, o tie jų viršininkai sako, kam jūs mums šitą senį atvežėt, mums reikia Aleksos. Kai tėvą paleido, tas skubiai grįžo namo ir liepė sūnui greičiau slėptis, nes skrebyne sienos esą nukabinėtos visokiais kankinimo įrankiais. Sūnus ir išėjo iš namų. Naktį atėjo Aleksos paimti, bet neberado. Aleksas dar buvo nevedęs. Vedė, grįžęs iš kalėjimo. Turi 3 dukteris ir sūnų. Atgavęs nepriklausomybę, Aleksas buvo jau ir žemę pasiėmęs ūkininkauti, bet mirė. Dabar kaime liko motina (83 m.) ir jo žmona. Sūnus gyvena Vilniuj, o jauniausia dukra dar Salako mokykloj mokosi.

Kai brolis Jonas slapstėsi, aš dirbau Vilniuj, vaistų fabrike, tai atveždavau partizanams vaistų. Kažkas įskundė, kad perku partizanams rūkalų, kad vežu vaistų, bet išsigyniau. Nustebau tik, kad buvo pasakyta, net kokius papirosus pirkau (Kazbek).

* * *

Polekniškio Juodvalkis davė partizanams žinią, kad atvežė partizanams ginklų ir nori susitikti. Žinią atnešė ryšininkė iš Šiožinių [rodos, tai buvo Zosė

Knyvienė- B. J.]. Paskyrė laiką, kad ateitų. Dumbravą, sako, paliko sargyboj, o jie suėjo į gryčią. Namas buvo ilgas, dviejų galų. Įėjęs į priemenę, Jonas norėjo užeit į kamara, bet Kazys Juodvalkis sudraudė: girdi, aš nenoriu, kad mama matytų. O ten, sako, buvo saugumiečių pasala. Susodino Juodvalkis visus už stalo. Linksmas, pakvietė užvalgyt vakarienės, įpylė gėrimo, paragino išgerti. Sako, kai po pirmą stikliuką išgėrėm, rodos, nieko. Kai išgėriau antrą, pasakojo Aleksas Miškinis, rodos, iškart nuėmė ir rankas, ir kojas. Netekau sąmonės. Pradėjau atsigaut ir blaivyti tik Vilniuje. Gal ir juos ten kaip atgaivino, nes išgirdau sakant, kad buvus per didelę dozė. Juodvalkis su jais irgi gėrė, bet, matyt, įsipylė iš kito butelio.

Vilniuje atsibudęs ir pamatęs draugus, Jonas Dūdėnas tik suspaudęs kumštį, suprask - laikykimės. Jie jau perprato, kas atsitiko. Buvo pakviesta liudininkė. Per akistatą su Jonu Dūdėnu ji dar norėjo išsiginti, kad nepažįsta. O Jonas Dūdėnas sako: aš buvau pas jus užėjęs, prašiau valgyt, tai turi mane pažint. Padavė jam ką parašyt, bet jis sakęs: negaliu - pirštai išsukinėti.

Kai jie buvo suimti, mes jau buvom išsigandę, kad pražudys daug žmonių, bet nė vieno nesuėmė. Nors buvo keli pakliuvę, bet nieko neišdavė. Šiais laikais gavau reabilitaciją. Ten parašyta ir sušaudymo data. Aš nuvažiavau tą dieną, kai buvo teismas. Kai jį varė, aš sušukau: „Jonai!“ Jis atsisuko, bet manęs neprileido. Teismas buvo uždaras, buvo tik liudininkai, manęs neleido. Po to mūsų šeima ištrėmė. Kai atvyko vežti, rado mane, brolių, o mama kaime gyveno. Kol skrebai surado mamą, brolis ir aš buvom Lukiškių kalėjime. Paskui mus į Sibirą vežė per paskirstymo punktus. Vežė su kalininiais, nes trėmimo metas jau buvo praėjęs.

* * *

Brolis Jonas rusams užkliuvo jau 1941 m. Atėjo mokytojas Pūslys Bronius ir su Jonu paprašė pasiūt trispalvę. Turim, sako, mes iškelt. Kol aš siuvau tą trispalvę, jie nieko nelaukė abu su Pūslių kažkur išėjo. Pavakary pamačiau, kad ateina milicininkų pulkelis. Pasuko į mūsų sodybą. O mama prieš tai sakė: man kažko taip neramu, duok, sako, man šitą vėliavą. Pasiėmė vėliavą ir išėjo. Įėjo milicininkai kieman, atrado mane namie. Mane tai šen, tai ten varinėja ir kažko vis ieško. Paieškojo paieškojo ir vėl atgal eina, nieko nepaaiškinę. O ten būta taip. Jonas užėjo į Vajasiškio mokyklą. Ten kabojo Stalino portretas, tai su-daužė, sudraskė. Dabar milicija atėjo jo suimt. Grįždami milicininkai susitiko Joną, einantį paimt mano siūtos vėliavos. Jį ir atpažino. Ar devyni milicininkai

jį sulaikė ir varėsi į Salaką. Eidamas per krūmus, lydimas sargybinių, nutarė bėgti. Baigiant išeit iš miškelio, kai jau sargybiniai atsipalaidavo, staiga šoko į krūmus. Vietos jam buvo gerai žinomos. Vijos, bet buvo pavakarys, ir pabėgo. Nubėgo net Čepeliškin. Kiek pasislapsčius, užėjo ir karas.

Vėl artėjant frontui, J.Dūdėnas traukėsi į Vakarus, bet buvo priverstas grįžt. Traukės su mokytoju Pūsliu Broniumi iš Skeldų kaimo. Kai grįžo, pradėjo slaps-tytis. Baisus buvo laikas. Rodos, 1947 metais žuvo partizanas Balys Damauskas. Nusivarė skrebai Damauskienę į Salaką ir sako jai: „Žiūrėk, čia tavo sūnus yra!“ Pasižiūrėjau, sako, ir sakau: „Nėra, nėra mano sūnaus“. Tai, sako, gal tu nematai, lipk duobėn. Įlipau, sako, tik paglosčiau jį gražiai. Sūnus gi jos ir gulėjo. Jie buvo trys duobėn sumesti. Ne, sako, mano sūnaus nėra. Ir išsilaikė moteris. Aš, sako, tik paglosčiau savo Balį, pavarčiau, lyg pasižiūrėt norėdama, ir neprisipažinau.

Prisimenu, kartą buvau Salake pas seserį ir pas švogerį, tai miestely buvo numesta ar šešiolika. Sustot nedrįsom - gali suimt. Tai mes tik pravažiuom su arkliu žiemą. Sako, juos kažkur apsupo salakiškiuos, ir žuvo. Tai buvo gal apie 1946 - 1947 metus.

Apie Polekniškio Kazį Juodvalkį tik iš giminių paskui girdėjau. Jis, būda-vo, mane pamato, tai užsveikina: „Labas, labas!“ Po partizanų užmigdymo kai susitikom Vilniuje, tai jis nuo manęs nasisuko. Girdėjau, kad po to įvykio jis labai praturtėjo, bet išsiskyrė su žmona. Turėjo, rodos, tris vaikus. Žmona vėliau mirė. Išėjus pensijon, aš dar dirbau poliklinikos rūbinėj. Atėjo moteris, padavė paltą: „Ai, labas! Tai čia Dūdėnaitė?“ Aš ir klausiu: „Iš kur tamsta mane pažįsti?“ Sako: „Mano vyras - Kazio brolis.“ Aš, sakau, jūsų kaip ir nežinau. O ji lyg pasiteisindama sako, kad kaltina ir Kazį, ir mano vyrą. Aš, sakau, nieko nežinau. Aš tik grįžus iš Rusijos. Taip ir baigės mūsų kalba. Gal ji norėjo ką nors iš manęs sužinot apie Kazį, ką žmonės apie jį kalba. Edvardas Juodvalkis buvo Kaziui giminė, bet jau tolima. Jie jau nebendravo.

Kazys Juodvalkis budėdavo „Gintaro“ viešbuty prie durų. Mano pažįsta-ma, prasidėjus Sąjūdžiui, tame viešbutyje dirbo mašininke. Paprašiau pasižiū-rėt, ar ten dar dirba Kazys Juodvalkis. Ji paskui pasakė, kad nebedirba. Sužino-jau vėliau, kad jis kur kitur išvažiavo. Dabar nežinia - gyvas ar miręs. Turėjo savo namą ar Panevėžyje, o mašiną tuojau nusipirko po to įvykio Polekniškyje. Valdžia nepagalėjo - atsidėjojo.

1992 m.

MINGAILOS BŪRIO VEIKSMAI

Jeronimas Laurinėnas,

g. 7 926 m. Mažviliškės k., Daugėlišio vls.

Mūsų šeima gyveno Ignalinos rajono, Daugėlišio apylinkės, Mažviliškės kaime. Augom 7 vaikai, o viena mergaitė mirė mažytė. Vyriausias buvo Mamertas (g.1919 m.), dar buvo Ona, Janina, Jeronimas (g.1926 m.), Genė, Povilas.

Gyvenom lenkų okupuotame krašte, tai mokėmės privačiai. Didesnio mokslo nė vienas taip ir neišėjom. Žemės turėjom 16 hektarų. Po karo buvom visi suaugę, tai neblogai vertėmės, skolų neturėjom, tarnaut nėjom.

Mamertas nei 1940 m., nei vokiečių laikais niekur nelindo, pradėjo slapstyti tik tada, kai užėjo rusai ir pradėjo imti į kariuomenę. Mamertas pasirinko *Mingailos* slapyvardį, tapo būrio vadu, nes daugumas vyrų buvo irgi mažo mokslo ir karinių laipsnių neturėjo. Prie brolio prisidėjau ir aš. Kiti broliai dar buvo jauni, tai liko namie.

Mamertas buvo prie Ožionių sužeistas į kojas palei kelius ir negalėjo paeiti, tai buvo paguldytas Taujūnų kaimo vienkiemy, klojime. Pajutom, kad jau jį seka, ir su tėte pervežėm kitur. Prieš tai dar buvom užvežę į Ažusienio kaimą pas dėdę, bet dėdė nepriėmė. Nebuvo kur dėtis, artėjo rytas. Vežtis namo negalėjom, nes kasdien kratė. Pavežėm arčiau namų ir, šeiminkui nė nesakę, paguldėm klojime, padarėm šiene duobelę ir palikom. Sakėm, kitąkart pervešim kitur. Mes su tėvu parvažiavom namo.

Brolį išdavė toks jaunas vyriokas, bet dabar jo pavardės neprisimenu. Jis sekė, o mūsų rogių, kuriomis vežėme sužeistą Mamertą, „padriežas“ [pavažos pakalas] buvo užlūžęs ir visą kelią drėskė. Tuo pėdsaku jis ir atsekė. Paskui atsivijo ir garnizonas. Klojimą apsupo. Prašvitus prie brolio prisėlino enkavedistai. Mamertas mėgino nusišaut, bet neiššovė pistoletas - užsikirto. Enkavedistas užvirto ant jo ir surišo. Brolį išvežė į Daugėlišį. Dingo ir dingo. Sako, buvo teismas ir paskirta mirties bausmė. Po jo suėmimo tuoj (1946 m. pavasarį) suėmė ir mane. Būrys ir po to veikė, tik vadovavimą perėmė *Karijotas*. Jis buvo skyrininkas, pirma ir būrį turėjęs. Paskui susijungė du būriai. Koks *Karijoto* likimas, aš nežinau.

Kai brolį sužeidė, aš prisiregistravau, kad galėčiau jam padėti. Tada pradėjo manimi partizanai nebeapsitikėti, nes legalizuojantis saugumas man liepė grįžti būrin ir pranešinėti. Kai aš nepaklausiau ir tvarkiaus dokumentus, saugumas griebe mane patį. Mane suėmė Zabalynės skrebai Sparniukai - trys broliai. Nuvarė Daugėliškin. Buvau jaunas, mušimą atlaikiau. Pralaikė gal tris paras, tada užkabino ant pečių prieštankinį kulkosvaidį ir nuvedė į Ignaliną. Paskui pervežė į Lukiškes.

Suėmę brolių ir mane, skrebai kiek aprimo, nebelindo taip. 1948 m. pavasarį šeimą išvežė. Tik viena sesuo buvo ištekėjusi, tai liko Lietuvoj neišvežta.

* * *

Mūsų būrys laikėsi aplinkiniuos miškus, kaimuos. Siekdavom Dūkštą, Ignaliną, buvom ir Minčios miške. Kitų būrių mes, eiliniai, nežinojom. Tai buvo vadovybės reikalas. Apsiginklavimas buvo geras - turėjom apie 10 kulkosvaidžių, automatų, šautuvų, granatų, pistoletų. Šovinių pradžioj dar nestigo, nors iš užsienio nieko negaudavom. Ginklų ir šovinių pasipildydavom per susirėmimus. O susirėmimų daug buvo. Kur vyko mūšiai, man sunku ir pasakyti. Buvau dar menkas vyras, o susirėmimai vykdavo toliau, tai nelabai ir žinojau vietas. Kartą, atsimenu, ir kariuomenę atlaikėm. Tąkart patekom į pasalą, suvarė mus į balą, sušlapom visi, bet nė vienas nežuvo. Nuėjom į kaimą šlapi išsidžiovinti, sušilti. Vieni išsirengė, kiti sargybon stojo. Tik staiga daugiau kaip penkiolika skrebių ir atvažiavo. Nespėjo nė sargybiniai pranešt, o jie jau vidury kaimo. Buvojau diena. Kelis nušovėm, o ar 15 nuginklavom, nurengėm ir paleidom. Atlėkė po kiek laiko kariuomenė, ar į 5 vežimus susėdus. Partizanai buvo jau paruošę pasalą ir visus paklojo. Gyvo neliko nė vieno. Paleistus skrebus už pasidavimą ir ginklo atidavimą priešams valdžia teisė ir pasodino. Būry iki mano brolio suėmimo daug partizanų nežuvo. Žuvo gal vėliau. Kiti registravos.

Partizanaudami laikydavomės pas žmones. Maistu padėdavo savos šeimos, gyventojai. Drabužiais buvom civiliškais, daugumas turėjom milines. Turėjom daugiau kaip 10 lengvųjų kulkosvaidžių ir kitų ginklų. Vadovybė, man rodos, buvo su Vilniumi susirėmusi, bet mes nieko nežinojom. Brolis, nors ir būrio vadas, nekalbėdavo - buvo paslaptingas labai. Popierius rašydavo šifruotai - neperskaitys. Su kuo palaikė ryšius, sunku pasakyt. Ateidavo svečių iš toliau, bet mes nedalyvaudavom susitikimuose. Kuopų, rinkinių, apygardos mes nežinojom. Aš net kitų partizanų būrių nežinojau - tik *Mingailos ir Karijoto*.

Mingaila buvo sužeistas mūšyje į vakarus nuo Daugėliškio, į Utenos pusę. Tada žuvo apie 10 partizanų. Sužeistą brolių iš mūšio paėmiau aš, nes ir aš ten dalyvavau. Būrys buvo apsuptas, buvo tik viena išeitis - muštis į mišką. Ten ir atsitraukėm.

Brolis buvo už mane ir aukštesnis, ir stambesnis. Juodaplaukis, rudakis. Buvo vokiečių laikais vedęs, bet vaikų dar neturėjo. Žmona po vyro mirties išvažiavo ar Rusijon, ištekėjo. Su ja nebesusitinkam. Dūkšte gyvena Povilas Laurinėnas. Jis gali turėt ir nuotraukų. Petras gyvena kaime, bet nuotraukų neturės. Janė žuvo: važiavo dviračiu, ant jos užvažiavo koks pagėręs vyras su mopedu ir užmušė. Genė gyvena Dūkšte. Ji daug atmena. Gyvena Moliakalnio gatvėj. Dabar jos pavardė Rakauskienė.

1990 11 19

MIRTIS KŪČIŲ VAKARĄ

Mykolas Balčiūnas, Augusto,

g. 1919 m., gyv. Alžutėnų k., Tauragnų vls.

Gimiau ir augau Alžutėnų kaime. Tėvai turėjo 15 ha žemės. Augom trys vaikai - Monika (1910 m.), Kazimieras (1916 m.) ir aš - Mykolas Balčiūnas. Iki karo brolis Kazimieras tarnavo Lietuvos kariuomenėje, o mes su seseria dirbom savo ūkyje. Baigiantis karui ir paskelbus mobilizaciją, pradėjom su broliu slapstytis. Klojime įsirengėm slėptuvę, bet pripuldami vis ką nors dirbom.

1945 metų gruodžio mėnesį Petkūniškio kaime, Kraujelio sodyboj brolių suėmė. Skrebai įsodino brolių į vežimą, padavė skrebui Stasiūnui kulkosvaidį ir liepė vežti į Saldutiškį. Partizanai jau norėjo brolių vaduot, bet aš atkalbėjau. Sakau, sušaudys. Prie Plaučiškių Kazys bakstelėjo pirštais skrebui į akis, apdaužė ir atbėgo į Alžutėnų girią. Buvo aišku, kad skrebai nedovanos, tad gyvulius išvedžiojom žmonėms, o patys, pasikinkę kumelį, per Sėlę, Tautiškį išvažiuom į Salako apylinkes. Mama išėjo pas kaimyną Maciulevičių, o į namus įleido Juozo Grašio tetą. Atvažiavę skrebai išsivežė grūdus, mėsą, kitą turta.

Įstojom į Kazio Kaladinsko „Erškėčio“ būrį. Davėm priesaiką, gavau *Titnago slaptyvardį*. Dvi savaites prabuvom šitam būry, slapstėmės bunkery. Tvarka buvo prasta. Brolis buvo puskarininkis, tai nutarėm grįžt į savo kraštą. Kazys suorganizavo grupę iš savo kaimo vyrų. Į ją įstojau aš, Vincas Grašys, Antanas Sakanas, Justas Kuliešius, Vladas Leleiva, Jonas Ryliškis, o vadu tapo brolis Kazys Balčiūnas. Dalyvavom kautynėse prie Puziniškio ir Ginučių. Būrys buvo išblaškytas. Žuvo Povilas Stundžia iš Daunorių kaimo, o Strokinių kaimo Povilas Bilaišis buvo sužeistas. Po kautynių vėl slapstėmės apie namus.

1946 metais per Kūčias parėjom su broliu namo. Pakūčiavę ėjom į Gaivenių kaimą pas Silvą Leleivą ir susidūrėm su Saldutiškio skrebais, kuriuos vedė Vaičiulis. Per susišaudymą brolis žuvo, o man pavyko pabėgti. Seserį suėmė. Pralaikė porą savaitių. Grįžus verkdamą prašė legalizuotis. Man po

brolio žūties Vaičiulis irgi atsiuntė raginimą legalizuotis. Pasitarę gerus ginklus atidavėm partizanams (aš atidaviau Juozui Stanėnui - *Lizdeikai*), o patys susiradom netikusių. 1947 metų sausio mėnesį Vincas Grašys, Antanas Sakanas, Jonas Ryliškis ir aš nuvažiavom su „ginklais“ į Saldutiškį. Vaičiulis reikalavo parodyt bunkerius, pasakyti, kas slapstės. Savo bunkerį parodžiau, o kitų sakiau, kad nežinau. Ištardė ir pervežė į Švenčionis. Ten patardė išdavė laikinus dokumentus ir uždėjo bausmę - iškirsti didelę normą miško. Daugiau kaip pusmetį kas dvi savaitės reikėjo registruotis Tauragnuos. Nesibaigė ir kratos - daužė krosnį, smeigais badė tvartą, knisosi troboje. Surado brolio antisovietinių dainų sąsiuvinį. Vos išsigyniau, kad tai ne mano, o žuvusio brolio. Po kiek laiko išdavė ir pasą. Vėl buvau suimtas, vėl tardė, norėjo apvilkti vokišką uniformą, uždėtį jų karišką kepurę ir gal nufotografuoti, bet viską numėčiau žemėn. Kišo popierių, reikalavo rašyti, ką jie diktuoja, minėjo partizanų slapyvardžius. Mušė, kankino, bet paleido.

Ryšių su partizanais nenutraukiau. Susitikdavom su Kaziu Kaladinsku - *Erškėčiu*, Bonifacu Ryliškiu - *Kėkštu* (jis iš mūsų kaimo), Juozu Stanėnu - *Lizdeika*, Antanu Eglinsku - *Margiu* ir jo draugu *Banga* [Martynu Krukiu] ir kitais. Buvau pažįstamas ir su keliais ryšininkais - Baliu Grašiu iš Aukštoglynės kaimo, su Minčios kaimo Zinkevičiūtėmis ir kt. Suvarius į kolchozus, dirbau lauko darbininku, paskui iki pensijos - veršelių prižiūrėtoju.

Alžutėnai, 2003 05 20.

„BANDITŲ" IEŠKOT NESUTIKAU.

Alfonsas Pelėda, Jurgio,

g. 1922 m., gyv. Pastasiūnės k., Saldutiškio šen.

Mūsų krašte veikė Zubrio būrys, o *Zubriu* buvo pasivadinęs Balys Pelėda. Iki 1946 metų lapkričio būry buvo 11 žmonių: minėtas būrio vadas Balys Pelėda, jo brolis *Bijūnėlis*, pusbrolis Jonas Pelėda - *Tankas*, Buitūnų kaimo Balys Grauzinis - *Uosiukas*, Stasys Juodis - *Čižikas* iš Pagilbiškio, Juozas Simuntis - *Vilkas*, aš (Alfonsas Pelėda - *Barzdyla* iš Pastasiūnės), Jonas Bikelis - *Siaubas* iš Bikelių kaimo, Bronius Giedraitis - *Darulis*. Pradžioj dar slapstės Rukšėnas, Ulčickas, paskui jie legalizavosi. Žuvo *Tankas*, *Zubrys*, *Bijūnėlis*, Simuntis savime mirė. Iš Saldutiškio dar buvo Jonas Šinkūnas. Ir tas miręs.

Žmona. Parėjo kartą, vakarienę pavalgė. Sako, einu daržinėt gult. Mes su mama bijojom, kad tik viduj negultų. Pasiėmė pagalviuką, „adijalą“ ir nuėjo daržinėt. Gal buvo pranešta, kad atėjo apie 40 skrebių iš Saldutiškio, Kuktiškių. Pastvėrė už kupros, ištįsė laukan. Gulk, sako, kurva banditai! Alfonsas buvo su švarku. Išsinėrė ir - raistan...

Alfonsas Pelėda. Ne, mamyt. Šitaip buvo. Ašiai rytą buvau kaip ir įlindęs šakos. Aplink buvo kertamas miškas. Pradėjo smarkiai lyt, tai iš šakų išlindau, parėjau namo, motina davė pagalviuką, „adijalą“. Tyku, ramu, ir išėjau daržinėt. Anksti rytą, dar saulei netekėjus, išgirdau, kad kažkas trinka. Aš tik galvą kilst, o čia: „Och bliad, bandit jiest.“ Matau, kad jų daug, neatsiginsiu. Batus palikau, granatas sukišau šienan. Išsivaro mane laukan toks nedidelis skrebas, žmonių Biškeliu ir Kiluogramu pravardžiuojamas. Pats susijuosęs diržu, o rankoj jau „rapniką“ [rimbą] laiko. Gulk, sako, bandite bradiaga. Klausia, kokia pavardė. Sakau: „Pelinskas.“ - „Koks vardas?“ Alfonsas. - „Kur ginklas?“ - „Neturiu.“ - „Kur draugai?“ - „Nežinau.“ - „Gulk, bradiaga, sužinosi!“

Buvau užsiauginęs ūsiukus, barzdelę, kad neatpažintų. Iš kairės ir dešinės kelias, apie mane vaikšto kokie 6-7 skrebai, o Saldutiškio skrebas Stasiūnas iš šono pasistato kulkosvaidį. Matau, kad šitas „Kiluogramas“ jau ruošia guminį „rapniką“, ir šoviau bėgt. Buvo palyta, žolė slidi. Prieš pirmą šūvį griuvau ant žemės, tai net pašliaužiau. Visa serija prašvilpė pervirš. Kairėj pusėj buvo rugiai, tai šokau rugiuos. Vėl serija. Vėl kritau. Tada užšokau už kaimyno Antano Pelėdos pirties. Dar davė seriją. Nežinau, kur ją suvarė. Toliau per iškirstą mišką bėgau į pelkę. Vandens buvo nedaug, bet buvo šlapia, augo gailiai. Tik

įbėgau pelkėn - viena kulka ir prazvimbė paausiu, kita - kitu, trečia jau ir kepurę užkabino ir lyg kokių plaktuku kirtu į galvą. Nuvirtęs griebiausias už galvos: sakau, gal kiaušas išsiskyrė. Tada vėl šokau bėgt. Kulkos peršovė marškinių rankovę, prakirto kelnes. Kol raistas buvo retas, bėgau tiesiai. Kai sutankėjo, mečiau į dešinę, kad skrebai pralėktų šonu. Padaręs kampą, nuėjau savo keliu. Pasukau, kur buvo *Zubrys*, *Tankas* ir kiti draugai. O tie jau buvo išbėgę, nes manė, kad mane jau pagavo. Po kiek laiko iš žmonių sužinojau, kad į mane iš dešimtuko šaudė ir pataikė Karnickas.

Žmona. Tada visi skrebai buvo pažįstami. Po to šaudymo pamatėm, kad ateina. Sakau mamai: „Juokimės, juokimės!“ Beldžiasi. Sakau: „Kas čia dabar baladojas?“ - „Ogi broliai lietuviai,“ - sako. - „O, gerai gerai, kad broliai lietuviai. Va jau blynai baigia kept!“ Tuoj aš jiems ryt daviau. „Tavo diedų, - sako, - nušovėm, aik pasimt.“ Sakau: „Tai ir gerai, kad nušovėt. Dabar kito dairysiuos. Žinau, kur mano vyras. Jis dabar armijoje.“ Mato, kad nenusiminę. Susižvalgė tarpusavy ir išėjo. Paskui kaimynas davė žinią, kad vyras gyvas, tik į galvą truputį sužeistas. Žinojau, kur jis būna, tai tuoj nubėgau. Žiūriu, kad jis visas dreba. Nulėkiau Saldutiškin pas vaistininką (nuo Smetonos laikų buvo toks storulis), davė vaistų, ir išgijo.

A. Pelėda. Draugus suradau dar negreit: buvo išsislapstę. Manė, kad *Barzdyla* suimtas, tai pakeitė slapstymosi vietą.

Žmona. Aš buvau paduota kaip ryšininkė. Sakau, aš jokia ryšininkė: kas ateina, tam duodu valgyt - ar banditas, ar skrebas. Jeigu jums reikia, eikit ir gaudykit. Mane gal savaitę suėmę laikė, reikalaudami išduot partizanus. Neišduosi - 25 metai. Kai paleido, aš nieko nelaukus išvažiavau prie Joniškio. Berniuką palikau Pučkoriškėse, pas senelius. Užėjo pas juos skrebai. „Čia bandito vaikas!“ - sako. - „Kokio bandito? Marti paliko. Jokio bandito mes nežinom.“ Padavė skrebai vaikui 3 ar 4 saldinius. Vaikas suvalgęs rėkt rėkt, nujuodavo ir numirė. Davė žinią. Parvažiuoju. Rūbeliai lovytėn sumesti. O Jėzau! Apalpau. Berniukas buvo trejų metų. O gudrus buvo vaikas! Žala dar gyvas, gali paliudyti. O skrebai jau apgulė: tikėjos, kad į laidotuves ateis motina, o gal ir tėvas pasirodys. Bet mes į laidotuves nėjom. Kai viskas apsiraminom, kai partizanų sumažėjo, sugrįžau namo, ir gyvenom su mama.

Atvažiuoja kartą Saldutiškio skrebai Stasiūnas ir Karneckiokai. Mūsų buvo kiaulė papjauta. Kumpiai, dešros, lašiniai buvo pakabinti rūkyti. Susimetė visa ir išvažiavo. Sako, nebeturėsi kuo banditus penėti. Tai aš ir pasakiau: „Dar aš banditam užauginsiu, o jūs paspringsta šita mėsa!“ Mama dar prašė palikt nors gabaliuką, bet nieko nepaliko, viską išsivežė. Paskui, būdavo, papjaunam kiaulę, tai kur tarp malkų padedam, kūgin kur įkišam.

Kaimyną Antaną Pelėdą tai ne kartą miškiniai mušė. Ne vienas pagalys sulūžo ant jo nugaros. Viena kartą ir mano akyse mušė, tik atprašiau, kad paliktų gyvą. Sakau, surinkit gerai žinias. Žmogus kuprotas, nesveikatingas, palikit ramybėj. O jie: „Liežuvis sveikas! Mes žinom, kaip jis žmones skundžia.“

Šito Pelėdos buvo 4 berniokai. Trys buvo miške ir žuvo, o pats mažasai Utenon išbėgo, vienasėdį palikęs. Taip visi ir išnyko. Justino Pelėdos buvo 4 broliai, ir visi žuvo miške. O motina su seseria išbėgo Rusijon - jas išvežt norėjo.

A. Pelėda. Mano septyni pusbroliai žuvo miške. Aš vienas likau.

Žmona. Dar ir tu būtum žuvęs, kad ne aš. Tik išpirkom dokumentus svetimavarde, ir jį 1946 metų rudenį ištarabonijau.

A. Pelėda. Buvau Dakanauskas Silvestras, Stasio sūnus.

Žmona. Gavo darbą Klaipėdoj geležinkely. Jį ten 1948 metų rudenį ir areštavo. Matyt, kas atpažino per gelžkeliečių šventę. Mačiau, kaip vienas apie tavę sukos. Po tos šventės tuoj ir areštavo.

A. Pelėda. Žiemą slapstydavomės pavieniui, po du. Turėjom bunkerius. Aš slapstčiaus Pučkoriškių kaime, įsitaisęs bunkerį tvarte, po mėšlu. Čia labai dažnai kratas darė, durtuvais badė, net šuliniuos ieškodavo. Vasaros metu slapstėmės kitaip: iškasi bunkerį, žemes kur išneši, kad neliktų žymės. Paimi labai tankią eglę, jos galą nukerti, įstatai į bunkerio landą ir virve pririši. Kad ir kaip tampysį, neišrausi. Skrebai ir kareiviai, eidami per mišką, tampydavo eglutes ir ieškodavo bunkerių. Bunkerin, būdavo, įlendi, ir viskas. Girdi tik, kad kas eina. Girdi jau iš tolo. Vėdinimuisi būdavo padaromos angos. Šuo tai galėjo suuost, bet nepasitaikė. Išlįst gali tik naktį. Dieną turi prabūt bunkery, kad kas nepamatytų. Per siautimus prabūni dvi tris paras neišėjęs. Nesulauki žinios ir kenti...

Žmona. Nunešiau valgyt. Rodos, niekas niekur. Aš, būdavo, niekad tiesiai neinu. Apeinu aplink, apsidairau. Rodos, ramu.

Pelėda. Girdim - traukiniukas važiuoja: čiak-čiak, čiak- čiak ir vis sustoja. Sakom, ir ko jis čia vis stovinikuoja. Gal, sakom, kuro neturi. O čia jų kariuomenė išleisdinėta: paveža ir išleidžia miškan, paveža, tie ir iššoka... Išėjo Miečius sargybon. Tik iš dešimtuko drykst. O dešimtuką, būdavo, taip paruošiam: gaiduką atverčiam, ir duoda kaip iš kulkosvaidžio. Paskui jis pasakojo. Sako, žiūriu - ruskis ant kelmo atsistojęs ir dairo. Jis mat nieko nelaukęs ir rėžė jam. Aš, *Zubrys* ir dar du būdelėj gulėjom. Kiti buvo už 300 - 400 metrų. Iššokau pažiūrėt, kas čia yra, o eglės žievės tik pasipylė. Griebiau ginklų ir - duok, Dieve, kojas! Pasitraukėm toliau, gulim priešais aikštelę. Žiūrim - išlenda *Tanko* brolis, o už jo 15 -16 kareivių. *Zubrys* jau buvo pašokęs kirst, bet kaipgi

šaudysi, kad prieky partizano brolis. Tada mes pašliaužom vėl tolyn, pelkėn ir sulindom slėptuvėn. *Tanko* brolių varinėjo, matyt, kad parodytų slėptuves. Kai varo prieky suimtą partizaną, saugiau kareiviams - į juos nešaudo. *Tanko* brolių po kiek laiko paleido: buvo dar per jaunas.

Žmona. Prisakė jam [Pelėdai] surast bunkerį ir pranešt, o jis pašvilpė jiems - ir pats į mišką. Žuvo ir jis, netoli palaidotas.

A. Pelėda. Javaso lagery buvom su tokiu panevėžiečiu Jonu Matuzevičium. Jo tris brolius nušovė, o jį užgulė ir surišo partizaniškai apsirengę skrebai. Davė 25 metus lagerio. Lagery jis pamatė ir tą, kuris jį išdavė. Tam buvo duota 10 metų. Bet tas, pamatęs Matuzevičių, tuoj šovė vachton: man blogai, pavojus! Mat tokius, būdavo, pagauna, ir teismas vietoj: kaulai maišan.

* * *

Lagery prabuvau 9 metus: beveik 3 metus Irkutske, beveik metus Mordovijoje. Visur buvau su lietuviais, su jaunuomene, nors buvau vedęs. Rinkdavom pinigus, vienas kitą šelpdavom. Buvau ir aš susirgęs, tai mane šelpė. Kiti sirgo, tai juos šelpėm.

Kai mane pirmąkart suėmė, apie 5 paras laikė Kuktiškėse, Varno rūsy, paskui nuvežė į Uteną. Utenoj tapė tapė, bet nebuvo kaip prikibt: buvau prisirašęs į miško darbus. Ginklo nerado, bet kieno buvo įskūsta, kad palaikau ryšius su miškiniais. Tada būrių dar nebuvo. Jeigu buvo, tai tik apie Labanorą ar Tauragnus. Apie mus jie pradėjo kurtis tik po mano arešto. Laikė mane Utenos kalėjimo pirmoj kameroj. Per tardymą klausinėja apie „banditus“, o aš ginuos, kad nemačiau. Tardytojas prie manęs ant stalo padėjo automatą, pistoletą, papylė šovinių ir liepė rašyt autobiografiją. Pats užsidengęs akis sėdi. Ginklai, šoviniai guli ant stalo, o tardytojas išeina. Paskui sugrįžta ir dedasi išsigandęs: „Oi, kaip čia dabar neapsižiūrėjau - palikau ginklus!..“ Išsivarė koridoriun, o už durų stovi keturi su automatais. Nuvarė į rūšį, o ten buvo toks suimtas molėtiškis partizanas Tūsa. Tas klausinėja, ką sakė, kaip tardė. Labai nusistebėjo, kaip aš tada nestvėriau ginklų. Sakau, kaip aš griebsiu ginklą, kad aš niekur nieko - mane turi paleist. Molėtiškis abejojo. Pradėjo mane šaukt grindų plaut. Šaukia ir šaukia. Išplaunu, tai liepia dar pavalyt. Vienąkart išsišaukia kapitonas ir sako: mes norim tave kalbint pagalbininku. Sako, mes tave paleisim, o tu ieškosi banditų. Sakau, aš jokių banditų nežinau. „Tai tu neisi?“ - klausia. - „Ne, - sakau, - neisiu! Aš noriu grįžt į darbą“. - „Ne, sako, į darbą tavęs negražinsim. Byla neaiški, perduosim toliau“.

Nuvarė tada mane rūsin, o ten buvo gal bent 40 žmonių sukišta. Susirietę sėdim. Kartą per parą išleidžia tualetan ir kartą vandens atneša. Vandens atsigėręs, užsinori... O nusišlapint nėra kur. Tai reikėjo nusilengvinti per rūsio langelį.

Naktį snaudžiam. Įvirsta žmogus ir pradeda rėkt: „Mane girtą pagavo! Kokia čia dabar laisvė? Vyrai, laužkit duris!“ Durys buvo pravertos, tai davė į duris ir užtrenkė. Įlindo sargas su ginklu: „Tai ką! Va tik padarysiu kvošalenų, ir viskas!“ Mes aiškint, kad ne mes čia kalti.

Uždarė duris. Tamsu. O tas naujokas: „Mano akys šviečia! Už ką tu sėdi? Už ką?“ Tūsa ir sako: „Vyrai, atsiliepkit“. Aš atsiliepiu. Sakau, dirbau miške, suėmė, ir nežinau už ką. O tas: „Tai baika, tavi palais. Palais, palais.“

Rytojaus dieną, apie antrą valandą, iššaukia mane. Skrebas nuvaro į karinį komisariatą. Su kuo pakalbėjo telefonu, dokumentus perbraukė raudonu pieštuku ir nuvarė į popo namą, šalia Šaulių namų. Sėdžiu savaitę, jau ir kita prasi-dėjo. Žmona atnešė maisto. Sudarė apie 70 - 80 žmonių. Skaičiavo skaičiavo -vieno trūksta! Ar Sabaliausko. Aplėkė dar, suskaičiavo. Dabar, sako, visi. Vėl sėdim. Vieną dieną atrinko mus 36, surikiavo ir raiti su šunimis nuvarė į Utenos geležinkelio stotį, įsodino į traukiniuką ir vakare išvežė į Švenčionėlius. Su mumis įvarė į vagonus keturis ginkluotus sargybinius. Ir jie buvo uždaryti. Veža pro Saldutiškį. Apylinkės pažįstamos. Persisvėriau per gyvulinio vagono langą, bet stačia galva nešoksi gi iš vagono. Visi pradėjo juoktis: „Pelėda pro langą išskrido!“ Liepė atsišaukt. Atsiliepiu. Nuvažiavom į Švenčionėlius. Tikėjomės, kad gal čia pavyks pabėgt, bet apstojo kariuomenė ir iš vieno vagono pervarė į kitą. Nuvežė Vilniun. Žaliojo tilto nebuvo, tai perkėlė keltu ir nuvarė už Neries. Buvo matyti Gedimino kalnas, išgriauti mūrai, bažnyčios bokštai. Suvarė į kiemą, kurio vienas šonas buvo atitvertas aukšta lentų tvora. Atrinko 21 teistą, o 15 likom. Reikalavo prisipažint, kuo nusikaltę. Suvarė į pirmą aukštą, kur buvo trijų aukštų narai. Visos vietos ant narų buvo užimtos. Ar šeši mes palindom po narais. Prie manęs atsirado toks vyras nuo Ryliškių. Girdėjau, kad jis pabėgo, bet ar liko gyvas, aš nežinau.

Ankstį rytą, kai dar visi miegojo, išeinu laukan. Sargybinis snaudžia sėdėdamas, pujuoja. Išeinu kieman. Ten sugriauti mūrai, griuvėsius pridergta. Atlikau savo reikalą, išeinu - vaikšto sargybinis. Prie jo siauros durelės ir durys mašinom įvažiuot. „Tai į plačią tėvynę pasiruošęs?“ - šaiposi sargybinis. Sakau, ką gi darysi: veža - reiks važiuot. Tas pridėjo pirštą prie smilkinio ir pasuko. Va, sako, tau nėra. Tai aš jį klausiu: „Tai kas gi daryt?“ - „O pinigų turi?“ - klausia.

Sakau, turiu 5 červoncus. Žmona buvo atvežus 5 červoncus ir dar du po vieną červončą. Teistų kalinių buvom pamokyti pinigus įsisiūti už kelnų juostos, paslėpt. „Duok greičiau,“ - burbtelėjo. Padaviau, o jis kad suriks: „Mauk greičiau!“ Aš dar trepenu, dairaus, kurčia bėgt, o jis mane už kupros - ir kad stums pro vartelius. Einu aš ir vis grįžčioju, o jis jau šautuvą į mane nukreipęs laiko. Paėjau gal 50 ar 60 metrų ir staiga šast už malkinės, o paskui - duok, Dieve, kojas. Neiššovė nė karto, jeigu kas būtų pasimaišęs, gal būtų šovęs.

Buvau burlečiais apsiavęs, barzda pažėlus, tris savaites neskusta: suėmė mane 1945 m. ar vasario 20, o pabėgau kovo 15 dieną. Einu gatve - žmonės į mane žiūri. Reikia kur šonan nert. Žiūriu - koks kareivis eina. Vėl grįžtu kelian. O čia mašina pravažiuoja su kareiviais, kita, trečia... Nėr kur man dedas. Vėl mečiau šonan. Tilto per Nerį nėra, nėr kaip pereina. Tiltą per Vilnią kareiviai saugo. Matau, kad per tiltą kokia moteris ožką tempia, o ta užsispyrus neina. Prišokau prie ožkos ir stumi. Moteris ką man lenkiškai sako, o aš tik galva linkčioju, nieko nesuprantu. Tą ožką nustūmiau kaimelin ir už kokių 3-4 kilometrų sutinku lietuvį. Kalba gražiai. Palinkėjo laimingai sugrįžti. Einu toliau. Buvo gal kokios 5 valandos vakaro, kai pasiekiau Nemenčinę. Įėjau trobon - dvi panos drabužius skalbia. Užėjau klojiman. Radau kokių 15 metų bernioką. Nesusišnekam. Įvedė trobon. Ten dvi panos ir tėvas. Tas jau graibos lietuviškai. Davė rytinių kruopų pasrėbt, išleido ir liepė vaikui mane palydėt. Lydėjo daugiau kaip 3 kilometrus. Įvedė kelian ir liepė eit „na Pabrodzi“(į Pabradę). Dabar jau einu drąsiai. Buvo likę kokie 5 kilometrai iki Pabradės. Sutemo. Tolumoj pamačiau šviesą žibant. Ėjau ėjau ir pasiekiau namus. Žmogus barzdą skuta. Kalba ir lenkiškai, ir lietuviškai. Pasakė, kad čia yra penkios gryčios, bet liepė eit kitur - nepriėmė. Perėjau - visi miega. Paskutinėj gryčioj moteris praveria duris. Klausia, ko reikia, o aš nesusišneku. Sakau, pergulėt. Ji nesuprato ir duris užsirakino. Aš vėl beldžiuos. O aš temokėjau pasakyt „zapalic“. Įleido į kambarį. Nieko nėr, tik vaikas gal 14 metų. Uždegė šviesą, o aš šlapias, barzda nemaža. Berniokas atnešė šiaudų, aš parodžiau, kad gali būt „voverušku“(utėlių). Paklojo. Kiek numigau. Gaidys papėčy tik sugiedojo, aš ir pašokau. Ant stalo padėjau červončą, šeiminkė įpylė puodelį pieno, užvalgiau. Berniokas gerą kelio galą palydėjo ir parodė, kur sukt Pabradėn. Apsukau Pabradę ir pataikiau kelian, kuris jau buvo šiek tiek žinomas. Užėjau pas moterį, atitekėjusią nuo Labanoro. Jos vyras ir du sūnūs buvo areštuoti. Raudodama ji pradėjo teirautis, kaip man pavyko pabėgti, pavalgydino kruopom ir nusakė kelią. Pasakė, kad Janulišky daug skrebų, kad gali suimt. Kai

gerai nusakė, aš šunkeliais ir traukiau į namų pusę. Apie penktą valandą vakaro atsidūriau Vilkaslasty. Prieš tai dar buvau užėjęs į gryčią, tai man ant popieriaus nubraižė kelią. Prie Vilkaslasčio priėjau plačią upę. Lieptas per upę buvo labai slidus, tai apžergiau jį ir šliaužte šliaužiau. O kokia mergiotė buvo atėjus vandenio, tai metė naščius ir kibirus ir juokdamasi nubėgo į kaimą. Užėjau į pirmą trobą. Seniokas davė užrūkyt. Jau graibos lietuviškai, bet kelią parodė kiton pusėn. Paėjėjęs pamačiau, kad negerai. Tada be kelio išėjau į Januiškį, jau netoli Labanoro. Ten prieš karą būta demarkacinės linijos, stovėta lietuvių ir lenkų kariuomenės. Trobos tuščios. Einu keliu, paveja žmogus, važiuojantis iš Švenčionėlių. Įsisodina. Barzda apšepęs, mato, kad koks neaiškus. „Tai bėgi?“ - klausia. Aš nei šiaip, nei taip, bet moteris jį sudraudė. Vežė gal kokius 5 kilometrus ir sustojo. Buvo Prūdiškėlė. Moteris išlipo. Šiose apylinkėse aš jau buvau buvęs 1940 metais vakaruot. Užsikvietė į gryčią, vaikam liepė arklių nukinkyt. O man koks įtarimas kilo. Norėjau eit tualetan, bet sudraudė. Sako, atneš kibirą ir vietoj atbūsi... Pakabinau kepurę ant vinies ir išėjau lyg laukan pasidairyt ir nebegrižau. Laimė, užėjęs vienan kieman, pamačiau pažįstamą. Iš tų namų Sukarevičius buvo paėmęs žmoną. Apsidžiaugė pamatęs: „O, - sako, - Pelėda! Tėvai, leisk. Iš kur tu?“ Paaiškinau visa. Iškūreno pirtį, apsiskutau, pavaišino, pergulėjau ir palydėtas rytojaus dieną pasiekiau namus. Užėinu naktį pas švogerį - nesileidžia, sako jis areštuotas, į Vilnių išvežtas, čia apgavystė! Vos ne vos įsiprašiau. O rytojaus dieną jau pašaukė ir mano žmoną, ir motiną.

Pastasiūnė, 1990 m.

PASTABA. Alfonsas Pelėda, Jurgio, gimė 1922 m. Pastasiūnės vienkiemy, Saldutiškio parapijoje, Kuktiškių vls. Tėvai turėjo 4,5 ha žemės, paskui prisipirko dar 2 valakus. 1943 m. vedė. 1944 m. pradėjo dirbti miško darbininku ir buvo „broniruotas“(atleistas nuo karinės prievolės). 1945 m. vasario mėnesį buvo suimtas. Savaitę pralaidė Kuktiškėse, Varno namo rūsyje. Apdaužytą nuvežė Utenon, iš ten po dviejų savaičių nuvežė Vilniun, bet kitą dieną pabėgo ir per dvi dienas panardom parbėgo namo. Pradėjo slapstyti. 1945 metų birželio mėnesį namie buvo sugautas, bet, nors sužeistas, pabėgo. 1946 metų rudenį žmona gavo fiktyvius dokumentus Silvestro Dukanausko vardu ir padėjo įsidarbinti Klaipėdos geležinkelio. 1948 11 25 buvo suimtas, apkaltintas pagal B K 58-1 a, 58-10 (antrą dalį), 58-11, 72 straipsnius. Anot Alfonso, viską sudėjęs, išėjo 85 metai. Priteisė 25 m. lagerio. Vėliau bausmę sumažino iki 15 m. Kalintas buvo 17-oje lagerio. Paleido 1961 02 25 - dvejais metais ir 9 mėnesiais pirma laiko.

GYVENOM TARP PARTIZANŲ

Emilija Godaitė - Šaltenienė,

g. 1924 m. Pagaigalės k., Saldutiškio vls., gyv. Anykščiuose

Aš, Emilija Godaitė - Šaltenienė, esu gimusi 1924 metais Utenos apskrities Saldutiškio valsčiaus Pagaigalės II kaime, kuris vietos žmonių pramintas Pakryže. Šeimoje augome šeši vaikai: brolis Jonas (gimęs 1909 m.), seserys - Apolonija (1915 m.), dvynės Ona ir Marija (1918 m.), Stasė (1921 m.) ir aš - Emilija. Kai man buvo devyneri metai, mirė tėvelis. Teko dirbti svetimiams - piemenavau, dirbau samdine. Pokario metais gyvenau tėviškėje. Namai buvo Labanoro girioje, tad turėjom daug reikalų su partizanais. Ypač su partizanais buvo susidraugavęs brolis Jonas Goda, partizanų *Velniuku* pavadintas. Per Joną su partizanais susidraugavome ir mes - seserys. Gerai pažinome daugelį to krašto partizanų: Antaną Krinicką - *Romelį*, Juozą Buivydą - *Grafą*, Aleksą Giedraitį - *Genį*, Stasį Kunigėną - *Vytenį*, Dominyką Zaptorių - *Tigra*, Vincą Žalą - *Dobilą*, Kalytį - *Siaubą*, Petrą Ciką (lenkas), Albertą Blažį, Karolį, Kazį ir Albertą Deveikius, Juozą Zitikį ir daugelį kitų Labanoro girios vyrų. Mūsų brolis Jonas, Stasė, Marė ir jos vyras Adolfas Venslova buvo pirmi partizanų talkininkai ir ryšininkai. Padėdavau partizanams ir aš, nueidavom į jų bunkerius, sutikdavom *Dagį*, *Balandį*, *Vaidotą* ir *Vaidilutę*... Mes nunešdavom į bunkerius jų namiškių atneštą maistą, drabužius... Atsimenu, kartą nešiau į Labanorą taisyti Zaptoriaus - *Tigro* laikrodį. Kartais Labanore kai ką sužinodavome apie rusų kariuomenę, kur ruošiasi krėst mišką ar kaimus, tai įspėdavom partizanus.

1947 metų gruodžio 26 dieną, apie 11 valandą vakaro, į mūsų namus atėjo partizanai Juozas Buivydys - *Grafas* [„Liepos“ kuopos vadas], Aleksas Giedraitis - *Genys* ir Stasys Kunigėnas - *Vytenis*. Jie pasidžiaugė, kad tylu, ramu. Pasidėję ginklus, susėdo valgyti. Lyg ką nujausdama, mama išėjo laukan pasiklausti ir tamsoje išgirdo rusų balsus. Netrukus pamatė prie trobų kaip šešėlius slenkančius žmones ir įbėgusi pasakė partizanams. Partizanai šaudydami šoko bėgti, bet buvo jau vėlu: sodyba buvo apsupta. Visi trys partizanai buvo nušauti, o rusas tik vienas buvo sužeistas į kojos kelį. Skrebams tada vadovavo Vaičiulis iš Saldutiškio miestelio. Partizanų lavonus suvežė į mūsų kiemą, batus nuavė, drabužius nuvilko, o mus - mamą, brolienę, jos

duką Danutę, seseris, mūsų draugę Angelę Lipinskaitę - išvarė laukan, suklupdė ant sniego, apdaužė buožėmis. Po kiek laiko Vaičiulis liepė eit į kambarį ir suklupdė viduje. Skrebai keikdamiesi visaip tyčiojosi iš mūsų, mėtė į veidus degančius degtukus, putojosi, tik Vaičiulis juos kiek tramdė. Kad ne jis, skrebai gal būtų vietoj užmušę. Paskui atsinešė iš Labanoro degtinės, liepė paruošti valgyti ir niekur neišeiti. Jie girtavo, linksminos. Mama su broliene Elena užlipo ant krosnies, o mes su Angele užlindom už jų nugarų. Baigę gerti, seserį Stasę, brolių Joną ir kaimyną Joną Stundžią išsivarė į Saldutiškį, o lavonus išsivežė. Pakeliui dar užsuko į Alekso Giedraičio namus ir išsivarė tėvą pažiūrėti nušauto sūnaus. Partizanus numetė Saldutiškio aikštėje, paskui užkasė netoli kapinių.

Brolių Joną gal būtų nuteisę 25 metams, bet buvo karo dalyvis, tai paskyrė 7 metus lagerio. Seserį Stasę ir kaimyną Joną Stundžią ištardę paleido. Gal užtarė sovietinio aktyvisto Levoko [Leono] Narušio motina: rytą atėjusi pasakė, kad jos sūnus nueis ir viską sutvarkys.

Mūsų brolis labai draugavo su Antanu Krinicku. Partizanas dažnai užeidavo pas mus pavalgyt, parūkyt ar šiaip pasikalbėt. Krinickas buvo žmogus nuoširdus, ramus, lėtas, viską išklausydavo neskubėdamas. Užeidavo jis ir pas mano seserį Marę, gyvenusią Paprūdės kaime, už puskilometro nuo mūsų sodybos. 1948 metų rugpjūčio 14 dieną pas mus atėjo partizanas *Kelmas* ir pasiteiravo, kur galėtų būti Antanas Krinickas. Pasakėm, kad nuėjo pas Marę. *Kelmas* kuo greičiausiai išbėgo... Krinickas su Ciku pas Marę valgė. Užėjo *Dagys* su koku kitu partizanu ir išsivedė Krinicką į kiemą pasikalbėti. Tik išėjus laukan, *Dagys* ir šovė Krinickui į nugarą. Palikę lavoną, partizanai nuėjo į mišką. *Kelmas* pavėlavo: Krinickas jau buvo nušautas, neberado nei *Dagio*, nei Ciko... Žmonės kalbėjo, kad *Kelmas* norėjo apginti Krinicką.

Davėm žinią Krinicko seseriai. Aplinkiniai kaimynai padarėm karstą, aprengėm, papuošėm gėlėmis ir vakare palaidojom Labanoro kapinėse. Bet skrebai sužinojo apie laidotuves, lavoną atkasė. Radę lavoną papuoštą gėlėmis, labai įsiuto ir pagrasino, kad už tokią pagarbą banditui dar ne vienas krauju vems. Žmonės kalbėjo, kad partizano lavoną skrebai užkasė Saldutiškyje prie skrebyno tualetu ar net įmetė į tualetą.

Dėl ko buvo nušautas Krinickas, mes ir nesupratom. Kai kas kalbėjo, kad Krinickas pametęs kažkokius svarbius dokumentus, bet paskui išaiškėjo, kad netiesa. Kiti kalbėjo, kad nušovė dėl Narušių šeimos. Levokas Narušis buvo

apylinkės pirmininkas, komjaunuolis. Gal jis buvo kuo nusikaltęs, nes partizanai ant jo pyko ir norėjo sutvarkyti, tik A. Krinickas delsė. Jis pats kadaį slapstėsi pas šito Levoko tetą, tad norėjo apklaust kaimynus, sužinot teisybę. Sakė, mes greit galime sutvarkyti, bet jei bus nekalti, - iš numirusių neprikelsi! Kai Krinicką nušovė, netrukus partizanai sušaudė ir sudegino tą Narušų šeimą.

Geraį pažinom partizaną Dominyką Zaptorį. 1940 metais jis buvo komjaunuolis. Buvo labai piktas, ūmaus būdo. A. Krinickas - *Romelis* su juo nesutarė. Po poros metų, per Labanorinės atlaidus [rugsėjo 8 d.] D. Zaptorius - *Tigras* Ažubalio kaime skrebų buvo susektas ir nušautas.

Pokario metais nukentėjo visa mūsų šeima: brolis Jonas lageriuos prabuvo 7 metus, svainiai Adolfas Venslova - 10 metų, Lionius Lipinskas - 14 metų, Julius Kaminskas žuvo bunkeryje 1948 metais. Jo žmona (mano sesuo) Apolonija su 3 mažais vaikais (Aldona, Algirdu ir Jonu) buvo ištremti į Sibirą, į Krasnojarsko kraštą. Po minėtų įvykių skrebai jau nedavė ramybės - vis ieškojo Jono. Tarnaudama Terpežerių kaime pas Joną Jucių (dabar Anykščių rajonas), susipažinau su Mačionių kaime gyvenusiu Vincu Šalteniu ir už jo ištekėjau.

2001 m.

ČEKISTAI SIAUTĖJA

Visiškai slapta!

VILNIAUS SRITIES MGB VALDYBOS VIRŠININKUI
PULKININKUI
DRAUGUI ZACHAROVUI.

ATASKAITINIS PRANEŠIMAS

Dėl Švenčionėlių rj. MGB skyriaus darbo kovojant su nacionalistiniu po-
grindžiu ir bandomis

1951 metų kovo mėnesį

Po surengtų agentūrinių operatyvinių ir čekistinių karinių priemonių atas-
kaitinį mėnesį rajono teritorijoje padėtis susidarė tokia:

Jeigu „Skrajūno“ banda anksčiau turėjo 13 žmonių, tai dabar beturi tik 5
banditus:

1. EGLINSKAS Antanas, Antano, slapyvardis „*Margis*“, 1951 metų kovo 2
dieną vykdant karinę operaciją sunkiai sužeistas ir dabar slapstosi vienas.

2. PETRAVIČIUS Stasys, Stasio, slapyvardis „*Klajūnas*“, naikinant ir likvi-
duojant „Vytauto“ apygardos štabo bunkerį miško masyve prie Kiauneliškio
[geležinkelio] stoties buvo sužeistas ir su keturiais banditais jam pavyko pasi-
slėpti; dabar slapstosi vienas.

3. Buvęs „Gedimino“ būrio vadas SIDRAVIČIUS Juozas, Vinco, slapyvardis
„*Sakalas*“, dabar veikia banditų „Lokio“ rinktinėje, eina kuopos vado pareigas.

4. Banditas PUREVIČIUS Simanas, slapyvardis „*Švedrys*“, dabar veikia
banditų „Lokio“ rinktinėje, yra „Vytauto“ apygardos štabo nario bandito „*Liu-
berto*“ adjutantas.

5. Banditas BULKA Jeronimas, slapyvardis „*Deimantas*“, pirma buvo „Ge-
dimino“ būrio vado pavaduotojas, o šiuo metu slapstosi vienas, yra „Gedimi-
no“ būrio vadas.

„Trimito“ banda, turėjusi iki 13 dalyvių, per ataskaitinį mėnesį visiškai
sunaikinta. Tokiu būdu, be jau paminėtų „Skrajūno“ bandos dalyvių, šiuo metu
iš rajono teritorijoje veikusių keturių bandų liko tik dvi.

„Vytauto“ apygardos, „Liūto“ rinktinės, „Erškėčio“ kuopai pavaldus banditų „Kriaušės“ būrys susideda iš 7 žmonių; jo dalyviai daugiausia kilę iš Molėtų rajono, slapstosi Švenčionėlių rajono Labanoro apylinkės teritorijoje ir Molėtų rajono Inturkės apylinkėje.

„Paberžio“ banda, pavaldi „Vytauto“ apygardos „Cezario“ rinkinei, turi 7 žmones, slapstosi ir veikia Švenčionėlių, Švenčionių ir Pabradės rajonuose.

BANDŲ IR NAC. POGRINDŽIO VEIKLA

Ataskaitinį mėnesį rajono teritorijoj užregistruotas vienas banditų pasireiškimas:

šių metų kovo 27 d., 6 valandą ryto, 7 „Kriaušės“ bandos banditai Jau-
niškių k. ?aroniškio* apyl. nužudė KAMINSKĄ Antaną, Alekso, gimusį 1925
m., kilusį iš Prūdiškių k., Labanoro apyl., Švenčionėlių rajono, Vilniaus srities,
LSSR, iš vidutinių valstiečių, lietuvi, nepartinį, tarnavusį Sovietų armijoje, dirbu-
sį miškų ūkyje rūšiuotoju.

(Smulkiau apie teraktą žr. mūsų 1951 metų kovo 30 d. spec. pranešimą
Nr. 458).

BENDRI KOVO MĖNESIO MGB DARBO REZULTATŲ STATISTINIAI DUOMENYS

Per ataskaitinį mėnesį Švenčionėlių rajono teritorijoje MGB operatyvinė
grupė, MGB srities Valdyba ir Utenos rajono MGB skyrius sunaikino 28 ban-
ditus. Iš jų 13 banditų buvo Švenčionėlių rajono gyventojai, kiti 15 banditų
- buvę Utenos ir Molėtų rajonų gyventojai. Suimta 12 nac. pagrindžio dalyvių,
iš jų vienas banditas.

Likviduojant banditus, atimta: kulkosvaidžių - 3, karabinų - 3, automatų
- 7, šautuvų - 9, pistoletų - 9, revolverių - 3, įvairių šovinių - 890 vnt., rašo-
moji mašinėlė, du radijo imtuvai. Pradėta viena byla formuliaras. Užverbuotas
vienas slaptas pranešėjas.

AGENTŪROS VERBAVIMAS

(Norint nusiųpti agentus, prasidėjus Sąjūdžiui, ši ataskaitos dalis sovietų
archyvininkų iškirpta).

DARBAS SU AGENTŪRA IR BANDOMIS

Rajono MGB skyriuje yra agentūrinė byla Nr. 24, pavadinta slapyvardžiu
„BEZUMCY“ [bepročiai].

.[iškreiptas vietovardis]

Ataskaitinį mėnesį, suėmus ryšininkus „Laivą“- MAČIULĮ Joną, Gabrio, ir „Dainą“ - VALIUKIENĘ Marijoną, Juozo, ir MGB operatyvinei grupei panaudojus prieš ryšininkę spec. priemones, o iš štabo bunkerio paėmus „Skrajūno“ bandos dokumentus, buvo suimti nac. pagrindžio dalyviai:

ROLKA Kazys, Liudo, gimęs 1912 metais;
ROLKAITĖ Marytė, Liudo, gimusi 1900 metais;
MACEIKA Anupras, Anupro, gimęs 1919 metais;
MAČIULIS Antanas, Gabrio, gimęs 1914 metais;
MAŽEIKAITĖ Albina, Vlado, gimusi 1926 metais.

Suėmus MAČIULĮ Antaną, Gabrio, buvusį „OS“ viršininką, slapyvardžiu „Gediminas“, gauta duomenų, kad „OS“ nariai yra šie asmenys:

1. RUKŠĖNAS Albertas, Antano, gimęs 1922 metais ir gyvenęs Paūkiojės k., yra apylinkės „OS“ viršininkas, slapyvardis „Liepa“.

2. RYLIŠKIS Antanas, Antano, gimęs 1918 metais Plaučiškių k., apylinkės „OS“ viršininkas, slapyvardis „Šarūnas“.

3. MAČIULIS Gabrys, Gabrio, gimęs 1920 metais, Salų k. gyventojas, „OS“ narys, slapyvardis „Aras“.

4. BRUKŠTUS Antanas, Juozo, gimęs 1920 metais, gimęs ir gyvenantis Laimėsto k., „OS“ narys, slapyvardis „Naras“.

5. PUMPUTYTĖ Adelė, Kazio, gimusi 1929 metais, gimusi ir gyvenanti Plaučiškių k., „OS“ narė, slapyvardis „Rožytė“.

Šių parodymų pagrindu 1951 metų kovo 10 d. buvo sulaikyti ir kruopščiai apklausti:

RUKŠĖNAS Albertas, Jono;
RYLIŠKIS Antanas, Antano;
BRUKŠTUS Antanas, Antano.

Per apklausą jie visi prisipažino, kad jie tikrai MAČIULIO buvo užverbuoti ir teikė bandų dalyviams pagalbą. Gautos sankcijos pagrindu jie buvo suimti ir perduoti tirti LSSR MGB tardymo daliai [skyrui].

Suimtas MACEIKA Anupras, Anupro, tvirtino, kad, būdamas ryšininkas, slapyvardžiu „Laidas“, gaunamą korespondenciją, adresuotą apygardos vadui „Siaubui“, perduodavo ryšininkei VASIULYTEI Marytei, Adolfo, gimusiai 1929 metais, gyvenančiai Gaivenių k., turinčiai nacionalistinį slapyvardį „Aguonėlė“. 1951 metų kovo 9 dieną mes su MGB operatyvinės grupės darbuotojais VASIULYTĘ slapta suėmėme. Kad VASIULYTĖS suėmimas neišeitų į viešumą, kad nesužinotų kiti žmonės, VASIULYTĖS giminių namuose 5 dienoms buvo palik-

ta kariškių grupė, vadovaujama operatyvinio darbuotojo ŠTOKO, o pati VASIULYTĖ išsiųsta į MGB operatyvinę grupę Utenoje. MGB operatyvinei grupei prieš VASIULYTĘ panaudojus spec. priemones, gauta įrodymų, kad ji tikrai buvo bandos ryšininkė, slapyvardžiu „*Aguonėlė*“, kad banditų korespondenciją, be „*Dainos*“ ir „*Laido*“, perduodavo dar ryšininkui LUNIUI Algirdui, Kazio, gimusiam 1935 metais, turinčiam nacionalistinį slapyvardį „*Smagurauskas*“, gyvenančiam Stirninės k.

VASIULYTĖ Janė, Juozo, gimusi 1929 metais, slapyvardis „*Kaladytė*“, Stirninės k. gyventoja.

GIMŽAUSKAS Jeronimas, Antano, gimęs 1902 m., slapyvardis „*Mintautas*“ - „*Damulis*“, Kemešio k. gyventojas.

Pati VASIULYTĖ ne kartą lankė bunkerį, įrengtą Kiauneliškio miške, kur slapstėsi „*Siaubas*“, „*Skrajūnas*“, „*Uosis*“ ir kiti banditai, kurių buvo 12 žmonių.

1951 metų kovo 19 dieną, remdamiesi iš VASIULYTĖS gautais duomenimis, kartu su Utenos rajono MGB skyriumi, vadovaujami MGB operatyvinės grupės darbuotojų, Kiauneliškio miške surengėme čekistinę karinę operaciją, per kurią buvo užtiktas bunkeris ir sunaikinti banditai:

1. KUŠELIAUSKAS Juozas, Anastazijos, gimęs 1919 metais, slapyvardis „*Putinas*“, „*Treniotos*“ būrio vadas.

2. BULKA Antanas, Vinco, gimęs 1928 metais, slapyvardžiai - „*Dainius*“, „*Lakštingala*“, „*Kuršaitis*“, apygardos štabo narys spaudos platinimui.

3. JUODIS Stasys, Juozo, gimęs 1920 metais, banditų „*Bazalto*“ rajono vadas, slapyvardis „*Čižikas*“.

4. JAKUČIONIS Stasys, Kazio, gimęs 1923 metais, „*Liūto*“ rinktinės ir banditų „*Bazalto*“ rajono štabo narys, slapyvardis „*Aušra*“.

5. Banditas slapyvardžiu „*Gentvilas*“, jo vardas Stasys, „*Kalnų*“ srities ir „*Vytauto*“ apygardos štabo narys.

Banditas BULKA Juozas, Vinco, gimęs 1925 metais, slapyvardis „*Skrajūnas*“ - „*Vytauto*“ apygardos štabo narys ryšiams ir „*Kalnų*“ srities štabo narys - paimtas gyvas. Kitiems šešiems banditams operacijos metu pavyko pasprukti. Vis dėlto banditas „*Uosis*“ - GRAUŽINIS Balys, Juozo, „*Bazalto*“ rajono štabo narys, traukėsi nuo persekiotojų raitas ir buvo pastebėtas Kūrinių kaime dirbusių liaudies gynėjų ir operatyvinio darbuotojo kapitono TUINOVO. Persekiojamas „*Uosis*“ už 15 kilometrų nuo operacijos vietos liaudies gynėjų buvo pavytas ir nukautas.

Atsižvelgiant į tai, kad banditas VASIULIS Ignas, Antano, slapyvardžiu „*Karvelis*“, gali slapstytis pas savo gimines, pas VASIULIO gimines buvo nusiųsta karinė grupė ir š. m. kovo 24 dieną jis buvo užtiktas Naujasodžio kaime pas giminaitį ALEKNĄ Jeronimą, Justo, ir suimtas gyvas. Iš VASIULIO atimtas revolveris „Naganas“.

Tokiu būdu iš bunkeryje buvusių 12 banditų 8 sunaikinti. Likusiems keturiems pavyko pasislėpti. Pasislėpė:

1. „Vytauto“ apygardos vadas „*Siaubas*“.

2. Eilinis PETRAVIČIUS Stasys, Stasio, slapyvardžiu „*Klajūnas*“.

3. Banditas „*Liepa*“ - „Šventosios“ banditinio rajono viršininkas, daugiau duomenų nėra.

4. Banditas „*Žilvitis*“, eilinis, daugiau duomenų nėra.

Paimtas gyvas „Vytauto“ apygardos štabo narys banditas „*Skrajūnas*“ su laikymo vietoj pasakė, kad bunkeris, kuriame slapstosi apygardos štabo nariai „*Vaidotas*“ bei „*Dagys*“ ir banditės „*Žiedas*“ bei „*Vaidilutė*“, įrengtas miške netoli Pagaigalės kaimo, Švenčionių rajone.

Surengus operaciją, tą pačią dieną, t. y. 1951 metų kovo 19 - ają, bunkeris buvo surastas, o keturi banditai sunaikinti:

J. „*Vaidotas*“ - PAKŠTAS Vytautas, Mykolo, gimęs 1922 metais, „Kalnų“ srities ir „Vytauto“ apygardos štabų narys.

2. „*Dagys*“ - TRINKŪNAS Jurgis, Kazio, gimęs 1918 metais, „Kalnų“ srities ir „Vytauto“ apygardos štabų narys.

3. „*Vaidilutė*“ - DEVEIKYTĖ, gimusi 1922 metais, bandito „*Vaidoto*“ žmona, eilinė.

4. „*Žiedas*“ - DAŠKEVIČIŪTĖ Stasė, Felikso, gimusi 1925 metais, eilinė.

Be to, 1951 metų kovo 2 dieną operatyvinė karinė grupė Indubakių kaimo apylinkėse nukovė du banditus. (Smulkiau apie tuos du banditus žr. 1951 metų kovo 19 dienos spec. pranešimą Nr.347). Be jau minėtų areštų, remiantis VASIULYTĖS ir MAČIULIO Jono, Gabrio, parodymais, ataskaitinį mėnesį buvo suimti ir perduoti LSSR MGB tardymo skyriui tolesnei apklausai:

1. LUNIUS Algirdas, Jono, gimęs 1935 metais, ryšininkas, slapyvardis „*Smagurauskas*“, nusikalstamą savo veiklą per apklausą visiškai pripažino.

2. GIMŽAUSKAS Jeronimas, Antano, gimęs 1902 metais, gyvenantis Kemešio k., Švenčionių rajone, yra „Kiaunės“ rajono informacijos skyriaus viršininkas, slapyvardžiais „*Mintautas*“ ir „*Damulis*“, savo veiklą bandos naudai visiškai pripažino. Tokiu būdu per ataskaitinį laikotarpį mes suėmėm 11 „OS“ narių ir ryšininkų.

Be to, pagal bandito „*Skrajūno*“ parodymus prie suimtojo ROLKOS Kazio, Liudo, slapyvardžiu „*Meidus*“, šulinio aptiktas šriftų gaminimo spaustuvinis presas ir vokiškas šautuvas.

DĖL „TRIMITO“ BANDOS

Suimtas banditas „*Skrajūnas*“, būdamas MGB operatyvinėje grupėje Utenoje, davė parodymus, kad jam žinoma „Trimito“ bandos bunkerio vieta Lygalaukių k., Molėtų rajone.

Šių metų kovo 22 dieną Utenos garnizonui vykdant operaciją miško masyve prie Lygalaukių kaimo, sunaikinta 14 banditų: iš jų nukauta 12, o du paimti gyvi. Nušauti buvo:

7. „*Bitinas*“ - RYLIŠKIS Vytautas, Adolfo, gimęs 1930 metais, „Bazalto“ banditų rajono narys, „Trimito“ būrio vadas.

2. „*Lizdeika*“ ir „*Aukštaitis*“ - STANĖNAS Juozas, Jono, gimęs 1922 metais, „Laisvės“ kuopos vadas.

3. „*Viršaitis*“ - SNIEGANAS Antanas, Juozo, gimęs 1929 metais, eilinis.

4. „*Papartis*“ - ŠIMKŪNAS Balys, Juozo, gimęs 1928 metais, eilinis.

5. „*Balandis*“ - KULIEŠIUS Juozas, Karolio, gimęs 1931 metais, eilinis.

6. „*Diemedis*“ - SUKAREVIČIUS Jurgis, Jono, gimęs 1933 metais, eilinis.

7. „*Viesulas*“ - RUSTEIKA Albinas, Vinco, gimęs 1931 metais, eilinis.

8. „*Trimitas*“ - GAIDELIS Liudas, Prano, gimęs 1931 metais, eilinis.

9. „*Gintaras*“ - PETRONIS Stepas, Jono, eilinis.

10. „*Aidas*“ - KLEVAS Juozas, Balio, gimęs 1929 metais, eilinis.

77. „*Dobilas*“ - ZITIKIS Algirdas, Jono, gimęs 1929 metais, eilinis.

72. „*Narsutis*“ - daugiau duomenų nėra, eilinis.

Paimti gyvi:

7. „*Kariūnas*“ - MAČIULIS Alfonsas, Jono, gimęs 1927 metais, gyvenęs Riepaičių k., Švenčionių rajone, vado „Viesulo“ pavaduotojas.

2. DAŠKEVIČIŪTĖ Elena, Margaritos, slapyvardis - „*Daugvilaitė*“, gyvenusi Labanore.

Pagal suimtų ryšininkų, „OS“ narių ir paimtų gyvų banditų parodymus, išaiškintas 21 nac. pagrindžio dalyvis, išaiškinti jų nacionalistiniai slapyvardžiai. Imamės priemonių prieš išaiškintus nac. pagrindžio dalyvius: daromos nuotraukos, forminama medžiaga areštams arba verbavimui.

ŠVENČIONĖLIŲ RAJONO MGB SKYRIAUS VIRŠININKAS PAPULKININKIS
(C A R E N K A)

LYA. F. K-1, ap. 15, b. 4420, l. 202 - 208.

ČEKISTAI PERIMA „KIAUNES“ RAJONO ARCHYVĄ

BX Nr. 2302

Visiškai slapta

Liter „A“

VILNIAUS SRITIES MGB VALDYBOS VIRŠININKUI PAPULKININKIUI

Draugui J A K O V L E V U I

Vilnius

[1951 metų lapkričio 30 d. raštą Nr. 1/1424

1951 metų vasario 20 dieną vykdant čekistinę karinę operaciją prieš „Skrajūno“ bandą, miško masyve prie Utenos rajono Vyžių kaimo, „Dainiaus“ - „Kuršaičio“ štabo bunkeryje, tarp paimtų dokumentų buvo rastas 1950 metų vasario 4 dienos aktas, kad „OS“ nariui, slapyvardžiu „Erelis“, perduodami saugoti „Kiaunės“ rajono štabo viršininko „Lakštingalos“ archyvo dokumentai.

Po 1951 metų kovo 19 d. „Vytauto“ apygardos štabo sunaikinimo paimtas gyvas buvęs „Kiaunės“ rajono viršininkas banditas BULKA J. A. pasakė, kad „OS“ narys, turėjęs slapyvardį „Erelis“, yra Ripaičių kaimo gyventojas MAČIULIS Antanas, Augusto, gimęs 1931 metais, ir kad pas jį saugomas dokumentų archyvas.

Atlikus mums agentūrinės operatyvines priemones, iš „OS“ nario MAČIULIO Antano, Augusto, slapyvardžiu „Erelis“, „Kiaunės“ banditų rajono archyviniai dokumentai buvo paimti.

Tyrinėjant šiuos dokumentus, per agentūrą buvo nustatyti antisovietinių laiškų autoriai, atrinkti įtariamų asmenų rašto pavyzdžiai ir išsiųsti grafinei ekspertizei. Per 1951 metus grafinei ekspertizei išsiųsta 15 nac. pagrindžio dalyvių bylų. Rezultatai [įtarimai] pasitvirtino šiems [asmenims]:

1. ŠERĖNAS Alfonsas, Justo, gimęs 1910 metais, gimęs ir gyvenęs Medinių kaime, dirbo apylinkės pirmininku, buvo „Žiezdris“ apylinkės „OS“ viršininku, slapyvardis „Faustas“.

2. ŽILĖNAITĖ Julija, Mykolo, gimusi 1924 metais, gimusi ir gyvenanti Ginučių kaime, „OS“ narė, slapyvardis - „Lietuvaitė“, būdama partizanų rėmimo komiteto pirmininkė, turėjo slapyvardį „Maumedis“.

3. MAČIULIS Antanas, Augusto, gimęs 1931 metais, gyvena Ripaičių k., „Pakaso“ apylinkės „OS“ viršininkas, slapyvardis - „Erelis“.

4. KINDURYS Juozas, Juozo, gimęs 1926 metais, Mineiškiemio k. gyventojas, „OS“ narys, slapyvardis - „Balandis“, yra 10 - tas žvalgybos agentas ir rezervo skyriaus „Gandras“ viršininkas.

5. AŠKINIS Antanas, Kajetono, gimęs 1907 metais, Krivasalio k. gyventojas, „Limano“ apylinkės „OS“ viršininkas, slapyvardžiai „Akmuo“, „Skirpstas“, „Kiaunės“ rajono ūkio dalies viršininkas ir 5 - tasis žvalgybos agentas.

6. KRINICKAITĖ Janė, Antano, gimusi 1923 metais, gyvenanti Lakajų k., „OS“ narė, slapyvardis - „Ramelytė“.

7. MATUSEVIČIUS Vincas, Vinco, gimęs 1906 metais, gyvena Vasiuliškės k., slapyvardis - „Kardas“.

8. NAREIKIS Algirdas, Antanas, gimęs 1922 metais, gyvena Šiškinų k., dirbo Švenčionėlių rajono vykdomojo komiteto žemės ūkio skyriaus zootechniku, „OS“ narys, slapyvardis - „Stalius“.

9. LIMANAUSKAS Vytautas, Vaclovo, gimęs 1921 metais, gyveno Saldutiškio miestelyje, dirbo vidurinės mokyklos mokytoju, „OS“ narys, slapyvardis - „Timas“.

10. ŠINKŪNAITĖ Genė, Vlado, gimusi 1931 metais, gyvenusi Saldutiškio miestelyje, 11 - tos klasės mokinė, „OS“ narė, slapyvardis - „Genė“.

11. MANIUŠYTĖ Jadvyga, Jurgio, gimusi 1926 metais, Ripaičių k. gyventoja, „OS“ narė, slapyvardžio neturėjo.

12. MACEIKIENĖ Apolonija, Prano, gimusi 1930 metais, Ripaičių k. gyventoja, „OS“ narė, slapyvardis - „Našlaitė“.

13. MAŽEIKAITĖ Bronė, Vlado, gimusi 1928 metais, gyvena Ripaičių k., „OS“ narė, slapyvardis - „Gėlytė“.

14. ALEKNA Jonas, Juozo, gimęs 1930 metais, Ripaičių k. gyventojas, „OS“ narys, slapyvardis - „Žilvitis“.

15. BILEIŠIS Albertas, Petro, gimęs 1931 metais, Žiezdrų k., Utenos rajono gyventojas, „OS“ narys, slapyvardis - „Žaibas“.

Po gautų 15 bylų ekspertizių 11 nac. pagrindžio dalyvių suėmėme, kitus 4 dalyvius užverbavome į agentūrinį pranešėjų aparatą.

Per apklausą visi suimtieji savo nusikalstamą veiklą pripažino.

Per tardymą suimtas AŠKINIS paliudijo, kad jis nuo 1946 metų pavasario buvo banditų nacionalistinio pagrindžio dalyvis, turėjo „Dagilio“, „Akmenio“, „Skirpsto“ slapyvardžius, aktyviai dalyvavo nacionalistinės organizacijos, pasivadinusios „Kiaunės“ rajonu, veikloje, turėjo joje vadovaujamas pareigas: buvo „Limano“ apylinkės „OS“ viršininkas, „Kiaunės“ rajono ūkio dalies viršininkas ir 5- tasis žvalgybos agentas. Praktiškai jis iš nacionalistinio pagrindžio dalyvių rinko pinigus ir perduodavo bandos reikalams, teikdavo žinias apie MGB karinių grupių pasirodymą ir raštu palaikė ryšius su bandos vadeiva teroristu „Skrajūnu“. Kartu jis paliudijo ir kitų asmenų priklausymą nacionalistiniam pagrindžiui. Trys iš jų suimti.

Priedas: Jūsų raštas. L. e. p. ŠVENČIONĖLIŲ RAJONO MGB SK. VIRŠININKAS MAJORAS (BOGDANOVAS)

LYA.f. K-1, ap. 15, b.4420,1. 323, 324.

NUŠOVĖ DU MANO BROLIUS

Paulina Gaidelytė, Jono,

g. 1926 m., gyv. Papirčių k., Tauragnų vls.

Gyvenom Papirčių kaime, Tauragnų valsčiuje. Žemės turėjom 42 hektarus, bet augom 9 vaikai - 5 broliai ir 4 seserys. Vienas brolis mirė 9 metų. Brolį Joną 1944 metų rudenį sugavo ir išvežė į frontą. Jis 1945 04 23 prie Berlyno žuvo. 1945 09 19 mūsų ūkį iškonfiskavo, tėvą Tauragnų skrebai Rudėnas, Lobakinas, Ramoška namie labai sumušė. Po to mūsų šeima pakriko: tėtė, palikęs namus, išėjo tarnaut į Sorakalnį pas Gaivenį; mama su seseria išėjo tarnaut į Antalamėstę pas Antaną Klimašauską. Aš, Paulina, Pakryžėj tarnavau pas Grikiapelieneį, pas-

kui 2 metus Padbuožėj pas Kazį Tartilą, 2 metus Avinišky pas Petravičienę, 4 metus Bernotišky (Ažugiry) pas Deveikienę. Ūkis liko apleistas, žemė nedirbama. Brolis Juozas (g. 1922 m.) slapstės ir 1947 metų vasario 18 -tą Nemeikščiuose žuvo. Prieš mirtį paprašė, kad palaidotų Puodžių kaime, prie partizanų vado *Liepos* - Mikulėno Vlado. Užkasė jį skrebai Utenoj, prie Dauniškio ežero. Pavyko išvogt jį tik iš ketvirto karto. Užkastas buvo prie enkavedisto namo, tai pritykdom, kai jis buvo išvažiuavęs. Padėdavo iškast uteniškis kaminkrėtys Vanagas.

Vajeliuos pas Trinkūną buvo paliktas mūsų eržilas. Brolio parsivežt važiauvau aš. Važiauvau pro Kačiūnus, pro Puodžius, pro dabartinę užtvanką. Papirčių kaimo Jonas Lisauskas buvo padaręs karstą. Palikau jį Biliakiemy pas Žibėną. Arklį palikau prie bažnyčios. Ratus apvyniojom skudurais, kad naktį važiuojant nedardėtų. Brolis Kazys atvažiavo dviračiu. Atkasėm. Atvariau arklį su vežimu. (kėlėm keturiese-brolis Kazys, toks mokinyš [Šeimaties kaimo] Vytautas Sviklys, aš ir dar vienas studentas. Apdėję šienu, užkloję marškom, pro aerodromą, pro Vijeikius nuvežėm į Puodžius. Iškėlėm, bet aprengt nebegalėjom - buvo jau apgedęs. Buvo Sekminės. Suėjo jaunimo. Ant kapo prinešė gėlių, juostų su užrašais. Biliakiemio bažnyčioj pasimeldėm, Šinkūno daržinėj užvalgėm ir išsiskirstėm. Kai visi išsivaikščiojo, gėles ir užrašus sunaikinau, kad prie žmonių nekibtų. Aš sugrįžau į Aviniškį, pas Petravičienę, pas kurią tarnavau.

Mano brolis Kazys Anykščiūnas buvo suimtas, baisiai sumuštas. Balsavimo dieną jam pavyko pabėgti. Visą žiemą sumuštas sirgo, paskui išėjo į Jono Juodkos - *Vėžiuko* būrį. Taip mes visi ir gyvenom kur diena, kur naktis. *Vėžiukas* pasakojo, kad į jo būrį buvo atėję ir du Saldutiškio mokytojai - *Margis* ir *Banga*, bet saugumas kartais į būrius įkišdavo šnipus. Tie vyrai buvo ne vietiniai, tai jų *Vėžys* nepriėmė. Sako, gali būti provokacija. Priėmė Juozas Buika, bet paskui paaiškėjo, kad jis pats saugumo agentas. Minėti mokytojai vaikščiojo dviese, paskui prie jų prisidėjo *Vilkas*, *Meška*, *Deimantas* ir *Lizdeika*.

Ryliškių kaime gyvenusi Aldona Deveikytė pasakojo, kad 1951 metų pavasarį, dar prieš jų sušaudymą, pas ją buvo užėję mano brolis Kazys Gaidelis - *Trimitas*, Jonas Juodka - *Vėžys* ir Julius Gaidamavičius - *Viesulas*. Prieš tai jie kelias dienas ar Kamšoj stovyklavo, netoli Vilučio. Sako, tada per ryšininkus jie buvo gavę du laiškus. Su jais norėjo susitikti Juozas Buika. Vyrai jau žinojo, kad Strazdų kaime iššaudė partizanus. Gavę trečią laišką, nutarė susitikti su tuo Buika ir pasiaiškinti, kokių turi reikalų. Nuėjo į Grašių kaimą, paprašė Šinkūną, kad iškūrentų pirtį, išsiprausė ir per Gaidelius, Apvyniją nuėjo į susitikimo vietą - į išstremto Prano Babrausko žmonos klojimą (Tautiškių k.). O ten jau laukė enkavedistų pasala. Dar jų bėgta. Mizeikis sakė, kad toliausiai nubėgta *Vėžiuko*. Mašina buvo toliau pasta

Saldutiškio apylinkių partizanai: J. Jakutis - Gintvytis, K. Gaidelis - *Trimitas*, J. Klevas - Aidas, J. Kuliešius - Balandis ir A. Sniegana - Viršaitis apie 1950 m.

tyta, tai po šaudymo privažiavo arčiau sodybos, lavonus sutįsė ir sukėlė į sunkvežimį. Tik Juozo Buikos tarp žuvusių nebuvo, jis ir vėl liko gyvas.

Vilniuje gyvenusi mano sesuo Emilija Mačiokienė vis norėjo sužinot, kaip žuvo brolis. Sužinojusi, kad kunigas Juozas Buika pabėgo į Baltarusiją, į Mosar miestelį, gavo adresą. Parašė jam laišką ir prašė paaiškint, kaip ten su tais partizanis buvo. Gavo tokį laišką:

Brangioji Emilija,

Dėkoju už laiškelį, širdingas mintis, kurios nukelia į 40 m. praeities skaudžius prisiminimus. Taip. Aš tenai buvau, bet ten esančius pažinojau tik du - Vėžiuką ir Gediminą nuo Gatelių - slapyvardėmis ir vardais. Gediminas ir pakvietė mane į tą susitikimą.

Kiek prisimenu, tenai buvo virš dešimt vyrų, o gal ir daugiau. Gediminas irgi po kurio laiko legalizavosi, po kurio laiko buvo patekęs į kalėjimą, grįžo ir prieš trejetą metų girdėjau, kad mirė. Gyveno Vilniuje, ateidavo į Žvėryno bažnyčią; porą kartų buvau sutikęs. Jeigu žinai, kad aš tenai buvau, tai, tikiuosi, žinai, kokia padėtis tenai buvo, koks girtavimas; niekam to neplatinu, bet į Jūsų nuoširdų prašymą atsakau, kaip tenai buvo. Atėjus vakarui, visi girtame stovyje - vieni mažiau, o kiti visai neblaivūs išžygiavo iš Tautišio, o aš išėjau pas tetą, kur gydžiausi.

Klausi apie žinojimą, kur palaidoti. Tai tuo laiku visus žuvusius veždavo į Uteną, į Riešės mišką.

Atleisk, kad gal pavėluotai duodu atsakymą, nes rengiaus važiuoti į Vilnių. Vilniuje porą kartų skambinau, bet niekas neatsakė ir parvažiavęs duodu atsakymą.

Tegul Gerasis Dievas laimina Jus ir Jūsų šeimą.

1990 10 12

K[un].J Juozas

Tas pats Juozas Buika sutvarkė visus apylinkės partizanus ir jų rėmėjus. Atrodo, kad jis išdavė ir Putino būrio bunkerį Pakiauny, kitą Šiluos (prie Šnieriškių), dar Napriūnuos, Strazduos...1951 metų balandžio 14 dieną į Tautiškių kaimą atsilivijo Vėžiuką, Viesulą ir mano brolį Kazį - Trimitą, kur jau laukė enkavedistai... Ten visi trys ir žuvo. O laiške rašo nebūtus dalykus, kažkokias nesąmones.

Mane pirmąkart suėmė Ryliškių kaime, pas Joną Ryliškį. Dokumentų neturėjau, tai atvarė į Tauragnų miestelį, į skrebyną, kuris buvo prie dabartinių kultūros namų, priešais vaikų darželį. Tardydavo ir mušdavo pats Dulovas, vertėju buvo Bertašius. Kai duos tokiu kabeliu - „dratų“ galai ir sulenda. Kraujas bėga

į batus. Viršutiniai drabužiai lieka sveiki, o apatiniai suplyšta. Ir kūnas pažiūrėjus kaip ir nieko, sumušimai lieka giliau. Tada 8 dienas pralaikė, pamušė ir paleido.

Per šventą Petrą nuėjau į Tauragnus bažnyčion. Dulovas ir vėl suėmė, bet pats nebemušė. Naktį nuvežė į Uteną. Kalėjime ten prabuvau 8 mėnesius ir 9 dienas. Mačiau suimtą Stasiūnų Kuliešiuką, susipažinom su Eugenija Zamauskaite, Verute Varnaite, Mikėnienė, Makarskiene, Mameniškyte, Repšyte... Nors buvom vienutėj, bet kameroj mažiau aštuonių nebuvom. Pritaikė man baudžiamojo kodekso 17 - 58 - 1a straipsnius, tad pripažino kaip partizanų pagalbininkę ir tėvynės išdavikę.

Iš Utenos pervežė į Lukiškes, paskui į Čeliabinsko, Karagandos lagerius.

Saldutiškis, 1995 06

Partizanų pratybos Saldutiškio apylinkėse 1945 m. pavasarį.

Visiškai slaptai

Egz. Nr. 1

P A Ž Y M A

Duota **BULKAI** Juozui, Vinco s., gimusiam 1926 metais Ripaičių k., Švenčionėlių rajone, Lietuvos SSR, lietuviui, SSRS piliečiui, kilusiam iš vidutinių valstiečių; išsilavinimas - 7 klasės, neteistas, gyvena Vilniaus m.

Buika nuo 1944 metų priklausė nacionalistiniam pagrindžiui, paskui buvo banditų ryšininku, o 1946 - 1947 m. su savo tikru broliu Antanu Buika laikė „Sakalo“ bandos bunkerį. Turėjo slapyvardį „Laimutis“.

Nuo 1947 metų Buika tampa vienu svarbiausių „Vytauto“ apygardos štabo ryšininkų; per jį buvo palaikomi ryšiai su „Tigro“ ir „Lokio“ rinktinių štabais ir su „Erškėčio“ bei „Romelio“ bandomis.

Tyrinėjant ginkluotą nacionalistinį pagrindį, buvo išaiškinti Buikos ryšiai su bandomis ir 1948 metų spalio mėnesį jis buvo slapta suimtas, demaskuotas ir užverbuotas.

Grįžęs namo, Buika tai prisipažino savo broliui Antanui, irgi banditų ryšininkui, ir šio įkalbėtas inscenizavo, kad nuskendo ežere, o iš tikrųjų perėjo į nelegalią padėtį ir įstojo į bandą. Buika turėjo slapyvardžius „Svajūnas“ ir „Skrajūnas“.

1949 metų pradžioje Buika buvo paskirtas Vytauto apygardos Lokio rinktinės banditinio rajono viršininku, o jo brolis Antanas - šio rajono štabo viršininku, slapyvardis „Dainius“.

Banditinio štabo vadeivų nurodymu, Buika ir jo brolis vadovavo nac. pagrindžiui ir bandoms buvusiame Saldutiškio valsčiuje, Švenčionių apskrityje, sudarė platų „OS“ organizacijų ir ryšininkų tinklą, su kitais banditais užverbuodami į bandas apie 100 žmonių.

Vadovaudamas bandai, Buika kartu toliau savo rankose laikė pagrindines apygardos štabo ryšių linijas su pavaldžiomis „Lokio“ bei „Tigro“ rinktinėmis ir iš dalies su „Liūto“ rinktine, o paskui buvo paskirtas vadinamuoju apygardos štabo ryšių igaliojiniu.

Buikos dalyvavimas teroristiniuose aktuose nenustatytas.

1951 metų kovo 19 dieną per čekistinę karinę operaciją Buika buvo suimtas, o jo brolis su kitais penkiais banditais nušautas.

Operacijos vietoje patekęs į nelaisvę, Buika sutiko parodyti jam žinomą bunkerį, todėl tą pačią dieną buvo sunaikinti 4 banditai, tarp jų Šiaurės rytų sritys ir Vytauto apygardos štabo nariai Pakštas Vytautas, slapyvardžiu „Vaidotas“ ir Trinkūnas Jurgis, slapyvardžiu „Dagys“.

Per tolesnę apklausą Buika davė atvirus parodymus apie savo nusikalstamą veiklą, pasakė visas jam žinomas banditų slapstymosi vietas, jų ryšius, rezervistus ir rėmėjus.

Pasinaudoję Buikos duomenimis, patikrinus juos per kitą agentūrą, 1951 metų kovo - balandžio mėnesiais Utenos ir Molėtų rajonuose buvo surengta keletas čekistinių karinių operacijų, kurių metu buvo sunaikinta 15 banditų, o 3 paimti gyvi.

Atsižvelgiant į tai, kad **Buika** turi daug ryšių su banditais, buvo imtasi priemonių, kad jo ryšiai su mūsų organais liktų paslapyje, kad būtų galima panaudoti bandų ieškojimui ir likvidavimui.

1951 metų balandžio mėnesį **Buika** pradėtas naudoti agentų smogikų grupėse užmegzti ryšiams su banditais. Vykdamas šias priemones, **Buika** užmezgė ryšius su „Liubarto“ ir „Vėžio“ bandomis, kurios 1951 metų balandžio 10 ir 14 dieną buvo sunaikintos: nukauta 10 banditų, tarp jų vado pavaduotojas **Vaičėnas**, slapyvardžiu „**Hubertas**“.

Per operaciją likviduojant „Vėžio“ bandą **Buika** buvo sužeistas į koją ir ilgai gydėsi. 1951 metais **Buikai** toliau dirbant su organais, su jo pagalba ir jam dalyvaujant buvo paimta gyvų ir sunaikinti dar 5 banditai, išaiškinta daugybė banditinių ryšių, daugiau kaip 20 suimta, paimta ginklų, spausdinimo technikos ir banditų dokumentų.

1951 metų spalio mėnesį **Buika** į savo bunkerį sušaukė 7 banditus, tarp jų ir apygardos bei srities vadą **Kalytį** [dokumente užrašyta - „**Kmitisa**“], slapyvardžiu „**Siaubas**“, ir jo pavaduotoją **Kemeklį**, slapyvardžiu „**Rokas**“. Bet ne dėl **Buikos** kaltės 5 banditams pavyko pasprukti, vienas buvo nušautas, o antras suimtas.

Pabėgę banditai paleido gandus apie **Buikos** ryšius su mūsų organais. Panaudotų priemonių dėka **Buikos** autoritetas jo aplinkoje buvo atstatytas. (Banditai, pabėgę iš bunkerio, 1951 m. gruodžio mėnesį buvo sunaikinti).

1952 metų gegužės mėnesį **Buika** pasišaukė **Tigro** rinktinės ryšininkę ir per ją išsiuntė bandos vadeivai „**Sekliui**“ laišką, norėdamas su juo susitikti.

1952 metų birželio mėnesį **Buika** su grupe agentų smogikų buvo išleistas Ignalinos rajone kaip „Vytauto apygardos štabo narys“, nusiųstas atlikti „**Tigro**“ rinktinėje organizacinį darbą. **Buika**,

Ryšininkė J. Vasiulytė- Kaladytė su juozu Buika, partizanų, išdavusiu daugybę kovos draugų, rėmėjų ir ryšininkų.

pasitelkęs to nesuprantančius ryšininkus, sėkmingai susirišo su „Sekliu“ banda. Banda buvo sulikviduota: nukauti 2 banditai, o vienas paimtas gyvas.

Tokiu būdu Buikos duomenimis, dažniausiai jam pačiam dalyvaujant, per jo bendradarbiavimo su mūsų organais laiką nukauti 36 banditai, o suminti 8. Tarp nukautųjų - 3 banditų srities štabo nariai ir keletas kitų banditų vadeivų.

1954 metų sausio mėnesį prieš Švenčionėlių rajono gyventojus buvo inscenuota Buikos legalizacija.

Valstybės saugumo komiteto
prie Lietuvos SSR Ministrų
Tarybos pirmininkas
PULKININKAS
1955 metų kovo 9 d.

(K. Liaudis)

LYA, J. Buikos asmens byla Nr.1085

Visiškai slapta

PAŽYMA

Vilniaus srities Švenčionėlių rajono MGB skyrius agentūrinėje „Labanoriškių“ byloje Nr.109 tyrinėja teroristinę ginkluotą „Tarzano“ bandgrupę, turinčią 2 žmones.

„Tarzano“ bandgrupei priklauso:

1. BIMBA Vladas, Albino, gimęs 1933 metais Devyniaviršės k., Pučkoriškės apyl., Švenčionėlių rajone, Vilniaus srityje, Lietuvos SSR; į bandą įstojo 1950 metų liepos mėnesį; iki šių metų kovo mėnesio priklausė „Trimito“ bandai; po jos sunaikinimo perėjo į „Tarzano“ bandą; ginkluotas šautuvu, turi nacionalistinį slapyvardį „Lakūnas“, eilinis banditas.

2. PAUKŠTĖ Jokimas, Adolfo, gimęs 1932 metais Rukšėnų k., Saldutiškio apyl., Švenčionėlių rajone, Lietuvos SSR; į bandą įstojo š. m. birželio mėnesį; iki išėjimo dirbo Švenčionėlių živkontoroj (gal gyvulių supirkimo punkte?) vairuotoju; ginkluotas šautuvu, turi banditinį slapyvardį „Gegužis“, eilinis banditas.

„PABERŽIO“ BANDĄ tyrinėja Švenčionėlių rajono MGB skyrius „Dotinėnų“ agentūrinėje byloje Nr. 29. Bandai priklauso 4 žmonės. Veikia ir bazuojasi Švenčionių, Pabradės rajonuose ir periodiškai pasirodo mūsų rajono Mielagėnų apylinkėje. Būryje yra vienas dalyvis iš Švenčionėlių rajono; tai banditas

GUIGA Stasys, Prano, gimęs Miežionėlių k., Miežionėlių apylinkėje, Švenčionėlių rajone, lietuvis, iš vidutinių valstiečių; 1946 metais iš SINIAUS bandos legalizavosi, o 1947 metais vėl išėjo į bandą; jo nacionalistiniai slapyvardžiai - „Tarzanas“ ir „Liūtas“, užvesta byla - formuliaras.

Iš „Tarzano“ ir „Paberžio“ bandų ryšininkų ir rėmėjų išaiškinti šie asmenys:

1. SUKAREVIČIŪTĖ Bronė, Jono, 1929 metais gimusi ir gyvenanti Stasiūnų k., Švenčionėlių rajone, yra bandos rėmėja, iš gyventojų renka ir perduoda banditams maisto produktus ir spiritinius gėrimus, įspėja juos apie MGB organų pasirodymą Stasiūnų k.; rengiama byla - formuliaras Nr.4996.

2. GAIDELYTĖ Emilija, Liudo, gimusi 1933 metais ir gyvenanti Pučkoriškių k., Švenčionėlių rajone; paskutinis jos brolis, slapyvardžiu „Trimitas“, 1951 metų kovo mėnesį nukautas. Taip pat kaip banditai nukauti du broliai anksčiau; sesuo, kaip banditų ryšininkė, suimta. Pati GAIDELYTĖ yra aktyvi banditų ryšininkė, turi nacionalistinį slapyvardį „Lašūnė“. Rengiama byla - formuliaras Nr. 5031.

3. BULKAITĖ Monika, Juozo, gimusi 1929 metais. Jos brolis slapyvardžiu „Deimantas“ 1951 metų balandžio mėnesį nukautas kaip banditas; ji savo namuose slepia banditus, aprūpina juos maistu. Ruošiama byla - formuliaras Nr. 4382.

4. GIMŽAUSKAS Pranas, Silvo, gimęs 1923 metais, Kirdeikių k., Švenčionėlių rajono gyventojas, legalizavęsis banditas, dabar palaikantis ryšius su banditais, turi nacionalistinį slapyvardį „Jurginas“.

5. ŽILĖNAS Algimantas, Mykolo, gimęs 1932 metais, gyvena Ginučių k., Švenčionėlių rajone; jo sesuo 1951 metų rugpjūčio mėnesį suimta kaip nacionalistinio pogrindžio dalyvė. Jis pats yra aktyvus banditų ryšininkas, turi slapyvardį „Šviedrys“. Ruošiama byla - formuliaras Nr. 4811.

6. MIZEIKIS Stasys, Mykolo, gimęs 1888 metais, gimė ir gyvena Mediniškių k., Švenčionėlių rajone, laiko banditų susitikimų butą, turi pogrindžio slapyvardį „Šnekutis“. Ruošiama byla - formuliaras Nr. 548.

7. RASTENIS Justas, Tomo, gimęs 1900 metais, gyvena Kirdeikių k., Švenčionėlių rajone; savo namuose slepia banditus, aprūpina juos maistu ir spiritiniais gėrimais. Ruošiama byla - formuliaras Nr. 553.

8. TRINKŪNAS Antanas, Anupro, gimęs 1913 metais, Serledišio k. gyventojas, banditų rėmėjas; parūpina banditams maisto ir juos savo namuose slepia. Ruošiama byla - formuliaras Nr. 556.

9. TRINKŪNAS Kostas, Vinco, gimęs 1910 metais, gyvena Saldutiškio miestelyje, Švenčionėlių rajone: TRINKŪNO tikras brolis, kaip buožė, 1951

metų spalio mėnesį ištremtas į tolimuosius Sovietų sąjungos rajonus. Jis pats yra aktyvus ryšininkas, renka įvairias žinias ir per savo seserį bandos ryšininkę Juliją STUNŽIENĘ, gyvenančią Buitūnų k., Utenos rajone, perduoda banditams. Ruošiama byla - formuliaras Nr. 3071.

10. TUMĖNIENĖ Veronika, Viktoro, gimusi 1911 metais, gyvena Saldutiškio miestelyje, dirbo Saldutiškio lentpjūvėje valytoja, buvo aktyvi ryšininkė, susitikinėjo su banditais, parūpindavo jiems visokios informacijos, o dabar nuo agentūros stebėjimo slapstosi. Ruošiama byla - formuliaras Nr. 3619.

11. ŠIOŽINYTĖ Juzė, Vlado, gi muši 1918 metais, yra Pliauškečių k., Švenčionėlių rajono gyventoja, banditų ryšininkė, renka informaciją ir perdavinėja banditams. Ruošiama byla - formuliaras Nr. 559.

12. ŠUSTIKAS Justinas, Kristupo, gimęs 1902 metais, Terpežio kaimo, Švenčionėlių rajono gyventojas. Jo tikras brolis už banditų rėmimą 1951 metų rugsėjo mėnesį MGB organų suimtas. Ne kartą su banditais susitikinėjo ir jis pats. Ruošiama byla - formuliaras Nr. 641.

13. ZEMLEVIČIUS Vladas, Stasio, gi męs 1923 metais, Aukštasio k., Švenčionėlių rajono gyventojas, legalizavęsis banditas, palaikantis ryšius su banditais ir dabar. Ruošiama registracijos - stebėjimo byla Nr. 573.

14. JURGELEVIČIUS Petras, Petro, gimęs 1908 metais, Palabažio k. gyventojas, yra aktyvus partizanų rėmėjas, parūpina jiems maisto ir spiritinių gėrimų, slepia juos savo namuose. Ruošiama byla - formuliaras Nr. 563.

15. LIPINSKAS Petras, Kazio, gimęs 1918 metais, Padumblės k. gyventojas, buvo bandos vadeiva, legalizavosi, bet dabar palaiko su banditais glaudžius ryšius. Ruošiama registracijos - stebėjimo byla.

16. JUSYS Julius, Vinco, gimęs 1921 metais, gimė ir gyvena Juodpurvio k., Švenčionėlių rajone, palaiko nuolatinčius ryšius su „Tarzano“ gauja. Ruošiama byla - formuliaras Nr. 566.

17. JUSYS Jonas, Juozo, gimęs 1927 metais, gimė ir gyvena Palabažio k., Švenčionėlių rajone, yra aktyvus rėmėjas, savo namuose slepia banditus, aprūpina juos maistu. Ruošiama byla - formuliaras Nr. 568.

18. ŠALNIENĖ Zosė, Juozo, gimusi 1908 metais, gimė ir gyvena Palabažio k., Švenčionėlių rajone, ilgą laiką savo ūkyje slėpė banditus, aprūpindavo juos maistu. Ruošiama byla - formuliaras.

19. PELĖDA Antanas, Petro, gimęs 1912 metais, gimęs ir gyvena Pastasiūnės k., Švenčionėlių rajone; 1949 metais dvi savaites prabuvo bandoje, po to, gavęs banditų užduotį, iš bandos išėjo. Šiuo metu palaiko ryšius su „Tarzano“ banda.

20. DEVEIKIENĖ Juzė, Pagilbiškio k., Švenčionėlių rajono gyventoja; jos namuose nuolat lankosi banditai, kuriems ji parūpina maisto, spiritinių gėrimų. Teikia banditams visokias žinias. Jos duktė DEVEIKYTĖ Aldona palaikė ryšius su banditu, kurio slapyvardis „Vėžys“ - dabar nukautas; nuo jo turi vaiką.

21. DEVEIKIS Albertas, Balio, gimęs 1904 metais, gyvena Dryžių k., Švenčionėlių rajone, buožė, banditų rėmėjas.

22. ŠTARAS Vincas, Silvo, gimęs 1896 metais, gimė ir gyvena Silgiškio k., Utenos rajone, yra banditų bunkerio laikytojas, palaiko nuolatinius ryšius su „Tarzano“ banda.

23. STUNDŽIENĖ Julija, Virico, gimusi 1908 metais, gyvena Buitūnų kaime, Utenos rajone, banditų punkto laikytoja, atlieka ryšininkės užduotis.

24. BAGDŽIŪNIENĖ Anelė, gimusi 1910 metais, Stasiūnų k., Švenčionėlių rajono gyventoja; jos vyras 1948 metais suimtas kaip banditas. Pati šiuo metu palaiko ryšius su banditais, slepia juos savo namuose ir parūpina spiritinių gėrimų.

25. MACIULEVIČIUS Antanas, Antano, gimęs 1912 metais, Stasiūnų k., Švenčionėlių rajono gyventojas, savo namuose ilgą laiką slėpė banditus KULIEŠIŲ ir SUKAREVIČIŲ.

26. AIDIETIS Justas, Žičkų k., Molėtų rajono gyventojas, yra aktyvus „Tarzano“ bandos ryšininkas, turi slapyvardį „Pokujus“

27. PELAKAUSKAITĖ Janė, gimusi 1929 metais, Laukagalių k., Švenčionėlių rajono gyventoja, žino nuolatinės banditų slapstymosi vietas, vykdo banditų ryšininkės užduotis.

28. LAŠINSKAS Antanas, Justino, gimęs 1908 metais, Laukagalių k., Švenčionėlių rajono gyventojas, savo namuose slepia banditus, parūpina jiems spiritinių gėrimų. Jo brolis LAŠINSKAS Justinas, kaip banditinės šeimos narys, 1949 metais turėjo būti ištremtas, bet pasislėpė.

29. PAUKŠTIENĖ Ona, Alfonso, Gačiakampio k., Švenčionėlių rajono gyventoja, yra bandos rėmėja, parūpina jiems [partizanams] spiritinių gėrimų ir leidžia savo namuose jiems slapstyti.

30. STUNDŽIA Pranas, Vaclovo, gimęs 1902 metais, gimė ir gyvena Pagaigalės k., Švenčionėlių rajone, dirba eiguliu; 1951 metų kovo mėnesį jo plose buvo užtiktas bandito „Vaidoto“ bunkeris, po to ilgą laiką savo namuose slėpė sužeistą banditą „Margį“.

31. PELAKAUSKAS Petras, Laukagalių k., Švenčionėlių rajono gyventojas, siuvėjas, siuva ir taiso banditams rūbus.

32. GODAITĖ Stasė, Pakryžės k., Švenčionėlių rajono gyventoja, yra „Tarzano“ bandos ryšininkė, žino banditų slapstymosi vietas.

33. LELEIVAITĖ Apolonija, gimusi 1928 metais, gyvena Šarkių k., Švenčionėlių rajone, jos tėvai, kaip buožių šeima, ištremti. Ji pati yra banditų ryšininkė, turi slapyvardį „Mindauga“.

34. JARMALIS Pranas, gimęs 1912 metais, Pakarvinės k., Švenčionėlių rajono gyventojas, yra aktyvus „Paberžio“ bandos ryšininkas, žinojo bandos slapstymosi vietas. 1949 metais milicijos suimtas už chuliganiškus veiksmus.

35. LAURINKAITĖ Ona, gimusi 1923 metais, Kasčiukų k., Švenčionių rajono gyventoja, bandito „Uosio“ sesuo, savo namuose teikė prieglobstį banditams.

36. VAITKUS Stasys, Šakališkių k., Švenčionių rajono gyventojas, „Paberžio“ bandos rėmėjas, nuolat savo ūkyje slėpė banditus, tiekė jiems maisto produktus.

37. KINDURYTĖ Julija, Sidariškių k., Švenčionėlių rajono gyventoja, yra ryšininkė, renka banditams maisto produktus.

38. JURĖNAITĖ Marytė, Balio, gimusi 1931 metais, Grybų k., Švenčionėlių rajono gyventoja, yra bandito „Liūto“ giminaitė, siuva ir taiso banditų drabužius.

39. GYLYTĖ Bronė, Šnieriškių k., Molėtų rajono gyventoja, yra bandito „Lubino“ meilužė.

40. BUIVYDAS Vaclovas, Vaclovo, gimęs 1911 metais, Paalsuodės k., Švenčionėlių rajono gyventojas, nukauto banditų vadeivos „Grafo“ brolis. Jis pats yra aktyvus bandos ryšininkas, susitikinėja su banditais ir atlieka įvairias jų užduotis; jam užvesta byla - formuliaras.

41. MATUSEVIČIUS Augustas, gimęs 1908 metais, Bendrovės k., Švenčionėlių rajono gyventojas, legalizavęsis banditas, šiuo metu palaiko ryšius su banditais; jam užvesta byla - formuliaras.

42. ŠULGAITĖ Genė, Jono, gimusi 1926 metais, gimė ir gyvena Slabadiškių k., Švenčionėlių rajone, iš motinos pusės būdama bandito „Liūto“ giminaitė, palaikė su juo tiesioginius ryšius, nuolat savo namuose jį slėpė, paimdavo iš jo pagrobtus daiktus.

43. GRAUŽINYTĖ Veronika, Antano, gimusi 1926 metais, gimė ir gyvena Pagaluonės k., Molėtų rajone, yra bandito „Lakūno“ giminaitė, savo namuose nuolat slepia banditus, parūpina jiems maisto ir spiritinių gėrimų. Jos sesuo Ona irgi yra banditų rėmėja.

44. GRAUŽINIS Pranas, Pagaluonės k., Molėtų rajono gyventojas, banditų rėmėjas, varo banditams naminę ir su jais girtauja.

45. JUODIS Albertas, gimęs 1918 metais, Stasiūnų k., Švenčionėlių rajono gyventojas, dirba Saldutiškio miestelio krautuvėj pardavėju; jo namus dažnai lanko banditai, juos aprūpina maistu ir spiritiniais gėrimais.

46. MACIULEVIČIUS Antanas, gimęs 1910 metais, Stasiūnų k., Švenčionėlių rajono gyventojas, ilgai savo namuose laikė banditus KULIEŠIŲ ir SUKAREVIČIŲ (dabar nukauti).

47. MACIULEVIČIŪTĖ Irena, gimusi 1934 metais, Stasiūnų k., Švenčionėlių rajono gyventoja, renka ir perdavinėja banditams žvalgybinio charakterio duomenis.

48. ŽIEZDRYS Pranas, Devyniaviršės k., Švenčionėlių rajono gyventojas, varo banditams naminę ir teikia jiems informaciją.

49. JAKIMAVIČIŪTĖ Pranė, Teofilio, gimusi 1924 metais, gimė ir gyvena Stasiūnų k., Švenčionėlių rajone, turėjo tiesioginius ryšius su „Trimito“ banditų būrio vadeiva PELEDA Vytautu (nukautas), dabar renka banditams maistą. Antra sesuo, JAKIMAVIČIŪTĖ Angelė, yra banditų ryšininkė.

50. GARLIAUSKAITĖ Monika, Vlado, gimusi 1924 metais, gimė ir gyvena Stasiūnų k., Švenčionėlių rajone, teikia banditams įvairią informaciją, priima banditų pagrobtus daiktus.

51. KORSAKAS Romualdas, Antano, Lakajų k., Švenčionėlių rajono gyventojas; jo du broliai buvo bandoje. Jis pats aktyviai padeda banditams, slepia juos savo namuose ir vykdo atskirus jų nurodymus.

52. RASTENIENĖ Veronika, gimusi 1896 metais, gimė ir augo Vajelių k., Švenčionėlių rajone, buožė, du sūnūs už ryšius su banda suimti MGB organų, dukterė išstremta į tolimuosius Sovietų sąjungos rajonus, ji pati nuo tremties pasislėpė; jos namus nuolat lanko banditai.

53. PETRAVIČIENĖ Valė, gimusi 1929 metais, yra Stirninės k., Švenčionėlių rajono gyventoja, suimto bandito žmona; ji savo namuose leidžia slapstyti banditams.

54. UŽLYS Vilius, Prano, gimęs 1930 metais, gyvena Laužėnų k., Švenčionėlių rajone, 1950 metais ne kartą susitikinėjo su banditais.

55. UOSIS Vincas, Antano, gimęs 1900 metais, Grybų k., Švenčionėlių rajono gyventojas, eigulys, jo plote buvo surastas banditų bunkeris; banditas „Liūtas“ dažnai lankydavo jo namus.

56. GELNERIS Rudolfas, Fiodaro, gimęs 1904 metais, vokiečių, buvęs mūlo savininkas, gyvena Jaunadario k., Švenčionėlių rajone, jo namuose dažnai lankosi banditai.

57. JANKAVIČIŪTĖ Pranė, gimusi 1926 metais, gimė ir gyvena Družulėnų k., Pabradės rajone, bandito „Narbuto“ sugyventinė.

58. RASTENIS Vincas, Vinco, gimęs 1934 metais, gimė ir gyveno Limino k., Švenčionėlių rajone; jo namai yra banditų susitikimų vieta.

59. ŽIEZDRYTĖ Aldona, Gatakiemio k., Švenčionėlių rajono gyventoja, bandito „Lakūno“ meilužė.

60. GRAŠYTĖ Veronika, Vinco, gimusi 1928 metais, Alžutėnų k., Utenos rajono gyventoja, yra banditų ryšininkė, teikia banditams įvairią informaciją.

61. BAGDŽIŪNIENĖ - PELĖDIENĖ Aldona, gimusi 1929 metais, Panatryčio k., Molėtų rajono gyventoja, yra nukauto banditų vadeivos žmona. Pati yra ryšininkė.

62. JUREVIČIUS Balys, Prano, gimęs 1890 metais, gimė ir gyvena Grybų k., Švenčionėlių rajone, yra bandito „Z./ūto“ dėdė; jo namus nuolat lanko banditai.

BE TO, IŠAIŠKINTI ŠIE BUVUSIO „KIAUNĖS“ RAJONO NACIONALISTINIO POGRINDŽIO DALYVIAI:

1. MAČIULIS Gabrys, Gabrio, gimęs 1920 metais, Salų kaimo, Švenčionėlių rajono gyventojas, „OS“ narys, slapyvardis - „*Aras*“.

2. PUMPUTYTĖ Adelė, Kazio, gimusi 1929 metais, Plaučiškių k. gyventoja, „OS“ narė, slapyvardis - „*Rožytė*“.

3. ŽILĖNIENĖ Elena, Juozo, gimusi 1927 metais, Strokinių k., Švenčionėlių rajono gyventoja, ryšininkė, slapyvardis - „*Rūta*“.

4. PAULIONIS Adomas, Jurgio, gimęs 1914 metais Šarkių k., Švenčionėlių rajone, gyvena pusiau legaliai, yra „Kiaunės“ rajono žvalgybos viršininkas, slapyvardis - „*Žvilgonis*“.

5. DEVEIKIS Vytautas, Indubakių k. gyventojas, ryšininkas, slapyvardis - „*Dagilis*“.

6. BIKUTĖ Janė, Strokinių k., Švenčionėlių rajono gyventoja, banditų ryšininkė, slapyvardis - „*Angelas*“.

7. ALEKNA Jonas, Juozo, gimęs 1930 metais, gyvena Ripaičių k., Švenčionėlių rajone, „OS“ narys, slapyvardis - „*Žilvitis*“.

8. PAUKŠTĖ Vladas, Juozo, gimęs 1904 metais, Katiniškių k., Švenčionėlių rajono gyventojas, „OS“ narys, slapyvardis - „*Kalnas*“.

9. MACIULEVIČIŪTĖ Veronika, Viktoro, gimusi 1930 metais, Ripaičių k., Švenčionėlių rajono gyventoja, „OS“ narė, slapyvardis - „*Viksva*“.

10. RASTENYTĖ Veronika, gimusi 1924 metais, gimė ir gyveno Degutinių k., Utenos rajone, „OS“ narė, slapyvardis - „*Gimnazistė*“.

11. ANINKEVIČIŪTĖ Veronika, Teofilio, Gaivenių k., Švenčionėlių rajono gyventoja, „OS“ narė, slapyvardis - „*Rugiagėlė*“.

12. MAČIULEVIČIŪTĖ Danutė, Jono, gimusi 1932 metais, Ripaičių k. gyventoja, „OS“ narė, slapyvardis - „*Ūkanėlė*“.

13. VASIULYTĖ Janė, Juozo, gimusi ir gyvenanti Stirninės k., „OS“ narė, slapyvardis - „*Kaladytė*“.

14. AVIŽIENIS Bronius, Alfonso, gimęs 1921 metais, gyvena Krivasalio k. „OS“ narys, slapyvardis - „*Juodalksnis*“.

15. MACEIKIENĖ Apolonija, Prano, gimusi 1930 metais, gyvena Ripaičių k., „OS“ narė, slapyvardis - „*Našlaitė*“.

16. ŠUSTIKAS Pranas, gimęs 1904 metais, Žvirbliškių k. gyventojas, „OS“ narys, slapyvardis - „*Guoba*“.

17. KRINICKAS Albertas, Jono, gimęs 1920 metais, gyvena Krivasalio k., „OS“ narys, slapyvardis - „*Stukas*“.

18. MAŽEIKAITĖ Bronė, Vlado, gimusi 1928 metais, gyvena Ripaičių k., „OS“ narė, slapyvardis - „*Gėlytė*“.

19. KUBILIŪNAS Stasys, gimęs 1905 metais, Saldutiškio mstl. lentpjūvės buhalteris, dabar gyvenantis Ukmergėje, „OS“ viršininkas, slapyvardis - „*Naminis*“.

Labanoro apylinkių partizanas A. Krinickas - Romelis ir J. Kaušylas su ryšininkėmis Maryte Janušauskaite ir J. Vasiulyte - Kaladyte.

SU „TARZANO" BANDA DIRBA TOKIA
AGENTŪRA:

1. Agentas „*Gaigas*“ 1950 metais užverbuotas kaip informatorius. Bendradarbiaudamas su MGB organais, „*Gaigas*“ pateikė vertingos agentūrinės medžiagos apie įtartinus asmenis iš banditų rėmėjų tarpo. 1951 metų balandžio mėnesį milicijos organams pradėjus prieš jį baudžiamąjį persekiojimą dėl valstybės lėšų iššvaistymo, informatorius „*Gaigas*“ su Vilniaus srities MGB valdybos viršininko pavaduotojo papulkininkio drg. FIGURINO sankcija buvo perkvalifikuotas į agentų kategoriją ir kartu pervestas į nelegalią padėtį.

Būdamas nelegalas, agentas „*Gaigas*“ užmezgė ryšį su „Tarzano“ bandos ryšininku [pavardė nusiėpta]..... Bendrovės k. gyventojų; šis agentui davė kovinį šautuvą, 40 vienetų šovinių ir vis žada suvesti su „Tarzano“ banda.

Kad per..... [pavardė nusiėpta]..... greičiau įterptume agentą „*Gaigą*“ į „Tarzano“ bandą, numatyta surengti sovietinės armijos kario nužudymo inscenizaciją (kombinacijos planas patvirtintas MGB valdybos viršininko papulkininkio JAKOVLEVO).

2. Slaptas informatorius „*Baronas*“, užverbuotas 1951 m. kaip lojalių pažiūrų, darbe su mumis atviras, įgijęs aktyvios banditų ryšininkės SUKAREVIČIŪTĖS Bronės pasitikėjimą, turi sąlygas per ryšininkę SUKAREVIČIŪTĘ patekti į „Tarzano“ bandą.

3. Slaptas informatorius „*Miškas*“ tiesioginio ryšio su banda neturi, renka žinias per ryšininkes SUKAREVIČIŪTĘ Moniką ir JAKIMAVIČIŪTĘ Pranę. Darbe išbandyta: pagal jos duomenis nukautas bandos vadeiva „*Luputis*“.

4. Slaptas informatorius „*Koniuk*“ mūsų darbe patikrintas ir įtvirtintas, turi didelį ryšininkų ŠALNIENĖS Zosės ir JURGELEVIČIAUS Petro pasitikėjimą; jie dukart surengė susitikimus su banditais.

5. Slaptas informatorius „*Orechovas*“ tiesioginio ryšio su banda neturi, seka per ryšininką BUIVYDĮ Vaclovą, kuriuo pasitiki; o šis teikia gerą medžiagą.

„TARZANO" BANDAI PRISKIRTI:

1. L.e.p. ŠVENČIONĖLIŲ RAJONO MGB SKYRIAUS VIRŠININKAS majoras BOGDANOVAS.

2. Švenčionėlių rajono MGB skyriaus 2-N operatyvinio skyriaus vyresnysis įgaliotinis leitenantas STOKAS.

„PABERŽIO“ BANDAI PRISKIRTI:

1. Švenčionėlių rajono MGB skyriaus 2-N skyriaus viršininko pavaduotojas vyr. leitenantas SOLOVJOVAS.
2. Švenčionėlių rajono MGB skyriaus 2-N skyriaus vyr. operatyvinis įgaliotinis kapitonas TUINOVAS.

L.e.p. ŠVENČIONĖLIŲ RAJONO MGB VIRŠININKAS
MAJORAS (BOGDANOVAS)
1951 metų gruodžio d.

LYA, f. K-1, ap. 15, b. 4420, l. 326 - 334.

IR SKREBŲ BUVO VISOKIŲ

Antanas Dikmanas,

g. 1919 m., gyv. Stabu lankių k., Leliūnų vls.

AUTOMATAI MILTUOSE

1945 metų birželio mėnesį iš *Gaidelio* [Algirdo Varno] gavau du automatus - vokišką ir diskinį rusišką. Juos turėjau parsivežti namo ir perduoti Jonui Bertašui, partizanų būrio vadui. Prisipyliau du maišus avižinių miltų, sukišau į juos automatus, sukėliau į vežimą ir važiuoju. O čia kaip tyčia prie Stabulančių sutinku Leliūnų skrebus. Prie vežimo priėjo [Petras] Garliauskas ir [Vladas] Kiaušas, paprašė užrūkyt. Paskui apčiupinėjo ir maišus su automatais. Turėjo užčiuopt ginklus, bet nieko nesakė. Toliau stovėjęs skrebas dar paklausė: „Ar viską patikrinot?“ - „Viską, - atsakė. - Miltus vaikas veža“. Sukirto arkliai žabu, dar iššovė aukštyn. Arklys pasibaidė, o aš tik bijau, kad vežimas su ginklais neparvirstų. Suvažinėjau laimingai. Jeigu būtų tikrinę ne Kiaušas su Garliausku, būčiau pakliuvęs. Toliau stovėję Ziuganovas, Lisauskas, Stundžia net nepriėjo. Tiek Garliauskas, tiek ir Kiaušas ne kartą man yra davę po 10 - 15 šovinių. Apie Stainiškį Garliauskas nuomavo žemę, nebijojo vienas važiuot kaiman, tai juo ir Kiaušu kiti skrebai pradėjo nebepasitikėt. 1945 metų gruodžio pradžioj V. Kiaušas su Leliūnų miestelio skrebu Bogdanovu nuvažiavo prie Pakalnių miško pasikirsti malkų, ir paklojo abu netoli Vidinksto ežero partizanai.

RADAU DVI KRŪVAS...

Kartą vasarą paprašė partizanai nunešt Šileikių kaimo Zosei Tamošiūnaiti laiškėlį. Buvo ketvirtadienis, turgaus diena. Važiuoju dviračiu. Laiškėlis gerai sulankstytas kišenėj. Žiūriu - nuo Aknystėlių skrebų pulkas ateina. Man nebėra kur dėtis. Vieškėlis ėjo pagelžkele. Dviratį paguldžiau ir, atsmaukęs kelnes, atsitūpiau prie karklų savo reikalo. Neilgai tupėjau. Priėjo skrebai, sustojo ir liepė prieit. Noriu kelnes užsimaut, o tie, gal norėdami pasityčiot, rėkia kelt rankas aukštyn. Rankas pakėliau - kelnės nusmuko... O čia žmonės važiuoja, dar ir toj pati mergiotė, kuriai laišką vežu, su kaimyne važiuoja. Sulaiko ir jas, o aš be kelnų stoviu, rankas iškėlęs. Vienas skrebas nuėjo į tą vietą, kur aš tupėjau. Kitas ir klausia: „Ką radai?“ - „Radau dvi krūvas-žmogaus ir karvės“. Tų krūvų, aišku, niekas netikrino. O tą laiškėlį aš buvau įkišęs į karvės mėšlą... Tą dieną laiškėlio nebenešiau, atidaviau kitą dieną.

Utena, 1998 m.

PARTIZANUS LAIKĖM NUO 1945 METŲ

Bronius Baliūnas, Juozo,

g. 1932 m. Aknystėlių k., Leliūnų vls.

Pas mus bunkeris buvo įrengtas jau 1945 metais. Aknystėlių kaime bunkeriai dar buvo pas Antaną Tumą ir paežerėję prie Kazicko. Bunkerį pas Tumą surado. Žuvo Teofilis Limba ir dar du [Jonas Tyla - *Vaišvila* ir Antanas Lapienis - *Pimpė*], o bunkerio prie Kazicko ir nesurado. Jį patys partizanai paliko, nes buvo nepatogioji, nesaugioji vieta.

Mūsų bunkeris buvo įtaisytas gyvenamojo namo antrame gale - „stancijoje“. Tas galas buvo negyvenamas. Pasieniu buvo sukalti aruodai. Po jais buvo kokių 30-40 centimetrų tarpas. Vieno aruodo dugne buvo padarytos durelės, pro kurias partizanai sulįsdavo į bunkerį. Mačiau, kaip jie kasė bunkerį. Kasė po truputį, dėdami klojinius, ramstydami pagaliais. Paskui šonus ir lubas iškalė lentom. Kad aruode durių nepastebėtų, ant jų užpildavom grūdų. Bunkerin trumpam sulįsdavo net 10 žmonių, bet ilgai išbūt negalėdavo, nes nebuvo ventiliacijos. Dieną vyrai dažniausiai būdavo bunkeryje arba kambarį. Jei išlįsdavo viršun, tai statydavo sargybą. Bet ir nusaugot buvo sunku. Kartą vaikšto jie po kambarį, o čia šast - ir rusai. Gerai, kad buvo durys užkabintos: kol atkabinom, partizanai spėjo sulįst. Pas mus daugiausia būdavo šie partizanai: Vincas Laucius - *Kirvis*, Albinas Jakštonis - *Trockis*, Vincas Kaulinis - *Miškinis*, Jonas Morkūnas - *Šiaurys*, Alfonsas Bivainis - *Klimašauskas*, Jonas Guobužas - *Viesulas*, Mykolas Guobužas - *Šaulys*, Bronius Kazickas - *Sauliukas*. Užeidavo ir Algirdas Varnas - *Gaidelis*, Bronius Keblys - *Ūsas*, Jonas Bartašius ir kiti. Man labai patikdavo Sauliukas. Buvo jis nesveikas, su kuprele, bet turėjo gerą galvą. Jam buvo pavesta visa raštvedyba. Dar jis leido laikraštėlį [„Laisvės šauklys“], rašė eilėraščius, mėgo pokštus. Kartais, kai būdavo ramu, o partizanų mažiau, į bunkerį įlįsdavau ir aš ir žiūrėdavau, kaip Sauliukas kažką spausdina mašinėle.

Mūsų apylinkėse daugiausia sukaliuojos Leliūnų skrebai su kariuomene. Gavę kokį skundą, geležinkeliu iš Panevėžio atvažiuodavo Kuzovenka su enkavedistais. Matyt, pagal jo planą geležinkelio darbuotojas Samavičius buvo apnuodijęs devynius partizanus. Daugumą pavyko iš apsupties išvežti, tik buvo nušautas Jonas Kairys iš Trumbatiškio, sužeistas Jakštonis, suimti Jonas Šerėnas, Ruzgas...

Miškinis su draugu [Antanu Slučka - *Šarūnu*] kartą važiavo į Vilnių, į kokį partizanų vadų pasitarimą. Pasakojo, kad, turėdami laiko, pavaiškėjo po parkus, pasėdėjo ant suolų, bet vis kažko buvo neramu ir neramu, atrodė, lyg kas sekioja. Nuvedė į kokį butą, pakvietė už stalo, pastatė degtinės, bet *Miškinis*

gert atsisakė. Pavargę vyrai sugulė kambarėly ir tuoj užsnūdo. Staiga tamsoje išgirdo, kad kas už durų pašnibždom rusiškai kalba: „Po tichonku, po tichonku - oni spiat...“ *Miškinis* stvėrė po pagalve pakištą pistoletą, bet jo jau nebebuvo... Pravėrę duris, čekistai mėgino užgult partizanus. Kilo grumtynės. Partizanai nutrenkė užpuolikus ir šoko pro langą. Namas buvo apsuptas, pasipylė šūviai, bet buvo naktis, tamsu, ir *Miškiniui* pavyko pasiekt Neries upę. Vienmarškinis puolė upėn ir leidosi nešamas srovės. Plaukė plaukė pasroviui, jaučia, kad jėgos silpsta. Jau manė, kad bus galas, bet pasitaikė upėj kaip ir kokia sekluma. Pailsėjęs išplaukė į krantą. Pasiekęs ar Gelvonų apylinkes, paprašė mūsų partizanų pagalbos. Pakinkė arklį, ir išvažiavo ryšininkė Levutė Lauciūtė. Apmetus dobilais, per Ukmergę *Miškinį* ji parvežė į mūsų kraštą.

Partizanų būrių vadai su apygardų vadais Vincu Kauliniu . Miškiniu (sėdi pirmas iš kairės), Antanu Slučka - Šarūnu ir kitais Šimonių girioje 1947 m.

1949 metų pavasarį V. Kaulinis žuvo. 1949 metų lapkričio pradžioje Levutė ir Genė Lauciūtės buvo suimtos. Partizanai tuoj pat iš mūsų išsikraustė, bet liko į butelį sukištos nuotraukos, štabo dokumentų, rašomoji mašinėlė, gal trejetas prastesnių šautuvų... Norėjom dar nors gyvulius pravedžiot, bet nebespėjom.

Gal po dienos ar dviejų [1949 11 05] sodybą apsupo kariuomenė. Leliūnų saugumo

viršininkas Perevedencevas tėtę nusivedė į antrą trobos galą, sumušė, sukruvino ir pradėjo ardyt aruodą. Paskui tėtę įstūmė į bunkerį, bet bunkeris buvo tuščias. Tėtę ir mamą išsivarė. Mamą paleido, o tėtę nuteisė 10 metų lagerio. Kalino Komijoj, Abezės lagery. Prabuvo 6 metus ir 7 mėnesius. Mirė 1978 metais.

Po tėvoko suėmimo pas mus siųsdavo visokius provokatorius, rengė pasalas, klojime įsitaus tykojo. Įsiplėšė kaip partizanai, išsinešė lašinius. Nuėjo mama į Leliūnus, pranešė milicijai, o tie, sako, tik juokias. Matyt, jų darbas buvo, tik partizanų vardu plėšikavo. Nepraneši - bus blogai: sakys, kad „banditus“ peni ir nepraneši!

Pradėjo šaukinėt saugumas ir mane. Į Leliūnus šaukdavo Dulovas, paskui Čikeliovas. Kai jau dirbau sovchozo Šileikių kontoroj, pradėjo šaukinėt į Uteną, į J. Basanavičiaus g. Nr. 41 ar 43. Ten laukdavo kažkoks Kirvelis [gal tai buvo J. Abukauskas, kuris užpalėnų buvo vadinamas *Kirveliu*, - B. J.]. Jis duodavo šnipinėjimui 2-3 savaites ir pykdavo, kad nieko nepranešu, nieko nesužinau. Atstojo, kai iššaudė partizanus.

Antalgė, 1990 10 28

„TAMSŪS" MANO GYVENIMO UŽKULISIAI...

Bronius Judickas, Antano,

g. 1925 m. Vaitkūnų k., Leliūnų vls., mokytojas

Pabėgęs iš Utenos „kašelės" (taip vadino popo namą dab. Maironio gatvėje, kur buvo naujokų ėmimo komisija), nuo sausio mėnesio slapsčiaus dėdės K. Mieliausko klojime, Kerkūzų kaime, Debeikių valsčiuje. Prasislapsčiau iki pavasario. Pasitarę su draugais, nutarėm eit į Šimonių girią. Prieš tai dar parėjau atsisveikint su tėte. Grįžęs planavau išeit, dėdei nieko nesakęs, bet pas jį manęs jau laukė draugai.

Mano bendražygis Morkūnas eit į mišką neskubėjo - laukė vadovybės nurodymo.

1945 metų balandžio 18 dieną su debeikiečiais Pusvaškiu ir Morkūnu (Karalinavos) išėjom į Šimonių girią partizanaut. Šimonių girioj jau radom debeikiečių Juozą Matulį, kuris priiminėjo atėjusius partizanus. Matulis buvo pažįstamas iš seniau, nes dirbo Leliūnų valsčiaus policininku. Vokiečių laikais jis ir gyveno pas mūsų kaimynus Strazdus. 1943 - 1944 metais su jo broliu Baliu gyvenom Utenoje viename kambaryje, tai užeidavo ir Juozas. Iš jo tėtė sužinojo, kad įstojau į Plechavičiaus armiją. Ir partizanaujant buvo man kaip globėjas. Kartą buvom išėję į Skapagirį parsinešt ginklų. Grįžęs sužinojau, kad Juozas Matulis [1945 07 14] žuvo.

Šimonių girioj sutikau kitą mūsų krašto žmogų - Antaną Limbą iš Padborikos kaimo. Buvo jis sužeistas, tai jį lankydavau kaip ligonį.

Šimonių girioj susidarė daug partizanų. Trūko maisto. Apylinkių žmonės buvo nepažįstami, išmaitint tiek vyrų buvo sunku, tad vadovybė patarė trauktis arčiau namų. Sužinojau, kad eiti namo ruošias ir Antanas Limba. Nei miško, nei apylinkių aš nepažinau, tai abu ir grįžom į savo kraštą.

Kai aš jau buvau suimtas, A. Limba - *Briedis* aplankė mano tėvus. Sužinojęs, kad šautuvo neatidaviau, labai apsidžiaugė ir jį paėmė.

Buvau pažįstamas ir su Stabulankių kaimo partizanu Vincu Lauciumi - *Kirviu*. Užeidavo jis pas mano tėtę į Vaitkūnus, paklausinėdavo apie mane, perduodavo linkėjimų. Brolis Stasius pasakojo, kad Laucius norėjo po mūsų

namu įsitaisyti bunkerį, bet tėtė pasakė, kad dažnai rūsyje atsiranda vandens, ir Laucius tokio sumanymo atsisakė.

Mano brolis Mykolas (dokumentuose - Bronius), vengdamas kariuomenės, įsidarbino Labanoro miškuose darbininku. Partizanai įpareigojo jį parinkti iš žmonių pinigų. Pinigų atsiimti buvo atėjęs Bertašius. Vėliau jis buvo suimtas ir išdavė Mykolą. Už „banditų“ rėmimą buvo nuteistas 25 metams lagerio. Kazachijoje, Džezkazgano lageriuose, prabuvo 5 metus, o tėvas, brolis Stasys ir sesuo Ona buvo ištremti į Sibirą.

Prisimenu, dirbdamas Debeikių progimnazijoje, susitikau partizanaujantį Kvyklį. Gyvenau tada Dobilynėje, „buožinėje“ Šukienės sodyboje, koks kilometrą nuo Debeikių miestelio. Miegant į seklyčios langą kažkas pabeldė. Sode pamačiau du ginkluotus vyrus ir supratau, kad partizanai kviečia kieman pasikalbėt. 1945 metais, prisimenu, sakydavo, kad Debeikiuose tarybų valdžia tik dieną. Naktį Debeikiai priklauso partizanams. Buvo jau 1947 metai, bet susitikimas su partizanais dar nebuvo naujiena. Pasisveikinome, pasikalbėjome apie mokyklą, direktoriaus darbą. Paklausinėjo, ar labai atsidavę komunistų valdžiai mokytojai. Sakau, nežinau, kaip žmonėms atrodo, bet nei aš, nei švietimo skyriaus vedėjas, nei mokytojai bažnyčios nevengiame. Palinkėjo laimingai dirbti, nepersistengti tarnaujant rusų valdžiai, ir atsisveikino. Jokių priekaištų dėl darbo neišgirdau. Debeikių mokytojai, rodos, savo tautai niekuo nebuvo nusikaltę, gal tik vėliau kaip komunistas iškilo Juozas Vainauskas.

Prisimenu klasės draugą Benoną Palskį. Su juo buvom susitikę 1945 metų pavasarį Rašimuose, 6 kilometrai nuo Debeikių, kur valgėme pietus. Abiejų nuotaika buvo prasta. O 1944 metais filosofų būrelyje, atsimenu, jis skaitė gerą savo referatą. Gimnazijoje jis buvo žinomas literatas, skaitydavo savo eilėraščius, drauge leidome klasės laikraštėlį „Pirmieji žingsniai“, kartu važiovome į Plechavičiaus karo mokyklą Marijampolėje. Dabar išgirdome nusivylusio vado žodžius: „Jeigu kam dar ne taip pavojinga, kol praeis sunkus maitinimosi laikotarpis, pagyvenkite laikinai apie namus.“

Apie tragišką Benono Palskio mirtį sužinojau tik iš 1946 metų laidos klasės draugo Jono Repšio. Po įnirtingo partizanų ir skrebių susišaudymo [1945 04 17] turtingą Aulelių kaimo ūkininką Alfonsą Palskį išvarė pastotėn. Į jo vežimą skrebai įmetė partizano palaikus. Sako, kūnas buvo taip subjaurotas, kad tėvas neatpažino savo sūnaus. Jei ir pažino, turėjo tylėti.

Panašiai žuvo ir mano dėdė Jonas Bagočiūnas, gimęs 1913 metais: jį, sako, lazdomis užmušė. Buvo jis gal jaunalietuvis, už mane ar 12 metų vyresnis. Atsimenu, kaip jis berželiais puošė gegužinei aikštelę netoli nuo mano motinos ir pirmojo mano mokytojo Juozo Kardono namų.

Kaip jau minėtą Bagočiūną, labai žiauriai nužudė ir Vincą Jakštonį iš Subačių kaimo, labai veiklų žmogų, dirbusį vargoninku ar apie Bijutiškį.

Šimonių girioj man labai patikdavo didelis optimistas Juozas Navanglauskas - *Prancūzas*. Buvome gal vienmečiai, gal ir mokėmės tam pačiam mokyklos skyriuje. Grįžęs iš Šimonių girios, jo nebesutikau. Iš žmonių girdėjau, kad žuvo.

Šimonių girioj visų dėmesį patraukdavo gražus vaikinukas, rodos, bendravardis, kuris man buvo labai panašus į klasės draugą Romą Šalaką. Norėjau paklaust, ar jis ne Romo brolis, bet vadovybės buvome įspėti vieni apie kitus neklausinėti, tai susilaikydavau.

Mūsų tėtė partizanus rėmė, bet buvo labai atsargus. Atsargumo mokė ir savo vaikus. Mano žmonos Danutės mama buvo kitokio būdo. Anelė Bikelienė buvo aktyvi partizanų rėmėja. Partizanai *Vynas* - Jonas Dūdėnas, *Gediminas* - Petras Pošius, *Septyniaklasis* - ?, *Aidas* - Alfonsas Dambrava, *Tigras* - Vytautas Rusakevičius, *Žilvitis* - Povilas Lukošius... Visi jie buvo dažni mano uošvės A. Bikelienės svečiai, ypač *Vynas*, *Gediminas*, *Viesulas*, *Aidas*.

Pirmąkart partizaną *Vyną* pas A. Bikelienę pamačiau 1949 metų pavasarį. Buvo jis tada su koku kitu partizanu. Tai buvo labai malonus, mandagus ir kultūringas žmogus, savo elgesiu galėjęs būti pavyzdžiu ne vienam mokytojui. *Vynas*, *Viesulas*, *Gediminas* ir *Aidas* buvo net mūsų vestuvėse 1949 metų spalio mėnesį. Pagrindinę vestuvių dalį mes jau buvom atšventę Daugailiuose. Antros dienos pavakare atvažiavo Danutės mama ir pakvietė važiuot į Antilgę. Būrio vadas *Vynas* gražiai pasveikino jaunavedžius, palinkėjo, kad šių laikų žiaurumai nepastotų laimei kelio, pasidžiaugė, kad dar yra tokių ištikimų partizanų rėmėjų. Išėjęs į kitą kambarį parūkyti, apgailestavo, kad nebeįmanoma atsisipirti priešų galybei, kad gal ir Dievas nusigręžė nuo mūsų Lietuvos. Sako, ir mūsų tik keletas bevaikšto. Prašyti priešų pasigailėjimo, sako, mes neisim. Beliko tik garbinga mirtis. Mes, sako, nežudome nekaltų žmonių. Mes tik ginamės nuo tų, kurie, praradę garbės jausmą, parduoda Lietuvą mūsų pikčiausiems priešams ir ruošia mums pražūtį.

Atsiprašę už sudrumstą ramybę ir palinkėję laimingai gyventi, vyrai išėjo. Išėjo ir mūsų artimiausi žmonės - Juknėnų kaimo Pranas Miškinis ir Mecelica su žmonomis, Antilgės kaimo Bikelienė su Barkumi.

Mano uošvė Anelė Bikelienė savo namuose slėpė partizanus Leoną Miškinį iš Juknėnų, Petrą Miškinį iš Antilgės ir Pulgį Garnį iš Garnių kaimo. Leonui Miškiniai Minčios miškuose buvo peršauta koja. Motina paprašė Bikelienę, kad leistų klojime slapstytis jos sūnui, nes namie jo gali ieškot. Bikelienės vyras dirbo grūdų paruošų kontoroj Utenoj, šeima nebuvo įtariama, tai ir priėmė. Slėptuvę įsirengė šieno prėsle. Po kiek laiko atėjo ir Petro Miškinio motina prašyti, kad priimtų ir jos sūnų. Baigiantis vasarai, atsirado ir Pulgis Garnys, slapstęsis pas Bikelienės kaimyną

Mecelį. Tas turėjo mažų vaikų ir bijojo, kad tie kam neprasitartų. Pulgio sesuo Emilija irgi slapstėsi, o jų brolis Fabijonas su žmona sudegė enkavedistų padeg-tame klojime [1945 09 03].

Atšalus orams, vyrai pradėjo kasti bunkerį neįrengtame namo gale. Bunke-rio šonus iškalė lentomis, padarė siaurą landą, ją užkišdavo molio ir žemės luitu, plyšius užlygindavo šluota, o viršų pastatydavo bidonėlį su žibalu, kad šunys neužuostų. Ventilacija buvo įrengta pro pamatų akmenis.

Į pavasarį vis dažniau pradėjo lankytis skrebai. Matyt, kas pranešė, kad čia slapstosi partizanai. Reikalavo parodyti, kur partizanų bunkeris. Nesulaukę at-sakymo, išsivedė Bikelienę kieman, pastatė prie sienos ir grasino sušaudysią. Pagąsdinę, bet nieko nepešę, išsidangino.

Partizanai suprato, kad čia slapstyti pavojinga, kad reikia ieškoti naujos vie-tos, ir apsigyveno pas Antilgės Andrių Stašulį. Ten [Leonas Miškinis ir Petras Miškinis] ir žuvo [1946 10 26]. Lavonus skrebai išvežė į Tauragnus.

Pas Bikelienę aš susitikau ir su Kalyčiu. Atėjo jis su *Vynu*, kuris jam mane nurodė kaip patikimą žmogų. Su Kalyčiu aš buvau mokęsis Utenoje V-VI sky-riuose ir I-je klasėje, tad buvom jau pažįstami. Kalytis pasiūlė būti jų ryšininku ir davė slapyvardį *Liutauras*. Susitarėm dėl parolio, o ryšininko atpažinimui atplėšė pusę atviruko. Vieną pusę pasiliko, o kitą padavė man.

Po kiek laiko į Daugailius atvyko mergina ir atvežė laišką. Tą laišką nuve-žiau į Antilgę uošvei, o išjos pasiėmė patys partizanai. Atsakymą į Uteną nuvežė mano žmona. Laišką prie turgaus paėmė ta pati mergina. Kitą laišką vėl perda-viau Bikelienei. Partizanų arti nebuvo, o skrebai dažnai užsukdavo, tai uošvė įkišo jį į butelį ir užkasė. Kai užėjo partizanai, ji pasakė, kad turi jiems laišką ir norėjo atnešti, bet tie atsisakė jį priimti. Kalyčiu jie jau nebepasitikėjo, nes kur tik jis pasisukdavo, prasidėdavo išdavystės. Laiškų daugiau nebegaudavom.

Daugailiuos statėmės namą. Iš kažin kur prie statybos atėjo Kalytis ir paprašė, kad priimčiau jį pagyventi. Mes tuo metu gyvenome mokykloje, tai nesutikau.

1960 metų lapkričio 24 dienos „Lenino keliu“ numeryje pasirodė B. Kalyčio straipsnis „Gyvenimą pradėdau iš naujo“, kur minimi gydytojai Surgailis, Palio-kas, kooperatyvo sandėlininkas Gališanka, Daugailių mokytojas Judickas, „kurie padėdavo ir slėpdavo banditus“.

1961 metų rugpjūčio 19 d. tam pačiam „Lenino keliu“ laikraštyje buvo iš-spausdintas straipsnis „Ar jis turi moralinę teisę?“, kuriame aprašomi B. Judicko gyvenimo „tamsūs užkulisiai“. Po šio straipsnio vietos tarybinė mokyklą man jau nebeliko. Rajono partijos komiteto sekretorė Janina Mykolaitienė tiesiai pa-sakė: „Tokiam žmogui mūsų rajone jokio darbo nėra“. Darbo gavau tik per gimi-nes ir pažįstamus vienoje Vilniaus gamykloje.

Vilnius, 1993 m.

PINKLĖS

Eleonora Lauciutė - Andrijauskienė,

g. 1925 m. Stabu lankių k., Leliūnų vls.

Partizanų vadas Vincas Kaulinis apie 1947 - 1948 metus gyveno Aknystėlių kaime, Juozo Baliūno sodyboj. Pradėjo jis užeidinėti pas mus ir prikalbino seserį Genę ir mane dirbti ryšininkėmis.

Baliūnų sodyba buvo prie pat ežero, beveik saloj, ir labai žemoj vietoj. Keista, kaip tokioj vietoj bunkery nebuvo vandens. Mano slapyvardis buvo *Laimė*, o Genės - *Bedalė*. Mes buvom laikomos štabo ryšininkėmis, ir mūsų bet kur nesiusdavo. Šitam bunkery slapstėsi Vincas Kaulinis - *Miškinis*, Mykolas Guobužas - *Šaulys*, Vincas Laucius - *Kirvis*, kartais ir Jonas Bartašius - *Saulius*. Ateidavo ir Bronius Kazickas - *Sauliukas*. Daug ko mes nežinojom, o ir nenorėjom žinoti. Dažnai su paketais važiuodavom traukiniu į Uteną. Susitikimų vietų dabar jau nebeprisimenu. Žinau tik, kad susitikdavom netoli vokiečių kapų, kur stovėjo dviejų aukštų švietimo skyriaus namelis, gaisrinė. Atsimenu, atvažiuodavo nuo Saldutiškio toks vyriokas, bet nei pavardės, nei slapyvardžio nebeatsimenu. Paketus perduodavom iš rankų į rankas arba rasdavom palikta sutartose vietose. Panašiai ir mes palikdavom.

Pradžioj partizanų buvo daug. Mūsų namai buvo pakelėj, tai vakarais ir naktimis tai ton pusėn, tai ton tik eina ir eina. Pavasarį pas mus būdavo gegužinės pamaldos, tai, žiūrėk, ir sueina. Oi būdavo baimės.

Išsiruošė V. Kaulinis su draugu į Vilnių, į kokį susitikimą ar pasitarimą. Pasirūpino iš anksto dokumentus - karinį bilietą, pasą. Kaulinis buvo vyras gražus, aukštas, stambus. Turėjo daug rūbų, tai pasipuošė, pasiskolino gražų portfelį ir išvažiavo. Gal po trijų dienų iš Gelvonų (Širvintų rj.) *Miškinis* į Sabelkas savo giminaičiui atsiuntė laišką, prašydamas atvažiuoti į tą miestelį ir atvežti jam kostiumą. Buvo įdėtas laiškas ir slėptuvės vyrams, kad pasirūpintų, kaip jį paimti. Esąs jis apie 30 km nuo Vilniaus. Vyrai atvedė gerą *Miškinio* kumelę ir priprašė mane važiuoti. Tėvai maldavo, prisipyrę prašė nevažiuot, bet nebuvo kam važiuot, tai ir sutikau. Iš namų išvažiavau vežėčiom anksti rytą, o prietemoj jau buvau Gelvonuos. Tik nuvažiavau, ir pribėgo Kaulinis. Išvažiuot susitarėm anksti rytą. Mane paguldė didelėj apleistoj troboj, ir tiek joj buvo blakių, kad akių sudėti negalėjau. Nuo tų blakių pasidariau visa guzuota ir tik laukiau, kad greičiau

ateitų rytas. Paryčiui atėjo Kaulinis, ir išvažiavom. Kai važiavom per Ukmergę, žmonės jauėjo darban, kareiviai vaikščiojo su šunimis. Aš pati sėdėjau ant sėdynės, o Kaulinis gulėjo vežime, apkrautas dobilais. Jau buvom tolokai pavažiavę už Ukmergės, kai Kaulinis pradėjo skųstis, kad visas nutirpo nuo nepatogaus gulėjimo. Kokį kilometrą pavažiavo atsisėdęs. Sakau, žiūrėk, kas ten eina. Ogi kariuomenės daugybė. Jis vėl palindo po dobilais. Bet važiavom ir pravažiavom. O paskui pasikalbėdami ir Aknystėles pasiekėm. Dabar jis papasakojo, kaip ten su juo buvo. Sako, kai nuvažiavom, priėmė gerai. Pašnekėjom su šeimininke, o ji kažko nerami, vis kažko dairo pro langus, lyg ko laukia. Mus paguldė, o duris uždarė. Man kilo koks įtarimas. Aš vėl duris atidariau.

Po kiek laiko ji duris vėl uždarė ir užrakino. O manęs, sako *Miškinis*, miegas neima. Gal kiek ir užsnūdau. Tik girdžiu - brakšt, atrakino mūsų kambario duris. Įeina ginkluoti vyrai ir rikteli: „Rankas aukštyti!“ Aš tuo metu iš po pagalvio ištraukiau pistoletą ir trenkiu per atkištą ranką. Pistoletas iškrito, o aš, sako, šokau pro langą. Kur pasidėjo mano draugas, nežinau. Jaučiau, kad kažkur turi būt Neris. Matau, kad kitos išeities man nebėr - reikia plaukti per Nerį. Bėgdamas ir plaukdamas, sako, tiek pavargau, tiek pavargau, kad pradėjau skęsti. Nusileido jau kojos, nebėr jėgų, tik pajutau po kojom kietą daiktą ir atsistoja. Pastovėjau, sako, pailsėjau, pasiekiu krantą, o paskui nuėjau iki Gelvonų.

Tai įvyko, rodos, 1947 metų liepos ar rugpjūčio mėnesį. Šito aš niekam iki šiol nepasakojau - bijojau. Tai būta didelės provokacijos, tik ji nepavyko.

* * *

Kaulinis, Keblys, Limba, Guobužas vis daugiau krūvoj laikydavos. Paprastai vienoj vietoj jie ilgai nebūdavo. Išeina, tai bent dvi savaites ar daugiau nebūna. Gerai buvo pažįstamas ir Bronius Kalytis - *Siaubas*. Labai jis draugavo su Jurgiu Vasiljevu - *Viesulu*. Tada jis mums nekėlė jokių abejonių, kokių išdavysčių nepajutom.

Per Vėlines buvau nuėjusi pas draugus. Atėjo ir Keblys. Sako, kažin kur nuvažiavo taip daug kareivių - net trys pilnos mašinos. O man jau neramu, o man neramu. Atsistoja ir sakau: einu namo. Dar prašo pabūt, sako, pašnekėsime. Einu ne namo, o pas kaimynus. O tie: „Vaikeliuk, slėpkis, nebeik namo“. Išėjau laukan ir galvoju, kas dabar daryt, kur eit. Negrįšiu namo - reikės eit į mišką, pas partizanus. O tėvai jau seni. Jie sutiko kaip galėdami remti partizanus, tik prašė nelįst kur nereikia, nerizikuot. Bet jaunas ir durnas. Suėmė mus abi, nuvežė

Utenon. Prasidėjo tardymai, grasinimai. Įsodino į dengtą mašiną ir kažin kur veža. Staiga pasipila šūviai. Sunkvežimis sustoja. Rusai iš mašinos iššoka, iššokam ir mes. O šauda, o pila! Atbėga nuo pievos ginkluoti vyrai, o sesuo šaukia: „Broliukai, mes savos, nešaukit!“ „Broliukai“ mus ir nusivedė, „išvada-vo“. Veda pakrūmėm, nieko nekalba, tik miške kažkas vilkais pratisai staugia ir staugia, net per širdį eina. Įvedė miškan, sulindom į bunkerius. Mes jiems aiškinam, kad mus suėmė, kad kaltina palaikant ryšius su partizanais. Jie mus užjaučia, sako, gal ir valgyt norit. Pradėjo teirautis, kaip būtų galima susirišť su mūsų krašto partizanais, užklausė, kaip būtų galima pranešť namiškiams. Mes kalbam nenorom, atsargiai. Pamatė mūsų autuvą, pažada parūpint geresnį. Pažada atnešť maisto ir išeina. Liekam su seseria vienos. Susitariam kalbėt atsargiai, neprasitart. „Partizanai“ kažkur prapuola, o mus bunkeryje „užtinka“ rusai. Suėję prie bunkerio, jie klausia, ar yra kas viduj. Mes atsišaukiame. Liepia lįst viršun. Sesuo sako - lendam, o aš - ne! Rusai grasina, kad mes granatą. Persižegnojau - kaip bus, taip bus. O sesuo tik rauda, tik rauda. Pradėjo šaukt, kad dar palauktų, kad dar nesprogdintų. Namie buvo likęs jos 6 mėnesių vaikas, tai jaudinos dėl jo. Išlindom iš bunkerio. O kiek toliau paguldytas žmogus, ir jį taip muša, taip muša, negaliu net žiūrėt. Sako, pagavom banditą... Vėl susodino mus į tą dengtą sunkvežimį ir parvežė į Uteną. Apie provokaciją daugiau neužsiminė. Vėl pradėjo tardyt. Dieną pralaikė rūsiuos, paskui vieną įgrūdė į kamerą. O verkiau, o rėkiau... Paskui įmetė čiuzinį, ir pamažu apsipratau. Mes abi su seseria buvom nuteistos. Gavom po 10 metų, išbuvom po 6 metus. Gal net pirma mūsų buvo suimtas ryšininkas Antanas Dikmanas. Jį įkišo per tardymus Šutinys - *Spindulys* iš Galelių kaimo.

* * *

Pastaba. Eleonorą Lauciūtę, Karolio, g.1925 m. Stabulankių k., Leliūnų vls., Utenos apskrityje, baigusią 4 pradžios mokyklos skyrius, 1949 m. lapkričio 15 dieną nuo 11 val. 15 min. iki 14 val. 30 min. tardė Utenos apskrities MGB skyriaus Tardymo skyriaus viršininko pavaduotojas, kapitonas Oniščukas, klausimus ir atsakymus vertė leitenantas Gričius. Dalį to tardymo čia ir pateikiame.

Klausimas. Kada jūs užmezgėt ryšius su banditais ir kaip tai įvyko?

Atsakymas. Šiuo klausimu galiu štai ką pasakyti. Maždaug 1947 metų pradžioje ūkiniais reikalais aš nuėjau pas kaimyną Juozą Baliūną, Aknystėlių kaimo, Leliūnų valsčiaus gyventoją. Jo namuose susitikau su grupe banditų, tarp kurių (kaip pažinau vėliau) buvo Vincas Kaulinis - „Miškinis“, Saulis Bronis [taip, matyt,

rusų buvo perkrikštytas Kazickas Bronius, -B.J.] - „Saulius“ ir kiti. Jie pakalbėjo su manim ir išėjo, ispėję, kad niekam apie tai nepasakočiau. Susipažinusi su „Miškiniu“, pradėjau su juo susitikinėti Baliūno namuose dažniau, o maždaug 1947 metų birželio mėnesį „Miškinis“ paprašė jam padėti ir būti jų ryšininke. Pasiūlymą aš priėmiau ir sutikau, o jis man davė slapyvardį „Laimė“, juo aš ir naudojaisi. Verbodamas „Miškinis“ paaiškino, kad man, kaip ryšininkei, reikės perduoti ir priimti ryšininčių ir banditų slaptus paketus, laiškus. Ryšius su banditais aš palaikiau iki pat suėmimo.

Klausimas. Su kuriais ryšininiais jūs palaikėte ryšius?

Atsakymas. Antisovietinėje veikloje aš bendravau su daugeliu ryšininčių, tarp kitų ir su Šutiniu, kurio slapyvardis „Spindulys“, gyvena Galelių kaime, Vyžuonų valsčiuje; su Petrėnienė - „Laisvė“ ir „Jurginė“ iš Skudutiškio valsčiaus, kaimo nežinau; su Antanu Dikmanu - „Vyturėliu“ iš Stabu lankių kaimo, Leliūnų valsčiaus. Visi šitie ryšininiai atnešdavo man laiškus, spirito ir kitų daiktų, o aš juos perduodavau banditui „Miškinui“. Be to, aš ryšininčiams perduodavau banditų laiškus, kuriuos jie turėjo perduoti pagal paskirtį.

Klausimas. Jums pateikiamas 1949 01 28 banditų raštas Nr. 10, pasirašytas bandito „Žaibo“, rastas š. m. lapkričio 5 dieną, sunaikinus Stabulankiuose štabo bunkerį. Šitame rašte banditas „Žaibas“ rašo, kad jis Vytauto apygardos štabui per ryšininčius „Vytenį“, „Taurą“, „Skrajūną“, „Jurginą“ ir „Laimę“ išsiuntė 400 rublių. Pasakykite, kada tai įvyko, kam jūs tuos pinigus perdavėt ir pasakykite paminėtų ryšininčių pavardes.

Atsakymas. Pateiktą man 1949 01 28 banditų raštą Nr. 10 perskaičiau ir supratau. Tikrai toks atsitikimas buvo 1948 - 1949 metų žiemą, mėnesio neatsimenu. 1948 - 1949 m. žiemą Utenoje iš ryšininčės Petrėnienės - „Laisvės“, „Jurginės“ gavau 400 rublių, įdėtų į paketą, bet neužantspauduotą. Tuos pinigus aš paėmiau ir perdaviau banditui „Miškinui“. Iš kur Petrėnienė tuos pinigus ėmė, aš nežinau. Kokie ryšininčiai buvo surašyti ant vokų, aš neatsimenu. Ryšininčiai, nurodyti man pateiktame banditų rašte - „Vytenis“, „Tauras“ ir „Skrajūnas“, - man visiškai nežinomi, ir kas jie, pasakyt negaliu.

Klausimas. Kas toks yra banditas „Miškinis“ ir kokias jis bandoje turi pareigas?

Atsakymas. „Miškinis“ turėjo Vinco Kaulinio pavardę, o gyveno Biliūnų kaime, Vyžuonų valsčiuje, Utenos apskrityje. Jis buvo bandos vadas, bet bandos pavadinimo aš nežinau. 1948 - 1949 metais jis slapstėsi bunkeryje pas Juozą Baliūną, Aknystėlių kaimo, Vyžuonų valsčiaus gyventoją, ir ten aš jį sutikau. 1949 metų kovo mėnesį banditas Kaulinis kareivių buvo nukautas; kokiame kaime nušautas, aš nežinau.

Klausimas. Ar dažnai jums tekdavo gauti laiškus, ant kurių būdavo užrašytas slapyvardis „Vytenis“?

Atsakymas. Ar man tekdavo gauti laiškus su ant vokų užrašytu „Vytenio“ slapyvardžiu, aš dabar neprisimenu ir pasakyt negaliu. Gautus laiškus aš paprastai suvyniodavau į laikraštį, o užrašų nė neskaitydavau.

Protokolą pasirašė L. Lauciūtė, vertėjas Gričius ir tardytojas kapitonas Oniščukas.

LYA, b. P. 14966, l. 241 -244.

MOTINOS AŠAROS

Bronė Petronienė,

g. 1912 m., gyv. Tautgirių k., Leliūnų vls.

Mano tėvai žemės neturėjo, tai žemę dirbo iš pusės, o ašėjau piemenaut. Už ganyką duodavo pavalgyt. Motinos brolis iš Amerikos atsiuntė kiek dolerių, ir Tautgiriuos iš Gimbučio nebrangiai nusipirkom žemę su trobom. 1930 metais gimė Broniukas, 1934 m. - Stepas, o 1942 m. - Algiukas. Vyresnieji berniokai po karo buvo paaugliai ir mokėsi Leliūnų progimnazijoje. Mokykla netoli - gal pora kilometrų. Kartą Stepas parėjo iš mokyklos vėlai. Klausiu, kur buvai. Niekur, sako, nebuvau. Po kiek laiko iš žmonių išgirdau, kad vaikigaliai kažkur apie Trumbatiškį rado brauningą ir miške išmėgino. Gal iš žmonių apie tai nugirdo ir skrebai...

Bronys mėgino fotografuot, darė nuotraukas. Pareinu kartą iš bažnyčios - suolas nuklotas šlapiom partizaniškom nuotraukom. Nespėjau nė apsidairyt - Leliūnų skrebai ateina. Pastvėriau tas nuotraukas, sudariau. Kur jas dabar kišt? Suolai tada buvo ne su kojom, o ant storų kaladžių. Atkėliau suolą, pakišau nuotraukas ir vėl prislėgiau. Užėję paklausinėjo. Berniokų nerado ir išėjo. Kitąkart vėl atėjo ir laukia Stepo. Žiūriu - pareina grybavęs iš raisto. Tik spėjau pamot ranka, kad neitų, tas ir pasuko atgal. Kitąkart suėjo trobon keliese. Kad užtraukė visi karišką dainą, o aš sėdžiu ir verkiu. Prieina Stepas. Ko tu, sako, mama, verki: tas ne žmogus, kuris savo Tėvynės negina. Aš, sako, negaliu sėdėt, rankas sudėjęs. Po to jie ar Stainišio miške bunkerį turėjo išsikasę. Slapstės Liudas Kepalas, Anicetas Puodžiūnas... Tam Puodžiūnui reikėjo į kariuomenę eit. Ateina pas mus ir sako: „Neisiu. Tavo vaikai nėjo, neisiu ir aš“. Praėjo pora dienų. Kūrenu pirtį. Ateina kokie du žmonės. „Ar čia Petroniai gyvena?“ - klausia. - „Čia“, - sakau.

Tai, - sako, - pranešk, kad Puodžiūną nušovė“. Klausau ir savo ausim netikiu: „Kaipgi nušovė, kad tik namie buvo?“ O tie savo: „Pranešk tėvams, kad nušautas“. Palikus pirtį, net nenusiprausęs, nubėgu pas Puodžiūną. Guli Puodžiūnienė ant pečiaus. Pradėjau iš tolo. Žinau gi šitą sopulį. Klausiu, ar sūnus armijon išėjo. Puodžiūnienė tyli. Paskui sako: nežinau. Sakau, bijau, kad anas jau žuvo. O ji nei verkė, nei ką, tik nulipo nuo pečiaus, o aš išėjau. Gal nepatikėjo.

TRIS KARTUS IŠSIGYNIAU SAVO VAIKO...

Stepas jau slapstės, retai namo bėpareidavo. Parėjęs namo, pamatė, kad supa. Vos spėjo ant kaimyno gurbo užlipt. Prabuvo tą supimą, išėjo ir išėjo.

Pradėjus slapstyti Stepui, nebegalėjo namie būt ir vyresnysis - Broniukas. Kepalas, Broniukas ir Stepas kasėsi bunkerį. Paėjėję toliau, sugulė po egle pailsėt. Kiek ten pagulėjo, žiūri, kad apsupti. Broniukas sako: „Bėkit, aš atsišaudysiu!“ Vienas šoko bėgti ten, kitas ten. Tie išbėgo, o Broniuką nušovė [1950 04 29], Mes nieko ir nežinojom.

Aš iškūrenau pečių, kepu duoną. Sueina septyni skrebai. Klausia, ar čia Petroniai gyvena. Sakau - čia. Klausia, kur vaikai. Sakau, nežinau. Vienas Utenos gimnazijoje mokos. Kai sekmadienis, gal kur išėjo. Tai, sako, vilkis, mes tau parodysim, kad nežinai. Nebeleidžia ir duonos pakept, ragina greičiau vilktis. Vienas dar užtarė, pakepiu duoną. Atidarė spintelę, sako, pasiimk lašinių. Esi areštuota. Einam per Meškausko kiemą į Leliūnus. Pamatė Meškauską. „Ei, kaimyne! - rik-teli. - Suėmėm Petronienę. Mažą vaiką palikom. Ištrauk pakeptą duoną!“

Žmonės eina bažnyčion, o prie špitolės guli numestas Broniukas.

Mane tardė skrebyne (špitolėj). Tris kartus varė parodyt sūnų, ir vis gyniaus, kad ne mano. Apsivilkęs buvo megztinį, kurį numezgiau Velykoms. Ant kaklo škaplierius. Smilkinin kulkos kai duota - visas galvos kraštas išdraskytas. Pažiūrėjau atvesta, pažiūrėjau. Sakau - ne mano. Ginuos, ir ašaros nebėga. Vėl tardė, visaip gąsdino, bet nemušė. Paklausinėję sako: padėkok kaimynams, jie daug padėjo [archyve minimas kažkoks informatorius *Briedis*, - B. J.]. Matyt, kas įdavė. Tą patį sekmadienį mane ir paleido. Prie kelio stovi mašina, visi žiūri, kaip aš einu. Pasidarė silpna. Stvėriaus mašinos, kad nenuvirsčiau... Gale miestelio [Šakarvio name] buvo paštas. Sutinku Gudiškių Tamošiūną. O tas: „Petronien, čiagi tavo sūnus guli!“ Tai kai taip pasakė, kaip iš versmės visa ašarom apsipyliau. Kol parėjau, visa šlapia buvau. Atidarė Algiukas duris, ir sakau: „Nebėra, vaikai, mūsų Broniuko - užmuštas“. Algiukas pro langą - ir bėgti į Leliūnus. „Nebėk, - šaukiu, - nebėk: pražūsime visi!“ Nepaklausė. Grįžta liūdnas ir patvirtina, kad tikrai mūsų Broniukas guli užmuštas.

Aš gal buvau apalpus. Girdžiu gegutę kukuoja. Rytas, tik nesuprantu, kur esu. Gal ant žemės apalpus pragulėjau. Vyras, kai Broniukas žuvo, buvo išėjęs kur barzdos skustis. Išėjo ir negrįžo.

Rytą apvilkau bernioką, pamelžiau karvę, ir išėjom...

PASKUI STEPĄ...

Nuėjom su vaiku į Žiogus, pas Bartkevičių, paskui pas Šveckų. Pasirodo, ten būta ir Stepo. Sako, išėjo pas Buivydų Pipirą... Nueinu ten. Sėdi boba, verpia.

Sako, buvo Stepas, bet išėjo. Šnekam abi. Žiūrim - ir Stepas ateina. Nebuvo kada ir pasikalbėt - skrebai sodybą supa. Suspėjo Stepas dar į klaimą įšokt, o ten dar truputis šieno likę. Palindo jis po tuo šienu ir laukia skrebu. Aš - pro duris ir ap-siverkus einu į pakalnę. Klausia skrebai Pipirienę, ar nebuvo kas užėję. Ne, sako, nieko nebuvo. Tai darysim, sako, krata. Jie krata daryt, o aš - pakalnėn knabsiu. Ten toks skardžius, krūmai, ir išsprukau. Pasirodo, darė krata ir klaime, su stry-pais badė tą likusį šieną, ranką Stepui įbrėžė, vos nenuodūrė, bet nerado.

Grįžau pas Bartkevičių. Ten atėjo trys partizanai. Užjautė mane dėl sūnaus mirties. Stepą, sako, mes su savim paimam. Atsisveikinom verkdami. Paskui jis ar su Kraujeliu slapstės.

ATSIKASAM BRONIUKĄ

Bronys pradžioj buvo užkastas bulvių duobėj, 30 - 40 metrų į vakarus nuo Leliūnų kapinių. Kartą po tardymo parėjus pamelžiau karvę. Pas mus tuo metu vyro švogeris [svainis] Šveckus bulves sodino. Parnešus pieną, kibirą pasta-čiau, o pati nuvirtau skersai lovos. Verkiau verkiau... Tik matau - stovi Broniu-kas. Sako: „Mama, aš tai guliu netoli kapų, bulviaduobėj, bet tu manęs neliesk, - prapulsi“. Pasakė ir prapuolė vaikas.

Ir pieno nenukošus, einu prie vyrų. Sakau, jūs čia, Jonuk, sodinkit bulves, o aš einu su reikalais. Grįžau namo, patrumpinau kastuvo kotą, įkišau į maišą ir einu. O vyras ir sako Šveckui: „Žiūrėk, ir ana eina iš proto!“ Aš turiu protą, gal-voju sau viena... Nuėjau ir ieškau tos duobės. Duobių daug. Ieškau šen, ieškau ten. Ogi paskutinėj duobėj šviežiai žemės užpilta ir kariškais batais užmindyta. Buvo dar diena, ten ilgai nevaikščiosi. Vietą užsižymėjau, ir po kokių dviejų savaitių naktį su vyru nuėjom Broniuکو išsikast.

Atsinešėm maiše kastuvą, du surištus rankšluosčius. Suradom tą duobę. Vyras kasa, jau užtiko Broniuکو rankas, o aš saugau ir meldžiuos: *Šventas An-tanai, padėjai man surast, padėk ir pasiimt*. Kalbu rožančių ir žiūriu, kaip vyras dirba. Rado įmestą aukštiełninką. Privargo vyras, sako, nebegaliu, nebekasiu. Išlipo iš duobės. Joniuk, sakau, kaip nors, kaip nors... Vėl įsileido į duobę. Žemė po kūnu kaip ir suslūgo. Vyras pervėrė per pusiaują rankšluosčius, jų galus padavė man, o pats užsivertė ant pečių. Abu ir ištraukėm iš duobės. O jau švinta, Sekminių rytas, žmonės eina karvių melžt. Šiaip ne taip nutįsėm mirusįjį į [Leliūnų] kapines, prie Ponų skiepo. Ten buvo skylė. Įlindę nukėlėm karsto viršų ir paguldėm Broniuką.

Kai jau viskas aprimo, užklausiau vienos Leliūnų darbuotojos, kaip man ji perlaidot. Ana mane paglostė, pabučiavo. Močiut, sako, kiek jų visur primėtyta - raistuose, išvietėse, ežeruose... Bet tik ant šventų kapų. Nesirūpink. Sako, ir man būtų negerai, kad leidau perlaidot... Tai taip ir guli tam Ponų sklepe [Sūngailiškio dvarininkų Makarskų išmūrytame rūsyje]. Tą kapą tuoj po karo buvo kas apiplėšę. Gal aukso, žiedų ar kitų brangenybių ieškojo. Pasakojo, kad Broniuką skrebai vėl buvo ištįsę, bet miestely buvo toks biednas, bet labai padorus ir geras žmogus Garliauskas. Tai jis, sako, vienas nutįsę Broniuką į tą rūšį, paguldė ir užkasė. Užkasto kapo niekas nebekliudė. Grįžus iš lagerio, aš dar antkapį padariau, o taip buvo tik kupstas.

ČIA NE VANDUO, O ŽMONIŲ AŠAROS...

Kiek reikėjo visko pergyvent - baisu. Bet žmogus daug gali. Prieš areštą gavau saugumo šaukimą irėjau į Leliūnus, o ten buvo toks pavasarininkų kryžius, pastatytas pačioj paplentėj. Sakau, reikia pabučiuot tas kryžius, atsisveikint. Širdis kaip ir jaučia, kad gali nebepaleist. Gal ir netikėsit: einu prie to kryžiaus, o Dievo ranka klept - ir atsikabino. Priėjus pabučiavau kryžių, o man pasigirdo (gal man protas jau buvo pairęs): „Kitos rankos aš jau nebepaleisiu - pats nukrisiu". Nuėjau į skrebyną, ir mane areštavo.

Kartą sapnuoju. Penki beržai stovi mūsų kaime. Užėjo vėjas, vėtra, visus beržus išvartė, išrovė. O mūsų kieme stovi didelis kryžius. Nežinia iš kur pasigirdo balsai: „Šitam kryžiui čia ne vieta. Reikia ant šventoriaus nešt". Rodos, jis atsidūrė šventoriuje. O pro bažnyčios didžiąsias duris eina kunigas su monstrancija, jam iš paskos - žmonių pulkas. Noriu ir aš eit prie kryžiaus, bet bijau: gali pamatyti saugumas. Eisiu namo, o pro atviras bažnyčios duris eina moteris, mėlynais rūbais apsivilkusi, ir su naščiais neša vandenio kibirus. Einu aš prie jos, padėsiu vandenį panėšėt. Vaikeli, sako moteris, čia ne vanduo, o žmonių ašaros, bet į kibirus nepareis, kiek jų praliesi.

Atsimenu, jau buvau Rusijoje, lagery. Sapnuoju, kad varo mus pirtin. Pervarė per didelius namus. Sakydavo, kad čia laikomi sušaudyt paskirti partizanai. O balkone stovi Motina Švenčiausia. Leiskis žemyn, prašau. Kad, sako, čia man nėra vietos - vien žalčiai ir gyvatės...

Gal kam atrodys, kad man protas pasimaišė, bet, dėkui Dievui, protas tebėr, tik daug ką užmirštu.

NAŠLAIČIO DALIA

Suėmė mane 1951 metų vasario 12 dieną, o tėvą [vyrą] - kovo 19 dieną, per šventą Juozapą. Tėvą paėmė nakčia, nukėlė nuo pečiaus. Aštuonerių metų Algiukas liko vienas. Vaikas verkdamas bėgo varomam tėvui iš paskos. Kai tėvą Leliūnuos įstūmė į mašiną, Algiukas naktį grįžo namo. Vaikui buvo baisu, namai tušti, tai nuėjo pas kaimyną Zaranką. Pabarškino į langą, o kaimynai nežino, kas beldžia, bijo leist. Supratę, kad tai kaimyno berniokas, įsileido. Pernakvojęs parėjo namo, pasiėmė šuniuką ir Leliūnuos įsėdo į mašiną. Vairuotojas, pamatęs, kad vaikas vežas šunį, norėjo išvaryti. Kai Algiukas verkdamas pasakė, kad tėvai suimti, kad namie nieko nebėra, žmonės užstojo vaiką, kiti net apsiverkė. Berniukas nuvažiavo į Ažušilių kaimą, pas bobutę Gudeliienę. Kai vaikai motiną pasiėmė į Kauną, Algį priglaudė tėvo giminaitis, Žiogų kaimo Bartkevičius.

Sunkūs buvo metai visiems, dar sunkiau buvo vaikui be tėvų. Kai grįžau iš lagerio, Algiukas neturėjo nė patalo. Ant suolo buvo numesti suplyšę kailiniai, nebuvo nė pagalvio. Kolchoze jis vežiojo pieno bidonus, grėbė su arkliu rugienas... Kai grįžau, jis kaip tik arklį kinkė. Pamatė mane su lagaminėliu. Bėga artyn ir vėl sustoja, bėga ir vėl sustoja. Sako, ar tik ne mama ateina. Aš, sakau, vaikeli, aš... Kalbu ir žodžio negaliu ištart...

Į SAVO NAMUS NEĮLEIDŽIA

Broniukas buvo nušautas, Stepas žuvo, mane ir tėvą suėmė ir išvežė į lagerį. Algiukui iš namų išėjus, namai liko tušti. Gal kolchozas įleido tokį Druskį. Buvo jis ar nuo Skiemonių. Druskienė dar, rodos, gyva.

Grįžus iš lagerio, gyvenau Žioguos. Nuėjau į Skiemonių bažnyčią, pasakui užėjau krautuvėn ko nusipirkti. O žmonės pamatę šnabždas: čiagi toj, kur vaikas su bidonais kamavos... Iš kalėjimo grįžo. Kalbu aš su žmonėm, apsakinėju, kaip buvo lagery, kaip namų neatgaunu, o vienas žmogus vis sukinėjas apie mane, dairinėjas. Peštelėjo mane. Išsigandau, sakau, vėl areštuos. Išsivedė mane laukan ir klausia, kodėl manęs neleidžia į savo namus. Sakau, man buvo pasakyta, kad turiu teisę grįžt į savo namus, bet neleidžia. Išklausinėjo visko. Gerai, sako, aš pasirūpinsiu. Pareinu į Žiogus, o man neramu, ar nebus tik blogai. Gal po poros savaitių ateina raštas iš Maskvos. Paskui atvažiavo atstovai iš Utenos rajono ir leido grįžt į savo namus, bet tas Druskis nenori išeit. Jis, girdi, šešerius metus čia pragyvenęs. Tai kas, kad čia jūsų?..

Tas Druskis buvo netvarkingas, klaime degtinę varė, tai pastatas buvo apdegintas, apdraskytas. Mums grįžus, jis dar dvejus metus spyriojosi, bet valdžia šiaip ne taip iškraustė, ir vėl sugrįžom į savo namus.

TĖVAS IEŠKO SUNAUS

Tėvas iš lagerio grįžo pirma manęs. Algiuką rado pas gimines, o apie Stepą nebuvo jokios tikros žinios. Žmonės kalbėjo, kad jis slapstės apie Alantą. Kiti kalbėjo, kad kažkur buvo didžiuliai bunkeriai, net su arkliais įvažiuodavo, kad būtų apie 200 partizanų... Išėjo tėvas sūnaus ieškot. Ėjo ėjo per žmones, vis Stepą klausinėjo. Sako, prislobau, pribuvau. Iš lagerių grįžęs, valgyt neturiu... Jėzau Jėzau, sako, nebepaeinu iš viso. Sutemo. Sako, užėjau pas žmogų. Guli vyras ant pečiaus, moteris kažką prie pečiaus krapštas. Sako, gal duotumėt bent kąsnelį duonos: prislobau, nebepaeinu. Kai šoks senis nuo pečiaus: kas tu toks, kad čia vaikštai? Tai, sako, ieškau savo vaikų. Prislobau ir užėjau, sako, gal nors kiaulėms šutintų bulvių duotumėt, kad turit. Kaip kaip? - sujudo žmogus. Tu ieškai sūnaus? Žmogus atnešė ir gert, ir pavalgydino, ir lašinių įdėjo. Sako, ir mano vaikas panašioj padėty... Kruvini keliai - kiek privargom.

O apie Stepą iki šiol nieko nežinau. Savickas sakė: pailsėk, atsigauk, po truputį ir sužinosim. O jau kiek laiko, ir nieko nežinau. Vieni sako ten, kiti ten matę. Broniukas tai nors ant kapų, o Stepas gal kur raiste sudarkytas, ir pūsta kaulai.

Tautginai, 1998 1 1 23

Pastaba. Stepas Petronis - „Gintaras“, Vytauto apygardos „Trimito“ būrio partizanas, žuvo 1951 03 22 prie Labanoro girios, netoli Lyga laukio kaimo. Užkastas buvo šalia Utenos, Rašės paraistėje. 1989 metais palaikai perkelti į naująsias Utenos kapines, prie kitų kartu žuvusių partizanų. - B. J.

SUKRUVINTA TĖVIŠKĖS ŽEMĖ

Balys Juodzevičius,

g. 1934 m. Plepiškių k., Leliūnų vls.

Tarp Rubikių, Mūšėjaus ir Smulkio ežerų yra keletas nuošalių Leliūnų valsčiaus kaimelių - Buivydai, Plepiškiai, Mozūriškiai, Mačionys, Terpežeriai, Paežeriai, Balteniai... Nors čia 1944 metų liepos mėnesį daugiau kaip savaitę vyko vokiečių ir raudonarmiečių susirėmimai, bet vietos gyventojų, rodos, niekas nežuvo. Liepos 16 dieną vokiečiai pasitraukė toliau į vakarus, o apylinkės atiteko sovietams. Frontininkai vietos žmonių labai neskriaudė, bet po poros savaičių buvo paskelbta 1908 - 1926 metais gimusių vyrų mobilizacija. Leliūnų valsčiuje sovietai planavo paimti 700 vyrų, o tinkamų sulaukė tik 10. Dar prastesni rezultatai buvo gretimame Debeikių valsčiuje: ten vietoj 600 vyrų tinkamų rado tik 2. Po tokios mobilizacijos reikėjo laukti represijų. Kiek laiko vyrai dar neturėjo pasiruošę net slėptuvių. Prasidėjus gaudynėms, slėpėsi kur trobose arba, kol medžiai buvo su lapais, bėgo į artimiausius krūmus. 1944 metų rudenį okupantai rusai vyrų gaudymui pasitelkė vietinius kolaborantus - skrebus (istrebitelius).

1944 metų gruodžio 7 dieną Leliūnų miestelio skrebai į Plepiškių kaimą atslūkino ar nuo Mačionių kaimo nepastebėti. Vinco Juodzevičiaus troboje, be tėvų, buvo 4 vaikai ir giminaitis Petras Jucius iš Kirdeikių kaimo. Jis buvo šaukiamojo amžiaus (g.1922 m.), buvęs Vietinės rinktinės savanoris, tad buvo pasitraukęs toliau nuo savo namų.

Buvo jau popietė, kai namiškiai pamatė kieme skrebus. Petras pro šonines duris iššoko laukan ir leidosi bėgti pakriūte į Salelės krūmus. Bėglį netrukus pamatė skrebai, ir prie pat krūmų pasivijo Sidaro Ivanovo kulka. Sužeistas Petras buvo į koją ties kulnu. Išbalęs ir nukraujavęs bėglys neatrodė labai pavojingas, bėgo be ginklo. Šeimnininkai aiškino, kad jis dar nepilnametis, kad bėgo tik iš durnumo, išsigandęs... Alkanų skrebukų širdys kiek suminkštėjo, kai susėdo prie stalo, kai atsirado užkandos, naminės butelis, paskui kitas... Išsivežė vakare Petrą į Leliūnus. Viršininkas priėmė dovaną - lašinių paltį, bet skrebai nenorėjo naktį lydėti sužeistąjį į Uteną. Leliūnuose vietos nebuvo, tai leido nakčiai parsivežti namo, o rytą reikėjo nuvežti į Utenos ligoninę.

Naktį apie įvykį buvo pranešta Petro Juciaus namiškiams, ir tie sužeistąjį parsivežė namo, į Kirdeikių kaimą, netoli Debeikių miestelio. Rytąjaus dieną

Leliūnų skrebai vėl užsuko į Vinco Juodzevičiaus sodybą. Neberadę „bandito“, sukėlė triukšmą, grasino ir Sibiru, ir kalėjimu. Pasikeikę, parėkavę iškeverzojo į Leliūnus. Paėję kokį šimtą metrų, sutiko keliu nuo Mozūriškių ateinantį devyniolikmetį Adomą Gaudencijų Kisielių. Ėjo jis į Plepiškius paklausinėt, kaipgi ten baigės su tuo Petru Jucioku. Apsidžiaugę skrebai: banditas pats atėjo į jų rankas. Adomas buvo visoj apylinkėj žinomo muzikanto ir ilgamečio seniūno sūnus, rankoje ginklo neturėjęs, bet skrebams vis tiek buvo pavojingas „banditas“. Varė jį pro pat tėvų namus. Veltui maldavo Adomas užvest pas tėvą – niekas nepadėjo. Skrebai jo prašymo ir girdėt nenorėjo. Pro Ksaverą Juciūną Adomą nuvarė iki Smulkio ežero. Skrebai buvo praktiški: varysi suimtąjį į Leliūnus – liksi visą dieną nevalgęs ir negėręs. Kas gi tau kelyje pasiūlys? Sumanumą ir iniciatyvą parodė skrebas Jakovas Šiktorovas. Užvaręs Adomą Kisielių ant užšalusio Smulkio ežero, liepė „banditui“ bėgt. Suprato Adomas klastą ir nuo skrebus nesitraukė. Čia dar pripuolė pažįstamas Žvyrinkos skrebukas Juzukas Lisauskas ir įspėjo: „Adomuk, nebėk, Adomuk, nebėk“... Adomukui ir nereikėjo bėgti: skrebas Šiktorovas pats atsitraukė, ir ežero ledą nudažė beginklio bernioko kraujas.

* * *

Suaktyvėjus gaudynėms, vyrai pradėjo ginkluotis ir telktis į būrius. Apylinkėje didesnio miško nebuvo, tai vieniėjo į Burbiškio, kiti į Pakalnių ar Gečionių miškus. Valė Petronytė – Pipirienė prisimena: „Dar prieš Kalėdas [1944 metais] pas mus [pas Plepiškių kaimo Ksaverą Petronį] suėjo apylinkės bernų ir mergų palydėt vyrų į mišką. Atėjo Liuda ir Damutė Dičiūtės, Damutė Juodzevičiūtė, mes su seseria Ona ir kt. Miškan iš šio krašto tada susiruošė Stasys Juodzevičius, mano broliai Antanas ir Bronys Petroniai (Bronys gyveno Terpežeriuos), Buivydų kaimo broliai Alfonsas, Antanas ir Jonas Tylos, Alfonsas Gutauskas, Gikonių Juozas Diečkus, Mačionių kaimo Jonas ir Petras Bražioniai, Pranas Nargėlas ir kiti. Vyrai pasidalijo į grupes, išsikasė bunkerius, pasiruošė partizanaut“. Juškonių kaimo Kamilius Vilkickas (g. 1922 m.) prisimena: „Kai pradėjo gaudyt į kariuomenę, mūsų krašto vyrai pirmiausia pradėjo rinktis į Burbiškio ir Kurklielių miškus. Kitiėjo į Pakalnių mišką. 1944 metų rudenį, prieš Kalėdas, Burbiškio miške buvo apie 500 vyrų. Partizanams vadovavo Tyla [Kazys]. Prie vadovybės dar priklausė koks Raudonikis nuo Kavarsko. Buvo jis jau uniformotas. Ten maišės ir mūsų Titenis. Į Burbiškio mišką suėjo anykštėnų, skiemoniečių, buvo ir leliūniečių. Ir aš buvau nuėjęs. Priėmėm priesaiką. Skiemoniečių

buvo atskira kuopa - apie 100 partizanų. Vėlai vakare, jau gerai sutemus, ėjom Burbiškin į pamaldas, išpažinties, komunijos. Buvo trys kunigai - Skiemonių Meškauskas, rodos, Šiaučiūnas ir dar koks. Mūsų skyrininkas buvo Juškonėlių Titenis, o skyriuje buvo gal 10 žmonių. Tam šone, kur Juozaponis gyveno, turėjom išsikasę bunkerį. Turėjo bunkerį ir kiti partizanai, o vienas bunkeris buvo didelis. Buvom ten nuėję ir mes. Ten sutikau Skiemonių Ilgutį [Bronių?]. Pašnekėjom. Jums tai gerai, sako, - galit namo pareit, o aš negaliu. Jis mat buvo iš Skiemonių miestelio. Sulaukėm Kūčių, parėjom namo, o tuo laiku kariuomenė puolė Burbiškio mišką. Per dieną partizanai atsilaikė, rodos, niekas ir nežuvo, o sutemus grupelėm ir pavieniui išsiskirstė. Paskui rusai papildė jėgas, peršukavo mišką, o rastus bunkerius išsprogdino. Titenis po to buvo nuėjęs, tai rado ir mūsų bunkerį išsprogdintą".

Žiemą vyrai slapstėsi apie namus. Vieni buvo sugauti ir paimti į kariuomenę, kiti kantriai laukė miškų sužaliavimo. Deja, dar prieš miškų sprogimą prasidėjo čekistų siautėjimas: kariuomenė su skreblais šukavo miškus, krūmus, krėtė sodybas. 1945 metų balandžio 8 dieną kariuomenė susirėmė su partizanais prie Žiogų kaimo. Kautynėse žuvo Baltušavos kaimo Steponas Karvelis (g. 1910 m.), Vladas Raškevičius (g. 1924 m.), Gikonių k. Bronius Matukas (g. 1923 m.), Žiogų k. Balys Bražėnas (g. 1916 m.) ir dar apie 10 tolimesnių kaimų vyrų.

1945 metų balandžio 22 dieną čekistai keletą ginkluotų vyrų užklupo Plepiškių kaimo krūmuose, vadinamuose Lankos mišku. Neturėdami tinkamo bunkerio, vyrai slapstėsi neįrengtose M. Nargėlo trobose. Buivydų kaimo broliai Tylos - Alfonsas (g. 1917 m.), Antanas (g. 1921 m.) ir Jonas (g. 1915 m.) - atsišaudydami traukė Plepiškių kaimo laukais į rytus, link Smulkio ežero. Apylinkės krūmai dar tik sprogo, upeliai ir raistai patvinę. Slėptis nebuvo kur. Gal tikėjosi vyrai nuo ežero pasuktį į šiaurę, į Girelės eglynus, bet nuo Baltenių atkirto rusų kariuomenė. Vyrai pasuko į senąją Buivydų kaimvietę, prie Vėgėlės sodybos. Antanas ir Jonas, užsiglaudę už pakrantės kelmų, tris valandas neprisileido čekistų. Alfonsas tuo metu perplaukė patvinusį ežero kulį prie Miežintos upelio ir atsidūrė Veteikio vienkiemyje, bet ten jam kelią pastojų plentu nuo Leliūnų miestelio atskubėję skreblai. Ten jis ir sukniubo, dar suspėjęs batus įmestį į šulinį, kad skreblams nepakliūtų. Pakirto kulkos ir Miežintos užlietose pievose besiblaškantį Antaną. Ilgiausiai laikėsi Jonas. Pristigęs šovinių, susisprogdino. Kai žuvusius vežė į Leliūnus, jo galva vos laikėsi.

Partizanų dėdė Jonas Tyla gerai mokėjo rusų kalbą. Įsidėjo jis. lašinių ir su žuvusiųjų motina išvažiavo pas Leliūnų valsčiaus milicijos viršininką Cyporiną prašyti, kad leistų vyrus bent normaliai palaidoti. Lašiniai padėjo. Nušautuosius

leido parsivežt, aptvarkyt, tik prisakė, kad nebūtų jokių pamaldų ir iškilmių. Parsivežė tris brolius namo, nuprausė ir paguldė ant lentų. Alfonsui kulkos buvo pataikyta į kaktą, o Antano visa nugara buvo kulkų sukapota. Kai pašarvojo, niekaip negalėjo kraujo sulaikyt - vis bėga ir bėga. Kamšė kamšė motina skudurėliais - nieko nepadėjo, tai geldelę apačion pakišo... Baigiant viską tvarkyt, suėjo iš aplinkinių kaimų daugybė mergiočių ir pagyvenusių žmonių, tik vyrai bijojo eit. Bestoviniuojant, besikalbant, žiūri - atvažiuoja vežimas skrebų. Tik priėję prie žmonių, užriko: „Visiems šovinių užteks!“ Nusigando žmonės. Kas pro duris, kas pro langus šoko bėgti. „Iššokau pro langą ir aš, - pasakojo žuvusiųjų sesuo Monika Gutauskienė. - Liko tik moma ir tėtė...

Nuvežėm į Leliūnus. O žmonių į kapines suėję, o žmonių - baisu! Bet bažnyčion nešt neleido."

Kariuomenė ir toliau šukavo krūmus ir miškus, krėtė vienkiemius. Nebuvo vyrų kur dėtis - nors tu gyvas į žemę lįsk.

Brolių Tylų mirtis sukrėtė jaunimą. Mačionių kaimo broliai Jonas (g. 1918 m.) ir Petras (g. 1921 m.) Bražioniai balandžio 28 dieną pakrūmėj, prie Urvenos upelio pradėjo kasti bunkerį. Dirbdami ir nepamatė, kaip apsupo čekistai. Abu prie nebaigto bunkerio ir žuvo.

Valė Pipirienė prisimena: „Brolis Antanas [Petronis iš Plepiškių kaimo] slapstėsi apie namus. Po vyrų sušaudymo Skardelyje, šalia namų, išsikasė bunkeruką. Įlįst į jį buvo galima, atkėlus kelmą. Kitą slėptuvę įsirengė kaimyno Fabijono Pilipavičiaus gyvenamojo namo tarpnsienyje. Pabuvo pas jį, pasislapstė gal du ar tris mėnesius. Troboj keturi maži vaikai. Mato, kad žmonės bijo, kad neužtikyt skrebai: ras - visa šeima pražus. Grįžo namo ir įlindo į tą Skardelyje išsikastą bunkeruką. 1945 metų vasarą vėl buvo kariuomenės siautimai. Kaip tyčia prie to Skardelio pastatė sargybą. Valgyt broliui paprastai nunešdavo sesuo Ona [dabar Čivienė], Jau trečia diena, o eit prie bunkerio negalima. Nei maisto, nei seserų... Ant slėptuvės angos užkeltas kelmas taip užspaudė landą, kad Antanui pasidarė bloga, pradėjo dust. Supratęs, kad uždus, šiaip ne taip išlindo: kaip bus, taip bus. Prie Skardelio stovėjęs kareivis ar nepamatė, ar taip nekludė. Atidaro Antanas trobos duris, o mes persigandę: „Kaipgi tu parėjai - Skardelyje kareiviai?" O jis sako: „Kad kiek - būtumėt radę nebegyvą. Ar taip, ar taip. Aš jau nieko nebebijau." Paskui namie slapstės. Buvo užėję ir kareivių, bet jie nei kratė, nei ieškojo. Pasėdėjo ir išėjo."

Pasibaigus karui ir sovietų valdžiai paskelbus amnestiją, dalis vyrų (ypač tie, kurie viešai su ginklais nesirodė) legalizavosi. Vienas kitas buvo sugautas ir išsiųstas į frontą, dalis išvengė fronto, pasitaisę dokumentus - pasijauninę

ar pasisendinę. Tik Gudiškių kaimo Antanas Tamošiūnas ir Gikonių kaimo Zigmas Labudys išėjo į skrebus. Jau minėtas Antanas Petronis susirado darbą Dvarčionyse (netoli Vilniaus) ir represijų išvengė.

* **

Slapstantis toliau nuo namų, partizanams būdavo sunku pasirūpinti maisto. Be to, prie partizanų namų čekistai dažnai rengdavo pasalas. Nenorėdami varginti žmonių, partizanai pasirūpindavo maisto ir kitų reikmenų, apiplėšdami pienines, parduotuves, sovchozus.

Ankstų 1946 metų kovo 8 -osios rytą, dar tamsoje, į Plepiškių kaimo Ksavero Petronio kiemą per didžiausias pusnis įsuko kelios pastotės ir į klėtį su-nešė krūvą maišų su kviečiais. Paraginę privargusius arklius, vyrai su likusiais maišais pasuko aukštyn, į kalną, į patį Plepiškių kaimą. Kur pravažiavo kelios pastotės, liko jau ne vėžės, o tikras žiemos kelias. Valė Petronytė - Pipirienė prisimena: „Antanas [brolis] buvo gal iš Vilniaus parvažiavęs. Kai užvežė tiek grūdų ir dar liko tokios vėžės, supratom, kad čia gerai nesibaigs. Antanui lie-pėm ar kur išeit, nes radę tikrai apkaltins ir suims. O jis sugalvojo kitaip. Pasi-kinkė arklį ir laukia, ar neatsivys kariuomenė. Taip ir atsitiko: apie 12 valandą pamatė, kad nuo Adomo [Dičiaus] atvažiuoja kelios pastotės. Suprato, kad partizanų vėžėm atsiveja skrebai su kareiviais. Nieko nelaukęs, [Antanas] sėdo vežiman ir išlėkė į Leliūnus pranešt, kad „banditai“ privežė grūdų.

Surast, kur partizanai paliko grūdus, buvo nesunku: rodė gerai išmintos vėžės. Suėję tuoj mane nusivedė „stancijon“ ir pradėjo mušt, už plaukų tąsyt, reikalaudami parodyt, kur slapstos „banditai“. Nusitveriu už stalo, tai tįsia su visu stalu. Rėkiau, kad visas namas skambėjo. Kai seni mano tėvai atbėgo ma-nęs gint, tai ir juos apdaužė. Nieko neišgavę - aš nieko ir nežinojau, - pastatė prie sienos šaudyt. Bet aš buvau taip sudaužyta, kad baimės nebejaučiau.

Taip mus bedaužant, pravažiavo su Leliūnų skrebais ir mūsų Antanas. Rodos, jau mus turėjo palikt ramybėj - valdžiai pranešėm, bet suėmė mane, seserį Oną. Buivydų kaimo Anicetą Šiukščių, dar, rodos, Labeikių kaimo Ma-tuką. Nuvežė į Anykščių saugumą, bet ten mane jau mažiau mušė, nes mano galva nuo mušimo buvo sutinus, o ant kūno - vien mėlynės. Po dviejų savaitių tardymų traukiniu mus pervežė į Uteną, o iš ten po poros dienų paleido. Gal surado, kad brolis apie grūdus buvo pranešęs. Paleista po sumušimų dvi sava-itės pragulėjau lovoj - sirgau. Slidėmis atvažiavęs koks jaunas partizanas rado mane gulinčią ir apgailestavo, kad taip nukentėjom."

Pokario metais Juškonių kaimo pradžios mokykloje dirbo mokytojas Vincas Rakauskas (g. 1908 m.). Jis palaikė ryšius su vietiniais partizanais ir net su „Plieno“ rinktinės štabo viršininku Juozu Šibaila - „Dieduku“. V. Rakauskas stengėsi padėti partizanams, rinko jiems aukas iš Skiemonių ir Leliūnų apylinkių ūkininkų, mokytojų ir kitų gyventojų. Aukotojus rašė į atskirą lapą, bet ne pavardėmis, o slapyvardžiais. Mokytojas buvo plepus, mėgo pasigirti esąs patriotas, palaikąs ryšius su partizanais. Matyt, jo kalbos pasiekė ir saugumo ausis.

1947 metų balandžio 17 dieną pas V. Rakauską užėjo partizanų grupė. Nors vyrai buvo nematyti, nepažįstami, bet kaip bendraminčiams mokytojas pasigyrė pažintimis, sakė partizanams dovanojęs savo kostiumą, surinkęs 500 rublių aukų... Pasidžiaugę patrioto veikla, partizanai išėjo, o mokytojas netrukus buvo suimtas.

Paaiškėjo, kad pas V. Rakauską lankėsi ne partizanai, o jų uniformomis persirengę čekistai. Tardomas mokytojas pasakė, kur slepiami partizanų dokumentai, kas yra tie slapyvardžiais pasivadinę partizanų rėmėjai. 1947 metų vasarą buvo užvesta „Štabistų“ byla. Į sovietų saugumo nagus pakliuvo 16 žmonių: Leliūnų progimnazijos direktorius Kazys Mikėnas, Skiemonių progimnazijos direktorius Petras Gerdvilis, mokytojas Juozas Katinas, ūkininkai Vincas Gogelis (Bijeikių k.), Juozas Meškauskas (Spiečiūnų k.), Kamilius Vilkickas (Klivėnų k.) ir kiti. Nepadėjo nė slapyvardžiai: čekistai mokėjo gražiai „paprasyti“, kad paaiškintų...

Prasidėjus „Štabistų“ areštams, 1947 metų birželio 25 dieną iš Leliūnų buvo išsiųstas skrebu būrys suimti Gikonų pradžios mokyklos mokytoją Julijų Paukštę. Mokytojo neradę, skrebai perėjo plentą ir prastu keliuku patraukė į Buivydu vienkiemius. Nuėję į „banditinę“ Tylų šeimą, kartais gaudavo išgert ir užvalgyt. O buvo tik po švento Jono. Eidami pro Jono Staniulio sodybą, išgirdo klėtyje įtartinus garsus ir klėtį apsupo. Klėties durys vienos, langų nėra. Skrebai nusitaikę laukė, kas pasirodys. Staiga iš klėties iššoko trys partizanai ir Birutė Staniulytė. Susirėmimo baigtis buvo aiški. Žuvo Jonas Ivanauskas - *Tigras* (g.1922 m.) iš Vosgėlių kaimo, Aleksas Katinas - *Barzda* (g. 1915 m.) iš Antakalnio kaimo ir Povilas Kriaučionis - *Bijūnas* (g. 1924 m.) iš Vosgėlių kaimo. Jono Staniulio duktė Birutė buvo sužeista ir suimta. Pats šeimnininkas buvo suimtas ir nuteistas 10 metų lagerio.

Per 1948 metų trėmimą likusius J. Staniulio šeimos narius sovietų valdžia norėjo išvežti, bet nieko neberado. Tuščioje sodyboje okupantai apgyvendino kolonistus iš Rusijos: aklą (?) senioką ir jau paaugusį bernioką. Neturėdami mais-to, jie ėjo per žmones elgetaudami, prašydami išmaldos. Tokie jų pasivaikščio-

jimai kėlė partizanams ir jų rėmėjams pavojų. Galėjo jie būti saugumo atsiųsti informatoriai. Pirma dingo berniokas, paskui ir senis. Tokia jau buvo pokario metų tvarka. Ne veltui buvo dainuojama: „Lietuvi, prikąsk liežuvi,/ Laikyk jį už dantų..."

Matyt, lietuvių atvirumas ir plepumas erzino net kai kuriuos okupantų darbuotojus. Žmonės kalbėjo, kad, kai vienas tardomasis pradėjo perdaug „žinot," rusų karininkas pamokęs: „Giriov sakyk: nižinov, nimačiov, nigirdiejev..." Kai partizanų įspėjimai nebepadėdavo, ilgaliežuviams nukirpdavo plaukus ar net išsivesdavo „kūlelių kapot". Atrodo, kad per ilgą liežuvis, plepumas pražudė ir Mozūriškių kaimo bobelę Grasildą Tylaite: sako, nuėjusi į Leliūnus bažnyčion, pradėjusi kalbėt apie netoli įsikūrusius partizanus...

* ..

Po minėtų čekistų operacijų didesnių susirėmimų nebebuvo. Prasidėjo trėmimai, kolchozų kūrimas, įprasto gyvenimo būdo ardymas, griovimas pagal „Internacionalą": „Pasaulį seną išardysim..." Vis dėlto partizanai su šiomis apylinkėmis dar neatsisveikino. Plepiškių kaimo Pašalio vieniškiuos ir Salos miškus lankydavos vyžuoniškis Jonas Guobužas - *Girėnas*, Balys Zabulionis - *Šarūnas*. Valkiodavos labai neaiškus Buivydų kaime gyvenusio Vlado Ivanausko brolis Stasys Ivanauskas. Žmonėms kėlė įtarimą ir nuostabą, kad per visus susišaudymus jis vis likdavo gyvas, net nesužeistas. Net ir dabar niekas nežino, kur jis pasidėjo; nei jo nušovė, nei sužeidė, nei suėmė - tiesiog paslaptinai dingo.

O pirmais kolchozų metais, tuoj po švento Petro (rodos, 1950 metų birželio 30 d.), Mačionių kaimo pusėj, prie Nargėlo ir Gliadelio sodybų, pasigirdo šaudymas: tik pokši, tik terškia iš automatų. Šaudymas artėjo prie Salos. Su liepsnojo Jono Dičiaus trobos...Tik vėliau paaiškėjo, kad Leliūnų skrebai Mačionių kaime, kažkur netoli Nargėlo, pamatė jau minėtą Stasį Ivanauską. Tas pro Pilipavičių, pro Dičių skuodė Salos link, o iš paskos nuo kalno leidos vis pašaudydami penki Leliūnų skrebai. Nors Ivanauskas per J. Dičiaus kiemą ir nebėgo, bet dėl didesnio efekto tariamieji „liaudies gynėjai" neatsilaikė pagundai išmėginti padegamąsias kulkas. Į namą pataikyt lengviau, kaip į „banditą". S. Ivanauskas net nesužeistas įsmuko į karklais užaugusią Mūšėjaus ežero įlanką - Varliaraistį ir dingo kaip vandenį.

Pavaikščiojo skrebukai Varliaraiščio pakraščiais, pabadė durtuvais kelmus. Kas gi ten lįs į tą karklyną, į purvyną? Nuėjo „gynėjai" Mūšėjaus ežero pakrante netoli Miliūkščio sodybos, rūko ir aptarinėja žygdarbį. Jie net nenujautė, kad už kokių 60 metrų į juos nutaikytas partizanų kulkosvaidis. Kad kiek - jie būtų

likę kaip sietas. Atkalbėjo čia slapstęsis Balys Zabulionis - *Šarūnas*: girdi, papilsim, tai papilsim, o kur paskui dėsime?

1950 metų kovo 21 dieną Debeikių saugumui buvo pranešta, kad partizanai apiplėšė kolchozą „Tiesiuoju keliu“. Kolchozo valdyba (pirmininkas A. Kiaušas) ir revizijos komisija kovo 22 dieną nustatė, kad pagrobti trys po 70 - 80 kg sveriantys paršai, o iš sandėlio išsivežta 480 kg rugių. Sudaryta paieškos grupė, kuriai vadovavo MGB vyresnysis leitenantas Bykov, rogių vėžėmis atsekė iki Mačionių kaimo gyventojo Petro Dičiaus sodybos. Gerau padaužyti ir prigąsdinti Petras Dičius, jo žmona Anelė ir sūnus Antanas buvo priversti pasakyti, kad kiaules partizanai palikę prie jų kalvės ir liepę mėsą sutvarkyti. Pasiimsią vėliau. Dičiai skerdieną nutempę ant ežero, prakirtę eketę ir suleidę į vandenį. Galimas daiktas, kad kuris nors iš Dičių mušamas prasitarė, kad kaltininkų reikia ieškot ne čia, o apie Pasalį... Kareiviai ir skrebai, vedami MGB skyriaus milicininko Juozo Steikūno (g. 1908 m.), padrikai užropojo į statų Dubelės kalną. Nors jau buvo pavasaris, bet pakriūtėje dar buvo daugybė sniego.

Pirmasis Aleksandros Petronienės trobos duris pravėrė J. Steikūnas ir pamatė partizaną. Užtrenkęs duris, išsoko laukan ir iššovė. Pastvėrę ginklus, partizanai šoko bėgti, bet sodyba jau buvo apgulta. Partizano *Vytenio* buvo apšalę kojų pirštai, tai bėgt negalėjo. Jį kulka pakirto kieme, gale klėtėlės. *Birutė* ir *Vytenis* bėgo į šiaurės rytus, į Ksaverio Petronio sodybos pusę. Nubėgusi kokius 200 metrų, *Birutė* Pečpievyje buvo sunkiai sužeista, o *Šarūną* čekistų kulkos pasivijo beveik už kilometro, jau netoli Pilipavičiaus vienkiemio. Nėščia *Šarūno* žmona Angelė Petronytė irgi išbėgo iš namų, bet ją, bėgančią į Plepiškių pusę, pasivijo čekistas ir, pastvėręs už pakarpos, parvarė namo.

Žuvusius partizanus surinko ir į Debeikius vežė Plepiškių kaimo Juozas Kiaušas, o *Birutę* - Elena Tylaitę - Mačionių kaimo Domicėlė Dičiūtė. Mergina dar buvo gyva, visą kelią kriokė ir mirė tik prie Debeikių skrebyno.

* **

Suimta Aleksandra Petronienė gynėsi partizanų nepažįstanti - užėję atsitiktinai, sušilti. Kitą dieną jau pripažino, kad bunkeris įrengtas 1949 metų rudenį. Įtarimą čekistams kėlė senos bunkerio lentos. Matyt, patikėjo tik tada, kai A. Petronienė pasakė, kad lentas ėmė iš senų klojimo sienų. Bunkerį įrengę per pusdienį. Žemes daržan nešęs sūnus Jonas. Pasirodo, kad bunkeris po susišaudy-

mo nebuvo surastas, jį užtiko tik kovo 24 dieną. Jame buvo rasti patalai, rankinė granata, trys nuotraukos ir paketas. 1950 03 26 tardoma A. Petronienė Anykščių apskrities MGB tardymo skyriaus viršininkui vyr. ltn. Ščukinui pasakė, kad jos duktė Angelė draugavusi su nušautuoju *Šarūnu*.

1950 03 27 Anykščių apskrities MGB viršininkas Grigorjev jau pateikė pažymą, kad kolchozą apiplėšę Vytauto apygardos Beržo kuopos „banditai“ kovo 23 dieną užklupti „banditų“ rėmėjos Petronienės vienkiemyje, Plepiškių kaime, Leliūnų valsčiuje, Utenos apskrityje. Nušauti:

1. Jakštonis Albinas, Domo, slapyvardis - *Vytenis*, „bandoje“ nuo 1944 metų;
2. Zabulionis Antanas [turėtų būti Balys], Jurgio, slapyvardis - *Šarūnas*, „bandoje“ nuo 1948 m.;
3. Tylaitė Elena, Balio, Ivonių kaimo, Debeikių vls. gyventoja, buvusi Vytauto apygardos štabo bunkerio laikytoja, „bandoje“ nuo 1949 metų. Iš nukautųjų paimtas rusiškas šautuvas, automatas PPŠ, nagano sistemos revolveris, užsienio markės pistoletas ir viena granata.

* **

Aleksandros Petronienės sūnus Jonas ir duktė Genė susišaudymo dieną netoli namų, rytiniame Salos krašte, kirto malkas. Pro plikas medžių šakas prie Petro Dičiaus sodybos ant ežero pamatė keletą žmonių. Kilo įtarimas, ir Genė nuskubėjo pranešti troboj likusiems partizanams. Deja, jos įspėjimo vyrai į galvą neėmė. Tik grįžo Genė į mišką ir išgirdo šaudymą. Abu suprato, kad užklupo partizanus. Nieko nelaukę, perbėgo į kitą miško kraštą, užšoko ant jau atšutusio Mūšėjaus ežero ledo, perbėgo į Juškonių (Pasalianų) kraštą ir išsislapstė Klykūnų kaime pas pažįstamus.

Aleksandra Petronienė 1950 05 29 Karo tribunolo buvo nuteista 25 m. lagerio, 5 metams apribojant teises. Nuteistoji padavė kasacinį skundą, prašydama atsižvelgti į jos amžių ir tai, kad ji mažaraštė, bet 1950 06 16 skundas buvo atmestas.

Nėščia Angelė Petronytė (žuvusio partizano B. Zabulionio žmona) po susišaudymo pėsčia buvo nuvaryta (apie 18 km) į Debeikius ir ištardyta, bet artėjo gimdymas, tai kitą dieną čekistai vėl pėsčią parvarė namo ir, palikę kelių kareivių pasalą, laukė naujų aukų. Tą pačią dieną kareiviai pašaukė kaip priėmėją kaimynę moterį, ir su jos pagalba Angelė Petronytė pagimdė sūnelį.

LYA, b. b. 18406/3, 1. 6, 7, 9, 14, 15, 19 - 23, 29, 32, 36 - 40, 43, 44.

Tų trijų partizanų žūtimi laisvės kovotojų nelaimės nepasibaigė. Viena nelaimė vijo kitą: 1950 04 06 išduotas bunkeris Vasyliškio kaime, Antano Sriubo sodyboj (žuvo 4 partizanai); 1950 04 12 užtiktas bunkeris Balteniškių kaime, Broniaus Tylos sodyboje. Nenorėdamas pasiduoti gyvas, nusišovė partizanų laikraštėlių „Laisvės šauklys“ ir „Aukštaičių kova“ redaktorius Bronius Kazickas - *Saulius, Krivaitis, Vakaris*. Kyla įtarimų dėl partizanų rėmėjos Bronės Petronytės, dėl jos apsilankymų pas Leliūnų valsčiaus saugumo viršininką Dulovą... Įtarimų debesys tirštėja.

1950 metų gruodžio 28 dieną Plepiškių kaimo žmonės išgirsta baisią naujieną: buvusioj Kiaušų sodybvietėj ant senos obels pakarta Bronė Petronytė. Prie obels prikabinatas mašinėlė rašytas lapelis:

VISUOMENĖS ŽINIAI

Šnipas Petronytė Bruonia k. Plepiškių prieš kiek laiko buvo pajungtas pragaištingam darbui - šnipinėjimui. Laisvės kovos spūdžio noras sugrąžinti jį į tikrąjį kelią per tuo reikalu platinamus viešuosius įspėjimus liko be pasekmių Vėliau buvo įteiktas asmeniškasis įspėjimas, tačiau ir jis toje judiškoje sąžinėje paliko be atgarsio.

Kaip griežtai priešingas Tautos siekiams bei Laisvės kovos sąjūdžiui, nerodąs noro pasitaisyti, buvo perduotas Karo Lauko Teismui ir pagal jo nuostatų sprendimą nubaus-tas mirties bausme pakariant. Sprendimas įvykdytas 1950 gruodžio 27 d.

Tebūnie tai visiems pamoka.

Nupuolusias Tautos jėgas norima susigrąžinti, tačiau jei jos neparodo noro pasitaisyti, yra perduodamas Karo Lauko Teismui.

Partizanų Dalinio Vadas (parašas)

LYA, f. K -1, ap. 15, b. 3397, l. 99 ir 100.

Apie Bronės nužudymą brolis Jonas Petronis pranešė Leliūnų valsčiaus saugumui. Atsiųstas MGB Anykščių skyriaus jaunesnysis leitenantas Skorchodov 1950 12 28 apklausė artimesnius B. Petronytės kaimynus - Ksaverą Petronį, Vincą Juodzevičių ir Povilą Masį. Bronės dėdė Ksaveras Petronis sakė, kad Bronė, kaip ir jos motina, rėmė partizanus. Po partizanų nušovimo motina Aleksandra Petronienė pateko į kalėjimą. Leliūnų valsčiaus MGB viršininkas Dulovas Bronei žadėjęs motiną iš kalėjimo išsukti. Eiti pas jį iškart bijojusi, siuntusi laišką, gavusi atsakymą. Paskui jau dažnai nueidavusi. Bronė sakiusi, kad tiek Dulovas, tiek jo žmona esą labai geri žmonės ir žadėję motiną iš kalėjimo ištraukti. *LYA, f. K-1, ap. 15, b. 3397, l. 114 - 121.*

Vincas Juodzevičius sakė girdėjęs, kad naktį labai loję šunys, bet apie Bronės pakorimą sužinojęs tik iš jos brolio Jono Petronio.

Povilas Masys pasakė, kad dar 1950 12 27 vakarą į trobą įsiplėšė du baltai chalatais apsivilkę partizanai. Vienas buvo aukštas, pailgo veido, šviesiaplaukis, o kitas - žemas, apskritaveidis, ginkluotas, rodos, automatu. Pareikalavę atnešti vadeles. Kai užklausęs, kam jų reikia, atšovė: „Ne tavo reikalas !“ Vadeles padavęs daržinėje, ir į vidų jie nebėję. Masys sakė, kad naktį labai loję šunys, o apie Bronės pakorimą sužinojęs tik iš jos brolio Jono Petronio. Bronė, pasak Masio, draugavusi su partizanais, o kodėl ją nužudė, sakė nežinąs.

1950 12 28 buvo plačiau apklaustas Jonas Petronis. Jis papasakojo, kad partizanai įsiplėšė apie 11-12 valandą vakaro. Suradę jau gulinius, paklausė vardų ir liepė Bronei pereiti į kitą kambarį. „Tada ji nulipo nuo krosnies ir nuėjo į kitą namo galą [...]. Antrasis partizanas liepė man sėdėti vietoj, o pats su lempa išėjo į kitą kambarį. Iškart su Brone jie kalbėjo tyliai, paskui pradėjo rėkaut. Vienas iš jų šaukė: „Tu šnipė, dėl tavęs negalim pasirodyti šioj apylinkėj !“ Paskui Bronė garsiai pravirko. Tada iš kiemo įėjo trečias partizanas su maskuojamuoju chalatu ir automatu. Rankose jis laikė lazda. Įėjo jis į kambarį, kur buvo Bronė. Išgirdau, sako, kaip jis liepė jai gulti ir pradėjo mušti. Girdėjau lazdos smūgius. Reikalavo pasakyti, kiek prieš šventes buvo užėję rusų, nors jokių rusų pas mus nebuvo, tik gruodžio 18-19 mačiau, kaip pro šalį Rubikių pusėn ėjo grupė kareivių. Paskui girdėjau, kad minėjo Baltėniškių bunkerį, kad jis buvęs Bronės išduotas, kad žuvęs vienas partizanas. Partizanai Bronę visą laiką mušė ir reikalavo prisipažinti. Bronė be perstojo rėkė, o ką ji sakė - nesupratau, nes durys buvo uždarytos. Mušė ilgai, man rodos, apie valandą. Paskui vienas partizanas paėmė iš manęs peilį, išėjo kieman, atplovė vadelių gabalą, sugrįžo į kambarį, šia virve surišo Bronei už nugaros rankas ir išsivedė į kiemą. Į kambarį, kur aš buvau, vienas partizanas atnešė lempą, liepė uždaryti duris ir eiti gulti. Dar įspėjo, kad apie tai niekam nepraneštume, nes kitą naktį bus kaip su Brone. Prieš guldamas pro langą dar pamačiau, kaip keturi ar penki partizanai Bronę nusivarė į Plepiškių pusę. Ry tą atsikėlęs nutariau eiti į Leliūnus ir pranešti apie įvykį MGB organams. Išėjęs pamačiau Bronės basų kojų pėdsakus ir ėjau į tą pačią pusę, nes ir man ten reikėjo eiti. Pėdsakais nuėjau iki netoli Plepiškių kaimo stovinčios klėtelės ir pamačiau ant obels pakartą Bronę. Priėjęs arčiau, pamačiau lapelį. Lapelis buvo ant kitos obels. Nuimti Bronę bijojau, nuėjau į Mozūriškių kaimą pas Vincą Kisielių, paėmiau iš jo arkli, nuvažiauvau į Leliūnus ir pranešiau MGB. Šiuo arkliu parvažiauvau namo ir pradėjau laukti kareivių. Bronę išėmė iš kilpos, kai atvyko MGB darbuotojai ir kareiviai. Sesers nužudymo priežasties aš nežinau.”

LYA, f. K -1, ap. 15, b. 3397, l. 107 - 113.

1951 metais partizanų buvo jau nedaug belikę, bet per porą metų kolchozai buvo taip žmones nuskurdinę, kad jiems jau nebesinorėjo iš jų prašyt pagalbos. Likę partizanai pradėjo reikalauti pagalbos iš kolchozų pirmininkų. Tos prievolės pirmininkams kėlė daug rūpesčių ir pavojų, nes dažnai apie tą pagalbą sužinodavo ir sovietų saugumas.

Saugumas įtarinėjo, kad Baltenių kaime pas Joną Žygelį užėidinėja ar slapstosi partizanai *Gaidelis* -Algirdas Varnas, *Viesulas* - Vytautas Guobužas, *Kunotas* - Bronius Mozūra, bet sugaut juos nesisekė. Siūlo galą čekistai pastvėrė, kai 1952 01 19 slapta sulaikė ir išstardė spėjamą partizanų rėmėją Otoną Lasį iš II Buivydų kaimo. Lasys patvirtino, kad rugsėjo mėnesį pas jį buvo užėję partizanai *Gaidelis*, *Viesulas* ir kiti, nusivedė pas netoli gyvenusį M. Melnikaitės kolchozo pirmininką Kazį Tylą, gyvenusį irgi II Buivydų (Dauliupio) kaime, ir davė įsakymą partizanų reikalams parūpinti 5000 rublių. K. Tyla ir O. Lasys keturiems kolchozo brigadininkams liepė turguje parduoti po 5 centnerius kolchozo grūdų, o gautus pinigus perduoti brigadininkui Vladui Ivanauskui, kad tas atiduotų partizanams. Kad nekiltų įtarimų, kad čia vyksta kokios machinacijos, brigadininkus aplankė ir liepė nurodymą vykdyti ir pats partizanas *Gaidelis*. Užduotį įvykdę brigadininkai Vincas Pipiras ir Vladas Ivanauskas grūdus pardavė ir pinigus atidavė *Gaideliui*.

* **

Praėjus dviem savaitėm po Otono Lasio apklausos, 1952 metų sausio 21 dieną į MGB Anykščių rajono skyrių užėjo M. Melnikaitės kolchozo pirmininkas Kazys Tyla ir pranešė, kad sausio 20 naktį į jo namus buvo užėję 4 ginkluoti „banditai“, pabuvę 20 - 30 minučių ir nuėję Baltenių kaimo link, kur vienkiemiuose gal turi ryšininkų ir rėmėjų. Pagal K. Tylos pranešimą buvo surengta čekistinė karinė partizanų paieškos operacija, bet nieko nerasta. Sausio 23 dieną Tyla MGB rajono skyriui pranešė, kad praeitą naktį pas jį vėl buvo užėję du ginkluoti partizanai, palikę krepšį (planšetę) su „banditų“ dokumentais ir liepę perduot *Gaideliui* arba *Viesului*, kurie turėtų užeit pas Tylą. Krepšį patikrinus, rasta:

1. Šovinių automatui - 32 vienetai
2. Partizanų nuotraukų - 34 vnt.
3. Partizano „Automatas“ asmens byla
4. 1949 metų rugsėjo 7 d. partizanų Karo Lauko Teismo nuosprendis

piliečiui M. Šermukšniui ir dar trys dokumentai, tarp kurių ir legalizavusio partizano Broniaus Morkūno pasas ir prirašymo pažyma bei 1952 m. sausio 21 dienos *Siaubūno* laiškas *Gaideliui* ir *Viesului*.

Čekistai suprato, kad pas K. Tylą netrukus turėtų ateiti partizanai. Jo namuose buvo įtaisytas sekretas [sodyboje pasislėpę, tykojo čekistai], o pats K. Tyla buvo pamokytas, kaip greičiau pašaukti kariuomenę.

LYA, f. K-1, ap. 15, b. 268, l. 19, 20, 21.

Operatyvinis karinis sekretas (kažkur sodyboje pasislėpę čekistai) Kazio Tylos vienkiemyje prabuvo 12 parų ir nieko nesulaukė. Čekistai suprato, kad Tyla ne tik nenori jiems padėti, bet dar ieško būdų, kaip apie sekretą pranešti partizanams ir jų rėmėjams. Norėdami išsiaiškinti, ar K. Tyla neveidmainiauja, čekistai sugalvoja gudrybę: 1952 metų vasario 8 dieną pas kolchozo pirmininką kaip partizano *Siaubūno* (A. Kraujelio) ryšininkas ateina patyręs saugumo agentas Smirnov ir atneša tariamą *Siaubūno* laišką. Visų žinomas partizanas prašo gražinti jam paliktą krepšį su partizanų dokumentais:

„Brangusis Kazy, kur dabar pas Tave paliktas daiktas? Jeigu jo dar kam nors neperdavėte, tai per šį žmogų perduokite man. Kitoje lapelio pusėje parašykite, kas girdėt pas Jus, ar valkiojas ruskiai. Greitai būsiu Jūsų apylinkėse. SIAUBŪNAS“.

K. Tyla, perskaitęs laiškėlį ir kiek šnektelėjęs, kitoje laiškėlio pusėje parašė:

„Mielas broli, Jūsų daiktai, kuriuos mano sesuo buvo paslėpusi, pakliuvo ruskiams, dabar mane tardo, bet aš neprisipažįstu, o ruskiai pas mane dažnai būna. Tyla Kazys“.

Žodžiu Tyla dar paprašė ryšininką pasakyti partizanams, kad paliktus daiktus rusai rado šiauduose ant tvarto. Prašė dėl to labai nepykti, nes, girdi, visada kuo galėdami padedam. O rusai pas mus būna dažnai, buvo 1952 02 08, o gal kur pastatuos ir dabar yra, tad reikia būti atsargiems. Dar Tyla nusistebėjo, kaip apie tai dar nežino partizanai, nors per gimines perspėjęs.

LYA, f. K-1, ap. 15, b. 268, l. 46, 47.

Čekistai dabar suprato, kad K. Tyla juos vedžioja už nosies, bet planuoja į jo sodybą, kaip partizanų ryšių punktą, *Siaubūno* vardu pakviesti *Gaidelio* vyrus ir ten juos sunaikinti. 1952 02 11 tariamasis *Siaubūno* ryšininkas (KGB agentas Smirnov) vėl atėjo su laišku, bet Tyla, matyt, pajuto klastą ir laiško nebepriėmė. „Ryšininkui“ išeinant, dar pasakė: tegu ateina patys, tada ir pasiaiškinsim.

Nepavykus šiai operacijai, matydami, kad Kazys Tyla vedžioja juos už nosies, saugumo ir milicijos darbuotojai sukuria naują scenarijų.

Milicija gauna sankciją K. Tylos areštui ir suėmę rogėmis vežasi į Anykščius. Miške prie Pašilių pastotę užpuola „partizanai“. Pašauti milicininkai išvirsta, o su laikę arklių „partizanai“ K. Tylą nutempia į bunkerį, kaltina kaip Tėvynės išdaviką, dirbantį sovietų saugumui, šnipinėjantį ir išdavinėjantį partizanus ir jų rėmėjus. Pamanęs, kad šitie partizanai apie jo ryšius su partizanais nieko nežino ir gali su juo susidoroti, K. Tyla pradeda įrodinėti, kad jis nėra koks šnipas, kad jį patį suėmė už ryšius su partizanais, kad su bendraminčiais parūpina jiems pinigų, kad gerai pažįstamas ir su *Gaideliu*, ir su *Siaubūnu*, ir su kitais partizanais...

Kai „vaduotojai“ pasitraukė ir vėl pasirodė „nukautieji“ čekistai, K. Tyla suprato, kad buvo skaudžiai apgautas, bet čekistai jau žinojo svarbiausių partizanų rėmėjų pavardes: Vladas Ivanauskas, Otonas Lasys, Stasys Juodzevičius, Anicetas Šaltenis, Angelė Tylaitė, Juozas Pipiras... Paaiškėjo, kad *Siaubūno* slapstymosi vietas turi žinoti Labeikių kolchozo sąskaitininkas Juozas Tarulis, kad rasti *Gaidelį* galėtų Stasys Juodzevičius...

Netrukus buvo duotos sankcijos ir pagal RSFSR baudžiamojo kodekso 17 - 58 - 1a straipsnius suimti:

1. TYLA Kazys, Jono, gimęs 1907 m. Klivėnų [oficialiai - Klevėnų] kaime, Anykščių rj., iš vidutinių valstiečių, M. Melnikaitės kolchozo pirmininkas.
2. IVANAUSKAS Vladas, Liudo, g. 1907 m. Tauragnų mstl., Utenos rj., buožė, gyvena Buivydų kaime, Anykščių rj., M. Melnikaitės kol. brigadininkas.
3. TYLAITĖ Angelė, Jono, g. 1927 m. Buivydų kaime, Anykščių rj. ir ten gyvenanti, iš vidutinių valstiečių, kolchozникė.
4. ŠALTANIS Anicetas [Jono], gimęs 1898 m. ir gyvenęs Gulelių k., Utenos rj., iš vidutinių valstiečių, Labeikių kol. kolchoznikas.
5. PIPIRAS Juozas, Juozo, g. 1895 m. Buivydų k., Anykščių rj., ten ir gyvenantis, iš vidutinių valstiečių, M. Melnikaitės kolchozo sandėlininkas.
6. TARULIS Juozas, Kazio, gimęs 1921 metais Labeikių k., Utenos rj., ten ir gyvena, iš vidutinių valstiečių, Labeikių kolchozo sąskaitininkas.

Ivanausko, Tylaitės, Pipiro ir kitų suimtųjų parodymai bei kiti anksčiau gauti duomenys davė pagrindą suimti ir S. Juodzevičių bei O. Lasį. Ruošiami dokumentai suimti Povilą Masį ir kitus partizanų rėmėjus.

LYA, f. K -1, ap. 15, b. 268, l. 58 - 63.

1951 metų rudenį M. Melnikaitės kolchozo grūdai buvo atsverti ir parduoti normalia tvarka, bet, gavus pinigų, reikėjo juos perduoti kasai arba parodyti,

kam jie buvo išleisti, suvartoti. Anykščių rajono saugumas pradėjo aiškintis, kam tie pinigai buvo panaudoti.

1951 12 04 MGB Anykščių skyriaus operatyvinis įgaliotinis Narkūnas apklausė Vaisiutiškio kaimo gyventoją Stasį Dabužinską (g. 1907 m.) ir kitus. Išsiaiškino, ką už gautus pinigus pirkė, iš ko pirkė, kiek sumokėjo ir t.t. Paaiškėjo, kad kolchozo valdyba tyčia Kaune pirkė niekam tikusį (neveikiantį) variklį, kad reikėtų mažiau mokėti ir liktų daugiau pinigų partizanams. Pirkimo akte užrašė, kad sumokėjo 7500 rublių, o variklį pardavusi V. Lesinsko žmona sakė gavusi tik 3000 rublių. Kilo abejonių ir dėl pardavėjo parašo. Už variklio parvežimą kauniečiui D. Oskinui buvo sumokėta 400 rublių. Kolchozo valdžia variklio remontą primetė nagingam savamoksliui mechanikui Antanui Sriubui, deja, variklis buvo nepataisomai sugedęs. Prasidėjus tardymams, areštams, įtarinėjimams, kaltinimams dėl nepataisomo variklio, A. Sriubas pasitraukė iš gyvenimo.

Devyniems teisiamiesiems buvo pritaikytas Baudžiamojo kodekso 17 - 58 - 1 a straipsnis: 25 metai lagerio, 5 m. apribojant teises (tremtis) ir turto konfiskavimas. Į lagerius pakliuvo Vladas Ivanauskas, Stasys Juodzevičius, Otonas Lasys, Povilas Masys, Juozapas Pipiras, Anicetas Šaltanis, Juozas Tarulis, Kazys Tyla ir Angelė Tylaitė. Po Stalino mirties (1953 m.) bylos buvo peržiūrėtos, ir bausmė sumažinta iki 7 m. lagerio ir 3 m. apribotos teisės.

Buvo suimtas, ilgai tardomas ir kankinamas kolchozo brigadininkas Vincas Pipiras. Be jau minėtų kaltinimų, Pipiras buvo ir daugiau nusidėjęs sovietų valdžiai: apie 2,5 metų buvo tarnavęs savisaugos daliniuos. Nors ir spaudžiamas bendrabilių parodymų, V. Pipiras atlaikė kankinimus, neprisipažino. Paskui, jau paleistas, sakė jau norėjęs nusižudyti ir labai apsidžiaugęs, kad kratydami nesurado lenktinio peiliuko. Deja, stiprus, šviesaus proto vyras po baisių kankinimų tapo nepagydomu ligoniu ir netrukus mirė, palaužtas džiuvos.

UTENOS RAJONO PARTIZANŲ RĖMĖJAI IR RYŠININKAI

Sovietinė propaganda 50 metų kalė žmonėms į galvas mintį, kad kovotojai dėl Lietuvos laisvės buvo „banditai“, žudikai. Okupantai aukštino ir šlovino tik tuos, kurie akiai rėmė sovietų valdžią, skundė ir išdavinėjo partizanus ir jų rėmėjus. Beveik 10 pokario metų trukusi kova buvo slepiama, kad susidarytų įspūdis, jog žmonės tik ir laukė „vaduotojų“, kad į miškus buvo išėję tik dvarininkų ir buožių sūneliai. Praėjus daugiau kaip 60 metų, dažnai jau neįmanoma sužinoti, kas ir kaip rėmė partizanus. Čia paminėti partizanų rėmėjai ir ryšininkai - tai jau okupantų susekti ar šiaip daugiau žinomi talkininkai. Jų buvo dešimteriopai daugiau, nes partizanus rėmė beveik kiekviena šeima.

Aišku, pirmieji partizanų rėmėjai ir talkininkai buvo jų artimieji - tėvai, broliai, seserys. Dėl to jau 1945 metų vasarą okupantai pradeda tremti „banditines“ šeimas. Dar daugiau tokių šeimų buvo ištremta 1948 ir 1949 metais. Artimųjų netekusius kovotojus rėmė giminės, kaimynai ir visai svetimi žmonės.

Partizanų ryšininkai ir rėmėjai dažniausiai buvo teisiami pagal RFSRS BK 58-1a straipsnį kaip tėvynės išdavikai ir dažniausiai gaudavo 7 ar net 10 metų lagerio, kartais ir su turto konfiskavimu. Panašios bausmės buvo ir už antisovietinę agitaciją, už „nusikaltimo“ žinojimą ir nepranešimą, už dalyvavimą antisovietinėje organizacijoje ir kt. Daug partizanų rėmėjų ir ryšininkų per tardymus prarado sveikatą, buvo suluošinti, uždaužyti, žuvo per susišaudymus ar mirė lageriuose. Iš tokių galima paminėti Steponas Acalinas, Kazys Baubinas, Adolfas Braškus ir jo dukrelė Aldutė, Jonas Cemolonskas, Juozas Čibiras ir dar 3 šeimos nariai (Čibirienė Marcelė, Čibirienė Paulina, Tijūnelienė Teofilė), Henrikas Čipkus, Stasė Daškevičiūtė, Verutė Deveikytė, Antanas Dubrava, Ona Katinaitė, Jadvyga Kezytė, Bronius Kunigėlis, Adomas Kvaselis, kun. Petras Liutkus, Jonas Niaura, Aldona Pamakštytė, Pranas Petrulionis, Alfonsas Repšys, Antanas Rūkas, Balys Vaškelis ir kiti.

Šis partizanų ryšininkų ir rėmėjų sąrašas, aišku, neišbaigtas. Bet laikas bėga. Tuoj nebeliks tų įvykių liudininkų, liks tik nepatikimi ir tendencingi čekistų archyvai.

Šia knygele norėjosi pagerbti tuos, kuriems Tėvynės laisvė buvo brangesnė už asmeninę gerovę. Turėkim vilties, kad kas nors primins ir tuos, kurie į šį sąrašą nepateko.

Pastaba. Daugiau kaip šimtas Saldutiškio apylinkių partizanų ryšininkų ir rėmėjų minima Saugumo dokumentuose, kurie buvo čekistų užtikti slėptuvėse.

Adomaitis Juozas, Mykolo, g. 1881 m., gyv. Biliakiemio k., Utenos vls., bunkerio laikytojas, per susišaudymą 1945 12 01 mirtinai sužeistas ir po dviejų dienų mirė.

Adomauskas Leonas, Antano, g. 1925 m., gyv. Gedimino k., Utenos vls. Mokytojas, partizanų ryšininkas, 1945 10 05 suimtas, nuteistas 5 m. lagerio ir kalintas Uchtižemlage iki 1950 09 25.

Aivarauskas Albinas, Juozo, g. 1881 m., gyv. Liginiškio k., Kuktiškių vls., partizanų rėmėjas, suimtas 1946 04 27 ir nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties.

Aksomitas Kazimieras iš Butėnų kaimo, Svėdasų valsčiaus laikė partizanų slėptuvę, kurioje slapstėsi Jonas Morkūnas - *Viesulas* ir Bronius Kazickas - *Žvirblis, Sauliukas*.

Albrechtytė Valė, Vladislavo, g. 1905 m., gyv. Jasiūnų k., Utenos vls. Partizanų rėmėja, 1946 08 26 suimta ir nuteista 7 m. lagerio ir 3 m. tremties.

Alekna Jonas, Juozo, g. 1930 m. Ripaičių k., Saldutiškio vls. OS narys, slapyvardis *Žilvitis*.

Aleknaitytė Stasė, Adolfo, g. 1928 m. Varpiškių k., Tauragnų vls. Vytauto Rusaševičiaus - *Tigro* ryšininkė, slapyvardis - *Kregždutė*, paketus nešiojo Nastei Kindurytei iš Bajorų kaimo.

Anavičienė - Kostancija, Jurgio, g. 1922 m. Aleksiejiškio k., Leliūnų vls. 1945 07 25 suimta kaip bunkerio laikytoja, bet byla nesudaryta, ir 1946 06 18 iš Vorkutos lagerio paleista.

Anavičienė Ona palaikė ryšius su Aitvaro būrio partizanais Bražeika - *Šeduikiu*, A. Lauciumi - *Tigru*, J. Juodžiu - *Pavasariu*. Pas ją užeidavo minėtų partizanų seserys, todėl saugumas planavo ją panaudoti partizanų sekimui.

Andreikėnienė Pranė, Juozo, g. 1920 m. Tartoko k., Joniškio vls., Utenos apsk., palaikė ryšius su Juozu Streičiu - *Gediminu*.

Andrijauskas Albinas iš Kaniūkų k., Alantos vls. Partizanų *Dainiaus, Hitlerio, Karvelio, Liūto* ryšininkas.

Andriškevičiūtė - Kundrotienė Bronė, Domo, g. 1932 m. Šventupio k., Vyžuonų vls., buvo Aro būrio ryšininkė. 1948 m. ištremta į Irkutsko sritį, bet pabėgo. 1950 m. suimta, 3 m. kalėjo prie Vladivostoko. Iš tremties grįžo 1960 m.

Andriusevičius Jonas, g. 1931 m. Gaidžių k., Tauragnų vls. Partizanų rėmėjas.

<- **Andriusevičiūtė** Valė iš Gaidžių k., Tauragnų vls. Palaikė ryšius su Vyno būrio partizanais - Jonu Dūdėnu - *Vynu*, Petru Pošiumi - *Gediminu* ir kitais. Kai 1958 m. P. Pošius legalizavosi, ji už jo ištekėjo, bet šis 1961-1976 buvo kalinamas ir grįžęs 1987 m. mirė.

Aninkevičiūtė - Krivickienė Veronika, g. 1926 m. Gaivenių k., Saldutiškio vls. Ryšininkė, slapyvardis *Rugiagėlė*. Teikė žinias Juozui Buikai, kuris vėliau tapo išdaviku.

Antanavičius Vladas, Kipro, g. 1918 m., Utenos amatų mokyklos instruktorius, Kęstučio organizacijos ryšininkas, suimtas 1945 06 12, nuteistas 10 m. lagerio. Kalintas Ižmos ir Jermakovo lageriuose (Komijoj) iki 1951 12 25.

Antanėlis - Jeronimo Buikos - *Deimanto* ryšininkas, vežė paketus *Kibirui* į Juodiškio kaimą (Švenčionių rj.).

Apuokaitė - Gudalienė Anelė su broliu Vytautu Apuoku padėdavo partizanams, iš Dusetų apylinkių į Juknėnus partizanams nuvežė rašomąją mašinėlę.

Araminas Antanas, Kazio, g. 1897 m., gyv. Kryželių k., Utenos vls., 1947 08 01 suimtas kaip partizanų rėmėjas ir nuteistas 10 m. lagerio. Kalintas Temlage, Mordovijoje. 1951 m. šeima ištremta. Paleistas iš lagerio 1956 08 23, iš tremties - 1961 m.

Arlauskaitė Janė - *Rūta* iš Sungardų kaimo, Kazitiškio prp., siuvėja, Erškėčio būrio ryšininkė.

Asminavičiūtė - Bileišienė Anelė, Bonifaco, g. 1924 m. Murlišio k., Daugailių vls. Mokinė, 1945 10 25 suimta kaip antisovietinės spaudos ir laikraščelio „Laisvės keliais“ platintoja. Spausdinių gaudavusi iš Aldonos Liuimaitės, o perduodavusi Julijai Dūdaitei ir Valei Cibienei. Kalinta iki 1950 06 04, tremtyje buvo iki 1957 m.

Astrauskas Mykolas, g. 1897 m. Krivasalio k., Linkmenų vls. 1946 m. suimtas ir nuteistas kaip partizanų ryšininkas. Iš lagerio paleistas 1953 m.

Aškinis Antanas, Kajetono, g. 1907 m. Krivasalyje, buvo Limino apylinkės OS viršininkas, Kiaunės rajono ūkio skyriaus viršininkas, slapyvardžiai *Akmuo*, *Skeptas* (*Skirpstas*).

Atkočiūtė Ona iš Spulių k., Alantos vls. Ryšininkė.

Atkočiūtė Stasė, Marijono, g. 1909 m. Spulių k., Alantos vls. Partizanų *Sakalo*, *Stumbro*, *Liūto*, *Aukštaičio* rėmėja ir ryšininkė, slapyvardis - *Lapė*. 1948 12 30 nuteista 10 metų lagerių.

Augutis Feliksas, Jono, g. 1921 m. Šeimyniškių k., Utenos vls., gyv. Kaune, mokėsi kunigų seminarijoje. Už ryšius su partizanais 1945 11 20 suimtas, nuteistas 7 m. lagerio ir 5 m. tremties. Paleistas 1952 10 10.

Augutytė Genė iš Šinkūnų k., Tauragnų vls. Ryšininkė.

Babrauskas Anupras, Mato, g. 1883 m., gyv. Tautišio k., Tauragnų vls. 1947 metų rudenį Prano Ivonio - *Sako*, *Klajūno* užverbuotas ryšininku, slapy-

vardis - *Rožė*. Paketų ir laiškų gaudavo iš Prano Ivonio - *Sako*, Juozo Grumbino - *Audros*, Juozo Buikos - *Skrajūno* ir perduodavo ryšininkams Aleksui Žilėnui, Jonui Šinkūnui, Jadvygai Papirtytei ir kitiems. 1949 12 26 suimtas, o grįžo iš Dubravlago 1955 11 14.

Babrauskas Juozas iš Antabaltės k., Tauragnų vls. 1952 m. laikė partizanams bunkerį.

Babrauskas Pranas, Prano, g. 1929 m. Tautišio k., Tauragnų vls. Mokinys, 1946 07 05 suimtas kaip pagrindžio organizacijos narys, nuteistas 10 m. lagerio. Iš tremties paleistas 1958 03 18.

Bagaslauskas Jonas nuo Daugailių buvo Petro Pošiaus - *Gedimino* ir Vytauto Miškinio - *Viesulo* rėmėjas. Net 1953 08 prie jo namų rengtos pasalos.

Bagdonas Adolfas, Alekso, g. 1900 m., gyv. Gimžiškių k., Kuktiškių vls., buvo partizanų rėmėjas (rėmė J. Streižį, J. Vanagą, V. Pakštą, J. Gaidelį ir kt.). 1946 11 28 suimtas, nuteistas 10 m. lagerio. Mirė Karlage 1947 11 25.

Bagdonavičiūtė - Kaušininė Janina, Vaclovo, g. 1931 m. Minčios k., Tauragnų vls. Mokinė. Už partizanų rėmimą 1951 03 22 suimta ir nuteista 10 m. lagerio. Kalinta iki 1953 11 11 Komijoje.

Bagdziūnienė - Pelėdienė Aldona, g. 1929 m., gyv. Panatryčio k., Saldutiškio vls. Būrio vado žmona, partizanų rėmėja.

Bagočiūnaitė Leonora - Vinco Kaulinio - *Miškinio* ir Antano Bagočiūno - *Dūmo* (pusbrolio) ryšininkė, slapyvardis - *Žibutė*.

Balčiūnas Mykolas, g. 1919 m. Alžutėnų k., Saldutiškio šen. Partizanas, 1947 m. legalizavosi, bet ryšių su partizanais nenutraukė: susitikinėjo su Juozu Stanėnu - *Lizdeika*, Jeronimu Buika - *Deimantu*, Bonifacu Ryliškių - *Kėkštu*, rėmė maistu ir pranešimais.

Baliūnas Bronius, Juozo, g. 1932 m. Aknystėlių k., Leliūnų vls. Sodyboje buvo Vytauto apygardos štabo bunkeris.

Baliūnas Juozas, Augusto, g. 1888 m., gyv. Aknystėlių k., Leliūnų vls., kaip bunkerio laikytojas, 1949 11 05 - 1956 08 26 kalintas Komijos lageriuose.

Baliūnas Napalys, Juozo, g. 1933 m. Aknystėlių k., Leliūnų vls. Sodyboje buvo štabo slėptuvė.

Baltaduonienė Bronė, Antano, g. 1927 m., gyv. Margių k., Utenos vls. Partizanų rėmėja, 1945 12 03 suimta ir kalinta Magadano sr. lageriuose iki 1950 06 16.

Baltakys Augustas, Petro, g. 1905 m., gyv. Nolėnų k., Utenos vls., buvo partizanės Reginos Ubeikienės- *Vienužės* rėmėjas: 1948 m. rugpjūčio mėnesį

ją slėpė, rūpinosi gydymu, pervežė į nuošalesnę vietą. 1948 11 04 suimtas, nuteistas 10 m. lagerių ir kalintas Vorkutoj iki 1956 01 30.

Bankauskaitė Anelė, Zakaro, g. 1896 m., gyv. Šeimyniškių k., Užpalių vls. Ryšininė, slapyvardis - *Ponia*.

Baravykaitė Bronė, Jono, g. 1913 m. Vyžuonose. Tarnautoja, 1944 11 08 suimta kaip partizanų rėmėja. Nuteista 15 m. lagerio ir 5 m. tremties. Mirė Pesčianlage 1954 04 19.

Baravykas Aleksas, gyv. Vyžuonose, buvo partizano Teodoro Kvyklio - *Kla-jūno* ryšininkas.

Bareišis Adomas, Adomo, g. 1888 m., gyv. Galinių k., Užpalių vls. Partizanų rėmėjas, 1944 11 28 suimtas, nuteistas 8 m. lagerio ir 3 m. tremties. Kalintas Uchtoj. Paleistas 1952 09 28.

Bareišytė Genovaitė, g. 1928 m. Nuodėgulių k., Daugailių vls. Partizanų Markevičių, Skurkių ryšininė, 1947 metų vasarą, manoma, nužudyta saugumo agento.

Barisa Juozas, Mykolo, g. 1929 m., gyv. Trečialaukio k., Utenos vls., mokinys, partizanų ryšininkas, suimtas 1945 06 24, nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalintas Vosturallage iki 1954 11 20. Ištremties grįžo 1955 m.

Barisienė Marija, Nikodemo, g. 1892 m., gyv. Trečialaukio k., Utenos vls., už partizanų rėmimą ir slėpimą 1948 06 29 - 1955 03 14 kalinta Minlage, Komijoj.

Bartašiūnas Juozas, Augustino, g. 1891 m., gyv. Alių k., Utenos vls., partizanų rėmėjas, 1950 10 09 suimtas ir iki 1955 02 05 kalintas Irkutsko lageriuos.

Bartašiūnienė Veronika, g. 1912 m., ir jos vyras Petras, g. 1900 m., gyv. Kačiūnų k., Kuktiškių vls., iš Šnieriškių k. Onos Juknevičienės parsivežė ir kaip savo vaiką užaugino Vytautą Liudą Bartašiūną - partizanų Natalijos ir Vytauto Pakštų sūnelį (tėvai 1951 03 19 prie Šnieriškių k. žuvo).

Bartašius Bronius, Nikodemo, g. 1922 m. Ruzgiškių k., Sudeikių šen., 1948 m. rudenį sergančiai partizanei Reginai Ubeikienei- *Vienužei* vežė felčerį Mykolą Vasiliauską. 1948 11 11 buvo suimtas ir nuteistas 10 m. lagerio.

Bartašius Juozas, Augustino, g. 1891 m. Kalvių k., gyv. Alių k., Mockėnų apyl. Partizanų rėmėjas. 1950 m. vasarą jo namuose buvo surengtos vaišės, kuriose dalyvavo apie 1.8 partizanų, 12 apylinkės merginų, 2 kviestos šeiminkės, J. Bartašius ir jo žmona Adelė. 1951 m. J. Bartašius buvo suimtas ir nuteistas 25 m. lagerio.

Bartašius Povilas, Prano, g. 1909 m., gyv. Sprakšių k., Vyžuonų vls., 1949 10 04 suimtas kaip partizanų ryšininkas. Kalintas iki 1956 09 18.

Bartašius Vytautas, Petro, g. 1923 m. Šaltinių k., gyv. Šiaudinių k., Vyžuonų vls., buvo Aušros būrio ryšininkas, 1947 06 18 suimtas ir nuteistas 10 m. lagerio. Kalintas Vosturallage, Karagandos lageriuos. Nuo 1955 iki 1958 04 02 buvo tremtyje. Į Lietuvą grįžo 1961 m.

Bartašiūtė Stasė, Mykolo, g. 1922 m. Šiaudinių k., Vyžuonų vls. Ryšininkė, slapyvardis - *Rūta*. 1946 04 18 KGB užverbuota, bet, matyt, nedirbo, tad nuo 1946 06 20 iki 1955 07 06 kalinta Komijos lageriuos.

Baubinaitė Julė - *Kregždutė* nuo Kazitiškio buvo Erškėčio būrio ryšininkė.

Baubinas Kazys, Juozo, g. 1908 m., gyv. Kuktiškėse, tarnautojas. 1946 08 03 suimtas kaip partizanų rėmėjas ir nuteistas 7 m. lagerio ir 3 m. tremties. Mirė 1951 03 27 Magadano lageryje.

Beivydas Kazys, Vinco, g. 1891 m. Vasyliškio k., Leliūnų vls., dirbdamas apylinkės sekretoriumi, padėjo partizanams Jonui Bartašiui - *Sauliui*, Teofilui Limbai - *Sakalui*. 1947 m. buvo užverbuotas ryšininku, gavo slapyvardį *Beržas*, rinko partizanams maistą, pinigus, savo namuose slėpė partizanę Zosę Girmiūtę - *Nendrę*. 1950 04 03 buvo suimtas, per tardymą 1950 04 05 pasakė, kad minėti partizanai slapstosi Antano Sriubo gryčioj, po grindimis. Nuteistas 10 m. lagerio. Iš Vorkutos grįžo 1957 m. B.B. P-18780, I.63.

Bernotaitė Bronė iš Šiaudinių k., Vyžuonų vls. Teodoro Kvyklio - *Klajūno* ryšininkė, slapyvardis - *Bijūnas*. Sulaikyta darant nusikaltimą, užverbuota kaip KGB agentė *Lilija* ir 1951 m. nurodė keletą partizanų rėmėjų - Marcelijų Ruzgą, Ceciliją Zabulionienę, Alfonsą Augutį, Kostę Kunigėlienę, Oną Žemaitytę, Leonidą Guobužą.

Bernotaitė Lidija, Eugenijaus, g. 1925 m., gyv. Utenoje, 1945 07 08 suimta kaip partizanų rėmėja, kalinta Vorkutoj, buvo tremtyje iki 1946 04 09. 1953 m. vėl suimta, nuteista 10 m. lagerio Archangelsko srityje. Paleista 1956 08 13.

Bernotas Jonas iš Vidžiūnų k., Tauragnų vls. akmeniniame savo tvarte laikė bunkerį, kuriame slapstėsi (apie 1953 m.) partizanas Petras Pošius - *Gediminas*.

<- **Bikelienė** Anelė, gyv. Antilgės k., Daugailių vls. 1946 - 1951 metais savo sodyboje laikė partizanų slėptuvę ir bunkerį. Slapstėsi Leonas ir Petras Miškiniai, Pulgis Garnys, vėliau užsukdavo Jonas Dūdėnas - *Vynas*, Petras Pošius - *Gediminas*, Vytautas Miškinis - *Viesulas*, Alfonsas Dambrava - *Aidas*.

Bikelis Juozas, gyv. Stūglių k., Tauragnų vls., anot čekistų agento *Ažuolo*, rėmė partizanus. 1948 03 26 Rogozino vadovaujama čekistų grupė užklupo 3 partizanus, bet jie pabėgo. Bunkeryje rastos 2 rašomosios mašinėlės, radijo imtuvas, 1 granata ir įvairaus susirašinėjimo.

Bikelytė - Valinčienė Elžbieta, Vinco, g. 1928 m. Stūglių k., Tauragnų vls. Sakalaičio būrio rėmėja ir ryšininkė, 1949 04 09 suimta ir kalinta Steplage iki 1956 05 06.

Bikelytė Pulgerija iš Stūglių k., Tauragnų vls. Partizanų rėmėja ir ryšininkė, kalinta lageryje.

Bikulčiūtė - Vaišnorienė Emilija, Justino, g. 1911 m. Vilkiškių k., Tauragnų vls. Partizanų rėmėja, 1949 01 01 suimta ir kalinta Taišeto lagery iki 1956 05 05.

Bikus Jonas, Jono, g. 1909 (1912) m. Strokinių k., Saldutiškio vls., Kiaunės rajono Striaunaičių apylinkės ryšininkas, slapyvardžiai - *Pliauska*, *Karklas*, priklausė OS (rezervui). 1949 12 06 Utenos apsk. MGB suimtas ir kartu su Brone Maciulevičiūte nuteistas 10 m. lagerio. Kalintas iki 1956 06 14 Džezkagane.

Bikutė Janė iš Strokinių k., Saldutiškio vls. Ryšininkė, slapyvardis - *Angelas*.

Bikutė Janė iš Stripeikių k., Linkmenų vls. Ryšininkė, slapyvardis - *Laputė*.

Bileišis Albertas, Petro, g. 1931 m. Žiezdrų k., Tauragnų vls. Partizanų rėmėjas, OS narys, slapyvardis - *Žaibas*.

Bilevičiūtė - Vaškelienė Bronislava, Jono, g. 1925 m. Garnelių k., Utenos vls., gyveno Degėsių k., Užpalių vls. Kaip partizanų rėmėja, nuo 1951 10 29 iki 1954 09 27 kalinta Bendiko lageryje.

Binkauskienė Anelė, Zakaro, g. 1896 m., gyv. Šeimyniškių k., Utenos vls., ūkininkė, partizanų rėmėja.

Bislytė Bronė, Jono, g. 1929 m. Likančių k., Užpalių vls., gyv. Utenoje, medicinos sesuo, partizanų rėmėja.

Bislytė - Paškonienė Stasė, Jono, g. 1932 m., gyv. Likančių k., Užpalių vls. Partizanų ryšininkė nuo 1948 m., slapyvardis - *Ramunė*.

Bivainis Petras, Kazio, g. 1905 m., gyv. Šeimaties k., Tauragnų vls. Drugio kuopos partizanų ryšininkas - *Klevas*. 1949 04 29 suimtas kartu su Angele Raslanaitė ir Felicija Zenkevičiūte. Kalintas Omsko sr. lageriuos iki 1956 08 04.

Blažytė Bronė, g. 1924 m. Mineiškiemio k., Saldutiškio apyl., Dobilo būrio partizanų ryšininkė, 1946 06 23 smogikų apgauta, sutiko dirbti tariamo Kazimieraičio Lietuvos Partizanų štabo ryšininke, gavo slapyvardį *Lakštingala*. Po to buvo nuteista 10 m. lagerio. Kalinta iki 1954 12 06, tremtyje prabuvo iki 1958 m.

Braškus Adolfas ir jo duktė Aldona (g. 1931 m.), gyvenę Dotenių k., Kuktiškių vls., įleido į trobą 6 partizanus. 1948 02 15 čekistai apsupo sodybą. Per susišaudymą žuvo visi partizanai ir šeimininkas su dukrele.

Brazauskaitė - Jonaitienė Bronė, Viktoro, g. 1924 m. Panatryčio k., Kuktiškių vls., kaimyno partizano Balio Pelėdos - *Zubrio* įtraukta į ryšininkės darbą. Gavo *Eglaitės* slapyvardį. Sužeistas čekistams pakliuvo partizanas *Vasaris* ir, neatlaikęs kankinimų, išdavė daug ryšininkų ir rėmėjų. 1946 05 22 Bronė buvo suimta ir nuteista 10 m. lagerio. Kalinta Magadano srityje. Iš tremties grįžo 1956 07 12.

Bražėnas Kazys iš Bajoriškių k., nuo Pakalnių, fermos vedėjas, 1951 metų rudenį padėjo paskersti kolchozo kiaulę ir nuvežė į Ančėnų kaimą partizanui Antanui Kraujeliui - *Siaubūnui*.

Bražėnas Petras, Petro, g. 1928 m., gyv. Pagirėlės k., Kuktiškių vls., tarnautojas, partizanų rėmėjas, 1946 12 12 suimtas ir nuteistas 5 m. lagerio.

Bražėnas iš Papiškių k., Kuktiškių vls. (gyvenęs netoli Telksnio) buvo ryšininkas.

Bražėnienė Marijona, gyv. Mažeikių k., Molėtų rj., siuvėja, sovietų agentų duomenimis, siuvo partizanams drabužius.

Braziūnas Vladas, Mykolo, g. 1909 m., gyv. Dirvoniškio k., Leliūnų vls. 1950 08 08 suimtas kaip partizanų rėmėjas, nuteistas 25 m. lagerio. Į Lietuvą grįžo 1956 08 15.

Brukštus Antanas, Antano, g. 1918 m., gyv. Lamėsto k., Saldutiškio vls., partizanų rėmėjas, slapyvardžiu *Naras*.

Bubulytė Bronė - *Našlaitė* nuo Kazitiškio buvo Erškėčių būrio ryšininkė.

Bučytė Malvina - *Šarkio* ryšininkė, palaikiusi ryšius su *Klajūnu*.

Budreika Jonas, g. 1913 m. JAV, 1918 m. grįžo į Lietuvą, gyveno Varkujų k., Debeikių vls. Padėdavo Juozo Marcinkevičiaus sodyboje įsikūrusiems partizanams. Vėliau gyveno Aulelių k.

Būgaitė iš Drageliškių k., Dusetų vls. buvo Jono Šatkaus sodyboje įsikūrusių Pr. Pašilio būrio partizanų (Aleksa, Juozo ir Jurgio Pajėdų bei Jono Remeikio) ryšininkė.

Buivydaite Veronika buvo *Siaubo*, *Aušros*, *Uosio*, *Čižiko* ir kitų partizanų vadų ryšininkė, slapyvardis - *Birutė*.

Buivydas Juozas iš Pakermėžio k., Leliūnų vls. laikė slėptuvę, kurioje slapstėsi Vladas Grigaliūnas - *Sakalas*. 1947 m. birželio mėnesį slėptuvė surasta. Užtikta rašomoji mašinėlė, automatas, 2 granatos ir kt. Partizanų nebuvo.

Buika Alfonsas, Liudo, g. 1908 m. Staniuliškių k., Saldutiškio vls. 1941 m. sukilimo dalyvis, pokario metais buvo partizanų rėmėjas, slėpė brolių Jeronimą.

Jo namuose 1946 metais vykdavo Vytauto apygardos štabo darbuotojų susitikimai su rinktinių vadais. 1947 06 24 suimtas, nuteistas 8 m. lagerio ir kalintas Norilsko lageryje. Išstremties paleistas 1957 11 24, grįžo - 1958 m.

Bulkaitė Monika, Juozo, g. 1929 m. Staniuliškių k., Saldutiškio vls., partizano Alfonso Buikos - *Deimanto* sesuo, partizanų rėmėja.

Bulkaitė Ona, Anupro, g. 1927 m. Staniuliškių k., Saldutiškio vls., buvo partizanų rėmėja ir ryšininkė, slapyvardis - *Gegutė*. 1947 05 27 buvo suimta ir nuteista. Kalėjime pagimdė dukrelę Danutę. Ją 9 mėnesių paėmė ir užaugino O. Bulkaitės tėvai. Pati kalinė 1952 03 15 mirė Dubravlage.

Butkienė (Valiukienė) Marijona, Kazio, iš Ripaičių k., Saldutiškio vls. Vytauto apygardos štabo ryšininkė. Slapyvardis - *Daina*. 1951 02 09 buvo suimta. Ryšių su partizanais gynėsi, bet buvo apgauta partizanais persirengusių čekistų smogikų. Jiems pasakė 15 ryšininkų ir 2 bunkerius (rasti tušti). Pasakė, kad daugiau bunkerių žino Marytė Vasiulytė - *Aguonėlė*, gyv. Gaivenių k. Apsigavo ir ta: pasakė daug ryšininkų ir rėmėjų, nurodė, kur yra štabo bunkeriai. 1951 03 19 čekistai bunkerius užblokavo. Žuvo 9 partizanai, suimta daug ryšininkų ir rėmėjų.

Bulota Juozas, g. 1907 m. Gulelių k., Leliūnų vls., gyv. Kaune, buvo Kęstučio štabo ryšininkas.

Burokaitė - Juknienė Rozalija, Balio, g. 1924 m. Kuprių k., gyv. Juodiškių k., Utenos vls. Broniaus Kazicko - *Sauliaus* ryšininkė, slapyvardis - *Rožytė*. 1946 12 19 suimta, kalinta Kemero, Pesčianlago lageriuose iki 1951 10 13, paskui tremtyje Jenisėjaus rj. iki 1954 m.

Butėnaitė Veronika, Juozo, g. 1926 m. Vyžuonų mstl., dirbo Svobiškėlio k., Alantos vls. klubo-seklyčios vedėja. 1947 m. užverbuota Laimučio būrio ryšininke, gavo slapyvardį *Lakštingala*. Susitikinėjo su partizanų vadais Broniumi Kalyčiu - *Siaubu*, Henriku Ruškuliu - *Liūtu*, Stasiu Juodžiu - *Čižiku* ? ir kitais. Paketais ir korespondencija keisdavosi su ryšininkais Jonu Šaučiuliu - *Ažuolu*, Vale Petronyte - *Birute*, Pranu Jasiulioniu - *Automatčiku*. Prasidėjus įtarimams, nuo 1951 metų slapstėsi, bet 1952 02 14 MGB ltn. Šuto, paruošų agento Skliausčio ir Čapajevų kolchozo pirmininko Utkino suimta. Nuteista 25 m. lagerio ir 5 m. be teisių.

Buterlevičiūtė Janė - partizanų būrio vado Jurgio Trinkūno - *Dagio* ir kitų ryšininkė, slapyvardis - *Birutė*.

Butkutė - Krivasalio kaimo partizanų ryšininkė.

Butrimaitė - Laurinienienė Ona, g. 1929 m., gyv. Kaniūkų k., Dūkšto šen., Ignalinos rj., partizanų Broniaus - *Trimito*, Povilo - *Vaidilos* ir Stasio - *Keršto* sesuo, ryšininkė *Daina*.

Cibaitė - Steiblienė Emilija, Juozo, g. 1920 m. Vosgėlių k., Utenos vls., buvo Vinco Kaulinio - *Miškinio*, Broniaus Kalyčio - *Siaubo* centrinė ryšininkė, slapyvardis - *Neužmirštuolė*. Broliai (Jurgis ir Stasys) žuvo partizanaudami. Sesuo Ona ir motina ištremtos, o Emilija pasislėpė. 1950 12 22 suimta, nuteista 10 m. lagerių ir kalinta iki 1954 08 17. Iš tremties paleista 1960 03 17.

Cimolanskaitė - Samavičienė Bronė, Jono, g. 1927 m. Padborkos k., Leliūnų vls. Partizanų rėmėja. Sodyboje užtiktas bunkeris, tad 1945 09 21 suimta, nuteista 25 m. lagerio ir kalinta iki 1955 03 08.

Cimolanskaitė - Knyšiuvienė Janina, Jono, gyv. Padborkos k., Leliūnų vls., buvo partizanų rėmėja: sodyboje buvo bunkeris, kuriame slapstėsi Antanas Šapoka, Jonas Šerėnas, Vaclovas Samavičius, Jonas Bertašius, užeidavo ryšininkas Antanas Dikmanas. Bunkerį surado tuščią, bet 1945 09 21 suimta ne tik Janina, o ir jos sesuo Bronė, brolis Jonas ir tėvas. J. Cimolanskaitė lageriuos prabuvo 15 metų.

Cimolanskas Jonas, Zenono, g. 1897 m., gyv. Padborkos k., Leliūnų vls., už bunkerio laikymą sodyboje 1945 09 24 buvo suimtas ir mirė lageryje 1950 01 30.

Cečys Petras, Jono, g. 1922 m., gyv. Šilinės k., Utenos vls., partizanų ryšininkas. Suimtas 1947 01 18 ir Utenos kalėjime laikytas iki 1947 10 14.

Čereška Antanas iš Labeikių k., Leliūnų vls. 1952 m. rėmė partizanus Vladą Petronį - *Nemuną* ir Antaną Kraujelį - *Siaubūną*.

Černiūtė - Rutkauskienė Valerija, Antano, g. 1927 m., gyv. Antalėje, Leliūnų vls. Partizanų ryšininkė. Ją užverbavo Bronius Kalytis - *Siaubas*, davė slapyvardį *Diana*. Palaikė ryšius su J. Meškuočiu - *Anbo*, V. Grigaliūnu - *Sakalu*, A. Treiniu - *Stumbru*, V. Patumsiu - *Aukštaičiu*, P. Pakalniu - *Briedžiu*. 1948 m. buvo suimta, nuteista 8 m. lagerio. Kazachijos lageriuos prabuvo iki 1957 m.

Čerškutė Elena, Povilo, gyv. Pladiškių k., Užpalų vls. Partizanų (Antano Petronio - *Perkūnsargio*, Danutės Petronytės - *Čigonaitės...*) rėmėja, ryšininkė. 1949 m. suimta, nuteista 10 m. ir kalinta Kingyro lageryje.

Čibiras Juozas, g. 1903 m., gyv. Strazdų k., Tauragnų vls. Partizanų rėmėjas. 1951 04 11 sodyboje buvo surengtas partizanų vadų pasitarimas, į kurį atvyko partizanais persirengusių smogikų. Čekistai nušovė 7 Lokio rinktinės partizanų vadus ir sodybos savininką. Kad neliktų žudynių liudininkų, čekistai iššaudė visus suaugusius: Pauliną Čibirienę (g. 1914 m.), Marcelę Čibirienę (g. 1882 m.) ir Teofilę Tijūnelienę (g. 1880 m.).

Čipkus Henrikas, Dominyko, g. 1928 m. Grybelių k., Utenos vls., moksleivis, 1945 11 29 suimtas kaip partizanų ryšininkas *Povas* ir jų rėmėjas. Nuteistas 7 m. lagerio. Mirė 1948 05 08 Uchtos lageryje.

Čižaitė Ona iš Kačiūnų k., Kuktiškių vls. buvo Antano Kaušylo - *Margio* apsauginio būrio ryšininkė.

Dabkus Antanas iš Drobčiūnų k., Svėdasų vls. Partizanų rėmėjas.

Dabrega Antanas, gyv. Nosvaičių k., Užpalių vls., savo klojime laikė 7-8 vietų bunkerį. Matyt, buvo verbuotas, nes 1953 05 03 Utenos MVD ltn. Krylovas operatyviniais sumetimais apklaust jo neleido.

Dabregaitė - Kunigėlienė Teresė, Kazio, g. 1929 02 26 Kušlių k., Svėdasų vls. Ryšininkė, suimta 1949 11 23, kai netoli buvo sunaikintas partizanų bunkeris. Kalinta Mordovijos lageriuos ir grįžo į Lietuvą 1956 04 25.

Damauskaitė Elena, Juozapo, g. 1907 m. Šeimyniškių k., Užpalių vls., kaip partizanų rėmėja 1946 11 15 suimta ir nuteista 5 m. lagerio ir 3 m. tremties. Iš Karagandos lagerio paleista 1951 11 15.

Daškevičiūtė Stasė, Felikso, g. 1925 m. Pagojų k., Molėtų vls. Elenos Lipeikienės buvo prikalbinta padėti partizanams, turėjo slapyvardį *Žiedas*. Kai sodyboje čekistai užklupo ir nušovė partizanus *Briedį* ir *Lakūną*, išėjo pas partizanus. Žuvo 1951 03 19 Labanoro girioj, netoli Šnieriškių k. Kartu žuvo V. Pakštas, N. Deveikytė ir J. Trinkūnas.

Daubaras Jonas, Vinco, g. 1893 m., gyv. Šlepečių k., Daugailių vls., partizanų ryšininkas, 1945 10 22 suimtas, nuteistas 8 m. lagerio ir kalinamas Sevželdorlage 1948 05 30 mirė.

Daugilytė - Gimbutienė Natalija iš Vyžuonų miestelio. Ryšininkė *Vosilka*.

Daujotytė - Drapienė Stasė, Kazio, g. 1927 m. Galinių k., Užpalių vls., nuo 1950 metų ryšininkė *Meška*. 1950 06 26 sodyboje (klojime) skrebai užtiko partizanus. Įvyko susišaudymas, po kurio iš namų pabėgo ir slapstėsi. 1951 02 03 Viešeikių k., Užpalių vls. su Eugenija Zamauskaite buvo suimtos. Teisė kartu dar Praną Abukauską, Šukį, Eugeniją Repšytę, Eugeniją Zamauskaitę, Elena Leikaitę, Leiką. Visi nuteisti po 25 m. lagerio. S. Daujotytė pateko į Norilsko lagerį, dalyvavo sukilime, paskui buvo pervežta į Mordovijos lagerius ir kalinta iki 1956 08 21.

Daujotytė - Kazakevičienė Aldona, Juozo, g. 1928 m. Galinių k., Užpalių vls., už ryšius su partizanais 1950 06 29 suimta, nuteista 25 m. lagerio, kalinta iki 1955 01 04 Krasnojarsko lageriuos.

Daunytė Regina - tauragniškė partizanų rėmėja ir ryšininkė, slapyvardis - *Varguolė*. Kartu su Jadvyga Papirytė - *Ramune* parūpindavo dokumentų blankų fiktyvių dokumentų darymui.

Deveikienė Elena (Vanda), Juozo, g. 1924 m. Kryželių k., Utenos vls. 1945 – 1950 m. buvo Liepos būrio ryšininkė, turėjo slapyvardį *Rūta*, padėdavo Inkartui Albertui, Alfonsui ir Vytautui Petravičiams, Biliakiemio Juozui ir Stasiui Žibėnams, Mockėnų Vladui Mikulėnui, Ažudvarių Algirdui ir Jurgiui Katinams, Vytautui Pakštui, jo žmonai *Vaidilutei*. Veikė Biliakiemio, Katlėrių, Kryželių, Nemeikščių apylinkėse nuo 1945 iki 1951 metų.

Deveikis Juozas, Adolfo, g. 1926 m., gyv. Stumbrinių k., Kuktiškių vls. Partizanų rėmėjas, kalintas nuo 1950 10 26 iki 1955 02 01.

Deveikis Vytautas iš Indubakių k., Saldutiškio vls., buvo ryšininkas, slapyvardis – *Dagilis*.

<- **Deveikytė** – Gogelienė Aldona, Jurgio, g. 1930 m. Pagilbiškio k., Kuktiškių vls. Partizano Jono Juodkos – *Vėžio* žmona, užauginusi dvi jo dukras. Antano Sniegano – *Viršaičio* ryšininkė ir rėmėja.

Deveikytė – Benėšienė Genė, Kazio, g. Liepiškių k., Kuktiškių vls. Partizanų rėmėja ir ryšininkė, slapyvardis – *Audra*. 1945 05 28 išgelbėjo prie Raudoniškio kaimo sužeistą savo brolių Balį Deveikį – *Beržą*.

Deveikytė Valė, Jurgio, g. 1930 m. Pagilbiškio k., Kuktiškių vls., buvo partizano Pelėdos ryšininkė, slapyvardis – *Rezetėlė*, 1946 m. gegužės mėnesį sulaikyta, rastas laikraštėlis „Aukštaičių kova“ Nr. 5(9). Lagerio išvengė, įsigijusi fiktyvius dokumentus.

Deveikytė Vanda, Alfonso, g. Biliakiemio k., Utenos vls., dirbo Vilniuje, Ministrų Tarybos Plano komisijoje, bet MGB papulkininkio Počkajaus 1947 04 buvo laikoma partizanų ryšininke.

<- **Deveikytė** Verutė g. 1925 m. Kemešio k., Saldutiškio vls., nuo 1944 m. nelegalė, viena pagrindinių Vytauto apygardos vado Jono Kimšto – *Žalgirio* ryšininkių, slapyvardis – *Ramunėlė*. 1946 – 1948 m. *Žalgiris* ją naudojo ryšiams su BDPS prezidiumu. 1949 02 11 bunkeris Vidžiūnų k. buvo išduotas. Žuvo Juozas Skurkis – *Laisvūnas* ir Jurgis Deveikis – *Beržas*. V. Deveikytė buvo sunkiai sužeista ir po 11 dienų mirė Utenos ligoninėje.

Diečkai - broliai (Balys, Jonas, Jurgis, Petras) ir sesuo, gyvenę Gikonių k., Leliūnų vls., rėmė partizaną H. Ruškulį - *Liūtą*, Antaną Kraujelį - *Siaubūną* ir kitus.

Dijokaitė Julė, Alekso, g. 1933 m., gyv. Krylių k., Skudutiškio vls., buvo Antano Kraujelio - *Siaubūno* ryšininkė.

Dikmanas Antanas, g. 1919 m. Stabulankių k., Leliūnų vls., vienas iš Liūto rinktinės ryšininkų, slapyvardžiai - *Vyturis*, *Jaunutis*. 1949 10 03 suimtas. Utenos apskrities MGB viršininkas Malych prašė vadovybės leisti jam taikyti fizinio poveikio (kankinimo) priemonės. Nuteistas ir kalintas iki 1956 07 06.

Dragaitė - Buitvydienė Elena, Juozo, g. 1921 m. Kaniūkų k., Užpalių vls. Mokėsi Vilniaus universitete, buvo partizanų ryšininkė. Suimta 1951 02 16 ir nuteista 10 m. lagerio, kalinta Krasnojarsko ir Taišeto lageriuos iki 1956 06.

Drunga Bronius, Antano, g. 1906 m. Pikčiūnų k., Daugailių vls., partizanų rėmėjas. Suimtas 1947 02 07, nuteistas 10 m. lagerio. Kalintas Kuzbaso lageriuos.

<- **Drunga** Edvardas, Jono, g. 1927 m., gyv. Paberžės k., Daugailių vls., buvo partizanų rėmėjas ir ryšininkas, turėjo slapyvardį *Nykštukas*. Padėdavo būrio vadui Jonui Dūdėnui - *Vynui*. 1951 01 16 buvo suimtas ir nuteistas 10 m. lagerio. Kalintas Gorkyje, Rozajevkoje, Novosibirske, Dudinkoje, Norilske. Paleistas 1956 08 14.

Druskytė Natalija, Juozo, g. 1925 m. Pakalnių k., Leliūnų sen. Ryšininkė, slapyvardžiai - *Rūta*, *Švitra*, padėjo Vladui Grigaliūnui - *Sakalui*, parūpindavo jam medikamentų. Suimta, nuteista 10 m. lagerio ir nuo 1948 07 09 iki 1954 12 29 kalinta Dubravlage (Mordovijoje).

Dubrava (Dumbrava) Antanas, Jurgio, g. 1878 m., gyv. Meldučių k., Vyžuonų vls., partizanų rėmėjas. 1946 08 31 suimtas, Karo tribunolo nuteistas 10 m. lagerio, ten ir mirė.

Dubrava Juozas, g. 1920 m., vyžuoniškis, Teodoro Kvyklio - *Klajūno* ryšininkas.

Dumbrava Alfonsas, Alekso, gyv. Paberžės k., Daugailių vls. Partizanų ryšininkas ir rėmėjas, slapyvardis - *Aidas*. Ryšius palaikė su Jadvyga Tumėniene - *Turana*.

Dumbrava Jonas iš Lukošiučių k., Tauragnų vls. 1952 m. rėmė partizanus.

Dumbravienė, gyv. Lukošiučių k., Tauragnų vls., rėmė partizanus. 1952 08 31 ag. *Vėtrinis* pranešė, kad pas ją vaišinasi 4 Gedimino būrio partizanai. Atlėkė su kareiviais vyr. ltn. Dulovas, bet partizanams pavyko pasprukti.

<- Eidžiulienė Stasė, g. 1920 m., gyv. Kaliekių k., Vyžuonų vls., partizanų rėmėja, bunkerio laikytoja. 1945 10 01 sodyboje buvo užtikti 4 partizanai (D. Bagočiūnas, M. Guobužas, V. Kaulinis ir J. Vasiljevas). Du žuvo. Gyvenamąjį namą ir klojimą sudegino, vyrą suėmė ir nuteisė 5 m. lagerio.

Eidžiulis Juozas, Prano, g. 1918 m., gyv. Kaliekių k., Vyžuonų vls. Partizanų rėmėjas, slėptuvės laikytojas.

1945 10 01 sodyboje nušauti 2 partizanai (D. Bagočiūnas

- **Briedis** ir Jurgis Vasiljevas - **Viesulas**), o sodybos šeimininkas nuo 1945 10 03 iki 1950 08 11 kalintas Taišeto lageryje.

Frankauskaitė - Šaltenienė Marija, Vlodo, g. 1909 m., gyv. Utenoje, tarnautoja, partizanų ryšininkė. Suimta 1945 06 15, kalinta Vorkutos lagery iki 1946 04 28, tremtyje buvo iki 1946 10 01.

Gabytė - Butkuvienė Paulina, Petro, g. 1921 m., gyv. Kaimynų k., Užpalių vls. Partizanų rėmėja. Už pagalbą savo broliui partizanui nuo 1945 08 07 iki 1946 09 30 kalinta Vorkutos lageriuose.

Gaidamavičiūtė Ona nuo Vyžuonų, iš Plikabalės, buvusi šaulė, ryšininkė, padėdavo Jonui Morkūnui - **Viesulai**, Jonui Grižui.

Gaidelis Bronius, Mykolo, g. 1926 m. Jačiūniškių k., Tauragnų vls. Jo broliai Jonas ir Mykolas 1945 m. žuvo partizanaudami, o Bronius nuo 1945 iki Lokio rinktinės sunaikinimo rėmė partizanus.

<- Gaidelytė - Mačiokienė Emilija, g. 1933 m. Papirčių k., Tauragnų vls., partizanų ryšininkė, slapyvardis - **Lašūnė**. Suimta ir kalinta.

Gaidelytė Paulina, Jono, g. 1926 m. Papirčių k., Tauragnų vls. Partizanų rėmėja ir ryšininkė, o jos du broliai (Juozas ir Kazys) buvo partizanai ir žuvo už laisvę. 1951 06 29 buvo suimta ir kalinama Karagandos lageriuose iki <-1953 09 12.

Gaigalaitė Anelija iš Šarkių k., Užpalių vls. Ryšininkė, slapyvardis - **Žibutė**. 1947 m. suimta ir nuteista.

Gaigalas Antanas, Jurgio, g. 1908 m. Šarkių k., Užpalių vls., partizanų rėmėjas, suimtas 1947 09 13, nuteistas 8 m. lagerio. Iš Vorkutlago paleistas 1955 03 29.

Gaižauskas Jonas, Prano, g. 1915 m., gyv. Tirmūnų k., Vyžuonų vls. Apkalintas kaip partizanų rėmėjas, 1950 m. spalio mėnesį buvo suimtas ir iki 1955 08 13 kalintas Norilsko lageryje. Iš tremties paleistas 1956 05 12.

Gaižutienė Stasė, Jono, g. 1920 m., gyv. Labeikių k., Leliūnų vls., partizanų ryšininkė, suimta 1945 07 12, nuteista 5 m. lagerio. Kalinta Komijos ir Kazachijos lageriuos iki 1950 07 12.

Galgatavičiūtė - Žiezdrinė Ona Genė iš Gatakiemio k., Saldutiškio vls. Antano Krinicko - *Romelio* ryšininkė, slapyvardis - *Zita*.

Gališankaitė Ona, Juozo, g. 1927 m. Vareikių k., Leliūnų vls., padėjo apylinkės partizanams, nuo 1951 metų talkino Antanui Kraujeliui - *Siaubūnui*, palaikė ryšius su Vitalija Kraujelyte, Birute Tylaitė ir kt.

Gališanka Juozas, Juozo, g. 1926 m. Vareikių k., Leliūnų vls., parūpindavo Broniui Kalyčiui - *Siaubui* ir kitiems partizanams popieriaus, akumuliatorių ir kitų sunkiai gaunamų prekių. Tapęs MGB agentu ir smogiku, B. Kalytis J. Gališanką skundė saugumui.

Galvydytė Elena - užpalėnė ryšininkė, slapyvardis - *Rugiagėlė*.

Garunkštis Boleslovas, Jono, g. 1913 m., gyv. Ubagų k., Užpalių vls., partizanų rėmėjas, 1946 04 12 suimtas, nuteistas 5 m. lagerio. Kalintas Komijoje, 1951 m. ištremtas į Irkutsko sritį, grįžo 1958 m.

Garunkštis Balys, Juozo, g. 1916 m. Vyžuonose. Buvo šaulys, 1944 - 1946 metais partizanavo, legalizavosi. Nuo 1950 m. vasaros tapo Teodoro Kvyklio - *Klajūno* ryšininku ir gavo slapyvardį *Lapas*. Rinko partizanams maistą, pinigų, aprangą. Platino iš Janės Kunčinaitės- *Našlaitės* gautus atsišaukimus.

Garunkštis Vytautas iš Karkažiškių k., Užpalių vls. buvo partizanų fotografas.

Gasiulytė - Misiukienė Stefanija, Jono, g. 1923 m. Daržinių k., Daugailių vls. Mokytoja, studentė, partizanų rėmėja. 1948 11 06 suimta, nuteista 10 m. lagerio. Kalinta Intoj, Abežėj. Paleista 1956 03 13.

Gasiūnas Kazys, Antano, g. 1913 m., gyv. Šeduikių k., Tauragnų vls. Partizanų ryšininkas ir rėmėjas. 1948 12 15 buvo suimtas, nuteistas 25 m. lagerio ir išvežtas į Chabarovsko kraštą, ten 1950 05 28 ir mirė.

Gečiūnaitė Janė, Povilo, g. 1924 m. Kušlių k., Svėdasų vls., buvo ryšininkė, o nuo 1949 m. ir partizanė. 1952 metų rudenį žuvo.

Gečiūnas Povilas, Alekso, g. 1895 m. Kustų k., Užpalių vls., partizanų rėmėjas. 1947 07 23 suimtas, nuteistas 10 m. lagerio. Kalintas Ugličių lagery iki 1956 07 14.

Geleževičius Balys, Gasparo, g. 1931 m., gyv. ir dirbo Užpaliuose, talkino partizanų būrio vadui Broniui Stasiškiui - *Sūkuriui*. Po jo žūties (1949 m. pabaigoje) veiklą nutraukė. Verčiamas dirbti šnipu, išvyko 5 m. dirbti į Rusiją.

Gerdvilis Petras, Prano, g. 1920 m., Skiemonių progimnazijos direktorius, partizanų rėmėjas, slapyvardis - *Virinta*. Pakliuvo į čekistų nagus, kai buvo

surasti aukotojų sąrašai. Nuteistas 7 m. lagerio. Kalintas Komijos lageriuos nuo 1947 06 11 iki 1951 10 08. Į Lietuvą grįžo 1957 m.

Gika Leonas, Vinco, g. 1928 m., gyv. Paberžės k., Daugailių vls., buvo kolchozo pirmininkas, partizano Vytauto Rusakevičiaus - *Tigro* rėmėjas. Norėdamas surinkti partizanams reikaujamą sumą pinigų, pardavė kolchozo grūdų ir buvo apskūstas kaip kolchozo turto grobstytojas. Nuteistas 10 m. lagerio.

Gikienė Elena, Jono, g. 1903 m., gyv. Paberžės k., Daugailių vls., partizanų rėmėja, suimta 1946 01 29, nuteista 2 m. lagerio ir 3 m. tremties. Paleista 1947 12 27.

Gimbutis Jonas, Domo, g. 1913 m., gyv. Kaliekių k., Vyžuonų vls., buvo partizanų ryšininkas. Suėmus ryšininką Balį Šutinį - *Spindulį*, kankinimais buvo išgautos ir kitų ryšininkų pavardės. 1949 10 24 suimtas ir J. Gimbutis. Kalintas iki 1956 08 03.

Gimžauskaitė - Baužienė Bronė iš Mineiškiemio k., Saldutiškio šen. Partizanų ryšininkė.

Gimžauskaitė - Baužienė Janina, Vlado, g. 1924 m., gyv. Mineiškiemio k., Saldutiškio vls., 1945 07 09 suimta kaip partizanų rėmėja, be teismo kalinta Vorkutos, Intos, Kožvos, Pečioros, Čeliabinsko lageriuose. 1947 m. nuteista 4 m. lagerio, 1949 m. ištremta į Kazachiją. Į Lietuvą grįžo 1954 m.

Gimžauskaitė - Maceikienė Ona, gyv. Mineiškiemio k., Saldutiškio vls., partizanų ryšininkė, slapyvardžiu *Herbas*, *Kareiva*. Žuvo 1947 04 13 Mineiškiemyje.

Gimžauskaitė Teklė, Vinco, g. 1922 m. Alžutėnų k., Saldutiškio vls. Ryšininkė, slapyvardis - *Našlaitė*. 1950 m. talkino partizanui Martynui Krukiui - *Bangai* ir kitiems.

Gimžauskas Jonas, Anupro, g. 1902 m. Kemešio k., Saldutiškio vls. Nuo 1949 m. rudens buvo OS informacijos skyriaus viršininkas, rinko žinias iš užsienio radijo. Už ryšius su partizanais 1951 03 28 suimtas ir kalintas Angarske iki 1956 05 26.

Girkantaitė - Zemlevičienė Stasė, g. 1927 m., gyv. Kuktiškių mstl., per Marytę Ryliskytę palaikė ryšius su Vytautu Pakštu - *Vaidotu*.

Girnius Antanas, Adomo, g. 1927 m., gyv. Ažugirių k., Leliūnų vls., mokinyš, partizanų rėmėjas, 1946 07 06 su kitais mokiniiais suimtas ir Karagandos lageriuose kalintas iki 1953 07 04.

Girniūtė Zosė, Jono, g. 1928 m. Šiaudinių k., Vyžuonų vls. Mokytoja, partizanų rėmėja ir ryšininkė, slapyvardis - *Nendrė*

(André). 1949 09 15 įstojo į partizanų būrį. 1950 04 05 Vasylišio kaime, Antano Sriubo sodyboje, su 3 partizanais žuvo.

Godaitė - Šaltenienė Emilija, Liudviko, g. 1924 m. Pagaigalės k., Saldutiškio vls., rėmė Labanoro apylinkių partizanus Antaną Krinicką - *Romelį*, Dominyką Zapatorių - *Tigrą*, Juozą Buivydį - *Grafą*, Stasį Kunigėną - *Vytenį*, Aleksą Giedraitį - *Genį*, Vincą Žalą - *Dobilą* ir kitus. Suėmimo išvengė, pasitraukdama į kitą rajoną.

Godaitė - Lipinskienė Stasė iš Pagaigalės k. buvo partizanų Antano Krinicko - *Romelio*, Juozo Buivydžio - *Grafo*, Stasio Kunigėno - *Vytenio* rėmėja, Vytauto apygardos štabo, buvusio Pynkloje, netoli Šnieriškių k., ryšininkė.

Grašys Balys, g. Aukštaglynio k., Tauragnų vls. Lokio rinktinės ir Erškėčio, Vaidilos būrių ryšininkas.

Grašys Jonas, g. 1926 ?m. Ryliškių k., Tauragnų vls. Partizanų ryšininkas *Bijūnas*.

Grašys Kazimieras, Jono, g. 1903 m. Alžutėnų k., Saldutiškio vls. Partizanų ryšininkas, 1945 07 11 suimtas, nuteistas 15 m. katorgos ir 5 m. tremties ir kalintas Sevželdorlage (Komija).

Grašytė - Taškūnienė Stefanija, Jono, g. 1925 m. Paažvinčio (Pašventės) k., Tauragnų vls., partizanų rėmėja, 1946 12 29 suimta, žiauriai kankinta, bet 1947 10 27 paleista. Sesuo Emilija po kankinimų 1946 12 25 mirė.

Grašytė Veronika, Vinco, g. 1928 m., gyv. Alžutėnų k., Saldutiškio vls. Ryšininkė, slapyvardis - *Eglė*. Palaikė ryšius su Antanu Eglinsku - *Margiu* ir kitais. Prieš 1951 02 16 siuvo trispalves.

Graūžinis Jurgis, g. 1906 m., gyv. Vidžiūnų k., Kuktiškių vls. Partizanų rėmėjas, bunkerio laikytojas. Kai 1949 02 11 bunkeris buvo išduotas ir žuvo 3 partizanai, šeima buvo ištremta, o šeimininkas išėjo į partizanus ir 1951 12 22 žuvo.

Graūžinytė - Ramoškienė Ona, g. 1927 m., ir jos sesuo Veronika, Antano, g. 1926 m. Pagaluonės k., Molėtų rj., buvo partizano *Lakūno* giminaitės, ryšininkės. Netoli jų sodybos buvo bunkeris, tad dažnai lankydavosi ir buvo maitinami partizanai. Užtiktas čekistų, 1950 08 28 prie sodybos žuvo partizanas Vladas Pelėda.

Gražys Jonas, g. 1928 m., gyv. Vanagiškių k., Užpalių vls., buvo patikimas Gedimino rinktinės štabo (viršininkas - Leonas Tursa) ryšininkas, sodyboje laikė bunkerį.

Gražytė Barbora, g. 1879 m. Žemaitkiemio vls., Tauragnų medicinos punkto, paskui Utenos ligoninės gydytoja, jau 1945 metų vasarą saugumo laikoma partizanų rėmėja, slapta gydanti sužeistus ir susirgusius partizanus (gydė J. Stundžią, Šireiką, J. Bitkevičių ir kitus).

Grigaliūnas Juozas, Petro, g. 1897 m., gyv. Pliupų k., Daugailių vls., partizanų ryšininkas, suimtas 1947 06 18, nuteistas 8 m. lagerio. Kalintas Steplage, Siblage. Paleistas 1954 11 16.

Grigonytė – Meduneckienė Zofija, Jono, g. 1922 m. Tirmūnų k., Vyžuonų vls., buvo partizanų ryšininkė, slapyvardis – *Ramunytė*. 1950 05 08 suimta, nuteista 10 m. ir iki 1956 07 17 kalinta Intos lageriuose.

Grigonis Antanas, Jono, g. 1929 m. Tirmūnų k., Vyžuonų vls., moksleivis, partizanų rėmėjas, suimtas 1950 05 13 ir kalintas Vorkutos lageriuo iki 1956 07 11.

Grižas Stasys, Juozo, g. 1921 m. Aviniškio k., Kuktiškių vls., buvo partizanų rėmėjas ir ryšininkas, slapyvardžiu *Utenis*. Bendravo su Broniumi Kazicku – *Sauliumi*. Parūpindavo partizanams popieriaus ir kitų reikmenų. 1946 08 20 duotas orderis suimti. Nuteistas 10 metų lagerio. 1957 08 04 paleistas.

Grižienė iš Tervydžių k., Užpalių vls. Partizanų rėmėja, slapyvardis – *Malonė*. Iš Nolėnų Šimonėlio gaudavo platinti partizanų laikraštėlių „Aukštaičių kova“, „Laisvės šauklys“. Vyras Antanas Grižas buvo būrio vadas ir 1949 10 04 žuvo.

Gruodis Juozas, Mykolo, g. 1914 m., gyv. Utenoje, milicininkas, partizanų ryšininkas, suimtas 1945 08 08. Byla 1946 12 29 nutraukta, ir 1947 m. paleistas.

Gučienė – Baravykaitė Regina, Alekso, g. 1929 m. Vyžuonose. Nuo 1948 metų Aro būrio ryšininkė, užverbuota Teodoro Kvyklio – *Klajūno*. Turėjo *Neužmirštuolės* slapyvardį. Mezgė partizanams kojines, pirštines ir perduodavo jiems per Janę Kunčinaitę, padėjo jiems pinigais, nešiojo korespondenciją, dalyvavo suėjimuose.

Gučius Vytautas, Jokūbo, g. 1921 m. Vyžuonose. Partizanų rėmėjas, Teodoro Kvyklio – *Klajūno* ryšininkas.

Gudelis Povilas, g. 1918 m. Papšių k., Debeikių vls., buvo Teodoro Kvyklio – *Klajūno* ryšininkas.

Guigaitė Malvina, Huberto, g. 1932 m. Gaidžių k., Tauragnų vls., J. Dudėno vadovaujamo Gedimino būrio partizanų ryšininkė, slapyvardis – *Birutė*. KGB planavo įtraukti ją į šio būrio partizanų sekimą. Saugumas rodė suimtam būrio vadui Jonui Dūdėnui M. Guigaitės nuotrauką, bet šis išsigynė jos nepažįstąs.

Guobužaitė – Subatavičienė Regina, gyv. Gaspariškių k., Vyžuonų vls. Tėvas (Kazys) ir 4 broliai (Albertas, Jonas, Mykolas ir Vytautas) buvo partizanai ir žuvo, kovodami su okupantais. Regina rėmė brolius ir kitus partizanus.

< **Gurkšnienė** Adelė, g. 1914 m., gyv. Gaidžių k., Tauragnų vls., partizanų rėmėja ir ryšininkė.

Gurkšnys Albertas, gyv. Gaidžių k., Tauragnų vls., buvo partizanų rėmėjas ir ryšininkas.

Gurkšnytė - Vaškelienė Dalia iš Stūglių k., Tauragnų vls. padėjo partizanams, siuvo jiems drabužius.

Gurkšnytė - Tartilienė Jadvyga iš Stūglių k., Tauragnų vls. rėmė partizanus, siuvo jiems drabužius.

Gurkšnytė - Šalkauskienė Pulgerija, Vinco, g. 1930 m. Stūglių k., Tauragnų vls. Nuo 1948 metų buvo Balio Gaivenio - *Voveraičio* ryšininkė, slapyvardis - *Žibutė*. 1948 12 18 jų sodyboje buvo nušauti 4 partizanai: Jonas Bitkevičius - *Sakalaitis*, Antanas Markevičius - *Barzda* ir du tada neatpažinti [vienas iš jų buvo Bronius Butrimas - *Trimitas*]. Ją, Petrą Kaušylą, Juozą Puodžiuką ir kitus kaip ryšininkus 1949 02 19 per tardymą paminėjo Balys Gaivenis - *Voveraitis*. 1949 03 11 per tardymą ir jį prisipažino, kad pažįsta Joną Bitkevičių - *Sakalaitį*, Balį Rūgštelę - *Dobilą*, Balį Gaivenį - *Voveraitį*, o *Meškos* ir *Garnio* pavardžių sakė nežinanti, bet kai ką čekistai išgavo, į kamerą įkišę agentę. Kalinta Karagandos lageriuos iki 1956 06 06.

Ilčiukaitė Bronė, Petro, g. 1925 m., gyv. Girelės k. (Sudeikių šen.). Buvo Alaušo būrio partizanų ryšininkė. 1946 m. lapkričio 28 d. jos brolis Juozas Ilčiukas Užpalių skrebų buvo nušautas, o ji suimta.

Ilčiukienė Koste, gyv. Verbūnų k., Utenos vls., partizanų rėmėja; 1947 m. ūkis iškonfiskuotas, nes sūnūs buvo partizanai.

Indrašius Albinas, Prano, g. 1929 m. Papšių k., Debeikių vls., buvo Teodoro Kvyklio - *Klajūno* ryšininkas.

Indrašius Algirdas, Prano, g. 1934 m. Remeikių k., Užpalių vls., ryšininkas, 1951 08 30 suimtas, nuteistas 25 m. lagerio. Vorkutos lageriuose prabuvo iki 1955 11 11.

Indrašius Julius, Juozo, g. 1928 m., gyv. Užpaliuose, mokytojas, pagrindžio org. narys, 1947 08 13 suimtas ir nuteistas 10 m. Kalintas Komijos lageriuos iki 1956 09 25 ir grįžo į Lietuvą.

Indrašius Pranas, Juozo, g. 1902 m., gyv. Remeikių k., Užpalių vls., 1944 12 05 suimtas kaip bunkerio laikytojas, nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalintas Pesčianlage iki 1954 09 27.

<- Indrašius Stasys, Prano, g. 1927 m. Drobčiūnų k., Svėdasų vls. Partizanų rėmėjas ir ryšininkas, slapyvardis - *Drąsutis*. Klojime, vėliau po gyvenamuoju namu įrengtuose bunkeriuose slapstėsi Albertas Nakutis - Viesulas (būrio vadas),

Stasys Gimbutis, Rapolo - *Tarzan*as, kitas Stasys Gimbutis, Mykolo - *Rūkas*, Vladas Karosas - *Vilkas*, Jonas Pajarskas - *Rugelis*, Albinas Pajarskas - *Bebas*, Valė Gimbutytė - *Piligrimas*. Po bunkerio sunaikinimo Drobčiūnų miške (1949 11 02) slapstėsi ir Juozas Kemeklis - *Rokas*, užeidavo Balys Žukauskas.

Ivanauskaitė - Stasiškienė Elena, Mykolo, g. 1919 m. Kunigiškių k., Vyžuonų vls. Šmėklos būrio partizanų ryšininkė. Suimta 1946 08 08, nuteista 10 m. lagerio. Paleista 1955 01 19.

Ivanauskas Jonas, Adolfo, g. 1899 m., gyv. Kaboriškių k., Tauragnų vls. Štabo ryšininkas ir partizanų rėmėjas. 1948 - 1957 metais buvo tremtyje Krasnojarsko krašte.

Ivaneckaitė Ona iš Pagirių k., Leliūnų vls. Partizanų rėmėja, būrio sanitarė, jau nuo 1945 metų sekama saugumo.

Ivonis Juozas, Kazio, g. 1886 m., gyv. Viliškių k., Daugailių vls., partizanų rėmėjas, 1946 04 03 suimtas ir nuteistas 7 m. lagerio ir 5 m. tremties. Paleistas 1953 04 03.

Ivonytė Jadvyga, Juozapo, g. 1924 m. Šmuliškio vnk., Kuktiškių vls. Partizanų rėmėja, 1946 07 02 suimta ir nuteista 10 m. lagerio ir nežinia, kur dingo.

Jackūnas Jurgis iš Ruzgiškių k., Tauragnų vls. laikė slėptuvę ir slėpė partizaną Antaną Linką.

Jakimavičiūtė Angelė, Teofilio, iš Stasiūnų k., Saldutiškio vls., partizanų ryšininkė.

Jakimavičiūtė - Pelakauskienė Pranė, Teofilio, g. 1924 m. Stasiūnų k., Saldutiškio vls., gyveno Pavyžinio k., palaikė ryšius su Trimito būrio partizanais Jonu Juodka - *Vėžiu*, Vladu Bimba - *Lakūnu*, Baliu Graužiniu - *Uosiuku*, Vytautu Pelėda - *Lupučiu*, Vytautu Ryliškiu - *Bitinu*, parūpindavo jiems maisto. Būrį sunaikinus (1951 03 22), padėjo Tarzano būriui.

Jakštonis Juozas, Antano, g. 1929(1931) m. Varundiškių k., Debeikių vls. Nuo 1945 m. palaikė ryšius su Aušros būrio vadu Vincu Lauciumi - *Kirviu* ir turėjo slapyvardžius *Gaigalas*, *Žaibas*. 1950 09 09 suimtas ir nuteistas 10 m. lagerio.

Jakštonytė - Riaubienė Ona, Domo, g. 1921 m. Šileikių k., Vyžuonų vls. Broliai Albinas ir Balys Jakštoniai partizanavo, tai Ona buvo partizanų rėmėja.

Jakštonytė - Kemėšienė Veronika, g. 1922 m. Šileikių k., Vyžuonų vls. Partizanų vado Vinco Kaulinio -*Miškinio* ryšininkė, slapyvardis - *Rasa*. Suimta 1950 08 14 ir nuteista 25 metams lagerio ir 5 m. tremties. Kalinta Irkutsko ir Taišeto lageriuose.

Jakutienė - Kunigėlytė Leonora, Adomo, g. 1927 m. Droničėnų k., Utenos vls. Nuo 1947 m. partizano Jono Buteliausko - *Tarzano* pagalbininkė, 1948 08 21 suimta, bet tardant susirgo isterija, tardymas nutrauktas. Nuteista 10 m. lagerio. Kalinta Angarsko lageryje iki 1955 03 09.

Jakutis Kazys, Antano, gyv. Kapanauzos k., Molėtų vls., nuo 1948 m. rėmė partizanus Silvą Urboną - *Lapiną*, Mykolą Urboną - *Liepą*, Steponą Jakučionį - *Aušrą*, Vytautą Ramanauską - *Žilviną*, Henriką Ruškulį - *Liūtą* ir kitus. 1950 02 8-9 (po susišaudymo) buvo suimti K. Jakutis, jo duktė Ona ir giminaitės Marytė Jakutytė bei Vanda Jakutytė.

Jankauskaitė - Vigėlienė Elena, Dominyko, g.1928 m. Klovinių k., Utenos vls., globojo ir slaugė sužeistą partizaną Aleksą Žvirblį. 1947 02 27 buvo suimta, nuteista 7 m. lagerio ir 3 m. tremties. Krasnojarsko lageriuose buvo iki 1954 02 01-, tremtyje - iki 1956 05 25.

Jankauskas Bronius ir jo brolis Vacius iš Ančėnų k., Skudutiškio vls., buvo partizanų rėmėjai, davė medžiagas ir padėjo Krivičių kaimo krūmuose įrengti bunkerį, kuriame slapstėsi H. Ruškulis - *Liūtas*, B. Kalytis - *Siaubas*, kartais ir Danius Bružas - *Atlantas*.

Jankauskas Juozas, Domo, g. 1923 m., gyv. Klovinių k., Utenos vls. Partizanų rėmėjas, išduotas 1946 m. rudenį suimto partizano Alekso Žvirblio iš Šventupio k.

Jasiulionis Pranas, Stasio, g. 1927 m. Mokylių k., Molėtų rj. Baigiantis karui, priklausė Žaibo partizanų būriui, paskui legalizavosi. Partizano H. Ruškulio - *Liūto* buvo prikalbintas dirbti ryšininku ir gavo *Automatčiko* slapyvardį. Paketus ir korespondenciją jis perduodavo Butėnaitėi ir *Birutei*. Suimtas ir nuteistas 25 m. lagerio ir 5 m. tremties.

Jasiunevičius Vytautas, Petro, g. 1924 m., gyv. Degėsių k., Užpalių vls., partizanų ryšininkas, padėjo organizuoti Gedimino rinktinę (buvo štabo narys), rūpinosi laikraščelio *Laisvės keliais* leidimu. 1945 11 03 suimtas su Jono Petrausko dokumentais. Nuteistas 10 m. lagerio. Kalintas Uchtos, Magadano lageriuose iki 1953 11 30. Į Lietuvą grįžo 1980 m.

Jėvaišaitė Genė iš Krivičių k., Skudutiškio vls. buvo H. Ruškulio - *Liūto* ryšininkė.

Judickas Bronius, Antano, g. 1925 m. Vaitkūnų k., Leliūnų vls. Pedagogas. Dirbdamas Debeikių, paskui Daugailių progimnazijų direktoriumi, gyveno kaime ir palaikė ryšius su vietos partizanais (J.Dūdėno - *Vyno* būriu). Brolis Mykolas 1951 02 27 iki 1955 06 22 kalintas Karagandos lageriuose. Tėvai

1951 m. ištremti. 1961 11 24 Utenos rajono laikraštyje išspausdinus B. Kalyčio straipsnį, kaip partizanų rėmėjas, iš darbo buvo atleistas.

Judickas Mykolas, Antano, g. 1920 m., gyv. Vaitkūnų k., Leliūnų vls., 1945 m. rinko partizanams lėšas ir suimto partizano buvo išduotas. Nuteistas 25 m. lagerio. Džezkazgano lageriuos prabuvo 5 metus.

Juknevičienė Ona, g. 1918 m. Paalnės k., gyv. Šnieriškių k., Kuktiškių vls., partizanų rėmėja, porą savačių globojo gimusį Natalijos Deveikytės ir Vytauto Pakšto sūnelį, paskui jį perdavė auginti Kačiūnų k. Bartašiūnams.

Juknevičiūtė Janė(?) iš Katlėrių k., Tauragnų vls. buvo Mindaugo kuopos ryšininkė.

Juknevičiūtė Veronika, Kazio, g. 1925 m. Klykių k., Tauragnų vls. 1945 m. V. Baltušio - *Girinio* užverbuota ryšininke, turėjo *Ramunės* slapyvardį. Vengdama tremties, nuo 1945 m. vasaros slapstėsi, gavusi dokumentus kita pavarde, įsidarbino šv. Jokūbo ligoninėj Vilniuje, bet 1946 08 17 buvo suimta ir nuteista 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Paleista 1956 05 20.

Juodagalvytė Genė, gyv. Sungailių k., Vyžuonų vls., partizanų ryšininke. Žuvo Skaistašily 1946 m.

Juodelė Balys, Alfonso, g. 1913 m., gyv. Kuprių k., Užpalių vls., partizanų rėmėjas, 1945 07 12 namie nužudytas čekistų.

Juodelė Juozas, Jurgio, g. 1908 m., gyv. Nosvaičių k., Užpalių vls., partizanų rėmėjas, nuo 1951 04 12 iki 1956 05 26 kalintas Komijos lageriuose.

Juodelė Jurgis, Motiejaus, g. 1894 m., gyv. Ubagų k., Užpalių vls., ūkininkas, 1946 05 10 suimtas kaip bunkerio laikytojas. Išdavė suimtas J. Laučiūnas. Nuteistas 10 m. lagerio. Paleistas 1955 08 13.

Juodelė Povilas, Prano, g. 1925 m., gyv. Ubagų k., Užpalių vls., 1945 06 13 už ryšius su partizanais buvo suimtas ir išvežtas į Velsko lagerį Archangelsko sr. Byla nebuvo sudaryta, ir 1947 m. kovo mėnesį paleistas.

Juodgalvis Jonas, gyv. Sungailių k., Vyžuonų vls., ryšininkas, turėjo *Vytenio* slapyvardį. Suimtas 1949 m. rudenį. Teistas kartu su B. Šutiniu, E. ir G. Lauciūnėmis ir kt.

Juodgalvytė - Luinienė Ona, Jono, g. 1921 m. Sungailių k., Vyžuonų vls. Tarnautoja. Gyvendama Kuktiškėse, nuo 1945 m. tapo LLA ryšininke, gavo *Jūratės* slapyvardį. Su S. Girkantaite rinko partizanams maistą, 1946 07 19 organizavo vežamų Kuktiškių kooperatyvo prekių atėmimą. Norėdama gauti žinių, „susidraugavo“ su NKVD darbuotoju VI. Kublicku, iš jo sužinodavo apie čekistų rengiamas akcijas, areštus, gaudavo šovinių. Žinias per M. Ryliškytę

perduodavo V. Pakštui - *Narui* ir kitiems partizanams. 1946 08 07 buvo suimta, nuteista 10 m. lagerio. Mordovijos lageriuose kalinta iki 1955 09 16.

Juodka Alfonsas, Silvo, g. 1918 m., gyv. Šiožinių k., Daugailių vls. Bausdamas už greitą įstojimą į kolchozą, partizanų būrio vadas Jonas Dūdėnas - *Vynas* įsakė surinkt iš žmonių baudą. Už pinigų rinkimą partizanams 1950 m. suimtas ir 1951 04 28 nuteistas 15 m. lagerio.

Juodkaitė Adelė, Jono, g. 1926 m. Avižieniškio k., Tauragnų vls., buvo Ėgliaus būrio ryšininkė: nešiojo paketus Šriūbo grupei, kuriai vadovavo Alfonsas Daunys. Apie 1947 metus išvyko į Vilnių, pas broį Kazį.

Juodvalkis Adolfas, Kazio, g. 1912 m. Trinkuškių k., Salako vls., partizanų rėmėjas. Žuvo 1945 09 08 Paberžės k., Daugailių vis.

Juodvalkis Vytautas, Jono, g. 1925 m., dirbdamas Kuktiškių vls. Čivilių pradinės mokyklos mokytoju, buvo Tigro rinktinės ryšininkas. 1945 03 01 buvo suimtas, nuteistas 15 m. katorgos ir 8 m. tremties. Paleistas 1956 04 13.

Juodvalkytė (ar Juodkaitė) Emilija, Petro, g. 1926 m. Šiožinių k., Daugailių vls. buvo partizano Vytauto Rusakevičiaus - *Tigro* rėmėja.

Juodzevičius Stasys, Petro, g. 1916 m. Plepiškių k., Leiliūnų vls., buvo Antano Kraujelio - *Siaubūno* ir Algirdo Varno - *Gaidelio* ryšininkas, 1952 m. vasario mėnesį suimtas, nuteistas 25 m. lagerio, paleistas 1956 m.

Jurelevičius Stasys, Antano, gimęs 1925 m. ir gyvenantis Vyžuonose, buvo partizanų rėmėjas ir Teodoro Kvyklio - *Klajūno* ryšininkas.

Jurgelevičius Juozas, g. 1921 m., gyv. Saldutiškyje, partizanų rėmėjas, 1945 06 23 suimtas, nuteistas 4 m. Iš lagerio ir tremties grįžo 1956 m.

Jurkaitė Birutė, Antano, g. 1933 m., gyv. Raudonžemio k., Tauragnų vls., persikėlusį į Uteną, Tauragnų g. 21, čekistų laikoma partizanų ryšininke ir rėmėja.

Juršys Kazys, Vinco, g. 1886 m. Šiškinų k., Saldutiškio vls. 1948 m. suimtas kaip partizanų rėmėjas. Kalintas Vorkutos lageriuose. Grįžo 1958 m.

Juršys Viktoras, Kazio, g. 1922 m. Šiškinų k., Saldutiškio vls. 1945 m. suimtas kaip partizanų rėmėjas ir kalintas Norilsko lageriuose iki 1955 m.

Jusys Povilas, Mato, g. 1888 m. Mikėnų k., Užpalių vls. Kaip partizanų rėmėjas, 1946 05 13 suimtas ir iki 1956 04 28 kalintas Kazachstane, Spasko lageryje. Paleistas po pusmečio mirė.

Jusytė Leonora, Antano, g. 1915 m., gyv. Sirvydžių k., Tauragnų vls., partizanų rėmėja, suimta 1944 10 26, nuteista 7 m. lagerio. Pečiorlage kalinta iki 1951 06 24.

Juška Juozas, Juozo, g. 1926 m., sąskaitininkas, nuo 1947 metų palaikė ryšius su Klemensu Meidumi – *Lydekaičių* ir Gedimino būrio partizanais, parūpindavo jiems maisto, duodavo pastogę.

Juškaitė Bronė, Jurgio, g. 1924 m., gyv. Katlėrių k., Utenos vls., mokytoja, ryšininkė, slapyvardis – *Eglė*. Rėmė partizaną Joną Žemaitį – *Maumedį*, Joną Stundžią – *Skrajūną*, Alfonsą Daunį – *Šriūbą*, palaikė ryšius su ryšininkėmis Mikulėnaitėmis, fiktyvių dokumentų darymui gavo antspaudą, sužeistiems partizanams parūpindavo medikamentų.

<- **Juškaitė** Stefa, Jurgio, g. 1913 m., gyv. Katlėrių k., Utenos vls., partizanų rėmėja ir ryšininkė, slapyvardis – *Lietuvaitė*. Rūpinosi sužeistu būrio vadu Jonu Stundžia – *Skrajūnu*, navedė į Krašunos raistą gydytoją Barborą Gražytę, padėdavo išvogt užkastus partizanus.

Juzelskis Jonas, Mykolo, g. 1929 m., gyv. Luknių k., Vyžuonų vls., partizanų ryšininkas. 1949 10 26 suimtas ir kalintas iki 1955 10 15.

Kadakšys Martynas iš Žibėčių k., Skudutiškio vls. buvo Henriko Ruškulio – *Liūto* rėmėjas.

<- **Kairys** Antanas, gyv. Pakalnių vienkiemyje, Utenos vls., pokario metais teikė Sakalo rinktinės partizanams prieglobstį.

Kakanytė – Rinkevičienė Marijona, gyv. Vitkūnų k., Skudutiškio vs. buvo A. Kraujelio – *Siaubūno* rėmėja.

Kakanytė Uršulė, gyv. Miškinų k., Skudutiškio vls., šalia Pakalnių bažnytkaimio. Partizanų rėmėja.

Kamarauskas Vladas, Kazio, g. 1921 m. Inkartų k., Utenos vls., mokytojas, pogr. org. narys, 1946 12 31 suimtas, nuteistas 7 m. lagerio ir 3 m. tremties. Paleistas 1951 06 21.

Kaminskas Algirdas, Justino, g. 1927 m., gyv. Kirdeikių k., Saldutiškio vls. 1946 02 01 suimtas, kaltintas ryšiais su partizanais. Nuteistas 20 m. lagerio, kalintas iki 1955 07 27. Iš tremties grįžo 1964 m.

Kaminskas Apolinaras, Antano, g. 1929 m. Paluknio vnk., Leliūnų vls. Mokinių, pogr. org. narys. 1946 03 22 suimtas, nuteistas 5 m. lagerio. Kalintas Komijos lageriuose (Vorkutoj, Intoj ir kt.). Paleistas 1950 05 25.

Kaminskienė – Streižytė Veronika iš Nemeikščių k., Utenos vls. Buvo baigusi gimnaziją. Jos brolis Povilas Streižys 1945 m. nušautas, brolis Bronius ir vyras

Antanas - lagery, Juozas slapstėsi. Veronika padėjo ne tik broliui Juozui, bet ir Jonui Buteliauskui - *Tarzanui*, Vladui Mikulėnui - *Liepai*, Gasparui Regalui - *Tigrui*, Juozui Gaideliui - *Skambučiui*, spausdino antisovietinius atsišaukimus.

Karaliūtė Feliutė, Petro, g. 1925 m. Viteikių k., Skudutiškio vls. Palaikė ryšius su partizanais Jonu Šutiniu, Antanu Palevičiumi, Petru Karaliumi - *Dobilu*, su *Klajūnu* (pavardės nežino) ir kitais. Kai kurie (Vladas Kurpis, Kazys Kvoselis...) legalizavos. 1950 06 24 buvo slapta suimta ir verčiama talkininkauti saugumui.

Karklinis Pranas, Juozo, g. 1916 m., Laisvės būrio vado Jono Bitkevičiaus - *Sakalaičio* ryšininkas, slapyvardis - *Alksnis*.

Karneckas Aleksas, Prano, g. 1918 m., gyv. Saldutiškyje, skrebas ir partizanų ryšininkas. 1945 10 13 suimtas, nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Mirė lageryje 1948 01 04.

Katinaitė Apolonija, Vinco, g. 1926 m., gyv. Aviniškių k., Kuktiškių vls., partizanų rėmėja. Kai suėmė seserį Oną, slapstės, bet 1949 03 25 Vilniuje buvo suimta ir ištremta į Irkutsko sr. Bajandajaus rajoną. Paleista 1956 09 04.

Katinaitė - Mikalauskienė Ona, Liudo, g. 1920 m. Aukštakalnio k., gyv. Vasyliškio k., Leliūnų vls., Sakalo rinktinės ryšininkė, slapyvardžiu *Banga*. Žuvus broliui Antanui, 1945 07 05 buvo suimta, nuteista 6 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalinta Vorkutoj iki 1947 m. ir paleista. 1948 05 22 su tėvu išremta į Irkutsko sr., paleista ištremties 1957 11 02.

Katinaitė Ona, Vinco, g. 1924 m., gyv. Aviniškių k., Kuktiškių vls. LLA 3-osios apygardos partizanų rėmėja ir ryšininkė, slapyvardis - *Mirta*. Partizanams siuvo uniformas. Partizanais persirengusių smogikų 1946 07 02 suimta, kvočiamą, kankinama. Nuteista 10 m. lagerio, tačiau nuo sumušimų 1947 11 07 Magadano lageryje mirė.

Katinas Juozas, Domo, g. 1925 m., Skiemonių mokyklos vedėjas, partizanų rėmėjas, 1947 07 12 suimtas, nuteistas 7 m. lagerio ir kalintas Vorkutoje iki 1953 05 19.

Katinas Vladas, Prano, g. 1908 m., gyv. Bajorų k., Tauragnų vls., partizanų rėmėjas, 1945 01 02 suimtas, nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalintas Vorkutoje iki 1954 09 22. Paleistas 1955 02 26.

Katinienė Antanina, Kazio, g. 1918 m., gyv. Norvaišių k., Daugailių vls. Partizanų rėmėja. Kai 1946 11 07 sodyboje bunkeryje buvo užtikti Bronius Katinas - *Ridikas* ir Jonas Katinas - *Paperas*, ji buvo suimta ir nuteista.

Kaušylas Petras, Antano, g. 1916 m. Kačiūnų k., Kuktiškių vls. Nuo 1946 m. būrio vadų Antano Kaušylo - *Margio* ir Balio Gaivenio - *Voveraičio* ryši-

ninkas, slapyvardis - *Kurmis*. Apie jo veiklą pasakė suimti B. Gaivenis ir Jonas Puodžiukas - *Kalnelis*. 1949 03 11 buvo suimtas ir nuteistas 10 m. lagerio. Kalintas iki 1956 06 24.

Kavaliauskaitė Birutė - Leliūnų progimnazijos mokytoja, Sakalo rinktinės ryšininkė, slapyvardžiu *Sigutė*, partizano Jono Švilpos - *Afeno* sužadėtinė. Žuvas A. V. Mačioniui - *Bevardžiui* (1945 06 19), pabėgo į Pakalnių mišką. Sakalo rinktinės vadas jai perdavė rašomąją mašinėlę, rotatorių, partizanų sąrašus, prašė išleisti laikraštėlį, bet liepos pradžioje rinktinė buvo išblaškyta, o daiktai pateko į čekistų nagus. B. Kavaliauskaitė pasislėpė, įstojo į Vilniaus konservatoriją, 1949 09 15 Šiauliuose buvo suimta ir nuteista 10 m. lagerių. B. B. 26127 / 3, t.3, l. 137 - 139, 265.B.B.16951.

Kazakevičius Albinas, Antano, g. 1923 m., gyv. Viešeikių k., Užpalių vls., partizanų rėmėjas, 1946 03 23 suimtas, nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalintas Karagandos srities lageriuose iki 1955 02 11, tremtyje buvo iki 1957 12 05.

Kazela Jonas, Domo, gyv. Juknėnų k., Daugailių vls. Utenos apsk. MGB 1949 11 17 įtrauktas į sąrašą kaip partizanų ryšininkas ir rėmėjas.

Kazelaitė Teklė, Domo, g. 1928 m. Juknėnų k., Daugailių vls., dirbo Utenoje. 1949 10 21 suimta kaip partizanų ryšininkė, turėjusi slapyvardį *Liepa*. Talkino partizanam Alfonsui Kunčiui, Broniui Bisliui. Laiškus nešdavo Stasei Vedrickaitei - *Rugiagėlei*. Suimta, nuteista 10 m. lagerio ir nuo 1949 10 21 iki 1955 10 18 kalinta Intos lageriuose.

Kazelaitė Veronika, Domo, g. 1930 m. Juknėnų k., Daugailių vls. Utenos apsk. MGB skyriaus 1949 11 17 įtraukta į ryšininkų ir rėmėjų sąrašą.

Kazickienė Uršulė, Anupro, g. 1899 m., gyv. Utenoje, partizanų rėmėja, 1946 07 18 suimta, nuteista 5 m. lagerio ir 3 m. tremties. Kalinta Karagandos srities lageriuose iki 1950 m. Iš tremties grįžo 1955 m.

Kazickienė Zosė, Liudviko, g. 1900 m. Šlepečių k., Daugailių vls., partizanų rėmėja, suimta 1946 08 02. Nuteista 3 m. lagerio ir 2 m. tremties. Paleista 1949 08 03.

Kazlauskaitė Monika iš Antilgės k., Daugailių vls. 1953 06 30 agentės *Gulbės* skundžiama kaip partizanų Petro Pošiaus - *Gedimino* ir Vytauto Miškinio - *Viesulo* ryšininkė.

Keblytė Anelė, Juozo, g. 1910 m., gyv. Galelių k., Vyžuonų vls., partizanų ryšininkė, 1946 04 25 suimta, nuteista 10 m. lagerio. Kalinta Vorkutoj iki 1955 06 12. Iš tremties grįžo 1956 05 05.

Kecoriūtė Janė, gyv. Dičiūnų k., Utenos vls., ryšininkė.

Kelevišius Julius, Antano, g. 1925 m., gyv. Bulinskių k., Utenos vls., partizanų Henriko Ruškulio - *Liūto*, Antano Kraujelio - *Siaubūno* ir kitų rėmėjas. Vesta byla formuliaras nr. 2946, sekė ag. *Šautuvas*.

Kemeklytė- Baltuškienė Klementina, Ksaverio, g. 1925 m. Šarkių k., partizanų ryšininkė, slapyvardis - *Puriena*, *Žibutė*. Suimta 1947 09 13. Nuteista 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalinta Kengyro, Džezkazgano lageriuos Kazachijoje. Grįžo į Lietuvą 1954 12 13.

Kemėšius Juozas, Petro, g.1907 m. Kilėviškių k., Leliūnų vls. Liūto rinktinės ryšininkas, 1950 04 03 suimtas, nuteistas 10 m. lagerio.

Kepalaitė Ona - ryšininkė nuo Leliūnų, slapyvardis - *Vėtra*.

Keragalvis Steponas, Mato, g. 1919 m. Maišiakulės k., Alantos vls., buvo partizanų rėmėjas ir ryšininkas, slapyvardžiu *Zuikis*, partizanams Vladui Gri galiūniui -*Sakalui*, Vladui Patumsiui - *Aukštaičiui*, Antanui Palevičiui -*Zomeriui*, Alfredui Treiniui - *Stumbrui*, Broniui Steibliui - *Marsui* parūpindavo maisto produktų, šaudmenų. Jam talkino apylinkės pirmininkas Teofilis Puodžius iš Maišiakulės k. ir malūninkas Juozas Žarskus.

Keraitė - Laukaitienė Bronė, g. 1922 m., gyv. Alių k., Utenos vls., buvo ryšininkė, slapyvardis - *Nomeda*. Išstremta į Sibirą.

Keraitė - Jazgevičienė Janė, g. 1924 m. Alių k., Utenos vls., ryšininkė, slapyvardis - *Neužmirštuolė*.

Kerpiškis Domas, Jono, g. 1898 m. Sprakšių k., Vyžuonų vls. LPS Gedimino rinktinės ryšininkas ir rėmėjas. 1945 05 02 suimtas, nuteistas 10 m. ir 1949 10 03 mirė Vorkutos lageryje.

Kerpiškytė Elena, Povilo, g. 1929 m. Aknystėlių k., Leliūnų vls. Liūto rinktinės ryšininkė, nuo 1950 m. slapstėsi, 1954 m. legalizavosi.

Kerpiškytė-Kazickienė Valentina, Domo, g. 1916 m. Sprakšių k., gyveno Vilkaškių k., Vyžuonų vls. LPS Gedimino rinktinės ryšininkė, 1945 m. vasarą suimta.

Kerpiškytė - Rinkūnienė Vanda, Povilo, g. 1927 m. Aknystėlių k., Leliūnų vls. Liūto rinktinės štabo ryšininkė, slapyvardis - *Vilius*. Palaikė ryšius su Vincu Lauciumi - *Kirviu*, Broniumi Kazicku - *Sauliumi*, Antanu Zabulioniu - *Plieniumi*, Jonu Žygeliu - *Ilgūnu*, Mykolu Guobužu - *Šauliu*, Teofilij Limba - *Sakalu*, Antanu Lapieniu - *Pempe*, Vytautu Guobužu - *Viesulu*, Algirdu Varnu - *Gaideliu* ir kitais. Nuteista 25 m. lagerio ir kalinta nuo 1952 01 05 iki 1956 07 13.

Kezytė - Gaižutienė Genė, Antano, g. 1929 m. Kaniūkų k., Skudutiškio vls., nuo 1948 m. buvo Liūto būrio partizanų rėmėja ir ryšininkė, slapyvardis

- *Birutė*. 1952 02 08 suimta kaip A. Kraujelio - *Siaubūno* rėmėja ir nuteista 7 m. lagerio ir 3 m. tremties. Paleista 1955 04 16.

Kezytė Jadvyga, g. 1914 m. Raguškių k., Utenos vls. Siuvėja, partizanų rėmėja ir ryšininkė, slapyvardis - *Švitra*. 1947 01 05 suimta. Neištvėrusi kankinimų, 1947 03 20 Lukiškių kalėjime nusižudė.

Kibickas Antanas, Leopoldo, g. 1907 m., gyv. Vosgėlių k., Utenos vls., partizanų rėmėjas, 1945 12 21 suimtas ir nuteistas 6 m. lagerio. Mirė 1947 01 12 Nyroblage.

Kilius Albinas, Vinco, g. 1925 m. Starkų k., Vyžuonų vls. Dirbdamas kolchozo buhalteriu, rėmė partizanus. 1950 m. buvo suimtas, nuteistas 25 m. lagerio. Paleistas 1955 m.

Kindurienė- Drobužytė Vanda, Antano, g. 1908 m. Gečionių k., Leliūnų vls., gyv. Labeikių k., nuo 1945 m. balandžio globojo ir slaugė sužeistą partizaną Joną Švilpą - *Afeną*, laikė bunkerį, pažino daugelį apylinkės partizanų ir ryšininkų. Liepos mėnesį bunkeris buvo surastas, bet partizanų nebuvo. Tardoma išdavė daug partizanų rėmėjų ir ryšininkų.

Kinduryš Juozas, Juozo, g. 1926 m. Mineiškiemio k., Saldutiškio vls., partizanų rezervo OS narys, slapyvardis - *Balandis*, žvalgybos agentas ir rezervo skyriaus Gandras viršininkas. Kalintas lageriuose.

Kindurytė - Bogatyrienė Nastė, gyv. Bajorų k., Tauragnų vls., Jono Dudėno - *Vyno* būrio ryšininkė, slapyvardis - *Lakštutė*. Ji su Adele Vaičiūnaite nešiojo Prano Račinsko - *Drugio* ir J. Dūdėno - *Vyno* paketus į slaptavietę netoli N. Kindurytės sodybos. 1952 m. MGB planavo N. Kindurytę panaudoti Petro Pošiaus - *Gedimino* paieškoms.

<- **Kirilauskaitė** Janina, gyv. Leliūnuose, kaip partizanų rėmėja, 1949 07 suimta ir nuteista 10 m. lagerio.

Klevas Pranas iš Priešiškių k., Kuktiškių vls., partizanų rėmėjas: Antanas Pelakauskas atveždavo iš Leningrado odo, o jis siuvo partizanamis batus.

Klibas Jurgis, Antano, g. 1922 m. Mediniškių k., Daugailių vls., partizanų rėmėjas ir ryšininkas, slapyvardis - *Kadugys*. Sodyboje per kratą buvo rastas sovietinių aktyvistų (17 šeimų) sąrašas, tai J. Klibas išėjo į Gedimino partizanų būrį. Slapstės su Povilu Lukošiu - *Žilvičiu*. Agentės *Uršulės* išduoti 1953 05 17 abu Antano Maniušio sodyboj, Juknėnų k. žuvo.

Klimašauskas Anupras, Adolfo, g. 1890 m., gyv. Antalamėstės k., Saldutiškio vls. Partizanų ryšininkas, suimtas 1946 08 21, nuteistas 3 m. lagerio ir 2 m. tremties. Mirė Karlage 1949 07 02.

Klimavičienė - Livarauskienė Ona, gyv. Indubakių k., Saldutiškio vls., partizanų rėmėja. 1951 03 01-02 sodyboje užtikti keli partizanai. M. Krukis

- *Banga* ir B. Ryliškis - *Kėkštas* ir šeiminkė žuvo.

Kliukas Benas, Benedikto, g. 1903 m., gyv. Mineiškiemio k., Saldutiškio vls., partizanų rėmėjas, 1947 06 18 suimtas, nuteistas 5 m. lagerio. Kalintas Kargopollage ir Rečlage. Paleistas 1952 06 18.

Knyva Vladas, Jono, g. 1908 m. Šiožinių k., Daugailių vls. Dirbdamas apylinkės sekretoriumi, su pirmininku P. Valiu rinko J. Dūdėno - *Vyno* būriui pinigų. 1950 11 20 buvo suimtas, nuteistas 10 m. ir iki 1956 07 27 kalintas Krasnojarsko lageriuos.

Knyvienė Zosė, Stasio, g. 1915 m., gyv. Šiožinių k., Daugailių vls., Jono Dūdėno - *Vyno* būrio rėmėja ir ryšininkė.

Kondratavičius Juozas, Juozas, g. 1897 m., gyv. Rūgštelišio k., Tauragnų vls., partizanų rėmėjas, 1946 12 22 suimtas, kalintas Zarasuose, Utenoje. Paleistas 1948 04 08.

Kondratavičius Justas, Juozo, g. 1902 m., gyv. Rūgštelišio k., Tauragnų vls., partizanų rėmėjas, 1946 12 26 suimtas, kalintas Zarasuose, Utenoje. 1948 04 08 paleistas.

Kraičmonaitė Emilija, g. 1920 m., gyv. Aleksiejiškio k., Leliūnų vls. Dirbdama Utenos ligoninėj seselė, 1945 m. gydė sužeistą partizaną Vladą Grigaliūną - *Sakalą*, parūpindavo vaistų ir tvarsliavos ir kitiems sužeistiesiems. Buvo suimta ir kalinama.

Kraujelis Steponas, Antano, g. 1903 m., gyv. Kaniūkų k., Skudutiškio vls. Sodyboje apie 1948 m. buvo įrengta slėptuvė, kurioje slapstėsi apylinkės partizanai J. Kimštas, H. Ruškulis, J. Vyžintas, B. Musteikis, J. Šutinys ir kiti. Partizanais rūpinosi ir šeiminkas, ir jo dukterys, ir sūnus (vėliau garsus partizanas) Antanas. Už partizanų rėmimą 1951 09 20 šeima buvo ištremta į Sibirą.

Kraujelytė - Budrienė Ona, Stepono, g. 1926 m., gyv. Kaniūkų k., Skudutiškio vls., partizanų rėmėja ir ryšininkė, slapyvardžiu *Ramunė*. Sodyboje įrengtame bunkeryje slapstėsi *Jonas Kimštas* - *Žalgiris*, Br. Musteikis - *Karvelis*, Jonas Vyžintas - *Svirplys*, Henrikas Ruškulis - *Liūtas* ir kiti. O. Kraujelytė sužeistiems partizanams iš uteniškės seselės Bytautienės gaudavo vaistų, slaugė sužeistą partizaną Karvelį.

Kraujelytė Vitalija, Stepono, g. 1930 m. Kaniūkų k., Skudutiškio vls. 1949 metais partizano Juozo Šutinio - *Paleckio* užverbuota kaip ryšininkė *Saulutė*.

1950 m. vasarą H. Ruškulis - *Liūtas* įtraukė ją į partizanų rezervą. Paketus Broniui Kalyčiui - *Siaubui* ji perduodavo per Oną Gališankaite, per Praną Jasiulionį - *Automatčiką*, o broliui Antanui Kraujeliui - *Siaubūnui* - per Stanislovą Bučį - *Narsuolį*. Vita Kraujelytė 1951 metų vasarą buvo ištremta.

Krinickaitė Janė, Antano, g. 1923 m. Lakajos k., Labanoro apyl., Molėtų rj., partizanų rezervo OS narė, slapyvardis - *Romelytė*.

Krugiškienė Adelė, Juozo, g. 1906 m., gyv. Klovinių k., Utenos vls., partizanų ryšininkė *Eglė*, suimta 1945 07 09, nuteista 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalinta Vorkutlage, Pesčianlage, Rešotuos. Mirė tremtyje Nižnij Ingašo rajone 1960 10 02.

Krugiškis Vytautas, Mykolo, g. 1928 m., gyv. Klovinių k., Utenos vls., mokinyš, pogr. org. narys. 1947 03 25 suimtas, nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalintas Ivdellage, Minlage. Nuo 1955 06 27 buvo tremtyje. Į Lietuvą grįžo 1963 m.

Kublickis Vladimiras, Ivano, g. 1922 m., gyv. Kuktiškių mstl., milicininkas, partizanų rėmėjas, suimtas 1946 08 14, nuteistas 10 m. lagerio. Kalintas Minlage iki 1955 06 28. Iš tremties paleistas 1956 04 24.

Kučinskaitė Pranė, Justino, g. 1910 m., gyv. Zamotiškio k., Utenos vls., buvo partizanų rėmėja ir ryšininkė. Broliui Augustinui - *Sakalui* padėjo įrengti bunkerį, teikė partizanams maistą, slėpė ginklus, pranešinėjo apie čekistų pasirodymą. 1946 12 17 suimta ir nuteista 10 m. lagerio ir 2 m. tremties. Kalinta Magadano sr. lageriuos. Iš tremties paleistai 1957 12 04. Sugrįžo į Lietuvą 1959 m.

Kučinskas Antanas - Lokio rinktinės ryšininkas, slapyvardis - *Gandras*. Palaikė ryšius su Gedimino būriu. MGB planavo jį verbuoti.

Kučinskas Jonas, Benedikto, g. 1898 m., gyv. Balčių k., Tauragnų vls., partizanų rėmėjas, 1945 02 03 suimtas, nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalintas Vorkutos lageriuos iki 1954 10 23. Iš tremties Uchtoje paleistas 1955 03 02.

Kučinskas Jurgis, Antano, g. 1880 m., gyv. Abromišio k., Užpalių vls., partizanų rėmėjas, 1946 02 01 suimtas, nuteistas 6 m. lagerio ir 5 m. tremties. Išvežtas į Kargopolagą.

Kučinskienė Elena, Jono, g. 1925 m., gyv. Norvaišių k., Sudeikių apyl. 1944 - 1945 metais buvo partizanų ryšininkė, nešiojo partizanų laiškus, rūpindavosi medikamentais.

Kudzelis Stasys, Mykolo, g. 1917 m., gyv. Kuktiškių mstl. Kooperatyvo vedėjas, partizanų rėmėjas ir ryšininkas, slapyvardis - *Papartis*. 1946 08 19 suimtas, nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Paleistas 1954 01 17, grįžo 1958 m.

Kulakauskaitė - Bilaišienė Veronika, Juozo, g. 1929 m. Tauragnuose. Tarnautoja, dirbo Vilniuje ir parūpindavo partizanams medikamentų. 1950 12 12 suimta ir kalinta Permės sr. Ugliauralsko lagery. Paleista 1954 m. rudenį.

Kuliešytė Aldona, Vlado, g. 1927 m., gyv. Utenoje, amatininke, pogr. org. narė. 1945 01 17 suimta ir nuteista 5 m. lagerio ir 5 m. tremties.

Kūlys Bronius, gyv. Rukšėnų k., Tauragnų vls., 1949 11 17 Utenos apsk. MGB skyriaus įrašytas kaip partizanų ryšininkas ir rėmėjas.

Kūlys Pulgis, gyv. Rukšėnų k., Tauragnų vls., 1949 11 17 Utenos apsk. MGB minimas kaip partizanų ryšininkas ir rėmėjas.

Kumelys Petras, Liudo, g. 1902 m., gyv. Ruklių k., Daugailių vls. Partizanų ryšininkas, 1946 11 13 suimtas ir mirė Magadano lagery 1948 05 10.

Kunčinėitė Janė, Povilo, g. 1926 m. Vyžuonose, Teodoro Kvyklio - *Klajūno* ryšininkė, slapyvardis - *Našlaitė*. MGB užverbavo kaip savo agentę, bet teikti reikalaujamą medžiagą ji vengė. Vis dėlto legalizuodamasi buvo priversta nurodyti partizanų slapstymosi vietas. 1951 10 25 pasakė, kad Čiviškių k. Voverės namuose per vestuves bus partizanai Algirdas Varnas - *Gaidelis* ir Vytautas Guobužas - *Viesulas*. Pagal Našlaitės duomenis užvestos 4 bylos formuliariai.

Kunčinas Povilas, g. 1901 m., gyv. Vyžuonų vnk., buvo Teodoro Kvyklio - *Klajūno* ryšininkas. 1953 11 28 suimtas ir nuteistas 10 m. lagerio. Kalintas iki 1956 05 20.

Kunčiūnaitė Elena, Jono, g. 1927 m., gyv. Ažudėlių k., Utenos vls., pogr. org. narė. 1945 12 03 suimta, nuteista 5 m. lagerio ir 2 m. tremties.

Kunigėlis Balys, Jono, g. 1914 m. Droničėnų k., Utenos vls., Utenos ligoninės gydytojas. 1947 - 1948 m. palaikė ryšius su Gedimino būrio partizanais, teikė jiems medicininę pagalbą, parūpindavo medikamentų. 1953 metais duomenų apie „nusikalstamą“ B. Kunigėlio veiklą MGB jau nebegavo.

Kunigėlis Bronius, Jono, g. 1928 m. Asmalų k., Kuktiškių vls. Dirbdamas Kuktiškių kooperatyve, Vlado Mikulėno - *Liepos* prikaltintas įstojo į LLA, gavo *Žebrio* slapyvardį ir dirbo kaip Vytauto Pakšto - *Naro* ryšininkas. 1946 08 07 suimtas, nuteistas 10 m. lagerio ir 3 m. tremties. Mirė 1947 04 17 Sevvostlage, Primorės krašte.

Kurlavičius Antanas, Antano, g. 1908 m. Pavarlio k., Tauragnų vls. 1941 m. sukilimo dalyvis. 1951 05 24 saugumo pranešime Vilniaus srities MGB valdybos viršininkui Zacharovui minimas kaip partizanų rėmėjas.

Kurlavičius Pranas, Justo, g. 1908 m., gyv. Raistinių k., Tauragnų vls., partizanų rėmėjas ir ryšininkas, slapyvardis - *Bitinėlis*. Partizanus rėmė keletą metų.

Bendravo su Vytautu Pakštu - *Vaidotu*, jo žmona Natalija Deveikyte - *Vaidilute*, Jonu Juodka - *Vėžiu*. Nuo 1947 metų savo namuose laikė slėptuvę, iš Povilo Kunigėlio, Elzbietos Malaiškienės, Šmatavičiaus rinko partizanams maisto.

Kurlavičiūtė Anelė, Silvo, g. 1917 m. Klykių k., Tauragnų vls. 1946 06 19 suimta kaip partizanų ryšininkė. Nuteista 5 m. lagerio ir 3 m. tremties. Iš Komijos lagerių paleista 1951 06 19.

Kurpis Jonas, Liudo, dirbantis Minčios malūninku, 1952 m. parūpindavo partizanams miltų.

Kutka Albinas, g. 1911 m. Kuzmiškio k., Vyžuonų vls. Nuo 1945 metų buvo V. Kaulinio - *Miškinio* būrio ryšininkas.

Kutkaitė - Gališauskienė Ona, Dominyko, gyv. Aknystėlių k., Vyžuonų vls. Partizanų rėmėja: gelbėjo 1946 03 31 saugumo agento apnuodytus partizanus - Mykolą Guobužą - *Šaulį*, Vincą Laucį - *Kirvį*, Vincą Kaulinį - *Miškinį* ir kitus.

Kvaselis Adomas, g. 1890 m. Pakalnių bžnk. Partizanų rėmėjas, 1946 05 10 suimtas ir po 2 dienų mirė Utenos kalėjime.

Kvaselis Petras, Adomo, g. 1928 m., gyv. Pakalniuose, nuo 1947 m. slapstėsi ir buvo Žaibo būrio ryšininkas, slapyvardžiu *Lapiokas*.

Kvaselytė - Druskienė Eleonora, Adomo, g. 1924 m. Pakalnių bžnk. Partizanų ryšininkė, 1946 05 18 suimta, nuteista 2 m. lagerio. 1947 m. iš Vorkutos lagerio paleista kaip invalidė.

Kvyklys Adolfas, gyv. Bareišių k., Kuktiškių vls., partizanų rėmėjas ir ryšininkas *Aptiekorius*. Pas jį užeidavo sesers sūnus Mindaugas Barisa - *Rimtautas* ir kitų partizanų.

Kvyklys Juozas, Dionyzo, g. 1887 m., gyv. Kvyklių k., Skudutiškio vls., bunkerio laikytojas, 1948 02 14 suimtas ir mirė Dubravlage 1956 08 01.

Kvyklyte Bronė, gyv. Kvyklių k., Utenos vls., ryšius su partizanais palaikė per Momeniškį, gyv. Momėnų k. Tai ji pati pasakiusi agentei *Marytei* 1953 09 10.

Kvyklyte - Dijokienė Koste, Antano, g. 1924 m. Kvyklių k., Utenos vls. Partizanų ryšininkė, nuo 1948 11 17 iki 1955 01 06 kalinta Magadano lageriuose.

<- **Labuckaitė** - Tolkienė Elena, Mykolo, g. 1921 m. Utenoje. Mokytoja, partizanų rėmėja ir ryšininkė. Sumaniai išsprendusi iš čekistų nagų, slapstėsi pas gimines ir visai sveitimus žmones, su Vytautu Jasiunevičiumi - *Kęstučiu* Degėsių kaime rotatoriumi leido partizanų laikraštėlį „Laisvės keliais“. Buvo suimta ir tardoma Rokiškio saugumo, bet

apsimetė kvaišele. Kankinimus ir mušimus atlaikė, kaltinimų išsigynė, o apie jos veiklą Rokiškyje nieko nežinojo. Paleista į savo kraštą nebegrižo. Studentas Jonas Laucė parūpino jai fiktyvius Emilijos Miškinytės dokumentus, ir ji 43 metus Utenoje nesirodė. Sesuo Veronika, pamačiusi atvežtą nušautą partizanę, „atpažino“ nušautą seserį Eleną. O ši apsigyveno Šiauliuose, ištekdėjo, dar kartą pakeitė pavardę, ir saugumas pametė „nusikaltėlės“ pėdas.

Labuckaitė - Daugėlavičienė Veronika, Mykolo, g. 1924 m. Utenoje. Mokinė, partizanų rėmėja, antisovietinės mokinių organizacijos dalyvė, 1945 11 13 suimta, nuteista 7 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalinta Permės lageriuose. Paleista 1952 10 18.

Lapinskas Juozas, g. 1895 m., gyv. Kuprių k., Jūžintų vls., sodyboje laikė bunkerį. 1945 07 12 slėptuvė buvo užtikta. Sūnūs Juozas ir Vytautas buvo nušauti, namas padegtas. Ugnyje žuvo tėvas Juozas Lapinskas, jo žmona Koste, jos motina Vygėlienė, duktė T. Baltakienė, anūkė Marytė Baltakytė ir sūnus Petras Lapinskas.

Lapinskienė - Povilaitienė Veronika, Mykolo, g. 1917 m. Šiaudinių k., Vyžuonų vls., gyveno Utenoje. Buvo Sakalo rinktinės ryšininkė, slapyvardis - *Jūra*. Suimta 1945 07 06, nuteista 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalinta Pečioros, Intos, Vorkutos lageriuose iki 1954 10 26, tremtyje buvo iki 1958 01 02.

Lašinskaitė Apolonija, Juozo, g. 1929 m., gyv. Kemėšio k., Saldutiškio vls., partizanų ryšininkė, 1946 08 02 suimta, kalinta Švenčionyse, bet 1946 11 14 byla nutraukta ir kalinė paleista.

Lašinskaitė Augelija, Mykolo, g. 1929 m. Prūsokiškių k., Saldutiškio vls., partizanų ryšininkė, slapyvardis - *Kaladytė*. Jos tėvas Mykolas Lašinskas partizanams Martynui Krukiui - *Bangai* ir Jeronimui Buikai - *Deimantui* 1950 m. gruodžio mėnesį siuvo batus.

Latvytė Uršulė- Jeronimo Buikos - *Titnago* ryšininkė, nelegalė. 1950 metais buvo suimta ir kaltę pripažino.

Laucius Petras, Vlado, g. 1901 m. Dusynių k., Vyžuonų vls., savo lauke laikė bunkerį, kuris 1946 08 27 buvo surastas. Žuvo 3 partizanai - Ignas Kairys, Jonas ir Juozas Zabulioniai. Šeimininkas pabėgo, bet 1947 06 25 buvo suimtas ir nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Paleistas 1956 07 10.

Lauciūtė - Ruzgienė Adelė, Juozo, g. 1918 m. Stabulankių k., Leliūnų vls. Partizanų rėmėja, 1946 08 05 suimta ir nuteista 5 m. lagerio ir 3 m. tremties. Kalinta Komijoj iki 1951 01 19.

Lauciūtė Genė, Karolio, g. 1924 m. Stabulankių k., Leliūnų vls., partizanų štabo ryšininkė, slapyvardis - *Bedalė*. Daugiausia vykdė Vytauto apygardos vado Vinco Kaulinio - *Miškinio* ir jo bendražygių užduotis. 1949 11 03 buvo suimta. Tardoma pasakė du bunkerius, bet abu rado tuščius. Komijos lageriuos kalinta iki 1955 10 18.

Lauciūtė - Andrijauskienė Eleonora, Karolio, g. 1925 m. Stabulankių k., Leliūnų vls., Vytauto apygardos štabo ryšininkė, slapyvardis - *Laimė*. Gelbėjo iš J. Markulio spąstų Vilniuje ištrūkusį apygardos vadą V. Kaulinį - *Miškinį*. 1949 11 03 suimta. Partizanais persirengusių čekistų buvo „išvaduota“, per nakt pralaikyta bunkeryje. Apgauta pasakė keletą ryšininkų (Balį Šutinį - *Spindulį*, Veroniką Petrėnienę - *Laisvę*, Antaną Dikmaną - *Vyturėlį*) ir rėmėjų. Kalinta Intoj iki 1955 10 13.

Laurinavičius Kazys, Juozo, g. 1883 m., gyv. Dičiūnų k., Utenos vls., rėmė partizanus, žuvusiems darė karstus. Kai 1947 01 14 jo namuose čekistai užtiko ir suėmė V. Raslaną - *Beržą*, kitą dieną suėmė ir slėptuvės laikytoją. Namus suniokojo, išdaužė granatomis. Suimtas K. Laurinavičius 1947 04 24 Utenos kalėjime buvo nukankintas.

Laurinavičius Vytautas, Antano, g. 1925 m., gyv. Mieleikiškių k., Kuktiškių vls. Partizanų rėmėjas *Šermukšnis*. Suimtas 1945 09 30, nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalintas Komijoje iki 1955 11 29. Į Lietuvą grįžo 1999 m.

Leikaitė Elena, Juozo, g. 1923 m., gyv. Likančių k., Užpalių vls., buvo Jono Abukausko - *Siaubo*, *Vytenio* ryšininkė, 1951 02 21 suimta ir kalinta Salikardo lageryje iki 1955 06 06.

Leipus Juozas, Teofilio, g. 1912 m. Viliškio k., Daugailių vls., 1950 11 30 suimtas kaip partizanų rėmėjas, nuteistas 15 m. lagerio ir kalintas Intoje iki 1955 12 10.

Leipus Pranas, Jurgio, g. 1927 m. Medenių k., Utenos vls., palaikė ryšius su partizanais.

Leiputė - Pukinskienė Vanda, Jurgio, g. 1930 m. Medenių k., Utenos vls., partizanų rėmėja ir ryšininkė, slapyvardis - *Gėlytė*. Palaikė ryšius su Juozu Streičiu - *Gediminu*, Jonu Buteliausku - *Tarzanu*. Suimta 1948 08 18, nuteista 10 m. lagerio. Paleista iš Džezkazgano lagerio 1956 04 14.

Leleiva Antanas, Liudo, g. 1888 m., gyv. Šarkių k., Saldutiškio vls., partizanų rėmėjas, 1946 06 16 suimtas, nuteistas 2 m. lagerio ir 5 m. tremties. Mirė kalėjime 1946 09 28.

Leleivaitė Apolonija, g. 1928 m., gyv. Šarkių k., Saldutiškio vls., partizanų ryšininkė, slapyvardis - *Mindauga*. Suimta 1946 07 24, bet nuteista lygtinai ir 1947 04 28 paleista.

Leleivaitė - Trinkūnienė Leonora, Antano, g. 1924 m., gyv. Šarkių k., Saldutiškio vls., partizanų ryšininkė, 1946 08 24 suimta, nuteista 5 m. lagerio ir 3 m. tremties. Kalinta Vorkutoje. Grįžo 1950 05 01.

Levarauskas Albinas, juozo, g. 1881 m., gyv. Liginišio k., Kuktiškių vls., partizanų rėmėjas, suimtas 1946 04 28, nuteistas 10 m. lagerio. Kalintas Kargopolage, lageryje 1948 m. ir mirė.

Liesytė - Šukienė Valė, Antano, g. 1925 m. Dikmonių k., Dusetų vls., už partizanų rėmimą nuteista 25 m. lagerio.

Limanauskas Vytautas, Vaclovo, g. 1921 m., Saldutiškio vidurinės mokyklos mokytojas, partizanų rezervo OS narys, slapyvardis - *Timas*. 1950 m. pavasarį suimtas ir nuteistas 25 m. lagerio.

Limba Aleksas, Jono, g. 1928 m. Antalgės k., Leliūnų vls. Už ryšius su partizanais 1945 09 24 suimtas, nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalintas Intos lageryje iki 1955 09 24.

Limba Jonas, Jono, g. 1918 m., gyv. Antalgės k., Leliūnų vls. Pogr. org. narys, suimtas 1945 09 24, nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalintas Komijoje iki 1955 08 06, paleistas 1956 06 01.

Limbaitė - Bilenkaja Eleonora, Juozo, g. 1922 m. Šilelio (Podborkos) k., Leliūnų vls., Vinco Kaulinio - *Miškinio* ryšininkė, partizanų Antano ir Teofilio Limbų sesuo, 1947 03 08 suimta ir nuteista 10 m. lagerio ir 3 m. tremties. Kalinta iki 1955 03 14. Grįžusi rado namus sudegintus, tai apsigyveno Lipecke.

Limbaitė - Mockuvienė Stasė iš Stabulankių k., Leliūnų vls. Partizanų rėmėja, partizanų Antano ir Teofilio Limbų sesuo.

Liubartaitė - Petruškevičienė Vanda, Klemenso, g. 1930 m. Mokėsi Utenos gimnazijoje ir nuo 1947 m. buvo Vlodo Patumsio - *Aukštaičio* ir Vlodo Grigaliūno - *Sakalo* ryšininkė, palaikė ryšius grandinėle per Valę Černiūtę - *Dianą*. 1949 04 13 suimta ir kalinta Dubrovlage (Mordovijoje) iki 1954 09 06. Tremtyje buvo iki 1958 04 25.

Liumaitė Aldona, Gabrio, g. 1926 m. Pavyžinčio k., Utenos vls. Baigusi Utenos gimnaziją, dirbo Panevėžio vaistinėje ir mokėsi medicinos mokykloje. Suimta 1945 10 30 ir apkaltinta partizanų rėmimu ir antisovietinės spaudos platinimu. Nuteista 5 m. lagerio ir 2 m. tremties. Kalinta Buchta Nachodkos, Magadano lageriuos iki 1950 05 13. Grįžo 1954 m.

Liumaitė Veronika iš Ažudvarių k., Utenos vls., partizanų ryšininkė, talkinusi Juozui Streičiui - *Gediminui*.

Liulevičius Algirdas, Jono, g. 1921 m., gyv. Utenoje, švietimo skyriaus inspektorius, partizanų rėmėjas (16 žmonių „Štabistų“ byla), 1947 06 12 suimtas, nuteistas 8 m. lagerio ir kalintas Vorkutos lageriuose iki 1955 04 24, o iš tremties Irkutsko sr. paleistas 1958 07 11.

Liulevičius Antanas, Kosto, g. 1891 m., gyv. Asmalų k., Kuktiškių vls., partizanų rėmėjas, 1946 11 20 suimtas, nuteistas 10 m. lagerio. Karagandos lageriuose kalintas iki 1956 01 12.

Liutkus Petras, Petro, g. 1904 m. Labardžių k., Rietavo vls., Telšių apskrityje, Kirdeikių parapijos klebonas, partizanų rėmėjas, Tigro rinktinės Karo lauko teismo pirmininkas, slapyvardis - *Juodasis Petras*. Palaikė ryšius su L. Vilučiu, B. Kaletka, V. Gumausku, J. Budriu... Jausdamas, kad suims, 1945 m. vasarą pradėjo slapstytis Kulinių k., pas Mečį ir Kazį Kindurius, paskui pas Rūką. Suimtas bunkeryje 1945 07 26. Nuteistas 15 m. lagerio ir 5 m. tremties. Vorkutos lageryje 1947 11 14 mirė badu.

Lopetaitė Marytė - siuvėja nebyliuke iš Paalsuodės k., Saldutiškio vls. Siūdavo partizanams apatinius drabužius iš jų atneštų audeklų.

Maceika Anupras, Anupro, g. 1919 m., gyv. Ripaičių k., Saldutiškio vls. Ryšininkas, slapyvardis - *Laidas*. Broniaus Kalyčio - *Siaubo* korespondenciją perduodavo Marytei Vasiulytei - *Aguonėlei*, gyvenusiai Gaivenių k. Kalintas Vorkutoj nuo 1951 03 10 iki 1958 11 20.

Maceikaitė Bronė, Vlado, g. 1928 m. Ripaičių k., Saldutiškio vls., partizanų rezervo OS narė, slapyvardis - *Gėlytė*.

Maceikienė Apolonija, Prano, g. 1930 m. Ripaičių k., Saldutiškio vls., rezervo OS narė, slapyvardis - *Našlaitė*.

Macelytė, gyvenusi Narvydžių k., Daugailių vls., rėmė partizanus Petrą Pošių - *Gediminą* ir Vytautą Miškinį - *Viesulą*.

Maciulevičius Antanas, Kazio, g. 1914 m. Strokinių k., Saldutiškio vls. Kaip partizanų rėmėjas, 1946 m. suimtas, kalintas Norilsko lageryje. Mirė tremtyje Krasnojarsko krašte.

Maciulevičiūtė - Gražienė Bronė, Jono, g. 1932 (1928) m., gyv. Strokinių k., Saldutiškio vls. Juozo Buikos buvo užverbuota ryšininke, turėjo slapyvardį *Liepa*. 1949 m. paskirta apylinkės OS viršininko Alekso Žilėno pavaduotoja. 1949 12 06 suimta, nuteista 10 m. lagerio ir kalinta Dubrovlage (Mordovijoje) iki 1954 07 23.

Maciulevičiūtė Irena, g. 1934 m. Stasiūnų k., Saldutiškio vls. Partizanų rėmėja.

Maciulevičiūtė Veronika, Viktoro, g. 1930 m. Ripaičių k., Saldutiškio vls. Apylinkės OS narė, slapyvardis - *Viksva*.

<- **Mackutė** Ona, Vlado, g. 1925 m., gyv. Grybelių k., Utenos vls. Mokinė, suimta 1945 11 20 kaip partizanų rėmėja (kartu suimti 7 mokiniai). Nuteista 7 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalinta iki 1952 11 01. Tremtyje Krasnojarsko krašte buvo iki 1956 05 16.

Mačiulis Antanas, Augusto, g. 1931 m. Ripaičių k., Saldutiškio vls., partizanų Pakaso apylinkės OS viršininkas, slapyvardis - *Erelis*. 1951 03 19 suimtas Juozas

Buika pasakė, kad Kiaunės rajono archyvą saugo A. Mačiulis. Kaip partizanų įgaliotinis su *Siaubo* raštelio atvykęs saugumo informatorius *Kirdeikis* paėmė 5 paketus dokumentų. Patikrinę rašyseną, suėmė 15 žmonių: Alfonsą Šerėną, Justo - *Faustą* (1910 m.) iš Medinių, Julę Žilėnaitę, Mykolo - *Lietuvaitę* (1924 m.) iš Ginučių, Juozą Kindurį - *Balandį* (1926 m.) iš Mineiškiemio, Antaną Oškinį - *Akmenį*, *Skirpstą* (1907 m.) iš Krivasalio, Janę Krinickaitę - *Ramelytę* (1923 m.), Vincą Matusevičių - *Kardą* (1906 m.) iš Vasiuliškio, Algirdą Noreikį - *Stalių* (1922 m.) iš Šiškių, mokytoją Vytautą Limauską - *Timą* (1921 m.), Saldutiškio vid. mokyklos 11 kl. mokinę Genę Šinkūnaitę - *Genę* (1931 m.), Jadvygą Maniušytę (1925 m.) iš Ripaičių k., Apoloniją Maceikienę - *Našlaitę* (1930 m.) iš Ripaičių, Bronę Mažeikaitę - *Gėlytę* (1928 m.) iš Ripaičių, Joną Alekną - *Žilvitį* (1930 m.), Albertą Baleišį - *Žaibą* (1931 m.) iš Žiezdrų k. Į čekistų nagus pakliuvo 15 žmonių, dar 4 buvo užverbuoti.

Pats A. Mačiulis nuo 1951 05 16 iki 1956 08 18 buvo kalinamas Vorkutos lageriuos.

LYA, f. K-1, ap. 15, b.3395, 1.323,324.

Mačiulis Antanas, Gabrio, g. 1914 m., gyv. Ripaičių k., Saldutiškio vls. Partizanų rėmėjas, suimtas 1951 02, po Jono Mačiulio - *Laivo* ir Marijonos Valiukienės - *Dainos* tardymo. Po A. Mačiulio tardymo suimti dar keli OS nariai - 1951 03 10 Albertas Rukšėnas - *Liepa* (1922 m.) iš Paūkojo, Antanas Ryliškis - *Šarūnas* (1918 m.) iš Plaučiškių, Gabrys Mačiulis - *Aras* (1920 m.) iš Salų, Antanas Brukštus - *Naras* (1918 m.) iš Lamėsto, Adelė Pumputytė - *Rožytė* (1929 m.).

Mačiulis Vladas, Antano, g. 1906 m. Sėlės k., Tauragnų vls., kolchozo pirmininkas, 1948 - 1949 m., Vytauto Šimkūno teigimu, rinko partizanams maisto produktus Sėlės kaime.

Mačiulytė Danutė, Jono, g. 1932 m. Ripaičių k., Saldutiškio vls., ryšininkė, slapyvardis - *Ūkanėlė*. Nuo 1949 m. vykdė Juozo Buikos - *Skrajūno* užduotis. Korespondencija keitėsi su Maryte Vasiulyte.

Mačiulytė – Skardžiuvienė Elžbieta, Juozo, g. 1922 m. Sėlės k., Tauragnų vls. Mokytoja, dirbo Vyžuonų progimnazijoje, Sakalo rinktinės partizanų ryšininkė ir rėmėja. 1945 11 02 suimta ir kalinta Komijos lageriuos iki 1946 08 13 ir buvo paleista.

Mačiulytė Ona, Petro, g. 1924 m. Lukošiučių k., Tauragnų vls. 1948 m. gegužės mėnesį motina Elena buvo ištremta, brolis Jonas – nušautas, tėvas Petras suimtas. O. Mačiulytė pradėjo slapstytis. 1949 09 21 Lukošiučių miške, partizanų stovyklavietėje, sulaikyta, apkaltinta ryšiais su partizanais Jonu Saulium– *Viršaičiu*, Vladu Vilūnu – *Kiškiu*, Klemensu Meidumi – *Lydekaičiu*, Baliu Berčiumi – *Žvalgučiu* ir kitais. Nuteista 10 m. lagerių.

Maigytė – Birienė Zosė, g. 1929 m. Alnės k., Kuktiškių vls. Partizanų rėmėja, palaikiusi ryšius su Alfonsu Radzevičium – *Tarzanu* ir kitais.

Makauskas Edvardas, Zigmo, g. 1929 m., gyv. Kauliniškio k., Utenos vls., mokinys, partizanų ryšininkas, 1946 07 02 suimtas, nuteistas 7 m. lagerio ir 2 m. tremties. Kalintas Pečiorlage, Nachodkoj. Ištremtas į Nižnij Seimčaną (Magadano sr.), 1956 11 04 ten ir mirė.

Malaiška Jonas, Mykolo, g. 1921 m. Kilėviškių k., Leliūnų vls. Partizanų D. Jakštonio, V. Jakštonio, V. Lauciaus, Bartašiaus ryšininkas, slapyvardis – *Žirgas*. 1950 04 01 suimtas ir nuteistas 10 m. lagerio.

Malaiška Juozas, Mykolo, g. 1924 m. Kilėviškių k., Leliūnų vls. Partizanas, slapyvardis – *Bunkeris*, 1945 m. rudenį legalizavosi, bet rėmė partizanus. 1946 m. vasarą čekistai mėgino užverbuoti, bet žinių teikti nenorėjo, tai 1950 04 25 buvo suimtas ir nuteistas 25 m. lagerio.

Mališauskienė Stasė, gyv. Drąsėnų k., Daugailių vls., savo klojime laikė partizanų slėptuvę. 1946 10 21 slėptuvė buvo užtikta, klojimas padegtas, o 4 partizanai (Kuzma, Mėlynis, Šutas ir Treinys) susisprogdino. Šeimininkė buvo suimta ir nuteista.

Mameniškis Stasys, Jurgio, g. 1928 m., gyv. Ingeliškio k., Utenos vls., partizanų rėmėjas, 1947 11 15 suimtas kaip partizanų rėmėjas ir nuteistas 10 m. lagerio. Kalintas Karagandos lageriuos iki 1955 12 04. Tremtyje Irkutsko sr. buvo iki 1957 12 09. Į Lietuvą negrįžo.

<- **Manišienė** Agota, Jono, g. 1906 m., gyv. Pavarlio k., Tauragnų vls., partizanų ryšininkė, slapyvardis – *Poniutė*. Suimta 1950 06 15, nuteista 25 m. Kalinta iki 1955 12 28.

Manišis Antanas, gyv. Juknėnų kaime, Daugailių vls., partizanų slėptuvę laikė tvarto tarpšieny. Slapstėsi 4–5 partizanai.

Maniušis Leonardas, Antano, g. 1929 m. Juknėnų k., Daugailių vls., nuo 1950 m. partizanų ryšininkas, slapyvardis *Atspara*. 1951 08 21 suimtas, kad vengė tarnauti sovietinėj armijoj. Kalintas Volgogrado srities lageriuos. Paleistas 1953 04 15.

Maniušytė Anelė, gyv. Juknėnų k., Daugailių vls., Utenos apsk. **MGB** skyriaus 1949 11 17 įtraukta į partizanų ryšininkų ir rėmėjų sąrašą.

Maniušytė - Buivydienė Jadvyga, Jurgio, g. 1926 m. Ripaičių k., Saldutiškio vls., partizanų ryšininkė ir rezervo OS narė. Parūpindavo partizanams tvarsčių ir medikamentų, palaikė ryšius su Juozu Buika - *Skrajūnu*, su Staniuliškių k. Mane Bulkaite, su Indubakių k. Vale Šalčiūnaite. Suimta ir kalinta nuo 1951 07 03 iki 1955 09 22.

Maniušytė - Augulienė Ona, gyv. Juknėnų k., Daugailių vls., ryšininkė. Prisaikdino ją Pikčiūnų k. Liudvikas Šinkūnas. Be O. Maniušytės, prisiekė dar Eugenija Norkūnaitė- Kazieliene, Veronika Musteikytė ir Jadzė Musteikytė.

Maniušytė Stefa, gyv. Juknėnų k., Daugailių vls., Utenos apsk. **MGB** 1949 11 7 įtraukta į partizanų ryšininkų ir rėmėjų sąrašą.

Marcinkevičius Juozas, Mataušo, g. 1904 m., gyv. Varniškių k., Vyžuonų vls. Sodyboj buvo bunkeris, kuriame slapstės Teodoras Kvyklys - *Klajūnas*, Povilas Jankauskas - *Alksnis*, Bronius Morkūnas - *Diemedis*, Bronius Mozūra - *Kunotas*. Jų ryšininkas buvo Varkujų Jonas Budreika. Šeimnininkas nuo 1944 07 31 iki 1954 07 31 kalintas Vorkutos lageriuos, paleistas 1956 12 15.

Marganavičius Jonas, Adomo, g. 1905 m. Kunigiškių k., Vyžuonų vls. Liūto rinktinės ryšininkas. Suimtas 1951 04 18, nuteistas 25 m. lagerio ir 5 m. tremties. Paleistas grįžo 1959 m.

Markauskaitė Ona, gyv. Kačiūnų k., Kuktiškių vls. LPS ryšininkė.

Masys Povilas, Karolio, g. 1912 m., gyv. Plepiškių k., Leliūnų vls. Dirbdamas kolchozo revizijos komisijos pirmininku, padėjo parūpinti partizanų Granito rajono vadui A. Varnui - *Gaideliui* pinigų, 1952 02 buvo suimtas ir nuteistas 25 m. lagerio ir 5 m. tremties. Paleistas 1956 05 22.

Masiulienė Ona, Antano, g. 1913 m., gyv. Norvaišių k., Užpalių vls., buvo Kun. Margio rinktinės ryšininkė. 1949 08 02 nušauta.

Matulienė Teresė, Juozo, g. 1904 m., gyv. Saldutiškyje, už pagalbą partizanams nuo 1948 10 22 iki 1956 06 29 kalinta Dubravlage, Mordovijoje.

Matulionis Stasys, Izidoriaus, g. 1902 m. Žibėčių k., Skudutiškio vls., ryšininkas ir bunkerio laikytojas. Tardomas 1950 metų rudenį prisipažino, kad su partizanais Vladu Patumsiu - *Aukštaičiu*, Juozu Šutiniu - *Paleckiu*, Bronium

Musteikiu - *Karveliu* pažįstamas nuo 1947 metų. 1948 m. žiemą jo klojime partizanai įsirengė bunkerį ir slapstėsi iki pavasario, o *Paleckis* jį užverbavo ryšininku ir davė slapyvardį *Jonas*. S. Matulionis rinko partizanams žinias, nešiojo laiškus, kvietė į susitikimus. Ryšininke dirbusi ir jo sesuo Veronika (g.1905 m.). Bendravo ji su Žibėčių k. Pranu Kurkiu, Jurgio. Ji nešusi laiškus Ančėnų k. Zakarauskienei, Kaniūkų k. Onai Kraujelytei. Veronika Matulionytė ir Pranas Kurkis (g. 1893 m.) suimti.

Matulionytė Veronika, Izidoriaus, g. 1905 m., gyv. Žibėčių k., Skudutiškio vls., buvo partizanų rėmėja ir ryšininkė, laikė bunkerį, kuriame slapstėsi V. Patumsis - *Aukštaitis*, J. Šutinys - *Paleckis*, B. Musteikis - *Karvelis* ir kiti. 1950 m. buvo suimta.

Matulis Juozas - partizano *Garso* ryšininkas, slapyvardis - *Barzda*. Suimtas 1951 08 14 Šaltalaukio miške.

Matusevičius Augustas, Vlado, g.1908 m., gyv. Bendrovės k., Saldutiškio vls., legalizavęsis partizanas. Palaikė ryšius su Alfonsu Radzevičiumi - *Tarzanu*.

Matusevičius Vincas, Jono, g. 1906 m. Vasiuliškės k., Linkmenų vls., partizanų rėmėjas ir ryšininkas, slapyvardis - *Kardas*.

Mazūronis Pranas, Jono, g. 1909 m., gyv. Utenoje, tarnautojas. 1945 09 27 suimtas. Kaltino partizanų šelpimu. Iki 1946 02 09 kalintas Vorkutoje, po to buvo tremtyje. 1946 10 09 paleistas.

Mažeikaitė - Tilvytienė Albina, Vlado, g.1926 m. Ripaičių k., Saldutiškio vls., ryšininkė *Varnalėša*, išduota J. Buikos, 1950 02 28 suimta ir Komijos lageriuose kalinta iki 1955 03 29.

Mažeikaitė Aldona, gyv. Ripaičių k., Saldutiškio vls., partizanų ryšininkė: Juozo Sideravičiaus - *Sakalo* laiškus ir paketus nešiojo į Ginučius Julei Žilėnaitei, Mykolo.

Mažeikaitė - Mačiulienė Bronė [Marytė], Vlado, g. 1928 m., gyv. Ripaičių k., Saldutiškio vls., ryšininkė, slapyvardis - *Gėlytė*, Juozo Buikos - *Skrajūno* išduota ir 1953 03 20 suimta, bet po 2 mėnesių paleista.

Maželis Jonas, Jono, g. 1929 m., gyv. Utenoje. Mokėsi Panevėžio mokytojų seminarijoje. 1945 11 27 suimtas ir už ryšius su partizanais kartu su mokiniais H. Čipkum, V. Jakučiu, V. Labuckaite, O. Mackute, A. Matulioniu, V. Pošiūnu ir S. Puodžim teisti. Skyrė 7 m. lagerio ir 5 m. tremties.

Maželytė Elena, Broniaus, g. 1928 m. Varundiškių k., Debeikių vls., ryšininkė, slapyvardis - *Rezeta*. Bendravo su partizanais Vytautu Strolia - *Dobilu* ir Bronium Kebliu - *Ūsu*.

Mazelytė-Geniuvienė Genovaitė, Mykolo, g. 1925 m., gyv. Utenoje. Mokėsi amatų mokykloje. 1945 10 20 suimta už ryšius su partizanais. Vorkutos lageriuos kalinta iki 1946 04 28.

Medinis Albertas, Antano, gyv. Šlepečių k., Daugailių vls., 1949 11 17 Utenos apsk. MGB skyriaus įtrauktas į ryšininkų ir rėmėjų sąrašą.

Medinytė - Kujelienė Adelė, Antano, g. 1927 m., gyv. Daugailiuose, 1945 10 12 suimta kaip ryšininkė ir nuteista 6 m. lagerio. Komijos lageriuose kalinta iki 1951 10 16. Iš tremties paleista 1956 04 17. Grįžo į Lietuvą 1958 m.

Medinytė - Kašalynienė Elvyra, Jono, g. 1932 m. Šlepečių k., Daugailių vls., Erškėčio būrio partizanų rėmėja ir ryšininkė, slapyvardžiu *Eglutė*. 1951 02 21 suimta ir nuteista 10 m. lagerio. Kalinta Vanino, Dubinsko, Norilsko, Kengyro lageriuos. Paleista 1956 05 18.

Meidus Balys, kilęs iš Rukšėnų k., Tauragnų vls., persikėlęs į Kauną, pagal 1949 11 17 sąrašą, buvo partizanų ryšininkas ir rėmėjas.

Meidus Kazys, Kazio, g. 1904 m., gyv. Saldutiškyje, prekybininkas, pogr. org. narys. Suimtas 1945 10 29, kalintas Sevdvinlage iki 1947 05 12.

Meidutė - Šarkauskienė Genė, Antano, g. 1926 m. Rukšėnų k., Tauragnų vls. 1947 m. Vladas Juozapavičius - *Papartis* ir Klemensas Meidus - *Lydekaitis* užverbavo ją ryšininke, slapyvardis - *Žibutė*. Iš *Lydekaičio* ir ryšininkų Jadvygos Maniušytės - *Turanos* ir Stasės Vedrickaitės - *Rugiagėlės* gaudavo daugybę laiškų, žinojo partizanų stovyklavietes, ginklų saugojimo vietas. Suimta 1949 09 27, nuteista 10 m. lagerio. Taišeto lageriuos prabuvo iki 1956 06 26.

Meškauskas Juozas, Jono, g. 1903 m., gyv. Spiečiūnų k., Skiemonių vls. Partizanų rėmėjas, 1947 06 01 suimtas ir nuteistas 5 m. lagerio („Štabistų“ byla, teista 16 žmonių). Paleistas 1958 02 05.

Mikalauskas Jonas, Antano, g. 1907 m., gyv. Trumbatiškio k., Leliūnų vls., partizanų rėmėjas, 1946 01 27 suimtas, nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalintas Ekibastūzo lagery iki 1955 01 16. Ištremties Džezkazgane paleistas 1956 04 20.

Mikėnaitė - Dundulienė Antanina, Juozo, g. 1927 m. Kuprių k., Svėdasų vls., buvo 3 bunkerių laikytoja, Stasio Morkūno - *Senelio* ryšininkė. 1947 08 04 sodyboje buvo užklupti 3 partizanai - Bronius bei Jonas Morkūnai ir Alfonsas Bivainis. Partizanai pabėgo, bet buvo suimta A. Mikėnaitė ir nuteista 10 m. lagerio. Vėliau nuteisė ir seserį Aldoną, ir motiną, o brolis Ferdinandas išėjo į partizanus ir žuvo Kušlių miške, Užpalių vis.

Mikėnas Kazys, Mykolo, g. 1925 m. Kapčiuškių k., Debeikių vls., Leliūnų progimnazijos direktorius, partizanų rėmėjas, 1947 06 28 suimtas („Štabistų“ byla) ir nuteistas 7 m. lagerio. Tiumenės srityje ir Chabarovsko krašte kalintas iki 1955 09 08.

Mikulėnaitė Aldona, Antano, g. 1933 m. Kloviniuose, Utenos vls. Jos brolis Jonas buvo partizanas *Audrūnas*, tėvai 1948 m. gegužės mėnesį buvo ištremti, o ji liko. Saugumui tvirtino mėginusi brolių įkalbinėti, kad legalizuotųsi. Kartais sutikdavusi Juozą Trainį - *Dagilį*, Praną Pakalnį - *Briedį*. Ji su Vanda Bartašiūnaite ruošė maistą jaunimo baliui, kuriame dalyvavo apie 15 partizanų ir daug merginų. 1952 06 18 buvo suimta.

Mikulėnaitė - Šišlova Aliesia, Jono, gyv. Kvyklių k., Utenos vls. Partizanų rėmėja ir ryšininkė, nuo 1948 11 17 iki 1955 03 22 kalinta Magadano lageriuose.

Mikulėnaitė Anelė, Kosto, g. 1917 m. Kvyklių k., Utenos vls. 1948 11 17 suimta kaip partizanų rėmėja ir kalinta Magadano lageriuose iki 1955 04 15.

Mikulėnaitė-Dulskienė Angelė, Petro, g. 1928 m. Katlėrių k., Utenos vls., ir jos seserys rėmė partizanus. Pas jas slapstėsi Jonas Mikulėnas - *Audrūnas*, jų kieme žuvo Jonas Žemaitis - *Maumedis*. 1950 metais gyvenamojo namo rūsyje bunkerį įsirengė Balys Putrimas - *Vaidūnas* ir Pranas Pakalnis - *Briedis*. Paketų partizanams atnešdavo Vanda Bartašiūnaitė ir kiti. *Briedis* ir *Vaidūnas* Paulio kaime 1952 04 27 buvo apnuodyti ir suimti. Atgavęs sąmonę ir prikankintas Pranas Pakalnis 1952 05 08 atvedė čekistus ir parodė bunkerį. Angelė Mikulėnaitė buvo nuteista 25 m. lagerio, bet 1956 06 08 buvo paleista.

Mikulėnaitė - Aleksandravičienė Jadvyga, Petro iš Katlėrių k., Utenos vls. Partizanų rėmėja. Kalėjimo išvengė, išvykdama į Vilnių.

<- Mikulėnaitė Ona, Petro, g. 1926 m. Katlėrių k., Utenos vls., partizanų rėmėja. Gyvenamojo namo rūsyje įrengtame bunkeryje slapstėsi Jonas Mikulėnas - *Audrūnas*, Balys Putrimas - *Ūkvedys*, *Vaidūnas*. 1950 m. *Audrūnai* žuvus, Balys Putrimas atsivedė į bunkerį Praną Pakalnį - *Briedį*. 1952 04 27 Paulio k. šie partizanai buvo apnuodyti ir priversti parodyti slapstymosi vietą. Ona Mikulėnaitė, kaip ir jos sesuo Angelė, buvo nuteista 25 m. lagerio. Kalinta nuo 1952 06 09 iki 1956 06 13 Taišeto lageryje.

Mikulėnas Jonas, Jokūbo, g. 1908 m., gyveno Sudeikiuose. 1951 08 25 Utenos rajono MGB skyriaus viršininko Sokolovo duomenimis, J. Mikulėnas iki 1949 metų palaikė ryšius su partizanais.

Mikulėnienė Teklė, gyv. Katlėrių k., Utenos vls., buvo partizanų rėmėja ir savo sodyboje laikė bunkerį. 1948 03 01 naktį, eidamas į kiemą, pateko į čekistų pasalą ir žuvo Jonas Žemaitis - *Maumedis*, o 1952 m. balandžio mėnesį suimtas P. Pakalnis parodė rūsyje įrengtą bunkerį.

Mintaučkis Juozas, Jono, g. 1907 m., gyv. Andreikėnų k., Kuktiškių vls., dirbo Prūsokiškių apylinkės pirmininku ir kartu buvo M. Barisos - *Rimtauto* paskirtas partizanų rezervo OS viršininku. 1950 01 19 suimtas. Lageriuose buvo iki 1956 06 06.

Mintaučkis Petras, Domo, g. 1929 m. Biliakiemy, Utenos vls., buvo Vytauto apygardos štabo apsauginio būrio ryšininkas, slapyvardis - *Greitis*. 1947 04 09 suimtas, nuteistas 8 m. lagerio. 1954 11 15 ištremtas į Karagandos sr. Nebegrįžo.

Mintaučkytė Valė, Adolfo, g. 1928 m. Pagilbiškio k., Kuktiškių vls., partizanų ryšininkė. 1946 05 03 suimta ir nuteista 10 m. lagerio. Paleista 1955 05 06.

Miškinis Kazys, Povilo, g. 1890 m., gyv. Vietaikių k., Skudutiškio vls., partizanų rėmėjas, 1945 08 09 suimtas, išvežtas į Vorkutos lagerį, bet 1946 10 14 paleistas.

Miškinis Petras, Vlodo, g. 1897 m., gyv. Šeimaties k., Tauragnų vls., partizanų rėmėjas. 1949 04 29 suimtas, nuteistas 10 m. lagerio. Kalintas Angarlage. Grįžo 1955 11 30.

Miškinis Pranas iš Juknėnų kaimo, Daugailių vls., laikė sodyboje bunkerį.

Miškinytė - Pumputienė Apolonija, Petro, g. 1930 m. Šeimaties k., Tauragnų vls., buvo partizanų rėmėja ir ryšininkė, slapyvardis - *Gulbė*. Ryšius palaikė su Vaclovu Mykolaičiu - *Šakaliuku*, Pranu Račinsku - *Žaibu*, Baliu Šidlausku - *Dobilu*, ryšininke Felicija Zinkevičiūte - *Laimė*. 1948 04 04 suimta. Kameroje iš jos kai ką išgavo vidinė agentė (šnipė). Iš lagerio paleista 1956 06 19.

Mitalas Jurgis, Juozapo, g. 1913 m., gyv. Konstantuliškio k., Daugailių vls., 1945 10 05 suimtas kaip partizanų rėmėjas ir talkininkas, nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalintas Čiukotkos lageriuose iki 1953 09 09. Iš tremties paleistas 1956 04 25.

Mitalienė Marijona, Antano, g. 1912 m., gyv. Konstantuliškio k., Daugailių vls., 1945 10 11 suimta kaip partizanų rėmėja ir nuteista 5 m. lagerio ir 2 m. tremties. Kalinta Permės lageriuose. 1950 06 26 paleista.

Mizeikis Juozas, Kazio, g. 1890 m., gyv. Paaisėtės k., Kuktiškių vls., padėjo netoli įsikūrusiam partizanų būriui, parūpindavo maisto. 1944 12 23 bunkeris buvo surastas, o J. Mizeikis po 6 dienų suimtas ir nuteistas 7 m. lagerio ir 3 m. tremties. Kalintas Karlage. Paleistas 1951 12 29.

Motiejūnas Algis, Petro, g. 1929 m. Mieleikių k., Vyžuonų vls., partizanų rėmėjas, slėptuvės laikytojas. 1946 12 15 sodyboje suimtas Petras Veteikis, Adomo - *Riekus*.

Musteikienė Apolonija, jono, g. 1915 m., gyv. Gaidelių k., Tauragnų vls., partizanų rėmėja ir ryšininkė, slapyvardžiai - *Aušra, Tulpė*. Suimta 1946 07 31. Nuteista 10 m. lagerio. Kalėjime pagimdė kūdikį. Bausmę atliko Temlage (Mordovijoje) 1956 01 14, iš tremties paleista 1965 08 31.

Musteikis Adolfas, Prano, g. 1926 m., gyv. Pilkenių k., Tauragnų vls. Partizanų rėmėjas, slapyvardis - *Batas*. 1945 04 15 suimtas, nuteistas 10 m. ir kalintas Vorkutos lageriuos iki 1956 08 20.

Musteikis Antanas, Igno, g. 1894 m. Biliūnų k., gyv. Paringio k., Vyžuonų vls. Būdamas Pergalės kolchozo pirmininkas, rėmė partizanus: rinko jiems pinigų, davė kolchozo grūdų. 1950 11 07 suimtas ir nuteistas 25 m. lagerio.

<- **Musteikis** Bronius, Adolfo, g. 1927 m. Šiožinių k., Daugailių vls., buvo partizanų ryšininkas. 1945 05 29 sulaikytas moteriškai apsirengęs, ilgais plaukais. Broniaus brolis Jonas vokiečių metais buvo seniūnas, Balys buvo partizanas ir 1945 m. kovo mėnesį žuvo, Antanas iš vokiečių kariuomenės pakliuvo į sovietų nelaisvę, tai čekistai įtarė, kad Bronius yra M. Medinio būrio žvalgas. Nors bylos sudaryt nepavyko, bet iki 1948 01 31 buvo kalinamas Velsko lageryje, tik tada byla nutraukta.

Musteikis Povilas, g. 1927 m., gyv. Vyžių k., Tauragnų vls., buvo partizanų ryšininkas.

Musteikytė Jadvyga, Jono, g. 1927 m., gyv. Pikčiūnų k., Daugailių vls., Liudviko Šinkūno buvo prikalbinta dirbti ryšininke. 1948 05 22 - 1956 09 16 ištremta į Krasnojarsko kraštą.

Musteikytė Veronika, gyv. Šiožinių k., Daugailių vls. Jos brolis slapstėsi, buvo suimtas, o Veronika buvo ryšininkė ir rėmėja.

Namajuška Vytautas, Jono, g. 1929 m. Aknystėlių k., Leliūnų vls., Utenos gimnazijos mokinys, už ryšius su partizanais 1945 02 25 suimtas, nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalintas Murmanske, Diksone, Norilske, Dudinkoj. Paleistas 1954 08 23.

Narbutis Vladas, Alekso, g. 1923 m., gyv. Čiviškių k., Vyžuonų vls., Pergalės kolchozo sandėlininkas, rinko partizanams pinigus, išduodamas kvitus. 1950 11 08 buvo suimtas, nuteistas 25 m. lagerio ir kalintas iki 1956 07 18.

Nareika Algirdas, Antano, g. 1922 m. Šiškinų k., Linkmenų apyl., gyv. Saldutiškio mstl., dirbo Švenčionėlių rj. vykdomojo komiteto zootechniku ir buvo partizanų rezervo OS narys, slapyvardis - *Stalius*. 1951 02 06 suimtas ir Karagandos lageriuos kalintas iki 1956 07 03.

Nariūnaitė Dangutė, gyv. Kubilių k., Daugailių vls., partizanų ryšininkė. Pajutusi, kad gali būti suimta, išvyko į Vilnių ir išsisuko.

Narkūnienė Bronė, g. 1919 m., gyv. Garnių k., Daugailių vls., partizanų rėmėja, suimta 1945 10 02, nuteista 4 m. lagerio. Kalinta Krasnojarsko lageriuo iki 1954 05 27.

Nenėnaitė Anelė, g. 1913 m. Likančių k., Užpalių vls., buvo Jono Abukausko - *Siaubo*, *Vytenio* būrio partizanų ryšininkė, 1951 02 11 suimta ir uždaryta į Utenos kalėjimą. Nuo kankinimų gavo nuomara, buvo gydoma Kazanės psichiatriinėje ligoninėje. 1954 m. buvo paleista, bet po 2 m. mirė.

Niaura Jonas, Karolio, g. 1896 m., gyv. Kunigiškių k., Vyžuonų vls. Šmėklos būrio partizanų rėmėjas, 1946 02 05 suimtas ir nuteistas 6 m. lagerio ir 5 m. tremties. Mirė Vorkutos lageryje 1947 10 15.

Niaura Juozas, gyv. Varkujų k., Vyžuonų vls., buvo Teodoro Kvyklio - *Kla-jūno* ryšininkas.

Noreikytė - Lenksienė Genovaitė, Antano, g. 1931 m., gyv. Plaučiškių k., Saldutiškio vls. Mokytoja, partizanų rėmėja, 1953 03 12 suimta, nuteista 10 m. ir kalinta Archangelsko srities lageriuo iki 1955 11 29.

<- **Norkūnaitė** - Kazielenė Eugenija, g. 1926 m. Duobulės k., Tauragnų vls., augo Blusiškių k. Po karo Pikčiūnų k. Liudvikas Šinkūnas prikalbino dirbti Vaclovo Maniusio - *Kaupo* būrio ryšininke, pas Jadžę Musteikytę prisaiikdino, davė *Varduvos* slapyvardį. E. Norkūnaitė palaikė ryšius su Utenos gimnazija, su gydytoju Kunigėliu. Jis padėjo susirgus ir Eugenijos broliui partizanui Klemensui Norkūnui - *Šarūnui*. E. Norkūnaitė nešdavo Stasiui Dūdėnui partizanų laikraštėlių į Zablockų k., prie Vajasiškio, Stūglių k. Antanui (?) Musteikiui, vadinamam Galiniu, Baibių k. Broniui ir Edvardui Jauniškiams. Laikraštėlius ir atsišaukimus spausdino Pikčiūnų k. Bronius, Jonas ir Pranas Drungos.

Norkūnas Juozas, Vinco, g. 1930 m., gyv. Katlėrių k., Utenos vls., partizanų rėmėjas, 1947 10 03 su P. Valicku nudaigojęs apylinkės žmones skundusį skrebą Stasį Rėžą. 1947 11 10 suimtas ir kalintas iki 1954 06 10.

Norkūnas Silva, gyv. Biliakiemio k., Utenos vls., partizanų rėmėjas. Už pagalbą partizanams 1947 metais atimta pusė žemės, pastatų, gyvulių ir inventoriaus.

Norvaišaitė Zofija, Gabrio, g. 1919 m., gyv. Norvaišių k., Daugailių vls., 1946 04 22 suimta kaip partizanų rėmėja, nuteista 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalinta iki 1955 02 09 Komijoje, paskui išstremta į Irkutsko sritį.

Pajarskaitė - Kriauciūnienė Veronika, Stepono, g. 1930 m. Jotkonių k., Svėdasų vls. Jos brolis Albinas Pajarskas - *Bebas* buvo partizanas. Veronika padėdavo leidžiant laikraščius, vaškuotėse išbadydavo adata iliustracijas. 1951 metais buvo suimta. Kaltino, kad talkino Juozui Kemekliui - *Rokui*, ruošė iliustracijas antisovietinei knygai „Kaip daina pakeis ginklus“. Nuteista 10 m. lagerio.

Palevičius Aleksas, Alfonso, g. 1927 m., Ažugirių k., Leliūnų vls., mokytojas, partizanų ryšininkas *Putinas*, 1945 07 13 suimtas ir nuteistas 8 m. lagerio. Velsko ir Abezes lageriuose kalintas iki 1953 07 13.

Palevičius Juozas, Romualdo, g. 1906 m., gyv. Gaižiūnų k., Vyžuonų vls., partizanų rėmėjas, 1945 10 21 suimtas, bet Karo tribunolo išteisintas ir 1946 08 19 paleistas.

Palevičius Romualdas, Alekso, g. 1889 m., gyv. Luknių k., Vyžuonų vls., partizanų rėmėjas, 1945 09 21 suimtas, nuteistas pusei metų lagerio ir 1946 08 19 paleistas.

Palskienė Ona, Izidoriaus, g. 1910 m. Juknėnų k., Daugailių vls., gyv. Utenoje. Trys jos broliai buvo partizanai, o ji, kaip partizanų rėmėja, buvo parūpinusi broliui fiktyvius dokumentus. 1948 06 05 buvo suimta ir nuteista 7 m. lagerio. Paleista 1955 03 15.

Palskis Feliksas, gyv. Kustų k., Užpalių vls., nuo 1945 03 01 iki 1950 m. vasaros buvo LLKS ryšininku, talkino Kunig. Margio rinktinės štabui.

Pamakštys Jonas, Jono, g. 1927 m., gyv. Klovinių k., Utenos vls., mokinyš, buvo Sakalo rinktinės štabo partizanų rėmėjas ir ryšininkas, slapyvardis - *Riešutas*. Palaikė ryšius su ryšininkėmis Angele Rėzaite ir Veronika Lapinskiene. 1945 07 02 suimtas ir Vorkutos lageriuose prabuvo iki 1946 04 09, po to buvo tremtyje Pečioroje iki 1946 10 17. Grįžo į Lietuvą 1952 m.

Pamakštytė Aldona, Adomo, g. 1929 m., gyv. Utenoje, medicinos darbuotoja. Už ryšius su partizanais 1946 08 16 suimta, nuteista 10 m. lagerio. Mirė Uchtos lageryje 1948 04 08.

Papirytė Jadvyga, Juozo, g. 1928 m. Tauragnų miestely. Baigusi 7 gimnazijos klases, 1945 - 1947 metais dirbo respublikiniame CBA [Civilinės būklės aktų [rašų] archyve Vilniuje ir parūpindavo fiktyvių gimimo pažymėjimų, tuščių blankų. 1949 m. Juozo Buikos buvo įtraukta į Partizanų rėmimo komitetą, partizanų reikalais važinėjo į Vilnių, pirkto popierių, kopiruotes. Turėjo *Ramunės* slapyvardį. 1949 12 05 suimta ir nuteista 10 m. lagerio. Kalinta Kazachijoje, Ozerlage iki 1956 05 22.

Paradauskas Antanas, Mykolo, g. 1904 m., gyv. Dičiūnų k., Utenos vls., partizanų rėmėjas, 1945 09 27 suimtas, nuteistas 10 m. lagerio. Kalintas Velsko, Pečioros lageriuose, 1955 03 18 paleistas.

Paragys, gyv. Trumbatiškio k., Leliūnų vls., talkino partizanų centrinei ryšininkei Veronikai Petrėnienei - *Laisvei, Jurginei*: iš geležinkelio stoties pavėžėdavo į Galvydžių k. pas ryšininkę Janę Valevičiūtę - *Astrą*.

Paršiukaitė Klementina, g. 1912 m., gyv. Mickūnų k., Dusetų rj., yra aktyvi partizanų rėmėja, bunkerio laikytoja. 1952 m. apie ją gauti 3 pranešimai, užvesta byla formuliaras Nr. 4813.

Paršiūnas (Paršiukas) Pranas, Domo, g. 1903 m. Vilučių k., Užpalių vls., Kun. Margio rinktinės štabo viršininko Juozo Kemeklio - *Roko, Rimtučio* ryšininkas, slapyvardis - *Voversys*. Suimtas ir nuo 1950 10 21 iki 1956 07 12 kalintas Omsko lageriuose.

Paškevičiūtė Anelė, Broniaus, g. 1928 m., gyv. Šarkių k., Saldutiškio vls., partizanų ryšininkė *Emilija*. Suimta 1947 09 13, nuteista 8 m. lagerio.

Paškonis Gasparas, Juozo, g. 1922 m., gyv. Ubagų k., Užpalių vls., 1945 06 13 suimtas kaip partizanų ryšininkas, nuteistas 10 m. lagerio. Kalintas Vorkutos lageriuose iki 1954 10 11. Iš tremties paleistas 1956 07 25. Grįžo 1960 m.

Paškonytė - Nefienė Apolonija, Jono, g. 1916 m., gyv. Užpalių mstl. Medikė, talkinusi Antano Čeponio partizanų būriui. Suimta 1945 05 13 ir kalinta Komijos lageriuose iki 1946 1 2 03.

Patamsytė - Žilinskienė Teodora, Mykolo, g. 1924 m., Vyžuonų progimnazijos mokytoja, rėmė partizanus, priklausė Kęstučio organizacijai, platino antisovietinę spaudą, laikraštėlį „Laisvės keliais“. 1945 02 22 buvo suimta, nuteista 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalinta Krasnojarsko lageriuose iki 1954 02 21, grįžo 1959 m.

Paukštė Benediktas, g. 1922 m., gyv. Kirdeikių k., Saldutiškio vls. Partizanų rėmėjas, be teismo kalintas nuo 1945 06 27 iki 1948 03 22.

Paukštė Jonas, Petro, g. 1899 m., gyv. Kirdeikių bžnk., Saldutiškio vls., 1945 07 31 suimtas kaip partizanų rėmėjas. Be teismo kalintas Švenčionyse, Vilniuj, Intoj. 1946 10 15 byla nutraukta.

Paukštė Julius, Petro, g. 1908 m., gyv. Skiemonyse, tarnautojas, partizanų rėmėjas. Suimtas 1947 07 04 („Štabistų“ byla), nuteistas 5 m. lagerio. Kalintas Komijoje.

Paukštė Vladas, g. Katiniškės k., Saldutiškio vls., gyv. Buitūnų k., Kuktiškių vls. Partizanų ryšininkas, slapyvardis - *Kalnas*.

Paukštytė - Krikštopaitienė Anelė, Jono, g. 1929 m., gyv. Kirdeikių k., Saldutiškio vls., partizanų Petro Gimžausko - *Vilko* ir Kazio Mačiulio - *Meškos* rėmėja, 1950 10 21 suimta ir iki 1955 10 15 kalinta Magadano lageriuos.

Paulavičiūtė Ona, Kazio, g. 1929 m., gyv. Anykščiuose. Vengdama tremties, 1948 m. pradėjo slapstytis, įstojo į Aro būrį, tapo Teodoro Kvyklio - *Kla-jūno* žmona. Turėjo slapyvardžius *Saulė*, *Meniukas*. 1950 m. legalizavosi ir pažadėjo įkalbėti būrio vyrus legalizuotis. Jos įkalbėti 1951 m. spalio mėnesio 23 d. legalizavosi Julius Baršauskas - *Vijoklis*, Povilas Jankauskas - *Alksnis* ir Elena Sprindytė - *Alytė*.

Pelakauskas Anupras, Justino, g. 1915 m., gyv. Spitrenų k., Utenos vls., mokytojas, 1946 01 12 suimtas kaip partizanų rėmėjas ir nuteistas 8 m. lagerio.

Pelakauskas Vincas, Jono, g. 1919 m. Kuktiškių vls., 1946 09 14 suimtas kaip partizanų ryšininkas, bet 1948 01 23 paleistas.

Pelėda Andrius iš Saldutiškio miestelio taisė partizanams radijo aparatus.

Pelenytė Verutė buvo ryšininkė, slapyvardis - *Kregždutė*. Mokytoja, partizanų būrio sanitarė. 1945 metų pradžioje prie Ginučių, Samanykščiuose, dalyvavo desantininkų (*Bulbienio*, *Dobilo*, *Paberžio*) susirėmime su čekistais. *Bulbienis* žuvo, o *Kregždutė* buvo sunkiai sužeista ir netrukus mirė. Palaidota Linkmenų kapinėse.

Peluritienė Magdė iš Raudoniškio k., Kuktiškių vls. buvo Vlado Mikulėno - *Liepos* ryšininkė.

<-Peluritis Balys, g. 1914 m., gyv. Raudoniškio k., Kuktiškių vls., partizanų rėmėjas ir ryšininkas, slapyvardis - *Kiaunė*.

Pernaravičienė Ona, Prano, g. 1900 m., gyv. Utenoje, kaip partizanų rėmėja, kalinta nuo 1945 08 31 iki 1950 08 30. Iš tremties paleista 1954 05 19.

<- Pernaravičiūtė Marytė, Prano, g. 1926 m., gyv. Utenoje. Sakalo rinktinės ryšininkė *Mėnesiena*. 1945 07 23 suimta, nuteista 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalinta Abezės lageryje iki 1955 04 16, paskui iki 1956 04 20 buvo tremtyje.

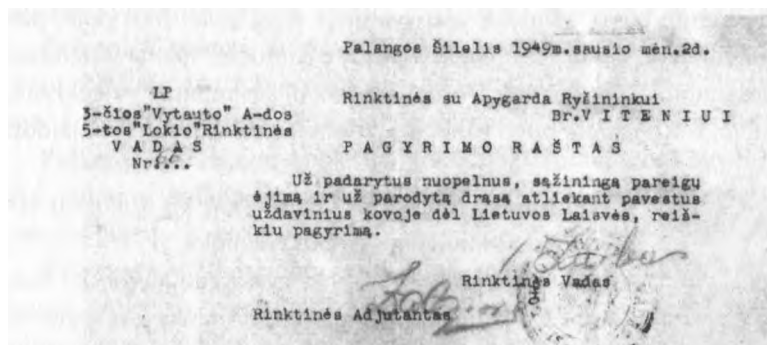
Pernaravičiūtė - Sliesoraitienė Ona, Prano, g. 1925 m., gyv. Utenoje. Partizanų ryšininkė *Saulė*, 1945 07 23 suimta, nuteista 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalinta Pečioros lageryje iki 1954 10 14. Iš tremties paleista 1956 04 20. Į Lietuvą grįžo 1960 m.

Petkevičienė – Pladaitė Valė, Silvestro, g. 1928 m. Narvydžių k., Daugailių vls., Antano Markevičiaus – *Aido*, Vytauto Markevičiaus – *Pinokio* būrio ryšininkė, suimta ir trejetą savaičių tardyta po susišaudymo S. Plado (tėvo) sodyboje 1949 03 02.

Petkevičius Jonas, Kazio, g. 1925 m., gyv. Sūdalaukio k., Saldutiškio vls., partizanų rėmėjas, 1946 05 17 suimtas, nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalintas Komijos ir Buriatijos lageriuose iki 1954 12 04.

<- **Petkevičius** Mečislovas, Vytauto, g. 1924 m. Minčiakampio k., Tauragnų vls., partizanų ryšininkas nuo 1947 m. Slapyvardis – *Vytenis*. Palaikė ryšius su Petru Cicėnu – *Žalgiriu*, Jonu Dūdėnu – *Vynu*, Vladu Juozapavičium – *Paparčiu* ir kitais. Nešiojo Jadvygai Tumėnienei – *Turanai* Prano Račinsko – *Žaibo* korespondenciją. 1949 10 03 suimtas, nuteistas 10 m. lagerio. Iš Komijos lagerių paleistas 1955 10 14.

<- **Petkevičiūtė** – Kulienė Jadvyga, Vytauto, g. 1926 12 19 Minčiakampio k., Tauragnų vls., buvo partizanų rėmėja ir ryšininkė. Ji palaikė ryšius su partizanais Petru Bivainiu – *Klevu*, Alfonsu Dumbrava – *Aidu*, Vladu Juozapavičiumi – *Paparčiu*, Vincu Araminu – *Šermukšniu*, jo broliu Petru Araminu – *Varnu*, eidavo pas kalvį Vitkauską tartis dėl ginklų taisymo, slėpė čekistų gaudomą Stasį Butrimą. Nors liudininkai 1949 metų rudenį tvirtino, kad ji rėmė partizanus, bet Jadvyga išsigynė. Vis dėlto Utenos apskrities MGB sąrašuose ji liko tarp ryšininkų ir partizanų.

Petrėnienė Veronika, Jurgio, g. 1910 m., gyv. Kvyklių k., Utenos vls., ŠR srities partizanų vado Jono Kimšto-*Žalgirio* laikytoja ir ryšininkė, turėjusi *Lais-*

vės, *Jurginės* slapyvardžius. Su įvairiomis užduotimis V. Petrėnienė vykdavo į Vilnių, į Tigro rinktinę, į Algimanto apygardą. 1949 03 06 buvo suimta. Kratos metu rasta įvairių dokumentų, nustatyti ryšiai su Verute Deveikyte - *Ramunėle*, su Janina Valevičiūte - *Astra*, Kaziu Steibliu - *Ramūnu*, Juozu Buika - *Svajūnu*, Eleonora ir Gene Lauciūtemis (*Laime ir Bedale*), Lionginu Kurkiu - *Butleriu* ir kitais. Iš Intos ir Abezės lagerių V. Petrėnienė paleista 1956 04 30.

Petrėnas Jonas, g. 1893 m. Kvyklių k., Utenos vls. gyvenamajame name laikė bunkerį, kuriame slapstėsi partizanų ŠR srities vadas Jonas Kimštas - *Žalgiris*. Bunkeris liko nesurastas. Apie žmonos Veronikos ryšius su partizanais tvirtino nežinojęs. Kaltę prisiėmė žmona, o J. Petrėnui teko rūpintis mažamečių vaikų auginimu ir išlaikymu.

Petrylaitė - Indrašienė Elena, Juozo, g. 1926 m. Verksnionių k., Kamajų vls. Partizanų rėmėja. Tėvą, kaip bunkerio laikytoją, čekistai tardydami nukankino, motiną Teresę nuteisė 10 m., seserį Bronę - 7 m. lagerio. Elena 1946 09 09 suimta ir nuteista 4 m. lagerio. Kalinta Sigiežo, Oniegos lageriuose. Paleista 1950 05 10.

Petroka Jonas, Vinco, g. 1930 m., gyv. Paberžės k., Daugailių vls., mokinsys, pogr. org. narys. Suimtas 1947 12 04, nuteistas 25 m. lagerio ir kalintas Karagandos lageriuose iki 1954 09 19, tremty buvo iki 1958 m.

Petronienė Aleksandra, Zigmo, g. 1903 m., gyv. Plepiškių k., Leliūnų vls. Bunkerio laikytoja, suimta sodyboje užtikus partizanus. Nuteista 25 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalinta nuo 1950 03 26 iki 1955 11 19.

Petronis Antanas, g. apie 1914 m., gyv. Vygėlių k., Užpalių vls., bunkerio laikytojas ir ryšininkas, slapyvardis - *Perkūnsargis*. 1949 07 20 suimtas ir kalintas iki 1959 10 28.

Petronis Bronius, Rapolo, g. 1922 m. Diktarų k., Leliūnų vls., nuo 1948 m. partizanų rėmėjas ir H. Ruškulio - *Liūto* bei A.Varno - *Gaidelio* ryšininkas, savo namuose turėjo įrengęs bunkerį, 1952 m. slėpė brolių Vladą Petronį - *Nemuną* ir Antaną Kraujelį - *Siaubūną*. 1953 03 25 suimtas.

Petronis Jonas, Antano, g. 1927 m. Plepiškių k., Leliūnų vls. Salos miške ir savo troboje turėjo įrengtus bunkerius, kuriuose nuo 1948 m. slapstėsi Balys Zabolionis - *Šarūnas*, Albinas Jakštonis - *Vytenis*, Elena Tylaitė - *Birutė* ir kiti. 1950 03 23 čekistai užtiko partizanus, ir visi trys žuvo. Per susišaudymą Jonas Petronis namie nebuvo, netrukus pateko į sovietinę armiją ir kalėjimo išvengė.

Petronis Vilius, Juliaus, g. 1926 m. Gikonių k., Leliūnų vls., 1948 m. tar-domas prisipažino, kad 1946 m. susitikinėjo su partizanais Vladu Grigaliūnu - *Sakalu*, Vladu Patumsiu - *Aukštaičiu*, Alfredu Treiniu - *Stumbru* ir tapo jų ryšininku, turėjo slapyvardį - *Drąsuolis*. Iki suėmimo V. Petronis vykdė par-tizanų užduotis, palaikė ryšius su 1947 metais užverbuotu ryšininku Steponu Keragalviu - *Zuikiu* (g. 1919 m.), Natalija Druskyte - *Švitra*, Stase Atkočiūtė ir Vytu Saraliu (g. 1922 m.) iš Runionių k., Alantos vis.

Petronytė Danutė, Kosto, g. 1919 m. Vygėlių k., Užpalių vls., partizanų Juozo Kemeklio - *Rimtučio*, Roko ir kitų ryšininkė, slapyvardis - *Čigonaitė*. Kaip ir brolis Antanas Petronis - *Perkūnsargis*, rėmė partizanus. Per kratą čekis-tai rado partizaniškų dainų sąsiuvinį, laikraštėlių „Partizaninė kova“, „Laisvės šauklys“. Nuo 1949 07 22 iki 1956 07 04 buvo lageriuose.

Petronytė - Nargėlienė Genė, Antano, g. 1925 m. Plepiškių k., Leliūnų vls. Partizanų rėmėja ir ryšininkė. Namuose laikė bunkerį.

Petronytė -Zabukienė Valė, gyv. Vereikių k., Leliūnų vls., buvo partizanų ryšininkė - *Vytukas*, užverbuota 1950 m. Palaikė ryšius tarp Broniaus Kaly-čio - *Siaubo* ir Jono Kimšto - *Žalgirio* ryšio grandine: *Vytukas* - *Lakštingala* (Veronika Butėnaitė iš Svobiškėlio k.) - *Automatininkas* (Pranas Jasiulionis iš Mokylių k.) - *Birutė* (Veronika Buivydaitė iš Pastovėlių k.).

Petronytė Vanda, Jono, g. 1920 m. Puodžių k., Debeikių vls. Partizanų rė-mėja, bunkerio laikytoja nuo 1946 m. Palaikė ryšius su partizanų vadais Anta-nu Bagočiūnu - *Dūmu*, Teodoru Kvykliu - *Klajūnu*, Antanu Lapienių - *Pempe*. 1948 m. slėpė ir slaugė sužeistą būrio vadą *Dumą*. 1949 m. tapo Aro būrio ryšininke *Našlaitė*, gavo užduotį sukurti iš 5 žmonių partizanų rezervo OS. Partizanais persirengę čekistai ryšininkę apgavo, ir ji pasakė OS narius. Po to Jonas Miškinis ir Tuskenis buvo suimti. 1952 01 16 ji pati buvo suimta ir nu-teista 25 m. lagerio ir 5 m. tremties.

Petrulionis Pranas, Jurgio, g. 1898 m., gyv. Mockėnų k., Utenos vls. Parti-zanų rėmėjas *Politikas*, išduotas suimto partizano A. Žvirblio. Apkaltintas, kad žinojo, bet nepranešė apie partizanus Juozą Gaidelį - *Skambutį*, Vinčą Zizą, Liudą Berčių - *Kryžiuotį*, 1947 02 26 suimtas. Nuteistas 3 m. lagerio. Kalintas ir 1948 10 26 mirė Šilutės kalėjime.

Pilipavičiūtė - Balšaitienė Elena, Jokūbo, g. 1925 m., gyv. Stabulankių k., Leliūnų vls. Partizanų rėmėja, 1946 08 05 suimta ir kalinta Vorkutos lageriuos iki 1953 07 12, o tremtyje - iki 1956 08 21.

Pinkevičius Antanas, Alekso, g. 1901 m., gyv. Šlapių k., Leliūnų vls., buvo partizanų rėmėjas - nuo 1949 m. laikė slėptuvę, kurioje slapstėsi Vincas Laucius - *Kirvis*, Jonas Bartašius - *Saulius*. Sūnus Vytautas 1950 m. suimtas ir nuteistas.

Pinkevičius Antanas, Emilijaus, g. 1923 m. Strazdakalnio k., Utenos vls., buvęs partizanas, slapyvardis - *Dobilas*. 1945 06 23 - 1954 12 27 buvo lageriuos. Statydamas Papiškių k. gyvenamąjį namą, įrengė partizanui Antanui Kraujeliui - *Siaubūnui* bunkerį. 1965 03 17 slėptuvė buvo užtikta. A. Kraujelis žuvo, o A. Pinkevičius buvo mirtinai sužeistas ir 1965 04 05 mirė.

Pinkevičius Feliksas, Jurgio, g. 1908 m., gyv. Stanėnų k., Skudutiškio vls., apylinkės, vėliau ir pirmojo kolchozo pirmininkas, 1944 m. sodyboje buvo įrengęs bunkerį, kuriame slapstėsi F. Vijeikis - *Gintaras*, B. Kunčiūnas - *Leopardas*, A. Kvaselis - *Žaibas* ir kiti. Šeima rūpinosi jų maitinimu ir apsauga iki partizanų kovų pabaigos.

Pinkevičius Vytautas, Antano, g. 1932 m. Šlapių k., Leliūnų vls., partizanų rėmėjas: sodyboje rasta partizanų slėptuvė. V. Pinkevičius buvo suimtas ir nuo 1950 06 17 iki 1955 10 13 kalintas Vosturallage (Sverdlovsko sr.).

Pipiras Juozas, g. 1895 m., gyv. Buivydų k., Leliūnų vls. Būdamas kolchozo sandėlininkas, rėmė partizanus (A. Varną - *Gaidelį*, V. Cuobužą - *Viesulą...*), 1952 01 suimtas, nuteistas 25 m., kalintas iki 1956 m.

<- **Pipiras** Vincas, g. apie 1919 m., gyv. Buivydų k., Leliūnų vls., kolchozo brigadininkas, partizanų rėmėjas, 1952 m. suimtas, kankinimus atlaikė, bet susirgo džiova ir po 3 metų mirė.

Pladas Silvestras, Jono, g. 1904 m., gyv. Narvydžių k., Daugailių vls. Sodyboje 1949 03 01 buvo užklupti ir nušauti 3 partizanai (Antanas Skurkis, Balys Markevičius ir Antanas Markevičius). Šeimininkas buvo suimtas, nuteistas 10 m. lagerių ir kalintas iki 1956 06 08.

Plieskytė Elena, Jurgio, g. 1920 m., Saldutiškio progimnazijos direktorė, už paramą partizanams 1945 11 15 suimta, nuteista 10 m. lagerio ir kalinta iki 1955 06 27.

Poška Antanas, Adomo, g. 1907 m. Leliūnuose, teikė partizanams žinias apie miestelio skrebus ir slaptus pranešėjus, šnipelius.

<- **Poskaitė** - Kryževičienė Elena, Fabijono, g. 1928 m., gyv. Leliūnų mstl., kaip partizanų rėmėja, 1949 08 11 suimta ir kalinta Komijos lageriuos iki 1956 05 08.

Pošiušas Vytautas, Adolfo, g. 1928 m., gyv. Utenoje, mokinys, pogr. org. narys, suimtas 1945 11 29, nuteistas 7 m. lagerio ir 5 m. tremties. Paleistas 1956 04 04.

Pranskūnas Jonas, Juozo, g. 1898 m., gyv. Mieleikių k., Vyžuonų vls., partizanų rėmėjas ir ryšininkas.

Prievelytė - Bružienė Albina, gyv. Vygėlių k., vėliau - Kėpių k., Užpalių vls., palaikė ryšius su Juozu Kemekliu - *Roku, Rimtučiu, Magnetu*, su Audros būrio partizanais.

Prievelytė Ona iš Vygėlių k., Užpalių vls. buvo Juozo Kemeklio - *Roko, Rimtučio, Magneto* ir Juozo Juodelės ryšininkė.

Prievelytė - Malinauskienė Stasė, Jurgio, g. 1926 m., gyv. Bajorų k., Užpalių vls. Partizanų rėmėja ir ryšininkė, suimta 1952 12 04 ir kalinta iki 1956 07 11.

Prievelytė Stasė, Albino, buvo centrinė ryšininkė tarp Algimanto apygardos ir Audros partizanų.

Prušinskas Ričardas, Juozo, g. 1928 m. Utenoje. Baigęs vidurinę mokyklą, Kaniūkų k., Skudutiškio vls. dirbo mokytoju. Draugavo su partizanais, davė pats ir rinko iš žmonių partizanams pinigų. 1950 metų pradžioje buvo įtrauktas į OS (partizanų rezervą) ir rinko informaciją partizanų Žėručio rajone. Turėjo slapyvardį *Lietuvaitis*. 1952 02 09 buvo suimtas ir nuteistas 25 m. lagerio ir 5 m. tremties.

Pumputis Jonas, Justino, g. 1921 m., gyv. Biliakiemy, Utenos vls. Partizanų ryšininkas, 1945 12 01 suimtas, nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalintas iki 1954 08 20, iš tremties paleistas 1956 05 25.

Pumputis Kazys, g. 1923 m. Gaidžių k., Tauragnų vls., buvo partizanų rėmėjas.

Pumputytė Adelė, Kazio, g. 1929 m. Plaučiškių k., Saldutiškio vls., priklausė partizanų rezervo OS ir turėjo slapyvardį *Rožytė*.

Puodžiukaite Eugenija, Prano, g. 1925 m. Šeduikių k., Tauragnų vls., nuo 1946 m. vasario mėnesio būrio vado Balio Šidlausko - *Dobilo* užverbuota kaip ryšininkė ir gavo slapyvardį *Mėta*. Paketus ir korespondenciją iš V. Baltušio - *Girinio jai* perduodavo Elena Tarulytė - *Našlaitė, o Mėta* nešdavo Adelei Rūgštelytei - *Juditai* (ji buvo Alfonso Daunio - *Šriūbo* ryšininkė). V. Baltušiu - *Giriniui* žuvus, korespondenciją ji nešdavo dar Elenai Žulytei - *Dainai* iš Pačkėnų kaimo.

Puodžiukas Juozas, Veronikos, g. 1890 m. Kazimieravos k., Tauragnų vls., buvo Balio Gaivenio - *Voveraičio* ir Jono Bitkevičiaus - *Sakalaičio* rėmėjas ir ryšininkas, turėjo slapyvardį *Kalnelis*. Ryšininkų grandinėje buvo Kačiūnų k. Kaušylas - *Kurmis*, dar *Muzikantas, Laidas, Bėgikas* ir kiti. Paketai būdavo skirti *Miškiniui, Rimtautui*. 1949 02 16 J. Puodžiukas buvo suimtas. Kalintas Irkutsko lageriuose iki 1956 07 07.

Puodžiūnienė - Tamošiūnaitė Vitalija, Vlado, g. 1925(1929) m. Aknystėlių k., Vyžuonų vls. 1949 m. Bronius Kalytis užverbavo ryšininke ir davė *Varnos* slapyvardį. V. Puodžiūnienė rinkdavo partizanams maisto, pranešdavo apie čekistų pasirodymą, nešiojo partizanų laiškėlius. Vasyliškio k., A. Sriubo sodyboj užtikus bunkerį, 1950 04 07 buvo suimta ir nuteista 10 m. lagerio. Iš Dubrovlogo (Mordovija) paleista 1956 04 26.

Puodžius Stepas, Antano, g. 1928 m. Voversių k., Skiemonių vls. Mokėsi Utenos gimnazijoje. Už ryšius su partizanais 1945 11 20 suimtas ir kalintas Intos, Vorkutos lageriuose iki 1952 08 13.

Pūslytė Ona, Juozo, g. 1900 m., gyv. Utenoje. Suimta 1945 07 02 ir kalinta Vorkutlage. 1946 07 02 byla nutraukta ir 1948 m. grįžo į Lietuvą.

Pūslytė Zosė, Silvestro, g. 1924 m., gyv. Garnių k., Daugailių vls., nuo 1945 metų buvo Jono Dūdėno - *Vyno* ryšininke, slapyvardis - *Rūta*, laikė slėptuvę. J. Dūdėnas slapstėsi ir pas Garnių kaimo gyventoją Jocį. J. Dūdėnui talkino dar Adelė Gavėnaitė, mokytojas Pranas Dūdėnas, Veronika Bilienė. Po tardymų ir kankinimų Z. Pūslytė liko luoša.

Putrimaitė - Lieguvienė Ona, g. 1922 m. Antakalnių k., Utenos vls., dirbdama Utenos ligoninėje medicinos sesele, 1945 m. rudenį padėjo pabėgt gydomiems partizanams, parūpindavo jiems vaistų, tvarsčių, paprašyta eidavo net į bunkerius.

Radzevičiūtė B., Alekso, gyv. Galulaukio k., Ignalinos rj., partizanų ryšininke, Alfonso Radzevičiaus - *Tarzano* sesuo, 1951 08 31 buvo suimta ir kameroj agentei prasitarė, kad jos brolis artimai bendrauja su apygardos vadu Bronium Kalyčiu - *Siaubu*. MGB nutarė A. Radzevičių panaudoti *Siaubo* suėmimui. 1951 12 20 tai ir pavyko padaryti.

Raginis Edmundas, Jono, g. 1925 m., gyvenęs Trumbatiškio glž. stotyje, Leliūnų vls., buvo Vytauto apygardos ryšininкас, 1948 m. buvo suimtas ir nuteistas 25 m. lagerio ir 5 m. tremties. Paleistas 1958 m.

Rakauskaitė Danguolė, Pakalnių kol. 3 -iosios brigados brigadininke, grūdais ir pinigais rėmė partizaną Antaną Kraujelį - *Siaubūną* [LK Nr.51 1960 04 28].

Rakauskaitė - Kvaselienė Vanda Ona, g. 1930 m. Miškinių k., Utenos vls. (dabar - Leliūnų šen.) palaikė ryšius su partizanais Jonu Ušecku - *Jauniumi*, Antanu Kraujeliu - *Siaubūnu* ir kitais, kabino atsišaukimus, kėlė vėliavas, rinko partizanams maistą ir vežė į Jasiškio kaimą Steponui Raškevičiui.

Rakauskas Vincas, Vinco, g. 1908 m., gyv. Juškonių k., Skiemonių vls. Pradžios mokyklos mokytojas, partizanų rėmėjas. Rinko lėšas, bendravo su partizanų

vadais. Partizanais persirengusius čekistus palaikė tikrais partizanais ir netyčia išdavė daug rėmėjų. Užvesta 16 žmonių („Štabistų“) byla. Pats V. Rakauskas 1947 06 buvo suimtas ir nuteistas 10 m. lagerio. Iš Komijos lagerių paleistas 1956 m.

Ralikauskas Juozas, Kazio, g. Ziezdrelės k., Saldutiškio vls., dirbo Saldutiškio medžio apdirbimo įmonės techniniu direktoriumi ir talkino būrio vado Antano Krinicko - *Romelio* būriui. Panaudojus specialią grupę (operatyvinę kombinaciją), J. Ralikauskas 1949 10 23 buvo suimtas ir kalintas iki 1954 12 12.

Ramanauskaitė Stasė, Alfonso, g. 1924 m. Gatelių k., Tauragnų vls., partizanų ryšininkė ir rėmėja - siuvo jiems uniformas. Suimta ir nuteista 10 m. lagerio. Paleista gyveno ir mirė Karagandoj apie 1970 m.

Ramanauskas Mamertas, Alfonso, g. 1930 m. Gatelių k., Tauragnų vls., partizanų ryšininkas *Vaiduoklis*. 1950 02 04 suimtas, nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalintas Karagandos lageriuose iki 1955 02 04.

Ramelis Alfonsas, gyv. Biliakiemio k., Utenos vls., buvo Vytauto Pakšto - *Vaidoto* ryšininkas, priglausdavo ir saugumo persekiojamus žmones.

Ramelis Jurgis, Rapolo, g. 1909 m., gyv. Baltakarčių k., Sudeikių sen., rėmė partizanus, rūpinosi sergančios partizanės Reginos Ubeikienės - *Vienužės* gydymu. 1948 12 29 buvo suimtas ir nuteistas 10 m. lagerio. Šeima 1949 m. ištremta. J. Ramelis iš Magadano srities lagerių paleistas 1955 m. B.B. 26701/3, 3 t., 142 l.

Ramonienė - Laurinavičiūtė Ona, Vinco, g. 1915 m. Mieleikiškių k., Kuktiškių vls. Partizanų rėmėja, ryšininkė ir partizanė *Rūpintojėlė*. Vyras Pranas buvo partizanas, 1945 m. suimtas. Žmoną norėjo ištremti, bet pabėgo ir įstojo į Juliaus Čeponio - *Garso* būrį. Pelenių raiste 1951 12 22 užtikta su partizanais slėptuvėje. Šeši partizanai žuvo, o ryšininkė sužeista ir nuteista 25 m. lagerio.

Ramoška Pranas, Prano, g. 1916 m. Skiemonyse, 1950 m. talkino Henrikui Ruškuliui - *Liūtui* ir Daniui Bružui - *Atlantui*. Buvo nuteistas 25 m. lagerių ir 5 m. tremties.

Ramoška Stasys, Antano, g. 1907 m., gyv. Mieleikių k., Vyžuonų vls., buvo ryšininkas. Suimtas 1949 11 17 ir kalintas iki 1956 08 10.

Raslanaitė Angelė, Jono, g. 1926 m. Dičiūnų k., Utenos vls., dirbo Minčios pradinės mokyklos mokytoja. Partizanas Zazirskas užverbavo Lokio rinktinės Drugio kuopos ryšininkę, davė *Žibutės* slapyvardį. 1949 04 28 buvo suimta ir, kaip ir kiti (11 žmonių - Petras Bivainis, Felicija Zenkevičiūtė...), nuteista 10 m. lagerių. Iš Karagandos lagerių paleista 1956 06 21.

Raslanaitė Veronika, Petro, g. 1901 m., gyv. Klovinių k., Utenos vls., partizanų rėmėja, Vytauto Jasiunevičiaus ir Stasio Žibėno ryšininkė. 1945 08 16

suipta, nuteista 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalinta Komijos ir Mordovijos lageriuos iki 1955 m.

Raslanas Vladas, Povilo, g. 1903 m. Labeikių k., Leliūnų vls., kolchozo pirmininkas, rėmė partizanus.

Rastenis Antanas, Antano, g. 1931 m., gyv. Mineiškiemio k., Saldutiškio vls., 1947 06 26 suimtas kaip partizanų ryšininkas ir nuteistas 10 m. lagerio. Karagandos sr. lageriuos kalintas iki 1955 03 15.

Rastenis Bronius, Justino, g. 1929 m., gyv. Narutiškio k., Tauragnų vls. Partizanų rėmėjas, 1947 03 07 suimtas ir be teismo laikytas Utenos kalėjime iki 1948 02 12.

Rastenis Ignas, g. 1902 m. Krivasalio k., Linkmenų vls. 1946 03 01 suimtas kaip partizanų rėmėjas. Mirė Urallage 1948 08 21.

Rastenytė - Meškauskienė Veronika, g. 1924 m. Degutinių k., Saldutiškio vls., ryšininkė, slapyvardis - *Gimnazistė*.

Rašimienė - Kružikienė - Ilčiukaitė Genė, Kazio, g. 1923 m., gyv. Vyžuonose, dirbo partizanų ryšininke, slapyvardis - *Lakšutė*. Kalinta nuo 1951 03 03 iki 1955 01 22 Vorkutos lageriuose.

Raškevičius Steponas, Justino, g. 1893 m. Jašiškių (Baltušavos) k., Skiemonių vls. Ryšininkas ir J. Kimšto - *Dobilo* bunkerio laikytojas, 1949 08 23 - 1956 07 16 kalintas Jaroslavlio lageriuose.

Raškevičiūtė Stefanija, Stepono, g. 1925 m. Jašiškių (Baltušavos) k., Skiemonių vls. Jos tėvas pateko į kalėjimą, brolis Bronius - *Tauras* žuvo partizanau-damas. Stefanija slapstėsi ir buvo apylinkės partizanų ryšininke bei rėmėja.

Raudonis Jonas, Antano, g. 1911 m., gyv. Buitūnų k., Kuktiškių vls., 1941 m. sukilimo dalyvis, dalyvavo mūšiuose prie Stalingrado, pateko į prancūzų nelaisvę. Iš anglų zonos pakliuvo į Erfurto lagerį. 1946 m. repatriavo į Lietuvą. Rėmė Trimito būrio partizanus.

Raudonytė - Leškienė Angelė, Juozo, g. 1922 m., gyv. Klykių k., Tauragnų vls., partizanų rėmėja (slaugė sužeistą partizaną Šireiką), nuteista 25 m. lagerio. Nuo 1948 10 12 kalinta Kuibyševo, Buchtos Vanino, Magadano lageriuos. Paleista 1955 05 04.

Ražanskas Juozas, Zigmo, g. 1910 m., gyv. Vijeikių k., Utenos vls. Partizanų rėmėjas, 1944 12 04 suimtas, nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Iš Vorkutos lagerių paleistas 1954 12 01.

Regalaitė - Labuckienė Genovaitė, Balio, gyv. Kišūnų k., Užpalių vls., už pagalbą partizanams 1948 m. suimta ir nuteista 10 m. lagerio. Iš Irkutsko lagerių grįžo 1958 m.

Regalas Justinas, Jurgio, g.1907 m. Baltakarčių k., Sudeikių šen., Užpalių vls., 1948 10 06 suimtas kaip partizanų rėmėjas: 1948 m. rugsėjo mėnesį slėpė partizanę Reginą Ubeikienę – *Vienužę* ir rūpinosi jos gydymu, su 4 partizanis dalyvavo laidotuvsė, davė arklį karstui vežti. Nuteistas 10 m. lagerio. Kalintas Mordovijoje iki 1956 05 08. Iš tremties paleistas 1957 06 14.

Repšys Alfonsas, Balio, g. 1908 m., gyv. Kuktiškių mstl., tarnautojas, partizanų A. Kaušylo – *Margio*, V. Pakšto – *Naro*, *Vaidoto* rėmėjas ir ryšininkas, nuo 1945 05 LLA narys, slapyvardis –*Ažuolas*. 1946 08 07 suimtas, nuteistas 10 m. lagerio. Mirė Sevostlage (Vanine) 1948 01 04. Šeima (5 žmonės) 1948 05 22 ištremta.

Repšys Česlovas, Prano, g. 1913 m. Satarečiaus k., Antalieptės vls., partizanų rėmėjas. Suimtas 1951 03 21, nuteistas 25 m. lagerio, kalintas Baškirijos, Komijos, Mordovijos lageriuose iki 1955 05 28.

Repšytė – Dapkuvienė Eugenija, Jono, g.1926 m., gyv. Likančių k., Užpalių vls. Partizanų rėmėja, 1951 02 04 suimta ir nuteista 7 m. lagerio. Komijos lageriuose kalinta iki 1955 06 06.

Repšytė Regina, gyvenusi Abromišio k., Užpalių vls., buvo Gedimino rinktinės štabo ryšininkė, bet suimtas štabo viršininkas Leonas Tursa – *Patrimpas* per akistatą išsigynė jos nepažįstas, tad buvo išteisinta.

Repšytė Vanda, Balio, g. 1924 m. Abromišio k., gyv. Vėželių k., Užpalių vls., iki 1947 m. buvo Leono Tursos – *Patrimpo* ryšininkė.

Rėza Antanas, Juozo, g. 1907 m., gyv. Alių k., Utenos vls. Partizanų rėmėjas.

<- **Rėza** Stasys, Antano, g. 1900 m., gyv. Meldučių k., Leliūnų vls., savanoris, šaulys, Sakalo rinktinės ryšininkas, suimtas ir, vedant į daboklę, 1945 07 03 nukankintas.

Rėzaitė Angelė, Stasio, g. 1926 m., gyv. Meldučių k., Leliūnų vls., buvo Sakalo rinktinės partizanų ryšininkė, turėjo slapyvardį *Diena*. Su ryšininkėmis Ona Kepalaite – *Vėtra* ir Veronika Lapinskiene – *Jūra* rinko partizanui Vladiui Grigaliūnui – *Sakalui* ir kitiems pinigus, maistą. 1945 07 03 su 18 kitų rėmėjų suimta ir iki 1946 04 09 kalinta Vorkutos lageryje. Tėvas 1945 07 03 čekistų nukankintas, motina Marijona ir sesuo Genovaitė 1948 05 22 ištremtos.

Rėzienė Marijona, Mataušo, g. 1900 m., gyv. Meldučių k., Leliūnų vls., savo daržinėje laikė bunkerį, kuriame slapstėsi Aitvaro būrio partizanai B. ir J. Putrimai, J. Zaranka, J. Ušackas, V. Skobiejus. 1948 05 22 su dukra Genovaitė ištremtos į Krasnojarsko kraštą.

Ridikas Bronius, Antano, g. 1925 m. Žaibiškių k., Užpalių vls., paruošų agentas, partizanų rėmėjas.

Ryliškis Antanas iš Ryliškių k., Tauragnų vls., buvo ryšininkas, turėjo slapyvardį *Bijūnas*, palaikė ryšius su Trimito partizanų būriu ir ryšininku Juozu Trainiu - *Dagiliu*.

<- **Ryliškis** Martynas iš Kačiūnų k., Kuktiškių vls. savo gyvenamajame name laikė partizanų bunkerį, kuriame slapstėsi Šarūno rinktinės vadas Vytautas Pakštas - *Naras*, *Vaidotas* ir Antano Kaušylos-*Margio* apsauginio būrio kovotojai. Partizanų rėmė ir dukterys - Marytė, Ona ir Koste.

<- **Ryliškytė** Marytė, Martyno, g. 1927 m. Kačiūnų k., Kuktiškių vls., 1945 - 1946 m. buvo LLA 3 - osios apygardos štabo viršininko Vytauto Pakšto - *Naro*, *Vaidoto* ryšininkė, laikė troboje įrengtą bunkerį. Žinias partizanams rinko per Oną Juodgalvytę. Pradėjus partizanų rėmėjus suiminėti, iš šio krašto pasitraukė ir lagerio išvengė.

Ryliškytė Monika iš Ryliškių k., Tauragnų vls., partizanų ryšininkė, slapyvardis - *Aukštaitė*. Tarpininkavo tarp būrio vado Alfonso Daunio - *Šriūbo* ir „Aukštaičių kovos“ redaktoriaus Prano Ivonio - *Sako*, *Klajūno*.

Rimonytė Ona, g. 1929 m., gyv. Černaučiznos (Černių) k., Vyžuonų vls., buvo Teodoro Kvyklio - *Klajūno* ryšininkė.

Rimšelis Pranas, Juozo, g. 1908 m., gyv. Kačiūnų k., Kuktiškių vls., pogr. org. narys. Suimtas 1944 12 29, nuteistas 15 m. lagerio. Paleistas 1955 m.

Ringlevičiūtė Uršulė, Jono, g. 1920 m., gyv. Mineiškiemio k., Saldutiškio vls. Partizanų rėmėja, 1945 07 01 suimta, nuteista 4 m. lagerio ir kalinta Vorkutos lageriuos iki 1949 06 30. Tremtyje buvo iki 1954 m.

Rinkevičius Vladas, Juozo, g. 1915 m., gyv. Avižienių k., Utenos vls. Partizanų rėmėjas, 1947 01 11 suimtas, nuteistas 7 m. lagerio ir kalintas Jakutijoje iki 1954 01 11.

Rolka Kazys, Liudo, g. 1912 m. Ripaičių k., Saldutiškio vls., partizano Juozo Buikos - *Skrajūno* ryšininkas ir rėmėjas, turėjo slapyvardį *Meldas*. Namuose turėjo įsirengęs slėptuvę, kurioje slapstėsi J. Buika ir jo brolis Antanas - *Dainius*, Antanas Eglinskas - *Margis*. 1951 07 28 nuteistas 25 m. lagerių.

Rolkaitė Marytė, Liudo, g. 1900 m. Ripaičių k., Saldutiškio vls., partizanų ryšininkė *Lakštingala*.

Rūgštelytė Adelė, Adolfo, g. 1929 m., gyv. Pavarlio k., Tauragnų vls., partizanų būrio vado Alfonso Daunio - *Šriūbo* ryšininkė, turėjusi slapyvardžius *Ramunė, Judita*. 1946 12 24 buvo suimta ir nuteista 7 m. lagerio. 1953 07 18 ištremta. Paleista 1958 01 04.

Rūkas Antanas, Vinco, g. 1900 m., gyv. Ripelialaukio k., Saldutiškio vls. Partizanų rėmėjas, suimtas 1947 07 16 ir mirė Vorkutos lageryje 1949 12 14.

Rūkas Jonas Vytautas, Justino, g. 1928 m., gyv. Utenoje, mokinys. 1946 07 04 suimtas ir nuteistas 7 m. lagerio ir 3 m. tremties. Kalintas Ust Neroje, tremtį atbuvo Krasnojarsko krašte 1956 07 14. Į Lietuvą nebegrižo.

Rukšys Juozas, Juozo, g. 1892 m., gyv. Utenoje, 1944 12 29 suimtas kaip partizanų rėmėjas, bet 1945 07 04 byla nutraukta.

Rusakevičiūtė - Grušėckienė Eugenija, Jono, g. 1922 m., gyv. Polekniškio k., Daugailių vls. Partizanų ryšininkė, nuo 1945 10 03 iki 1953 10 03 kalinta Karagandos lageriuose. Į Lietuvą grįžo 1956 m.

Ruzgaitė - Kazickienė Aldona, Igno, g. 1927 m. Šeimyniškių k., Utenos vls. Tėvas, motina ir du broliai 1946 m. buvo suimti, brolis Edvardas žuvo, o ji gyveno su fiktyviais Janinos Taršauskaitės dokumentais. Buvo Liūto rinktinės partizanų ryšininkė, turėjo *Saulutės* slapyvardį. 1948 02 25 Mieleikių kaime buvo suimta ir lageriuose prabuvo iki 1956 05 18.

Ruzgaitė Alesė, g. 1921 m. Pelenių k., Kuktiškių vls., buvo partizanų rėmėja ir ryšininkė. Palaikė ryšius su Jurgiu Graužiniu, Julium Čipiniu, Vanda Laurinavičiūte, Ona Ramonienė ir kitais. Buvo daug kartų tardoma, sumušta, bet į kalėjimą nepakliuvo.

Ruzgaitė Elžbieta, Justino, g. 1922 m., gyv. Sėlės k., Tauragnų vls. Partizanų ryšininkė, 1944 12 29 suimta, nuteista 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalinta Abezės, Igarkos, Salechardo lageriuose iki 1953 03 30.

Ruzgaitė - Doš Valė, Alfonso, g. 1926 m., gyv. Puodžių k., Utenos vls. Partizanų ryšininkė, 1947 01 08 suimta, 1947 04 24 paleista. 1949 ištremta į Irkutsko sr., paleista 1956 11 13, grįžo 1965 m.

Ruzgas Albertas, g. 1925 m., gyv. Sėlės k., Tauragnų vls. 1944 m. rudenį organizuoto Geležinio Vilko būrio ryšininkas, partizanų laikraščio „Aukštaičių kova“ leidimo talkininkas.

Ruzgas Alfonsas, Jono, g. 1895 m., gyv. Puodžių k., Utenos vls. Partizanų rėmėjas, 1947 01 08 suimtas, nuteistas 5 m. lagerio ir 3 m. tremties. Iš Karagandos lagerio paleistas 1951 11 23, iš tremties - 1954 06 15.

Ruzgas Antanas, Kazimiero, g. 1923 m., gyv. Raistinių k., Tauragnų vls. Suimtas 1945 12 28 už ryšius su partizanais ir Komijos, Kazachstano lageriuos prabuvo iki 1954 10 21. Tremtį atbuvo su motina Krasnojarsko kr. Tunguskos gyvenvietėje 1957 09 08. Į Lietuvą grįžo 1958 m.

Ruzgas Ignas, Igno, g. 1893 m., gyv. Šeimyniškių k., Utenos vls. Partizanų rėmėjas, suimtas 1946 05 10, nuteistas 6 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalintas Karagandos lageriuos iki 1953 m. Į Lietuvą paleistas 1955 09 23. Į lagerius pakliuvo ir žmona Ksaverija, ir sūnūs - Algimantas, Vytautas.

Ruzgas Jonas, Justino, g. 1928 m., gyv. Sėlės k., Tauragnų vls., partizanų ryšininkas. Suimtas 1944 12 29, nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Bausmę atliko Vorkutoje. Paleistas 1956 04, grįžo į Lietuvą 1960 m.

Ruzgas Juozas, Juozo, g. 1933 m. Smaltišio k., Skiemonių vls., 1962 04 02 suimtas kaip A. Kraujelio - *Siaubūno* talkininkas, nuteistas 7 m. lagerio ir paleistas 1969 m.

Ruzgas Marcelis, g. 1920 m., vyžuoniškis, buvo Teodoro Kvyklio - *Klajūno* rėmėjas ir ryšininkas.

Ruzgas Voldemaras, Juozo, g. 1927 m. Smaltišio k., Skiemonių vls., 1962 04 06 suimtas ir nuteistas 10 m. lagerio už pagalbą partizanui Antanui Kraujeliui - *Siaubūnui*.

Sabalytė Angelė, Vinco, g. 1930 m. Leliūnų vls., ryšininkė, sueina su partizanais Limba, Vladu Grigaliūnu, ryšininku Antanu Dikmanu.

Sargūnaitė - Mikulėnienė Antosė, Antano, g. 1927 m., gyv. Juškėnų k., Utenos vls., medicinos seselė, sovietinio saugumo duomenimis, buvo ryšininkė ir gydė sužeistą partizaną.

Sargūnaitė - Barčienė Emilija, Petro, g. 1929 m. Žiogų k., Skiemonių vls., partizanų ryšininkė, nuteista 25 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalinta Norilске, Mordovijoje iki 1956 m.

Satkūnas Albinas, Juozo, g. 1941 m. Žibėčių k., Skudutiškio vls., buvo partizano A. Kraujelio - *Siaubūno* talkininkas. 1962 05 08 suimtas ir nuteistas 6 m. lagerio.

Satkūnas Vladas, gyv. Žibėčių k., Skudutiškio vls., dirbo apylinkės sekretoriumi ir buvo Antano Kraujelio - *Siaubūno* ir Algirdo Varno - *Gaidelio* ryšininkas. B.B. P-16035.

Silickas Jurgis, Jono, g. 1898 m., gyv. Grybelių k., Utenos vls. Sūnus Algis buvo partizanas. Tėvas 1945 05 18 suimtas kaip partizanų ryšininkas ir nu-

teistas 10 m. lagerio. Kalintas Kolymoj, Dubravlage iki 1955 07 28. Iš tremties paleistas 1956 04 20.

Silickienė Ona, Antano, g. 1907 m., gyv. Grybelių k., Utenos vls. Partizanų rėmėja, 1945 05 19 suimta, nuteista 8 m. lagerio. Kalinta Sevvostlage, Magadano sr. Paleista 1965 06 03.

Sirgedaitė- Pusienė Jadvyga, Simano, g. 1927 m. Katlėrių k., Utenos vls. Jau 1945 m. pradėjo talkinti Jonui Stundžiai - *Skrajūnui*. Dar būdama gimnazistė, apie 1946 metus, prikalbinta Vytauto Baltušio - *Girinio*, tapo ryšininke, gavo slapyvardį *Rūta*. Dirbdama Šeduikiuose mokytoja, 1951 m. bendravo su Juliumi Gaidamavičiumi - *Viesulu*, Pranu Pakalniu - *Briedžiu*, Baliu Putrimu - *Vaidūnu*.

Sirgedas Gasparas, Martyno, g. 1880 m., gyv. Bajorų k., Tauragnų vls., partizanų rėmėjas. Suimtas 1944 12 02, bet 1945 03 24 byla nutraukta, paleistas.

Sirutis Domas, Dominyko, g. 1908 m., gyv. Luknių k., Vyžuonų vls., buvo Vinco Kaulinio - *Miškinio* ryšininkas, slapyvardis *Baltasis Vergas*. Žuvo 1949 03 24 prie Jono Šimonėlio sodybos Nolėnų k., Utenos vis.

Sirutis Simonas, Motiejaus, g. 1907 m., gyv. Šeimyniškių k., Užpalių vls., 1945 12 31 suimtas ir apkaltintas kaip partizanų rėmėjas. Nuteistas 10 m. lagerio. Mirė 1946 12 15 Čiukotlage.

Skaistgirienė - Paškauskaitė Veronika, Jono, g. 1925 m., gyv. Stabulankių k., Leliūnų vls., pradinės mokyklos vedėja, 1946 09 28 suimta kaip partizanų rėmėja ir nuteista 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Bausmę atliko Magadano srityje. Lageryje buvo iki 1955 06 10. Iš tremties grįžo į Lietuvą 1963 m.

Skardžius Bronius, Vinco, g. 1928 m. Varkujų k., Debeikių vls. 1952 04 29 suimtas kaip partizanų *Tarzano*, *Žalgirio*, *Žirnio* ryšininkas. Nuteistas 6 m. lagerio. Kalintas Norilske. Paleistas 1956 m.

Skardžiuvienė Ieva, Juozo, g. 1925 m. Kunigiškių k., Vyžuonų vls., nuo 1948 m. buvo partizanų ryšininkė, turėjo slapyvardį *Bangelė*.

Šklėrius Bronius, Jono, g. 1913 m., gyv. Utenoje, partizanų rėmėjas, 1946 02 08 suimtas, nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalintas Komijoj iki 1954 12 30, paleistas 1956 05 30.

Šklėrius Jonas, Jono, g. 1908 m., gyv. Dusynių k., Vyžuonų vls., partizanų ryšininkas, 1947 08 10 suimtas, nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalintas Magadano sr. lageriuos iki 1954 02 15.

Slabšinskas Bronius, Jono, g. 1921 m., gyv. Ubagų k., Užpalių vls. Mokytojas, 1944 12 09 suimtas kaip partizanų rėmėjas ir nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalintas Uchtos, Vorkutos lageriuos iki 1954 06 26, iš tremties grįžo 1956 06 26.

Slapšytė - Drozd Genė, Juozo, g. 1924 m., gyv. Antalgės k., Leliūnų vls., 1945 09 20 buvo suimta kaip partizanų rėmėja ir nuteista 10 m. lagerio bei 5 m. tremties. Komijos ir Magadano lageriuos kalinta iki 1954 11 29, paleista 1956 06 08, grįžo 1960 m.

Sprindytė Elena, Juozo, g. 1926 m. Debeikių vnk., Debeikių vls., partizanų rėmėja, nuo 1949 m. partizanė, slapyvardis - *Alytė*. 1951 10 23 legalizavosi pati ir prikalbino dar Povilą Jankauską - *Alksnį*, Juliją Baršauską - *Vijoklį*, Bronių Morkūną - *Diemedį* ir Oną Paulavičiūtę - *Saulę*.

Sriubas Antanas, Dominyko, g. 1906(1893) m., gyv. Vasylišio k., Leliūnų vls., suimtas, kai 1950 04 05 sodyboje buvo užtiktas bunkeris, namai padegti. Žuvo 4 partizanai - V. Laucius, J. Bertašius, Z. Girniūtė ir J. Zabulionis. Nuteistas 10 m. ir išsiųstas į Ozerno lagerį.

Sriubienė Janina, Fausto, g. 1908 m., gyv. Vasylišio k., Leliūnų vls., nuo 1948 m. lapkričio mėnesio - bunkerio laikytoja, partizanų rėmėja. 1950 04 05 bunkeris buvo išduotas. Per susišaudymą J. Sriubienė buvo sužeista, suimta, nuteista 10 m. ir išsiųsta į Mineralno lagerį. Paleista 1957 m.

Sruoga Jonas, Alfonso, g. 1908 m., gyv. Kuktiškių mstl., tarnautojas, partizanų ryšininkas, 1947 07 11 suimtas ir nuteistas 10 m. lagerio ir 1950 03 13 išvežtas į Kunejevlagą.

Staniulis Jonas, Vinco, g. 1900 m., gyv. Buivydų k., Leliūnų vls. Partizanų rėmėjas. 1947 06 25 sodyboje buvo užtikti ir žuvo partizanai J. Ivanauskas, A. Katinas ir P. Kriaučionis. Duktė Birutė Staniulytė buvo sužeista. 1947 07 01 šeimininkas buvo suimtas ir nuteistas 10 m. lagerio. Iš Omsko srities lagerių paleistas 1955 10 24.

Stasiškienė Elena, Mykolo, g. 1919 m., gyv. Kunigiškių k., Vyžuonų vls., 1946 08 15 suimta kaip partizanų ryšininkė, nuteista 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalinta Karagandos, Džezkazgano lageriuose iki 1955 01 19.

Stasiškytė - Vaškelienė Aldona, g. 1926 m. Žaibiškių k., Užpalių vls. Du jos broliai (Bronius ir Feliksas) buvo partizanai. Tėvus 1948 05 22 ištremė į Sibirą. Aldona ir sesuo Stasė tremties išvengė, išsislapstė. Aldona padėdavo partizanams, buvo ryšininkė, bendradarbiavo partizanų spaudoje, turėjo slapyvardžius *Birutė*, *Migla*.

Stašiulis Andrius, gyv. Antilgės k., Daugailių vls., 1946 metais klojime laikė partizanų slėptuvę, kuri 1946 10 26 buvo surasta. Žuvo Leonas ir Petras Miškiniai.

Steiblys Pranas, g. 1914 m., gyv. Grybauskų k., Skudutiškio vls., buvo partizanų ryšininkas. Sodyba buvo partizanų (M. Urbono - *Liepos*, B. Kalyčio - *Siaubo*, R. Laurinavičiaus - *Daumanto* ir kitų) ryšių punktas ir susitikimų vieta.

Steiblys Vladas, Jono, g. 1922 m. Prūsokiškių k., Kuktiškių vls. Jo brolis Kazys Steiblys - *Ramūnas* buvo Kovo būrio partizanų vadas (žuvo 1949 m. rydenį), tėvas ir du broliai (Antanas ir Klemas) 1948 05 22 buvo ištremti, o Vladas, kaip partizanų rėmėjas, 1950 06 24 buvo suimtas ir Karagandos lageriuose prabuvo iki 1956 06 26.

Steniulytė Bronė, Mato, g. 1919 m., gyv. Paežerių k., Leliūnų vls., partizanų rėmėja, suimta 1946 03 18 ir nuteista 5 m. lagerio ir 3 m. tremties. Solikamsko, Nyrobo lageriuose kalinta iki 1951 03 05.

Steniulytė Zosė, Mato, g. 1922 m., gyv. Paežerių k., Leliūnų vls. Partizanų ryšininkė, suimta 1946 03 27, nuteista 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Komijos lageriuose prabuvo iki 1954 11 30, iš tremties paleista 1956 06 01.

Steponavičius Jonas, Vinco, g. 1908 m., gyv. Užpalių vls., nuo 1945 12 12 iki 1951 11 21 kalintas kaip partizanų rėmėjas.

Stonys Mykolas, Jono, g. 1912 m., gyv. Utenoje, kunigas, 1946 12 12 suimtas kaip partizanų rėmėjas ir kalintas Komijos ir Kazachijos lageriuose iki 1954 12 28, iš tremties paleistas 1956 06 19.

Strazdaitė Bronė, Juozo, gyv. Strazdiškio k., Leliūnų vls., buvo partizanų rėmėja.

Streičienė Koste, gyv. Nemeikščių k., Utenos vls., 1945 m. žuvusio partizano Povilo Streičio žmona, buvo Liūto rinktinės partizanų rėmėja ir ryšininkė, turėjo slapyvardį *Tulpė*. Ji su Brone Treinyte siuvo partizanams LLA ženklus, nešiojo Adelei Veteikytei - *Gražinai* paketus su laikraščiais, su Natalija Deveikyte - *Vaidilute* rinko partizanams maistą ir pinigus.

Stukaitė Albina, Povilo, gyv. Kairionių k., Dusetų vls. Partizanų rėmėja ir ryšininkė, slapyvardis - *Dainė*. 1950 m. suimta. Tėvai 1951 09 28 žuvo.

Stundžia Mykolas, Ksavero, g. 1908 m., gyv. Gaidelių k., Tauragnų vls. Partizanų rėmėjas, 1946 06 15 suimtas ir kalintas Džezkazgano lageryje iki 1955 01 25. Iš tremties paleistas 1957 04 29. Šeima (žmona su 2 vaikais) 1949 m. buvo ištremta.

Stundžaitė Elvyra, Kazio, g. 1929 m., gyv. Saldutiškyje, darbininkė, partizanų ryšininkė. 1946 vasarą suimta, nuteista 10 m. lagerio. Iš Sevvostlago paleista 1954 11 05.

Stundžaitė - Datkūnienė Stefa, Antano, g. 1922 m., gyv. Ažuolijos k., Utenos vls., tarnautoja, 1947 07 19 suimta kaip partizanų rėmėja, nuteista 7 m. lagerio. Iš Tاملago paleista 1954 07 15.

Stundžienė - Trinkūnaitė Julija, Igno, g. apie 1928 m., gyv. Vidiškių k., Saldutiškio vls. Pažino apylinkės partizanus. Jos brolis Alfonsas (g. 1930 m.) palaikė ryšius su Trimito būrio partizanais, tai 1951 m. Švenčionių MGB ją užverbavo ir davė slapyvardį *Pušynas*.

Sudnienė Cecilija, Kazio, g. 1893 m., gyv. Šarkių k., Saldutiškio vls., 1946 08 10 suimta kaip partizanų rėmėja, nuteista 7 m. lagerio ir 3 m. tremties. Kalinta Karlage iki 1953 08 08.

Sudniūtė - Rakauskienė Bronė, Juozapo, g. 1926 m. Šarkių k., Saldutiškio vls., partizanų rėmėja ir ryšininkė. 1948 m. buvo suimta ir nuteista 10 m. lagerio. Kalinta Lukiškėse, Mordovijoje. 1956 m. buvo pervežta į Novosibirsko sritį. Iš lagerio paleista 1956 01 24, iš tremties - 1956 06 13.

Surgailis Benediktas, Antano, g. 1913 m., gyv. Kirklių k., Užpalių vls. Partizanų rėmėjas, žuvo 1944 12 02 per čekistų susišaudymą su partizanais. Kartu žuvo motina E. Surgailienė, mirtinai sužeista 5 m. dukrelė Gintaute.

Surgailis Vincas, Klemenso, g. 1908 m., gyv. Kirklių k., Užpalių vls. 1944 12 06 pateko į susišaudymą ir buvo suimtas kaip partizanų rėmėjas. Nuteistas 7 m. lagerio. Iš Intos paleistas 1951 04 22.

Surgautaitė Zofija iš Kampų k., Kuktiškių vls. buvo Sakalo rinktinės ryšininkė, slapyvardžiu *Vaidilutė*. B. B. 26127/3, t. 3, l. 265.

Sviklytė Leokadija, g. 1900 m., gyv. Gaidžių k., Tauragnų vls. Jos namuose 1950 m. birželio mėnesį įvyko 22 -jų Vytauto apygardos partizanų pasitarimas. Dalyvavo apygardos vadas Bronius Kalytis - *Siaubas*, Liūto rinktinės vadas Antanas Lapienis - *Pimpis (Pempė)*, Lokio rinktinės vadas Pranas Račinskas - *Žaibas*, Mykolas Urbonas - *Liepa*, rajonų vadai - *Čižikas*, *Uosis*, *Sakalas*, *Liūtas*, kuopų vadai - *Aukštaitis*, *Šernas*, *Putinas*. Saugojo Jono Dūdėno - *Vyno* būrys.

Sviklius Vytautas, Juozo, g. 1928 m., gyv. Šeimaties k., Tauragnų vls. Moksleivis, partizano V. Mikolaičiuko - *Sakalo* ryšininkas, slapyvardžiu *Papartis*. Suimtas 1947 07 19 (po to suimta S. Stundžiaitė) ir nuteistas 10 m. lagerio. Šeima (tėvai, 2 broliai ir 3 seserys) 1948 05 22 išstremta. Iš Vorkutos paleista 1955 m., grįžo 1969 m.

Šalčiūnaitė Valė, gyv. Indubakių k., Saldutiškio vls., partizanų ryšininkė, slapyvardis - *Vargalė*.

Šaltenienė Marija, Vlado, g. 1909 m., gyv. Utenoje, tarnautoja, kaip partizanų rėmėja, nuo 1945 06 15 iki 1946 10 01 kalinta Vorkutos lageriuose.

Šaltenis Anicetas, Jono, g. 1901 m., gyv. Gulelių k., Leliūnų vls., 1952 02 10 apkaltintas kaip partizanų rėmėjas (Melnikaitės kolchozo byla). 1952 03

04 suimtas, nuteistas 25 m. lagerio ir 5 m. tremties. Iš Molotovo sr. lagerio paleistas 1955 03 17.

Šaltenis Kazys, Kazio, g. 1900 m. Viskėnų k., Utenos vls., buvo Lietuvos kariuomenės kapitonas, priklausė Kęstučio organizacijai, rėmė partizanus, darė vyrams fiktyvius dokumentus. 1948 03 26 suimtas, nuteistas 7 m. lagerių. Mirė 1954 09 16 Abezės lageryje.

Šaltenis Kazimieras ir duktė Apolonija, gyv. Balteniškių k., Leliūnų vls., rėmė partizanus V. Guobužą – *Viesulą*, B. Mozūrą – *Kunotą*, slėpė ir globojo segančią ryšininkę Janę Vosylytę – *Kaladytę*.

Šaltenis Vladas, gyv. Gikonių k., Leliūnų vls. 1950 – 1952 m. rėmė partizanus A. Kraujelį – *Siaubūną*, V. Guobužą – *Viesulą*, B. Mozūrą – *Kunotą*, A. Varną – *Gaidelį*, H. Ruškulį – *Liūtą*.

<- **Šaltenytė** Apolonija, Kazio, gyv. Balteniškių k., Leliūnų vls., palaikė ryšius su partizanais B. Mozūra – *Kunotu*, V. Guobužu – *Viesulu*, B. Kalyčiu – *Siaubu*, H. Ruškuliui – *Liūtu* ir kitais apylinkės partizanais. Buvo tardoma, bet lagerio išvengė.

Šapoka Kazys, Antano, g. 1929 m. Likančių k., Užpalių vls. Suimtas 1952 04 30 sovietų armijoje, kai išaiškino palaikius ryšius su partizanais. Kalino Minsko, Intos lageriuos iki 1956 09 08.

Šapoka Kazys, Jono, g. 1880 m., gyv. Avižienių k., Utenos vls., 1945 09 25 suimtas kaip partizanų rėmėjas ir kalintas Komijos lageriuos iki 1950 11 21. Grįžęs po poros mėnesių mirė.

Šapokaitė Bronė, Kazio, gyv. Antalgės k., Leliūnų vls., už ryšius su partizanais 1945 m. suimta ir kalinta Abezės lageriuose 10 metų.

Šapokaitė – Gaigalienė Ona, Kazio, g. 1927 m., gyv. Antalgės k., Leliūnų vls., 1945 09 21 suimta kaip partizanų rėmėja ir kalinta Magadano lageriuos iki 1955 02 28.

Šapokaitė Paima iš Gojelio k., Leliūnų vls. buvo Sakalo rinktinės partizanų rėmėja ir ryšininkė.

<- **Šapokienė** Jadzė iš Labeikių k., Leliūnų vls., mokytoja, palaikė ryšius su Vytautu Švilpa ir kitais Sakalo rinktinės partizanais.

Šatkutės Bronė ir Salomėja, gyv. Viešeikių k., Užpalių vls., 1944 – 1946 metais laikė bunkerį, įrengtą šalia šulinio.

Jame slapstėsi Aleksas, Juozas ir Jurgis Pajedos, Jonas Ramelis. Po klėtimi buvo dar viena slėptuvė su landa per aruodo dugną. Ją buvo įsirengęs Kazys Sirutis.

Šaučiulis Jonas, Balio, g. 1923 m., gyv. Mačionių k., Leliūnų vls., nuo 1950 m. rugsėjo buvo užverbuotas Liūto rinktinės vado Antano Lapienio - *Pimpio* ryšininku. Jonas Šaučiulis - *Ažuolas*, Veronika Butėnaitė - *Lakštingala*, Bronius Tuskenis - *Senelis* (Dubelkos k.), Povilas Tyla - *Žvejys* (Rubikių k.) palaikė ryšius tarp H. Ruškulio - *Liūto*, Br. Kalyčio - *Siaubo* ir Antano Bagočiūno - *Dūmo*.

Šavalinskas Jonas, gyv. Bajorų k., Tauragnų vls., net 1953 m. rudenį sekamas kaip partizanų rėmėjas. Jį ragina kurti antisovietinę organizaciją iš Panevėžio atvykusi patriote apsimitusi agentė *Aldona*.

Šeikytė - Ruzgienė Vanda, Alfonso, g. 1925 m., gyv. Mockėnų k., Skudutiškio vls., buvo partizano Gruodžio ryšininkė, slapyvardis - *Stirna*. *Tanko* perverbuota, gavo *Skaistuolės* slapyvardį. 1947 m. suimta ir nuteista 8 m. lagerio. Paleista iš Vorkutos, 1955 m. ištremta į Krasnojarsko kr. N. Ingašo rajoną. Į Lietuvą neleido, tai grįžo tik 1958 10 25.

Šemelinė Teklė, Liudo, g. 1899 m., gyv. Žebriškių k., Utenos vls., 1945 08 09 suimta kaip partizanų rėmėja ir kalinta Vorkutos, Intos lageriuose iki 1953 08 08. Iš tremties paleista 1956 04 24.

Šerėnas Alfonsas, Justo, g. 1910 m., gyv. Medinių k., Saldutiškio vls., partizanų rezervo OS viršininkas, slapyvardis - *Faustas*.

Šiaurys Jonas, gyv. Ryliškių k., Tauragnų vls. Partizanų rėmėjas.

Šidlauskas Balys, Jono, g. 1920 m. Šiaudinių k., Vyžuonų vls., Utenos pradžios mokyklos Nr.2 direktorius ir jo brolis Antanas, 5 -to kurso medicinos studentas Kaune, rėmė partizanus, 1945 m. parūpindavo Vincui Kauliniui - *Miškiniui* vaistų, ginklų, gydė Šiaudiniuose sužeistą partizaną Praną Malinauską.

Šiekštaitė Genė (Ženė), g. 1927 m., apie 1945 m. buvo Utenos apskrities vykdomojo komiteto darbuotoja, kartu ir partizanų Sakalo rinktinės ryšininkė, slapyvardis - *Sigutė*.

Šimonėlis Jonas, gyv. Nolėnų k., Utenos vls., gyvenamajame name laikė bunkerį, kuriame slapstėsi Alfonsas ir Bronius Bivainiai, Napalys Valančiūnas, Vytautas Pakalnis ir kiti. Bunkerį išdavė šeimininko giminaitis, Lietuvos kariuomenės pulkininkas Liudvikas Šimonėlis, virtęs saugumo agentu *Šilaičiu*. 1949 03 24 sodyba buvo apsupta, padegta ir, verždamiesi iš apsupimo, žuvo 7 laisvės kovotojai, atėję į susitikimą su tariamu patriotu.

Šimonėlytė - Budrienė Adelė, Adomo, g. 1920 m., gyv. Užvareikių k., Utenos vls., LPS Beržo būrio (vadas - B. Barisa) ryšininkė. 1945 06 23 suimta ir kalinta Intos lageriuos iki 1954 12 13.

Šimonėlytė - Petrulionienė Elvyra, Jono, g. 1925 m., gyv. Nolėnų k., Utenos vls., laikė bunkerį, gamino partizanams valgį, skalbė drabužius ir kitaip patarnaudavo, kol dėdė Liudvikas Šimonėlis 1949 03 24 slėptuvę išdavė. Bėgdami iš padegto namo, žuvo 6 partizanai ir ryšininkas.

Šinkūnaitė - Šinkūnienė Genė, Jono, g. 1930 m. Grašių k., Tauragnų vls., gyv. Saldutiškyje, 11-os klasės mokinė, partizanų rezervo OS narė, slapyvardis - *Genė*. Suimta 1951 06 20 ir kalinta Pečioros lageryje iki 1954 10 01.

Šinkūnaitė - Laukienė Genovaitė, Juozo, g. 1925 m. Sėlės k., Tauragnų vls., 1947 05 21 suimta kaip partizanų rėmėja ir kalinta Archangelsko sr. lageriuos iki 1954 07 15.

Šinkūnas Antanas, Antano, g. 1928 m., gyv. Sėlės k., Tauragnų vls., 1945 01 22 suimtas kaip partizanų ryšininkas, slapyvardžiu *Ribokas*. Nuteisė 10 m. lagerio. Karagandos lageriuose kalintas iki 1954 12 08.

Šinkūnas Jonas, Kazio, g. 1908 m. Šinkūnų k., Tauragnų vls. Nuo 1945 m. kaip ryšininkas *Vėjas* talkino Broniaus Ivanausko - *Pavietrio* ir Balio Musteikio - *Kero* Žaibo būriui. Dirbdamas apylinkės pirmininku, rinko partizanams žinias, parūpindavo maisto. MGB sužinojo, kad Jonas Šinkūnas turi paslėpęs ginklą, vertė jį dirbti slaptu pranešėju, davė slapyvardį *Balandis* (*byla nr.24201*). Užduočių Šinkūnas nevykdė, tad 1950 01 01 buvo suimtas ir iki 1956 07 19 kalintas Karlage.

Šinkūnas Juozas, Juozo, gyv. Gaidelių k., Tauragnų vls., buvo partizanų ryšininkas, slapyvardžiu *Algis*. 1946 07 31 suimtas.

Šinkūnas Liudvikas, Juozo, g. 1907 m., gyv. Pikčiūnų k., Daugailių vls. Sakalo būrio ryšininkas, 1946 11 07 suimtas ir kalintas Karagandos lageriuos iki 1955 04 23.

<Šyvytė - Kučinskienė Valentina, Silvestro, g. 1920 m., gyv. Biliakiemio k., Utenos vls. Partizanų rėmėja, bunkerio laikytoja. 1946 12 11 buvo suimta ir nuteista 10 m. lagerio ir 5 m. be teisių. Kalinta Utenos, Vilniaus, Panevėžio kalėjimuos, o nuo 1948 07 11 iki 1955 12 30 - Mordovijos lageriuos.

Šukys Jurgis, Simano, g. 1927 m., gyv. Degulių k., Utenos vls., 1951 m. vasarą dirbęs „Aušros“ kolchozo brigadininku, saugumo darbuotojų priskiriamas prie aktyvių partizanų rėmėjų.

Šukys Pranas, g. 1921 m., gyv. Šeimyniškių k., Užpalių vls., buvo Jono Abukauskos - *Siaubo*, *Vytenio* ryšininkas, slapyvardis - *Jurginas*. Su keliais kitais ryšininkais 1950 02 01 suimtas, nuteistas 6 m. lagerio ir kalintas Salichardo lageryje iki 1955 07 12.

Šulga Juozas, Martyno, g. 1890 m., gyv. Nemeikščių k., Utenos vls., dirbantis sąskaitininku, saugumo laikomas susikompromitavusiu, nes buvo šaulys ir palaikė ryšius su partizanais.

Šulgienė Ona, Jono, g. 1917 m., gyv. Utenoje, dirbo geležinkelio pervažos sarge. 1950 02 15 suimta kaip partizanų rėmėja ir kalinta Krasnojarsko lageriuos iki 1956 02 15.

Šuminas Antanas, Jono, g. 1902 m., gyv. Klykių k., Tauragnų vls. Partizanų J. Žemaičio, J. ir K. Juknevičių rėmėjas. 1948 m. spalio mėnesį suimtas. 1951 01 11 nuteistas 25 m. lagerio. Kalintas Vorkutoje, Rečlage.

Šutinys Balys, Jono, g. 1922 m., gyv. Galelių k., Vyžuonų vls., buvo partizanų ryšininkas, slapyvardis - *Spindulys*. Palaikė ryšius per Eleonorą Lauciūtę - *Laimę*, Genę Lauciūtę - *Bedalę*, Domą Sirutį - *Baltąjį Vergą*. Nuo 1948 08 28 paskirtas Vyžuonų partizanų rajono OS viršininku. Sukūrė penkias OS apylinkes. Kai 1949 07 01 buvo nušautas Beržo kuopos vadas B. Keblys - *Ūsas*, tarp kitų dokumentų buvo surastas B. Šutinio laiškas. Atpažinus braižą, B. Šutinys 1949 09 27 buvo suimtas. Per kratą rasta antisovietinių dokumentų, kankinimais buvo išgautos kitų ryšininkų pavardės, ir į teismą pakliuvo 10 žmonių. B. Šutinys buvo kalinamas iki 1957 08 16. Liko gyvent Rusijoje, Omsko srityje.

Šutinys Stasys, Jono, g. 1924 m., gyv. Galelių k., Vyžuonų vls., partizanų ryšininkas. Suimtas 1949 12 08, nuteistas 10 m. lagerio. Iš Vorkutos lagerio paleistas 1956 08 18.

Švilpa Vytautas, Juozo, g. 1928 m. Labeikių k., Leliūnų vls. Mokinyas, ryšininkas, slapyvardis - *Šarūnas*. Palaikė ryšius su Angele Rėzaite - *Diena*, Jadze Šapokiene, Vanda Kinduriene, Ona Katinaite - *Banga*, Angele Tylaitė - *Lakštu-te*, Koste Zabulyte, Zofija Surgautaite - *Vaidilute*. Broliai (Jonas, Pranas) buvo partizanai, tai jį prikalbino dirbti Sakalo rinktinės mašinistu: spausdinti įsakymus, atsišaukimus, laikraštėlį. 1945 10 11 buvo suimtas ir nuteistas 8 m. lagerio. Intos lageriuos prabuvo iki 1953 10 10.

Švilpaitė Genovaitė Julė, Juozo, g. 1923 m., gyv. Labeikių k., Leliūnų vls. Sakalo rinktinės ryšininkė, slapyvardžiu *Undinė*. Per ryšininkę V. Kindurienę teikė partizanams žinias, parūpindavo maisto, sužeistam broliui Jonui vaistų. 1945 07 20 suimta.

Švilpienė - Baltaduonytė Genovaitė, Petro, g. 1921 m., gyv. Suginčių bžnk., Kuktiškių vls. Už ryšius su partizanais (vyras Pranas Švilpa buvo Sakalo rinktinės vadas) 1945 08 28 suimta. Liko 7 mėnesių ir pustrečių metų vaikai, o kalinė buvo silpnos sveikatos, tai po metų (1946 08 21) buvo paleista.

Talalaitė Onutė - J. Kamarausko - *Dėdės Petro* ir Juozo Markulio - *Erelio* ryšininkė, kurią siųsdavo į Kvyklius (Utenos vls.) pas Veroniką Petrėnienę, nes čia dažnai slapstėsi Jonas Kimštas - *Žalgiris*.

Tamošiūnaitė - Kuzminskienė Aldona, Juozo, g. 1927 m., gyv. Avižienių k., Utenos vls., mokinė, palaikė ryšius su Vladu Grigaliūnu - *Sakalu* ir kitais partizanais. 1945 06 17 suimta, nuteista 10 m. lagerio. Kalinta Karagandos lageriuos iki 1954 08 20.

Tamošiūnaitė - Gvaldienė Elena, Juozo, g. 1924 m., gyv. Avižienių k., Utenos vls. Partizanų ryšininkė, spaudos platintoja, 1946 11 02 suimta ir nuteista 10 m. lagerio.

Tamošiūnas Antanas, Povilo, g. 1908 m., gyv. Aknystėlių k., Leliūnų vis. 1946 12 20 suimtas, apkaltintas partizanų rėmimu ir nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. be teisių. Iki 1955 m. kalintas Kolymos, Kočygano, Centralnio, D - 2, Sovsumanio lageriuos, paskui perkeltas į Krasnojarsko krašto Karačinsko rajoną, kur buvo ištremta šeima - žmona ir du sūnūs. Grįžo 1958 m.

Tamošiūnas Julius, Juozo, g. 1926 m., gyv. Avižienių k., Leliūnų vls., Utenos gimnazijos mokinys, už ryšius su partizanais 1945 07 26 suimtas ir kalintas Vorkutos lageryje iki 1954 11 15. Tremtyje buvo iki 1956 08 16.

Tamošiūnas Kazys, Juozo, g. 1922 m., Utenos gimnazijos mokytojas, palaikė ryšius su partizanu Juozu Meškuočiu - *Anbo*, su Kuktiškių ir Vyžuonų partizanais. 1944 11 21 tėvų namuose, Avižienių kaime, padaryta krata. Rasta rašomoji mašinėlė, šapirografas, 2 pakai vaškuotės, antisovietinių atsišaukimų, įvairios korespondencijos. 1944 11 27 K. Tamošiūnas suimtas.

Taraškevičiūtė - Bareišienė Aldona, Jono, g. 1934 m. Asmalų k., Kuktiškių vls., dirbo laiškanėse, kartu su apylinkės jaunimu dainavo antisovietines dainas, jas nusirašinėjo. Pagal ag. *Eglės* pranešimą A. Taraškevičiūtės bute padaryta krata, sąsiuviniai atimti, o pati 1953 02 24 suimta ir nuteista 9 m. lagerio. Kalinta Archangelsko srities lageriuos iki 1954 12 21.

Tartilaitė Konstancija, Jono, g. 1929 m. Stūglių k., Tauragnų vls., 1949 04 14 suimta kaip partizanų ryšininkė ir kalinta Magadano srityje iki 1956 02 01.

Tartilaitė - Barkauskienė Stasė, Jono, g. 1926 m., Daugailių progimnazijos mokytoja, apkaltinta ryšių su pagrindžiu ir partizanais palaikymu, 1948 12 08

suipta ir nuteista 10 m. lagerio. Kalinta Taišeto, Buchtos Vanino, Magadano ir kituose lageriuose. Grįžo į tėviškę 1956 07 05.

<- Tarulis Juozas, Kazio, g. 1921 m., gyv. Labeikių k., Leliūnų vls., kolchozo sąskaitininkas. 1952 03 04 suimtas kaip partizanų rėmėjas, nuteistas 25 m. lagerio. Kalintas Molotovo sr. Užnoro lagery. Po J. Stalino mirties byla buvo peržiūrėta ir palikta 7 m. lagerio ir 3 m. be teisių. Iš lagerio paleistas 1956 04 25.

<-Tarulytė - Ruzgienė Elena, Petro, g. 1924 m. Katlėrių k., Utenos vls. Palaikė ryšius su partizanais Pranu Pakalniu - *Briedžiu*, Bražeika - *Diliu*, Jonu Mikulėnu - *Audrūnu*, Valentinu Raslanu - *Beržu*. Nuo 1946 m. buvo užverbuota kaip partizanų ryšininkė, gavo slapyvardį *Našlaitė*. Paketus ir korespondenciją nešiojo grandine: jai atnešdavo Stasė Vedrickaitė, o ji perduodavo kitai ryšininkei. 1946 m. gruodžio mėnesį buvo suim-

ta ir tardoma kartu su ryšininkėmis Adele Rūgštelyte, Eugenija Puodžiukaite. 1947 12 27 buvo suimta vėl ir Intos lageriuose prabuvo iki 1955 10 30.

Tarulytė Ona, Adomo, g. 1920 m. Katlėrių k., Utenos vls., partizanų ryšininkė, slapyvardis - *Našlaitė*. Šeima 1948 05 22 ištremta.

Telksnys Juozas, Motiejaus, g. 1924 m. Runionių k., Alantos vls., nuo 1949 m. užmezgė ryšius su Henriko Ruškulio - *Liūto* būriu ir sutiko būti rezervo žvalgybos grupės nariu, gavo slapyvardį *Drąsuolis*. Buvo suimtas, kaltinamas dalyvavęs teroro akte. 1952 06 26-28 nuteistas 25 m. lagerio ir 5 m. apribotos teisės. Atbuvo 4 m. 5 mėnesius ir 11 dienų. Dar turėjo 535 dienas užskaitų, tai 1956 07 18 buvo paleistas.

Tyla Bronius, g. 1907 m., gyv. Balteniškių k., Leliūnų vls. Partizanų rėmėjas, bunkerio laikytojas, slapyvardis - *Kapitonas*. Sodyboje slapstėsi B. Kazickas, T. Limba, V. Guobužas, A. Lapienis ir kiti. 1950 04 12 bunkeris buvo surastas. Dvi dukterys ir žmona buvo suimtos ir nuteistos, o šeimnininkas išėjo partizanauti ir 1950 07 17 žuvo.

Tyla Jonas, Balio, g. 1929 m. Ivonių k., Debeikių vls., nuo 1946 m. su seserimis Zose ir Elena laikė partizanų bunkerį. Kai jį 1949 11 05 čekistai surado, išėjo partizanaut, turėjo *Vaišvilo* slapyvardį. Žuvo 1951 04 06 Aknystėlių k., Antano Tumo sodyboje.

Tyla Kazys, Jono, g. 1907 m. Klivėnų k., gyv. II Buivydų k., Leliūnų vls., kolchozo pirmininkas, rėmęs partizanus A. Varną - *Gaidelį*, V. Guobužą - *Viesulą*. Nuteistas ir nuo 1952 02 18 iki 1956 07 25 kalintas Molotovo sr. lageriuose.

Tyla Petras iš Diktarių k., Leliūnų vls., buvo partizanų globėjas. Jo sodyboje 1950- 1951 m. rengė susitikimus *Gintaras*, *Siaubūnas*, *Viesulas*.

Tylaitė - Zizienė Angelė, Broniaus, g. 1932 m. Balteniškių k., Leliūnų vls. Sodyboje buvo partizanų bunkeris. Vieni čia slapstėsi, kiti užeidavo, nes partizanus rėmė ir vyresnės seserys, ir tėvai. Dažniausiai čia būdavo Bronius Kazickas - *Saulius* (jis čia ir žuvo 1950 04 12), Bronius Kalytis - *Siaubas*, Antanas ir Bronius Morkūnai, Albertas, Jonas ir Vytautas Guobužai ir kiti. Čekistams sunaikinus bunkerį, suėmus motiną ir seseris, tėvas Bronius Tyla išėjo partizanaut ir žuvo. Sodyboje ilgai dar buvo rengiamos pasalos, daromos kratos, o Angelė tai suimama, tai paleidžiama.

Tylaitė - Katinienė Angelė, Jono, g. 1927 m., gyv. II Buivydų k., Leliūnų vls. Partizanų ryšininkė, slapyvardis - *Lakštutė*, nuo 1952 03 23 iki 1956 m. kalinta lageriuose.

Tylaitė - Sakalauskienė Birutė, Broniaus, g. 1930 m. Balteniškių k., Leliūnų vls. Dirbo Labeikių k. mokytoja. 1952 01 05 suimta kaip partizanų rėmėja ir ryšininkė, nuteista 10 m. lagerio. Iš Permės srities lagerių į Lietuvą grįžo 1955 04 01.

Tylaitė Elena, Balio, g. 1926 m. Ivonių k., Debeikių vls., nuo 1946 metų laikė partizanų bunkerį, buvo ryšininkė, turėjo slapyvardį *Birutė*. 1949 11 05 čekistai jų sodyboj rado bunkerį, tad ji pati, sesuo Zosė ir brolis Jonas paliko namus ir pradėjo slapstyti. E. Tylaitę nušovė 1950 03 23 Plepiškių k., Leliūnų vls., išbėgus iš Aleksandros Petronienės sodybos.

Tylaitė - Kučinskienė Monika, Broniaus, g. 1928 m. Balteniškių k., Leliūnų vls., už partizanų rėmimą ir laikymą (rastas bunkeris) 1950 04 12 suimta ir nuteista 25 m. lagerio. Į Lietuvą iš Mordovijos lagerių grįžo 1956 m.

Tylaitė Zosė, Balio, g. 1924 m. Ivonių k., Debeikių vls., nuo 1946 m. laikė partizanų bunkerį, o pati su broliu Jonu ir seseria Elena buvo ryšininkai. 1949 11 05 bunkeris buvo surastas, bet tuščias. Po to brolis ir abi seserys pradėjo slapstyti. Elena - *Birutė* žuvo 1950 m., Jonas - *Vaišvila* - 1951 04 06, o Zosė - *Gulbė* - 1951 04 12 Kušlių miške, Užpalių vis.

Tylienė Elena, Juozo, g. 1908 m., gyv. Balteniškių k., Leliūnų vls., 1950 04 12 sodyboje radus bunkerį, buvo suimta ir nuteista 25 m. lagerio. Kalinta Irkutsko, Astrachanės, Archangelsko, Molotovo lageriuose. Grįžo 1956 m.

Toliušytė Veronika, Stasio, g. 1924 m., Užpalių pašto darbuotoja, partizanų rėmėja.

Trainys Bronius - ryšininkas *Dagilis*, nešiojęs Balio Putrimo - *Vaidūno* ir Jono Dudėno - *Vyno* paketus, palaikė ryšius su Laisvės ir Trimito būrių partizanais.

Trainys Domas, Domo, g. 1919 m., gyv. Luknių k., Vyžuonų vls., buvo Vinco Kaulinio - *Miškinio* ryšininkas, slapyvardis - *Žvalgas*. Suimtas 1949 m. rudinį, po ryšininkų Eleonoros ir Genės Lauciūčių suėmimo.

Trainys Juozas, Domo, g. 1925 m. Inkartų k., Utenos vls., buvo Mykolo Valančiūno - *Aitvaro* ir Jono Mikulėno - *Audrūno* ryšininkas, slapyvardis - *Dagilis*. Kai *Audrūnas* žuvo, tapo Prano Pakalnio - *Briedžio* ir Balio Putrimo - *Vaidūno* ryšininku, o vėliau per Ryliškių k. Antaną Ryliškį - *Bijūną* palaikė ryšius su Trimito būriu, o per Vidžiūnų k. Antaną Tumėną ir jo seserį - su Laisvės būrio partizanais. 1952 05 08 suimtas, nuteistas 25 m. lagerio. Kalintas Archangelsko sr. lageriuose iki 1955 11 23.

Trainytė Birutė, Vlado, iš Galinavos (Pavozbio) k., Utenos vls., buvo partizanų ryšininkė, slapyvardis - *Lietuvaitė*. Slapstėsi, bet 1947 m. buvo suimta.

Treinytė Bronė, gyv. Buitūnų k., Kuktiškių vls., 1945 - 1947 metais su Adele Veteikyte - *Gražina* rėmė apylinkės partizanus, siuvo jiems partizaniškus ženklus.

<- Treinytė - Rudėnienė Vanda, Igno, g. 1928 m. Pagai galės k., gyv. Papurvės k., Kuktiškių vls. Partizanų rėmėja. Padėjo Taurupio raisto saloje, netoli Kuojinio ežeriuko, įsikūrusiems Trimito būrio partizanams. 1951 03 28 buvo suimta, nuteista 10 m. lagerio ir 3 m. be teisių, kalinta Vologdos, Stavropolio lageriuose. Grįžo 1955 m.

Trinkūnaitė Bronė, gyv. Šlapių k., Kuktiškių vls., partizanų ryšininkė, paketus ir žinias teikusi per Joną Kraujelį, Adomo, gyv. Raudoniškio k., Kuktiškių vis.

Trinkūnaitė - žr. Stundžienė, Julija, Vinco, gyv. Buitūnų k., Kuktiškių vls., Trimito būrio ryšininkė.

Trinkūnas Antanas, Jono, g. 1893 m. Ryliškių k., Tauragnų vls., buvo partizanų rėmėjas. Suimtas 1950 11 07, nuteistas 10 metų lagerio. Vorkutos lageriuose prabuvo iki 1955 09 22.

Trinkūnas Juozas, Liudo, g. 1918 m., gyv. Ryliškių k., Tauragnų vls. Kolchozo pirmininkas su J. Tumėnu, B. Šiauriu, P. Trinkūnu parėmė B. Graužinį - *Uosį* ir kitus partizanus kolchozo grūdais. 1951 02 15 buvo suimtas ir kalintas Kazachijos lageriuose iki 1956 05 20.

Trinkūnas Justinas, Jono, g. 1916 m. Ryliškių k., Tauragnų vls., ryšininkas, slapyvardis - *Senis*. Rezervo OS viršininkas. 1950 10 29 suimtas, kalintas Chabarovsko ir Magadano sričių lageriuose iki 1956 m.

Trinkūnas Petras, gyv. Ryliškių k., Tauragnų vls., buvo partizanų rėmėjas.

Tūbytė Antanina, gyv. Karveliškio k., Utenos vls., buvo partizanų rėmėja, padėdavo Broniui ir Vytautui Kalyčiams, perduodavo jiems sesers paliktą maištą, drabužius.

Tumas Antanas, Vinco, g. 1910 m. Aknystėlių k., Leliūnų vls. Bunkerio laikytojas. 1951 04 06 slėptuvė buvo surasta (žuvo Teofilis Limba, Antanas Lapienis ir Jonas Tyla), o A. Tumas nuo 1951 04 15 iki 1955 02 28 kalintas lageriuose.

Tumėnaitė - Stankienė Birutė, Antano, g. 1929 m. Duobulės k., Tauragnų vls., partizanų ryšininkė ir rėmėja. Nuo 1946 m. padėjo partizanams Baliui Barčiui - *Kryžiuočiai* ir *Puškinui*. Kai 1949 09 21 prie jos namų nušovė 4 partizanus (B. Berčių, K. Meidų, J. Saulių ir V. Vilūną), po 3 dienų buvo suimta, nuteista 10 m. ir kalinta Irkutsko srities lageriuose iki 1955 09 30.

Tumėnas Antanas iš Vidžiūnų k., Tauragnų vls. bei ryšininkas Juozas Treinys - *Dagilis* palaikė P. Pakalnio - *Briedžio* ir B. Putrimo - *Vaidūno* ryšius su Laisvės būriu.

Tumėnas Narba, gyv. Juknėnų k., Daugailių vls., dirbdamas Kubilių kolchozo pirmininku, rėmė partizanus Povilą Lukošiuoną - *Žilvitį* ir Jurgį Klibą - *Kadagį*. 1953 m. kovo mėnesį jo namuose buvo įrengta operatyvinė technika Signal trevoga, o Daugailiuose laukė kareivių grupė su karininku, bet signalų nesulaukė. Garnizoną iškėlė, o aparatą išsivežė.

Tumėnas Vincas, Stasio, gyv. Kuktiškėse, buvo partizanų ryšininkas, slapyvardis - *Papartis*. Suimtas 1946 07 31, kai apie jo veiklą prasitarė suimta Anelė Kurlavičiūtė (g. 1917 m.).

Tumėnienė - Manišytė Jadvyga, Domo, g. 1920 m. Juknėnų k., Daugailių vls. Jos vyras Vincas Tumėnas buvo partizanas ir 1945 07 05 žuvo. J. Tumėnienė rėmė partizanus, o 1947 m. buvo užverbuota kaip ryšininkė ir gavo *Turanos* slapyvardį. Perdavinėjo ryšininkams Genei Meidutei - *Žibutei* ir Mečislovui Petkevičiui - *Vyteniui* korespondenciją, dalyvaudavo susitikimuose. 1949 10 01 suimta, nuteista 10 m. lagerio, o paleista 1955 07 01.

Tumėnienė Veronika, Viktoro, g. 1911 m., gyv. Antakalnio k., Saldutiškio vls., slapto saugumo pranešėjo *Pušyno* laikoma aktyvia Trimito būrio ryšininke.

Tursa Vladas, g. 1914 m., gyv. Vygėlių k., Užpalių vls., buvo partizanų ryšininkas *Daukantas* ir slėptuvės laikytojas. 1946 03 30 - 1949 07 25 tarpsie-

nyje slėpė kun. Margio rinktinės vadą Juozą Kemeklį - *Roką, Rimtutį*, kartais ir jo brolius Joną, Petrą ir Praną. Suėmus seserį Stefą, V. Tursa pradėjo slapstyti, tapo partizanų, paskui legalizavos.

Tursaitė - Venclovienė Stefa, Prano, g. 1916 m. Vygėlių k., Užpalių vls., buvo partizanų rėmėja *Žibutė*. 1949 07 31 suimta, nuteista 10 m., kalinta Karagandos lageriuose iki 1956 03 24.

Tuskenytė Ona iš Šileikių k., Leliūnų vls. buvo partizanų rėmėja.

Urbonas Jonas, Vinco, g. 1924 m. Čekonių k., Debeikių vls., gyv. Vertimų k., nuo 1947 m. partizanų rėmėjas. 1949 m. V. Magylos buvo užverbuotas ryšininku ir gavo *Našlaičio* slapyvardį.

Urbonavičius Stasys, Antano, g. 1921 m. Kėpių k., Užpalių vls. Suimtas 1945 07 09 kaip partizanų rėmėjas, taisės jų ginklus. Byla nutraukta, ir 1946 07 30 paleistas.

Vaičiūnaitė - Mizeikienė Adelė, Antano, g. 1929 m. Balčių k., Tauragnų vis. 1946 m. gruodžio mėnesį buvo suimta ir 11 mėnesių laikyta Utenos kalėjime. Paleista dirbo Balčių klubo skaityklos vedėja. Bendravo su Petru Pošiumi - *Gediminu*, Povilu Lukošiumu - *Žilvičiu*, Zigmū Tumėnu - *Kęstučiu*, Vytautu Rusakevičiumi - *Tigru*. Partizanams atidavė savo mėnesinę algą (300 rb.) ir sutiko dirbti ryšininke. Gavo *Žvaigždės* slapyvardį. Su partizanais susitikdavo pas Stasę Aleknaitę - *Kregždutę*. Gaudavo iš Prano Račinsko - *Drugio* laikraštėlių „Suteimų keleivis“. 1952 01 28 buvo suimta ir kalinta Intos lageriuose iki 1955 04 04.

Vaičiūnaitė Aldona, Antano, g. 1927 m., gyv. Gailiešionių k., Užpalių vls., partizanų rėmėja, spaudos platintoja, 1945 04 06 suimta ir pateko į lagerius.

Vaiginytė - Ramašauskienė Genė, Domo, g. 1928 m. Varkujų k., Vyžuonų vls., buvo Liūto rinktinės adjutanto Teodoro Kvyklio - *Klajūno* ryšininkė, slapyvardis - *Neužmirštuolė*. Kai buvo suimta jos giminaitė Pretkuvienė, G. Vaiginytė pradėjo slapstyti. Suimta ir nuteista 10 m. lagerio. Bausmę atliko Karagandos, Spaskos lageriuose ir 1955 m. grįžo į Lietuvą.

Vaišnoraitė - Bernotienė Emilija, g. 1931 m. Stučių k., Tauragnų vls., partizanų rėmėja, sodyboje laikė bunkerį, kuriame slapstėsi Petras Pošius - *Gediminas*, Vytautas Miškinis - *Viesulas*, Povilas Lukošius - *Žilvitis*.

Vaišnoras Antanas, gyv. Stučių k., Tauragnų vls., savo sodyboje laikė slėptuvę, kurioje glaudėsi Petras Pošius - *Gediminas* ir kiti partizanai.

Vaitkūnas Juozas, Mykolo, gyv. Rubikių k., Anykščių vls., daržinėje buvo įrengęs slėptuvę. Čekistai slėptuvę 1945 10 17 užtiko, daržinę padegė. Po gaisro rasti 6 lavonai.

Valančiūnas Kazys, Jurgio, g. 1898 m., gyv. Dusynių k., Vyžuonų vls. Kaip partizanų rėmėjas, 1945 10 13 suimtas ir kalintas iki 1951 10 01.

Valentinąs Stasys, Kazio, g. 1898 m., gyv. Kuktiškių mstl., tarnautojas, Šarūno rinktinės partizanų rėmėjas, 1944 08 17 suimtas, nuteistas 10 m. lagerio ir kalintas iki 1953 11 01.

Valickaitė Stasė, Mykolo, g. 1919, gyv. Nolėnų k., Utenos vls., savo klojime laikė bunkerį, kuriame slapstėsi broliai Albinas ir Jonas Palevičiai. Slėptuvę išdavė ag. *Gražina*, ir savininkė nuo 1946 03 11 iki 1954 05 31 buvo kalinama Krasnojarsko lageriuos.

Valickas Petras, Juozo, g. 1924 m., gyv. Alių k., Utenos vls. Partizanų rėmėjas. 1947 10 03 su Juozu Norkūnu nugirdė ir nugalabijo žmones išdavinėjusį skrebą Stasį Rėzą. Suimtas 1946 11 10, grįžo apie 1987 m.

Valys Petras, Liudo, g. 1910 m., gyv. Šiožinių k., Daugailių vls. Vykdydamas partizanų būrio vado J. Dūdėno - Vyno įsakymą, rinko iš žmonių partizanams pinigų (tai buvo baudmė, kad paskubėjo stoti į Sakalo kolchozą), buvo įskųstas ir 1950 11 20 suimtas. Nuteisė 10 m. lagerio. Komijos lageriuos prabuvo iki 1956 07 04.

Valiukėnaitė - Budnikienė Elena, Jurgio, g. 1922 m. laukelių k., Daugailių vls., dirbo Kurkliuose mokytoja. Už partizanų rėmimą 1946 09 05 suimta ir nuteista 10 m. lagerio ir 5 m. be teisių. Kalinta Chabarovsko krašto Kvestkovo, Tirmos, Magadano lageriuos iki 1955 09 05. Grįžo 1956 m.

Valiulienė Marijona, Kazio, g. 1890 m., gyv. Ripaičių k., Saldutiškio vls. Ryšininkė, slapyvardis - *Daina*.

Vanagaitė - Putrimienė Genovaitė, Jono, g. 1927 (1923) m., gyv. Gyliškių k., Užpalių vls., suimta 1950 04 05, kad matė partizanus, bet nepranešė čekistams. Tėvai buvo ištremti, o ji kalinta iki 1954 05 04.

Vanagaitė - Lapinskienė Ona, Konstantino, g. 1921 m., gyv. Mikėnų k., Užpalių vls. Partizanų ryšininkė - *Pempė*. Ji ir jos brolis Vaclovas (1926 - 1945 11 13) daug padėjo Gedimino rinktinės Ažuolo būrio partizanams.

Vanagas Antanas, g. 1931 m., gyv. Vilučių k., Užpalių vls., buvo Gedimino rinktinės Ažuolo būrio ryšininkas, padėjęs Margio rinktinės partizanams iki 1951 m.

Vanagas, Utenos kaminkrėtys, gyvenęs Birutės gatvėje, padėdavo giminiams iškast išniekintus partizanų lavonus.

Vapsva Povilas, Petro, g. 1929 m., gyv. Urviškių k., Tauragnų vls. 1949 02 12 suimtas kaip partizanų rėmėjas ir ryšininkas. Sevvostlage kalintas iki 1955 08 22. Iš tremties (Krasnojarsko kr. Askzyzo rj.) paleistas 1958 07 03.

Varanavičius Vladas, Vinco, g. 1893 m., kunigas, 1945 09 28 - 1946 04 01 kalintas, bet dėl įrodymų stokos paleistas. 1946 - 1953 m. buvo Leliūnų parapijos klebonas, rėmė partizanus, padėdavo jiems materialiai, atlaikydavo šv. Mišias už žuvusius, slapta palaimindavo santuokas. 1949 m. pas Tirmūnų kaimo Juozą Jasiūną jis sutuokdino partizaną Joną Bertašių - *Saulių* su Zofija Girniūte - *Nendre* bei Balį Zabulionį - *Šarūną* su Angele Petronyte. Kunigui užvesta stebėjimo byla.

Varnaitė - Deveikienė Valė, Jurgio, g. 1921 m., gyv. Varkujų k., Debeikių vls., Liūto rinktinės Aro būrio ryšininkė, slapyvardis - *Giedra*. Brolis Algirdas Varnas - *Gaidelis* partizanavo. Saugodamasi suėmimo, slapstėsi su Vyžunu apylinkių partizanais. 1950 m. legalizavosi, bet 1951 04 19 buvo suimta, 1951 12 29 nuteista 25 m. lagerio ir 5 m. tremties.

Vasiliauskas Mykolas, Vinco, g. 1893 m. Petrograde, nuo 1948 m. pavasario Sudeikiuose dirbo medicinos felčerių. 1948 10 23 suimtas, nes 4 ar 5 kartus važiavo į Nolėnų ir Baltakarčių kaimus pas sergančią partizanę Reginą Ubeikienę- *Vienužę*. Už pagalbą ligonei felčeris nuteistas 10 m. lagerio. Paleistas 1955 02 24.

Vasiulytė Janė, Juozo, g. 1929 m. Stirninės k., Saldutiškio vls., partizanų ryšininkė, slapyvardis - *Kaladytė*. Vežiojo traukinį į Panevėžio pusę Broniaus Kalyčio - *Siaubo*, Antano Lapienio - *Pempės* ir kitų partizanų vadų paketus. Kai 1951 03 19 Pakiaunyje ir Šnieriškėse bunkeriai buvo sunaikinti, J. Vasiulytė trejetą mėnesių slapstėsi Balteniškių ir gretimuose kaimuose. 1951 06 06 - 1951 11 26 gydėsi Sargėnų tuberkuliozinėje sanatorijoje, bet 1952 02 06 mirė ir palaidota Krivasalio kapinėse.

Vasiulytė - Ambrasienė Marytė, Adolfo, g. 1929 m., gyv. Gaivenių k., Saldutiškio vls., partizanų ryšininkė *Aguonėlė*. Paketus nešdavo M. Valiulienėi - *Dainai*, A. Mačiuliui - *Laidui*, A. Luniui - *Smagurauskui*. Tardomas ją paminėjo Anupras Maceika. Ryšininkė 1951 03 09 buvo slapta suimta ir apklausta MGB darbuotojų, paskui partizanais persirengusių čekistų (šie ją kaltino kaip šnipę). Apgauta pasakė keletą bunkerių, rėmėjų ir ryšininkų - M. Valiulienę, A. Mačiulį, A. Lunių. Dėl to žuvo daug partizanų, į lagerius pakliuvo rėmėjų ir ryšininkų. Nuteista 25 m. lagerio. Kalinta nuo 1951 03 27 iki 1956 05 17.

Vaškelis Antanas, g. 1908 m., gyv. Kubilių k., Daugailių vls. Partizanų rėmėjas, siuvo ir taisė jiems batus.

Vaškelis Balys, Rapolo, gyv. Degėsių k., Užpalių vls. Jūžintų pradinės mokyklos mokytojas. Apkaltintas palaikęs ryšius su partizanais, 1945 m. suimtas ir po pusmečio lageryje mirė.

Vaškelis Napalys, Ciprijono, g. 1911 m., gyv. Degėsių k., Užpalių vls. Už ryšius su partizanais ir rėmėjais (V. Jasiunevičiumi, E. Labuckaite...) 1951 07 29 suimtas ir kalintas Irkutsko sr. lageriuose iki 1955 09 30.

<- Vedrickaitė - Gapševičienė Stasė, Jono, g. 1923 m. Pliupų k., Daugailių vls., 1945 m. Pinokio būrio vado Vytauto Markevičiaus buvo prikalbinta dirbti partizanų ryšininke, gavo slapyvardį *Rugiagėlė*. Padėdavo vietiniams partizanams - Vytautui, Stasiui ir Baliui Markevičiams, Klemui Meidui - *Lydekaičiui*, Jonui Sauliui - *Viršaičiui* ir kitiems. 1948 m. K. Meidus S.Vedrickaitę perverbavo ir davė *Audros* slapyvardį. 1948 m. vasarą buvo tardoma, čekistai radėjai partizanų nuotraukas, reikalavo pasakyti pavardes. 1949 m. spalio 4 dieną buvo vėl suimta. Įkliuvo ir daugiau pažįstamų ryšininkų - Birutė Tumėnaitė, Jadvyga Tumėnienė, Genė Meidutė, Elena Tarulytė. Nuo 1949 10 04 iki 1955 10 18 kalinta Intos, Abezės, Pečioros, Kokšunos lageriuose.

Vedrickas Antanas, Antano, g. 1927 m., gyv. Plaučiškių k., Saldutiškio vls., buvo partizanų rėmėjas. Bendravo su Juozu Sidaravičium - *Sakalu*, Martynu Krukiu - *Banga*. Kadangi partizanams reikėjo lėšų ginklams, drabužiams, avalynei, fiktyviems dokumentams, tai A.Vedrickas padėdavo parduoti iš kolchozų paimtus arklius, karves ir parūpindavo pinigų.

Vedrickas Antanas, Juozo, g. 1924 m., gyveno ir dirbo samdomu darbininku malūne Andreikėnų k., Kuktiškių vls. 1949 m. rudenį netoli malūno buvo surastas partizanų bunkeris. 1949 10 19 buvo suimtas ir nuteistas 10 metų lagerio. Iš Karagandos lagerių grįžo 1956 06 09, prabuvęs 7 m. ir 8 mėnesius.

Vėgėlė Juozas - Teodoro Kvyklio - *Klajūno* ryšininkas.

Velička Danielius, Juozo, g. 1918 m., gyv. Degsnio k., Daugailių vls., samdinys. 1945 m. buvo verčiamas dirbti saugumo informatoriumi, pranešinėti apie partizanus. Kai tokio darbo atsisakė, pats buvo apkaltintas ryšiais su partizanais ir 1946 08 18 nuteistas 5 m. lagerio, 3 m. apribojant teises. Paleistas 1951 03 01.

Veteikis Petras, Adomo, g. 1926 m., gyv. Kimėnų k., Utenos vls., Juozo Streičio - *Gedimino* buvo užverbuotas ryšininku, gavo *Rickaus* slapyvardį. 1946 12 13 suimtas ir kalintas Norilsko lageryje iki 1951 03 26.

Veteikytė - Gansiniauskienė Adelė, Jono, gyv. Kimėnų k., Utenos vls., buvo LPS ryšininkė, slapyvardis - *Gražina*. Buvo suimta 1945 06 26, po Balio Baryso - *Beržo* būrio išblaškymo prie Trečialaukio k., kalinta iki 1956 m.

Veteikytė - Gaidienė Emilija, Antano, g.1919 m. Kimėnų k., Utenos vls., dirbo Pačkėnų pieno nugriebimo punkte. Rėmė partizanus, tapo B. Barisos - *Beržo* būrio ryšininke ir gavo slapyvardį *Kriaušė*. 1947 02 05 buvo suimta ir kalinta iki 1954 02 06 Komijos lageriuos.

Vygėlis Vytautas, jono, g. 1926 m., gyv. Kuprių k., Užpalių vls., darže prie namų turėjo įrengtą bunkerį, kuriame slėpė Vygėlis, Gaigalas ir Šeržintas.

Vijeikytė Adelė, Kazio, g. 1920 m., Alių k., Utenos vls., partizanų ryšininkė, slapyvardis - *Gražina*. 1947 04 14 suimta Utenos apskrities MGB darbuotojų.

Vijeikytė - Mačerauskienė Paulina, g. 1920 m. Alių k., Utenos vls., partizanų būrio vado Jono Stundžios - *Skrajūno* buvo prikalbinta dirbti ryšininke, gavo *Pinavijos* slapyvardį. Vykė užduotis su bendramintėmis Elena Tarulyte - *Našlaitė*, Eugenija Puodžiukaite - *Mėta*, Stefa Juškaite - *Lietuvaite*, Janina Keraite - *Neužmirštuole*. Buvo 5 kartus suimta, 6 mėnesius kalinama, bet bylos nesudarė.

Viliūnaitė - Paršiukienė Ona, Balio, g. 1925 m. Likančių k., Užpalių vls., draugavo su partizanu Juozu Paškoniu. Kai 1950 01 15 jį nušovė, O.Viliūnaitę po 3 dienų suėmė ir nuteisė 10 m. lagerio. Mordovijos lageriuos prabuvo iki 1956 04 24.

Vitkauskas Stasys, Balio, g. 1908 m., gyv. Norvaišių k., Utenos vls., partizanų rėmėjas. 1951 m. saugumo dar laikomas nepatikimu.

Vilkickas Kamilius, Juozo, g. 1922 m., gyv. Juškonių k., Skiemonių vls. už ryšius su partizanais 1947 08 13 suimtas (grupinė „Štabistų“ byla) ir nuteistas 7 m. lagerio. Paleistas 1954 04 11 nuvažiavo į Krasnojarsko kraštą pas išstremtus tėvus. Į Lietuvą grįžo 1959 m.

Vilūnaitė - Vaitaitienė Janė, Jono, g. 1927 m. Mockėnų k., Utenos vls., globojo susižeidusį partizaną Aleksą Žvirblį. Kai jis buvo suimtas, čekistai rado dienoraštį, ir išaiškėjo rėmėjai. Buvo suimtas Juozas Vilūnas (brolis), o 1948 12 11 ir pati Janė. Priteisė 25 m. lagerio. Bausmę atliko Magadano srities lageriuose 1955 04 09.

Vilūnaitė - Alijošaitienė Marija, Juozo, g. 1931 m. Klovinių k., Utenos vls., partizanų rėmėja. 1948 09 03 Utenos apskrities saugumo mėginta užverbuot, gavo *Senės* slapyvardį, bet, matyt, užduočių nevykdė, tai 1948 10 11 buvo suimta ir kalinta Komijos lageriuos iki 1953 04 17.

Vilūnaitė - Sabulienė Vanda Ona, Juozo, g. 1928 m. Klovinių k., Utenos vls., buvo Juozo Streižio - *Gedimino*, Jono Buteliausko - *Tarzano* rėmėja ir ryšininkė. 1948 08 17 suimta, nuteista 10 m. lagerio ir kalinta iki 1955 03 30.

Vilūnas Juozas, Jono, g. 1922 m., gyv. Mockėnų k., Utenos vls., globojo susi-
žeidusi partizaną Aleksą Žvirblį ir už tai nuo 1947 02 22 iki 1954 02 22 kalintas
Norilsko lageryje. Buvo suimta ir sesuo Janė (g. 1927 m.), o šeima ištremta.

Vilūnas Kazys, Jono, gyv. Mockėnų k., Utenos vls., suimtas apie 1949 m.,
kad remontuodavo partizanams ginklus.

Vilutienė ir jos dukra, gyvenusios Vilučių k., Užpalių vls., netoli Paršiūno,
laikė pas save Gedimino rinktinės vadą majorą Sabalį (Sabaliauską).

Vilutis - Tumėnas Antanas, Utenos gimnazijos mokinys, partizanų ryšinin-
kas *Žilvitis*, 1946 m. metė Utenos gimnaziją ir išėjo į mišką.

Vilutyte Ona, Antano, gyv. Kaniūkų k., Skudutiškio vls., buvo partizanų ry-
šininkė, slapyvardis - *Šarūne (ar Šiaurinė)*. Ji paketus gaudavo iš Natalijos Dras-
kytės - *Švitros*. 1948 m. rėmė ir globojo partizanus ir jų vadus *Žalgirį, Siaubą,*
Aukštaitį, Stumbrą, Ambo, Laidą, Marsą, Zumerį, Paleckį, Svirplį, Karvelį, Liūtą.

Vingeliauskienė - Šmotavičiūtė Emilija, Dionizo, g. 1918 m. Aknystėlių
k., gyv. Kilėviškių k., Leliūnų vls., partizano Domo Jakštonio - *Agurko* buvo
užverbuota kaip ryšininkė, slapyvardžiu *Gervė*. 1948 m. V. Strolia perverbavo
ir davė *Rūtos* slapyvardį. Nešiojo korespondenciją, rinko maistą, padėdavo
parinkti slėptuvių vietas. 1949 m. vasarą ją mėgino užverbuot saugumas, bet
svarbių žinių neteikė, tai 1950 03 30 buvo suimta, nuteista 10 m. lagerio ir
išsiųsta į Ozerio lagerį.

Viščius Kazys, gyv. Kalvių k., Tauragnų vls. Utenos apskrities MGB darbuo-
tojų 1949 11 17 įtrauktas į partizanų rėmėjų ir ryšininkų sąrašą, slapyvardis
- *Kruoputis*.

Viščiuotė Genė, g. 1929 m., gyv. Lukošiučių k., Tauragnų vls., čekistų 1949
11 17 įtraukta į partizanų ryšininkų ir rėmėjų sąrašą.

Vyšniauskaitė - Paškevičienė Marija, Povilo, g. 1925 m., gyv. Utenoje,
mokinė. Palaikė ryšius su Sakalo rinktinės partizanais, turėjo slapyvardį *Dulkė*.
1945 07 18 buvo suimta, nuteista 10 m. lagerio ir kalinta iki 1954 07 03.

Vyšniauskas, Daugailių parapijos klebonas, sovietinio aktyvo buvo skun-
džiamas, kad bara tėvus, kam leidžia vaikams stot į pionierių organizaciją. Po
to organizacija iširus, o vadovę vaikai apmėtė akmenimis ir išjuokė. 1945 11
01 pasakęs, kad ant sovietinių aktyvistų kapų kryžių nereikia statyt: jie gyvenę
kaip šunys ir mirę kaip šunys.

Vitas Petras, Jono, gyv. Vyžuonų mstl., buvęs šaulys, LVR karys (plecha-
vičiukas), legalizavęsis partizanas, V. Kaulinio - *Miškinio* ryšininkas. 1949
- 1955 m. kalintas.

Vitkutė Adelė, Kazio, g. 1920 m. Alių k., Utenos vls., buvo partizanų ryšininkė, slapyvardis - *Grażina*. Paketus gaudavo iš Petro Mintaučio, Dominyko (g. 1929 m., gyv. Biliakiemy, suimtas 1947 04 09). A. Vitkutė suimta 1947 04 15.

Vitonis Povilas, gyv. Dirvoniškio k., Leliūnų vls., palaikė ryšius su Tirmūnų k. Zose Grigonyte - *Ramunyte*.

Zablockaitė Pranė, Kamiliaus, g. 1919 m. Balagano k., Kavarsko vls., gyv. Kačiūnų k., Kuktiškių vls., ryšininkė, LPS sanitarė, 1945 06 23 suimta ir nuteista 10 m. lagerio.

Zabulionis Valentinas, Domo, g. 1922 m., gyv. Čiviškių k., Vyžuonų vls., kolchozo sąskaitininkas, partizanų rėmėjas, 1950 11 09 suimtas, nuteistas 25 m. lagerio. Kalintas Pečioros lageryje iki 1955 04 27. Brolis Stasys 1947 m. žuvo partizanaudamas, kiti šeimos nariai ištremti.

Zabulionytė Stasė, Juozo, gyv. Nemeikščių k., Utenos vls., buvo Liūto rinktinės ryšininkė, slapyvardžiu *Rūta*. Vinco Kaulinio - *Miškinio* paketus su laikraščiais ir atsisaukimais ji nešdavo Juozo Streičio - *Gedimino* motinai.

Zakarka Bronius, Jono, g. 1928 m. Baltušavos k., Skiemonių vls. Partizanų rėmėjas: iš apylinkės gyventojų Liūto būriui rinkdavo maisto produktus ir perduodavo Žibėčių kaimo gyventojui Stasiui Matulioniui. 1950 m. rugsėjo mėnesį buvo abu suimti.

Zamauskaitė - Vigėlienė Eugenija, Mykolo, g. 1924 m. Šikšnių k., Daugailių vls., partizanų rėmėja ir ryšininkė. Suimta su Stase Daujotyte 1951 02 04 Viešeikių k., pas Grasildą Tarvydavičienę, ir iki 1956 08 13 kalinta Tiumensko (Komija) ir Krasavino lageriuose.

Zamauskas Kazys, Mykolo, g. 1927 m., gyv. Šikšnių k., Daugailių vls. Už ryšius su partizanais 1948 08 11 suimtas ir kalintas Intos lageriuose iki 1955 03 29.

Zaranka Mykolas - Teodoro Kvyklio - *Klajūno* ryšininkas, slapyvardis - *Papartis*. 1951 08 14 Šaltalaukio miške suimtas ir nuteistas.

Zarankaitė Elena, Broniaus, g. 1927 m. Tautgirių k., Leliūnų vls., vėliau persikėlė į Kilėviškių k. Partizanų ryšininkė, slapyvardis - *Rožė*. Užverbavo Teofilis Limba - *Sakalas*. Rinko partizanams maistą, nešiojo laiškus, mezgė pirštines, kojines. 1950 04 03 buvo suimta, nuteista 10 m. lagerio ir išsiųsta į Ozerlagą.

Zazirskaitė - Grinevičienė Julė, Liudo, g. 1927 m., gyv. Šilinės k., Utenos vls., partizanų ryšininkė. 1948 12 04 suimta ir kalinta Vorkutos lageriuose iki 1956 06 08.

Zykovas Loginas, g. 1913 m. Gatelių k., Tauragnų vls. Partizanų rėmėjas, 1948 08 09 suimtas ir nuteistas 10 m. lagerio. 1956 m. paleistas pas ištremtą šeimą. Grįžo 1958 m.

Zinkevičiūtė - Šimkūnienė - Pežienė Elena, Jurgio, g. 1919 m., gyv. Minčios k., Tauragnų vls. 1948 08 08 suimta kaip partizanų ryšininkė ir kalinta Magadano lageriuose iki 1955 03 24.

Zinkevičiūtė - Bacevičienė Felicija, Jurgio, g. 1927 m., gyv. Minčios k., Tauragnų vls., partizanų ryšininkė, slapyvardis - *Laimė*. 1949 04 22 suimta (kartu su Angele Raslanaite ir Petru Bivainiu). Kalinta Karagandos lageriuose iki 1956 05 19. Iš tremties grįžo 1967 01 30.

Zuikaitė - Ruzgienė Aldona, g. 1928 m. Vyžuonose, gyveno Utenoje. Partizanų rėmėja. 1946 07 05 suimta ir kalinta Utenos (3 m.), Komijos Lemju, Intos lageriuose iki 1955 01 04.

Žalalis Vladas, Velbiškio kol. revizijos komisijos pirmininkas, rėmė partizaną Antaną Kraujelį - *Siaubūną* [LK Nr.51 1960 04 28].

Žemaitytė, g. 1928 m., gyv. Šiaudinių k., Vyžuonų vls., palaikė ryšius su

Algirdu Varnu - *Gaideliu*. B.B. 41153/3.

<- **Žibėnas** Juozas - *Bitinas*, g. 1918 m., gyv. Biliakiemio k., Utenos vls., pokario metais partizanavo. Už antisovietinę veiklą ir ryšius su partizanais nuteistas 10 m. lagerio. Kalintas nuo 1948 09 08 iki 1955 05 23. Iš tremties paleistas 1956 07 03.

<- **Žibėnaitė** Elena, Antano, g. 1912 m., gyv. Biliakiemio k., Utenos vls. Du jos broliai buvo partizanai. Ji pati palaikė ryšius su Vytautu Petravičiumi - *Beniumi*, Vytautu Jasiunevičiumi, kitais apylinkės partizanais ir ryšininkais, rūpinosi antisovietinės spaudos leidimu ir platinimu.

1947 m. rudenį svetima pavarde įsidarbino Kaune, bet 1949 01 20 buvo suimta ir Intos, Abezės lageriuose ka-

linta iki 1954 10 14.

Žiezdrienė - Galgatavičiūtė Ona Genovefa, g. 1923 m. Gatakiemio k., Saldutiškio vls., buvo būrio vado Antano Krinicko - *Romelio* ryšininkė, slapyvardis - *Zita*.

Žiezdrys Kazys, Antano, g. 1909 m., gyv. Devyniaviršės k., Saldutiškio vls. Jo partyje užklupo prausiantis kelis partizanus, o vieną - Stasį Rukšėną - nušovė. Kaip partizanų rėmėjas, 1946 04 29 buvo suimtas, nuteistas 10 m. lagerio. Kalintas Uchtos ir Vorkutos lageriuose. Paleistas 1955 06 27.

Žiezdrys Pranas, gyv. Devyniaviršės k., Saldutiškio vls., buvo partizanų rėmėjas ir informatorius.

Žiezdrytė Aldona iš Gatakiemio k., Saldutškio vls., partizano Jono Deveikio - *Lakūno* rėmėja ir pagalbininkė.

Žilėnaitė Julė, Mykolo, g. 1924 m., gyv. Ginučių k., Ignalinos rj., buvo partizanų rėmimo komiteto narė, rezervo OS narė, turėjo slapyvardžius *Lietuvaitė*, *Maumedis*.

Žilėnas Aleksas, g. 1894 m., gyv. Strokinių k., Saldutiškio vls., buvo Lokio rinktinės ir Vytauto apygardos ryšininkas, slapyvardžiu *Tauras*. Bendravo su Pranu Račinsku - *Žaibu*, Alfonsu Aiduku - *Tarzanu*, Vladu Juozapavičium - *Paparčiu*, Petru Cicėnu - *Žalgiriu*. Ryšius su Lokio rinktine palaikė per Mečišlovą Petkevičių ir Marijoną Bulkienę. A. Žilėnas platindavo ir atsišaukimus, ir laikraščius. 1948 m. rugsėjo mėnesį Pranas Račinskas-*Žaibas* Žilėną paskyrė Kirdeikių, Ginučių ir Saldutiškio apylinkių rezervo OS viršininku. 1949 12 04 A. Žilėno sodyboje padaryta krata. Rasta partizanų susirašinėjimo dokumentų, raportų, aukų blankų, instrukcijų, Kiaunės rajono vyrų sąrašai. A. Žilėnas buvo suimtas ir nuteistas 10 m. lagerio.

Žilėnas Steponas, Rapolo, g. 1905 m., gyv. Viešintų k., Utenos vls., 1951 02 09 suimtas kaip partizanų rėmėjas ir nuteistas 10 m. lagerio. Kalintas Vorkutoje, paleistas 1956 07 17 .

Žilėnienė Elena, Juozo, g. 1927 m. Strokinių k., Saldutiškio vls., buvo ryšininkė *Rūta*.

Žilys Bronius iš Maleckažemio k., Tauragnų vls., gyveno Alių k., buvo partizanų ryšininkas, slapyvardis - *Vyturys*.

Žiūra Steponas, g. 1913 m., ir jo žmona Genė, g. 1930 m., gyv. Vieteikių k., Skudutiškio vls., buvo H. Ruškulio - *Liūto*, A. Kraujelio - *Siaubūno*, J. Apaciankos - *Atlanto*, M. Urbono - *Liepos* rėmėjai. S. Žiūra ir dėl to buvo tardomas Utenos saugumo darbuotojų Labucko, Tichomirovo, Veteikio, pasmerktas kolchozo susirinkime, rajono laikraštyje.

Žulys Antanas, Antano, g. 1894 m., gyv. Gimžiškių k., Utenos vls., buvo LLA III-osios apygardos centrinis ryšininkas, slapyvardis - *Anykščių Šilelis*. Jo sodyboje slapstėsi apygardos ir rinktinių vadai Jonas Kimštas - *Dédé*, Vytautas Pakštas - *Vaidotas*, Mindaugas Barisa - *Rimtautas*. Partizanams padėjo ir jo sūnus Vytautas (g. 1929 m.), turėjęs slapyvardį *Deimantas*, ir Vladas (g. 1928 m.), turėjęs slapyvardį *Algirdas*. Už ryšius su partizanais ir jų rėmimą 1946 m. suimti ir tardyti.

Žulys Antanas, Kazio, g. 1925 m. Kimėnų k., Utenos vls., 1945 m. kaip ryšininkas nuteistas 10 m. lagerio.

Žulys Petras, Jono, g.1898 m., gyv. Kvyklių k., Utenos vls. Partizanų rėmėjas, 1946 11 25 suimtas (rasta ginklų, šaudmenų), nuteistas 7 m. lagerio. Mirė Steplage 1949 08 09.

Žulys Vytautas, Antano, g. 1929 m., gyv. Kimėnų k., Utenos vls. Liūto rinktinės partizanų štabo ryšininkas, slapyvardžiu *Deimantas*.

Žulys Vladas, Antano, g. 1928 m. Kimėnų k., Utenos vls. Vilniaus universiteto studentas, LLA 3-iosios apygardos štabo ryšininkas, slapyvardžiu *Algirdas*, su J. Kimštu, V. Pakštu, M. Barisa klausydavo angliškų radijo laidų ir versdavo į lietuvių kalbą.

Žulytė - Kabašinskienė Elena, Prano, g. 1922 m., gyv. Pačkėnų k., Utenos vls., partizanų rėmėja ir ryšininkė, slapyvardis - *Daina*. Talkino B. Barisos - Beržo būriui. Paketus gaudavo iš Eugenijos Puodžiukaitės - *Mėtos*. Suimta 1946 11 10 ir kalinta Uchtos lageriuos iki 1955 02 06.

Žvironienė - Juodelytė Veronika, g. 1924 m. Mikėnų k., Užpalių vls., buvo Gedimino rinktinės Ažuolo būrio ryšininkė.

Žvirblis Jonas, Jono, g. 1921 m., gyv. Liveikių k., Leliūnų vls., partizanų rėmėjas ir ryšininkas. 1949 06 29 buvo suimtas. Į jo kamerą Utenoje buvo įkištas šnipas ir išgavo keleto leliūniškių partizanų rėmėjų pavardes. Vorkutos lageriuos kalintas iki 1956 08 16.

1948 12 01 Vytauto apygardos Liūto rinktinės vadas įsakymu Nr.12 pareiškė padėką šiems ryšininkams:

BERŽO kuopa:

Gaideliui, *dirbančiam nuo 1945 09 10*; Aušrinei - *nuo 1946 01 15*; Snai-gei - *nuo 1945 05*; Živilei - *nuo 1946 09 06*; Bangelei - *nuo 1947 07 15*; Vilnelei - *nuo 1947 09 01*; Genutei - *nuo 1947 06 01*; Rasai - *nuo 1944 11 01*; Vilijai - *nuo 1946 10 01*; Vaidilutei - *nuo 1945 05 01*; Dilgei - *nuo 1946 08 01*; Vyturėliui - *nuo 1945 07 01*; Baltajam Vergui - *nuo 1946 02*; Krienui - *nuo 1948 07 01*; Spinduliui - *nuo 1947 07 20*.

ERŠKĖČIO kuopa: Linksmutei - *nuo 1945 03 01*; Bijūnui - *nuo 1946 09 15*; Šnekučiui - *nuo 1946 09 15*; Svajūnui - *nuo 1945 03 01*; Žibutei - *nuo*

1948 05 15; Pušiai - nuo 1945 09 10; Alksniui - nuo 1947 02 10; Klevui
- nuo 1947 03 15; Arui - nuo 1945 m.; Briedžiui - nuo 1945 m.; Šiauriui
- nuo 1945 m.

AŽUOLO kuopa:

Mindaugui - nuo 1948 02 10; Šarūnei - nuo 1947 11 10; Ramunėlei
- nuo 1947 11; Muzikantui, Perkūnui, Tigrui, Kumščiui, Garsui, Igrikui, Efe-
nui - nuo 1945 m

Apdovanojimo dokumentą pasirašęs adjutanto pavaduotojas KRIVAITIS.

Ža-09 - Žadėjau laisvę Tau parnešti. Utenos partizanų, rėmėjų ir ryšininkų atsiminimai.
Parengė Balys Juodzevičius. - Utena: UAB „Utenos spaustuvė“. 2007. - 322 p.

ISBN 978-9955-35-021-7

UDK 947.45.08

Žadėjom laisvę Tau parnešti

Utenos partizanų rėmėjų ir ryšininkų atsiminimai

2007.09.10. Apimtis 20 spaudos lankų. Tiražas 300 egz. Užsakymas 3189.

Išleido ir spausdino UAB „Utenos spaustuvė“

Užpalių g. 83, 28197, Utena, tel. 54787

VYTALTO APIYGARDOS
LOKIO RINKTINIS
PARTIZANAI
VLADAS JUOZAPAVICIUS
-PAPARTIS - G. 1949 M.
RINKTINIS ŠTABO
RINKUOTIS SKYRIAUS
VIRŠININKAS
JONAS OCELIUS - TEVAS
G. 1903 M. ERŠVĖCIO
KUOPOS VADAS
VYTALITAS DRUKIUS-
ŠERNAS-G. 1923 M. OŽUGO
RAJONO ŠTABO NARYS
ALFREDAS GARNELIS
-OIGONAS - OŽUGO
RAJONO VADAS
JERONIMAS BULKA-
GINTARAS-
BŪRO VADAS
JUOZAS SIDORAVICIUS
-SAKALAS-G. 1918 M.
LAISVĖS KUOPOS VADO
PAVADUOTOJAS

ISBN 978-9955-35-321-7
9 789955 350217